

A BIBLIOTHECA
ZRINIANA
TÖRTÉNETE
ÉS ÁLLOMÁNYA

A BIBLIOTHECA
ZRINIANA
TÖRTÉNETE
ÉS ÁLLOMÁNYA

ELIAS WIDEMANN RÉZMETSZETE ZRÍNYIRŐL (1646)

ZRÍNYI- KÖNYVTÁR IV.

FŐSZERKESZTŐ
KLANICZAY TIBOR

SZERKESZTŐ
KOVÁCS SÁNDOR IVÁN

A BIBLIOTHECA ZRINIANA TÖRTÉNETE ÉS ÁLLOMÁNYA

HISTORY AND STOCK OF THE
BIBLIOTHECA ZRINIANA

ÍRTÁK ÉS ÖSSZEÁLLÍTOTTÁK
HAUSNER GÁBOR
KLANICZAY TIBOR
KOVÁCS SÁNDOR IVÁN
MONOK ISTVÁN
ORLOVSZKY GÉZA

SZERKESZTETTE
KLANICZAY TIBOR

ARGUMENTUM KIADÓ-ZRÍNYI KIADÓ
1991

SZAKLEKTOROK
BORSA GEDEON
KULCSÁR PÉTER

MEGJELENT A „KULTURÁLIS ÉS TÖRTÉNELMI
EMLÉKEINK FELTÁRÁSA, NYILVÁNTARTÁSA ÉS KIADÁSA”
PROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL

ISBN 963 327 002 2

ISSN 0236-9362

Argumentum Kiadó-Zrínyi Kiadó
A kiadásért felel: Az Argumentum Kiadó igazgatója
Zrínyi Nyomda, 91.1133/66-14
Felelős vezető: Grasselly István vezérigazgató
Budapest, 1991
Felelős szerkesztő: Hausner Gábor
Műszaki szerkesztő: Cimprián Péterné
Terjedelem: 56,13 A/5 ív

TARTALOM

CONTENTS

Klanciczay Tibor

ELŐSZÓ 9

PREDGOVOR 13

FOREWORD 17

Hausner Gábor–Monok István–Orlovszky Géza

A BIBLIOTHECA ZRINIANA TÖRTÉNETE 21

Zrínyi Miklós könyvtárának kialakulása (M. I.) 21

A könyvtár elhelyezése (O. G.) 33

A könyvtár rendje és az 1662. évi *Catalogus* (M. I.) 35

A könyvtár használata és olvasói (O. G.) 41

Zrínyi Miklós könyvtára a kor könyvtárai között (M. I.) 50

Zrínyi Péter könyvei (O. G.) 52

Zrínyi Ádám (H. G.) 56

A könyvtár gyarapodása Zrínyi Ádám idejében (H. G.) 67

A Bibliotheca Zriniana Bítovban (O. G.) 73

Bítovtól Zágrábig (O. G.) 78

THE HISTORY OF THE BIBLIOTHECA ZRINIANA (Summary) 83

A BIBLIOTHECA ZRINIANA ÁLLOMÁNYA – THE STOCK OF THE BIBLIOTHECA ZRINIANA 95

ÚTMUTATÓ 97

GUIDE 102

A) CATALOGUS OMNIUM LIBRORUM BIBLIOTHECAE CHAKTORNIENSIS EXCEL-
LENTISSIMI ATQUE ILLUSTRISSIMI DOMINI COMITIS NICOLAI A ZRINIO
BANI. ANNO DOMINI 1662 DIE IO OCTOBRIS 107

[I.] Historici antiqui et Romani et alii 107

[II.] Historici omnis generis et nationis mixtim 128

- [III.] Historici Panniniae et Orientalium 151
 [IV.] Politici 192
 [V.] Militares 227
 [VI.] Geographi et Cosmographi 247
 [VII.] Poetae Latini 261
 [VIII.] Poetae Itali 289
 [IX.] Scholastici 296
 [X.] Domesticae Oeconomiae 312
 [XI.] Miscellanei 321
- B) ZRÍNYI MIKLÓS KÖNYVTÁRÁNAK A CATALOGUS-BAN NEM SZEREPLŐ KÖTETEI 336
- C) FELTEHETŐEN VAGY ESETLEG ZRÍNYI MIKLÓS KÖNYVTÁRÁHOZ TARTOZÓ KÖTETEK 378
- D) ZRÍNYI ÁDÁM KÖNYVEI 417
- E) IGNAC HYNEK Z VLAŠIME KÖNYVEI 437
- F) A ZRÍNYI-KÖNYVTÁRHOZ SODRÓDOTT KÖTETEK 460

Kovács Sándor Iván

Utószó. A Zrínyi-könyvjegyzetek kutatástörténete és néhány irodalomtörténeti tanulsága 465

POSTSCRIPT. Discovery and Significance of Zrínyi's Marginalia (Summary) 504

FÜGGELÉK – APPENDICES 507

- I. A CATALOGUS HASONMÁSA – Facsimile of the *Catalogus* 509
- II. A ZRÍNYI-KÖNYVTÁR EREDETI RENDJE (RÉSZLEGES REKONSTRUKCIÓ) – The Primordial Arrangement of the Zrínyi-Library (Partial Reconstruction) 540
- III. A LISTI CSALÁD FENNMARADT KÖNYVEI A ZRÍNYI-KÖNYVTÁRBAN – The Extant Books of the Listi-Family in the Zrínyi-Library 547
- IV. A KATALÓGUSOK KONKORDANCIÁJA – Concordance of the Catalogues 549
- V. POSSESSOROK MUTATÓJA – Index of Possessors 568
- VI. ZRÍNYI PÉTER ELKOBZOTT KÖNYVEI – The Confiscated Books of Péter Zrínyi 573
- VII. RÖVIDÍTVE IDÉZETT MŰVEK (ZRÍNYI-IRODALOM) – Short Forms of Quoted Works (Zrínyi-Bibliography) 580
- VIII. RÖVIDÍTÉSEK – Abbreviations 587
- IX. NÉVMUTATÓ – Index 590

KLANICZAY TIBOR

ELŐSZÓ

Zrínyi Miklós könyvtárának ismerete a Zrínyi-kutatás egyik kulcsa. Az ország délnyugati szegletében, a „török torkában” élő költőnek, politikusnak és hadvezérnek kevés alkalma volt intézmények vagy más magánszemélyek könyvgyűjteményeiben időzni, olvasmányanyagát túlnyomórészt várában őrzött és fejlesztett saját könyvtára szolgáltatta. Aki a csáktornyai bibliotheca köteteit olvassa, az birtokába jut annak a műveltségnek, mellyel Zrínyi rendelkezett, otthonosan fog mozogni gondolatvilágában, megismerheti műveinek forrásait, irodalmi mintaképeit. A Zrínyi-kutatás élt is ezzel a lehetőséggel, attól kezdve, hogy 1893-ban S. Kende közzétette a csáktornyai könyvtár 1662-ben készült *Catalogus*-ának a szövegét, valamint a birtokába került Zrínyi-hagyatékából az általa Zrínyi Miklós és Ádám egykori tulajdonának tekintett könyveknek a jegyzékét. Miután az egész könyvanyag a zágrábi Egyetemi (ma Nemzeti és Egyetemi) Könyvtár tulajdonába jutott, maguk a könyvek is a kutatás rendelkezésére állottak. Zrínyi első monográfusa, Széchy Károly hasznosította is a zágrábi könyvtár kincseit, miként ő utána századunk első felének olyan jeles Zrínyi-kutatói is, mint Négyesy László, Ferenczi Zoltán, Kardos Tibor, Zolnai Béla. Ferenczinek köszönhetjük a könyvtár eddig legteljesebb, a Kendéénél jóval bővebb – bár igen szűkszavú – címjegyzékének a közlését is az 1918. évi budapesti Zrínyi-kiállítás katalógusának részeként. Koltay-Kastner Jenő kezdeményezésére pedig 1934-ben Drasenovich Mária Zrínyi Miklós könyvjegyzeteit tette közzé, a Zrínyi-filológia számára nélkülözhetetlen adalékok sokaságát szolgáltatva.

Az utóbbi évtizedekben fellendülő Zrínyi-kutatás minden korábbinál nagyobb mértékben támaszkodott a Zrínyi könyvtárra és egyes könyvei által kínált tanulságokra. A vendégszerető zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (Nacionalna i Sveučilišna Biblioteka) „Bibliotheca Zriniana” elnevezésű különgyűjteménye a Zrínyi-kutatók valóságos zarándokhelye lett és egymás után váltak

ismertté a költő, az író-politikus, a katonai író korábban figyelemre nem méltatott olvasmányai, s műveinek, gondolatainak forrásai. Ezeknek az újabb kutatásoknak a fényében azonban az is nyilvánvalóvá lett, hogy a modern könyvészeti és filológiai igényeket Kende, Ferenczi és Drasenovich hiányos, rövidített és tévedésekben is bővelkedő jegyzékei és közlései már messze nem elégítik ki, s hogy a további kutatások érdekében immár halaszthatatlan a Bibliotheca Zriniana teljes állományának a számbavétele, könyvészeti és filológiai feldolgozása, az évszázadok alatt elveszett kötetek azonosítása s a könyvtár történetének megírása.

Az első elgondolás erre 1957-ben született a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetében tervezett, de sajnos meg nem valósult Zrínyi kritikai kiadás programja keretében. Ennek III. kötete tartalmazta volna az 1662. évi *Catalogus*, valamint a könyvjegyzetek új korszerű kiadását, s Tarnai Andor meg is kezdte a *Catalogus*-ban szereplő, de ma már hiányzó címek azonosítását, a munka azonban – más feladatok miatt – félbeszakadt. Két évtizeddel később a szegedi József Attila Tudományegyetem I. sz. Magyar Irodalomtörténeti Intézete Keserű Bálint kezdeményezésére – együttműködésben az egyetem központi könyvtárával – nagyszabású vállalkozás keretében megkezdte valamennyi XVI–XVII. századi magyarországi könyvjegyzék összegyűjtését és kiadását. E munka szerves részét képezte a Zrínyi-könyvtár anyagának feltárása is, melyet Kocziszky Éva és Monok István kezdett meg 1979-ben. Ezzel párhuzamosan a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Zrínyi-szeminárium, Kovács Sándor Iván vezetésével napirendre tűzte a Zrínyi-könyvtár történetének a megírását, melynek részeredményei Orlovsky Géza és Hausner Gábor tollából 1984-ben és 1985-ben már meg is jelentek. E sikeres előmunkálatok lehetővé tették, hogy végre megvalósuljon a Bibliotheca Zriniana állományának és történetének egyetlen könyvben való feldolgozása. A Zrínyi Kiadó jóvoltából és áldozatkészségéből 1985-ben meginduló *Zrínyi-Könyvtár* című sorozat előkészítéskor magától értetődően vált a „Zrínyi-könyvtárról” szóló összefoglaló munka a tervezett kötetek egyikévé.

Az öttagú munkaközösség, mely a jelen művet végül is véghez vitte, munkáját a lehető legkedvezőbb körülmények között folytathatta. A Magyar Tudományos Akadémia és a zágrábi Jugoszláv Tudományos és Művészeti Akadémia között fennálló együttműködési megállapodás lehetővé tette, hogy a munkaközösség tagjai sorozatosan és hosszabb időt tölthessenek Zágrábban a helyszínen tanulmányozva a Zrínyi-könyvtár fennmaradt köteteit. A zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár ehhez minden lehetőséget megadott és a munkánkhoz a legkedvezőbb feltételeket biztosította. Engedélyt kaptunk arra is, hogy az egyes kötetek címlapjairól, valamint bejegyzéseket tartalmazó lapjairól tanulmányi célra a helyszínen magunk készíthessünk felvételeket, s így a hosszadalmas aprólékos munkát idehaza végezhesük el. Midőn a kollegiális segítőkészségért a

könyvtárnak, vezetőinek és munkatársainak a legőszintébb köszönetünket nyilvánítjuk, külön nyomatékkal szeretnénk hálánkat kifejezésre juttatni Dražen Budiša professzornak, a kéziratár és a különgyűjtemények vezetőjének, aki végig rokonszenvező figyelemmel kísérve munkánkat, előzékenységével és tanácsaival nagymértékben megkönnyítette azt. Elsősorban neki köszönhető, hogy maradéktalanul teljesíthettük a kitűzött feladatot és hogy a megfeszített munkát igénylő heteket otthonos atmoszférában tölthettük el.

A Zrínyi-család, a magyar költő és horvát bán Zrínyi Miklós, s az akkor Zala-megyei Csáktornyán keletkezett, ma pedig a horvát nemzet tulajdonát képező Zrínyi-könyvtár a magyar és horvát tudományosság közös ügye, kutatásuk mindkét ország tudományának érdeke. A Bibliotheca Zriniana történetének és állományának a feldolgozásakor kezdettől fogva az a törekvés vezérelte munkaközösségünket, hogy olyan művet hozzon létre, mely a horvát kutatásnak is szolgálatára van, sőt a nemzetközi könyvészeti irodalom is hasznát vehesse. Fokozottan vonatkozik mindez a gyűjteményt őrző zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtárra; kincsei egy részének részletes feltárásával szeretnénk hozzájárulni a könyvtári feldolgozó munkához is.

A könyvünkben közölt címleírások túlnyomó többsége latin, olasz, francia, német nyelvű, s a bejegyzések közreadott szövegeinek nagyobb része is latin. A kísérő és magyarázó szövegek, valamint a könyvtár történetét bemutató értekezés nyelve azonban szükségképpen a magyar. Igyekeztünk azonban mindent megtenni annak érdekében, hogy ez mennél kevésbé akadályozza a magyar nyelvet nem ismerő szakemberek számára a könyv használatát. Ahol csak lehetett, az internacionális kifejezéseket használtuk; a legszükségesebb tájékoztatásokat, a jelek, rövidítések magyarázatát angolul is közöljük, a történeti fejezetek tartalmát angolul is összefoglaljuk.

A zágrábi könyvtár nyújtotta munkalehetőség és segítség mellett munkaközösségünk élvezhette számos más intézmény, könyvtár és személy támogatását. Különösen az elveszett könyvek azonosításában voltunk rászorulva Európa legkülönbözőbb könyvtárainak anyagára. Közülük a wolfenbütteli Herzog August Bibliothek nyújtotta a legtöbbet. A könyvtáralapító Ágost herceg Zrínyinek kortársa volt; az akkori Európa legnagyobb könyvgyűjteményét létrehozó bibliofil uralkodó könyvei között ezért nagy számban találhatóak a Zrínyi könyvtárában is megvolt kiadványok más példányai. Az a páratlan kutatási lehetőség, melyet a wolfenbütteli könyvtár e sorok írójának nyújtott, módot adott a ma már hiányzó Zrínyi-könyvek nagy részének a megnyugtató meghatározására.

Fontos információk megadását, illetve a helyszínen való tanulmányozás lehetőségét köszönhetjük a következő könyvtáraknak is: Brno, Univerzítai Knihovná; Budapest, Egyetemi Könyvtár; Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára; Budapest, Országos Széchényi Könyvtár; Den Haag, Koninklij-

ke Bibliothek; Deventer, Atheneum Bibliothek; Firenze, Biblioteca Nazionale; Göttingen, Universitätsbibliothek; Halle, Universitätsbibliothek; Kiel, Universitätsbibliothek; Leiden, Bibliothek der Rijksuniversiteit; London, British Library; München, Bayerische Staatsbibliothek; Napoli, Biblioteca Nazionale; Oxford, Bodleian Library; Paris, Bibliothèque Nationale; Paris, Bibliothèque Mazarine; Roma, Biblioteca Apostolica Vaticana; Roma, Biblioteca Nazionale; Venezia, Biblioteca Marciana; Wien, Österreichische Nationalbibliothek.

Egyes adatok megszerzésével, illetve ellenőrzésével, azonosítási kérdésekben való nyomra vezetéssel, különösen rossz írású bejegyzések megfejtésével, módszertani tanácsok adásával és különböző nehézségek elhárításával önzetlen segítséget nyújtottak: Ács Pál, Bene Sándor, Bitskey István, Borsa Gedeon, Csűrös Klára, Erdei Klára, Fried István, Holl Béla, Jankovics József, Keserű Bálint, Klaniczay Péter, Kőszeghy Péter, Kulcsár Péter, Brigitte Moreau, Németh S. Katalin, Pajorin Klára, Pintér Márta, Pirnát Antal, Ritoók Zsigmond, Ritoók Zsigmondné, Salgó Ágnes, Sárközy Péter, Sárközy Péterné, Soltész Zoltánné, Szőnyi György Endre, Szörényi László, Virágh László, Vízkelety András, Vujićsics Sztoján. Tarnai Andor, aki korábban egyszer már elkezdte a Zrínyi-könyvtár tételeinek meghatározását, valamint Kocziszky Éva, aki egy darabig részt vett munkaközösségünk munkájában, az általuk gyűjtött adatokat bocsátották rendelkezésünkre. Kötetünk két szaklektorának, Borsa Gedeonnak és Kulcsár Péternek a fáradságos, és áldozatos munkája lehetővé tette kéziratunk jobbá tételét, számos hiba, elírás, következtelenség kiküszöbölését. Fogadják mindnyájan hálás köszönetünket.

Budapest, 1989. szeptember 1.

PREDGOVOR

Jedan od ključeva za istraživanja o Zrinskimima jeste poznavanje knjižnice Nikole Zrinskog. Pjesnik, političar i vojskovođa, koji je živio u jugozapadnom kutu zemlje, u „grlu Turaka”, nije imao mnogo mogućnosti za posjećivanje biblioteka raznih institucija ili privatnih osoba, služio se pretežno vlastitom knjižnicom koju je čuvao i obogaćivao u svom dvorcu. Onaj tko će čitati tomove čakovečke knjižnice usvojit će naobrazbu kojom je raspolagao Zrinski, upoznat će njegov svijet mišljenja, kao i izvore njegovih glavnih dijela i njegove književne uzore. Izučavanje Zrinskog se i služilo ovom mogućnošću od 1893. godine, kada je S. Kende objavio *Catalogus* čakovečke knjižnice iz 1662. i pribavio popis knjiga iz ostavštine Zrinskog za koje je smatrao da su bile u posedu Nikole i Adama Zrinskog. Kada su knjige prešle u posjed zagrebačke Sveučilišne (danas Nacionalne i Sveučilišne) knjižnice one su stajale na raspolaganju za istraživački rad. Prvi monograf Zrinskoga, Károly Széchy iskoristio je ovu riznicu zagrebačke knjižnice, a poslije njega i tako istaknuti istraživači kao László Négyesy, Zoltán Ferenczi, Tibor Kardos, Béla Zolnai. Ferencziju možemo zahvaliti objavljivanje do sada najpotpunijeg, doduše sažetog, ali opsežnijeg spiska nego što je dao prethodno Kende, koji je predstavljao dio kataloga izložbe „Zrinski” u Budimpešti 1918. Na inicijativu pak Jenő-a Koltay-Kastner-a 1934. je Mária Drasenovich objavila bilješke u knjigama Nikole Zrinskog, doprinijevši time upoznavanju mnoštva neophodnih podataka.

Intenziviranjem istraživanja o Zrinskimima, u poslednjim decenijama se sve više koristi knjižnica Zrinskog, kao i svjedočanstva mnogih tamošnjih knjiga. Posebna zbirka „Bibliotheca Zriniana” gostoljubive zagrebačke Nacionalne i sveučilišne knjižnice postala je pravo hodočasno mjesto stručnjaka, koji upoznaju onu literaturu, djela i izvore misli pjesnika, političara i vojnog pisca, kojima se ranije nije posvećivala pažnja. U svjetlu ovih novijih istraživanja dokazalo se i

to da skraćeni i često netočni i nepotpuni popisi i publikacije Kende-a, Ferenczija i Drasenovich-eve ne udovoljavaju modernim suvremenim bibliografskim i filološkim zahtjevima i da je u interesu daljnjih izučavanja neophodna bibliografska i filološka obradba potpunog fonda „Bibliotheca Zriniana”, identifikacija tokom vijekova izgubljenih djela, kao i izrada povijesti te knjižnice.

Prva zamisao o tome se rodila 1957. u okviru planiranog, a na žalost neostvarenog programa o kritičkom izdanju djela Zrinskog u Institutu za povijest književnosti Madžarske akademije znanosti. Treći tom ovog izdanja bio bi sadržao *Catalogus* iz 1662. te novo, suvremeno izdanje bilježaka. Andor Tarnai je i započeo identificiranje danas već nedostupačnih naslova *Catalogusa*, ali je ovaj rad zbog drugih zadataka prekinut. Dvije decenije poznije na inicijativu Bálint-a Keserű-a Institut za povijest madžarske književnosti Sveučilišta „Attila József” u Segedinu (Szeged), u suradnji sa centralnom knjižnicom sveučilista je u okviru obimnog poduhvata započeo sabiranje i izdavanje svih registara knjiga u Madžarskoj iz XVI–XVII. stoljeća. Organski dio ovoga rada je predstavljalo i otkrivanje fonda knjižnice Zrinskog, što su započeli Éva Kocziszky i István Monok 1979. Uporedo je u „Seminaru Zrínyi” na budimpeštanskom Sveučilištu „Loránd Eötvös” na čelu sa Sándor Iván Kovács-om stavljena na dnevni red pismena obrada historijata knjižnice Zrinski. Dijelovi ovoga rada su objavljeni iz pera Géze Orlovsky i Gábora Hausner-a. Ovi uspjeti pripremni radovi su omogućili da se konačno ostvari jedinstvena obrada u knjizi historijata i fonda „Bibliotheca Zriniana”. Zahvaljujući požrtvovanju Vojnog izdavačkog poduzeća „Zrínyi”, pri pripremi edicije „Zrínyi Könyvtár” 1985. samo po sebi se podrazumijevalo da jedan od predviđenih tomova bude rad o knjižnici Zrinskog.

Petočlana radna grupa, koja je ovaj projekat realizirala, svoj rad je obavljala u najpovoljnijim uvjetima. Sporazum o suradnji između Madžarske akademije znanosti i Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu je omogućio da članovi radne grupe sistematski i duže vremena borave u Zagrebu, kako bi na licu mjesta proučili još dostupne tomove knjižnice Zrinski. Zagrebačka Nacionalna i sveučilišna knjižnica je pružila sve mogućnosti za ovaj rad i obezbijedila najpovoljnije uvjete. Dozvoljeno nam je da o naslovnim stranicama pojedinih knjiga i o bilješkama sami pravimo snimke, kako bismo dalji rad mogli vršiti u Madžarskoj. Kada za ovu kolegijalnu pomoć izražavamo iskrenu zahvalnost rukovodiocima i suradnicima knjižnice, posebice se zahvaljujemo rukovodiocu specijalne zbirke i zbirke rukopisa, profesoru Draženu Budiši, koji je naš rad pratio s posebnom simpatijom i pažnjom, a svojom predusretljivosti i savjetima nam je u mnogome pomogao. Na prvom mjestu njemu možemo zahvaliti da smo postavljeni zadatak mogli ostvariti i da smo se tijekom napornog rada osjećali u atmosferi kao kod svoga doma.

Knjižnica obitelji Zrinski, madžarskog pjesnika i hrvatskog bana Nikole

Zrinskog, nastala u Čakovcu, tada još u županiji Zala, a danas posjed hrvatskog naroda, zajednička je stvar mađarske i hrvatske znanosti, njezino izučavanje je interes obje zemlje. Pri obradi historijata i fonda „Bibliotheca Zriniana” naša je grupa nastojavala da ostvari djelo koje će služiti i hrvatskoj znanosti, što više, koristiti i međunarodnoj bibliografskoj literaturi. Posebice se sve ovo odnosi na zagrebačku Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu, u kojoj se zbirka nalazi; detaljnim otkrivanjem jednog dijela toga blaga želimo doprinijeti i njezinoj bibliografskoj obradi.

Pretežni dio naslova u našoj je knjizi objavljen na latinskom, talijanskom, francuskom i njemačkom jeziku, i veći dio bilježaka je latinski. No jezik popratnih i informativnih tekstova, te jezik studija o historijatu biblioteke je neminovno mađarski. Ali smo se potrudili da učinimo sve radi otklanjanja poteškoća u korišćenju knjige stručnjacima, koji ne znadu mađarski. Gdje je bilo moguće, davali smo međunarodne izraze, i najpotrebitije informacije, tumačenja znakova i skraćenica dajemo na engleskom, sadržaj historijskih poglavlja isto sumiramo na engleskom.

Pored pomoći i mogućnosti koje nam je pružila zagrebačka knjižnica, naša radna grupa je uživala podršku brojnih institucija, knjižnica i privatnih lica. Posebice smo bili upućeni na fondove raznih evropskih biblioteka u identifikaciji izgubljenih knjiga. Od njih nam je najviše pružila biblioteka Herzog August u Wolfenbüttelu. Osnivač biblioteke, Herzog August je bio suvremenik Zrinskoga; zato se među knjigama bibliofila-vladara, koji je zasnovao najveću zbirku knjiga tadašnje Evrope, u velikom broju nalaze drugi primerci izdanja, koja su postojala i u knjižnici Zrinskoga. Jedinствена mogućnost za istraživanje koju je knjižnica u Wolfenbüttelu pružila autoru ovoga dela, omogućila je umirujuće identificiranje velikog dijela knjiga Zrinskog, koje danas već nedostaju.

Možemo se zahvaliti na važnim informacijama, odnosno mogućnosti za proučavanje na licu mjesta i slijedećim bibliotekama: Brno, Univerzitetni Knjižovna; Budimpešta, Sveučilišna knjižnica; Budimpešta, Knjižnica Mađarske akademije znanosti; Budimpešta, Zemaljska knjižnica Széchényi; Den Haag, Koninklijke Bibliotheek; Deventer, Atheneum Bibliotheek; Firenze, Biblioteca Nazionale; Göttingen, Universitätsbibliothek; Halle, Universitätsbibliothek; Kiel, Universitätsbibliothek; Leiden, Bibliotheek der Rijksuniversiteit; London, British Library; München, Bayerische Staatsbibliothek; Napoli, Biblioteca Nazionale; Oxford, Bodleian Library; Paris, Bibliothèque Nationale; Paris, Bibliothèque Mazarine; Roma, Biblioteca Apostolica Vaticana; Roma, Biblioteca Nazionale; Venezia, Biblioteca Marciana; Wien, Österreichische Nationalbibliothek.

Nesebičnu pomoć su nam pružili u pribavljanju i kontroliranju pojedinih podataka, uputima u nalaženju identifikacionih rješenja, posebice u razrješavanju

nečitkih bilježaka i metodološkim savjetima: Pál Ács, Sándor Bene, István Bitskey, Gedeon Borsa, Klára Csűrös, Klára Erdei, István Fried, Béla Holl, József Jankovics, Bálint Keserű, Péter Klaniczay, Péter Kőszeghy, Péter Kulcsár, Brigitte Moreau, S. Katalin Németh, Klára Pajorin, Márta Pintér, Antal Pirnát, Zsigmond Ritoók, Ágnes Ritoók-Szalay, Ágnes Salgó, Péter Sárközy, Mária Tóth-Sárközy, Erzsébet Soltész, György Endre Szőnyi, László Szörényi, László Virágh, András Vízkelety, Stojan D. Vujičić. Andor Tarnai, koji je ranije jednom već započeo određivanje jedinica knjižnice Zrinski, kao i Éva Kocziszky, koja je jedno vrijeme učestvovala u radu kolektiva stavili su nam na raspolaganje svoje sakupljene podatke. Naporni i požrtvovani rad dvaju recenzenata naše knjige, Gedeona Borsa i Pétera Kulcsár a doprineo je da naš rukopis usavršimo i otklonimo brojne greške, omaške, nedoslednosti. Svima njima izražavamo našu zahvalnost.

FOREWORD

One of the clues to the Zrínyi research is the knowledge of his library. Living in the southwest corner of the country and in the jaws of the Turks the poet, politician and military leader Zrínyi hardly had opportunity to spend time in libraries of other men or institutions. He had to find his pieces of reading in his own library, the material of which was collected by him and stored in his own castle. Reading today the volumes of the Csáktornya bibliotheca, we can get the same learning he had, and we can accomodate ourselves to Zrínyi's intellectual world. This is the way to get acquainted with the sources and literary patterns of his works. The Zrínyi research grasped this opportunity from 1893 when S. Kende published the text the 1662 *Catalogus* of the Csáktornya library together with the list of the books regarded to be the property of Miklós and Ádám Zrínyi, when he came into the possession of the Zrínyi estate. After having the books got into the possession of the University (now University and National) Library of Zagreb the books themselves were available for the research work. Zrínyi's first monographist Károly Széchy used the treasures of the Zagreb library and he was followed by eminent Zrínyi researchers of the first half of our century as László Négyesy, Zoltán Ferenczi, Tibor Kardos and Béla Zolnai. As a part of the catalogue of the 1918 Zrínyi exhibition in Budapest Ferenczi published the hitherto most complete list of titles of the Zrínyi library; the list is more rich than that of Kende's, though rather laconic. In 1934 Mária Drasenovich published Zrínyi's marginal notes on Jenő Koltay-Kastner's initiatives, supplying a great number of indispensable glosses to the Zrínyi-philology.

The developing Zrínyi research of the latest decades relied more on the teaching of the books of Zrínyi's library than ever before. The separate collection of the hospitable National and University Library of Zagreb, the "Bibliotheca Zriniana" became a real place of pilgrimage for the Zrínyi researchers and the

reading pieces, the sources of the works and thoughts of the poet, politician and military writer Zrínyi, having left unregarded before, came to light one after the other. However in the light of these new researches it became obvious that the incomplete, abridged lists and publications of Kende, Ferenczi and Drasenovich, occasionally abundant in errors, too, cannot answer the demands of modern bibliography and philology any more and enumeration, bibliographical and philological elaboration of the whole stock of the library, the identification of volumes lost during the centuries and writing the history of the library cannot be postponed in the favour of the further research works.

The first conception for this work was born in 1957 within the frames of the program of a critical edition of Zrínyi's works planned by the Institute for Literary Studies of the Hungarian Academy of Sciences but it failed to materialize. The 3rd volume of this work should have contained the new and up to date edition of the 1662 *Catalogus* and the marginal notes. Andor Tarnai started to identify the titles, included in the *Catalogus* but missing today. However this work – because of other obligations – remained unfinished. Two decades later the 1st Institute for the History of Hungarian Literature of the Attila József University, Szeged, in co-operation with the central library of the university and on the initiative of Bálint Keserű, started to collect and publish all the 16–17th century Hungarian catalogues of books within the frames of a large scale enterprise. The exploration of the stock of the Zrínyi library was an organic part of this work and was started by Éva Kocziszky and István Monok in 1979. Parallel with this enterprise the Zrínyi study group of the Loránd Eötvös University, Budapest, put the task of writing the history of the Zrínyi library on the agenda with the direction of Sándor Iván Kovács. Partial results of this work by Géza Orlovsky and Gábor Hausner came to light in 1984 and 1985. These successful preparatory works made possible the realization of the elaboration of the whole stock and the history of the Zrínyi library in one book. Preparing the series “Zrínyi Könyvtár”, started in 1985 and owing to the good offices and generosity of the Zrínyi Kiadó (Zrínyi Publishing House), it was obvious that this comprehensive work on the Zrínyi library is to be one of the planned volumes.

The working group of five members, which completed this work finally, could do its work under very favourable conditions. The co-operation contract between the Hungarian Academy of Sciences and the Yugoslavian Academy of Sciences and Arts, Zagreb, made possible for the members of the working group to spend longer times in one instance after the other in Zagreb with studying the existing volumes of the Zrínyi library. All the most favourable circumstances and possibilities were kindly ensured to the working group by the National and University Library of Zagreb. With consent we could take photographs of the front pages of the books and of pages containing marginal notes for research

purposes so we could look after the circuitous minor details at home. When expressing our acknowledgements for the collegial helpfulness to the library, its leaders and fellows, we have to offer our special and heartfelt thanks to the head of the department of manuscripts and special collections, professor Dražen Budiša, who followed our work with sympathetic attention; our researches were promoted by his complaisance and advices very much. We have to thank him first and foremost that we could finish our duties aimed at and that we could spend weeks with hard work in homely atmosphere.

The Zrinyi library, once the property of the Zrinyi family and more closely Miklós Zrinyi, Hungarian poet and viceroy of Croatia, was set up in Csáktornya, Zala county, and is now the property of the Croatian nation, but the research work in it must be regarded as the common interest of both the Hungarian and Croatian world of science. Elaborating the stock and the history of the Bibliotheca Zriniana we strived to produce a work that can be used by the Croatian research works and what can be exploitable for the international bibliographical literature, too. It is true of the National and University Library of Zagreb, keeper of the collection, to a greater extent; with exhaustive exploration of a part of its treasures we should like to contribute to the elaboration of the material of the library.

The catalogue entries in our book are mainly in Latin, Italian, French and German; most of the marginal notes are also in Latin. The commentaries and the text of the history of the Library are inevitably in Hungarian. However we strived to do everything to make the work of non-Hungarian experts' easier. We used mostly international terms; the explanation of marks and abbreviations and the summaries of the historiographical chapters can be read in English, too.

Beside the chance and the help of the Zagreb library our working group could rejoice in the assistance of several other institutions, libraries and persons. We had to depend on the material of different libraries of Europe above all. From among these libraries we have to mention the Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel, first of all. The founder of this library, Prince August, was a contemporary of Miklós Zrinyi; among the books of the booklover prince, who founded the greatest collection of books of his time, there can be found a lot of volumes once existing in Zrinyi's library, too. Most of the lost Zrinyi books could be identified only with the generous help of the Wolfenbüttel Library.

For informations and local possibilities to study books we are grateful to the following libraries: Brno, Univerzítai Knihovná; Budapest, Egyetemi Könyvtár; Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára; Budapest, Országos Széchényi Könyvtár; Den Haag, Koninklijke Bibliotheek; Deventer, Atheneum Bibliotheek; Firenze, Biblioteca Nazionale; Göttingen, Universitätsbibliothek; Halle, Universitätsbibliothek; Kiel, Universitätsbibliothek; Leiden, Biblio-

theek der Rijksuniversiteit; London, British Library; München, Bayerische Staatsbibliothek; Napoli, Biblioteca Nazionale; Oxford, Bodleian Library; Paris, Bibliothèque Nationale; Paris, Bibliothèque Mazarine; Roma, Biblioteca Apostolica Vaticana; Roma, Biblioteca Nazionale; Venezia, Biblioteca Marciana; Wien, Österreichische Nationalbibliothek.

With acquiring special data and in controlling data, in special questions of identification and in solution extraordinarily problematic handwritings, and finally in giving advices in methodology generous help was given by Pál Ács, Sándor Bene, István Bitskey, Gedeon Borsa, Klára Csűrös, Klára Erdei, István Fried, Béla Holl, József Jankovics, Bálint Keserű, Péter Klaniczay, Péter Kósze-ghy, Péter Kulcsár, Brigitte Moreau, S. Katalin Németh, Klára Pajorin, Márta Pintér, Antal Pirnát, Zsigmond Ritoók, Mrs. Zsigmond Ritoók, Ágnes Salgó, Péter Sárközy, Mrs. Péter Sárközy, Mrs. Zoltán Soltész, György Endre Szőnyi, László Szörényi, László Virágh, András Vízkelety, Stojan D. Vujičić. Andor Tarnai, who started to identificate the volumes of the Zrínyi library earlier and Éva Kocziszky, who was member of our working group for a time placed their materials at our disposal. The tiresome and generous work of our special consultants, Gedeon Borsa and Péter Kulcsár made possible to perfect our manuscript with elimination several mistakes, slips of the pen and inconsistencies. We express our sincere thanks to all of them.

HAUSNER GÁBOR – MONOK ISTVÁN – ORLOVSZKY GÉZA

A BIBLIOTHECA ZRINIANA TÖRTÉNETE

Bibliotheca Zriniana* néven egy történetileg kialakult könyvtáregyüttest értünk, melyből 529 fennmaradt kötetet (köztük 29 kéziratot) a zágrábi Biblioteca Nacionalna i Sveučilišna (Nemzeti és Egyetemi Könyvtár) őriz, túlnyomó többségüket az azonos elnevezésű különgyűjteményben. Hiteles adatunk van ezen kívül 202 olyan elveszett könyvről (köztük 5 kéziratról), melyek valamikor a könyvtár részét alkották. Történeti és könyvészeti szempontok alapján biztosra vehetjük számos további elveszett könyv – a számuk mintegy 120 lehet – egykori meglétét is, ezekről azonban írott forrás nem áll rendelkezésünkre. Nem tudunk egyetlenegy eredetileg a könyvtárhoz tartozó, de máshová sodródott kötetéről sem. Teljes bizonyossággal ezért a Bibliotheca Zriniana jelenleg ismert állományát 529 fennmaradt és 202 elkallódott, összesen 731 kötetből álló könyvtártörténeti egységként kell meghatározunk. Ennek a történetét vázolja fel könyvünk bevezető tanulmánya.

ZRÍNYI MIKLÓS KÖNYVTÁRÁNAK KIALAKULÁSA

A Bibliotheca Zriniana állományának nagy része a gyűjteményt megalapító költő, hadvezér és államférfi Zrínyi Miklós (1620–1664) könyvgyűjtésének az eredménye. Könyvtára törzsanyagának az 1662-ben készített *Catalogus*-ban felsorolt, meglévő vagy elveszett műveket tekinthetjük. Ezeken kívül is bírunk számos olyan könyvet, melyekben kétségtelen nyomát találjuk annak, hogy az ő

* A könyvtár elnevezésében, s egyúttal könyvünk címében is, az eredeti *Zrin* alakból származó *Zriniana* formát használjuk a *Zrínyiana* helyett; egyrészt mert a fennmaradt köteteket őrző zágrábi különgyűjteményt is így nevezik, másrészt mert nyelvtanilag helytelen a latin Bibliotheca szóhoz a családnév magyarosított alakjából képzett melléknevet társítani.

tulajdonában voltak, ezért ezeket is feltétel nélkül a költő és politikus könyvtárához tartozónak kell tekintenünk. A Bibliotheca Zriniana állományában fennmaradt még ezen felül is nagyszámú olyan kötet, melyekben nincs ugyan semmi jele, hogy Zrínyi Miklós könyvei közé tartoztak, de arra utaló körülmény sincs, amely ennek lehetőségét kizárná: Ezért az ebbe a harmadik csoportba tartozó műveket is nagy valószínűséggel a költő bibliotékájához számíthatjuk, vállalva az esetleges tévedések kockázatát. Zrínyi Miklós saját könyvtára ily módon a Bibliotheca Zriniana teljes állományának jóval több mint háromnegyed részét teszi ki. Az alapító könyvtárának tárgyalásakor az így körülhatárolt könyvegyüttest tartjuk szem előtt. Számolnunk kell ugyanakkor azzal is, hogy a költő-hadvezér könyvei közül jó néhány nyomtalanul eltűnt. Biztosan rendelkeznie kellett például egy 1646 előtti Tasso-kiadással, ilyen azonban nem maradt fenn, sőt az 1662. évi *Catalogus*-ban sem szerepel.¹ Hasonlóképpen nincs nyoma olyan kötetnek, melyben benne volt Busbecquius *Exclamatio*-ja, pedig a *Török áfium* írásakor ez a mű a kezében volt.² Bár a teljes egykori állományt rekonstruálni sohasem fogjuk tudni, az ismert anyag így is páratlan lehetőséget kínál az egyik legjelentősebb XVII. századi magyarországi könyvtár történetének, illetve a legnagyobb XVII. századi magyar író könyveinek megismeréséhez.

Nagyon kevés olyan magyarországi könyvgyűjteményről tudunk a XVI–XVII. században, amely egy család több generációjának könyvszeretetről tanúskodna. Zrínyi Miklós csáktornyai könyvtára sem ilyen. Ez nem jelenti természetesen azt, hogy elődeinek olvasottságáról ne lenne néhány adatunk.

A nagyapjára, Zrínyi Györgyre (1549–1603) vonatkozó forrásokban egyetlen utalást találtunk, mely szerint könyv, vagy röpirat fordult meg a kezén. Sógornak, a humanista műveltségű Batthyányi Boldizsárnak³ 1571. december 12-én Monyorókerékről küldött levelében többek között ezt írja: „Továbbá tudom, hogy Tekegyelmed ex litteris értette és hallotta az tengeren való hadakozásnak [Lepantói csata!] dolgát. Ím mostan Tekegyelmednek ismét újabbán megküldöm, miképpen megírták az viadalnak dolgát. Ezt pedig énnékem szintin Velenceből küldötték. Mert énnékem egyik tengeremelléki tisztartóm Velencebén volt, aki által küldötték. Azért ezt Tekegyelmed minden bizonnal elhíheti, hogy ez nyomtatásban írván megküldöttem.”⁴

¹ Kovács Sándor Iván szellemes magyarázattal szolgált a Tasso-kötet hiányára. Cf. KIRÁLY–KOVÁCS 1983, p. 56.

² Amennyiben Zrínyi az 1663-as kiadásból dolgozott, ami felette valószínű, akkor érthető, miért nem szerepel a *Catalogus*-ban. Cf. R. VÁRKONYI Ágnes, *Török világ és magyar politika*, Budapest, Magvető Kiadó, 1975, pp. 27–31.

³ Zrínyi György testvére, Dóra Batthyány Boldizsár felesége volt. Cf. NAGY Iván, *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal*, t. XII, Pest, 1865, p. 436.

⁴ *A magyar könyvkultúra múltjából. Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése*, ed. HERNER János, MONOK István, Szeged, 1983, p. 554 (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, 11).

DISQUISITIONUM
MAGICARUM
LIBRI SEX,

QUIBUS CONTINETUR MAGIA
CURIOSARVM ARTVM, ET VANARVM SUPERSTITIO-

NUM CONFUTATIO, Vtilis Theologis, Iurisconsultis,
Medicis, Philologis.

Sum Stephanij

AUCTORE

Jona. István 1025.

MARTINO DELRIO
SOCIETATIS IESV PRESBYTERO

LL. LICENTIATO, ET THEOLOGIAE DOCTORE,

olim in Academia GRATZENSIS, & SALMANTICENSIS
publico sacrae Scripturae Professore.

Prodit opus vltimis curis longe & auctius & castigatius.

*Post tenebras
Spero lucem*

*Meliora Sapis
Non Desperes.*

Sumptibus PETRI HENNINGII Biblio-

Expensis

Cum gratia & privilegio Caesar. Maiestatis.

JÓNA ISTVÁN POSSESSOR-BEJEGYZÉSE ÉS JELMONDATA
Del Rio, Martin-Antoine : Disquisitionum magicarum libri sex (n° 462)

nincsen hozzánk közelebb eső, tehát a könyvek sem kerültek hamarabb a csáktornyai bibliotékába. Elképzelhető, hogy Zrínyi a jószágigazgató halála után jutott hozzájuk (az évet nem ismerjük).

Nyilvánvaló tehát, hogy a költő nem sok könyvet örökölhett, könyvtárának létrehozása teljesen saját könyvszeretetének az eredménye. A döntő impulzust e téren itáliai tanulmányútja adhatta. Csakúgy mint a magyar peregrinus diákok és utazó fiatal arisztokraták többségénél, az ő esetében is bizonyosra vehetjük, hogy nagyszámú könyvet hozott haza magával. Hiszen nagyszerű lehetősége volt arra, hogy válogasson Itália városainak könyvpiacain. 1636. évi római látogatásának szép emlékeként őrizte VIII. Orbán pápa saját kezűleg dedikált verseskönyvét (n° 260). A kortárs olasz szépirodalom számos képviselőjét is biztosan ekkor fedezte fel magának. Az a tény, hogy a ma meglévő könyvek jelentős része az itáliai utazást közvetlenül megelőző években, vagy pedig azt követően jelent meg, beszédes bizonyíték arra, hogy a tanulmányút milyen jelentős a könyvtár történetében is.

Könyvbeszerzései minden bizonnyal ezt követően vettek lendületet. Nagyszerű lenne, ha olyan forrás állna rendelkezésünkre, mint Batthyány Boldizsár esetében, tehát meglennének Zrínyi Miklós könyvügynökeinek számlái,⁶ s így a beszerzés egyik módját pontosan be tudnánk mutatni, megjelölve azokat a nyomdákat, kereskedőházakat, amelyektől a magyar főúr vásárolt. Ilyennel sajnos nem rendelkezünk. A ma is kezünkben lévő könyvek impresszumatadatainak és bejegyzéseinek vizsgálata azonban kétségtelenné teszi a részletes vizsgálódás nélkül is várható tanulságot, hogy a költő elsősorban Velencében és Bécsben vásárolt, vásároltatott magának. Velence esetében ennél többet is mondhatunk, bár egyetlen olyan adatunk sincs, amely közvetlenül arra utalna, hogy az alább említendő személyek bármelyike is közvetítette Zrínyi könyvbeszerzéseit.

Alessandro Moro a horvát bán pénzügyeit is intézte Velencében: Zrínyi már 1655-ben is kapcsolatban volt vele (egyik győzelméről számolt be ekkor neki⁷), 1664-ben a francia király pénzt közvetítette.⁸ Giacomo Piccini rézmetsző több olyan velencei kiadónak dolgozott, akiktől kiadott könyvek megtalálhatók a csáktornyai gyűjteményben;⁹ mivel a Zrínyi családdal közvetlen kapcsolatban is állt (Zrínyi Péter horvát *Syrená*-ját ő illusztrálta), elképzelhető, hogy kapcsolatteremtő lehetett könyvbeszerzési kérdésekben is. A rangos velencei kiadónak és könyvkereskedőnek, Marco Ginamminak a neve szerepel Girolamo Cataneo hadtudományi munkájának hátsó tábláján (n° 197). Noha nem tudjuk, ki írta bele, feltehető, hogy Zrínyi tőle is vásárolt könyveket, annál is inkább, mert könyvtára

⁶ *A magyar könyvkultúra múltjából... ed. cit.*, pp. 410–435.

⁷ KLANICZAY 1964, p. 531.

⁸ CSAPODI–KLANICZAY 1959, p. 351.

⁹ KIRÁLY–KOVÁCS 1983, pp. 52–58.

jó néhány Ginammi által kiadott kötetet birtokolt. Végül nem lehetetlen, hogy mint könyvkereskedő is kapcsolatban állt a családdal az a Zammaria Turrini, aki az *Adriai-tengerek Syrenaia* horvát változatát adta ki 1660-ban. Ugyanígy említhető persze a bécsi beszerzésekkel kapcsolatban Matthaeus Cosmerovius is, a *Syrena* 1651-es kiadója, s általában a magyar főnemesség kedvelt nyomdása.

Jól tudjuk, hogy a XVII. században az európai könyvkereskedelem volt annyira fejlett, hogy a könyvek kiadási helyei szerinti vizsgálat alig több, mint távoli jellemző, mégis hisszük, hogy nem felesleges néhány szóban kitérni rá. Nem meglepő, hogy a nagy valószínűséggel Zrínyi tulajdonában volt könyvek 37,98%-a olaszországi kiadású, s ennek több mint 68%-a velencei. Németországi 21,93%, s ehhez köthető az 5,07% svájci (bár latin, francia és olasz nyelvűek), és a 4,52% ausztriai. Franciaország 8,85%-ot képvisel, Észak-Németalföld 11,55-öt, Dél-Németalföld 3,58-at. Ha a 3,18% sine loco megjelentet is levonjuk, akkor a maradék 3,34% jut Magyar-, Cseh-, Spanyol- és Svédországra, Dániára és Angliára. Ha ugyanezt a megoszlást városokra lebontva nézzük, akkor a kép teljesen szokványos: az európai nyomdászat és könyvkereskedelem központjait kell elsőként említeni (sorrendben): Velence, Majna-Frankfurt, Lyon, Amsterdam, Róma, Leiden, Bécs, Köln, Bazel, Antwerpen, Strassburg, Párizs és Bologna. A többi mind 10-nél kevesebb előfordulású.

A fenti statisztika természetesen a Zrínyi birtokában lévő egész könyvállományra vonatkozik, nem csupán az általa kereskedelmi úton beszerzett kötetekre. A könyvek egy jelentős része, a possessor-bejegyzések tanúsága szerint, más tulajdonosoktól került hozzá. (Lásd V. függelék.) Az egykor Zrínyi tulajdonát képező, ma is meglévő kötetek kéziratos bejegyzéseiben nagyszámú névvel találkozunk, melyek legtöbbször ismeretlen számunkra. Akad azonban jó néhány mindenki számára ismerős possessor a korabeli magyar és horvát főnemesség köréből, mutatva, hogy az előkelők a politikai és hadi élet eseményei mellett arra is szakítottak időt, hogy egymás könyvei iránt érdeklődjenek, s azok egész együttesét, vagy egy-egy értékesebbnek ítélt darabját a maguk számára végleg, vagy kölcsön megszerezzék.

A korabeli könyvtárak gyarapodásának egyik módja volt valamely már meglévő más könyvgyűjtemény hagyatékkeppen, vásárlás vagy ajándékozás útján való megszerzése és azután a saját könyvtárba történő beolvasztása. A possessor-bejegyzések tanúsága szerint Zrínyi könyvtárát ilyen módon csak egyetlen együttes gyarapította: a Listi család könyveie.¹⁰ Az ebből a gyűjteményből származó kötetek száma bizonytalan, mert ugyan csak tizenháromban szerepel a család valamelyik tagjának a neve,¹¹ de felette valószínű, hogy a könyvek egy részében

¹⁰ A Listi családra lásd: KEMÉNY József, *A nagyköpcsényi Listi család eredete, növekedése és hanyatlása*, in. „Új Magyar Múzeum”, II (1854), pp. 489–511; LISTI László *Munkái*, ed. KOMÁROMY András, Budapest, Franklin, 1891, pp. 3–112.

¹¹ N° 78, 102, 162, 195, 218, 222, 352, 357, 449, 473, 474, 476, 501.

található sajátos jelzettípus a Listiek családi gyűjteményében volt használatos. A Bibliotheca Zriniana köteteiben regisztrálható különböző fajta jelzetek között feltűnik egy címlapon, vagy az előzéklevélen található szögletes kis „n” s egy felemelt „o” tehát „numero”, valamint egy szám. Joggal feltételezhető, hogy ez egy korábbi tulajdonos jelzete lehet, annál is inkább, mert az így megjelölt könyveket e számok alapján sorba rakva, azok nagyság szerinti rendet alkotnak, tehát egy rendezett könyvtár részei. Mivel a Listi-bejegyzéseket tartalmazó kötetek jó részében szerepel ez a fajta jelzet, valószínűnek tarthatjuk, hogy az ilyen possessor-bejegyzést nélkülöző, de így jelölt könyvek is a Listiektől kerültek Zrínyihez. (Lásd III. függelék.)

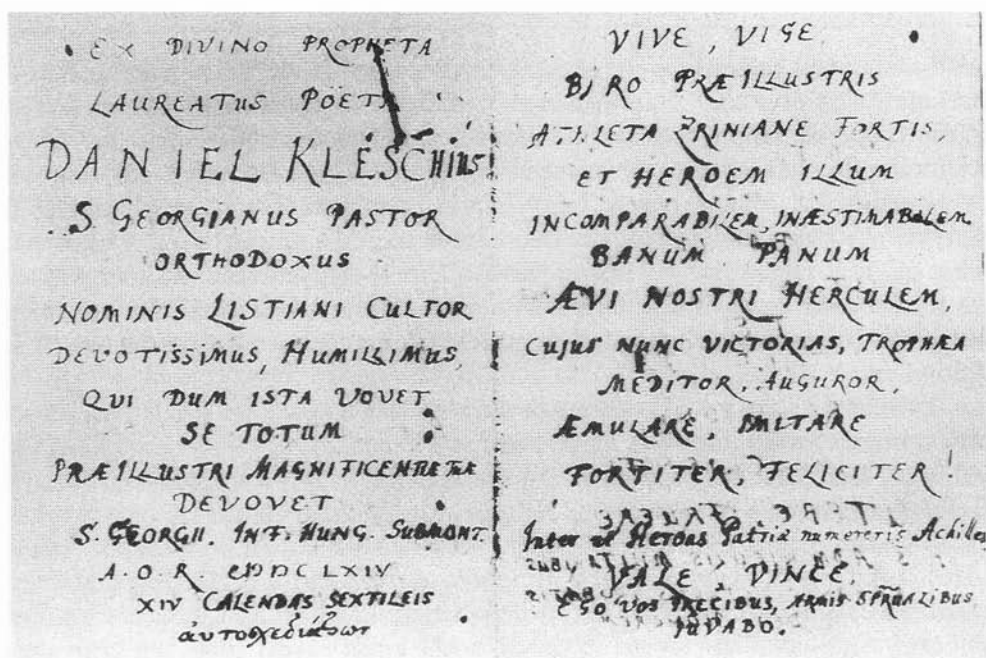
Feltehető, hogy e könyvtár egyes darabjaihoz a költő két részletben jutott hozzá, hiszen azok a könyvek, amelyben Listi Ferenc bejegyzései vannak (n° 78, 102, 162, 195, 222, 474) egy kivétellel szerepelnek a könyvtár 1662-ben készült *Catalogus*-ában is. A Brandenburgi Katalin kezét Bethlen Gábor számára megkérő, 1630-ban meghalt Listi Ferenc bejegyzései közül csupán kettő datált (1615, 1616).¹² A Listi-könyvek nagyobb része viszont attól a Listi III. Jánostól vagy annak a halála után (halála évét sajnos nem ismerjük) került a bánhoz, aki bizalmi embere volt, s akit Vitnyédyvel és Guszich Miklóssal együtt 1662-ben tárgyalni, s a török elleni harcra buzdítani küldött a stájer rendekhez.¹³ Ez az együttes tehát 1662 és 1664 közötti szerzemény lehet, s ezért nem szerepel a *Catalogus* tételei között. Mivel a meglévő kötetek között a legmagasabb Listi-jelzetszám a 91, a csáktornyai könyvtárba bekebelezett Listi-könyvtár állományát mintegy száz kötetre becsülhetjük.

A könyvtárba így bekerült kötetek között van még a család hatalmát megalapozó I. Jánostól, Ferdinánd és Miksa alkancellárjától és később győri püspöktől, valamint fiától II. Jánostól származó könyv (n° 449, 476); továbbá három olyan kötet is, melyben a legifjabb, IV. János bejegyzése szerepel (n° 218, 357, 501).¹⁴ Érdekes, hogy ezek közül kettő benne van már a *Catalogus*-ban is. Ez utóbbi tény rávilágít a korabeli főúri körökben divatozó könyvkölcsönzésekre, vagy ajándékozásokra. Vegetius klasszikus katonai művének kötetét (n° 218) a *Catalogus* V. 26. szám alatt regisztrálta, 1662-ben tehát ott volt Zrínyi könyvszekrényében. 1664-ben a könyv azonban ifj. Listi Jánosnál kellett, hogy legyen, mert Klesch Dániel 1664. július 19-én írja bele az ifjú Listihez címzett, s Zrínyit ünneplő latin versezetét. Ez a könyv tehát ekkor ifj. Listi Jánosnál lehetett kölcsön, de később visszakerült a könyvtárba. Hasonlóképpen érdekes Konrad Gesner *Historiae*

¹² Az ő könyveihez tartozhatott az a könyv (n° 352) is, melyben a genealógiai irodalom által nem ismert, feltehetően korán elhunyt Listi Mihály 1611. évi bejegyzése szerepel.

¹³ CSAPODI Csaba, *Kiadatlan Zrínyi-levelek*, ItK. LXVI (1962), pp. 745–748.

¹⁴ Ez utóbbiak egyikében (n° 357), Christian Beckman latin nyelvkönyvében IV. Jánosé mellett ifj. János elhalt bátyjának, Tamásnak a neve is szerepel, 1656. évi datálással.

KLESCH DÁNIEL ZRÍNYIT ÜNNEPLŐ VERSE
Vegetius Renatus, Flavius: De re militari libri quatuor (n° 218)

animalium liber-jének (n° 473) a sorsa. A bejegyzések szerint ez 1576-ban a híres jogtudós Mossóczy Zakariás, akkori tinini püspöké volt, 1643 és 1650 között viszont a számunkra ismeretlen Újhelyi Branik Györgyé, akitől Zrínyihez kerülhetett,¹⁵ mert egy 1650 utáni datálatlan bejegyzésben Listi III. János azt állítja, hogy a könyvet a bántól kapta ajándékba. A Listi-állománnyal ez is visszazármazott Csáktornyára.

Ha nem is ilyen mértékben, de a könyvek átszármazásával, átmeneti kölcsönözgetésével járó kapcsolatot tételezhetünk fel Zrínyi gyűjteménye és a Draskovichok könyvtára között, mely magába foglalta a fiúörökös nélkül meghalt Istvánffy Miklós gazdag kézirat- és nyomtatványgyűjteményét is.¹⁶ Első felesége, Draskovich Eusebia révén Zrínyi bejáratos volt a család váraiba, s az ott őrzött könyvek aligha kerülhettek el figyelmét. Talán e családi kapcsolat révén jutott el

¹⁵ Ez a Branik György a n° 496. kötetben is szerepel possessorként.

¹⁶ BERLÁSZ Jenő, *Istvánffy Miklós könyvtáráról*, OSzKÉvk. 1959, pp. 202–240; Id., *Újabb információk Istvánffy Miklós tékájáról*, OSzKÉvk. 1972, pp. 215–228; Elena Rodina COLTA, *Un exemplar din biblioteca istoricului maghiar Nicolaus Istvánffy, identificat la Arad*, in „Bibliotheca și Cercearea”, VII (1983), pp. 182–187; BALÁZS Mihály, MONOK István, *Történetirők Báthory Zsigmond udvarában*, in *Magyar reneszánsz udvari kultúra*, ed. R. VÁRKONYI Ágnes, Budapest, Gondolat, 1987, pp. 249–262.

KR. SVEUČ. BIBLIOTEKA
U ZAGREBU.

BZ 23

VAKNYOMÁSOS ISTVÁNFY MIKLÓS CÍMER

Reusner, Nikolaus (ed.): Epistolarium turcicarum variorum et diversorum, kötéstábla (no^o 141)

hozzá Istvánffy egyik könyve (n° 496), bár lehet, hogy ez előbb a Listiek birtokába jutott, s csak onnan Csáktornyára; benne van ugyanis az utóbbiak könyveiben szokásos jelzet. Zrínyi esetleg hozzáférhetett Istvánffy kéziratosságot is. Feltűnő ugyanis, hogy ebben megvolt Baranyai Decsi János török elleni harcra buzdító beszédének a másolata, amely az *Áfium*-mal (és az annak főforrásaként ismert Busbecquis-epistolával) rokon, azzal megegyező gondolatokat tartalmaz. Kézirat kölcsönzése már csak azért sem kizárt, mert ismeretes, hogy 1662–1663 telén megfordult Zrínyi kezén a *Constantinus és Victoria* című drámának, ifj. Draskovich János által 1648-ban készített másolata.¹⁷ De az ellenkező irányú kölcsönzésre is tudunk példát: az eredetileg Jóna Istváné volt Guicciardini–Lotini–Sansovino-kötetet (n° 169) Zrínyi Draskovich György győri püspöknek adta kölcsön, aki pedig Giovanni Battista Rava-nak, a győri székesegyház újjáépítőjének (1639–1645) adta tovább. Végül visszakerült a bánhoz, s fő forrása lehetett a *Vitéz hadnagy* centuriáinak.¹⁸

Kapcsolatok más főúri könyvtárakkal is megállapíthatók, másoktól is kerültek valamilyen módon egyes kötetek a csáktornyai könyvespolcokra. Így Jacques Bongars népszerű könyvének a *Rerum Hungaricarum scriptores varii*-nek (n° 112) előző possessorai Erdődy Péter és Ráttkay György voltak; Sigmund Herberstein korszakos műve a Moszkvai Nagyfejedelemségről (n° 108) pedig 1570-ben Balassa István tulajdonában volt. Egy Lipsius *De constantia*-ját is tartalmazó kolligátum (n° 482) korábban Thurzó György könyvtárához tartozott;¹⁹ Athanasius Kircher *Oedipus Aegyptiacus*-át (n° 398) pedig eredetileg Lippay György kapta ajándékba a szerzőtől, s az érsek ajándékozhatta tovább Zrínyinek. Pathai István református püspök egyik könyve (n° 492) pedig alsólindvai Bánffy Gáspáré volt, aki azt a szerzőtől kapta és tőle került később a Zrínyi-bibliotékába. Egy a Habsburg-ház történetét tárgyaló munka korábban annak a Kéry Ferencnek a tulajdona volt, akinek a fivére, János mondta később a költő temetésén a halotti oratiót.

Mikulich Sándornak Belec várában volt Zrínyiénél lényegesen nagyobb könyvtára.²⁰ A bán s a hatalmaskodó földesúr viszonya feszült volt, azonban a Mikulich elleni konfiskálási eljárás anyagában ennek ellenkező jeleit is felfedezhetjük.²¹ Egy könyvének (n° 444) csáktornyai felbukkanása arra utal, hogy

¹⁷ BALÁZS, MONOK *op. cit.*; *Régi magyar drámai emlékek*, t. II, ed. KARDOS TIBOR, DÖMÖTÖR Tekla, Budapest, Akadémia Kiadó, 1960, pp. 177–178.

¹⁸ Cf. LÉVÁRDY Ferenc, *A középkori győri székesegyház pusztulása és első barokk átépítése*, in „Arrabona”, XII(1970), pp. 96–105.

¹⁹ A Thurzó-könyvtár 1611-ben történt rendezésére lásd: *ibid.*, pp. 531–535.

²⁰ *A magyar könyvkultúra múltjából... ed. cit.*, pp. 305–309, 537–542.

²¹ Mikulichot többek között azzal vádolták, hogy felesége halála után nemes udvarhölgyeit a várában bezárva tartotta „...non velle dimittere domum sed Chaktorniam ad Banum...” *Ibid.*, p. 542.

A SZERZŐ DEDIKÁCIÓJA LIPPAY GYÖRGY ESZTERGOMI ÉRSEKNEK
Kircher, Athanasius: Oedipus Aegyptiacus (n° 398)

G V I L I E L M I B A R C L A I I
D E
P O T E S T A T E
P A P Æ :

An & quatenus in Reges & Principes secula-
res ius & imperium habeat.

Liber Posthumus.

Eiusdem
D E R E G N O E T R E G A L I
P O T E S T A T E :

Aduersus
B V C H A N A N V M , B R V T V M , B O V C H E R I V M ,
& reliquos Monarchomachos,

Libri VI.

E D I T I O

Nunc primùm in Germaniâ adornata emendatior.

H A N O V I Æ,
Impensis ac Typis Willerianis, & consort.

c l o l o c X I I .

MIKULICH SÁNDOR POSSESSOR-BEJEGYZÉSE
Barclay, William : De potestate papae (n° 444)

könyvet is kapott kölcsön tőle a költő. Valószínűleg még az ő életében sodródott a könyvtárhoz Lippich Márton zalai alispán három könyve is (526, 527, 530).^{21a}

Számos nevet vehetnénk még sorra, gondolhatnánk tovább Zrínyi és a korábbi possessor kapcsolatát, ám a névsor kommentálása helyett jeleznénk: maguk a bejegyzések nem tájékoztatnak arról, hogy az adott kötet vásárlás, ajándék, vagy kölcsönvétel útján jutott-e a csáktornyai téka polcaira; kiragadott példáink mind olyanok, ahol legalább részben ismert az illető könyvtár története.

Mint az eddigiekből is kitűnt, Zrínyi Miklóst nem a gyűjtés szenvedélye vagy bibliofil szándék vezette a könyvbeszerzésben. Különbösen a Listiékén kívül több más könyvtárból való egységről adhatnánk számot (hagyatékok megszerzése), vagy nagyobb valószínűséggel maradtak volna fenn források beszerzési szándékairól, mint például Rákóczi György esetében.²² Erre utal az 1662-es könyvtárrendezés is, amelynek szakbeosztása szintén használatra, s nem tárolásra orientált.

A KÖNYVTÁR ELHELYEZÉSE

Kevésbé ismerjük a csáktornyai vár épületének részletes Zrínyi-korabeli elrendezését, és ezen belül a könyvtár helyét.²³ A holland Jacobus Tollius, az egyetlen egykorú látogató, aki említést tett a könyvtárról, igen szűkszavú: „Tertio, quartoque, ex quo veneramus, die deducti sumus in Bibliothecam, quam insignem et omni librorum copia refertam habebat; inde in Armamentarium quod ultra quam credi potest, aeneis tormentis, bombardis, hastis, acinacibus, aliisque armorum generibus instruxerat. Accessit huic humanitati amplissimum auctarium, Cimeliotheca aperta, in qua, praeter alia haud spernenda numismatum antiquorum copia...”²⁴ Széchy Károly monográfiájában festői leírást ad Csáktornyáról a Zrínyi testvérek egy 1638-as osztályos levele alapján. „A földszinten nyúlt el – írja többek között – a hosszú palota, melyet talán gyűlések alkalmával használtak, kisebb boltozatos szobákkal és csarnokokkal, a hol a családi levelek, könyvek, kincsek és fegyverek álltak.”²⁵ Az osztályos levélben valójában nem esik szó könyvtárról; Széchy leírása egyéb helyeken is pontatlannak tűnik. Érdemes ezért az eddigi kiadatlan fontos dokumentumnak a várra vonatkozó részletét

^{21a} Cf. PAIS Dezső *Zrínyi Miklós a költő és hadvezér Zala vármegyében*, HK XIV(1913), pp. 453–456.

²² Cf. HARSÁNYI István, *A sárospataki Rákóczi-könyvtár*, Budapest, 1917.

²³ Csáktornya ábrázolását lásd: MARKÓ 1939, pp. 16–17. A vár távlati látképe Gio. Giuseppe Spalla 1670. május 3-i Muraköz-térképén: OSzK Térképtár TK 255. Újabbán Cennerné Wilhelmb Gizella találta meg Spalla egy 1670-es Csáktornya-alaprajzát a bécsi Heeresgeschichtliches Museum-ban, cf. ZD IV(1987), pp. 279–280.

²⁴ Jacobus TOLLIUS, *Epistolae itinerariae...*, ed. H. Ch. HENNINUS, Amstelaedami, 1700, p. 241. (Epistola itin. VI. Graezii, 1660, xiv. Kal. Augusti.)

²⁵ SZÉCHY 1896–1902, t. I, p. 79.

teljes egészében idéznünk: „In annotato itaque castro Chaktornia ad portionem praefati comitis senioris Nicolai a Zrinio sequestrate essent domus: in superiori contignatione magnum palatium estivale, et adiunctae duae domus cum fornacibus, tertia absque fornace szenes hasz dicta, et unus parvus fornix ante praenarratum palatium. In secunda contignatione unum magnum palatium cum fornace, kissep pallotha nuncupatum, ex eodem pallatio una domus cum fornace, et altera absque fornace szennes hasz appellata. In tertia contignatione duo fornices instar domus cum fornacibus, duo itidem fornices absque fornacibus, et major turris, seu priunculum [sic], unus parvus fornix conservatorium scilicet *literarum et literalium instrumentorum nec non aliorum* similiter exiguus, uterque cum fornacibus. Penes domum thavernicalem praememorati comitis junioris Petri a Zrinio a parte occidentali in infima et ultima quarta contignatione sub sacello seu capella, ubi ad praesens sacrificium missae offertur, duo fornices, also thárhaz vocitati. Sub palatio maximo aestivali (quod commune uti infra clarius patebit remansisset) unum cellarium Wuk denominatum, et alia duo cellaria uniora [sic] super antelatis superiori secunda et tertia contignationibus habita. Praeterea inferior pistorum domus communiter cherna thistarnicza appellata, ultimatim propugnaculum muratum majus supra portam arcis existens totaliter cum aliis tribus ligneis propugnaculis directo ordine ab ortu solis erectis usque ad propugnaculum kinyozo bastia nuncupatum.

Ad portionem vero praenominati comitis junioris Petri a Zrinio in eodem castro existent in superiori altera contignatione tres domus cum fornacibus et quarta absque fornace zennes hasz denominata, turris antiqua ubi munitio intertenetur. In secunda seu media contignatione tres testitudineae domus seu fornices ad praesens pro domibus ejusdem contignationibus cellaria duo cum adiunctis penes existent, duobus parvis fornicibus, major depictus fornix eröss [?] hymes bothh nuncupatur, ubi uczt [?] habetur domus una cum fornace, et altera absque fornace. Unus parvus fornix cum fornace, in altera parte ubi esset portio senioris comitis, in prima contignatione interius duo parvi fornices pro aceto ubi antea balneum fuit. In secunda contignatione unum hypocaustum parvum cum fornace. In tertia itidem contignatione, domus cum fornace, quare olim schola habebatur, et culina unde calefaciunt eandem, in quarta superiore contignatione domuncula sub tecto vén aszony hasza vocitata exterior domus pistorum cum nova culina, ubi etiam [...] domus habetur. Denique minus propugnaculum muratum, quod ad praesens castellanus inhabitaret cum duobus sequentibus ligneis propugnaculis, et tertio praemisso kinyozo bastia denominato. Minor autem depictus fornix kiseb hymes bothh appellatus, siquid pro nunc sacrum in eodem celebratur solet, tam diu manebit pro celebrando sacro, quam diu aliquod sacellum vel capellam in praescripto castro Csaktornia communibus expensis uterque prealibatonum comitum aedificare erant.”²⁶

²⁶ OL Magyar Kamara Archivuma, E 148 N. R. A. fasc. 319. N° 44.

A könyvtárszobát csak 1638 után alakíthatta ki valahol Zrínyi, esetleg valóban a levéltár melletti helyiségben. A könyvek itt, egy 1670. évi összeírás szerint négy szekrényben voltak elhelyezve; talán ezek egyikét láthatjuk azon a metszeten, melyet Tobias Sadler készített az 1680-as években Zrínyi Ádámról.²⁷

Természetesen nem kell azt gondolnunk, hogy Zrínyi összes könyvét állandóan a könyvtárszobában őrizte volna. A gyakran használt, olvasott műveket időről időre a keze ügyében, dolgozószobájában tarthatta. Feltehetően egyéb, Csáktornyan kívüli rezidenciáin, például bécsi vagy zágrábi házában is fenntartott kisebb könyvtárgyűjteményt.

A KÖNYVTÁR RENDJE ÉS AZ 1662. ÉVI CATALOGUS

Zrínyi könyvtárának belső rendjéről, illetve a könyveknek a szekrények polcain való elhelyezéséről a fennmaradt könyvek jelzetei tájékoztatnak.

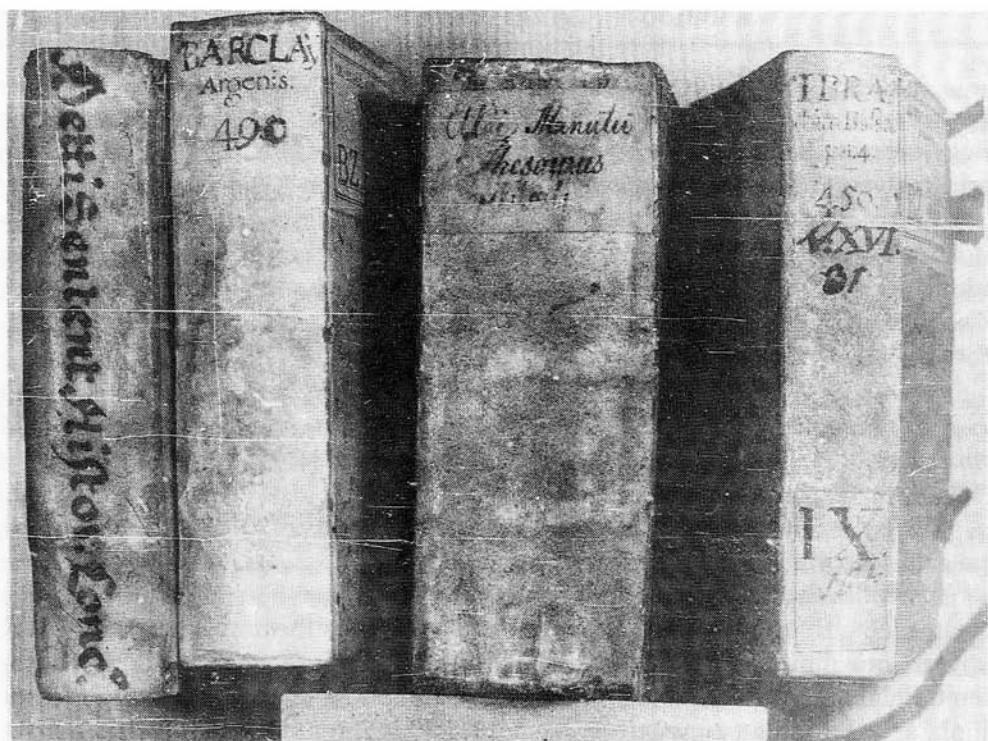
A Bibliotheca Zriniana több mint 200 ma meglévő kötetének gerincén egy sajátos jelzettípus látható nagy (4–8 cm-es) arab szám formájában. E számokról egyértelműen bizonyítható, hogy azok Zrínyi Miklós korából származnak, egyetlen a halála után megjelent könyvön sem találhatók. Ha erről a jelzetről beszélünk, akkor mindig egy szögletes, nagy méretű számra kell gondolnunk, melyet pergamen-, vagy papírkötés esetén ráfestettek a gerincre, bőrkötésű könyveknél pedig a gerincre ragasztott cédulára írtak. Mert egyébként a gerincjelzet a korszak általánosan használt jelölése volt, s a Zrínyi-könyvtár kötetei között is találunk olyanokat, ahol a gerincen lévő szám más típusú, s nyilván egy korábbi tulajdonostól származik. Ez utóbbiak nem is illeszkednek be a hiteles Zrínyi-számok által diktált szigorú sorrendbe.

A Zrínyi-könyvtár gerincszámai egy nagyság szerint rendezett könyvtárat mutatnak. A legkisebb, egyszámjegyű számok alatt a különösen nagy alakú 2° kötetek szerepelnek, majd a számok emelkedő sorrendjében a 2°, 4°, 8° s végül a 12° könyvek sorakoznak.²⁸ Nyilván ezen rend szerint voltak a könyvek a szekrényekben elhelyezve oly módon, hogy alul álltak a legnagyobbak. Az 1662-es összeírásban szereplő könyveken a gerincszámok folyamatosága az 501-es (n° 90), számig tart, amiből arra következtethetünk, hogy ekkor a könyvtár kb. 500 kötetből állt.^{28a} Az ezután beszerzett könyvek, így például a Listiektől szer-

²⁷ Lásd a 65. és 107. jegyzetet.

²⁸ A nagyság szerinti rendezettség megkönnyíti az idegen eredetű gerincszámokkal ellátott kötetek kiszűrését. Ha egy 8° vagy 12° kötetnek alacsony száma van, akkor ez nyilván máshonnan származik, mert nem foglalhattak helyet ilyen kis könyvek a 2° foliánsok között.

^{28a} Hogy miért van a n° 423. köteten (a *Catalogus*-ban szereplő legutolsó könyvön!) mégis 563-as gerincjelzet, azt nem tudjuk biztonsággal megmagyarázni. Mivel Listi jelzet is van benne, talán ez a kötet is Zrínyitől átmenetileg a Listiekhez került, akárcsak a Vegetius-kiadás (n° 218) és a Gesner-kötet (n° 473) s csupán mikor visszajutott Csáktornyára kapta a gerincszámot?

KÖTÉSGERINCEK A ZRÍNYI-KÖNYVTÁRBÓL
a második és a negyedik gerincen az eredeti jelzetekkel

zettek egy részére szintén rákerült a gerincszám, ezek közül a legmagasabb a 617-es (n° 453).²⁹ Zrínyi Miklós halálakor a könyvtár rendezett állománya tehát felülhaladta a 600 egységet.³⁰ (Lásd II. függelék.)

A nagyság szerint történt elhelyezés természetesen nehezé tette a tájékozódást, a könyvanyag áttekintését. Talán ez volt az egyik oka annak, hogy a költő 1662-ben egy szakrend szerinti *Catalogus*-t készíttetett. De az is lehet, hogy az összeírás az 1662. április 6-án Csáktornyan kelt végrendelettel kapcsolatos. Zrínyi ebben nem rendelkezik külön a könyvtárról, de a levéltár rendezését elrendeli.³¹ Nem alaptalan tehát a feltevés, hogy az október 10-re datált *Catalogus* is a végrendelettel összefüggő intézkedések szülte.³² Pontosabban is meghatározha-

²⁹ E későbbi szerzeményeknél természetesen már nem érvényesülhetett a szigorúan nagyság szerinti elv, egyes 2° köteteket kénytelenek voltak 500-on felüli gerincszámmal ellátni. Pl. n° 489, 507, stb.

³⁰ Akad ugyan egy 968-as (n° 449) gerincszám is, ez azonban vagy idegen eredetű, vagy téves, minthogy a folyamatosság a 617. számmal megszakad.

³¹ CSAPODI-KLANICZAY 1959. pp. 389, 608–609.

³² Cf. ORLOVSKY 1984, pp. 17–18.

tó összeállításának ideje. A Militares szak 7. tételének (n° 198) előszava 1662. március 20-án kelt. Ha csak két-három hónapot veszünk is a megjelenési helyről (Lipcse) a csáktornyai bibliotékába jutásig (ami önmagában is jól jellemzi Zrínyi naprakészességét a hadtudományi irodalomban), akkor a katalógus írását 1662 nyarának végére, kora őszére kell tennünk.

Kende a *Catalogus* közreadásakor³³ azt Zrínyi-autográfának állította. A kéziratot kézbe véve ennek lehetetlensége rögtön látszik; az összeírás munkáját Zrínyi valamelyik – mérsékelt műveltséggel rendelkező – írnoka végezhette.

A katalógus írója a korabeli gyakorlattól eltérően nem a könyvek esetleges gerincfelirataiból indult ki, hanem levette a könyvet, s a címlapot tekintette a leírás forrásának. Ha a címlapot metszetes előzékcímlap előzi meg, akkor az azon szereplő rövidített címet írta le. Mechanikusan másolt: a címlap rövidítéseit nem oldotta fel, a kéthasábosan szedett címlaprészletet (pl. több szerző felsorolása) vízszintesen írta le, tehát nem a nevek sorrendjét követte. A hosszú címek esetében többször nem olvasta végig, hanem a tipográfiailag kiemelt részt másolta csak le, a szavak sorrendjén azonban nem változtatott sehol sem. Ha a szerző neve nincs feltüntetve a címlapon, akkor előfordul, hogy a nyomdászt említi auktorként (pl. a n° 198, 325 esetében). Máskor épp ellenkezőleg: a hiányzó szerzőnevet a kötet végiglapozásával igyekezett kideríteni, vagy a csonka könyveknél legalább a téma meghatározására törekedett, pl. az élőfej segítségével. A gót betűs német címlapot soha nem írta le, annak tartalmát latinul összefoglalva jelezte a katalógusban.

A címléírást követően a könyv állapotára, a kötés anyagára, színére tett megjegyzést (antiquus, crassus, in membrana alba, parvus sine membrana stb.), közölte továbbá a könyv méretét. Vannak bizonyos sajátos terminus technikai, így például a papírkötést „ligatura rustica”-nak nevezi, a 2°, illetve in folio méretet pedig „in filera integra” kifejezéssel jelöli. De úgy látszik, munka közben valaki figyelmeztethette ez utóbbi megjelölés nem túl szerencsés voltára, s ezért a *Catalogus* közepe táján két ízben átjavította a „filera”-t „folio”-ra (n° 193, 194), s ettől kezdve már az „in integro folio”, vagy az „in folio” alakot használta. A leírás pontosságára és részletességére különösen munkája elején törekedett, alaposágra való igyekezete később érezhetően lankadt; egyes helyeken, így a Militares szak vége felé pedig feltűnően hanyagul dolgozott. A könyvek méretének megadásánál természetesen nem az ívek hajtogatásából következő rétalakot adta meg, hanem a kötet magassága alapján minősítette azt, annál is inkább, mert a könyvek a polcokon is a magasság szerint sorakoztak. Innen eredően méretadatai gyakran eltérnek a szakszerű könyvészeti szempontok szerintiektől.

Mivel a nagyság szerint elhelyezett könyveket a *Catalogus* szakok szerint rendezni, készítőjének külön lapokon (esetleg cédulákon) kellett dolgoznia, s eze-

³³ KENDE p. 37.

ket azután utólag csoportosította és tisztázta le. Többkötetes művek esetében néha az utolsó kötetet írta le előbb, ami arra utal, hogy valószínűleg alulról felfelé, illetve jobbról balra haladt az egyes kötetek leírásakor. Munkája során zavarban volt az egyes tételek számozásakor. Minden szak esetében előlről kezdte a számozást, de az I., II. és VI. szaknál meggondolta magát, s a helyes sorszámot áthúzva számos esetben a könyvön olvasható gerincszámot írta a helyébe. Ez komoly segítséget jelent a könyvtár eredeti rendjének a rekonstruálásánál, mert lehetővé teszi több ma már elveszett könyv eredeti jelzetének, s ennek megfelelően elhelyezésének a megállapítását. Hogy az 1662-ben mintegy 500 kötetet magába foglaló könyvtárnak csupán 423 darabját írta le, annak nyilván az volt az oka, hogy a kimaradtak nem voltak a helyükön.

Ha a könyvek leírása nem is, a katalógus alábbi szakbeosztása azonban származhat a tulajdonostól: I. Historici antiqui Romani et alii; II. Historici omnis generis et nationis mixtim; III. Historici Pannoniae et Orientalium; IV. Politici; V. Militares; VI. Geographi et Cosmographi; VII. Poetae Latini; VIII. Poetae Itali; IX. Scholastici; X. Domesticae, Oeconomicae; XI. Miscellanei.

Mindezt a kortárs könyvtárak szakrendjével összevetve a következő dolgokra kell figyelniünk: a történelem szak differenciáltsága, a hazai és keleti történelem összekötése, a politikai és hadi szakirodalom különválasztása a történelemtől és egymástól, a klasszikus és kortárs költészet külön kezelése. Ezek azt jelzik, hogy a szakrend kialakítása a könyvtár használójától származik, hiszen a korabeli katalogizálási gyakorlat általában nem tesz ilyen különbségeket. Tehát ha Zrínyi Miklós kézírását nem ismernénk, e szempontból hihetnénk a katalógust az ő munkájának is.

A könyvek külsejére Zrínyi kevéssé volt tekintettel, könyvei többségét igénytelen fehér pergamenkötésben őrizte, de gyakoriak a bekötetlen és körülvágtatlan, csupán papírborítóban lévő kötetek is. A régebbi tulajdonosoktól származó, bőrbe kötött könyvek kötéseit meghagyta, azok sérüléseinek kijavíttatására szemmel láthatólag nem igyekezett. Ha valamilyen okból egyes könyveit fokozott becsben tartotta, akkor azokat vörös bőrbe köttette. Az általa rendelt kötésekre a könyvek olvasása és jegyzetelése után került sor, s így Zrínyi könyvbejegyzéseit a könyvkötő kése gyakran megcsonkította (pl. n° 163, 232). A könyvkötő feltehetően helyben, Csáktornyan működött, mert egy esetben egy Zrínyi számára készített, de elrontott okirat pergamenjét használta fel.

Tulajdonjogának megörökítésére Zrínyi határozottan törekedett, erre mutatnak a könyvbe ragasztott arcképes exlibrisei. Az elsőt 1646-ban készítette Elias Widemann, rajta a költőnek „Nemo me impune lacesset” jelmondatával. Ez szerepel a legnagyobb számban egyes Zrínyi-könyvek tábláinak belső lapján, vagy valamelyik előzéklevelén. Ugyanennek a metszetnek egy másik levonata megjelent a száz főúri arcképet magában foglaló 1646. évi *Comitium gloriae*

AZ 1646-OS EXLIBRIS A JELMONDATTAL

centum... című sorozatban is.³⁴ Zrínyi báni kinevezését követően az exlibrisnek egy némileg módosított, évszám nélküli változata is készült, mely a köriratban már az új méltóság említésével kezdi címeinek sorát. Miután Zrínyit a király 1647. december 27-én nevezte ki horvát bánná, az esküt pedig 1648 tavaszán tette le, az új változat vagy 1648-ban keletkezett, vagy pedig az 1649. január 14-én

³⁴ CENNERNÉ WILHELMB Gizella, *Zrínyi Miklós, a költő archépeinek ikonográfiája*, in „Folia Archaeologica”, XVI(1964), pp. 187–188, 202.

nek, s ezért a beragasztott metszetek alá később kalligrafikus betűkkel odairatta új jelmondatát, a „Sors bona nihil aliud”-ot. 1652-ben készült új exlibrisét már ez a jelmondat ékesíti. Ezt is Widemann készítette, s ez is része lett egy főúri képgalériának, a Bécsben 1652-ben megjelent *Clarissimorum Hungariae heroum icones*-nek.³⁶ Ez a kép már más embert ábrázol: a sikeres, ám több keserű élményt átélt férfit. Talán nem véletlen, hogy első portréját első, a másodikat a második házassága alkalmával készítette. A két kép különböző jelmondata is alkalmas a hangulati összevetésre.

A KÖNYVTÁR HASZNÁLATA ÉS OLVASÓI

A levéltár használatára vonatkozóan Zrínyi végrendelete szigorú előírásokat tartalmazott.³⁷ Feltehetően a könyvtár használatát is szabályozta valamilyen rendelkezés. A nyilvántartást és a könyvek előkeresését könnyítette meg az 1662-es *Catalogus* összeállítása. A könyvtár gondozásával, a *Catalogus* elkészítésével megbízott személy (személyek) kilétét azonban nem ismerjük. Nincs adatunk arról sem, hogy ki kaphatott engedélyt a könyvek kölcsönzésére, vagy helyben olvasására. Hogy folyt könyvek kölcsönözgetése a főúri körökben, arra fentebb láthattunk néhány példát. Azt, hogy Zrínyin kívül valaki hosszabb időt töltött munkája során a könyvek között, csupán a családi historikus Mark Forstallról tudjuk.³⁸ A Zrínyi környezetében tartózkodó, illetve az őt meglátogató művelt személyek, mint Tollius esete mutatja, bizonyára bebocsátást nyertek a bibliotékába. Nehéz volna kizárni annak a lehetőségét, hogy Zrínyi olyan közeli munkatársa, mint a szintén könyvszerető és könyvgyűjtő Vitnyédy István ne profitálhatott volna a csáktornyai könyvtár kincseiből. Feltételezhető, hogy a kalandos életű horvát tudós és író, az 1640-es évek közepén a Csáktornya melletti Nedelicén tartózkodó Juraj Križanić szintén használhatta a Zrínyi-könyvtár köteteit.³⁹ Hogy pedig a Zrínyi udvarában tartózkodó nemes ifjak hozzájuthattak a könyvtár egyes darabjaihoz, arra a Vegetius-kötetet forgató már korábban említett ifjú Listi János a példa.

Maguk a könyvek szinte kizárólag csak az alapító és tulajdonos, a költő és politikus Zrínyi Miklós által történt használatról tanúskodnak. A máig fennmaradt kötetekben vagy korábbi possessorok (pl. Listi Ferenc) bejegyzéseit, vagy pedig Zrínyi Miklósét találjuk. Alig akad olyan nem Zrínyitől származó bejegyzés, mely az íráskép jellegzetességei alapján az 1600-as évek derekára lenne datálható. Sokszor persze igen nehéz egy-egy lapszélre vetett szó, figyelemfelhívó

³⁶ CENNERNÉ, *op. cit.*, pp. 188–189, 203.

³⁷ Lásd a 31. jegyzetet.

³⁸ Cf. BENE 1988, p. 11.

³⁹ Cf. Miroslav KURELAC előszava in *Život i djelo Juraja Križanića*, Zagreb, 1983. (A Križanić **születés** 300. évfordulója alkalmából rendezett kiállítás katalógusa.)

Adm al nonu
Sadiem o un
no ue
n n n

Sors bona nihil aliud
Et nuncio libror Comitis S. Petri
a. Zan. Degno Salutaris Coartid
et Claudio Bari

ZRÍNYI SAJÁT KEZŰ BEJEGYZÉSE
Siri, Vittorio: Il Mercurio ovvero historia de' correnti tempi (n° 60)

jel, vonás vagy aláhúzás származását megítélni, és a különböző kezektől származó bejegyzéseket egyértelműen különválasztani.

Zrinyi Miklós olaszos, jezsuita iskoláiról árulkodó betűi aránylag könnyen felismerhetők.⁴⁰ Autográf könyvjegyzetei több típust alkotnak. Legkedvesebb, piros karmazsinbőrbe kötött könyveibe olykor saját kezűleg jegyezte be *Sors bona nihil aliud* jelmondatát (n° 164, 186, 213, 485). Szívesen jegyzett a könyvek belső tábláira, előzékleveleire vagy kötéseire rövid sententia-jellegű mondatokat. Például Boccacini *De' ragguagli di Parnaso*-jának élére: „Necessitatem in uita potes uincere” (n° 182). A Montmorency verseskötetének hátsó táblájára jegyzett rövid reflexió szinte észrevétlenül időmértékes, latin sorokká formálódott: „Non est conueniens / Luctibus iste color” (n° 292). A *Rivoluzioni di Catalogna* elejére és végére gondos kézírással bemásolt olasz mondás, „Assai ben balla a chi la fortuna suona”, ugyanott rövid, magyar nyelvű verses rögtönzésre adott alkalmat (n° 63). Jakob Schrenck von Notzing metszetgyűjteményében, a szigetvári hős dedapa arcképét ékesítette fel egy latin epigrammával (n° 498). Olasz és magyar nyelvű verspróbálkozásoknak, „ujjgyakorlatoknak” adott helyet Marino és Tomaso Costo egy-egy kötete is (n° 339, 450). Egy egészen kivételes esetben próza-fogalmazvány töredékei maradtak fenn a lapszélén; szinte az olvashatatlanságig elhalványodott grafit- vagy inkább ónceruzával rótt szavak a *Dedicatio* bevezető soraiból (n° 169). A Vincenzo Tanara kertészeti kézikönyvét lapozgató Zrinyinek gyümölcsnemesítéssel kapcsolatos gyakorlati tennivalók ötlöttek eszébe, és rögtön emlékeztető feljegyzést készített magának a könyvtáblán (n° 382).

A tanulmányíró munkamódszerébe engednek bepillantást Malvezzi Tacitus-kommentárjainak bejegyzései (n° 163). A mű elé kötöttett kis előzékfűzet lapjain szinte kivonatolta Malvezzi egyes fejezeteit. Ugyanitt foglalta össze az olvasás közben támadt impresszióit is, amelyeket megelőzőleg a lapszéléken rögzített. Például a 174. lapon olvasottak emlékezetébe idézték a Nagy Szulimán halála utáni, Szelim trónöröklésével kapcsolatos eseményeket. Megkereste a megfelelő helyet Istvánffynál, és a pontos hivatkozást a lapszélre jegyezte. Végül az esettel kapcsolatos véleményét rögzítette az előzékfűzetben. Mindez azt mutatja, hogy munka közben egyszerre több kötet is feküdt íróasztalán. A Malvezzi-kötetben hivatkozott Bonfinire és Heltaira is. Guicciardini Itália-történetének lapszélein Jean de Silhonra utal (n° 68). Paolo Giovionál felháborítja a Katzianergyilkosság történetének előadása; Istvánffy idézi meg tanúnak dédapja mellett (n° 42). Hasonlóan reagál Beyerlinck monumentális enciklopédiáját olvasgatva, ahol az „amicitia perfida” címszóban találkozott a szigeti Zrinyi Miklós nevével (n° 253). Istvánffy kötete valamint Bonini *Il Ciro politico*-ja végén hevenyészett kis index utal legfontosabb margójegyzetei lapszámára (n° 115, 186).

⁴⁰ Zrinyi kézírásáról: Kovács 1982.

Salmensis statim accepto mandato
venertitue. f. l. 23, fol. 49, numero 30

Ego credo quod ~~hanc~~ Metmetes idem
mortem Juliam occultavit. Et prius se
mus filius quam Paucetes sciat, et
Regnum arripit.

7 nobilitatem quamquam in iis propositi te
nem. f. l. 25, fo: 53, n. 10,

8 familia Ruriana idem potest triumphare et
laudabilis est quia nemo ex ipis fuit qui aut in bellis
aut infidelis homino suo, nominari potuisset. ergo ma
ximam gloriam concessit homo in successum bono quam
in malo. potest hic obijci et concedi ut aliquis postea
respectu familiae, quae ut maior et laudabilior est, ma
ior bono fuerit reputata. sed respectu dignitatis
quae non semper maior in familia eadem regardi
potest. Respondeo. vel ille imperator aut princeps
malis optat honorem suum, vel totius Reipublicae
quam non Princeps sed Tyrannus est, si Reipublica
ergo oportet, ut et successorum bonum de
deret, quia maior honor est. Verum enim Re
ni omnes bonos habuisse principes quam om
nes tyrannos.

Secunda ratio quia si malum successorum eligi
et illa succedens si notitans aliquid habebit
ad hanc regulam se applicando adhuc peior

difficile di quella de gli elementi, sarà più facile peruenirui, quando habbia una qualità simbola, che non ne hauendo alcuna.

Quegli dunque più facilmente arriuerà all' Imperio, che essendo egli priuato, hauerà moglie di sangue Regio, che colui, che sarà egli, e la moglie di Stato priuato.

La seconda ragione, tralasciando le Filosofiche, per venire alla Politica, è, che i Popoli portando grand' affetto al Principe, più facilmente si lasciano dominare, mentre rimanga nell' Imperio qualche scintilla di quel sangue. Dario dunque, huomo di grandissimo giuditio, diuenuto di priuato Principe, prese una figliuola di Ciro per confermarsi nell' Imperio; conoscendo di quanta importanza fosse l' haucere una moglie di quell' istesso sangue, che prima haueua dominato; ilche spiegando Giustino, dice: Principio igitur Regni Ciri Regis filiam Regalibus nuptijs Regnum firmaturus in matrimonium accepit, vt nō tam in extraneum translatum, quàm in familiam Ciri reuersum videretur. L'istesso considerarono i figliuoli di Tigrane; e se ciò non successe loro, auuenne per altro; e però a ragione se ne marauiglia Tacito, mentre dice; Nec Tigrani diuturnum Imperium; neque liberis eius, quānquam sociatis more externo in matrimonium, Regnumque. Per questo fu fatto Demetrio Rè di Macedonia, hauendo egli per moglie Fila, del già vecchio Antipatro figliuola.

Da questo passo, discorso qui di sopra, con buona conseguenza viene il secondo, che sia in gran pericolo un Principe, ilquale habbia solo figliuole femine, attesoche maritandole, non sarà mai sicuro, che il genero non gli leui il Regno, per la facilità che habbiamo mostrato essere in questi tali.

Per ouviare dunque à questo pericolo, molti variamente hanno usato; il primo modo è stato di maritarle a genti basse, lequali non habbiano animo di peruenire all' Imperio inanzi al tem-

ad philosophandum & contemplandum nimis
vitriaria tegula, ne igni foret obnoxia, textit: te-
tesq; reiciendas fecit. Bibliothecam quoq; vi-
dit. Hic igitur Ioannis Vitesii metropolitæ finis
santistes, & è sorore nepos, qui inuitum auun-
cat, audita eius captiuitate, Zagabriam versus
eretur, continuò è finibus elaberetur. At post-
ciatum est; paucis post mensibus superuixit:
dolore correptus interiit, æternumq; sui deside-
n Italiæ reliquit. Annos septendecim sub Gua-
vtramq; ab incunte pueritia linguam imbibe-
lebat, se nullum adhuc ex Italis, peregrinisque
ia, docilitate, fecunditateq; ingenii cum Ioan-
te loquebatur, in vrbe Roma: si Græce, mediis
barbariei actio, & oratio redolebat. Natum ad
prosa oratione non iniucundum. Quod si in-
uctuasset, nimirum cum priscis oratoribus &
ib. plerunq; ingenii fortuna inuidet: & ne pro-
iam sacro basilicæ suæ collegio charus hic fue-
racundiam, is quasi hostis Reipub. haberetur,
luere auderet, sacerdotes clam eius corpus in-
ulere, idq; picato scrinio diu reconditū habue-
tchias forte urbem illam & basilicam inuiferet;
icauit, vt Ioannis poetæ corpus, quod diu in se-
cundia eius, debito sepulturæ honore iam ho-
anti viri casum, falsam eorum opinionē ac me-
s sepulchri honore fraudaretur, honestis. mox
itur hunc vates exitum fortitur: Hæc anno sa-
simosecundo supra millesimum accidere. Hoc i 472.
um Ferdinando Neapolitano rege fœdus per-
s Aprilis, inter sacra solennia, Borsium Esten-
i trabea, p̄mo, sceptro, torque, paludamētoq;
tum, ad diui Marci ædem, & atria à frequentis-
s, summi pontificis opera, inter Burgundios, &
cus Imperator, & Franciscus Picolhomineus,
stolicus, vir omni laude, & cōinmemoratione
polim frequentissimum Christianorum princi-
multa in v̄ium. & salutem Christianæ Reipub.

Ioannes PAN-
NONIUM.

ae p̄re' n̄da
uēto' d' or
patalmas
fui' l'ore' b̄

Borsium E-
stensis.

PAVLI IOVII

114

tuam sub cubili praementum noctu sensim per commissuras cubili subleu-
vno atq; altero facile exempto laterculo subiectam testudinem aperuit, & mox
tunc ex interea locis effecto fuit se demitte & terliciter effuga, quare p
tos extra arcem ex conducto equos ad fugam celeres arripisset. Nec multo post
viteras fluctuoso atq; praecipio ingenio vir, desperatis rebus ad Turcas transi-
uit, cum libenter excipiente Mahomete, pollicenteq; ei praeter optima Armeni-
diatoniae Croatiae praefecturam, ad imaginem beneficiam regni, si Solymanus
sincera fide ad subigendas Aultriani imperii vrbes operam praestaret. *Quo*
vero constituta iam praescriptis legibus transiit, ut cum aliquo munere ad
Mahometem rediret, cum Nicolao Sdrinio eiusdem provinciae regulo, libe-
virebatur amicissimo, fidentius agere cepit, ut vna secum transiret, in ipse
certissimi praemis, quando Solymanus erga ambos, non secus ac cum Ioanne
rege liberaliter egisset, beneficentissimè acturus existimari deberet. Promissa
tum Sdrinius, aut certe se promittere simulavit, in sententiam inuitantis con-
cessurum, parataq; & instructa transiitio cum ala familiarium equitum si
transenti comitem futurum. Verum Sdrinius conuerso animo impietatis de-
ducus, & tanti sceleris facinus secum reputans, in amicum veterem vel nihil ita
le domi suae expectantem, perfidiam exercere, quam regem aut religionis no-
men offendere maluit, Cazzianeremq; post epulas duris hospes obruncavit,
ad solam, quae ut detruncatum caput inuisi & merito damnati ducis ad regem mitteret, in
manum eius
substantia potiretur,

*memoro Solum
ad solam, quae ut
manum eius
de Sdrinio*

PAVLI IOVII NOVO-
COMENSIS EPISCOPI NV-
GERINI, HISTORIARVM
SVI TEMPORIS
LIBER XXXVII

ORTISSIMIS Germanici atq; Illyrici nominis gen-
tibus vetere sua bellice laudis gloria ex foedo recepto ad
Exechium spoliatis, altera ad huc militiae parte, quae ma-
ritima est, et nauali scientia continetur, Barbaris potius
res esse videbatur. Quandoquidem Veneti ante alios
& Genuenses, rei naualis disciplinam ab inueterata ma-
ris possessione, clarissimisq; rebus gestis, praestantissima
tuerentur. Sed huius maligni seculi Fortuna aliena pro-
fus & infensa Christianis, labante scilicet veterum disciplina, virtutei ob-

ZRÍNYI GLOSSZÁJA DÉDAPJA VÉDELMÉBEN
Giovio, Paolo : Opera quotquot extant omnia (n° 42)

cum diligentia & ce-
orem generalem Re-
s transmittetur, qui-
mnibus modis adui-
vius executio subse-
ntia testimonium ad

ur in Gallia, Chri-
n feriantur. Comes
o militum delectu,
rijs, & aliquot tur-
ad novam expedi-
Adiunxerunt se Sti-
nciarum pedites; i-
ecem millibus ar-
st maturam de-
st * Berzensam
munitionem oc-
huius consilij cer-
retioissima quæ-

*Comitis
Berzenj
vicaria.*

*Jo. Reij
G...*

**alij Pre-
sentiam.
Berzensa
occupatur.*

Gyakran nyúlt írószerszám után olyankor is, amikor nem módszeresen gyűjtötte az adatokat valamely munkájához, hanem egyszerűen csak felkeltette valami az érdeklődését a szövegben. Különösen fogékony volt a családja történetét érintő események, adatok, adalékok iránt. Sokszor elragadja az indulat; bosszankodik, kommentálja az olvasott történetet, kiigazítja a szerzőt, vagy vitatkozik az állításaival. Különösen az Istvánffyhoz fűzött jegyzeteiben humorérzékes megmutatkozik (n° 115). Általában azon a nyelven jöttek tollára a megjegyzések, amelyik nyelven a reflektált részlet íródott. Néha a latinról vagy olaszról hirtelen magyarra váltott. Ha nem volt türelme jegyzetelni, az érdekesnek talált szövegrészeket jellegzetes figyelemfelhívó jeleivel emelte ki: nagy NB szíglával, mutató kéz vázlatos rajzával, a lapszélre rajzolt hosszú, vízszintes vonással vagy X jellel. E sebtében odavetett emlékeztetőkhöz toll és tinta helyett gyakran használt ceruzát. Amikor semmilyen íróeszköz nem akadt a közelben, a körmével tett jelet. Az eleve munkára, jegyzetelésre szánt kötetekből igyekezett másodpéldányt beszerezni; több esetben az elegáns, vörös bőrbe kötött első példány mellett fennmaradt az egyszerű kötésű vagy bekötetlen, körülvágatlan duplum is (pl. n° 240, 389, 589).

Egy Theologici szak teljes hiányából arra következtethetünk, hogy az ilyen tárgyú művek kiestek a könyvtár gyarapításának koncepciójából. Az államférfiak vallási türelmetlenségét, túlzott kegyességét elvileg ellenző Zrínyi könnyű szívvel ajándékozhatott egyes birtokába került hitvitázó, vallásos műveket valamely egyházi intézménynek. Ilyen szempontból leginkább a családi sírboltot őrző szentilonai pálos rendház és a Zrínyi által 1658-ban betelepített csáktornyai ferencesek jöhettek számításba.⁴¹ Róluk, valamint a zágrábi és a pettaui kapucinosokról végrendeletében is megemlékezett. A budapesti központi szemináriumi könyvtár állományában található egy kötet Jóna Istvánnak, a fiatal Zrínyi csáktornyai tisztartójának exlibrisével és bejegyzéseivel, amely 1653-ban a szentilonai pálos atyákhoz került. Egy másik, egykor szintén pálos tulajdonban volt kötetet pedig, a címlapon olvasható bejegyzés tanúsága szerint Zrínyi Miklós egy 1662-es portyázása során zsákmányolták török területen.⁴² Végül minden idők könyvgyűjtőinek szokásához híven, Zrínyi barátainak, vendégeinek is ajándékozhatott könyveket, amint azt fentebb a Listi Jánosnak adott Gesner-kötet esetében láttuk. Csáktornyáról búcsúztában Tollius is kapott három török kéziratot ajándékba.⁴³

⁴¹ A szentilonai pálosokról: TAKÁTS Sándor, *A Zrínyiek temetőhelye*, in: T. S., *Emlékezzünk nekikről*, Budapest, Genius, s. d., pp. 47–66. A csáktornyai ferencesekről: PAŠKAL ČVEKAN, *Čakovec: Zrínevci*, Zagreb, 1978.

⁴² Budapest, Központi Papnevelde Könyvtára (pálos különgyűjtemény), Qb. 29; Ri 16.

⁴³ TOLLIVS, *op. cit.*, p. 245: „Non contentus Comes Serinus affinem omni honore atque benevolentia demeruisse, valedicentem sibi insigni equo Turcico donavit; nec non famulis quoque luculenta munera dilargitus est. Eiusdem illustrissimi Comitis liberalitati acceptos fero tres libros Turcicos...”

ZRÍNYI MIKLÓS KÖNYVTÁRA A KOR KÖNYVTÁRAI KÖZÖTT

Az eddigiekben több minden elhangzott a könyvtárnak a tulajdonos általi használatára utaló jelekről. Valóban, az egész gyűjteményen látszik, hogy valamennyi kötete azért került oda, mert annak tartalmára Zrínyi kíváncsi volt. Itt most csak három olyan csoportra mutatunk rá, amely naprakészségében, viszonylagos gazdagságában a kortárs magyar könyvtárak fölé emelkedik. Ezek: a hadművészeti munkák, a politikaelméleti tanulmányok és a kortárs itáliai költészet.

A nyelvi megoszlást tekintve, a könyvanyag több mint fele latin, egyharmada olasz; a maradék francia, magyar, német, cseh, spanyol és többnyelvű (latin–olasz, latin–görög, latin–francia, illetve szótárak). Az olasz nyelvű munkák nagy számához megjegyzésként kívánczik, hogy számos, eredetileg latin, francia, spanyol munka is e nyelven volt meg a költőnek.

Sajnos kevés kortárs arisztokrata könyvtáráról vannak forrásaink. A már említett Rákóczi-könyvtáron kívül Mikulich Sándorét,⁴⁴ Batthyány Ádámét,⁴⁵ Nádasdy Ferencét,⁴⁶ és Csáky Istvánét⁴⁷ ismerjük. Jóllehet nagyságra csaknem valamennyi felülmúlta a bánét, Nádasdyét kivéve elmondhatjuk, hogy azok vagy többgenerációs gyűjtemények, vagy tartalmi frissességben maradnak el a költő mögött.

Sokkal nehezebb az európai összehasonlítás, hiszen magának az összevetésnek a szakmai indokolhatósága kérdőjelezhető meg. Nehéz még egy hasonló társadalmi állású, politikai helyzetű, író-arisztokratát találni, aki a könyvtermelés szempontjából hasonlóan szegény országban élt. E feltételeknek külön-külön megfelelő személyiségeket persze sokkal könnyebb találni. E helyütt csak utalunk általános jellemzőkre, illetve kiemelünk néhány, talán nem teljesen atipikus példát.⁴⁸

⁴⁴ *A magyar könyvkultúra múltjából... ed. cit.*, pp. 305–309, 537–545.

⁴⁵ *Ibid.*, 268–278.

⁴⁶ SITTE Alfréd, *Gróf Nádasdy Ferenc művei és könyvtára*, MKsz S. n. X(1902), pp. 152–158.

⁴⁷ Kiadatlan jegyzék. OL P 71 Csáky család levéltára. Fasc. 40. n° 5.

⁴⁸ Az összehasonlítás végett a következő köteteket lapoztuk át: Lucien FEBVRE, Henri-Jean MARTIN, *L'apparition du livre*, Paris, Albin Michel, 1971, főleg pp. 243–307; Henri-Jean MARTIN, *Livre, pouvoirs et société à Paris au XVIIe siècle*, tt. I–II, Genève, Droz, 1969, főképp t. I, pp. 529–534: „Les bibliothèques des gentilshommes”; André STEGMANN, *L'héroïsme Cornélien*, Paris, Armand Colin, 1968, főképp t. I, pp. 215–225: „La circulation du livre au XVIIe siècle”; Lawrence STONE, *The Crisis of the Aristocracy*, t. I, Oxford, Clarendon, 1965, főképp pp. 672–722: „Education and culture”; Otto BRUNNER, *Österreichische Adelsbibliotheken*, Wien, 1949 (Anzeiger der philosophisch-historischen Klasse der Österreichischen Akademie der Wissenschaften); Id., *Österreichische Adelsbibliotheken des 15. bis 18. Jhs.*, in: *Neue Wege der Socialgeschichte. Vorträge und Aufsätze*. Göttingen, 1956, pp. 155–167; Władysław CZAPLINSKI, Józef DŁUGOSZ, *Zycie codzienne magnaterii polskiej w XVII. wieku*, Warszawa, Państwowy Instytut Wydawniczy, 1976, főképp pp. 151–163: „Magnat a książka”; Bogumila KOSMANOWA, *Książka i jej czytelniczy w dawnej Polsce*, Warszawa, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1981, főképp pp. 227–255: „Dzieje księgozbiorn magnackiego.”

A könyvtárak nagyságát tekintve hasonlókat mondhatunk, mint a hazaiakkal kapcsolatban: 200–3000 kötetig sok-sok arisztokrata-könyvtár ismert, a tipikus azonban a 200–800 közötti nagyság lehetett. A tartalmi összetétel összehasonlításában is állja Zrínyi a versenyt: könyvtárának jól jellemezhető arculata volt, s ilyen Európában is csak a jobbokról mondható el. Vegyünk egy példát:

Zrínyi egyik, a politikai gondolkodását tekintve fontos forrása Philippe de Béthune volt, aki egy generációval idősebb volt ugyan (1649-ben 88 éves korában halt meg), de könyvtárának a költővel való összehasonlítása nem tanulság nélküli.⁴⁹ IV. Henrik és XIII. Lajos diplomatája 47 éves volt, amikor Itáliába rendelték hosszabb szolgálatra. Könyvtára ekkor alig több, mint száz kötetet számlált, melynek értéke (248 livres, 10 sols) nevetségesen kevés a tulajdonos vagyonához képest.⁵⁰ Mást nem vett, mint ami érdekelte: kevés antik auktor, geográfiai és topográfiai művek, kortárs hadművészeti és politikaelméleti írók, s a neki kedves kortárs szépirodalom.

De jöjjünk hazánkhoz térben, Zrínyihez korban közelebb. A lengyel főnemesség olvasmányairól általában elmondható, hogy nagyságban az európai átlagot (200–800 kötet) eléri, tartalmában azonban némileg más. Nagyon jelentős rész az antik irodalom, a jog, különösen a hazai, továbbá a történelem, főként a kortársak. Gyenge viszont a szépirodalom és a nemzeti nyelvű anyag.⁵¹ Figyelmet érdemel például Lukasz Opolinski (1612–1662) könyvtára. A tulajdonos az első lengyel poétika írója, aki értekezik építészetről, Európa akkori történelmi helyzetéről, barátkozik a republikánus eszmékkal, vitairatban védelmezi Lengyelországot. Könyvtára 300 kötetből állt, s az elmondott általános jellemzést annyival egészíthetnénk ki, hogy a kortárs irodalomból az ország politikai orientációjának megfelelően francia művek voltak meg neki.

↳ Politikai irodalomban Zrínyiéhez hasonlóan friss volt Jan Ludwik Wollzogen (meghalt 1661) könyvtára, amelyben a XVI. század második felénél régebben élt szerzők csak ritkán fordultak elő, az is antik szépirodalom volt. A vele kortársak azonban nagy számban képviselték magukat számos jogi és történelmi munka szerzőjeként. Lengyel nyelvű mű nagyon kevés maradt fenn a katalógus írásáig; még az eredetileg hazai nyelven írt munkák is (pl. Radziwiłł herceg Jeruzsálem-leírása) latin kiadásban szerepelnek. Csak az érdekesség kedvéért említjük, hogy Zrínyinek is volt egy „Wolzogen” bejegyzésű kötete: Bodin *Methodus*-a (n° 39).

Zrínyi Miklós könyvtára tehát a kor arisztokrata gyűjteményeinek színvonalán állt, némely tekintetben korszerűségben felül is múlta azokat.

⁴⁹ MARTIN, *op. cit.*, pp. 530–531.

⁵⁰ A debreceni Zrínyi-konferencián (1987. május) Zimányi Vera pontosan erre mutatott rá a Zrínyikkel kapcsolatban.

⁵¹ CZAPLINSKI, DLUGOSZ, *op. cit.*, KOSMANOWA, *op. cit.*, A lengyel szakirodalom megismertetéséért Keserű Gizellának tartozunk köszönettel.

ZRÍNYI PÉTER KÖNYVEI

Váratlan és korai halálával Zrínyi Miklós két kiskorú gyermeket hagyott maga után. Ádám kétesztendő, nővére, Mária Katalin ekkor ötéves lehetett. Neveltetésük gondjai, jogaik védelmének feladatai az özvegyre, Löbl Mária Zsófiára hárultak. Bátyja közjogi méltóságait és katonai funkcióit Zrínyi Péter kapta meg. Feleségével, Frangepán Katalinnal és báni udvarával hamarosan beköltözött a család fejét hagyományosan megillető csáktornyai várba. Az özvegy és az újdonsült horvátországi bán között 1665. december 15-én jött létre az egyezség, a birtokügyek rendezéséről.⁵² Csáktornyát és a hozzá tartozó birtokokat megfelezték; kárpótlásul az özvegy megkapta Ozaly felét. Löbl Mária Zsófia a gyerekekkel továbbra is Csáktornyán maradt, és onnan irányította – igen határozott kézzel – a gyerekek örökségét képező birtokok ügyeit. A kényszerű együttlaks és a vagyon körüli egyezkedés állandó vitákat eredményezett. Az áldatlan helyzetet súlyosbították a Frangepán Katalin és Löbl Mária Zsófia közötti személyes ellentétek is.⁵³ 1667. július 22-én Sopronban újabb egyezmény jött létre,⁵⁴ de a hatásköri villongások ezután sem ültek el. A politikai szervezkedésbe bonyolódó Zrínyi Péternek egyre több pénzre volt szüksége. Honvédelmi érdekekre hivatkozva teljesen magának követelte a Csáktornyán felhalmozott hadi muníció és a katonaság feletti rendelkezés jogát.

1670 elején válságosra fordultak a bán ügyei. A törökkel tárgyalta, a Muraközben nemesi felkelést hirdetett és Stájerország ellen készült. Március 12-én a veszélyes helyzetre való tekintettel távozásra szólította fel sógornójét Csáktornyáról.⁵⁵ Löbl Mária Zsófia ekkor Varasdra költözött át a gyerekekkel, Draskovich János házába. Három nappal később itt folytatott tárgyalásokat a bán érdekeit képviselő Mark Forstallal és Guszich Miklóssal. A felek között Ludovik Vukoslavić zágrábi kanonok és Đuro Orehovacki közvetítettek. A zágrábi káptalan küldöttjei, március 16-án részletes jegyzéket állítottak össze az özvegy Csáktornyán hátrahagyott ingóságairól. A jegyzék megemlíti a könyvtárat is; a könyvek négy szekrényben voltak elhelyezve.⁵⁶

Az udvar március 30-án proscribálta Zrínyi Pétert, és Paris Spankau vezetésével katonaságot küldött elfogatására. Az április 14-én Csáktornya alá érkező császári csapatok csak Frangepán Katalint találták ott, aki ellenállás nélkül átten-

⁵² OL Magyar Kamara Archivuma, E 148 N. R. A. fasc. 319. n° 23.

⁵³ PAULER Gyula, *Wesselényi Ferencz nádor és társainak összeesküvése. 1664–1671*, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1876, t. I, p. 145.

⁵⁴ OL Magyar Kamara Archivuma, E 148 N. R. A. fasc. 319 n° 37.

⁵⁵ PAULER, *op. cit.*, t. I, p. 329.

⁵⁶ LASZOWSKI 1937, p. 82. Az irat lelőhelye: Arhiva Hrvatske. Kapitolski Arhiv Loc. cred. z. 157.

gedte a várat. Spankau emberei a Zrínyi-birtokokat meghódított ellenséges területnek tekintették, a dúlásban és fosztogatásban a tisztek jártak elől. A bán letartóztatását Erdődy Miklós is jeladásnak tekintette; teljesen kifosztotta zágrábi rezidenciáját és betört egyéb udvarházaiba, falvaiba is.⁵⁷

Hamarosan megkezdődött Zrínyi Péter javainak hivatalos konfiskálása. Petar Prašinski és Franjo Špoljarić, a pozsonyi magyar kamara küldöttei 1670. május 20-án érkeztek Csáktornyára, és „ad portionem illustrissimae comitissae viduae”, tehát Löbl Mária Zsófia lakrészén szálltak meg.⁵⁸ A császári végrehajtók a lefoglalás során tiszteletben tartották az özvegy birtokjogát, aki kihallgatása során önként kiszolgáltatta a Frangepán Katalin által az őrizetére bízott vagyontárgyakat.

A Zrínyi Péter birtokrészén két ízben (május 20-án és július 21-én) megejtett konfiskálás jegyzőkönyveiben többször is szó esik könyvekről: „Et primo quidem in domibus mediocris contignationis, ubi et comitissa, memorati comitis Petri a Zrinio conthoralis, decumbemat, res huiusmodi erant inventae: 1. cista minor, una pelle obducta, in qua continentur quidam libri... 14. cista una magna plena quibusdam litteris et libris... Ex quibus quidem rebus mobilibus sequentes ad nostram potestatem accepimus et in aliam deportari fecimus: Cista minor una, pelle obducta, in qua continentur quidam libri... In dicta superiori contignatione tres sunt domus consequenter... in iisdem domibus res mobiles sequenti ordine sunt inventae:... Nr. 2. Item cista, in qua libri diversi generis, scilicet historici, croatici libri, pro pictura, et tabula una cosmographica regni Hungariae 1,... item cista mediocris plena variorum librorum pelle obducta, item alia simplex cista mediocris lignea sine cooperculo plena similiter variorum librorum 1...”⁵⁹ Egy évvel később újabb, részletesebb összeírás készült:⁶⁰ „Inventarium omnium mobilium quae per Sac. Caes. Majestatis clementissime delegatos comissarios in arce Chyaktornyensj inventata, ordine conscripta, et per requisitas idoneas personas, aestimata et iterato reaestimata sunt. Chyaktornyae die 30. Octobris 1671. Horatius Guilielmus Caluuccy mp. et Petrus Prasinzky mp.” A jegyzék utolsó tétele: „Libri. Secundum cathalogum adiunctum ut littera A:” Az utána csatolt füzet tartalmazza Zrínyi Péter lefoglalt könyveinek jegyzékét. (Lásd V. függelék.)

A jegyzék 95 tételt tartalmaz, pontosan 69 forint 8 krajcár összértékben. A szép kiállítású, jó állapotban lévő, folio formátumú köteteket kettő-harmadfél forintra becsülték; a vékony tizenhatod rét, vagy rongált, bekötetlen példányok

⁵⁷ Jegyzékek az eltulajdonított Zrínyi-ingóságokról: Wien, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Ungarn, fasc. 307.

⁵⁸ *Acta coniurationis bani Petri a Zrinio et comitis Frangepani illustrantia*, ed. Franjo RAČKI, Zagreb, 1873, p. 558.

⁵⁹ *Ibid.*, pp. 558–560.

⁶⁰ OL Nádasdy család levéltára. E 185 fasc. 61, n° 32, ff. 178r–180v.

értéke 9–25 krajcár között mozgott. A könyvtár lajstromozása könyvészeti szempontból rendkívül szakszerűtlenül történt. Az inventor az olasz, német és horvát nyelvű címetek latinra fordította. Sokszor nem is a címlap szövegét követte, csak általánosan utalt a mű tematikájára, esetleg a könyv gerincére írott címformát vette át. A szerzők névalakja gyakran a felismerhetetlenségig eltorzult – ez bizonyára a diktálás következménye.

A könyvek többnyire latin és olasz nyelvűek. Legnagyobb mértékben az orvostudomány képviselteti magát: sebészeti, anatómiai, gyógyszerészeti, loápolási művek, 21 tétel. Hasonlóan nagy arányban szerepelnek az antik auktorok: Aesopus, Cicero, Curtius Rufius, Sallustius, Seneca, Valerius Maximus, Vergilius, Tacitus, 21 tétellel. Bátyjával összehasonlítva Zrínyi Péter könyvtára gyengén volt felszerelve hadtudományi, politikai, történettudományi művekkel. Ezek összesen is csak alig tíz százalékát teszik ki az állománynak. A tulajdonos költészeti hajlamait jelzi három retorika, Marino *La Sampogna*-ja és a *Gerusalemme liberata*. Miklóséra emlékeztető Zrínyi Péter érdeklődése a kor jellegzetes természetfilozófiai, illetve okkult enciklopédiái iránt: 8 tétel, köztük Gaspar Schott terjedelmes *Magia universalis*-a. Egyetlen említett csoportba sem sorolhatók be a jegyzék gyakorlati célokat szolgáló kézikönyvei: egy irodai rendtartás, postaállomások inventáriuma, egy *Arithmetica practica*, Cesare Vecellio divattörténeti albuma, és néhány jogszabálygyűjtemény. A leuveni egyetem rendtartását Zrínyi János (Péter fia) hozhatta haza németalföldi peregrinációjáról. Szintén ő használhatta a jegyzékben szereplő francia nyelvtant, és a *Selectiora linguae Gallicae* megnevezésű kötetet. A Zrínyiek hagyományos velencei kapcsolataira utal egy velencei törvénykönyv, és egy olasz nyelvű Velence-guida. Az ókori művészeti emlékek, az építészet iránti érdeklődését tükrözi Giacomo Lauri gazdagon illusztrált albuma, az *Antiquae urbis splendor*, és a Georg Braun–Franz Hogenberg-féle *Civitates orbis terrarum*. Végül hét példányt foglaltak le Frangepán Katalin Velencében kiadott, *Putni tovarus* című horvát imádságoskönyvéből. Könyveket foglaltak le Buccariban is az 1670. június 22-én megejtett konfiskálás során: „... item librorum croaticorum Venetiis impressorum de expugnatione Szigethana cistae magnae 3.”⁶¹ Zrínyi Péter horvát *Syrena*-fordításának Velencéből áthajózott példányai!

Egy pontosabban nem keltezett, 1672-ből származó irat a két évvel korábban, különböző személyek által a Zrínyi-birtokokról jogtalanul elhurcolt ingóságokat sorolja fel, köztük kb. kétszáz Ozalyról elhurcolt könyvet: „... ex castro Ozyaly et curijs allodiis aliisque pertinentiis eiusdem castris distractio facta est hoc modo. Andreas Bosnyak castellanus eiusdem arcis Ozaly fassus est, quod cum Baro Fridericus Saurer vexillifer praesidii Carolstadensis cum aliis sibi adiunctis ad dictam arcem Ozaly venisset, claves ad se recepit et omnia perlustra-

⁶¹ *Acta coniurationis... ed. cit.*, p. 568.

Ο Μ Η Ρ Ο Υ
Ο Δ Υ Σ Σ Ε Ι Α,
H O M E R I
O D Y S S E A.

Eiusdem Batrachomyomachia, Hymni,
aliaq; eius opuscula, seu catalecta.

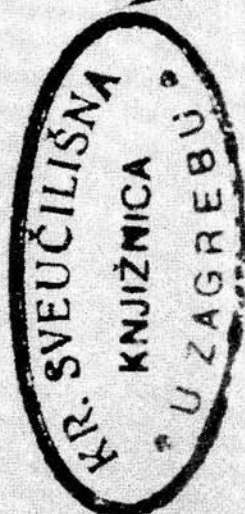
Omnia Græcè & Latinè edita quàm emendatissimè,
Cum Præfatione, Scholijs, & Indice
D. Giphanijs.

Cum Gratia & Privilegio Casareo.

ARGENTORATI
Excudebat Theodosius Rihelius.

*James
Petrus
à Crin*

vít resque mobiles, primo pretiosiores, post modum viliores Carolstadium expe-
diebat... libros maiores et minores circiter N° 200.”⁶²

Zrínyi Miklós könyvtára mellett tudomásunk van tehát öccse könyveiről is. Könyvei egy részének a jegyzékét is ismerjük, azokét a kötetekét, amelyeket Csáktornyan foglaltak le 1671 októberében. Könyvtára nagyobb részét fosztogató katonák hordták szét Ozalyból, a Csáktornyan őrzött könyveit a kamara foglalta le, és ezzel végleg eltűnnek szemünk elől.⁶³ Egyetlen, Zrínyi Péter possessor-bejegyzésével ellátott kötetéről tudunk: ez az *Odysseia* egy latin kiadása (n° 268). Sorsát úgy kerülhette el, hogy még 1662 előtt Miklós könyvei közé keveredett.

ZRÍNYI ÁDÁM

Zrínyi Ádám Zrínyi Miklós második feleségétől Löbl Mária Zsófiától született 1662. november 24-én Bécsben, a Löbl család vagy Zrínyi Miklós palotájában. Később, a bécsi egyetem matriculájában is mint „Viennensis” szerepel.⁶⁴ Ádám József Zsigmond – mert egy könyvbejegyzésben így írja magát (n° 657) – a róla fennmaradt festmény tanúsága szerint szelíd vonású sápadt arcával, szőkésbarna hajával inkább a Löblkre ütött.⁶⁵

Zrínyi Miklós halála után az árván maradt Zrínyi Ádám fő védelmezője – „tutrix et curatrix”⁶⁶ – Löbl Mária Zsófia lett, aki a Zrínyi Péter-féle szervezkedés elfojtásának idején kelt végrendeletében ausztriai és Ausztrián kívüli birtokait is fiára hagyta.⁶⁷ 1670–1672 között, amíg a lefoglalt Zrínyi-birtokok és -javak fölbecslése zajlott, az özvegy előbb Varasdon, majd Verbőcén rendezkedett be. 1673 júniusában még itt állított ki egy kiváltságlevelet.⁶⁸ Elképzelhető, hogy környezetében neveltette és taníttatta egyetlen fiát is. Erre az időszakra a Bibliotheca Zriniana könyvanyagának az a néhány (különböző időpontban és helyen megjelent) kötete utal, amely alsóbb iskolai tananyagot és/vagy Zrínyi Ádámtól származó tollpróbát, névbejegyzést tartalmaz. Ilyen például Manuel Alvarez *De institutione grammatica*-jának 1659. évi nagyszombati kiadása (n° 633), Georg Beckernek az oratio mesterségéről írott, 1664-ben Lipszében megjelent könyve

⁶² Wien, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Ungarn, fasc. 307, pallium 17.

⁶³ A Zrínyi-javakról készített későbbi összeírások könyveket már nem emlitenek. Cf. *Monumenta Historica familiarum Zrinski et Frankopan*, t. I: Conscriptiones et aestimationes bonorum (1672–1673), ed. Rajka MODRIĆ et alii, Zagrabiae, Academia Scientiarum et Artium Slavorum Meridionalium, 1974.

⁶⁴ LASZOWSKI 1937, p. 80.

⁶⁵ CVEKAN, *op. cit.*, p. 13.

⁶⁶ LASZOWSKI 1937, p. 81.

⁶⁷ *Ibid.*, p. 82.

⁶⁸ *Ibid.*, p. 83.

(n° 637), Martin Du Cygne-nek a cicerói retorikát elemző *Explanatio rhetoricae* című munkája (n° 641), s egy 1651-es kölni kiadói kolligátum, amelyben Aldo Manuzio Johann Buchler által értelmezett *Thesaurus elegantiarum*-a mellett ez utóbbinak fráziskatalógusa olvasható (n° 649). Végül ilyen Gerard Pelletier a kecskészlásról szóló 1669-es műve (n° 651), a Heinrich Smet-féle *Prosodia* 1660-ban Frankfurtban megjelent edíciója (n° 656), s talán Emanuele Tesauro Rómában 1667-ben kiadott munkája (n° 662), valamint Ágoston Péter *Szívek kincse* (Nagyszombat, 1671, n° 632) című kegyességi kiadványa.

A felsorolt szerzők közt feltűnően sok a jezsuita, amiből arra következtethetünk, hogy Löbl Mária Zsófia Zrínyi Ádám tanítását az 1670-es évek elejétől azuk bizta. 1673 végén már az egyetemen egy kötelékbe tartozó bécsi jezsuita kollégiumban találjuk: 1673. december 5-én iratkozik be a poetai osztályba („Adamus comes Zrini Vienn. poeta”).⁶⁹ Itt hamarosan annyira kitűnt – mint Gabriel Jurjevič 1675-ben Varasdon kiadott *Listi heroov* című, Zrínyi Ádámnak ajánlott műve előszavában írja –, hogy Lipót császár és magyar király nyilvános dicséretben részesítette.⁷⁰ 1676 tavaszán, a poétikai és a retorikai év elvégzése után fejezte be a kollégium gimnáziumi tagozatát. Ebből az alkalomból Josephus Gallicius az alábbi üdvözlő sorokat írta *Geometria militaris* című művének dedikált ajándékpéldányába (n° 645): „Illustrissimo Domino Adamo Comiti a Zrinio recurrente Natali die hoc pleniore vobis quam litteris vinculo fausta precatur omnia et superatur feliciter climactericum 2-dum annum gratulatus. Viennae, 1676. J[osephus] D[e] S. G[allicius] Professor Geometriae.” Még ebben az évben beiratkozott a filozófiai fakultásra („illustrissimus dominus Adamus comes a Zrinio, sacratissimae caesariae regiaeque maiestatis agazonum regalium per Hungariam magister. Logices auditor dedit...”),⁷¹ fennmaradt disputációja alapján (n° 664–668) pedig valószínűsíthető, hogy később jogot is hallgatott.

— Zrínyi Ádám egyetemi éveinek emlékét az 1670-es években Bécsben beszerzett könyvei, illetve ezekbe írt jegyzetei őrzik. A Bibliotheca Zrinianaba került könyvek többsége gimnáziumi, egyetemi tankönyv. A bécsi jezsuita gimnázium retorika-oktatását szolgálta az a kolligátum, amelynek elülső fedőlapján, belül a következő barna tintás bejegyzés olvasható: „Hic liber spectat ad Adamum

⁶⁹ *Die Matrikel der Universität Wien*, t. V, ed. Franz GALL, Marta SZAIVERT, Wien–Köln–Graz, Böhlau, 1975, p. 67. Amit Takáts Sándor Zrínyi Ádám prágai neveltetéséről ír, az a Zrínyi Jánossal való összekeverésből származó tévedés. TAKÁTS 1922, p. 348–349. Ezt még az 1984-ben megjelent Révérend-féle Bethlen Emlékirat jegyzetei is átveszik. Révérend egyébként maga is összekeveri a dolgokat, amikor az alábbiakat írja: „Még ezen események előtt (Zrínyi Péterék 1671-es kivégzése) a császár gróf Zrínyi Miklós három fiát atyjok várában elfogatván Bécsbe hozatta, és itt kollégiumba adta.” Cf. Dominique RÉVÉREND, *Bethlen Miklós Emlékiratai*, ford. TOLDY István, az utószót és a jegyzeteket írta KÖPECZI Béla, Budapest, Helikon, 1984, pp. 116, 212.

⁷⁰ MARGALITS Ede, *Horvát történelmi repertórium*, t. I, Budapest, 1900, p. 102.

⁷¹ LASZOWSKI 1937, p. 83.

JOSEPHI GALLICII
DIVI GEORGII
EQVITIS.
GEOMETRIA
MILITARIS.

IN QUA

Linearum, Planorum, ac Solidorum
quantitates in operibus militaribus existen-
tes considerantur.

*Omniaque geometricis demonstrationibus, & ra-
tione triangulorum pertractantur.*

KR. SVEUČIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

MONACHII,

Typis JOANNIS JÆCKLINI, Typographi Electoralis,
& Bibliopolæ. ANNO M. DC. LXXVI.

*Illustris D. Adamo Czinyi à Trinitate
reuerenti Nazli die 10. Novembri 1776. quoniam litteris vestris quibus certum est quod
Laportand-Elisav. Invenit. D. Adamo Czinyi a Trinitate. 1776. 10. Novembri.*

A SZERZŐ AJÁNÁLÁSA ZRÍNYI ÁDÁMNAK
Gallicius, Josephus : Geometria militaris (n° 645)

FLORILEGIUM
Sive
VIRTUTES SACRATISSIMARUM
MAJESTATUM
LEOPOLDI,
ET
CLAUDIÆ,

In Coronam Collectæ
Atque Illustrissimis, Perillustribus, Reverendis,
Religiosis, nobilibus, ac eruditi Dominis Dominis
AA. LL. & Philosophiæ
Neo-Baccalaureis

Per
R. P. MARCELLINUM BAUTSCHNER,
è Societate JESU AA. LL. & Philosophiæ Do-
ctorem, ejusdemq; Professore Ordinarium

In
Antiquissima, ac celeberrima Univerſitate
Viennensi Creatis
Ab Illustrissima Humanitate Viennensi
oblatæ
Pro Actû Repetitionis.

Viennæ Austriæ, Typis Matthæi Cosmetovii, S. C. M. Anno 1792

Josephum Sigismundum comitem perpetuum a Zrinio. Furtum depellam” (n° 657). Az első mű a kolligátumban a *Praecepta rhetorices pro gymnasiis RR. PP. Societatis Jesu, provinciae Austriacae* Cypriano Soareztól 1669-ből; két Cicero és egy Seneca szöveg után pedig az előbbi műnek egy 1672. évi kiadása következik. Ezt követi még mindig a jezsuita Soaresz 1672-es Bécsben megjelent retorikai példatára, Demosthenes oratióinak görög–latin nyelvű évszám nélküli bécsi kiadása, valamint Homeros *Ilias*-ának első könyve latin interpretációkkal 1655-ből. Végül Jakob Gretser görög nyelvtanának Bécsben 1629-ben megjelent harmadik könyvét követve utolsó a kolligátumban Petrus Canisius 1672-ben Bécsben kiadott görög–latin katekizmus. Zrínyi Ádámé az a kiadó által a bécsi diákság számára 1678-ban összeállított tankönyvkolligátum is, amelyben ugyanezen szerzők ugyanezen munkáinak más kiadásai mellett Cicero és Demosthenes beszédei és Seneca egy tragédiája található (n° 658). Filozófiai tanulmányainak anyagát tartalmazza az az 1677-re datált háromkötetes kézirat, amelyben a jezsuita filozófiai képzésben központi helyet elfoglaló arisztotelészi logika- és természetbölcselet-jegyzetei olvashatók (n° 625 Ms–627 Ms).

Zrínyi Ádám bécsi könyvei között van néhány ünnepélyes eseményre megjelent, alkalmi kiadvány is. I. Lipót és Claudia Felicitas főhercegnő 1673-ban tartott menyegzőjére készült a *Cyrus, ludis nuptialibus* (n° 635). Az esküvő után, mint császári házaspárt köszönti őket az évszám nélkül megjelent *Florilegium sive virtutes sacratissimarum majestatum Leopoldi et Claudiae* (n° 636), amely Anton Mayer nyomdatörténete szerint az 1674-ig működő Cosmerovius-nyomda utolsó nyomtatványainak egyike.⁷² Az egyetem filozófiai professzora, Marcellinus Bautschner⁷³ által szerkesztett kötet (n° 636) néhány előkelő nemesúrfinak az uralkodópárhoz címzett verseit tartalmazza, köztük a B₃ levelen Zrínyi Ádámét:

Dialeucum genus sativi blandissimum Polymnia exhibet, crescit juxta vias laetissimum. Unde viarum speculatrix audit apud Poetam, et indicat nobis Leopoldi

Prudentiam

Tu nisi Diribitrix serves Prudentia cives
 Mater consilii, arbitra belli:
 Aemulus astrifero cingat mons Urbis Olympo
 Vel fora, tractus vel Regionum;
 Vel steropum chalybata focus munimina portas
 Aere ligent, et ferro tures:
 Mille tamen sua sunt vafro, queis moenia quassat
 Arma dolo: sunt Machinae Ulyseo

Arietibus clausos docto perfringere postes,
 Plumbo et muros sternere ahenos.
 Te viduae pereunt multiplicis artis Athenae,
 Ac in cineres prisca labascit
 Thebe, centenis cumulata ab Osiride portis,
 Niliacis Urbs inclyta terris.
 Te viduus patrios Phaeton sine lege Jugales
 Stellatae per templa Dianae
 Urserat infelix, rabidaeque Tyrannide flammae
 Decoxit miracula Mundi.
 Frustra grandicrepe famae per inane cothurno
 (Aemula licet hi robora Tauris)
 Frustra hoc exoculi jactamus lumine muros,
 Perdere frustra nitimur hostes.
 Urbs viget illa procul damnis, procul illa perulis
 Prudentia cui dictat leges.
 Ominor hinc reliquis unam magis orbe Viennam
 Urbibus esse, ac Regnis tutam,
 Dum, semper regitur sani dictamine jani,
 Curaque expers aquilae grandis
 Tuta sub Augustis requiescit Caesaris alis,
 Consilio, qui non minor armis.

Adamus Comes a Zrinio.

A fiatal Zrínyi Ádám ekkoriban, a bécsi kollégiumban és egyetemen tanuló ifjak között valószínűleg az egyik legelőkelőbbnek számított. Anyja révén az ausztriai udvari arisztokrácia tagja, ő maga immár királyi főlovászmester volt, akit ráadásul apja, Zrínyi Miklós horvát bán végrendeletében I. Lipót figyelmébe és védelmébe ajánlott.⁷⁴ Iránta megnyilvánuló figyelmének a király később is többször tanúságjelét adta. Zrínyi Ádámot az uralkodópárt köszöntő alkalmi

⁷² Anton MAYER, *Wiens Buchdrucker-Geschichte 1482–1882*, t. I, Wien 1883, p. 264.

⁷³ Bautschner 1674-ben Bécsben egy másik magyar vonatkozású munkát is kiadott: az Esterházyak családtörténetét *Inscripti heroum nomina flores in trophaeo illustrissimae familiae Esterhasianae* címmel (App. Hung. 2108). Bautschnerről cf. Carlos SOMMERVOGEL, S. J., *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. I, Paris, 1890, col. 1062.

⁷⁴ „Alázatosan kérjük öfölségét mint legkegyelmesebb urunkat, hogy tekintetbe véve hű szolgálatainkat... méltóztassék... fiunkat, vagy fiainkat, ha maradnának utánunk, kegyesen védeni és védelmezni”. CSAPODI–KLANICZAY 1959, p. 397.

kiadványból éppúgy nem lehetett kihagyni, mint a magyar király és magyar tanácsosai által együttesen kiállított iratokból.⁷⁵ Már említett jogi disputatiója, a *Disputatio juridica seu assertiones de tutela et cura* is I. Lipót védnöksége alatt látott napvilágot Bécsben 1679-ben. Ez öt példányban is megvan Ádám tankönyvei között, mindegyikén gondosan tintával pótolva a disputa napja: 1679. március 24. (n° 664–668).⁷⁶ A kötet utolsó levelén a nyilvános vitán jelenlévő Johann Paul Hoher udvari kancellár Zrínyihez intézett *Oratio*-ja olvasható. A kancellár a vitát követően átnyújtotta Zrínyinek a császár elismerésének jelét, egy aranyláncon függő medált, melyet a császár képe díszített. Hoher kiemelte, hogy I. Lipót, aki hallott már az ifjú Zrínyi eredményeiről és műveltségéről, kegyesen fogadta a neki ajánlott tételeket.⁷⁷

Zrínyi Ádám egészen 1679 nyaráig Bécsben tartózkodott. Az itt töltött néhány év alatt nemcsak az univerzitást látogatta, nemcsak iskolai könyveivel és kegyes olvasmányokkal múlatta az időt (utóbbiak közül néhányat – n° 643, 644, 661 – talán a karmeliták kolostorában apácáskodó nővérétől, Zrínyi Katalintól kapott), hanem élte az udvari arisztokrácia életét. Otthonosan mozgott a városban, ahol a Zrínyieknek és a Löbl családnak is saját palotája volt. Életvitelébe szerencsés módon saját följegyzései, könyvbejegyzései engednek bepillantást. Egy még apjától örökölt vaskos Pázmány-kötet (n° 493) lapjai közt rejlő emlékeztetője az előkelő körökben forgolódo ifjú gáláns kalandjait sejteti: „fürst von Auersperg / a escrire mercredy prochain / Al signor Turina... / der Frau von Kuestemberg / der graffin Von Bechamb...” Zrínyi Ádám részt vett udvari fogadásokon, esküvőkön is, egyebek közt Lotharingiai Károly és Eleonóra Mária Jozefa főhercegnő 1678-ban megtartott esküvőjén. Ezt a szintén Zrínyi Miklós könyvtárából származó, a belga háborúkról szóló könyvbe (n° 45) tett kis nyolcleveles füzetecskében írja le. A belgiumi eseményekről ebben található feljegyzései azt is tanúsítják, hogy tudatosan készült későbbi németalföldi útjára.

Takáts Sándor szerint Zrínyi Ádám 1678 nyarán hosszabb utazást tett Erdélyben, állítása azonban valószínűleg tévedésen alapul.⁷⁸ Valójában csak 1679

⁷⁵ Katona idéz egy 1676 februári datálású Bécsben kiadott iratot, melynek aláírója Forgách Ádám országbíró és Erdődy Miklós bán után „Adamo a Zrin agazon[um magister]”. Stephanus KATONA, *Historia critica regum Hungariae*, t. XV, Buda, 1804, p. 201.

⁷⁶ Ez nem teljesen ismeretlen hungarika; már regisztrálta KLUCH János, *Magyar könyvesház. Idegen nyelvű külföldi nyomtatványok hazai szerzőktől a bécsi udvari könyvtárban*, MKSz S.n. VIII (1900), pp. 281–282.

⁷⁷ *Oratio ab illustrissimo et excellentissimo domino domino Joanne Paulo Hoher, L. B. de Hohen-grau, sac. caes. maest. intimo consiliario, et aulae cancellario, etc. die 24. martii anno 1679. finita disputatione de tutela et cura, publico in juris consultorum Collegio Viennae defensa, ad illustrissimum dominum comitem Adamum a Zrinio habita.* Cf. LASZOWSKI 1937, p. 83.

⁷⁸ TAKÁTS 1922, p. 351. Elképzelhető, hogy Takáts ismét Zrínyi Jánosra vonatkozó adatokat kever Zrínyi Ádáméhoz. Zrínyi János erdélyi tartózkodásáról van tudomásunk, Zrínyi Ádáménak ellenben semmi nyoma sincs. Zrínyi János 1678 novemberében kuruc fogságba esett, s így jutott el

nyarán hagyta el a császárvárost, azután, hogy személyesen fogadta I. Lipót császár és magyar király is, akitől időközben feldúlt birtokainak védelmét és belgiumi (leuveni) tanulmányainak engedélyezését kérte.⁷⁹ Az engedély megérkeztéig otthoni ügyei rövid időre a Muraközbe szőlították. Alighogy hazatért, összeütközésbe került Batthyány Kristóf kerületi generálissal, aki hatáskörét féltve „haragnéven” vette, hogy katonái harcba bocsátkoztak a törökkel. Batthyány – Takács szerint goromba – levelére Zrínyi Ádám 1679. augusztus 31-én Újudvarról önérzetes hangon válaszolt, elődei révén szerzett jogára, örökös légrádi kapitányságára hivatkozva: „Ami engem illető örökös itt való kapitányságomat illeti, az nem idétlen, mivel az az én eleimnek jó maguk viselését és szegény hazánk, s az egész kereszténységhez mellyet nem szánt ki ontott verekért, érdemes hiv szolgálattyaokra nevezve régen, és következőképpen ennekem is még az Anyám méhében ő fölségétől örökösén adatott, az mellett Kegyelmed tölem el sem idegenithet.” A levél azért is figyelmet érdemel, mert utolsó soraiban Zrínyi iskoláit említi: „Kegyelmedtől azért kedves Bátyám Uram, hogy annyira levelében cárpályon, es oskolámat szememre hánya (Kiben kegyelmes Uram ö Fölsége és hazám szolgálattyaára tanultam) nem érdemeltem, se föl sem vesszem Kegyelmedtől.”⁸⁰

A röpke kitérő után Zrínyi Ádám 1680 elején indult el a tanulmányai lezárásaként tervezett külföldi peregrinációra. Úticélja, feltehetően unokatestvére Zrínyi János nyomán (aki 1669-ben Mark Forstall társaságában töltött el egy esztendőt ott)⁸¹ az 1425/26-ban alapított leuveni egyetem, amely egyébként nem tartozott a magyarok által gyakran látogatott felsőfokú oktatási intézmények sorába.⁸² A zágrábi könyvtárban fennmaradtak Zrínyi Ádám peregrinációs jegy-

Erdélybe, ahol Apafi és környezete nem rabként, hanem vendégként tartotta. 1679 márciusában még Teleki Mihály vendége volt, májusban pedig Thököly mellől, Maros-Illyéről küldte leveleit. Cf. BÁCSKAI 1971, p. 89. Érdekes, hogy 1678 októberében Erdélyben egy ál Zrínyi Ádám tűnt fel, akit csak néhány hónap múltán, Bethlen Miklós segítségével sikerült teleplezni! „Affelől az tökéletlen Zrínyi Ádám név alatt járó ember felől az mi kgl. urunk és Ngod. parancsolatja szerint irtam Fráter István uramnak... megérdemlené az eb fia, hogy kezét vágnák el érette, Ngtok. leveleit megherélvén, pecsétit levévén, másképpen pecsételte s intitulálta.” Cf. *Teleki Mihály levelezése*, ed. GERGELY Sámuel, t. VII: 1678–1679, Budapest, 1926, pp. 280–281, 352, 417. Bizonyára erre az ál-Zrínyire vonatkozik Apafi Mihálynak a beszercei tanácshoz 1678. november 6-án irt levele („amaz Zrínyi nevezeti alatt járó hitván ember...”) Cf. BÁCSKAI 1971, pp. 88–89. Zrínyi Ádám későbbi erdélyi kapcsolata is mindössze egy levéllel dokumentálható: 1690. április 8-án Segesvárról tájékoztatta Apafi Mihály fejedelmet a fölszabadító háború híreiről, Kanizsa ostromáról. Cf. *Török-magyarokori államokmánytár*, ed. SZILÁDY Áron, SZILÁGYI Sándor, t. VII, Pest, 1872, pp. 311–312.

⁷⁹ TAKÁTS 1922, p. 349.

⁸⁰ *Ibid.*, p. 353.

⁸¹ PAULER, *op. cit.*, t. I, p. 353. A leuveni egyetem rendtartása szerepel Zrínyi Péter könyvtárjegyzékében.

⁸² Monok István a leuveni egyetem anyakönyveinek modern kiadása alapján az egész XVII. századból csak két magyart tud regisztrálni. MONOK István, *Magyarok a leuveni egyetemen a XVI–XVII. században*. Kézirat.

zetei (n° 631 Ms). A *Manuscriptum ex iure civili* című kéziratból tudható, hogy 1680 elején előbb Brüsszelben időzött, majd márciusban ment át Leuvenbe, az Akadémia jogi fakultására. Ott április 13-án írta be a nevét a matriculába: „Illustrissimus dominus Comes Adamus a Zrinio etc. maiorennis.”⁸³ Jogi tanulmányokat folytatva kétszer vett részt az úgynevezett „szombati disputációkon”, s itt is baccalaureusi címet szerzett. Leuveni jegyzetfüzetében az utolsó bejegyzés 1681. január 16.⁸⁴ Az 1681. április elejére datált *De la fortification militaire* című kétkötetes francia nyelvű kéziratából (n° 629 Ms, 630 Ms) úgy látszik, hogy erődítéstani előadásokat is hallgatott, amelynek nagy hagyományai voltak a német és a németalföldi területeken.⁸⁵ Útja során néhány francia nyelvű könyvet is vásárolt, egyebek mellett Josephus Falvius *Zsidó történet*-ének 1681-es amszterdami kiadását (n° 648).

Hazatérése életének fontos eseményével áll kapcsolatban: a tizennyolcadik évét betöltött Zrínyi Ádámot az uralkodó 1680. december 28-án nagykorúvá nyilvánította.⁸⁶ Itthon Csáktornyára vezetett útja, ahol teljes erővel látott neki birtok- és egyéb ügyei rendezéséhez. Elődei, mindenekelőtt Zrínyi Miklós és nagybátyja, Zrínyi Péter példáját követve bekapcsolódott a törökellenes küzdelmekbe, s kivette részét e harc irodalmi propagandájából is. Erre nézve sokatmondó adat, hogy szerepet játszott az *Adriai tengernek Syrenaia* horvát irodalmi tovább sugároztatásában. A zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár Kézirattárából előkerült egy latin nyelvű autográf levele a XVII. századi horvát irodalom sokoldalú alkotójához, a Berlász Jenő által legújabban az „illirizmus szülőatyjának” nevezett Pavao Ritter Vitezovichhoz.⁸⁷ Ebben a levélben bizonyos versek megküldését köszöni meg és Vitezovichnak küldött ajándéokra tesz célzást: „Gratias repono maximas pro carmine, et carminice sane responderem si essem Poeta ex capite sed quandoquidem sim tantum ex libris, id possum de Dominatione Vestra Generosa affere quod Juvenalis resolvere nequii loquendo de Poeta insigni... Transmitto unum aureolum et me memoriae tuae recommendo.”⁸⁸ A szövegben említett versek feltehetően Vitezovichnak 1683-ban illetve 1684-ben

⁸³ *Matricule de l' université de Louvain*, t. VI: 1651–1653, ed. A SCHILLINGS, Bruxelles, 1963; LASZOWSKI 1937, p. 87; MONOK, *op. cit.*,

⁸⁴ LASZOWSKI 1937, p. 87.

⁸⁵ R. VÁRKONYI Ágnes *A fejedelem gyermekkora* című munkájában (Budapest, Móra, 1988, p. 136) említi Szirmay Andrást, aki az 1670-es évek végén az Odera parti Frankfurt egyetemén tanulta az erődítéstant. Jellemző, hogy az angol Zrínyi-életrajz is úgy tudja, hogy Zrínyi Miklós is tanult erődítéstant. Cf. *Angol életrajz Zrínyi Miklósról*, ed. Kovács Sándor Iván, Budapest, Zrínyi, 1987. p. 97 (Zrínyi-könyvtár, II).

⁸⁶ LASZOWSKI 1937, p. 89. Takáts Sándor az időponttal egy nappal eltér, szerinte ez december 27-én történt. TAKÁTS 1922, p. 350.

⁸⁷ BERLÁSZ Jenő, *Pavao Ritter-Vitezović az illirizmus szülőatyja (Magyar-horvát viszony a 17-18. század fordulóján)*, Száz. CXX(1986), pp. 943–1000.

⁸⁸ NŠB R 3953

írott, Zrínyi Ádámot dicsőítő költeményei lehetnek.⁸⁹ Vitezović 1683 decemberében Erdődy Miklós bán birtokán ismerkedett meg Zrínyi Ádámmal, ahol az összegyűlt vendégsereg előtt „bemutatta a szigeti Zrínyi Miklósról szóló *Hektor* című horvát nyelvű költeményét. Elképzelhető, hogy ez azonos volt... a kéziratban már meglévő *Oddilyenje Sigetsko* eposszal, esetleg egy részlete vagy vázlata volt annak.”⁹⁰ Az *Oddilyenje Sigetsko* című művét Vitezović előbb 1684-ben Linzben (RMK III, 3299), majd 1685-ben Bécsben (RMK III, 3338) jelentette meg. A Szigetvár ostromát elbeszélő horvát nyelvű epikus költemény és függelék versei kétségtelenül a *Szigeti veszedelem*, illetve annak Zrínyi Péter-féle horvát változata beható ismeretére vallanak. Apróbb darabjaiban *Deliman*, *Amirassen*, *Rustan*, *Hamvivan* neve kerül elő, s mintha megismételné a magyar és horvát *Syrena* epigrammáit.⁹¹ Az 1684. évi linzi kiadás egy Zrínyi Ádámot dicsőítő verssel kezdődik... Zrínyi Ádám neve aligha véletlenül került Vitezović Szigetről emlékező könyve élére.

Zrínyi Ádám röviddel tanulmányai befejezte után személyesen is megjelent a török elleni harcok színterein. Esterházy Pál 1682. október 20-án Batthyány Kristófhhoz írott levelében már saját bandériuma élén említi,⁹² a következő évből pedig egy korabeli jelentés beszámol Bécs fölszabadításában való részvételéről.⁹³ Hadi sikerei nyomán hamarosan udvari kamarás és tanácsos lesz, megerősítik örökös légrádi főkapitányi tisztében, 1684. július 1-jén pedig a király aláírja a Zrínyi Ádámot légrádi fizetési főkapitánnyá kinevező okmányt.⁹⁴ Valószínűleg 1684-ben vezette oltárhoz az ősi osztrák családból származó Katharina Maria Lamberget, mert Dominik Porte jezsuita ez év június 5-én kelt jelentése arról ad hírt, hogy Zrínyi Ádám Úrnapján (június 1-jén) Varasdon a jezsuitáknál ebédelt fiatal feleségével.⁹⁵

A visszafoglaló háború megindulásától, 1686-tól, Zrínyi Ádám többnyire a csatamezőkön forgolódott, akkora sikerrel, hogy a nagyvezér 1686-ban az erdélyi fejedelem Konstantinápolyba küldött követétől, Baló Mátyástól holléte felől kérdezősködött, s egy évre rá emlékiratában a nádor többek közt őt javasolta generálisnak a magyar hadak élére.⁹⁶ Hogy továbbra is Bécsben állt I. Lipót előtt, arra az is utal, hogy I. József 1687. december 9-ei megkoronázásakor a menetben a koronázási kardot ő vihette.⁹⁷

⁸⁹ BERLÁSZ, *op. cit.*, p. 964.

⁹⁰ *Ibid.*,

⁹¹ HAUSNER 1987–1988, p. 190.

⁹² TAKÁTS 1922, p. 352.

⁹³ MARGALITS, *op. cit.*, t. II, p. 298. Szidics Simon Júdás zágrábi kanonok, a bécsi Collégium croaticum igazgatójának jelentése.

⁹⁴ TAKÁTS 1922, p. 355.

⁹⁵ MARGALITS, *op. cit.*, t. II, p. 390.

⁹⁶ TAKÁTS 1922, p. 361. Baló Mátyás levelét lásd *Török-magyarkori-államokmánytár, ed. cit.*, t. VII, p. 166.

⁹⁷ R. VÁRKONYI, *op. cit.*, p. 226.

Meredeken felfelé ívelő pályáját⁹⁸ az 1691. augusztus 19-én Szalánkeménél lezajlott ütközet törte derékba. Itt, a Duna és Tisza találkozása közelében fekvő csatatéren ütközött meg a Badeni Lajos vezette keresztény sereg Köprülü Musztafa hadaival. A Badeni Lajos oldalán harcoló Zrínyi Ádám ezredes, „a század legvéresebb csatájában” vesztette életét. Pálos hagyomány szerint holttestét feltalálták, hazaszállították és a szentilonai családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.⁹⁹

Pályája végének megörökítését a kortárs magyar krónikás, Cserői Mihály is az utókor emlékezetére méltónak ítélte: „Zrínyi Ádám a keze alatt való magyarokkal egy rést találván a sáncon nagy bátorsággal bemegyén, és a janicsárságot vágatni kezdi, de a nagy indulatban nem vigyázzván magára, meglövik, s ott hal meg a nagy vitéz úriember, s őbenne egész deficiála a dicsőséges fejedelmi Zrínyi familia.”¹⁰⁰ A szalánkeméni csatáról Amszterdamban külön leírás is megjelent Johannes de Raantól még abban az esztendőben. A kiadvány nagy rézmetszetét Ramoyen de Hooghe készítette. Érdekessége, hogy rajta „10. Conte Zrin” jelzettel meg van örökítve, a törökkel harcoló Zrínyi Ádám is.¹⁰¹

A KÖNYVTÁR GYARAPODÁSA ZRÍNYI ÁDÁM IDEJÉBEN

✓Zrínyi Ádám könyvei ma Zrínyi Miklóséval együtt a zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár különgyűjteményében találhatók. A könyvek ezt megelőző elhelyezéséről és sorsáról közvetlen adatok híján következtetésekre vagyunk utalva.

A Zrínyi-könyvtár módszeres átnézésekor ötlött szembe, hogy a kötetek túlnyomó többségén – általában az előzéklevel rectóján vagy versóján – végighúzódik egy régies írású barna tintás számozás. A Bibliotheca Zriniana teljes anyagának ismeretében megállapítható, hogy ez egy Zrínyi Ádám korabeli összeírás eredménye; mert benne van 1664, tehát Miklós halála utáni könyvekben is, de nincs benne sem a két, Zrínyi Ádám elhunytá után megjelentben (*Cornelius Neposnak Híres neves hadifejedelmeknek életekrül és cselekedetekrül írt könyve*, Kassa 1763, n° 721; és *Les décades de Tite Live* III–V., VIII. Amsterdam, 1695–96, n° 725–728), sem más, a könyvtáregyüttesbe később került idegen könyvben, mint amilyen például a Vlaşimoké. A könyvek sem nagyság, sem szakrend szerint semmiféle értelmes sorrendbe nem állíthatók a barna tintával

⁹⁸ Zrínyi Ádám 1687-ben részt vett a nagyharsányi csatában, 1688-ban Badeni Lajos mellett volt Nišnél, majd Belgrád elfoglalásánál is. Cf. LASZOWSKI 1937, pp. 96–97.

⁹⁹ KISBÁN Emil, *A magyar pálosrend története (1225–1711)*, t. I, Budapest, 1938, p. 51.

¹⁰⁰ CSEREI Mihály, *Erdély históriája*, ed. BÁNKUTI Imre, Budapest, Európa, 1983, p. 242.

¹⁰¹ LASZOWSKI 1937, p. 98. Cf. RÓZSA György, *Ramoyen de Hooghe és a magyarországi török háborúk*, in. „Művészettörténeti Értesítő” XIV(1965), p. 20.

beírt számok alapján. Ezek tehát nem könyvtárrendezés, hanem valamiféle (vagyon)összeírás során kerülhettek rájuk. A legnagyobb szám a 805 (n° 532), ez egyben azt jelenti, hogy a könyvtárnak a számbavétel idején legalább ennyi kötet lehetett. Az összeírásra 1681 és 1695–96 között került sor, legvalószínűbben Zrínyi Ádám 1691-ben bekövetkezett halála után.¹⁰² Tudjuk, hogy a csáktornyai Zrínyi-vagyon felbecslése már 1691 szeptemberében megindult, s 1692 elején be is fejeződött.¹⁰³ Ennek az ingósági inventáriumnak egy német nyelvű, töredékes, sérült példányát Majláth Béla a múlt század végén még látta Bitovban, s a Nemzeti Múzeum páncéljairól írott cikkében idézett is belőle néhány adatot.¹⁰⁴

Feltűnő ugyanakkor, hogy Zrínyi Ádám Bécsben vásárolt, bécsi tanulmányai idején forgatott könyveinek jelentős részéből hiányoznak ezek a számok. Nincsenek benne *Disputatio*-jának példányaiban (n° 664–668), sem a *Florilegium* kötetben (n° 636), sem tankönyv-kolligátumaiban (n° 657, 658), avagy filozófiai jegyzeteiben (n° 625 Ms–627 Ms). Hiányoznak azokból a könyvekből is amelyekben Bécsben írott saját kezű feljegyzései találhatók, köztük Famiano Strada *De bello Belgico* című munkájából (n° 45), jóllehet ez már az 1662-es csáktornyai katalógusban is szerepel! Az összeírás tehát nem Bécsben, hanem minden bizonnyal Csáktornyan történt.

A barna tintás számozás tanúsága alapján arra lehet következtetni, hogy Zrínyi Miklós könyvtára – esetleg az 1670–73 közötti zavaros éveket kivéve, amikor Löbl Mária Zsófia is Varasdra, majd Verbőcére költözött¹⁰⁵ – Zrínyi Ádám 1691-ben bekövetkezett haláláig Csáktornyan maradt. Csak Zrínyi Ádám mintegy másfél tucatnyi könyve és néhány az apja könyvtárából származó kötet volt Bécsben elhelyezve. Ezeket akkor egyesíthették a csáktornyai bibliotéka anyagával, amikor Lamberg Mária Katalin Csáktornyát 1692-ben végleg odahagyva, a könyvtárat második házasságába magával vitte.¹⁰⁶

Zrínyi Ádámnak a Zrínyi-könyvtárhoz való viszonyát értékelve nem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy ő a könyvtár egykori teljes állományát birto-kolta, és minden jel arra mutat, hogy élt is e felbecsülhetetlen értékű gyűjtemény nyújtotta műveltség lehetőségével. Ennek egy érdekes példájára utalhatunk. Zrínyi Miklós exlibriseit, amelyekből úgy látszik, maradt még a költő halála után, beragasztotta öt saját szerzeményű könyvébe is. Pethő Gergely *Rövid magyar cronica*-jának általa beszerzett példányába a „Nemo me impune lacesset” jelmon-

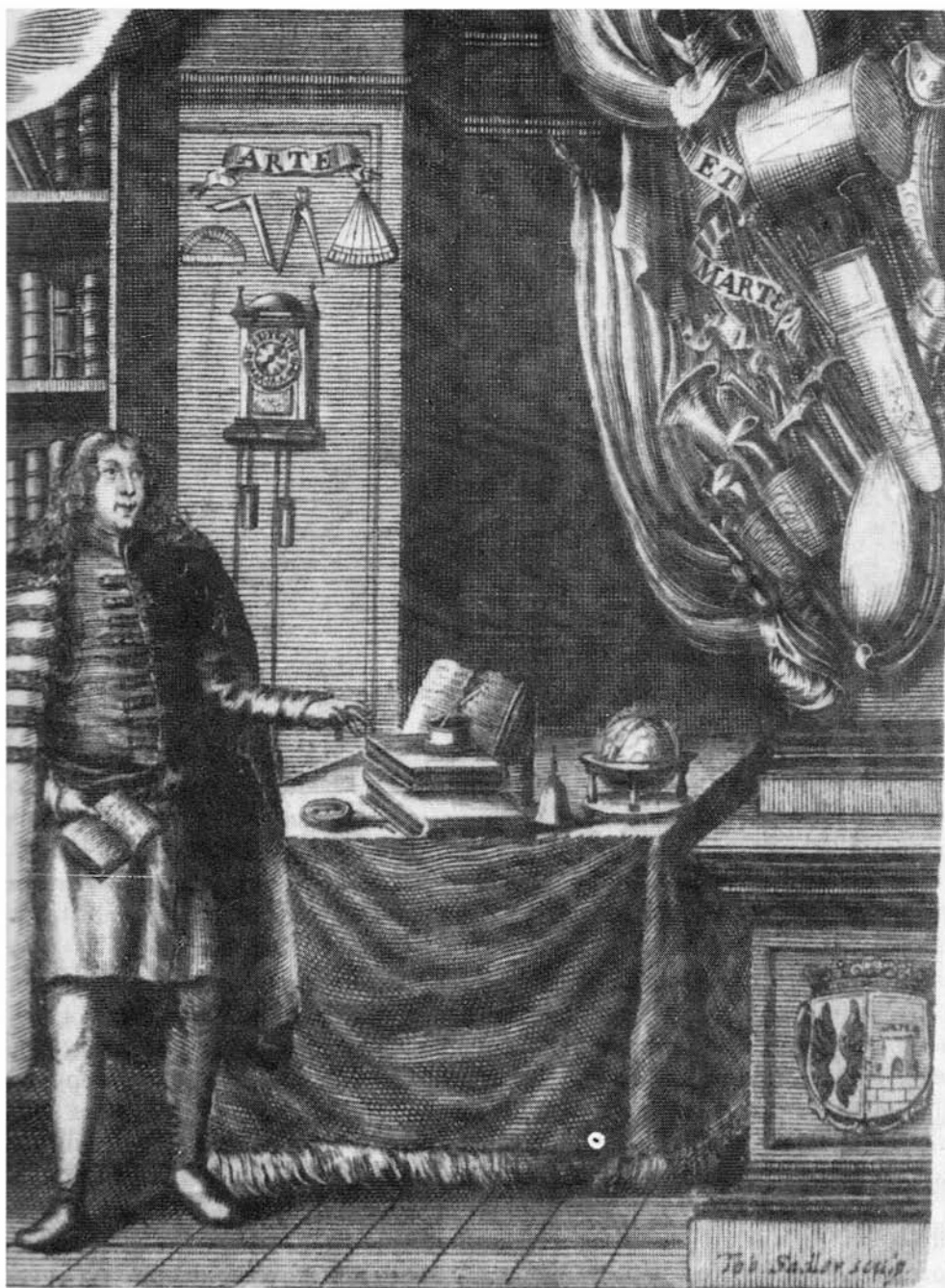
¹⁰² Az 1681 után megjelent két kötetben (n° 653, 659) nincs benne ez a fajta jelzetszám; lehetséges persze, hogy ezek Bécsben voltak az összeírás időpontjában.

¹⁰³ LASZOWSKI 1937, p. 97; TAKÁTS 1922, pp. 371–372.

¹⁰⁴ MAJLÁTH Béla, *A Nemzeti Múzeum sodronyos páncéljai*, in. „Archeologiai Értesítő”, XXI(1901), p. 127.

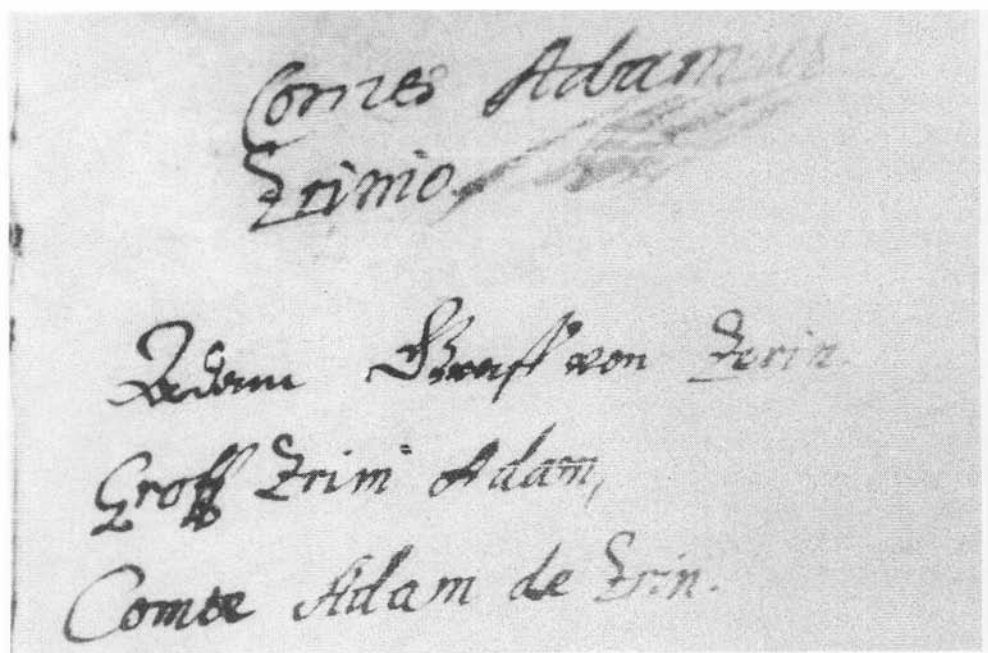
¹⁰⁵ Feltűnő ugyanis, hogy a könyvtár sértetlenül maradt, miközben Csáktornyát a német katonaság teljesen kifosztotta. Cf. ORLOVSZKY 1984, p. 23.

¹⁰⁶ TAKÁTS 1922, pp. 372–373; ORLOVSZKY 1984, pp. 24–25.

ZRÍNYI ÁDÁM

Tobias Sadler rézmetszete, Zágráb Arhiva Hrvatske Gr. zb. 1843.

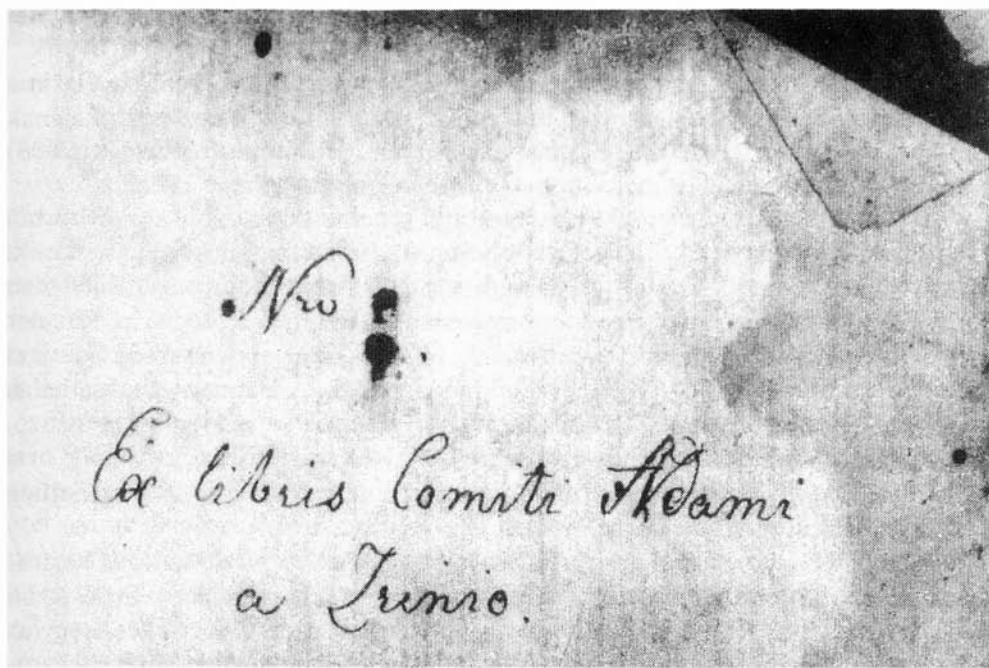
ZRÍNYI ÁDÁM SAJÁT KEZŰ POSSESSOR-BEJEGYZÉSE

Manuzio, Aldo: Thesaurus elegantiarum (n° 649)

datú, 1646. évi exlibrist (n° 652), a már említett Du Cygne-féle retorikai tankönyvébe pedig ugyanennek év nélküli variánsát (n° 641) ragasztotta be. A híres „Sors bona nihil aliud” jelmondatos 1652-es exlibrisből pedig Gerard Pelletier 1669-ben megjelent *Reginae palatium eloquentiae*-jába (n° 651), Zacharias Traber 1675-ben, Bécsben kiadott *Nervus opticus*-ába (n° 663) és Gualdo Priorato 1674-es ugyancsak bécsi kiadású – s hihetőleg még tanulmányai alatt vásárolt – *Vite et azzioni*-jába (n° 647) került így egy példány. Priorato művében Zrínyi Ádámot a Zrínyiekre vonatkozó fejezet ragadhatta meg, mint ahogy a Zrínyiek törökellenes harcaira vonatkozó részeket jelölte meg Pethő Gergely saját beszerzésű *Rövid magyar cronica* című művében is (n° 652). Sokatmondó tény, hogy a könyvtár általunk ismert egyetlen ábrázolása is az ő személyéhez fűződik. A kortárs bécsi metsző, Tobias Sadler róla készített metszete az ábrázolási sémákat félretolva, a könyvtárszoba polcai előtt állva, könyvekben lapozgatva örökítette meg.¹⁰⁷

Zrínyi Ádám és Miklós tulajdonát elsőként Heinrich Daun, a könyvtár utolsó magántulajdonosa kísérelte meg szétválasztani, számunkra ismeretlen forrás (talán még élő családi tradíció vagy elkülönült tárolás) alapján. Az egyes

¹⁰⁷ A XVII. század utolsó negyedéből származó rézmetszet egy példánya ma Zágrábban található (Arhiva Hrvatske, Gr. zb. 1843).

HEINRICH DAUN BEJEGYZÉSE

Drexel, Jeremias: Opera (n° 464)

kötetekben található „ex libris comitis Adami a Zrinio” bejegyzés felismerhetően az ő kezétől származik. Mivel a rendezéskor nem egy, korábban bizonyíthatóan Zrínyi Miklós birtokában lévő művet (n° 464, 485, 490) és egy 1691 után megjelent kötetet (n° 721) is Zrínyi Ádáménak tulajdonított, ezért az ő possessor-jelzéseit nem tekintettük perdöntőnek az egyes könyvek besorolásánál. Legbiztosabban Zrínyi Ádám szerzeményének az 1665–1691 között kiadott köteteket tarthatjuk, még akkor is, ha több olyan 1665-ben Velencében megjelent mű van köztük, amely személy szerint még nem neki, hanem inkább a család, vagy Löbl Mária Zsófia számára érkeztetett (N° 640, 655).¹⁰⁸ Zrínyi Ádám könyvei közé azonban nem csak ezeket soroltuk. Ide kerültek a Zrínyi Ádám saját kezű possessor-bejegyzéseit tartalmazó munkák (n° 649, 652, 657) és az 1664 utáni idegen possessor-bejegyzéseket őrző azon kötetek, amelyekben benne van a Zrínyi Ádám korabeli összeírásakor odakerült szám (pl. n° 660).

A Zrínyi Ádám által beszerzett könyvek egy része, bécsi jezsuita iskolai tananyag. Érdekes – és eleinte a besoroláskor nehézséget is okozott –, hogy majd

¹⁰⁸ Löbl Mária Zsófia és a Zrínyiek 1664 utáni velencei kapcsolatairól lásd KIRÁLY Erzsébet, Kovács Sándor Iván, *A velencei Allami Levéltár Zrínyi-dokumentumaiból 1655–1688*, ZD III(1986), pp. 31–32, 36–37, 39–40.

fél évszázaddal korábban a szintén jezsuitáknál iskolázott Ignac Hynek z Vlašime kísértetiesen hasonlókból szerezte ismereteit; Cyprianus Soarez retorikájának egy korábbi változata (n° 714) avagy Cicero: *De officiis* című műve (n° 688) például ugyanúgy megvolt neki, mint Zrínyi Ádámnak.

Zrínyi Ádám egyéni érdeklődésére abból a néhány könyvből és kéziratból valamint könyvbejegyzésből következtethetünk, amely a fentiek körén kívül esik. Mindvégig megőrzött jogi érdeklődésére mutat Johann Pomeresch 1684-ben Lipcsében és Jénában megjelent jogi művének (n° 653) és Franciscus van der Zype összegyűjtött jogi tárgyú műveinek (n° 669, 670) beszerzése. Politikai érdeklődéséről leginkább könyvjegyzetei tanúskodnak. A Famiano Strada belga háborúkról írott művében fennmaradt feljegyzéseiről (n° 45) már esett szó, akárcsak Gualdo Priorato könyvéről (n° 647). De Zrínyi Ádám jegyzeteit őrzi Antoine Aubery-nek Richelieuről írott munkája is (n° 177), amely eredetileg Zrínyi Miklós könyvtárához tartozott.

Az erős bizonyossággal Zrínyi Ádám könyvei közé sorolt 46 kötet (a kéziratokat is beleértve) minden bizonnyal csak egy része az ő szerzeményeinek. Azon túl, hogy jelentős mennyiség elkallódásával is számolhatunk, lehetséges, hogy az állományleírásunk C osztályába, vagyis csak feltételezetten, de nem bizonyíthatóan Zrínyi Miklósénak tekintett könyvek közé sorolt kötetek egy része nem az apa, hanem a fia szerzeménye volt. Ez leginkább a francia nyelvű könyvek esetében képzelhető el, különösen, ha 1664-ben jelentekről van szó. Így pl. La Calprenède *Faramond* című munkájáról (n° 550), Scudéry *Artamène* című regényéről (n° 607–614), valamint a 12 kötetes lyoni francia Liviusról (n° 567–578) nehezen dönthető el, hogy ki volt a megrendelőjük. A könyvtárba kerülésük lehet Zrínyi Miklós 1664-ben megerősödő francia kapcsolatainak a gyümölcse, noha francia nyelvtudásáról nincsenek adataink, de lehetnek Ádám szerzeményei is, akiről tudjuk, hogy bírta ezt a nyelvet, noha francia kapcsolatai még feltáratlanok. Tekintettel Zrínyi Ádám jogi érdeklődésére, ugyanez feltételezhető a bizonytalan eredetű jogi könyvek egyikéről-másikáról is (pl. n° 532, 536, 547, 561). Ha tekintetbe vesszük, hogy a költő Zrínyi halálakor a könyvtárban jelzettel ellátott, tehát már a helyükre sorolt könyvek száma felülmúlta a 600-at, a Zrínyi Ádám örökségének összeírásakor pedig több mint 800 kötetet regisztráltak, akkor megközelíthető fogalmunk lehet a könyvtár gyarapodásáról.

A BIBLIOTHECA ZRINIANA BÍTOVBAN

Zrínyi Ádám fiatalon, utódok nélkül esett el a szalánkeméni ütközetben. Bár végrendeletében életfogytig tartó haszonélvezetet biztosított felesége, Lamberg Mária Katalin számára, a magyar kamara a családot kihaltnak nyilvánította és elkezdte a vagyon összeírását. Hosszas egyezkedések után az özvegy elfogadta a megkielégítésként felajánlott 50 000 forintot, és a gyászév leteltével újra férjhez ment.¹⁰⁹ A Zrínyi Ádám után hátramaradt ingóságokat – így a kincstárat, a fegyvergyűjteményt, festményeket és a könyvtárat is – magával vitte új házastársa lakóhelyére, a morvaországi Bítovba.

Bítov (német nevén Vötau) ma barátságos üdülőfalu. Znojmotól északnyugatra fekszik a Dyje (Thaya) folyó völgyében, alig néhány kilométerre az osztrák határtól. A falutól félórányi járásra, az erdőben, hegytetőn magasodó kastélyt a kötet munkálatainak idején sajnos nem lehetett megtekinteni a már évek óta húzódó felújítási munkálatok miatt. Az utolsó magyar kutató, aki a bítovi kastélyban járt, eredménytelenül keresve a Zrínyi-könyvtár esetleges otrekedt darabjait, Tarnai Andor volt 1959-ben.¹¹⁰

A bítovi vár története a XI. századig vezethető vissza. A XVI. század elejétől az ősi morva eredetű Jankovských z Vlašime család birtokolta (a családtagok inkább a németes Wlassim vagy Wlaschim alakot használták). Zrínyi Ádám özvegyének második férje e család egyik tagja, a bítovi ágat megalapozó Bedřich z Vlašime dédunokája, II. Maximilian Arnošt lett. Házasságukból két leánygyermek született, és ezzel a Jankovských z Vlašime család fiúágon kihalt. Miután az idősebb lánynak egyik férjétől sem születtek gyermekei (előbb egy Kaunitz, majd egy Cavriani gróffal házasodott), Bítovot Heinrich Josef Daun gróf szerezte meg a kisebbik lánnyal, Maria Leopoldinával kötött házassága révén.¹¹¹ A bítovi uradalom ezután egyenes ágon öröklődött a Daun családon belül. Az öröklés rendjét a 74. oldalon levő táblázat szemlélteti.

A Daun család jónévű, ősi, birodalmi familia. Soraiból számos kiváló katona került ki. A bítovi Heinrich Josef bátyja, Johann Jakob Daun, nápolyi alkirály, teanói herceg. Leszármazottai magyar honfiúsítást nyertek; a hercegi család kihaltával a magyar Pálffy–Daun család örökölte annak címeit.¹¹² A morvaországi

¹⁰⁹ LASZOWSKI 1937, pp. 98–99.

¹¹⁰ Beszámolóját lásd ItK LXIV (1960), p. 301.

¹¹¹ *Štátní archiv v Brně. Průvodce po archivních fondech*. Svazek 3, ed. Vladimír VOLDÁN, Praha, 1966, Vladimír VOLDÁN, Metoděj ZEMEK, *Velkostatek Bítov 1640–1931*, Brno, 1960, pp. 1–7.

¹¹² VOLDÁN, ZEMEK, *op. cit.*, p. 3. A legnevesebb Daun életéről, sok családtörténeti vonatkozással: *Der deutsche Fabius Cunctator oder Leben und Thaten... des Herrn Leopold Josef Maria... von Daun*. II. I–II, s.l., 1759; Franz-Lorenz von Thadden, *Feldmarschall Daun. Maria Theresias grösster Feldherr*, Wien–München, 1967. Leopold Daun egy művének kéziratos fordítása az OSzK Kézirattárban: *Az huszár katona táborozó mezőben avagy az huszár szolgálatnak röviden öszve foglalnt feltalál-mányi*, ford. F. M. G. I. K. 1759. Quart. Hung. 4240.

Daunok emlékezetében elevenen élt a Zrínyi-rokonság ténye. Maximilian Daun az 1760-as években hosszan pereskedett olyan összeg behajtásáért, amellyel még Zrínyi Ádámnak tartozott az osztrák kamara Károlyváros erősítési munkálatainak fejében.¹¹³

A Daunok nem gyarapították a könyvtárat. Egyik ma meglévő kötettről sem állíthatjuk biztosan, hogy az ő szerzeményük lenne. Az *Armetzar* című francia „tragi-comédie” (n° 720) possessora Madmoisell Dorés d’Althan talán azonos Heinrich Daun anyjával. Bitovban egyetlen számottevő hagyaték keveredett a csáktornyai eredetű könyvek közé: Ignac Hynek z Vlašime könyvtára. 33 kötet őrzi névbejegyzését. Fennmaradt két autográf kézírata is. Az ő könyvtárából származnak az „Ecclesiae Gemnicensis” (Jemnic, falu Olomouc mellett) bejegyzést, valamint a Joannes Zagrabinus, Gotefredus Soebellay parochusok és egyéb Olomouc környéki falvak (Ratkov, Mikolovice) plébánosainak névbeírását tartalmazó kötetek is. A minden jelzetet és bejegyzést nélkülöző kötetek közül is bátran neki tulajdoníthatjuk azokat, amelyek cseh nyelvű bejegyzéseket tartalmaznak. Ignac Hynek z Vlašime a brnói jezsuita gimnáziumba járt. 1631-től az olomouci egyetemen végzett tanulmányokat. Fontos morvaországi közjogi tisztségeket töltött be; egy háromkötetes loápolási kézikönyv szerzője.¹¹⁴ Érdeklődési köre

Bedřich z Vlašime †1639 (bitovi birtokszerző)

Ignac Hynek z Vlašime †1653

Maximilian Arnošt I. z Vlašime (gyengeelméjű lévén, helyette felesége Jana Alžbet Scherfenberg †1695 kormányoz)

Maximilian Arnošt II. z Vlašime †1736 (1692-től felesége Lamberg Mária Katalin, Zrínyi Ádám özvegye)

Jana z Vlašime (1. férje

Gr. Kaunitz; 2. Gr. Cavriani)

Maria Leopoldina z Vlašime †1734

(férje Heinrich Josef Daun †1761)

Maximilian Daun †1796

Franz Daun †1836

Heinrich Daun †1890

Vladimir Daun †1896

Otakar Daun †1904

¹¹³ Lásd Szluha László levelét Toldy Ferenchez, cf. ORLOVSZKY 1984, pp. 61–62.

¹¹⁴ *Štátní archiv v Brně...*, ed. cit.,

DE ARTE
RHETORI-
CA LIBRI TRES:

EX ARISTOTELE, CICE-
RONE, ET QVINCTILIANO
PRAECIPVE DE-
PROMPTI.

Auctore

CYPRIANO SOARE
Sacerdote Societatis IESV.

ADDITAE SVNT TABVLAE RHE-
torices, per LVDVICVM CAR-
BONEM selectz.

Ignatius

*Linko de Wapper
L.º 1029.*

COLONIAE,
Sumptibus Bernardi Gualtheri.

ANNO M. DC. XII.

Cum permissu Superiorum.

L.º 1029.

IGNAC HYNEK Z VLAŠIME POSSESSOR-BEJEGYZÉSE
Soares, Cypriano: De arte rhetoricae libri tres (nº 714)

DEVS MEVS ET OMNIA.

OECONOMIA BIBLIORVM

SIVE
PARTITIONVM THE-
OLOGICARVM LIBRI QVINQVE: QVIBVS

SACRAE SCRIPTVRAE DISPOSITIO, SEV ARTIFICIVM ET VIS
atque ratio, in tabulis velut ad viuum exprimitur, & ita ob oculos po-
nitur, vt non modò absolutissimam complectantur vniuerse
Theologiæ SVMMAM atque Methodum, sed Com-
mentarij etiam vice, haberi queant.

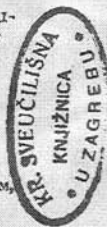
Ex Libris

OPVS MAIORI SVVDO ET LABORE CONGESTVM, ET AD SOLIDAM DIVI-
narum literarum cognitionem, artemq̃ celestis philosophiæ rectè perdiscendam accommodatissimè
Quod non iniuria quis vel aureâ Cæcenam, vel Clauem dicat totius doctrinæ Christianæ.

AVTHORE

D. GEORGIO EDERO I.C. FRISING. DIVORVM IMPPP. FERDINANDI
Augustissimæ memoriæ I. & nunc Cæsaris Maximiliani II.
Consiliario Aulico Imperiali.

HIS ADIECIMVS ETIAM, CVM PROPTER ARGVMENTI SIMILITVDINEM,
sum vt studiosus Lector, quis sacra scripturae sit vsus, viuum habeat exemplar, Partitiones
CATECHISMI Catholici Tridentini, eodem D. GEORGIO EDERO auctore.

Emptus liber
à Dno Paul
Kotkonphy, te
mentarij N
nifesti R. 3.
17 Febr 1636.

~~Handwritten signatures and scribbles~~
1672
S. L. B. C. W. J. ...

Ex libris

CVM Indicibus duobus, nunc primùm auctoris altero in Oeconomiam Bibliorum, altero verò
in Partitiones Catechismi Catholici Tridentini.

COLONIAE AGRIPPINAE

Apud Geruonium Calenium, & heredes Iohannis Quentelii, Anno M. D. LXXI.

Cum gratia & Priuilegio Imperiali in decennium.

nehá meglepő egyezéseket mutat Zrínyi Miklóséval, illetve Zrínyi Ádáméval (kettejük kézírása is nagyon hasonló!) – ez óvatosságra kell hogy intsen bennünket a kétes provenienciájú kötetek besorolásakor.

— A Zrínyi Ádám halálakor 800 kötetnél többet számláló gyűjteményhez hozzászámítva a Vlašim-hagyatékot és esetleg néhány más idesoródott könyvet, a XVIII. század elején mintegy 850 kötettel kell számolnunk. Ebből körülbelül 320 kötet elkallódott a bitovi időszak során. Az állomány pusztulását nem lehet egyértelműen a könyvek irányában közömbös, a XVIII. század örökösödési háborúiban elfoglalt Daunok számlájára írni. A jelentős csönkulás felveti egy esetleges egykori osztozkodás lehetőségének gondolatát. Maximilian Arnošt z Vlašime és Lamberg Mária Katalin két lánya esetleg megfelezte az anyai örökséget képező ingóságokat, és így a könyvtárat is. Az egyik ma már hiányzó kötetben az idősebbik lány, Jana z Vlašime második férjének, Cavriani grófnak a bejegyzése volt olvasható (n° 723). Ebből látható, hogy a könyvtár nem lehetett a kisebbik lány és családja kizárólagos tulajdona. A brnói állami levéltárban őrzött Daun családi levéltár rendezésétől és kutathatóvá tételétől remélhetjük az időszakra vonatkozó részletesebb adatok előkerülését. A későbbiekben talán remény volna a szem elől tévesztett könyvtárhányad darabjainak felkutatására. Ismeretes, hogy a Zrínyi-hagyatékból származó festmények és iratokat őriznek a Roudnice nad Labem-i múzeum galériájában, illetve a Lobkowitz család litomieřicei levéltárában.¹¹⁵ Ezek hagyományozódásának története is tisztázatlan még a mai napig.

A megfogyatkozott könyvtárat a régiségbúvár hajlamú Heinrich Daun a XIX. század második felében, a vár egyik legnedvesebb helyiségében találta meg. Az egymásra dobált, enyészetnek indult köteteket gondosan rendezte, és egy külön szobában helyezte el.¹¹⁶ A szintén előkerült 1662-es *Catalogus* alapján azonosítani próbálta a könyveket. A kötetek gerincére papírcímkét ragasztott a szerző nevével és a címmel. Ugyanitt tüntette fel a művek *Catalogus*-beli jelzetét a szakokra római számmal utalva. Ezt a jelzetet piros tintával a hátsó táblák belső oldalára is rávezette. Nem lévén szakember, az azonosítás során sok tévedést követett el. A *Catalogus*-ban nem talált kötetek közül néhánynak a hátsó táblájára Zrínyi Ádám nevét jegyezte be. Heinrich Daun a Zrínyi-örökség egyéb fellelhető darabjait is becsben tartotta. A vár híres Rüstkammerének alapjait a csáktornyai fegyvertár kincsei képezték. Az értékes fegyverek szomszédságában a lovagterem falán függött a Zrínyiek címere is.¹¹⁷

¹¹⁵ A képekről lásd *Soupis památek historických a umeleckých v politickem okresu Roudnickém. Díl II. Zámek Roudnický*, ed. Max DVOŘÁK, Bohumil TATĚJKA, Praha, 1907, N° 231: Rosemberg Éva, a szigeti Zrínyi Miklós felesége; n° 264: Löbl Mária Zsófia; n° 267: Zrínyi Ádám; n° 268: Zrínyi Miklós

¹¹⁶ ORLOVSKÝ 1984, pp. 61–62.

¹¹⁷ Heinrich Daun levele a bitovi Rüstkammer eredetéről a brnói Mährisches Museum számára, 1888. május 8. Štátní archiv v Brně, F. 38. 255. doboz.

BÍTOVTÓL ZÁGRÁBIG

✱ A magyar tudományos közvélemény figyelmét először Szluha László hívta fel a bitovi Zrínyi-könyvtárra. A fiatal pap Pallavicini Alfonz fiának nevelőjeként tevékenykedett Bécsben. 1873 nyarán, egy kirándulása során eljutott Bitovba, ahol a könyvtárterem polcain jó érzékkel talált rá az 1662-es *Catalogus*-t tartalmazó, hosszúkás, palimpszeszt-kötésű füzetkére. Felfedezésének jelentőségét felismerve, felvette a kapcsolatot Toldy Ferencsel, a Magyar Tudományos Akadémia akkori főtítkárával. Kieszközölte a tulajdonosnál, hogy az Akadémia egyik tudós szakemberét vendégül lássa Bitovban a könyvtár tudományos feldolgozása céljából. Heinrich Daun előzékenyen az 1662-es *Catalogus*-t is lemásolta egy kis noteszba, olyan módon, hogy a jegyzékből kihagyta azokat a tételeket, amelyeket ő időközben elveszítettnek tartott.¹¹⁸ Maga Toldy professzor szándékozott a helyszínre utazni, de egyre súlyosbodó betegségei miatt többször is el kellett halasztania az indulást. Talán kissé elvette a kedvét a fáradságos úttól, amikor megtudta, hogy a *Catalogus*-ban szereplő „Giarmati Balassa Bálint faitalan éneki” kézirata a századok során elkallódott valahol. A könyvtár Toldyt leginkább érdeklő kéziratát, a *Charichia*-fordítást tartalmazó kódexet Szluha postán Pestre küldte lemásolás végett. Később *Az köz etkeknek főzeseröl valo rövid iegzes* másolatát is elküldte az idős akadémikusnak. Nem sokra rá meghalt Toldy Ferenc, így a könyvtár feldolgozásának feladata Szluha Lászlóra maradt, aki nagy lelkesedéssel vetette bele magát a munkába. Hamarosan azonban ő is megbetegedett, és 1879. május 31-én meghalt. Halálának évfordulóján Toldy László (Toldy Ferenc fia) nagy érdeklődést kiváltó előadást tartott *Szluha László emlékezete és a Zrínyi-könyvtár* címmel a Történelmi Társulatban. A választmányi gyűlés határozatot hozott a könyvtár tudományos feltárásáról, és a kiváló kodikológus Csontos Jánost bízta meg, hogy a helyszínre utazva végezzen kutatásokat.¹¹⁹ Csontos utazására 1881. szeptemberében került sor. Ismeretlen okokból kifolyólag azonban csak „néhány negyedórát” tölthetett munkával a könyvek között. Futólagos feljegyzéseit megtalálhatjuk a Heinrich Daun által összeállított füzet hátsó, üres levelein. Csontos talán nem értékelte eléggé a könyvtár tudományos jelentőségét – esetleg jóvátehetetlen személyes konfliktusai támadtak az idős gróffal? –; a későbbiek során nem próbálkozott újra a Bitovba utazással. Megfigyeléseit, tapasztalatait nem tette közzé. Ez annál sajnálatosabb, mivel a Történelmi Társulat említett ülésén felszólalásában azt állította, hogy tudomása szerint Bitovon kívül is számos Zrínyi-könyvtárból származó kötet található az általa ismert nagy közgyűjtemények anyagában.¹²⁰

¹¹⁸ Ma az OSzK Kézirattárában, Fol. Hung. 1762.

¹¹⁹ TOLDY 1881. A társulat üléséről beszámolt Száz. XV(1881), p. 636.

¹²⁰ MAJLÁTH AKÉrt 1891, p. 401.

✓Tíz év telt el újabb fejlemények nélkül. 1890. január 2-án Pulszky Ferenc a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója értesült Heinrich Daun haláláról, és arról, hogy hagyatékát az örökösök árverésre kívánják bocsátani. Vásárlási megbízatással haladéktalanul Morvaországba küldte Majláth Bélát. Majláth minden sietség ellenére késve érkezett: „Habár január 5-én már Vöttauban jelentkeztem a grófnénál, feladatomnak csak részben felelhettem meg, amennyiben a Zrínyi Miklós fegyvertárának 1692-ben összeírt eredeti lajstroma alapján, a kíséretéhez tartozott vitézek néhány fegyverzetén kívül még csak a költőnek, halálos ágyán fölvelt, eredeti olajfestésű mellképét sikerült megszereznem; a könyvtár azonban már nyolcz nappal elutazásom előtt eladatott a Daun-féle könyvtárral együtt, és Harmadkézből a bécsi antiquariusok könyvpiaczára került.”¹²¹ Majláth beszámolójának érthetetlen furcsasága az özvegy grófné említése, hiszen Daun felesége, Antonia Woracziczky-Bissingen ekkor már réges-rég halott. A bitovi hagyaték örökösei valójában Heinrich Daun Otakar és Vladimír nevű testvérei voltak. A Bitovból elszállított könyveket Bécsben, S. Kende Heumühlgasse 3. alatti antikváriumában találta meg Majláth. A kitűnő könyvkereskedő Kende, aki állandó ügyfele volt a magyarországi közgyűjteményeknek, tisztában volt szerzeménye jelentőségével.¹²² A könyvtár állományának egységét tiszteletben tartotta, hozzájárult ahhoz is, hogy Majláth tanulmányozza a gyűjtemény érdekesebb darabjait, az ismeretlen Zrínyi-autográfokról másolatot készíthessen; a könyvek áruba bocsátását azonban nem siette el. *Bibliotheca Zrinyiana* címmel katalógust adott ki a könyvekről, minden bizonnyal üzleti megfontolásból, reklámcéllal, de kétségtelen igényes szakmai hozzáértéssel. Kende hiába küldte meg katalógusát a jelentősebb magyar könyvtáraknak és magángyűjtőknek, nem akadt olyan hazai intézmény vagy mecénás, aki vállalkozott volna a kért borsos vételár megfizetésére. A magyar fél habozását kihasználva végül a horvát kormány vásárolta meg a könyveket 12 000 forintért, és a zágrábi egyetemi könyvtárnak adta át megőrzésére.¹²³

Kende csonkítatlanul, együtt adta el a Bitovban megvásárolt hagyatékot. A gyűjtemény tartalmazta: 1. az 1662-es *Catalogus* állományának megmaradt köteteit; 2. olyan köteteket, amelyek nem szerepelnek ugyan a *Catalogus*-ban, de Zrínyihez való tartozásukat már Kende is felismerte, vagy felismerni vélte, és jelezte kiadványában; 3. a valamilyen okból Zrínyi Ádámnak tulajdonított köteteket, és 4. azon köteteket, melyekről úgy vélte, hogy csak Zrínyi Ádám halála

¹²¹ *Ibid.*

¹²² A Kende antikvárium hungarikum-kínálatáról gyakori beszámolók a MKsz 1883–1896. évfolyamaiban. Kende két magyar és egy német nyelvű levelét lásd az OSzK Kézirattárának Levelestárában. Kende magyarországi kapcsolatairól lásd még Kovács Sándor Iván Utószavát a jelen kötetben.

¹²³ LASZOWSKI 1937, p. 100.

1772
Ab Anno 1769. possessor Francigenus
Klobucharich
qui libe. per octo Annos et quidem ab Anno
1772 usq[ue] 1780. hinc inde per Franciam
lentum possessionum vagabatur.

#. 72
S. Libris Georgy Bullatoni? Heg. 59
die 1. Jan. 1780.
mestelakvagi 2 tunc...

~~Adrianus~~
Catar Martin sed. 12. 1. paly
Catar Martin sed. 12. 1. paly
Catar Martin sed. 12. 1. paly

után, a bitovi időszakban csatoltattak a törzsállományhoz. Az utolsó csoporthoz tartozó köteteket a Kende-katalógus nem ismertette.

A zágrábi könyvtár a Kendétől megvásárolt kötetekből „Bibliotheca Zriniana” néven különgyűjteményt hozott létre. Érthetetlen módon azonban kiemelték belőle a kéziratokat, és néhány nyomtatványt is a könyvtár más részlegeibe osztottak be (n° 230, 231, 309, 479, 679). Időközben tíz olyan kötet is elkallódott, amelyeket pedig még Kende meglévőként írt le (n° 61, 227, 228, 529, 547, 561, 606, 669, 670, 723). Lehetséges, hogy valamilyen – számunkra ismeretlen – okból a gyűjteményhez csatoltak néhány olyan kötetet is, amelyek horvát tulajdonosoktól származó kései bejegyzéseik tanúsága szerint aligha származhattak Bitovból (pl. n° 518, 731). E kötetek provenienciája homályos, a Zrínyi-könyvtárhoz való egykori tartozásukra bizonyíték nincs. Nem lehet azonban kizárni a lehetőséget, hogy a csáktornyai könyvtár egyes töredékei Horvátországban maradtak. Emil Laszowski tudósítása szerint még 1918-ban is találtak Csáktornyán néhány, a Zrínyi-családdal kapcsolatos iratot.¹²⁴

Az 1918-ban megrendezett budapesti Zrínyi-tricentenáriumi kiállításon a zágrábi Bibliotheca Zriniana teljes anyaga ki volt állítva az Akadémia épületének előcsarnokában. A kiállítást a forradalmak megzavarták. A könyvek közel egy évig várakoztak elszállításukra ládába csomagolva az Akadémia raktárában. Szintén a történelmi események akadályozták meg a hazai szakembereket a könyvek tüzetes vizsgálatában. A kiállítás gondozói, Ferenczi Zoltán, Hóman Bálint és Sántay Mária katalógusukhoz csak rövid címléírást vettek fel az egyes tételekről.¹²⁵ Zrínyi Miklós könyvjegyzeteinek feldolgozását a pécsi egyetem olasz intézetének megbízásából Drasenovich Mária, Kastner Jenő hallgatója kísérelte meg 1932-ben. Drasenovich disszertációja – mint ezt már az egykorú recenzensek is megállapították – nem a szükséges szakmai hozzáértéssel és alaposítással készült.¹²⁶

— A „Bibliotheca Zriniana” gyűjtemény ma a zágrábi Nacionalna i Šveučilisna Biblioteka kézirtárának raktárhelyiségében foglal helyet. Használatát egy század eleji kézirtatos jegyzék, és a modern, gépelt, fiókos katalógus segíti. A kötetek mai, BZ-vel kezdődő jelzete a könyvek külső táblájának bal felső sarkára ragasztott nyomtatott könyvtári címkéken van feltüntetve. Hasonló, régibb címke található a könyvtáblákon belül is a bal felső sarokban; ezeken egy régebbi,

¹²⁴ *Ibid.*

¹²⁵ A FERENCZI-katalógusban van két olyan tétel, melynek nincs meg a megfelelője, s nem szerepel a zágrábi BZ különgyűjtemény – korábban készült – katalógusában sem. E két könyv a következő: 307. Causinus, Nicola: Gli huomini di stato e di dio. Bologna, 1630; 360. Aeneas, Sylvius: Aetates mundi. S. 1. 1647. Talán tévedésből keveredhettek a Zrínyi-kiállítás anyagába.

¹²⁶ Cf. Jóó Tibor, Száz. LXVIII(1934), p. 467; K. Gy., It XXIII(1934), pp. 150–151; KARDOS 1934/1935, p. 141–143.

érvénytelen, ceruzás könyvtári jelzet olvasható.¹²⁷ A nyilvántartás sajátossága, hogy a duplumokat önálló jelzet nélkül, az első példányok mellé helyezték a polcokon. A kötéstáblák, a levelek sok esetben egykori nedvesség és rovarkártevők pusztításának nyomait őrzik. Mint a föslő metszésekre rakódott por és a gyakran összeragadt (néha felvágatlan) ívek mutatják, a köteteket ritkán lapozgatják. Gondatlan kutatói használatra utaló jelek nem láthatók – kivéve helyenként Széchy Károly nagyvonalú színes ceruzás vonásait.

A Bibliotheca Zriniana egyes darabjai szerepeltek a könyvtár által szervezett 1983-as Juraj Križanić-kiállításon; a szép kivitelű katalógusba is bekerültek.¹²⁸ A kéziratár munkatársai tervezik a gyűjtemény modern katalógusának elkészítését.

*

A Bibliotheca Zriniana, illetve ezen belül Zrínyi Miklós könyvtára történetének a kutatását a fentiekkel nem tekinthetjük befejezettnek. A jövőbeni feltáró munka még jelentősen új, s állításainkat kiegészítő, illetve módosító eredményt hozhat. Különösen három területen várhatunk – ha szerencsés kezű kutatók a források nyomára jutnak – fontos újdonságokat. Csehországi család- és könyvtártörténeti kutatásoktól remélhetjük annak a kérdésnek az eldöntését, hogy vajon a Bibliotheca Zriniana egy része nem öröklődhetett-e a Daun-ok mellett valamely más család kezén is. Másrészt, meg lehet kísérelni a jövőben S. Kende bécsi antikvárius hagyatékának a felkutatását, s így esetleg tisztázni lehet a könyvtár megszerzésének, majd eladásának a körülményeit. Végül, horvát kollégáinktól várjuk a Bibliotheca Zriniana fennmaradt anyaga horvát részről történt megvásárlása dokumentumainak a feltárását, s az esetleg akkor készített jegyzékek publikálását. Magyar, horvát, cseh, osztrák kutatók még jelentősen gyarapíthatják a Zrínyi Miklós által alapított könyvtárra vonatkozó ismereteinket.

¹²⁷ Célszerű e helyen összefoglalni a Bibliotheca Zriniana kötetain olvasható jelzetekről szóló tudnivalókat. E szerint hatféle jelzetet különböztethetünk meg: a) a Zrínyi Miklós-korabeli, a könyvek gerincének közepére írt, s az eredeti elrendezést mutató számokat; b) a Listi család könyvein látható n^o-val kezdődő jelzeteket többnyire a kötetek címlapján; c) a Zrínyi Ádám-korabeli összeírás-kor keletkezett barna tintás számokat rendszerint az első táblán, belül, vagy pedig az előzéklevelen; d) a Heinrich Daun által, a XIX. században, a könyvek gerincének felső részére ragasztott címkékre írt, s a *Catalogus* fejezet- illetve sorszámára utaló jelzeteket (ezek rendszerint megismétlődnek piros tintával a hátsó táblán, belül); e) az NSB által, valószínűleg a könyvtár megvásárlását követően, a könyvek első tábláján, belül, a bal felső sarokban elhelyezett címke, ceruzás jelzettel; f) a végleges és ma érvényes BZ-jelzet a könyvek külső táblájának bal felső sarkára ragasztott címkéken. Egyes kötetek tartalmazznak még más, korábbi possessortól származó, a könyvtártól idegen jelzeteket, de ezekben semmi rendszeresség nem mutatkozik.

¹²⁸ Lásd a 39. jegyzetet.

THE HISTORY OF THE BIBLIOTHECA ZRINIANA

SUMMARY

Under the name Bibliotheca Zriniana one has to understand a historically formed collection of books; 529 existing volumes (including 29 manuscripts) are in the Biblioteca Nacionalna i Sveučilišna (National and University Library), Zagreb; most of these 529 pieces are parts of the special collection of the same name. We have reliable informations about some 202 missing books (including 5 manuscripts) which were also in this library once. On the basis of historical and bibliographical points of view and taking the quondam location marks into consideration we can be sure of the existence of some 120 other books, but written evidences are lacking. We do not know about books once belonging to the library and now being kept elsewhere. This is why we can determine the present time known whole stock of the Bibliotheca Zriniana as a library unit of 731 volumes (529 existing and 202 missing books). The introductory study of our book is on the history of this library unit.

The Birth of Miklós Zrínyi's Library

Most of the stock of the Bibliotheca Zriniana was collected by its founder, the poet, military leader and politician Miklós Zrínyi (1620–1664).^{*} The basic stock of his library is described in the 1662 *Catalogus*. Beside this there are

^{*} It cannot be the task of the introductory study dealing with the Zrínyi Library to present the well-known life and the works of Miklós Zrínyi, one of the greatest figures of 17th century Hungarian history and the greatest Hungarian baroque poet. As to the informations about his person the *Zrínyi-Bibliography* in our volume (Appendix VII) can indicate, where to find further information. Beside this, we would like to call the attention upon an english book on Zrínyi, published already in his lifetime: *The Conduct and Character of Count Nicholas Serini*, London, 1664. It has been recently reprinted by Sándor Iván Kovács: *Angol életrajz Zrínyi Miklósról* (English Biography on Miklós Zrínyi), Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1987. About Zrínyi's literary works in English see: D. Mervyn JONES, *Five Hungarian Writers*, Oxford, Clarendon Press, 1966, pp. 1–61.

certain traces in several other books of the Bibliotheca Zriniana collection in Zagreb, which prove that they, too, had been in the property of Miklós Zrínyi. Finally a number of books without any signs which exclude this possibility can also be counted to his own library. It can be stated that Zrínyi's own books figure out more than four quarters of the whole stock of the Bibliotheca Zriniana. Only two of his books came from his father and 15 from István Jóna, steward of the Csáktornya estate. The library itself is the outcome of his collector attitude. The main impulse was given to him by his grand tour in Italy in 1636; most of his known books are from the years preceding and following this date. His main source of book supply remained mostly Venice and Vienna even after.

On the basis of the possessor marks some of Zrínyi's books got into his possession from other former owners. He acquired about 100 volumes from the estate of the Listi family; some of them before 1662 and the others between 1662 and 1664. The uniform and well separable location marks of the library of the Listis' – n^o mark and annexed number – can be seen in these books accompanied by inscriptions of different members of the (Listi) family. Other books visibly were in the possession of Miklós Istvánffy, Sándor Mikulich, Péter Erdődy, György Rátkay, István Balassa, György Thurzó, György Lippay etc. before. Everything points to the fact that in his purchases he was not directed by bibliophile intentions; he collected the very books he needed in his everyday work.

Accommodation of the Library

We do not know the layout of the contemporary buildings in the Zrínyi castle of Csáktornya (Čakovec). The only visitor, who mentions the existence of the library is the Dutchman, Jacobus Tollius. It seems to be possible that the room of the library was fashioned after 1638: there is no sign of it in the 1638 letter of partition of the estate between Miklós and Péter Zrínyi. There is library however in a farther, 1670 inventory with the remark that the books were arranged in four bookcases, but we can presume that the books he used most frequently Zrínyi could keep in his study, or smaller parts of his collection could be stored in his other residences, too. (E. g. he had houses in Vienna and Zagreb.)

The Arrangement of the Library and the 1662 Catalogus

The arrangement of Zrínyi's library can be retraced on the basis of the location marks in the existing books. Six types of location marks can be separated on the volumes of the Bibliotheca Zriniana but we can connect only one type with

Miklós Zrínyi. These location marks are big, angular, 4–8 cms long figures on the saddles of the books. There are no books, published after his death, with this type of location marks. In case of sheepskin or paper bindings the figures were simply painted on the saddles and were written on slips of papers glued on in cases of leather-bound volumes.

The saddle figures of the Zrínyi library, visible on more than 200 volumes, show a library arranged according to the sizes. In 1662 the highest saddle figure among the books was 501 (n° 90); consequently the library had at least 500 volumes that time. Some of the books purchased after the aforementioned year have saddle figures of the same type. The highest is 617 (n° 453) among them. At the time of Zrínyi's death the arranged stock of the library was over 600 items.

The arrangement on the basis of sizes made the use of the library irksome. This is why the poet had a *Catalogus* made in 1662 in the classified order. It is possible however that this inventory can be connected with his last will on the 6th of April 1662. There is no special disposition in the will in connection with the library but it ordains the classification of his archives.

The registration was possibly made one of Zrínyi's scribes, who worked with the title pages (or with the engraved inner endpapers if there were any) as sources for the description. He transcribed mechanically without writing out the abbreviations in full; in the cases of long titles he usually copied only the typographically accentuated parts. In the lack of the author's name on the title page he mentioned the printer as auctor several times (e. g. n° 198, 325); in other cases he tried to find out the author's name turning over the pages of the book. He never transcribed the title pages printed with Gothic characters; he only summarized the contents in Latin.

After having described the title page he made remarks referring the material and colour of the binding and gave the measures of the book. He conscripted only 423 of the nearly 500 volumes of the library; we can presume that the missing pieces were not on their places.

The conscription is a work of a clerk but it seems to be sure that the classification came from the owner himself. Comparing Zrínyi's collection with other contemporary libraries the differentiation of the class of history is very conspicuous. The Hungarian and Eastern history are connected, the political and military literature are separated from the class of history; the classical and contemporary poetry are also separated from each other.

So far as the exterior of the books is concerned, visibly Zrínyi paid a very little attention to it; most of his books remained in their modest, white sheepskin binding of the publishers. Some of his highly valued books are rebound in red leather. However he strived to record his ownership with engraved bookplates showing his portrait. Two types are known: the first was made in 1646, at the

time of his marriage with his motto „Nemo me impune lacesset” by Elias Widemann. This type is the most frequent on the first plates or on the inner endpapers of his books. After his promotion to the viceroy of Croatia (27th December 1647) a new variation bookplate was made without date of the year but with mentioning his new dignity on the legend in 1648 or in 1649. The second type was also made by Widemann in 1652, at the time of the new marriage. The new motto is „Sors bona nihil aliud”.

The Library and Its Users

So far as the use of his archives is concerned there are strict prescriptions in Zrínyi's last will. It can be presumed that there had to be some directions in connection with the use of the library, too, but they did not survive. There are only a few inscriptions in the existing books from the second half of the 1660-s which are not from Zrínyi's hand. Only the family historian Mark Forstall is known to spend longer time in the library in connection with his work.

The relatively well indentifiable autographic notes of Zrínyi can be put into different types. Into some of his highly valued books, bound in crimson leather, he wrote his motto *Sors bona nihil aliud* with his own hand (n° 164, 186, 213, 485). He inclined to write short sentences or verse-rhyming improvisations on the inner plates, inner endpapers or bindings of his books (n° 63, 182, 292, 498). It is a very exceptional case that fragments of a prosaic draft have survived on the margins in n° 169. On the inner plate of Vincenzo Tanara's book on gardening Zrínyi wrote remarks in connection with practical tasks in improvement of fruits (n° 382).

The marginalia in Malvezzi's commentary to Tacitus show Zrínyi's working methods as an essayist (n° 163). On some leaves bound in front of the work itself he nearly epitomized certain chapters of Malvezzi and summarized his impressions he wrote formerly on the margins. His citations from Istvánffy, Bonfini and Heltai show that he worked from more books at the same time.

He used his pen again and again if something called his attention or kindled his interest. He was very susceptible to dates and facts in connection with the history of his family. Generally he made his remarks in the language of his reading but sometimes he changed the Latin or Italian with the Hungarian. If he had not patience with making notes he used to accentuate the interesting parts with special indicatory signs, as NB in block capitals, sketch of a pointing hand, long line on the margine, or a big X. Instead of ink and pen he often used pencil in these cases.

The total lack of a "Theologici" class shows that works dealing with this discipline were out of Zrínyi's conception of book-collecting. It is possible that having got hold of polemical or religious works, he gave them some ecclesiastical institutions, e.g. the Paulite monastery of Szentilona (this monastery guarded the family vault) or the Csáktornya Franciscans. It must be sure that he presented his guests or friends with books sometimes: Tollius, leaving Csáktornya, got three Turkish manuscripts as presents.

The Library of Miklós Zrínyi and the Contemporary Libraries

We have informations about other Hungarian baronial libraries of the 17th century: the book-collections of Sándor Mikulich, Ádám Batthyány, Ferenc Nádasdy, István Csáky are well known. So far as their stocks are concerned, the Zrínyi's library was outnumbered by almost each of them, but, with the exception of the Nádasdy collection, those were collections of several generations or were inferior to Zrínyi's in their newness. Zrínyi's library was up-to-date and with its considerable richness in works on the art of war, political sciences and contemporary Italian poetry, surpassed the others.

About half of Zrínyi's books were in Latin, one third of them were in Italian, including a number of works which originally were written in Latin or in French but he had them in Italian translation. The rest were in French, Hungarian, German, Spanish or multilingual: Latin-Italian, Latin-Greek, Latin-French, including the dictionaries.

In comparison with the 17th century European collections Zrínyi's library is equal to the challenge. There were several baronial libraries in Europe containing books between 200 and 3000 but the typical collections had usually 200 to 800; however in newness and characteristic aspect the Bibliotheca Zriniana can be compared only with the best ones.

The Books of Péter Zrínyi

After Miklós Zrínyi's unexpected and early death his public and military functions were inherited by his younger brother Péter Zrínyi, who soon took up his residence in the Csáktornya castle, which was the seat of the existing head of the family.

The contract between the widow and the new viceroy of Croatia in the division of the landed properties was done on the 15th of December 1665. The widow, Mária Zsófia Löbl, and the children, the two years old Ádám and the five

years old Katalin, remained in Csáktornya to govern the domains which formed the heritage of the children. However at the beginning of 1670 the matters of Péter Zrínyi's anti-Habsburg organizing took a turn for the worst and with regard to the dangerous situation he called upon his sister-in-law to leave Csáktornya. The widow then moved to Varasd. The abandoned personal properties of her were conscripted by the delegates of the Zagreb Chapter on the 16th of March 1670 and there is a reference to the library in the conscription stating that the books were arranged in four bookcases. Péter Zrínyi became outlawed on the 30th of March and soon the Court started to confiscate his properties. There were two confiscation processes on Péter Zrínyi's piece of property, the first on the 20th of May the second on the 21th of July with several references to his books. A new and more detailed conscription was made a year later on the 30th of October 1671 in which the last item was: "Libri. Secundum cathalogum adiunctum ut littera A:" The attached fascicle is the list of his confiscated books. (See in Appendix VI.)

The list contains 95 volumes to the value of 69 Forints and 8 kreuzers. Concerning the bibliographical points of view the listing was extraordinarily unprofessional. The inventor translated the Italian, German and Croatian titles to Latin and in many cases referred only to the contents of the books in general, or simply described the superscription from the saddles. The orthography of the authors' names is often deformed; this may be the consequence of dictation. The books in the list are usually in Latin and Italian. Most of them treat the questions of medicine and the proportion of antic auctors is also considerable. Comparing his library with that of his elder brothers' the library of Péter Zrínyi was poorer in works on the art of war, politics and history. His inclination to poetry is indicated by three books on rhetorics, one volume of Tasso and one of Marino. Among the confiscated books there are seven copies of his wife, Katalin Frangepán's prayer-book *Putni tovarus*, published in Croatian language in Venice. The copies of Péter Zrínyi's work *Adrijanskog mora Syrena* (a translation of his elder brother's Hungarian heroic poem *Szigeti veszedelem*) were suppressed during the confiscation process in Buccari (Bakar) on the 22nd of June 1670: "...item librorum croaticorum Venetiis impressorum de expugnatione Szigethana cistae magnae 3." Finally a list from 1672 (without month and day) contains properties, illegally removed from the Zrínyi estates by different persons, and mentions about 200 books, removed under duress from Ozaly. No trace was ever found of Péter Zrínyi's confiscated or scattered books. We know only one volume with his own possessor-inscription; it is an *Odyssey* in Latin (n° 268). It could escape its fate because mixed among the books of Miklós before 1662.

Ádám Zrínyi

Ádám Zrínyi was the son of Miklós Zrínyi and his second wife Mária Zsófia Löbl. He was born in Vienna on the 24th of November 1662. He studied in the Vienna Jesuite College from 1673 and finished the secondary section in spring 1676. According to the register of the Vienna University he immatriculated at the Faculty of Philosophy of the university, and on the basis of his dissertation (n° 664–668) later he probably read law, too.

The memory of Ádám Zrínyi's university years are treasured by his books he bought in the 1670s – and by his inscriptions in them. Most of his books in the stock of the Bibliotheca Zriniana are secondary school and university textbooks or lecture notes (n° 625–627 Ms, 651, 657). He had some occasional publications too (n° 635, 636). In one of these – *Florilegium*, greeting the imperial couple – a poem of Ádám Zrínyi can be read on page B₃ under the title *Prudentia*.

Ádám Zrínyi started his peregrination at the beginning of 1680. He followed the steps of his cousin János Zrínyi and went to the university of Leuven. His peregrination notes are now in the possession of the Zagreb library (n° 631 Ms) so we can state that he spent some time in Bruxelles and later he immatriculated at the Faculty of Law of the Leuven University. Two manuscripts (n° 629 Ms, 630 Ms, in French) prove that he attended lectures on the art of fortification, too.

When he returned home he started to arrange his properties and became connected with the struggle against the Turks and took a hand in its literary propaganda, too. He incited Pavao Ritter Vitezović to publish an epic poem, which, under the title *Oddilyenje Sigetsko*, recalled the siege of Szigetvár according to the *Szigeti veszedelem*. Probably in 1684 he married Katherina Maria Lamberg, offspring of an ancient Austrian family.

Commanding his own troops Ádám Zrínyi appeared on the battlefields personally from 1682. According to his military successes he soon became chamberlain and councillor and (among others) he was proposed to be the general of the future Hungarian army by palatine Pál Esterházy in 1687. However his glorious career came to its end in the battle at Szalánkemén on the 19th of August 1691. Colonel Ádám Zrínyi, who fought under Louis of Baden, died in action in the “most bloody battle of the century”.

Accessions of the Library at the Time of Ádám Zrínyi

Most of the books of the Zrínyi library have a numbering with brown ink, mostly on the recto or verso of the inner endpapers. This is the conscription of the time of Ádám Zrínyi, because it covers the books, which originate after the death of Miklós, but does not contain those which arrived to the Bibliotheca Zriniana after Ádám's death (n° 721, 725–727). On the basis of this numbering the books cannot be arranged in any order, so it is obvious, this was only a conscription of the properties and not an arrangement in the library. The highest number is 805 (n° 532), consequently this could be the stock of the library at the time of the conscription. In all probability the date of the conscription must be between 1681 and 1695–1696 and it is most likely that it was made after the 1691 death of Ádám Zrínyi. These numbers are missing in most of the books and manuscripts, which Ádám bought in Vienna, so it means that instead of Vienna the place of the conscription was Csáktornya. At the same time this fact means that the library of Miklós Zrínyi remained in Csáktornya until 1691, with the exception of about one and a half dozen schoolbooks of Ádám Zrínyi and a few volumes from his father's library (e.g. n° 45); these were in Vienna and got into the stock of the library when Maria Lamberg left Csáktornya and took the Bibliotheca with her into her second marriage.

The bibliophilisme of Ádám Zrínyi is proved by the fact that he stucked the bookplates of his late father in some of his own books (n° 641, 647, 651, 652, 663). The only representation of the library we know, can be connected with him, too. A contemporary Vienna engraver, Tobias Saddler portrayed him standing in front of the bookshelves of his library turning over the leaves.

Some of the books purchased by Ádám Zrínyi are schollbooks of the Vienna Jesuite College. There are only a few signs of his individual interests: manuals of law are the most characteristic (n° 653, 669, 670). Notwithstanding we dare say that the 46 volumes which undoubtedly belonged to him are only a part of his purchases. It is presumable that a major share of his books got lost or that some books of the supposed part of the stock of Miklós Zrínyi's collection (the section "C" of our inventory) is possibly his purchase. So far as the French books are concerned (e.g. n° 550, 567–578, 607–614) this is more than likely. Taking into consideration that the number of books with location marks was over 600 at the time of Miklós Zrínyi's death and outnumbered the 800 when Ádám Zrínyi died we can form an idea of the increase of the stock of the library.

The Bibliotheca Zriniana in Bítov

Mária Katalin Lamberg, widow of *Ádám Zrínyi* married second time after the year of mourning. She took all the movables of her late first husband to the place of residence of her new husband, to Bítov (Vötteu) in Moravia. The Bítov castle was, from the first part of the 16th century, in the possession of the ancient Jankovských z Vlašime family of Moravian origin. (The members of the family used their name in the Germanized variation Wlassim or Wlaschim.) The second husband of *Ádám Zrínyi's* widow was a member of the family, Maximilian Arnošt, grandson of the founder of the Bítov line, Bedřich z Vlašime. They had only two daughters so the Bítov line of the family became extinct in the spear side. The elder daughter married first to a Count Kaunitz and secondly to a Count Cavriani, but without issues, so Bítov got into the possession of Count Heinrich Josef Daun after his marriage with the younger daughter Maria Leopoldina. Further on the Bítov estate was transmitted by inheritance in direct line of descent in the Daun family.

The Dauns had not enriched the library at all. On the one hand we cannot count even a single existing copy to their purchase; on the other hand there is a bequest what mingled with the books of Csáktornya origin and this bequest is the library of Ignac Hynek z Vlašime. His name can be read in 33 books and the collection keeps two autographs from him, too. Books with possessor-notes "Ecclesiae Gemnicensis" (Jemnic, a village near Olomouc) or with notes from Joannes Zagrabinus, Johannes Soebellay and other priests from the neighbourhood of Olomouc (e.g. Ratkov, Mikolovice) also belong to this collection. The books without location marks or identification marks but containing inscriptions in Czech language can also be attributed to him. Ignac Hynek z Vlašime (died in 1655) learned in the Jesuite College in Brno; from 1631 he was a student of the Olomouc University. He served as a high constitutional and political dignity in Moravia.

From the library containing about 850 volumes, approximately 300 volumes got lost during the Bítov period. The decreased collection was found in one of the dampest premises of the Bítov castle by a member of the family, collector of antiquities, Heinrich Daun (died in 1890) in the second part of the 19th century. He put the destroyed books in proper order and placed them in a separate room. He found the 1662 *Catalogus* and tried to identificate the volumes with the use of it, and glued paper labels on the saddles with the titles and the names of the authors. He indicated the location and identification marks of the *Catalogus* on these labels, using Roman numbers for the classification. These location and classification marks were applied on the inner parts of the back plates as well, with red ink. Not being an expert he made a lot of mistakes in the identification.

From Bitov to Zagreb

The attention of the Hungarian scientific mind was called upon the Zrínyi library in Bitov by László Szluha for the first time after an excursion he made around Bitov in summer 1873. Having realized the importance of his discovery he contacted Ferenc Toldy, secretary general of the Hungarian Academy of Sciences. Toldy intended to visit Bitov personally but he was prevented by his increasing illness. After his death the duty of cataloguing the library was inherited by László Szluha who started to work with great enthusiasm. However his illness and sudden death put an end to his activity. Finally the outstanding codicologist János Csontosy was commissioned by the Hungarian Historical Society to carry on research works on the site. Csontosy travelled to Bitov in September 1881, but for uncertain reasons he could work with the books only “some quarter-hours”. Some ten years after, on the 2nd of January 1890, having been informed of the death of Heinrich Daun and the intention of Daun’s inheritors to put up the estate of the deceased for auction, Béla Majláth was sent to Moravia with commission for purchasing by Ferenc Pulszky, director of the Hungarian National Museum. However Majláth was late: the library was sold eight days before his arrival and he could only find it in S. Kende’s second-hand bookshop (3 Heumühlgasse, Vienna). The outstanding bookseller S. Kende, who was in permanent business connections with the Hungarian public collections, knew the value and importance of his acquisition well. He kept the stock of the library unchanged and gave Majláth a possibility to study the most interesting specimens of the collection and to copy the unknown Zrínyi-autographs. However he did not do the sale in a hurry. He published an inventory with the title *Bibliotheca Zrinyiana* (Vienna, 1893) containing the stock of the library in business considerations and for the purpose of publicity with unquestionable professional skill. Kende sent his inventory to all the most important public collections in Hungary but none of them was able to finance the sale or to find a Maecenas for the business. Having made use of the hesitation of the Hungarian party the Croatian government finally bought the books on 12 000 forints and they got into the Zagreb University Library.

Kende sold the Bitov inheritance as a whole. The book-collection contained 1) the existing volumes of the 1662 *Catalogus*; 2) volumes other than those, listed in the *Catalogus* but the appertaining of which to Zrínyi was recognized or believed to recognize and indicated in his publication by S. Kende; 3) volumes, believed to own by Ádám Zrínyi and finally 4) volumes which Kende considered to be attached to the main stock of the library in Bitov after the death of Ádám Zrínyi. The volumes belonging to this 4th group were not reviewed in Kende’s inventory.

The University Library of Zagreb formed a special collection with the books

bought from Kende with the name *Bibliotheca Zriniana*. The manuscripts were taken off however and some prints were filed into other sections of the library (n^o: 230, 231, 309, 479, 679). The number of the volumes which got lost but still existing in Kende's description is 10 (n° 61, 227, 228, 529, 547, 561, 606, 669, 670, 723). It is possible that some volumes with inscriptions from Croatian owners of later times, or books which obviously do not originate from Bítov, were attached to the collection (n° 518, 713). The provenience of these books is uncertain and they do not show any signs of belonging former to the Zrinyi Library.

The whole material of the *Bibliotheca Zriniana* of Zagreb was exhibited in Budapest in the vestibule of the building of the Hungarian Academy of Sciences during the Zrinyi-tricentenary in 1918 and the list of the books is included in the catalogue of the exhibition (edited by Zoltán Ferenczi, Budapest, 1919). The marginal notes of Miklós Zrinyi were published by Mária Drasenovich – with a lot of mistakes – in Pécs in the year 1934.

Today the *Bibliotheca Zriniana* is kept in the depositary of the department of manuscripts of the Nacionalna i Sveučilišna Biblioteka in Zagreb. Its use is aided by a handwritten inventory from the first part of the century and a modern, typed catalogue in filing-cases. The modern location marks (starting with BZ) can be seen in the upper left corner of the outer plate of the books on printed labels. A similar, but older label can invalid location marks, written by pencil. It is a peculiarity of the registration that the duplicates stand beside the first copies without separate location marks.

Certain volumes from the *Bibliotheca Zriniana* were displayed in the Juraj Kržanić-exhibition, arranged by the Library in 1983 and they were included in the precious catalogue of the exhibition, too. The fellows of the department of manuscripts plan to compile a modern catalogue of the whole collection.

*

The researches regarding the history of the *Bibliotheca Zriniana* – including the Library of Miklós Zrinyi – cannot be considered to be finished. The further research works will surely produce new results which may complement or modify our ascertainments. We can get new results especially in three fields. Researches in the field of genealogy and of history of libraries in Bohemia can resolve if a part of the *Bibliotheca Zriniana* was inherited in a family other than that of the Dauns'. An other direction of investigations would be to discover the inheritance of the Vienna second-hand bookseller S. Kende in order to make clear the circumstances of the acquisition and sale of the library. Finally we expect our Croatian colleagues for revealing the documents of the acquisition of the *Bibliotheca Zriniana* on the Croatian side and publishing the contemporary inventories probably existing. Hungarian, Croatian, Czech, Austrian research workers can equally enrich our attainments regarding to the library, founded by Miklós Zrinyi.

A BIBLIOTHECA
ZRINIANA
ÁLLOMÁNYA

THE STOCK OF THE
BIBLIOTHECA
ZRINIANA

ÚTMUTATÓ

A Bibliotheca Zriniana állománya címen 731 részben meglévő, részben elveszett kötet részletes könyvészeti leírását nyújtjuk át az olvasónak. E tekintélyes mennyiség sajátos kompromisszum eredményeképpen állt össze egységes egészé. Nagyobb felét, 423 tételt azok a könyvek alkotják, melyeket az 1662-ben, Zrínyi Miklós megbízásából készített kéziratos *Catalogus* tételesen felsorol. Közülük 228-at őriznek a zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtárban; 195 pedig elveszettnek tekinthető (ez utóbbiak közül 3 a könyvtár felfedezésekor még megvolt). Kisebbik fele, 308 tétel – talán néhány kivétellel – azokból az egységekből áll, melyek a *Catalogus*-ban szereplő fennmaradt kötetekkel együtt szintén a Zrínyi család, illetve örökösei hagyatékaként kerültek a Daun grófok bitovi (Vöotau) várkastélyából S. Kende bécsi antikváriushoz, s onnan a zágrábi könyvtárba; 7 könyv azóta ezek közül is elkallódott. Elképzelhető, hogy ez utóbbi csoport meglévő 301 kötete között néhány olyan nyomtatvány vagy kézirat is akad, mely nem Kende útján került Zágrábba, de mivel a Zrínyiekkel kapcsolatba hozható, bekerült a féltő gonddal őrzött külön Zrínyi-gyűjteménybe. Mivel feladatunknak a számításba vehető teljes anyag rendszerezését tekintettük, a Bibliotheca Zriniana 731 tételes állományában mindazokat az akár fennmaradt, akár elveszett könyveket szerepeltetjük, melyek Zrínyi 1662. évi *Catalogus*-a, a bitovi proveniencia, vagy jelenlegi zágrábi őrzési körülményei alapján Zrínyi Miklóshoz és örököseihez, illetve az így kialakult könyvtári együtteshez kapcsolódnak.

Munkánk célja elsősorban a Zrínyi-kutatás elősegítése, feldolgozásunk ezért nem a könyvtári katalógus, hanem a könyvtártörténeti rendszerezés szempontjait követi. A könyvtárnak az előző részben rekonstruált története alapján igyekeztünk a könyvtár egyes rétegeit elkülöníteni s a költő Zrínyinek, Ádám fiának, illetve Ádám örököseinek a könyveit egymástól elválasztani, ami néhol csak

bizonytalansággal és a tévedések kockázatával volt lehetséges. Az így kialakított csoportok és a csoportokba való sorolás szempontjai a következők:

A) *Catalogus omnium librorum bibliot[h]ecae Chaktorniensis... Domini Comit[is] Nicolai a Zrinio* (n° 1–423). Az 1662. október 10-i végső dátummal jegyzékbe foglalt törzsanyag, a *Catalogus* osztályozásának és sorolásának rendjében.

B) *Zrínyi Miklós könyvtárának a Catalogus-ban nem szereplő kötetei* (n° 424–508). Mindazok a kéziratok és nyomtatványok, melyek – noha hiányoznak a *Catalogus*-ból – objektív kritériumok alapján a költő Zrínyi tulajdonát kellett, hogy képezzék: saját művei, illetve az ő utasítására készült művek; saját kezű bejegyzéseket tartalmazó kötetek; írói alkotásaiban forrásként használt munkák (pl. Bacon, Freytag); olyan korábbi possessoroktól származó könyvek, akik egyes, az 1662. évi *Catalogus*-ban felsorolt, s máig fennmaradt kötetekben is szerepelnek egykori possessoroként (pl. Jóna, Zuccati, a Listi család tagjai stb.); a csáktornyai gyűjteménybe beolvadt Listi-könyvtár jelzetével ellátott kötetek (lásd III. függelék); Zrínyi könyvtárának a könyvek gerincére írt jellegzetes jelzetét viselő darabok. NB. gerincre írt jelzetszámot más könyvtulajdonos is alkalmazhatott, ezért ez utóbbiak csak akkor bizonyító értékűek, ha beilleszkednek a csáktornyai könyvtár nagyság szerint elhelyezett könyveinek számrendjébe (lásd II. függelék). Zrínyi valamelyik exlibrisének a könyvbe történt beragasztását önmagában nem tekintjük a költőhöz való tartozás bizonyítékának, minthogy exlibrisek utólag is bekerülhettek egyes – olykor a költő halála után megjelent – művekbe.

C) *Feltehetően vagy esetleg Zrínyi Miklós könyvtárához tartozó kötetek* (n° 509–624). A *Catalogus*-ban nem szereplő valamennyi olyan kötet, mely 1664-nél nem későbbi, s nem visel magán olyan jelet, mely a költő könyvtárához való tartozást vagy egyértelműen bizonyítaná, vagy pedig kizárná. Csoportosításunknak ez a legbizonytalanabb, csupán negatívumok által körülhatárolt egysége. Valószínű, hogy az ide sorolt könyvek többsége Zrínyi tulajdonát képezte, de egyesek közülük lehettek Zrínyi Ádám beszerzései, vagy a Vlašim családtól származóak. NB. nem tekintjük a Zrínyi Miklóshoz való esetleges tartozást kizáró oknak azokat a Zrínyi Ádámra utaló tulajdonos-megjelöléseket, melyek a XIX. századból, Heinrich Dauntól származnak, minthogy ismereteink szerint Dauntnak nem állt megbízható forrás rendelkezésére, amikor Zrínyi Ádám könyveit megkísérelte elkülöníteni.

D) *Zrínyi Ádám könyvei* (n° 625–670). Zrínyi Ádám saját kéziratjai, illetve kiadványai; a saját kezű (nem Dauntól származó!) possessor-bejegyzést vagy más jegyzetet tartalmazó könyvek; az 1664 és 1691 (Ádám halála) közti időben megjelent kötetek; olyan korábbi művek, melyek 1664 utáni, de 1691 előtti idegen possessor-bejegyzést tartalmaznak, tehát nem lehettek apja tulajdonában.

E) *Ignac Hyněk z Vlašime könyvei* (n° 671–719). Vlašim possessor-bejegyzé-

seit tartalmazó könyvek; különböző más csehországi és sziléziai possessorok (pl. Zagrabinus, Soebellay, ecclesia Gemnicensis stb.) bizonyíthatóan Vlašimhoz került kötetei; a Vlašim halála (1653) előtt megjelent cseh, vagy részben cseh nyelvű kéziratok és nyomtatványok, illetve cseh bejegyzéseket tartalmazó könyvek. (A Zrínyi–Vlašim–Daun genealógia ismeretében nyilvánvaló, hogy az e csoportban leírt könyveknek semmi közük Zrínyihez, illetve a Zrínyi családhoz. De mivel hozzátartoznak a történetileg kialakult könyvállományhoz, helytelen lett volna leírásukat mellőzni.)

F) *A Zrínyi-könyvtárhoz sodródott könyvek* (n° 720–731). Az 1691 után megjelent, illetve 1691 utáni idegen possessor-bejegyzést tartalmazó könyvek, annak szem előtt tartásával, hogy kései possessor-bejegyzés valami okból bekerülhetett olyan kötetbe is, mely – más jelek alapján – esetleg Zrínyi Miklós könyvének tekinthető. Az ebben, valamint az előző, E csoportba sorolt kötetek egyikében sem fordul elő a Zrínyi Ádám korabeli – a kötéstáblán belül, vagy az előzéklevélen olvasható – jelzet.

Mivel kiindulópontunk a csáktornyai könyvtár 1662. évi *Catalogus*-a, a Bibliotheca Zriniana állományának bemutatásakor igazodnunk kellett Zrínyi XVII. századi írnokának módszeréhez, eltérve a könyvészeti rendszerezés mai gyakorlatától. A *Catalogus* készítője ugyanis nem műveket, hanem könyveket írt le, vagyis a külön kötött többkötetes művek minden egyes darabját külön tételként, a kolligátumokat viszont egyetlen könyvként regisztrálta. A bemutatás egysége érdekében kénytelenek voltunk ezt az eljárást követni a *Catalogus*-ban nem szereplő könyvek esetében is. A Zrínyi korabeli jegyzék a kéziratokat nem különítette el a nyomtatványoktól, hanem besorolta azokat a megfelelő szakcsoport nyomtatott könyvei közé. Minthogy az 1662. évi – egyébként gyakran következtelen – szakbeosztást a *Catalogus*-ban nem szereplő könyvek esetében értelmetlen lett volna követni, a B–F csoportokon belül az ábécé rendet érvényesítettük, mindíg a csoport élére helyezve az oda tartozó kéziratokat.

Az egyes tételek leírásakor az általunk adott tételszám (a könyv esetleges kézirat voltára Ms jelzés utal) mellett, a meglévő kötetek esetében közöljük a NSB jelzetét, az elveszettekre pedig * jellel utalunk. A n° 1–423. tételknél a leírás élén a *Catalogus*-ban olvasható szöveg áll kurzív szedésben és betűhív közlésben; a többinél ez értelemszerűen hiányzik. A rövidítésjeleket feloldottuk, de a rövidített szavakat nem egészítettük ki; a kihúzott számokat vagy szavakat < > jelöli. (A *Catalogus* készítőjének munkamódszerére, sajátos szóhasználatára lásd a történeti bevezetés megfelelő fejezetét.)

A címleírás élén kiemelve áll a szerző(k), esetleg szerkesztő(k) neve anyanyelvi formában, kivéve a nemzetközi irodalomban végleg meggyökeresedett latin változatokat (pl. Erasmus, Lipsius, Comenius stb.). A címlap szövegét teljes egészében közöljük, csupán az esetlegesen ott szereplő részletes tartalomleírást,

a gyakori bibliai vagy más irodalmi idézeteket (mottókat), valamint a privilégiumra, engedélyre vonatkozó utalásokat hagytuk el. A rövidítésjeleket feloldottuk, az $u \sim v$, $i \sim j$ betűk, a nagy kezdőbetűk és a központozás tekintetében értelemszerűen jártunk el. A görög szavak latin átírásban, kurzív szedésben szerepelnek. Az impresszum adatait a címlapon olvasható sorrendben közöljük, szükség esetén kiegészítve a kolofon adataival, illetve pótolva a könyvészeti irodalom eredményeivel. A hiányzó adatok pótlását () jelzi, ha ismereteink magából a könyvből, [] ha más forrásból származnak; ugyancsak [] figyelmeztet esetleges saját kiegészítésünkre, rekonstrukciónkra. Csonka kötet esetében a más példányból származó pótlást » » jelöli. A méret megadásánál a *Catalogus* adatától való eltérésre ! figyelmeztet; a terjedelmet az utolsó számozott p. vagy f. adata ismerteti. Kiegészítésül közlünk a könyv azonosítása szempontjából fontos esetleges további adatokat (előzékcímlap, belső címlapok) is. Kolligátum esetében annak minden egyes tagját, altételeket képezve, egymás után leírjuk. Többkötetes műveknél az ismétlődő azonos címeket csak rövidítve adjuk meg.

Egy-egy kötet könyvészeti adatait követően több rovatba osztva közöljük a Zrínyi-könyvtár, illetve a Zrínyi-kutatás szempontjából fontos tudnivalókat az alábbi sorrendben:

Példányleírás: A könyv kötésére, állapotára, esetleges csonkaságára, a benelévő egykorú jelzetekre vonatkozó adatok. (A XIX–XX. századból származó jelzeteket mellőztük.)

Possessorok: Valamennyi possessor-beírás közlése betűhív átírásban, s az exlibrisek feltüntetése.

Bejegyzések: Tájékoztatás a nem Zrínyitől származó bejegyzésekről; különösen fontosak esetében azok betűhív közlése.

Zrínyi bejegyzései: Zrínyi Miklós valamennyi jegyzetének (olykor jeleinek) közlése betűhív átírásban, a jegyzetelt szövegrész közlésével, és a jegyzetszöveg esetleges forrásának megjelölésével.

Az előbbi négy rovat mindegyikében a kézzel történt beírások mindig kurzív szedésben olvashatók. Eközben a következő jeleket alkalmaztuk: < > áthúzott szavak; |...| olvashatatlan szavak; [] általunk eszközölt kiegészítések; [?] bizonytalan olvasat; / sorok elválasztása. A legutóbbit csak Zrínyi bejegyzéseinél tüntetjük fel következetesen, egyébként csak szükség esetén. Hasonlóképpen, csupán Zrínyi szövegei esetében tüntetjük fel a rövidítésjelek feloldását ()-ben.

Azonosítás: A Zrínyi-könyvtár korábbi jegyzékei (KENDE, FERENCZI), illetve a legfontosabb kézikönyvek (pl. RMK, RMNy, App. Hung.) sorszámainak közlése. Ma már hiányzó, vagy címlap nélküli kötetek esetében a címléírás alapjául szolgáló példány (esetleg hasonmás), ha pedig ilyen nem állt rendelkezésre, a könyv adatait szolgáltató katalógus, illetve könyvészeti feldolgozás megjelölése.

Szükség esetén az azonosítás részletes megokolása, illetve a hiányzó adatok pótlását szolgáló forrás megnevezése.

Zrinyiana: A könyvnek, illetve műnek a Zrínyi-életműben betöltött szerepére vonatkozó tudnivalók, a Zrínyi-szakerődalom bibliográfiai adatainak közlésével. A bibliográfiai hivatkozások magyarázatát lásd a kötet végén lévő jegyzékben (VII. függelék). Teljes kritikai kiadás hiányában Zrínyi műveire a következőképpen utalunk: a *Szigeti veszedelem* és a kisebb versek esetében címre, valamint az ének és a strófa számára: a *Vitéz hadnagy*-nál az egyes discursusok, aforizmák és centuriák sorszámával; a *Mátyás-elmélkedések*, a *Török áfium* és a *Szent László-beszéd* idézésekor a NÉGYESY-KOVÁCS-féle kiadás (ZRÍNYI Miklós *Prózai művei*, Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1985, Zrínyi-Könyvtár, I) lapszámával; a leveleknél, röpiratoknál pedig a címzett és a dátum megadásával a CSAPODI-KLANICZAY-féle kiadásra (Zrínyi Miklós *Összes művei*, II. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1958) támaszkodva.

GUIDE

Under the title “The Stock of the Bibliotheca Zriniana” we give a detailed bibliographical description of 731 volumes, existing or lost. This considerable amount of books became an integral whole as a result of a certain compromise. A greater part of the library (423 items) is represented by books listed in the 1662 *Catalogus*, commissioned by Miklós Zrínyi. 228 of them are kept in the National and University Library in Zagreb; 195 books can be considered lost. A smaller part of the collection (308 items, perhaps with some exceptions) is formed by books, which, together with those listed in the *Catalogus*, got to the Vienna second-hand bookseller S. Kende and from him to the Zagreb library from the Bitov (Vöttau) castle of the counts Daun as a legacy of the Zrínyi family or that of its inheritors’. Seven of the books of this latter part were also got lost. It is possible that there are some prints or manuscripts among the existing 301 volumes of this latter group which got to Zagreb in an other way and not with the mediation of S. Kende. These got into the special collection, too, because they can be connected with the Zrinyis. We considered our duty to classificcate the whole material so into the 731 items stock of the *Bibliotheca Zriniana* we recorded all the books, existing or lost, which, on the basis of Zrínyi’s 1662 *Catalogus*, the Bitov provenience or their actual keeping place, can be connected with Miklós Zrínyi, his legatees, or with the library unit as a whole.

The aim of our work is the promotion of the Zrínyi research, this is why our elaboration follows the requirements of classification proper to library history instead of those of the ordinary library catalogue. With the use of the history of the library, reconstructed in the previous part, we tried to sunder the different layers of the library from each other and to separate the books of Zrínyi the poet from those of his son Ádám or his legatees’. We could do this work only with

many factors of uncertainty and with the risk of making mistakes. The groups were formed and the points of view of the grouping are as follows:

A) *Catalogus omnium librorum bibliot[h]ecae Chaktorniensis... Domini Comitis Nicolai a Zrinio* (n° 1–423). The basic stock in the order of the classification and registration of the *Catalogus* with the final date 10. October 1662.

B) *The books of Miklós Zrínyi's library, not listed in the Catalogus* (n° 424–508). All the prints and manuscripts which are not included to the *Catalogus* but surely belonged to Miklós Zrínyi: his own works, or works written on his instructions; volumes with his autographic marginalias; sources used when writing his works (Bacon, Freytag); books of former possessors, whose names can be found in existing books listed in the 1662 *Catalogus* (e.g. Jóna, Zuccati, members of the Listi family); volumes of the Listi-library (with corresponding location marks), merged into the Csáktornya library (see Appendix III.). The presence of any of Zrínyi's bookplates in a book couldn't be considered to be an evidence of its belonging to the library, because bookplates could get in books at later dates – even after the death of the poet, too.

C) *Books, presumably belonged to Miklós Zrínyi's library* (n° 509–624). All the books which came out before 1664 and not listed in the *Catalogus*, without marks what could prove or exclude their belonging to the library. This is the most uncertain unit of our grouping, circumscribed only by negatives. It is probable that most of the books of this group were possessed by Zrínyi, but some of them could be the purchases of Ádám Zrínyi or that of the Vlašim family. Concerning the books once belonged to Miklós Zrínyi, the possessor indications by Heinrich Daun from the 19th century and referring to Ádám Zrínyi couldn't be considered a disqualification, because Daun had not reliable sources when he tried to separate the books of Ádám Zrínyi from those of Miklós Zrínyi's.

D) *The books of Ádám Zrínyi* (n° 625–670). Ádám Zrínyi's own manuscripts or publications; books with autographic inscriptions or with autographic possessor notes; books which were published between 1664 and his death (1691); books with another's possessor's notes from 1664 to 1691, so consequently could not belong to his father.

E) *The books of Ignac Hynek z Vlašime* (n° 671–719). Books with Vlašim's possessor notes; books of other Czech or Silesian possessors' (Zagrabinus, Soebellay, Ecclesia Gemnicensis, etc.), got into Vlašim's possession authentically; manuscripts and prints in Czech language or books with Czech inscriptions, published before Vlašim's death (1653). On the basis of the genealogy of the Zrínyi, Vlašim and Daun families it is evident that the books of this group have nothing to do with Zrínyi or with the Zrínyi family. However they belong to the historically formed whole of the library, so it would not be correct to omit them.

F) *Books, accidentally, added to the Zrínyi library* (n° 720–731). Books, published after 1691, or having another's possessor's notes from 1691 on. However it must be stated that a belated possessor note of another owner could get even into a book, which was originally owned by Miklós Zrínyi, or into a book, which we, on the basis of other proofs, have to consider the once property of Zrínyi. Books of this and the previous (E) group are all without the location marks on the inner side of the plates or on the inner endpapers from the time of Ádám Zrínyi.

Our starting point was the 1662 *Catalogus* of the Csáktornya library, so in our work to present the stock of the Bibliotheca Zriniana we had to go by the method of Zrínyi's 17th century scribe and we had to depart from the rules and methods/practice of bibliographical classification of our days. The maker of the *Catalogus* described volumes instead of works, that is to say on the one hand he registered the volumes of multipartite works as separate entries, on the other hand he recorded composite volumes as ones. For the sake of uniformity in the presentation it was necessary to use this method even in case of books, which were not listed in the *Catalogus*. The manuscripts and prints are not separated from each other in the *Catalogus*, the manuscripts are classified together with the printed books of the appropriate group. Since it would be senseless to go with the often inconsequent arrangement of 1662 in connection with the books not listed in the *Catalogus*, the groups B–F were seriated in alphabetical order with the manuscripts appertaining to the group always heading the list.

When the individual items are described our registry numbers are accompanied by their NSB classification numbers in case of existing volumes; the lost ones are marked with*. So far as the items n° 1–423 are concerned the description starts with the text of the *Catalogus* in italics, this is missing in other cases, according to the sense. The abbreviation marks are explained but the abbreviated words remained uncompleted; the erased numerals or words are marked with < >. (In respect of the special working system of the maker of the *Catalogus* see the adequate chapter of the historical introduction.)

At the head of the entries one can read the name(s) of the author(s) or editor(s) in the vernacular, with the exception of the latinized variations indurated in the international special literature (e. g. Erasmus, Lipsius, Comenius, etc.). The texts of the front pages are reproduced in full but the — incidentally occurring — detailed descriptions of contents, biblical or literature citations, maxims were omitted, similarly to the references to privileges or permissions. The abbreviation marks are explained; so far as the u~v, i~j letters, the block capitals and the interpunction are concerned, we proceeded according to the sense. The Greek words are in Latin transcription in italics. The data of the imprints are given in the sequence of the originals on the title pages, and

completed with the data of the colophons or with the results of the bibliographical special literature in case of necessity. Complements of missing data are marked with () when they result from the given book and with [] when from other sources; our own complements or reconstructions are similarly marked with []. In case of defective copies complements from other examples are marked with » «. In the indication of measurements deviations from the data of the *Catalogus* are marked with “!”; the sizes are given by the data of the last numbered p. or f. Additionally we give some other important data for the identification of the individual books, these are engraved or inner title pages, etc. In case of composite volumes the parts are described one after the other as secondary items. The reiterative, identical titles of multipartite works are given in abbreviated form.

Following the bibliographical data of the individual books, the important particulars, respecting the Zrínyi library and the Zrínyi researches, are given under separate heads, as follow:

Description of the copy (Pédányleírás): data concerning the cover, the condition of the book, its occasional defectiveness and contemporary classification marks. (Classification marks from the 19–20th centuries are omitted.)

Possessors (Possessorok): all the possession marks in transliteration form, with the indication of bookplates.

Marginalia (Bejegyzések): indication of the marginalia others than those of Zrínyi's; transliteration form in case of the most important ones.

Zrínyi's marginalia (Zrínyi bejegyzései): transliteration form of all the marginalia (or marks) of Zrínyi with the part of the text excerpted and with the sources of the marginalia occasionally.

The hand-written inscriptions in these four heads can be read in italics. The following marks are used meanwhile: < > for erased words; | . . . | for indecipherable words; [] for our complements; [?] for uncertain reading and finally / for line endings. This latter mark is used consistently only in case of Zrínyi's own inscriptions; in other cases we used this mark only in case of necessity. Similarly, the explanations of abbreviation marks are indicated with ()-s only in Zrínyi's texts.

Identification (Azonosítás): conveyance of former lists of the Zrínyi library (KENDE, FERENCZI) and serial numbers of the most important manuals (e. g. RMK, RMNy, App. Hung.). In case of lost books or books without title pages we convey the volume we used for the entry (incidentally a facsimile), or in the lack of such we name the catalogue or bibliographical elaboration from what the data were taken. In case of necessity we give our reasons for the identification or we name the source of the missing data.

Zrinyiana: informations on the role of books and works in the Zrí-

nyi-oeuvre, with the bibliographical data of the special literature concerning Zrínyi. Explanations of bibliographical references see in the schedule at the end of the book (Appendix VII.). In the lack of a complete and critical edition we refer to Zrínyi's works as follow: in the case of the *Szigeti veszedelem* and smaller poems we give the title and the number of canto or stanza; in the case of the *Vitéz hadnagy* we indicate the serial number of the discursus, aforismi and centuria; when citing the *Mátyás-elmékedések*, the *Török áfium* and the *Szent László-beszéd* we give the page number of their edition by NÉGYESY-KOVÁCS: ZRÍNYI Miklós *Prózai Művei* (The Prosaic Works of Miklós Zrínyi), Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1985 (Zrínyi Könyvtár I); in the case of letters, pamphlets, with the indication of the addressees' names and the date, we relied on the CSAPODY-KLANICZAY edition: ZRÍNYI Miklós *Összes Művei* (The Complete Works of Miklós Zrínyi) vol. II, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1958.

A

CATALOGUS OMNIUM LIBRORUM BIBLIOTECAE [sic] CHAKTORNIENSIS EXCELLENTISSIMI ATQUE ILLUSTRISSIMI DOMINI COMITIS NICOLAI A ZRINIO BANI. ANNO DOMINI 1662 DIE 10 OCTOBRIS

[I.] HISTORICI ANTIQUI ROMANI ET ALII

1 (BZ 250)

[1] 22 Titi Livii Patavini, *Historicorum omnium Romanorum longe uberrimi et facile Principis, libri omnes quot quot ad nos pervenere.*

LIVIUS, Titus: T[iti] Livii Patavini Historicorum omnium Romanorum longe uberrimi et facile principis libri omnes, quotquot ad nos pervenere. Nove editi et recogniti, et ad vetustissima manu exaratorum codicum Fuldensium, Moguntinensium et Coloniensium fidem emendati a Francisco Modio Brugensi in eundem Livium observationes, emendationes, animadversiones, annotationes, denique variae variorum. Atque in eis Henrici Loriti Glareani, Beati Rhenani, M. Antonii Sabellici, Wilhelmi Godelevaei, Francisci Robortelli, Caroli Sigonii, Sigismundi Gelenii, Laurentii Vallae, Joannis Velcurionis, Joannis Saxonii. Ipsius demum Modii in Livium prope universum notae, partim ab eo scriptae, partim ex Brissonii, Lipsii, Cuiacii, aliorumque doctissimorum nostri aevi virorum editis, hactenus ingenii monumentis exscriptae. Una cum fragmentis eorum vetustiorum historicorum annaliumque scriptorum quos Livius secutus est, et auctores habuit, quorum catalogum vide post praefationem. Quibus accedere praeterea ne quid in hac novissima editione desiderari possit, Chronologia nova Caroli Sigonii et eiusdem in eandem observationes. Tabula concionum atque orationum omnium T[iti] Livii aliaeque de quibus item oppurtune post praefationem indicabimus. Ad illustrissimum Belgicae iuventutis principem, Carolum, comitem Egmondanum etc. Cum indice rerum verborumque, novo longe locupletissimo.

Francofurti, impensis Sigism. Feyrabendii et sociorum, 1588. 2°, 682 + 613 pp. Belső címlapon: Chronologia in Titi Livii Historiam ... Francofurti ad Moenum, apud Joannem Wechelum, impensis Sigismundi Feyrabendii, Henrici Thackii et Petri Fischeri sociorum, 1588.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. A gerincen 22. Az első táblán, belül: 416.

Possesorok: Az előzéklevél versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise.

Zrínyi bejegyzései?: Az íráskép alapján nem tulajdoníthatók egyértelműen Zrínyinek; DRASENOVICH nem említi őket.

Első táblán, belül: *Amor cur non* – mellette kis obszcén rajz.

Utolsó üres lapon: *Xantus nomen habet zephyror(um) pede uicerat onix.*

Azonosítás: KENDE 118; FERENCZI 361.

Zrinyiana: A régebbi római történetből Zrínyi számos példát idéz fel Livius nyomán prózai műveiben; a 45. af. esetében tévesen Plutarkhosnak tulajdonítva egyet (cf. BORZSÁK 1964, p. 212). A példák egy részében szó szerint is idézi Livius szövegét, de többnyire nem említi a szerző nevét: VI. disc. (Bacontól átvéve); 66. af.; 2. cent. (Machiavelli XXXVIII. discursusából átvéve); 4. cent.; *Mátyás-elmékedések* p. 198 (Livius „res Romana” kifejezését „res Hungara”-ra módosítva!); *Afium* p. 214; *Montecuccoli-röpirat*. Két helyen nyilatkozik is Liviusról. *Vitéz hadnagy* első előszó: Tacitus tömörségét dicséri Livius ellenében, „noha megvallom, többet tanulhatni vitézi dolgot Liviusból” (cf. KLANICZAY 1985, p. 208); *Mátyás-elmékedések* p. 179: Istvánffy-t hasonlítja Liviushoz, valamint Curtiushoz és Plutarkhoshoz.

2*

[2] 46 Flavi [sic] Josephi Antiquitatum Judaicarum libri uiginti cum adiecta uita ipsius.

JOSEPHUS, Flavius: Flavii Josephi Antiquitatum Iudaicarum libri XX. Adiecta in fine appendicis loco Vita Josephi per ipsum conscripta, a Sigismundo Gelenio noviter iam conversi. De bello Judaico libri VII ex collatione Graecorum codicum per Sig. Gelenium castigati. Contra Apionem libri II. pro corruptissimis antea, iam ex Graeco itidem non solum emendati, sed etiam suppleti, opera eiusdem Gelenii. De imperio rationis, sive de Machabeis liber unus, a Des. Erasmo Roterodamo recognitus. Cum indice accuratissimo.

Basileae, 1548, (in officina Frobeniana per Hieronymum Frobenium et Nicolaum Episcopium). 2°, 886 pp.

Azonosítás: NUC. A *Catalogus*-ban olvasható „Antiquitatum Judaicarum libri” címkezet csupán Josphus összes művei XVI. századi kiadásainak egy meghatározott csoportjában szerepel. (A *Zsidó régiségek* önálló kiadásainak a címe mindig „De antiquitate” vagy „De antiquitatibus” alakkal kezdődik!) Első ízben 1534-ben adta ki Frobenius a fenti címkezettel Josephus összes műveit, de ebben, valamint több következőben még nem szerepel a *Vita Josephi*. Ez az 1548. évi kiadásban jelenik meg először, majd ugyanígy 1554-ben és 1559-ben is.

Zrinyi példánya e három kiadás egyike lehetett. (Az 1566. évi lyoni kiadásban már változik a címszöveg: „adiecta” helyett „adiuncta” áll.)

3★

[3] *Cai Julii [sic] Solini Polyhistoriarum | In Eodem Volumine autem continentur sequentes. | Pomponii Melae, Cosmographi de Orbis situ proemium | Navigatio Ad Terras ignotas Aloysij Cadamustij Archiangelo Madrignano interprete. | Navigatio Christophori Columbi, qua multas Regiones hactenus Orbi incognitas inuenit, inuentasque Hispaniae Rex coli iussit et frequentari. | Albericus Vesputii nauigatio. | Petri Aliaris nauigatio. | Mercatorum quorundam Epistolae | Iosephi Indi nauigatio, Vlisbonam aduentus et eiusdem a Rege exceptio. | Americi Vesputii nauigatio. | Ludouici Romani Patritij nauigationis Aethiopiae, Aegipti, utriusque Arabiae, Persidis, Siriae ac Indiae intra et extra Gangem. | Locorum Terrae Sanctae exactissima descriptio | Marci Pauli Veneti de Regionibus Orientalibus. Libri tres. | Haithoni Armeni Ordinis Praemonstratensis De Tartaris | Mathiae a Michov. De Sarmatia Asiana atque Europea libri duo. | Pauli Iovii, Nouocomensis, De legatione Moscovitarum libellus ad Joannem Rufum Archiepiscopum Cosentinum. | Petrus Martyr De insulis nuper repertis. et de moribus incolarum. | Erasmi Stellae, Libanothani, de uetustatibus Borussiae lib : duo : | Petri Martyris Angli mediolanensis etc. | Oceanaeae [sic] Decadis liber primus ad Ascanium etc. | Liber in integra filera lacer.*

a) SOLINUS, Caius, Julius; POMPONIUS MELA: »C. Julii Solini Polyhistor, rerum toto orbe memorabilium thesaurus locupletissimus. Huic ob argumenti similitudinem Pomponii Melae De situ orbis libros tres, fide diligentiaque summa recognitos, adiunximus. Acceserunt his praeter nova scholia, quae loca auctoris utriusque obscuriora copiose passim illustant, etiam tabulae geographicae permultae, regionum locorum, marium, sinuumque diversorum situs pulchre deliniantes. Cum indice rerum atque verborum in utroque observandorum locupletissimo.

Basilieae, 1538«, (apud Michaellem Isingrinum et Henricum Petri). 2°, 230 pp.

b) [HUTTICH, Johann; ed.]: »Novus orbis regionum ac insularum veteribus incognitarum, una cum tabula cosmographica et aliquot aliis consimilibus argumenti libellis, quorum omnium catalogus sequenti patebit pagina. His accessit copiosus rerum memorabilium index.

Basileae, apud Jo. Hervagium, 1532.« 2°, 584 pp.

c) ANGHIERA, Pietro Martire d': »Petri Martyris ab Angleria, Mediolanen oratoris clarissimi, Fernandi et Helisabeth Hispaniarum quondam regum a consiliis, de rebus Oceanicis et orbe novo decades tres, quibus quicquid de inventis terris traditum, novarum rerum cupidum lectorem retinere possit, copiose, fideliter, eruditeque docetur. Eiusdem praeterea legationis Babylonicae

libri tres, ubi praeter oratorii muneris pulcherrimum exemplum etiam quicquid in variarum gentium moribus et institutis insigniter praeclarum vidit, quaeque terra marique acciderunt, omnia lectu mire iucunda, genere dicendi politissimo traduntur.

Basileae, apud Joannem Bebelium, 1533.« 2°, 91 ff.

Példányleírás: Elrongyolt (lacer!) kolligátum, melynek mindhárom tagja elől csonka volt. Mivel a *Catalogus* nem utal se pergamen, se bőr-, se papírkötésre, a három azonos méretű csonka könyv talán zsinórral alkotott egy egységet.

Azonosítás: a) Wolfb. pld. Solinus és Pomponius Mela műveinek olyan együttes kiadásai, melyeknél az előbbi munkájának a címe a „Polyhistor” szóval kezdődik, 1538-ból, 1543-ból és 1576-ból Bázelyból ismeretes. Minthogy a kolligátum többi tagja minden jel szerint az 1530-as évekből való bázelyi kiadvány, a három közül feltehetően a fent leírt, 1538 évi első kiadásról lehet szó. Minthogy a könyv elől csonka volt a *Catalogus* írója Solinus esetében az élőfejet vette alapul, mely így szól: „C. Julii Solini Polyhistor.” (A „Polyhistor”-t rövidített szónak képzelhette s ezért oldotta fel – szerencsétlenül – „Polyhistoriarum”-ra.) A kötet 153. lapján kezdődik Mela műve ilyen indítással: „Pomponii Melae Cosmographi de orbis situ liber primus, proemium”. Ez a szöveg került be, rövidítve a *Catalogus*-ba. – b) Wolfb. pld. A *Novus orbis* címen megjelent, az új felfedezéseket ismertető első híres nyomtatott útleírás-gyűjtemény pontosan azokat a szövegeket és azonos sorrendben tartalmazza, mint amelyeket a *Catalogus* felsorolt. Minthogy a példány ezúttal is elől csonka volt, a *Catalogus* nem ismeri a címet, s nem tesz említést Simon Grynaeus előszaváról, valamint Sebastian Münster bevezetéséről. Nem ismeri a csonkaság folytán a címlevél versóján olvasható tartalomjegyzéket sem, amit az is bizonyít, hogy az antológia szövegeit sok esetben a jegyzéktől eltérő módon említi. Kevés kivétellel megegyeznek viszont a *Catalogus* szerző- és címjelölései a könyvben kinyomtatott szövegek élén olvasható címformával, vagy esetleg a rövidebb élőfejjel. Néhány példa:

Tartalomjegyzék: Aloysii Cadamusti navigatio ad terras ignotas, Archangelo Madrignano interprete

A szöveg címe: Navigatio ad terras ignotas Aloysii Cadamusti, Archangelo Madrignano interprete

Catalogus: Navigatio ad terras ignotas Aloysii Cadamusti, Archangelo Madrignano interprete

Tartalomjegyzék: Alberici Vesputii navigationum epitome

A szöveg címe: Navigationum Alberici Vesputii epitome. De novo orbe, e lingua Hispana in Italicam tractucto.

Élőfej: Alberici Vesputii navigatio

Catalogus: Alberici Vesputii navigatio

Zrinyi könyvtárának katalógizálója tehát a könyvet végiglapozva tüntette fel az

egy írások szerzőjét és címét, az ott olvasható valamelyik változatot követve. Néhány esetben mutatkozik csak gyanúra okot adó eltérés: Három, igaz igen rövid s könnyen elnézhető szöveget nem említ a *Catalogus*. Egy esetben a cím és az élőfej alapján önálló fogalmazást ad, ami írójának nem szokása:

Tartalomjegyzék: Iosephi Indi navigationes

A szöveg címe: Quomodo Iosephus Indus venit Ulisbonam et exceptus a rege honorifice...

Élőfej: Iosephi Indi navigatio

Catalogus : Iosephi Indi navigatio, Vlisbonam aduentus et eiusdem a rege exceptio

Végül, a kötet utolsó szövege esetében a *Catalogus* a könyvben lévő mindhárom címjelöléstől eltér:

Tartalomjegyzék: Erasmi Stellae de Borussiae antiquitatibus lib. II.

A szöveg címe: Erasmi Stellae Libonothani [sic] de Borussiae antiquitatibus liber primus

Élőfej: Erasmi Stellae de Borussiae antiquitatibus

Catalogus : Erasmi Stellae Libonothani de uetustatibus Borussiae lib: duo

(Megjegyzendő, hogy a „de uetustatibus” alak Stella műve önálló kiadásának a címében sem szerepel.) Mindezek alapján aligha kétséges, hogy Zrínyi kolligátumának második tagja a *Novus orbis* egy elől csonka példánya volt, de az említett eltérések miatt nem állítható teljes bizonyossággal, hogy a fent leírt 1532-es bázeli kiadásról van szó. Az 1532. évi (két változatban is megjelent) párizsi, rosszul paginázott kiadás tartalmilag és a szövegek címe tekintetében teljesen megegyezik a bázeliével, így ha ezt vesszük számításba, akkor sem válik kétségtelenné az azonosítás. A következő, 1537. évi bázeli kiadás viszont azért nem jöhet szóba, mert bár ennek a szövege is teljesen egyezik az 1532. évivel, a végén hozzá van csatolva Maximilianus Transylvanus beszámolója a Magellan-expedícióról, melyet a *Catalogus* nem említ. (Vagy talán Zrínyi példánya hátul is csonka volt?) Az ezutáni kiadások pedig még további bővítéseket tartalmaznak, az eredeti anyagból pedig többet elhagynak. Így végül vagy egy a bibliográfiai irodalomban ismeretlen, 1532 és 1537 között megjelent kiadással kell számolnunk, vagy pedig tudomásul kell vennünk a *Catalogus* készítőjének következetlenségét. Cf. Max BÖHME, *Die großen Reisesammlungen des 16. Jahrhunderts und ihre Bedeutung*, Strassburg, 1904, repr. Amsterdam, Median, 1962, pp. 48–69 (a szerkesztő személyének meghatározásával); John ALDEN, Dennis C. LANDIS, *European Americana: a Chronological Guide to Works Printed in Europe Relating to the Americas, 1493–1776*, New York, Readex books, 1980, I, pp. 37–45. – c) *Bibl. Nat. pld. Anghiera fokozatosan nyolc dekádra növesztett híres felfedezéstörténetéből az első három dekád először 1516-ban Alcalában jelent meg; nem valószínű, hogy e spanyolországi kiadvány került volna Zrínyi kolligátumába. A könnyeb-*

ben hozzáférhető legrégebb kiadás a fent leírt bázeli, mely az első három dekád mellett tartalmazza egyrészt a negyediknek („de inventis nuper terris”) a kivonát, mely szöveg egyébként azonos a *Novus orbis* utolsó előtti szemelvényével („De insulis nuper repertis”), másrészt a szerzőnek egy korábbi, keleti követjárásáról szóló beszámolóját. Minthogy ez a könyv is csonka volt, a *Catalogus* készítője nem a címét írja le, hanem azt a szöveget rövidíti, mely az első dekád élén áll: „Petri Martyris Angli Mediolanen. consiliarii regii protonotarii apost. Oceanae decadis liber primus, ad Ascanium Sphorciam vicecomitem, cardinalem, vicecancellarium.” Anghiera könyvének a *Novus orbis*-hoz való hozzákapcsolása (kötése?) nem lehetett véletlen. Erre mutat, hogy az OSZK 1532-es *Novus orbis* példányához is hozzá van kötve Anghiera művének ugyanez az 1533. évi kiadása. Úgy látszik e két könyvet szokás volt együtt forgalomba hozni. Erre utal az is, hogy a *Novus orbis* 1534-ben Strassburgban megjelent német fordítása a törzsanyagban szereplő rövid Anghiera-szemelvény helyére, vagyis a Jovius és Stella művei közé, Anghiera fenti kiadása teljes szövegének a fordítását illesztette. Cf. БӨНМЕ, pp. 63–64.

4 (BZ 125)

⟨4⟩ 62 *De Urbis ac Romani olim Imperij Splendore, opus eruditionibus, Historijs, ac animaduersionibus tam Sacris quam profanis Illustratum etc. liber nouus in integra filera in alba membrana.* [Más kézzel utólag:] *Casalius Joes Bapta.*

CASALIO, Giovanni Battista: *De urbis ac Romani olim imperii splendore. Opus eruditionibus historiis ac animadversionibus, tam sacris quam profanis illustratum. In quo etiam nonnulla ex occasione tanguntur, tam circa Romanae ecclesiae principatum, quam circa alias reliquarum orbis regionum res memoratu dignas.* Auctore Joanne Baptista Casalio Romano.

Romae, anno jubilei 1650, ex typographia Francisci Alberti Tani. 2°, 437 pp. Metszetes előzők-címlappal

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 62. Az első táblán belül: 435.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Sors bona ... 1652” exlibrise.

Azonosítás: KENDE 41; FERENCZI 264.

5★

⟨5⟩ 48 *Plutarchi Cheronei Graecorum Romanorumque Illustrium uitae liber magnus in integra filera, antiquus, rubra pelle iam antiqua indutus.*

PLUTARKHOS: *Plutarchi Cheronei Graecorum Romanorumque illustrium vitae ...*

Basileae, ex aedibus Jo. Bebelii, 1535. 2°, 401 pp.

Azonosítás: NUC. Plutarkhos életrajzainak számtalan latin kiadása között a *Catalogus* által megörökített címváltozat a fenti kiadásban jelenik meg először.

Ezután még több bázeli, valamint egy velencei és egy lyoni kiadás használja ezt a címet. Utoljára az 1554. évi bázeli kiadásban tűnik fel; a következő 1558. évi kiadás már címvariánst alkalmaz. Zrínyi példánya tehát egy 1535 és 1554 között megjelent – valószínűleg bázeli – kiadás lehetett.

Zrinyiana: Műveiben bőven kölcsönzött Zrínyi Plutarkhos életrajzaiból történeti példákat: *VI. disc.* (kétszer is); *45. af.*; *Mátyás-elmékedések* pp. 181, 190 (kétszer is), 199; *levél Ruchich Jánoshoz*, 1658; *Montecuccoli-röpirat* (kétszer is). Forrását csak három esetben nevezi meg, s rendszerint emlékezetből idéz, többször összezavarva a tényeket. Cf. FERENCZI 1921, pp. 44–45; BORZSÁK 1964, p. 212; NÉGYESY–KOVÁCS 1985, pp. 84–85. *Mátyás-elmékedések* p. 179: Istvánffy hasonlítja Plutarkhoshoz valamint Liviuszhoz és Curtiuszhoz.

6 (BZ 74)

<6> 300 *Plutarchi Chaeronensis uitarum parallelarum seu comparaturum* [sic] *Augustano interprete Tomi tres: liber in folio quarto, membrana alba et sat forti.*

PLUTARKHOS: Plutarchi Chaeronensis Vitarum parallelarum seu comparatarum, Guilielmo Xylandro, Augustano, interprete, tomus III. et ultimus. Cui subiecti sunt indices tres: I. authorum allegatorum; II. rerum et verborum in opere Plutarchi memorabilium; III. eorum, quae in annotationibus interpretis cognitu necessaria traduntur. Ad commodum lectoris summa diligentia perfecti. 1606, Francofurti, typis Johannis Saurii, impensis Lazari Zetzneri. 8°!, 432 pp.

Példányleírás: Fehér, vaknyomásos bőrkötés. Az előzőklevél hiányzik, a könyvtest kiszakadt a kötésből. A gerincen lévő szakadt papírcímkén: 300.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me... 1646” exlibrise, a jelmondattal. A címlapon: *Steph. Jona mppa*. Ugyanott egy átfirkált, olvashatatlan bejegyzés is. Az első táblán kívül, egy fölismerhetetlenné kopott vaknyomásos címer, vagy allegória körül, vaknyomással: .I 1611 (az első betűt a könyvtári jelzet címkéje takarja).

Azonosítás: KENDE 167; FERENCZI 226. – A mű első két kötete nem volt meg a könyvtárban, s a *Catalogus* írója a 3. kötet címlapját írta le annak ellenére, hogy „tomi”-t írt „tomus” helyett. A háromkötetes mű főcímlapjának a fogalmazása más: *Plutarchi Chaeronensis, summi philosophi et historici Vitae parallelae, seu comparatae...*

Zrinyiana: Vide n° 5.

7★

<7> 143 *Opere di G: Cornelio Tacito. Annali, Historie Costumi de' Germani, e uita di Agricola illustrate, liber sat magnus, non quidem in integra filera, sed tamen in maiori quantitate quam in 4to: in membrana flaua, debili et iam antiqua, est liber Italicus.*

TACITUS, Cornelius; ALAMOS de Barrientos, Baltasar: Opere di G. Cornelio Tacito, Annali, Historie, Costumi de' Germani, e vita di Agricola, illustrate con notabilissimi aforismi del signor D. Baldassar' Alamo Varianti, trasportati dalla lingua castigliana nella toscana da D. Girolamo Canini d'Anghinari. Aggiuntovi dal medesimo il Modo di cavar profitto dalla lettura di questo autore, a la Vita di Tacito, le Testimonianze fatte di lui dagli antichi scrittori, l'Arbore della famiglia di Augusto, le Postille in margine del Lipsio, la Cronologia dell'Auberto e la Distintione del testo del Grutero. Arricchite di tre copiosissimi et ordinatissimi indici, l'uno delle voci, a delle materie historiali e politiche del testo, il secondo degli aforismi, et il terzo de' nomi antichi più oscuri de' luoghi della Germania e di altre provincie. Il tutto migliorato et accomodato alla traduttione del sig. Adriano Politi con la sua Apologia, e Dichiaratione di alcune voci più difficili.

In Venetia, appresso i Giunti, 1618, (nella stamperia di Gio. Battista Ciotti). 4° magno, 544 + 83 pp.

Új lapszámozással, de új címlap nélkül Politi: Dichiaratione ...

Azonosítás: Bibl. Nat. pld. A mű három további kiadása (1620, 1628, 1644) csaknem lapról lapra megegyezik az elsővel; a csekély számú eltérés esetén Zrinyinek a *Bónis-kódex*-ben olvasható lapszámutalásai az első kiadással egyeznek, így ez lehetett birtokában.

Zrinyiana: Baltasar Alamos de Barrientos spanyolból olaszra fordított és Adriano Politi olasz Tacitus-fordításához csatolt aforizmái voltak Zrinyi aforizmáinak főforrásai. A *Bónis-kódex*-ben az aforizmak alapjául szolgáló Tacitus-szentenciák mellé írt kétféle lapszámutalások közül a halványabb tintával írottak a fenti kiadás pagináival egyeznek. Cf. KLANICZAY 1964, pp. 393–396, 406–409, 484–488; KLANICZAY 1985, pp. 160–162; NÉGYESY–KOVÁCS 1985, pp. 45–47, 338–341.

8★

8 C. Cornelius Tacitus, et in eum M. Z. Boxhornij et H. Grotij obseruationes, liber nouus, albus in folio octauro.

TACITUS, Cornelius: C. Corn[elius] Tacitus, et in eum M[arci] Z[uerii] Boxhornii et H[ugonis] Grotii observationes.

Venetii, apud Juntas et Baba, 1645. 12°!, 667 + 78 pp.

Boxhorn és Grotius megjegyzései új lapszámozással kezdődnek.

Azonosítás: Vat. pld. Cf. Jacob TER-MEULEN, P.J.J. DIERMANSE, *Bibliographie des écrits imprimés de Hugo Grotius*, La Haye, Martinus Nijhoff, 1950, n° 516.

Zrinyiana: Zrinyi az aforizmái alapjául szolgáló Tacitus-szentenciákat a kiadásból idézte. A *Bónis-kódex*-ben a melléjük írt kétféle lapszámutalások közül

a sötétebb tintával írottak a fenti kiadás pagináival egyeznek. Cf. KLANICZAY 1964, pp. 393-394; NÉGYESY-KOVÁCS 1985, pp. 45-47, 79, 340-341. Az aforizmák textusain túl Zrínyi még számos további esetben is idézi Tacitus szövegét, illetve a műveiből kiemelt, szállóigévé vált mondásokat (pl. *Annales* IV, 14: „Abditos principum . . .”) a *Vitéz hadnagy*-ban, a *Mátyás-elmélkedések*-ben és a *Montecuccoli-röpirat*-ban. Cf. BORZSÁK 1964, p. 213. *Mátyás-elmélkedések* p. 183: Tiberius császárral kapcsolatban az *Annales* fejezetszámát is megadja. Cf. KLANICZAY 1985, pp. 182-183. Az *Annales* I, 65-66. fejezetére megy vissza a *Szigeti veszedelem* IV, 81-103. megírt jelenet a török táborban elszabadult ló okozta zűrzavarról. Cf. TOLNAI 1908, pp. 646-648.

9 (BZ 290)

⟨9⟩ 158 *Ex libris XXIII Commentariorum in uetera Imperatorum Romanorum Numismata Aeneae Vici liber primus. Liber in maiori quantitate, quam in quarto, nouus et in membrana flaua.*

a) VICO, Enea: *Ex libris XXIII commentariorum in vetera imperatorum Romanorum numismata Aeneae Vici liber primus. Opus a Jo[anne] Baptista du Vallio restitutum.*

Parisiis, an. 1619. 4°, 130 pp.

b) VICO, Enea: *Augustarum imagines aereis formis expressae; vitae quoque earundem breuiter enarratae, signorum etiam quae in posteriori parte numismatum efficta sunt, ratio explicata ab Aenea Vico Parmense. Nunc a Joanne Baptista Du Vallio restituta.*

Lutetiae Parisiorum, anno 1619, apud Macaeum Ruette iuxta D. Joannis Lateran aedes sacras. 4°, 192 pp. + [52] ff.

Belső címlapon: *Reliquae Augustarum imagines ab Aenea Vico aeris typis expressae, nunc primum a Jacobo Franco in lucem editae.*

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés. A gerincen: 158. Az első táblán, belül: 44.

Azonosítás: KENDE 238; FERENCZI 532.

10*

⟨10⟩ 157 *Le Imagini con tutti i riuersi Trouati. Et le uitae de gli Imperatori Tratte Dalle Medagliae [sic] et Dalle Historie de gli antichi libro primo. Liber in folio 4to artificiose et ornate compactus extrinsece pictus et deauratus. [Más kézzel utólag:] Vico*

(ZANTANI, Antonio): *Le imagini con tutti i riuersi trovati et le vite de gli imperatori tratte dalle medaglie et dalle historie degli antichi. Libro primo. Enea Vico Parm[ense] f.*

1548, [Venezia]. 4°, 120 pp.

Azonosítás: Vat. pld. A megjelenés helye a könyvtár katalógusa alapján. Vico a metszetek készítője volt, a szöveg szerzősége az előszóból derül ki. Egy esetleges „Libro secondo”-nak nincs nyoma.

11 (BZ 295)

⟨11⟩ 159 D. *Mems Prima Parte del prontuario, de le Medagliae [sic] de piu Illustri et fulgenti huomini et Donne dal principio del Mondo insino al presente tempo con le lor uite in compendio raccolte, liber antiquus in 4to membrana alba semilacera.*

[ROUILLÉ, Guillaume]: D. Mem. S. Prima parte del prontuario de le medaglie de più illustri, et fulgenti huomini et donne, dal principio del mondo insino al presente tempo, con le lor vite in compendio raccolte.

In Lione, appresso Guglielmo Rovillio, 1553. 4°, 172 + 247 pp.

A Seconda parte élén belső címlap.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 172. Az első táblán, belül: 74.

Possessorok: Az első táblán, belül elmosódott bejegyzés; alatta: *Emptus liber Uiennae 29 Januarij 1653.* A hátsó táblán, belül: *Martinus Bonauina [?] huius libri possessor.*

Bejegyzések: Egy XVII. századi kéz rövid olasz margójegyzetei. A medalionokhoz kapcsolódó rövid életrajzok morális tanulságait összegző jegyzetelő nem azonosítható bizonyosan egyik possessorral sem.

Zrínyi bejegyzései:

parte II, p. 112: Constantinus császár medalionja mellett: *constantin(us) in pecunia est NB* (Dr. 105.).

ibid. p. 128: Theophilos bizánci császár életrajza mellett: *NB.*

Azonosítás: KENDE 187; FERENCZI 440. A szerző neve NUC alapján. A *Catalogus* által közölt (159) és a könyv gerincén lévő (172) szám közötti eltérést nem tudjuk megmagyarázni.

12 Ms*

⟨12⟩ 164 *Leonardi Arretini De bello Gothorum. Liber in fol: 4to, sed totus in membrana pulcherrime descriptus extrinsece in membrana subnigra deaurata, antiqua, sed forti.*

Azonosítás: Leonardo Bruni *De bello Gothorum, seu de bello Italico adversus Gothos* című munkájának mára már elveszett pergamenkódexe.

13*

⟨13⟩ 222 *De Vita et Moribus Epicurii libri octo. Authore Petro Gassendo Diniensis Ecclesiae Praeposito. Liber tenuis, nouus, in fol: 4to, membrana alba.*

GASSENDI, Pierre: *De vita et moribus Epicuri libri octo, authore Petro Gassendo Diniensis ecclesiae praeposito.*

Lugduni, apud Guillelmum Barbier, typogr. reg., 1647. 4°, 236 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. A mű 2. kiadása „Hagae-Comitum, apud Adrianum Vlacq, 1656” jelent meg, a címlapon az „Editio altera auctior et correctior” megjelöléssel. A *Catalogus* készítője – szokásához híven – az újabb kiadás tényét valószínűleg jelölte volna.

14 (BZ 140)

⟨14⟩ 124 *Jacobi Hugonis, Can. Theol: Belgae Insulensis uera Historia Romana, seu Origo Latij uel Italiae, ac Romanae Urbis e tenebris longae uetustatis in lucem producta. Liber fere in integre filera, tenuis, nouus et in membrana alba.*

HUGO, Jacob: *Jacobi Hugonis can. theol. Belgae insulensis Vera historia Romana, seu origo Latii vel Italiae ac Romanae urbis e tenebris longae uetustatis in lucem producta. Liber primus, qui primordia Europae, ac Latii primaevi annales demonstrat, atque urbis conditae. Ad sanctissimum D. nostrum Alexandrum huius nominis septimum.*

Romae, typis Francisci Monetae, 1655. 4°, 284 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 124. Az előzőklevél versón: 336.

Azonosítás: KENDE 94; FERENCZI 278.

15*

⟨15⟩ 180 *Polybij Diodori Siculi, Nicolai Damasceni, Dionysij Halic<t> ar, Appiani, Alexand, Dionis, et Ioannis Antiocheni, Excerpta ex collectaneis Constantini Augusti Porphyrogenetae, (de uirtutibus et uitijs) Henricus Valesius nunc primum graece edidit, latine uertit etc. Liber <g> crassus, et plusquam in 4to fol. nouus, in membrana alba.*

KONSTANTINOS Porphyrogenetos: Polybii, Diodori Siculi, Nicolai Damasceni, Dionysii Halicar., Appiani Alexand., Dionis et Ioannis Antiocheni excerpta ex Collectanea Constantini Augusti Porphyrogenetae Henricus Valesius nunc primum Graece edidit, Latine vertit, notisque illustravit.

Parisiis, 1634, sumptibus Mathurini du Puis, via Jacobaea, sub signo corona. 4°, 853 pp.

Azonosítás: Bibl. Nat. pld. A *Catalogus* címléírása csak ezzel a kiadással azonosítható, annak ellenére, hogy a zárójelben szereplő rész a könyv címlapján nem szerepel. Olvasható azonban a „de uirtutibus et uitiis” megjelölés a könyvnek az előszavakat követő első számozott lapján: „Henrici Valesii Adnotationes in Collectanea Constantini Porphyrogenetae de uirtutibus et uitiis”. A *Catalogus* készítője innen egészíthette ki a címet, annak jeléül, hogy munkája elején igen precízen igyekezett dolgozni.

Zrinyiana: A *Tábori kis tracta* elején Zrínyi hivatkozik Polybiosra mint forrására. Lehet azonban, hogy Lipsiusnak Polybiost kommentáló művére gondolt; vide n° 205.

16 (BZ 48a)

16 *Le vite [sic], de tutti gli Imperadori Romani Da Giulio Cesare, sin a Massimiliano. Liber in folio 4. crassus, nec nouus, nec nimium antiquus, in rubrum carmasin compactus.*

MEXIA, Pedro: Le vite de tutti gli imperadori romani da Giulio Cesare sin' a Massimiliano. Tratte per M. Lodovico Dolce dal libro spagnuolo del nobile cavagliere Pietro Messia. Alle quali in questa nostra ultima impressione vi si aggiungono anco di novo le vite di Rodolfo, e Matthias ultimi imperatori romani, descritta da Paolo Santorio napolitano, con tutte le effigie di essi imperatori del naturale, così antichi, come moderni, in particolare della Casa d'Austria. Nelle quali si comprendono le cose più segnalate successe nel mondo. Ove si vedono revolutioni di stati, fatti d'arme illustri, prigione di regi, morte di prencipi, espugnatione di fortezze, con leghe et unioni di potentati. Con un sommario compendioso de le vite dei sommi pontefici romani e l'effigie loro. Opera curiosa a prencipi, signori, capitani, et a'qual si voglia persona, che d'histoire si diletta. Al molto illustre signore il sig. Paolo Pincio iurisconsulto, et oratore eccellentissimo, e facondissimo.

In Venetia appresso Alessandro de' Vecchi, 1625. 4°, 1130 + 28 pp.

Paolo Santorio fűggetéke élen belső címlap.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen részben egymás fölé ragasztott cédulákon: 44; 49; 32 [idegen jelzetek!]. A metszésen, fölül: *BL 160*. Az előzőklevél rectón: 565; a versón: n° 49.

Possessorok: Az előzőklevél versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmondattal. A hátsó táblán, belül: *Joannes Rako |...| nik*.

Azonosítás: KENDE 62; FERENCZI 212. A könyv egy másik példányát vide n° 589.

17 (BZ 278)

17 *Della officina Istorica Di Glio [sic] Felice Astrolfi [sic] libri IIII. Liber plus quam in < oct > 4to folio. duobus digit crassus, nec nouus, nec antiquus, sed mediocris in membrana alba.*

ASTOLFI, Giovanni Felice: Della officina istorica di Gio. Felice Astolfi libri IIII. Nella quale si spiegano essempli notabilissimi, antichi et moderni, a virtù et a difetto pertinenti. Da' quali ponno agevolmente, il professore di lettere e d'armi; lo studioso d'istoria, di poesia, di costumi e di cose varie; il curioso ancora può trarre utilità per correggere non pur i mancamenti altrui, ma i proprii e d'incaminarsi nella strada delle virtù. Con una aggiunta non più stampata di Accidenti seguiti et per havere alcuni finto temerariamente la persona altrui e d'altri casi successi in diversi tempi.

In Venetia, 1622, appresso i Sessa. 4°, 531 + 92 pp.

Az Accidenti seguiti új lapszámozással kezdődik.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: KENDE 8; FERENCZI 398. Ugyanezen mű 1659. évi kiadását vide n° 439.

18*

⟨18⟩ 295 C. *Sallustii Crispi, opera quae extant, omnia. liber in fol: 4to. nouus in membrana alba.*

SALLUSTIUS Crispus, Caius: C[aii] Sallustii Crispi Opera quae extant omnia, cum selectissimis variorum observationibus et accurata recensione Antonio Thysii J.C.

Lugd. Batavorum, apud Franciscum Hackium, 1649. 8° magno!, 556 pp.

Azonosítás: Cat. Bibl. Nat. A *Catalogus* által jelzett címváltozat a fenti kiadásban jelenik meg először. Ugyanott ugyanígy megjelent még 1654-ben és 1659-ben. Zrinyi példánya e három kiadás valamelyikéből való volt. Az 1654-ben Párizsban ugyanilyen címmel megjelent kiadás azért jön kevésbé számításba, mert ott a név nem C. hanem Caii alakkal kezdődik, amit a *Catalogus* készítője feltehetően követett volna. A leideni 8° Hack-kiadások méretben a 4° alakúakhoz allnak közelebb; innen a *Catalogus* tévedése, ami több más esetben is ismétlődik. Cf. n° 19, 21, 23, 24 etc.

Zrinyiana: *Áfium* p. 215: több soros idézet a *Catilina*-ból Busbequiustól átvéve. Cf. FERENCZI AkÉrt 1918, p. 101; NÉGYESY-KOVÁCS 1985, p. 417.

19*

19 C. *Svetonius Tranquillus, et in eum Commentarius exhibente Joanne Schildio, editio quarta. Liber nouus in fol: 4to sat crassus, in membrana alba.*

SUETONIUS Tranquillus, Caius: C[aius] Svetonius Tranquillus, et in eum commentarius, exhibente Joanne Schildio. Editio quarta.

Lugduni Batavorum, ex officina F. Hackii, 1662. 8° magno!, 845 pp.

Azonosítás: Bibl. Nat. pld. A *Catalogus* tévesen írja in 4°-nak; az 1647. évi első kiadástól kezdve valamennyi in. 8°. Érdekes módon Hack 1664-ben és 1667-ben is „editio quarta” megjelöléssel nyomtatta újra a kötetet.

Zrinyiana: Zrinyi egyetlen egyszer hivatkozik Suetoniusra, mégpedig a jelen kiadás megjelenésének évében írt *Montecuccoli-röpirat*-ban. Bár bizonyára már korábban is olvasta a római történetíró művét másik, fiatal kora óta meglévő példányából, úgy látszik a frissen érkezett új kiadás sem maradt olvasatlanul.

20 (BZ 319)

⟨20⟩ 294 C. *Svetonij Tranquilli XII. Caesares. Liber mediocris in fol: 4to rubro colore coloratus, in membrana scripta sat antiqua.*

SUETONIUS, Tranquillus Caius: C[aii] Suetonii Tranquilli XII. caesar. Ad veterum codicum fidem, summa diligentia ab Joanne Raenerio recogniti, cum eiusdem adiectis in margine scholiis, studiosis haud parum profuturis. Alia hoc in libro contenta sequens te pagella docebit.

Lugduni, apud Guilielmum Rovilium, 1545. 8°!, 528 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált, kódexből származó pergamenen latin szöveg töredékei. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmondattal. A címlapon: *Stephanj Jona mppa 1617*.

Azonosítás: KENDE 214; FERENCZI 575.

Zrinyiana: Vide n° 19.

21★

⟨21⟩ 298 C. *Velleius Paterculus, cum selectis uariorum notis. Liber nouus in folio 4to membrana alba.*

VELLEIUS PATERCULUS, Caius: C[aius] Velleius Paterculus cum selectis variorum notis. Antonius Thysius J.C. edidit et accurate recensuit.

Lugd. Bat., ex officina Francisci Hackii, 1653. 8° magno!, 334 pp.

Azonosítás: Bibl. Nat. pld. Számításba jöhet a könyv uo. megjelent 1659. évi kiadása is, mely szintén 8°.

22★

22 *Historiae Romanae Epitomae. Lucij Julij Flori, Cai [sic] Vell: Paterculi, Sex Aur. Uictoris. Sexti Rufi Festi. Messalae Coruini. Eutropij. Pauli Diaconij. Liber in fol: 8. nouus, sat crassus in membrana alba. etc.*

FLORUS, Lucius Annaeus et alii: *Historiae Romanae epitome Lucii Julii Flori, C[aii] Vell[eii] Paterculi, Sex[ti] Aur[elii] Victoris, Sexti Rufi Festi, Messalae Corvini, Eutropii, Pauli Diaconi, M[agni] Aur[elii] Cassiodori, Jornandis et Julii Exuperantii. Accessit tractatus de mensuris et ponderibus.*

Amsterodami, apud J. Janssonium, 1630. 8°, 525 pp.

Azonosítás: NUC. A kisebb római történetírók több hasonló című együttes kiadása létezik, de a szerzők összeállítása és sorrendje gyakran különböző. A *Catalogus*-beli szerzőnévsor először az 1630. évi Jansson-kiadásban tűnik fel, igaz azzal a különbséggel, hogy a *Catalogus* írója az utolsó három nevet már unta leírni. Az 1630. évi szerkesztést Jansson 1647-ben újra kiadta, 1648-ban pedig Leidenben H. de Vogel jelentette meg. Zrínyi példánya e három kiadás valamelyike lehetett.

23★

⟨23⟩ 293 *Historiae Augustae Scriptores VI, Aelius Spartianus, Vulc: Gallica-*

nus, Julius Capitolinus, Trebell Pollio Aelius Lampridius etc. liber in fol: 4to nouus, in membrana alba.

Historiae Augustae Scriptores VI. Aelius Spartianus, Julius Capitolinus, Aelius Lampridius, Vulc[acius] Gallicanus, Trebell[ius] Pollio, Flavius Vopiscus. Cum integris notis Isaaci Casauboni, Cl[audii] Salmasii et Jani Gruteri. Cum indice locupletissimo rerum ac verborum, accurante Cornelio Schrevelio. Ex officina Francisci Hackii, Lugduni Batavorum, 1661. 8° magno!, 997 pp.

Azonosítás: NUC. A *Catalogus* címleírása a műnek csak ezzel a kiadásával egyezik: római szám használata, két író nevének azonos rövidítése. Igaz, a nevek sorrendje eltér, de csupán azért, mert a címlapon kéthasábosan olvasható hat nevet a *Catalogus* készítője nem függőleges, hanem – tévesen – vízszintes egymásutánban másolta le.

24 (BZ 61)

⟨24⟩ *301 Valerius Maximus cum selectis, uariorum obseruationibus et noua recensione A. Thysij. Liber nouus et crassus in fol: 4to: membrana alba.*

VALERIUS, Maximus: Valerius Maximus cum selectis variorum observat. et noua recensione A[ntonii] Thysii Ic^{ti}. Lugd. Batavorum, apud Franciscum Hackium, anno 1655. 8° magno!, 844 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 301. Az előzéklével versón: 539.

Azonosítás: KENDE 231; FERENCZI 530.

25 (BZ 162)

⟨25⟩ *Appiani Alexandrini, Ciuilibus Romanorum bellis historiarum libri 5. Liber antiquus, non admodum crassus in fol: 4. fortiter tabulis et alba pelle compactus cum fibulis.*

APPIANOS: Appiani Alexandrini De civilibus Romanorum bellis historiarum libri quinque. Veterum collatione codicum a mendis accuratius quam antehac unquam repurgati, summaque diligentia excusi. Quorum quidem lectio praeter historiae iucunditatem, ad intelligenda quaedam obscuriora passim Ciceronis in operibus loca, plurimum lucis allatura est. Eiusdem autoris liber Illiricus et Celticus, Lybicus et Syricus, Parthicus et Mithridaticus. Index vocum et rerum.

(Impressum Moguntiae in aedibus Joannis Schoeffer, a cuius avo chalcographice olim in urbe Moguntiaca primum inventa exercitataque est, anno 1529, idibus Augusti.) 4°, 724 pp.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A gerincen: 183. Az első táblán, belül: 71.

Possessorok: A címlapon: *M. Jo. Dölckerus Tubingensis Wirtembergiacus.*

Bejegyzések: Számos helyen három ismeretlen XVI–XVII. századi kéz latin és német margójegyzetei.

Azonosítás: KENDE 3; FERENCZI 299.

26*

〈26〉 261 *M. Minutij Felicis Octavus* [sic], *cum integris omnium Notis ac Commentarijs nouaque recensione Jacobi Ouzeli, cuius et accedunt animanduersiones. Accedit praeterea liber Julij Firmici Materni V.C. de errore profanarum Religionum. Liber nouus in fol. 4. non crassus, in membrana alba.*

MINUTIUS Felix, Marcus: M[arci] Minucii Felicis Octavius, cum integris omnium notis ac commentariis, nouaque recensione Jacobi Ouzelii, cuius et accedunt animaduersiones. Accedit praeterea liber Iulii Firmici Materni V.C. De errore profanarum religionum.

Lugduni Batavorum, ex officina J. Maire, 1652. 4°, [315] ff.

Azonosítás: NUC. A könyvet ugyanebben az évben J. Maire némileg eltérő címlapszöveggel is forgalomba hozta.

27 (BZ 207)

27 *Historia D'elio Seiano De Pietro Mattei. Historiografo del Re Christianissimo. Liber Italic: simpliciter in crassam cartam compactus nec circumcisis in 8 fol.*

MATHIEU, Pierre: *Historia d'elio Seiano di Pietro Mattei, historiografo del re christianissimo. Tradotta dalla francese, nella lingua italiana dal Gelato Academico Humorista. Aggiuntovi nel fine le prosperità infelici d'una femina di Catanea, gran siniscalca di Napoli, dell'istesso autore. Et in questa ultima impressione arricchito di due copiosissime tavole, delle cose più notabili non più stampate.*

In Venetia, 1641, appresso Ghirardo Imberti. 8°, 231 + 91 pp.

Belső címlapon: *Historia delle prosperità infelici d'una femina...*

Példányleírás: Papírkötés. Felvágott, de a levelek körülvágatlanok. Az előzéklevel versón: 280.

Azonosítás: KENDE 143; FERENCZI 566.

28 (BZ 66)

28 *C. Julii Caesaris Commentariorum de bello Gallico, Ciuili Pompeiano Alexandrino, Africo, Hispaniensi. liber in fol. 8. antiquus fortiter compactus in tabul: et pelle alba, cum fibulis.*

CAESAR, Caius Julius: C[aii] Iulii Caesaris Commentariorum de bello Gallico libri VIII; Ciuili Pompeiano lib. III; Alexandrino lib. I; Africo liber I; Hispaniensi lib. I. *Pictura totius Galliae, Hispaniae, Pontis in Rheno, Avarici, Alexiae, Uxelloduni, Massiliae per Jucundum Veronensem, ex descriptione*

Caesaris. Veterum Galliae locorum, populorum, urbium, ac fluviorum brevis descriptio. Cum indice locupletissimo.

Coloniae Agrippinae, apud Petrum Horst, 1579. 8°, 554 pp.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos fehér bőrkötés, két pár rézcsattal. A gerincen régi papírcímke maradványai.

Possessorok: A címlapon: *Stephanj Jona mppa.*

Azonosítás: KENDE 36; FERENCZI 227.

Zrinyiana: Mivel feltehető, hogy Caesar művei iránt Zrínyi már ifjúkorában érdeklődött, a könyvtárában lévő két Caesar-kiadás közül elsősorban a fenti, Jóna hagyatékából már korán birtokába került editiót forgathatta. A *Vitéz hadnagy*-ban többször példaként idéz Zrínyi Caesar nyomán eseteket a római polgárháború, illetve a galliai és britanniai hadjáratok történetéből, a forrásra való utalás nélkül. 35. *af.*; 4. *cent.* tévesen említ egy esetet Caesar britanniai hadjáratával kapcsolatban; az idézett esemény Caesarnál nem szerepel. *Montecuccoli-röpirat*: egy példát említ „Comment. Caesaris” utalással. Szándékában volt Zrinyinek Caesar művei alapján egy közelebbről nem meghatározható hadtudományi művet írni, lásd: 13. *af.*; 26. *af.* Erre a valószínűleg soha el nem készült munkára utalhat Zrínyi az 54. *af.*-ban is, midőn Caesarnak egy a svájciakkal kapcsolatos esetét említve, hozzáteszi: „de errül máshun irunk”. (Vide n° 213).

29*

29 C. *Julij Caesaris quae extant ex recensione Jos. Scaligeri. Liber nouus in membrana alba fol: 12.*

CAESAR, Caius Julius: C[aii] Julii Caesaris quae extant, ex recensione Jos[ephi] Scaligeri.

Amstelodami, apud I. Janssonium, 1644. 12°, 532 pp.

Azonosítás: NUC. A cím fogalmazása és a nagyság alapján a *Catalogus* tétele a Jansson-féle kiadással egyezik. Szóba jöhetnek Jansson 1657. és 1661. évi, azonos terjedelmű újabb kiadásai is.

Zrinyiana: Vide n° 28.

30*

30 *Justini ex Trogo Pompeio historia Fidelissima. In eodem Volumine. Q. Curtij Rufi, historiarum M. Alexan: Macedonis libri 8. Liber antiquus in fol. 8. membrana forti alba.*

a) JUSTINUS: Justini ex Trogo Pompeio historia, fidelissima recognitione nunc postremo, collatis ad authorem et Graecis et Latinis historicis, pristinae veritate restituta. Adiectae sunt praeterea et monarchiae ad calcem libri huius, unde quibus et quamdiu quisque regum imperarit deprehendere facile est, plurimum ad historiarum lectionem facientes.

Coloniae Agrippinae, excudebatur Gualthero Fabricio IV. L., anno 1556. 8°, 348 pp.

b) CURTIUS Rufus, Quintus: Q[uinti] Curtii Rufi Historiarum Magni Alexandri Macedonis libri octo, nove editi et recogniti a Francisco Modio Brugensi, ad reverendissimum et illustrissimum principem Julium, episcopum Herbipolensem, Franciae orientalis ducem etc. Seorsum excusae eiusdem Modii in eundem Curtium notae.

Coloniae, apud Maternum Cholinum, 1579. 8°, 343 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum.

Azonosítás: a) Wolfb. pld. Justinus művének korábbi kiadásai után a fenti kölni kiadás címében jelenik meg először a „fidelissima” kifejezés; ugyanez a címváltozat tér vissza az 1593. évi kölni, az 1617. évi velencei és az 1650. évi frankfurti kiadásban is. Mivel „rég” könyvet említ a *Catalogus*, nagy valószínűséggel az 1556. évi kiadásról van szó. – b) Bibl. Nat. pld. A *Catalogus* által adott címváltozat e kiadásban tűnik fel először; ugyanez a variáns szerepel az 1591. évi kölni kiadás címében is. Ez esetben is a régebbi kiadás a valószínűbb. – Feltehetően egy kölni könyvkereskedő árulhatta egybekötve a két történeti tárgyú, azonos alakú kölni kiadványt. A Daun-féle rendezéskor tévesen azonosították a *Catalogus* I. 30. tételével a ma BZ 405. jelzetet viselő csonka Justinus-példányt. Ez utóbbi valójában az I. 35. tételnek felel meg. Vide n° 35.

Zrinyiana: A kolligátum b) tagjával (Curtius) kapcsolatban vide n° 31.

31 (BZ 355)

31 Q. Curtij de rebus gestis Alexandri Magni Macedonum Regis historia. Liber antiquus subniger in fol. 12.

CURTIUS Rufus, Quintus: Quinti Curtii De rebus gestis Alexandri Magni Macedonum regis historia, aucta nunc et locupletata. Quae autem huic editioni accesserint, sequens docebit pagella.

Lugduni, apud Ant. Gryphium, 1573. 12°, 495 pp.

Példányleírás: Bőrkötés. Az első táblán, belül: 269.

Possessorok: Az első táblán, belül: 1618. *Illustrissimo Heroi ac Domino Domino Georgi Comiti perpetuo a Zerinio, Sacrae Regiae Maiestatis Equiti Aurato etc. Domino ac Moecenati suo gratiosissimo et benignissimo dono datum aeternae memoriae ergo. Steph: Szilagyii Presbiter Ecclesiae S. Michaelis etc. mppa. Annales veterum non ultima volvere laus est, | Quisquis ab antiquis nosse futura cupit. A címlapon: S[tephanus] Sz[ilagyii] D. P[resbiter]. Ibid.: Ex <libris Nicolai Hastinski> Anno Domini 1582. Lejjebb egy olvashatatlanságig áthúzott bejegyzés.*

Bejegyzések: Hastinski és Szilagyii laponkénti latin margójegyzetei.

Azonosítás: KENDE 55; FERENCZI 346.

Zrinyiana: A könyvtárában lévő három Curtius-kiadás közül Zrínyi feltehetően az apja hagyatékából származó fenti editiót használta, hiszen a Nagy Sándor-életrajz kora ifjúságától kezdve kedves olvasmánya lehetett. Írásaiban Curtius nyomán, de a szerzőt nem említve többször említi Sándor tetteit, vagy pedig szó szerint idézi Curtius szövegét: *levél Batthyány Ádámmhoz*, 1647. nov. 26; *I. disc.*; *49. af.*; *51. af.*; *Mátyás-elmélkedések* pp. 185, 186. *Mátyás-elmélkedések* p. 179: Istvánffy t hasonlítja Curtiushoz, valamint Liviusához és Plutarkhoshoz.

32★

〈32〉 296 Q. *Curtij Rufi historia Alexan : Mag : cum Notis selectiss : uariorum Raderi, Freinshemij, Loccenij Blancardi etc. liber nouus in membrana alba fol : 8.*

CURTIUS Rufus, Quintus: Q[uinti] Curtii Rufi Historia Alexandri Magni. Cum notis selectiss. variorum Raderi, Freinshemii, Loccenii, Blancardi, etc. Editio accuratissima. Accurante C[ornelio] S[chrevelio] M.D.

Lugd. Batav. apud Joh. Elsevirium, acad. typogr., 1658. 8°, 751 + 93 pp. Freinsheim jegyzeteinél új lapszámozás kezdődik.

Azonosítás: Alphonse WILLEMS, *Les Elzevier. Histoire et annales typographiques*, Bruxelles–Paris–La Haye, 1880, n° 821.

Zrinyiana: Vide n° 31.

33★

33 *Diodori Siculi historici clarissimi, bibliothecae seu rerum antiquarum, tum fabulosarum tum uerarum historiae. Liber antiquus membranam habet nigram laceram in fol : 8.*

DIODÓROS: Diodori Siculi historici clarissimi Bibliothecae, seu rerum antiquarum tum fabulosarum tum uerarum historiae, priores libri sex, Poggio Florentino interprete.

Apud Simonem Colinaeum, Parisiis, 1531. 8°, 214 ff.

Azonosítás: BLC. A többi kiadás mind más formátumú.

Zrinyiana: *Áfium* p. 227: rövid idézet latinul Diodórostól, de Busbecquistól átvéve. Cf. FERENCZI AkÉrt 1917, p. 48.

34 (BZ 407)

34 *La seconda parte del biondo ridotte in compendio per Lucio Fauno Commentarij Di Rafael : liber mediocris in rubro carmasin, in fol : 8.*

BIONDO, Flavio; MAFFEI Volaterrano, Raffaele; SABELLICO, Marc'Antonio: La seconda parte de le historie del Biondo, ridotte in compendio per Lucio Fauno. Commentarii di Rafael Volaterrano delle cose d'Italia. Marc'Antonio Sabellico dell'antichità d'Aquileia, et del sito di Vinegia.

(In Venetia per Michael Tramezino del 1550.) 8°, 284 ff.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: A f. 5. rectón letépett lapszéli bejegyzés maradványai. A f. 284. versón ismeretlen XVII. századi kéz olasz feljegyzései élelmiszer-vásárlásról.

Azonosítás: KENDE 19; FERENCZI 455.

35 (BZ 405)

35 Justini Historici clarissimi, in Trogi Pompei etc. liber antiquus et lacer in membrana uiridi folio 8.

JUSTINUS: »Justini ex Trogi Pompei historiis externis libri XLIII. A Francisco Modio Brugensi ex Ms. codicibus deligenter [sic] emendati. Adiecta est monarchiarum omnium tabula ex fidelissimis historiis collecta. Cum indice rerum et verborum locupletissimo.

Coloniae, officina Birckmannica, 1582.« 8°, »304« pp.

Példányleírás: Szakadt, zöld pergamenkötés. A pirosra festett metszésen felül: 168. Az első meglévő lapon: 116. Nagyon rongyos, csonka példány. Elöl, a címlevéllel együtt hiányzik három levél, s a könyv jelenleg a paginázatlan Index-szel kezdődik. A könyv a végén is csonka, a p. 298-nál megszakad a szöveg.

Bejegyzések: Ismeretlen XVII. századi kéz gyakori latin margójegyzetei.

Azonosítás: FERENCZI 541. A BZ 405. jelzetű csonka példány kétségkívül a *Catalogus* I. 35. tételének felel meg. Erre mutat a szakadt pergamenkötés – egyébként ritka – zöld színe, valamint, hogy a könyv törzsszövegének elején (p. 1.) a következő incipit olvasható: „Justini historici clarissimi, in Trogi Pompei historias Exordium”. A *Catalogus* írója, jobb híján, ezt az incipitet örököltette meg. Hibás volt a DAUN-féle rendezéskor a könyvnek az I. 30. tétellel (vide n° 30) való azonosítása, minek folytán a kötet gerincére ragasztott XIX. századi cédulán most a téves „Cat. 30/I.” megjelölés áll. Másrészt tévedtek a csehországi rendezők, midőn a gyűjteményben talált 1631. évi Justinus kiadást (vide n° 546) azonosították a *Catalogus* jelen I. 35. tételével. A címlap pótlása és a terjedelem megállapítása, a brnó-i Egyetemi Könyvtár példánya alapján történt. A nagyszámú XVI. századi Justinus-kiadás közül csupán a kölni 1582. évi edícióval egyezik meg teljesen Zrínyi csonka példánya.

36 (BZ 214)

36 I Fatti De I Graeci Di Xenophonte Tradotto per messer Lodoucio Domenichi. Liber simplex in fol. 8.

XENOPHÓN: I fatti de i greci di Xenophonte. Tradotto per messer Lodovico Domenichi.

In Vinegia appresso Gabriel Giolito de' Ferrari, 1558. 8°, 164 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen, papírcédulán olvashatatlan szám.

Possessorok: A címlapon: *Ex Libris Matthei Zuccati I.C.*

Azonosítás: KENDE 242; FERENCZI 481.

37★

37 Libro Intitulato Aquila uolante, Di Latino in uolgari lingua, dal Magnifico Messer Leonardo Aretino. [sic] Liber antiquus in membrana alba, fol : 8.

Aquila volante, libro intitolato Aquila volante, di latino in volgar lingua dal magnifico et eloquentissimo messer Leonardo Aretino, tradotto. Nel qual si contiene del principio del mondo, di molte dignissime historie et fabole di Saturno et Giove, delle gran guerre fatte da Greci, da Troiani, et da Romani fin al tempo di Nerone, con molte degne allegationi di Dante et altri autori, et di nouo con grandissima diligenza riccoretto et ristampato.

Venetia, impressa per Marchio Sessa, 1539. 8°, 111 [recte: 221] ff.

Azonosítás: NUC; *Le edizioni italiane del XVI secolo*, t. I, Roma, Istituto Centrale per il Catalogo Unico delle Biblioteche Italiane, 1985, n° 2018. A Bruzinak tulajdonított fordítás régi kiadásai közül, csak a Sessa-nyomda termékeinek a címe rokonítható a *Catalogus* címleírásával. Az öt Sessa-féle kiadás közül az 1531. és 1535. évek címében „in volgar lingua” helyett „nella volgar lingua” szerepel, ezért csak a fenti 1539. évi, illetve a teljesen azonos címszövegű 1543. és 1549. évi kiadás jöhet számításba.

38 (BZ 212)

38 Xenophonte della uita di Ciro Re De Persi Tradotto per Messer Lodouico Dominichi. Liber antiquus in membrana alba fol : 8.

XENOPHÓN: Xenophonte Della vita di Ciro, re de Persi, tradotto per messer Lodouico Dominichi.

In Vinegia, appresso Gabriel Giolito de Ferrari, 1548. 8°, 159 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. A gerincen: 349. Az előzéklevel versón: 260.

Azonosítás: KENDE 243; FERENCZI 480.

Zrinyiana: Zrínyi két helyen hivatkozik a *Kyropaideia*-ra: 13. af.; 97. af.; s talán idevezethető vissza a 8. af. Cyrusról szóló példája is. Valószínű azonban, hogy nem a mű fenti olasz fordítása, hanem valamely más mű közvetítésével került sor Cyrus példájának felidézésére. A 13. af. esetében Zrínyi utal is Bonini Xenophónt kommentáló *Il Ciro politico* c. könyvére (vide n° 186). Ugyanennek az aforizmának a szövege csaknem szó szerint megegyezik egyúttal Savorgnano *Arte militare* c. művének (n° 203) egyik bekezdésével, amelyben szerepel a Xenophónra való hivatkozás is. Magyarul idézi Zrínyi Xenophón egy kijelentését *Áfium* p. 228, de ezt Busbecquius latin szövegéből fordítja. Hogy Cyrus alakja

foglalkoztatta Zrínyi képzeletét, arra az is példa, hogy Aubery Richelieu-életrajzának egy Cyrusszal kapcsolatos, Xenophón nyomán idézett exemplumát figyelemre méltatta (vide n° 177).

39 (BZ 358)

39 *Joannis Bodini Methodus, ad facilem historiarum cognitionem. Liber mediocris in membrana alba fol: 12.*

BODIN, Jean: Jo[annis] Bodini Methodus ad facilem historiarum cognitionem. Accurate denuo recusa. Subiecto rerum indice.

Argentorati, impensis Lazari Zetzneri, 1607. 12°, 547 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 197.

Possessorok: A címlapon: *Wolzogen[?] MDCXVII.*

Azonosítás: KENDE 27; FERENCZI 349.

Zrinyiana: Zrínyi gondolatvilágára gyakorolt feltételezett hatásáról cf. KARDOS 1932, p. 271.

[II]. HISTORICI OMNIS GENERIS ET NATIONIS MIXTIM

40*

⟨1⟩ *8 Res Brasiliae Imperante Illustrissimo Comite I. Mauritio Nassoviae etc. Comite. Liber in latitudine et longit: maximus sed non ualde crassus. in membrana alba.*

BAERLE, Kaspar van: Casparis Barlaei Rerum per octennium in Brasilia et alibi nuper gestarum, sub praefectura illustrissimi comitis I. Mauritii Nassoviae etc. comitis, nunc Vesaliae gubernatoris et equitatus foederatorum Belgii Ordd. sub Auriaco ductoris historia.

Amstelodami, ex typographeio J. Blaeu, 1647. 2°, 340 pp.

Metszetes előzékcímlapon: *Res Brasiliae imperante illustrissimo comite I. Mauritio Nassoviae etc. comite.*

Azonosítás: Wolfb. pld. A mű második, bővített kiadása 1660-ban jelent meg egy kevésbé neves nyomdában Kleve-ben; nem valószínű, hogy ez utóbbinak egy példánya került volna el Zrínyi könyvtárába.

Zrinyiana: *Áfium* p. 228: A Brazíliába való kivándorlás ötletének megszületésében talán része volt a fenti műnek, akárcsak a n° 394-nek. Cf. KLANICZAY 1964, p. 656; NÉGYESY-KOVÁCS 1985, p. 433.

★

[2]

A hely üresen maradt, a *Catalogus* készítője a sorszámot sem írta ki.

41 (BZ 122)

⟨3⟩ 28 *Pauli Jovii Nouocomensis, Episcopi Nucerini, uitae Illustrium uirorum, Tomis duobus comprehensae et propriis imaginibus illustratae. Liber maximus, crassus cum tabulis albis.*

a) GIOVIO, Paolo: Pauli Jovii Novocomensis, episcopi Nucerini Vitae illustrium virorum. Tomis duobus comprehensae et propriis imaginibus illustratae.

Petri Pernae typographi Basil. opera ac studio, (1577–)1578. 2°, 426 + 225 pp. A tomus II élén új címlap; impresszuma: Basileae, ex officina typographica Petri Pernae, suis et D. Henrici Petri sumptibus, 1577.

b) GIOVIO, Paolo: Pauli Jovii Novocomensis, episcopi Nucerini Elogia virorum literis illustrium, quotquot vel nostra vel avorum memoria vixere. Ex eiusdem Musaeo (cuius descriptionem una exhibemus) ad vivum expressis imaginibus exornata.

Petri Pernae typographi Basil. opera ac studio, 1572. 2°, 234 pp.

c) GIOVIO, Paolo: Pauli Jovii Novocomensis, episcopi Nucerini Regionum et insularum atque locorum descriptiones, videlicet Britanniae, Scotiae, Hyberniae, Orchardum item Moscoviae et Larii lacus, quibus (ut eius omnia scripta hoc postremo volumine complecteremur) De piscibus Romanis libellum vere aureum adjunximus.

Basileae, anno salutis humanae 1578, (ex officina Petri Pernae). 2°, 156 pp.

d) GIOVIO, Paolo: Pauli Jovii Novocomensis, episcopi Nucerini Elogia virorum bellica virtute illustrium. Septem libros iam olim ab authore comprehensa, et nunc ex eiusdem Musaeo ad vivum expressis imaginibus exornata.

Petri Pernae typographi, Basil. opera ac studio, 1575. 2°, 391 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Vaknyomásos fehér bőrkötés. A gerincen olvashatatlanná fakult szám, amely csak 28 lehetett a *Catalogus*-ban a cím elé utólag írt szám tanúsága szerint.

Azonosítás: KENDE 98; FERENCZI 269.

42 (BZ 121)

⟨4⟩ 29 *Pauli Jovii Nouocomensis, opera quot quot extant omnia. Liber maximus cum tabulis albis.*

GIOVIO, Paolo: Pauli Jovii Novocomensis Opera quotquot extant omnia. A mendis accurate repurgata, vivisque imaginibus eleganter et opportune suis locis illustrata.

P. Pernae typ. Basil. typis, 1578. 2°, 392 + 617 pp.

A második kötet újrakezdődő lapszámozással, de önálló címlap nélkül. A címmel ellentétben a két kötetes kiadvány csupán Giovio Historiarum sui temporis libri XLV c. művét tartalmazza.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A gerincen: 29. Az előzéklével versón: 414.

Zrínyi bejegyzései:

t. I, p. 221: Vízszintes ceruzajelek a Mátyás királyról szóló 20–26. sorok mellett.

ibid. p. 249: Vízszintes ceruzajel a Mátyást említő 5. sor mellett.

t. II, p. 201: „Erant enim tum ad Viennam, conjunctis in castris supra ducenta et sexaginta milia hominum, quibus Ariovistus Vilermi Baioarum frater Pataviensis episcopus commeatum in tres menses se praebiturum certa pactione receperat. Neque enim unquam ab ulla memoria tantum insignium ducum, lectorumque militum ullis in castris coivisse crediderim, si singularum gentium nobilitatem, ac famam assiduis quaesitam bellis et privatae virtutis decora animo reputemus. Nam cohortes fere integrae ex his constabant, qui paulo ante centuriones signiferique fuissent, et turmae refertae erant veteribus praefectis, aut iis qui egregie pugnando, et praeclarum nomen, et militaria dona, torques aureos, et aurata calcaria meruissent.” – A margón: *quid dignum tanto | feret hic promissor(um) | hiatu | parturiunt mon|tes nascit(ur) ridiculus | mus.* (DRASENOVICH nem ismeri.)

ibid. p. 337: Vízszintes ceruzajel a Magyarországról szóló rész kezdetén.

ibid. p. 354: „Verum Sdrinius converso animo impietate deducus [sic], et tanti sceleris facinus secum reputans, in amicum veterem vel nihil tale domi suae expectantem, perfidiam exercere, quam regem aut religionis nomen offendere maluit, Cazzianeremque post epulas dirus hospes obruncavit, ita ut detruncatum caput in visi et merito damnati ducis ad regem mitteret, in praemiumque honestae perfidiae interfecti a se amici castello, atque omni illius substantia potiretur.” – A margón: *mentiris falsissimi|me senex, quia | nunquam uel | nummum attigit | Zrini(us), proditoris | Vide Instuanfium.* Vide Istvánffy p. 218, ahol Katzianer megölésének a szigeti Zrínyi feddhetetlenségéről valló változatát olvashatjuk. (DRASENOVICH nem ismeri.)

hátsó táblán, belül: *libro 13 f. 221 | ibid. f. 249.* Utalás a Mátyást említő lapokra; lásd fent.

Azonosítás: KENDE 99; FERENCZI 237.

Zrínyiana: Giovio műve Zrínyi számára forrásul szolgált a XVI. századi magyar történeti eseményekre vonatkozóan. Különösen az *Afium*-ban értékesíti, ahol p. 213. név szerint is hivatkozik a szerzőre. Cf. FERENCZI EPhK 1917, pp. 333–334; ORLOVSZKY 1987, p. 115. Michael von Isselt kortörténeti műve széljegyzetelésekor egy alkalommal Jovius alapján kételkedik a szerző állításában (vide n° 144).

43 (BZ 20)

⟨5⟩ 57 Comendi [sic] *Historici Del Conte Alfonso Loschi Vicentino Academico*

insensato, Olimpico è Rifiorito, il Riaceso. Liber in integra filera sed non crassus, membra: alba.

LOSCHI, Alfonso: Compendi storici del conte Alfonso Loschi vicentino, Academico Insensato, Olimpico e Rifiorito, il Riaceso. Consacrati alla maestà christianissima di Luigi Quartodecimo, re di Francia e di Navarra.

In Venetia, 1652, appresso Gio. Pietro Pinelli. 2°, 360 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 57.

Azonosítás: KENDE 123; FERENCZI 422. A DAUN-féle rendezés hibájából KENDE tévesen a *Catalogus* következő, II, 6. tételével azonosította e 2° kötetet; vide n° 44.

44 (BZ 41)

6 Compendi Historici Del Sig: Conte Alfonso Loschi etc. Liber mediocris in membrana alba fol: 4to.

LOSCHI, Alfonso: Compendi storici del sig. co. Alfonso Loschi, cavallier vicentino, Academico Insensato Olimpico, e Rifiorito, il Riaceso. All'illustrissimo sig. sig. e padron colendissimo, il sig. conte Carlo Sforza Attendoli Manzoli. In Bologna, per la direzione di Gio. Battista Vaglierino, 1655. 4°, 444 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 259. Az első táblán, belül: 522.

Azonosítás: KENDE 124; FERENCZI 211. A DAUN-féle rendezés és ennek nyomán KENDE tévesen a *Catalogus* előző, II, <5> 57. tételével azonosította e 4° kötetet; vide n° 43.

45 (BZ 116)

<7> *21 Famiani Stradae Romani, e Societ: Jesu De Bello Belgico: decas II. Liber magnus sed simplicissime compactus, saltem in carta nec circumcisus.*

STRADA, Famiano: Famiani Stradae Romani e Societate Jesu De bello Belgico decas secunda. Ab initio praefecturae Alexandri Farnesii Parmae Placentiaeque ducis III. An. 1578. usque ad an. 1590.

(Romae, ex typographia haeredum Francisci Corbelletti, 1647.) 2°, 480 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Felvágott, de körülvágatlan levelek. A gerincen régi cédula maradványai, melyen a *Catalogus* alapján 21. állhatott.

Bejegyzések: A p. 94. után kis nyolcleveles füzet: *Manuale rerum quae in aula occurrunt a me conscribi incoeptum. Anno 1678.* Zrínyi Ádám feljegyzései Károly lotharingiai herceg Eleonóra főhercegnő esküvőjéről, különböző diplomáciai tárgyalásokról, külpolitikai eseményekről stb. A p. 162. után kis négyleves füzet: *Phrases aliqui* – Zrínyi Ádám stílusgyakorlatai; az utolsó lapon belgiumi eseményekről szóló feljegyzése. A füzetek nincsenek a könyvhöz hozzákötve.

Azonosítás: KENDE 212; FERENCZI 241.

46 (BZ 201)

8 *Famiani Stradae Romani e Societ: Jesu. De Bello Belgico Decas I. liber simpliciter in carta compactus in fol: <4to> 8.*

STRADA, Famiano: *Famiani Stradae Romani e Societate Jesu De bello Belgico decas prima. Ab excessu Caroli V. imper. usque ad initia preaefecturae Alexandri Farnesii Parmae et Placentiae ducis III. Additis hominum illustrium ad historiam praecipue spectantium imaginibus ad vivum expressis.*

Bononiae, 1646, apud Andream Salmincium (ex typographia Caroli Zeneri). 8°, 630 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Az első táblán belül: 298. Néhány levél hiányzik.

Possessorok: Az előzéklevél versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise.

Azonosítás: KENDE 211; FERENCZI 527.

Zrinyiana: *Mátyás-elmélkedések* p. 204: a király haláláról írva Strada I. kötetéből idéz Zrínyi egy V. Károllyal kapcsolatos eseményt, a szerzőre név szerint hivatkozva.

47 (BZ 151)

9 *Memoriae [sic] del Cardinale Bentiuoglio. Liber simpliciter in cartam compactus in folio 4to.*

BENTIVOGLIO, Guido: *Memorie del cardinale Bentivoglio, con le quali describe la sua vita, e non solo le cose a lui successe nel corso di essa, ma insieme le più notabili ancora occorse nella città di Roma, in Italia et altrove. Divise in due libri.*

In Venetia, 1648, appresso Paolo Baglioni. 4°, 339 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Az első két ív kivételével felvágatlan. A gerincen: 14. – a harmadik szám kifakult. Az előzéklevél versón: 337.

Azonosítás: KENDE 17; FERENCZI 289.

Zrinyiana: A szerző Tacitus-ellenes kirohanásai talán felkeltették Zrínyi figyelmét – és ellenszenvét. Cf. KLANICZAY 1985, p. 210.

48 (BZ 381)

10. *Historia di Fiandra Del Cardinal Bentiuoglio. Liber in filera simpliciter in carta compactus nec circumsectus parte prima.*

BENTIVOGLIO, Guido: *Della guerra di Fiandra, descritta dal cardinal Bentivoglio. Parte prima.*

In Venetia, 1645, per Giunti e Baba. 4° magno, 254 + 169 + 238 pp.

A metszetes előzék címlapon: *Historia di Fiandra del cardinal Bentivoglio ...*
A parte seconda és terza élen belső címlap.

Példányleírás: Papírkötés. Felvágatlan. A gerincen, cédulán olvashatatlan a szám. Az első táblán, belül: 20.

Azonosítás: KENDE 16; FERENCZI 429. A *Catalogus* következő tétele (vide n° 49) e műnek egy másik példányát írja le. A ma meglévő példány duplumként kerülhetett a könyvtárba, ezért nem került sor a felvágására.

49*

〈11〉 115 *Historia di Fiandria* [sic] *del Cardinal Bentiuoglio parte prima. liber simpliciter compactus in fol: 4to.*

BENTIVOGLIO, Guido: Della guerra di Fiandra, ...

A n° 48 másik példánya.

50 (BZ 269)

12 *Historia Delle Guerre. Ciuili. Di Francia. Del Dauila. Liber in fol. 4to in rubrum Carmasin Compactus.*

DAVILA, Enrico Caterino: *Historia delle guerre civili di Francia di Henrico Caterino Davila. Nella quale si contengono le operationi di quattro re: Francesco II, Carlo IX, Henrico III, et Henrico IIII, cognominato il Grande. All'illustrissimo et eccellentissimo sig. Giacomo Marcello fù dell'illustrissimo sig. Antonio.*

In Venetia, 1642, presso Paolo Baglioni. 4°, 1056 pp.

Az előzékcímlapon: *Historia delle guerre civili di Francia del Davila.*

Példányleírás: Piros bőrkötés. A gerincen: 163. Az előzékcímlapon: 561.

Possessorok: Az előzéklevél versón Zrinyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Azonosítás: KENDE 57; FERENCZI 389.

Zrinyiana: Zrinyi kétszer is hivatkozik név szerint Davila munkájára: 45. *af.*; 87. *af.*; s valószínűleg a 20. *af.* III. Henrikkel kapcsolatos adatának is ő a forrása. Cf. KLANICZAY 1985, pp. 178–179.

51 (BZ 286)

13 *Historia Delle Guerre Intestine e delle riuolutioni di Francia libri sette, Del Signor Pietro Mattei. Liber mediocris in fol. 4 in membrana alba.*

MATHIEU, Pierre: *Della historia delle guerre intestine, e delle riuolutioni di Francia, libri sette, del signor Pietro Mattei, consigliere, et historiografo regio. Ove narransi le cose più memorabili succese sotto il regno de' christianissimi re' Francesco I, Henrico II, Francesco II, Carlo IX, Henrico III, et Henrico IV. il Grande. Aggiuntovi la riunione, e pacificatione di tutti gli sudditi, ridotti all'ubbidienza di sua maestà. Con gli editti, e capitoli concessigli, et posti a' luoghi loro nell'Historia. Tradotti nouuamente dall'ultima, e copiosa impressione francese nella favella italiana dal sig. D. Girolamo Canini d' Anghiari. Aricchita di sommarii ad ogni narratione, et di una bene ordinata tavola.*

In Venetia, presso il Barezzi, 1638. 4°, 666 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. A gerincen: 170. Az első táblán, belül: 504.

Possessorok: Az előzéklevél versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Azonosítás: KENDE 141; FERENCZI 406.

Zrinyiana: Zrínyi több utalása erre a munkára vonatkoztatható. 87. af.: III. Henriknek Guise herceg megölésével kapcsolatos tanácskéréséről szólva forrásként Davila mellett „Petrus Matei”-t említi. *Montecuccoli-röpirat*: egy latin mondatot idéz: „Petrus Matthaei in Vita Henrici. regis Galliae” forrásmegjelöléssel – ilyen című és latin nyelvű műve Mathieunek nincsen, IV. Henrik életét és tetteit a jelen könyv tárgyalja. *V. disc.*; *VI. disc.*: a de Biron marsall dolgait idéző két példát Zrínyi minden valószínűség szerint e könyvből meríti. *Mátyás-elmélgedések* p. 189: midőn a „favor populi” ingatagságával kapcsolatban azt írja, hogy „Pietro Mattei szavait referálok”, esetleg szintén Mathieu jelen könyvére gondolt. Minthogy ez utóbbi esetben Zrínyi magát az idézetet nem írta le, csupán helyet hagyott ki számára, a kérdés véglegesen nem dönthető el, szó lehet Mathieu valamely más munkájáról is: vide n° 168. Az idézendő mondat alighanem azért maradt el, mert az olasz szöveget Zrínyi latinra tervezte fordítani, miként azt a *Montecuccoli-röpirat* esetében is tette. Cf. KLANICZAY 1985, pp. 180–181.

52*

14 Historiarum Galliae ab excessu Henrici IV libri Octodecim. Liber magnus sed simpliciter compactus in carta.

GRAMOND, Gabriel-Barthélemy de: *Historiarum Galliae ab excessu Henrici IV. ad annum 1629, libri decem et octo, auctore Gabriele Bartholomaeo Gramondo, in Parlamento Tolosano praeside.*

Tolosae, apud Arn. Colomerium, regis et academiae Tolosanae typographum, 1643. 2°, 768 pp.

Azonosítás: Vat. pld. A könyv némileg eltérő szövegű címlappal is forgalomba került (lásd Wolfb. pld.), s van egy 1653. évi amszterdami kiadása is, ez azonban 8°.

Zrinyiana: Zrínyi által különösen kedvelt munka, műveiben kilenc esetben idéz belőle, a szerző nevének említésével: *VI. disc.*; *41. af.*; *40 cent.*; *52 cent.* (itt három szentenciát is!); *Mátyás-elmélgedések* pp. 185, 189 (két alkalommal is!), 200–201, 204. Cf. KLANICZAY 1985, p. 179; NÉGYESY-KOVÁCS 1985, pp. 83, 337.

53*

15 Enormita Inaudite nuouametne [sic! mente-ből jav.] uschite in luce contro il Decoro dell' Apostolica Sede Romana. In duo libri intitolati. Liber in fol. 4. tenuis, simpliciter compactus.

[MARIALES, Xantes]: Enormita inaudite nuovametine [sic] uscite in luce contro il decoro dell'Apostolica Sede Romana, in duo libri intitolati. L'uno dell'arrogante potestà de' papi in difesa delle immunità Chiesa Gallicana; l'altro del diritto di regalia, che tiene il re christianissimo, iura coronae, independentemente da sommi pontefici, di conferire beneficii ecclesiastici etianodio con cura d'anime, con potestà maggiore di quella de' vescovi, ed uguale a quella de' papi. Colle contra risposte del cavallier Sigismondo Campeggi [pseud. = Mariales] anconitano. Alla curiosità di tutt' Europa. Doppo la DEA liberatrice. In Franchfort, per Gio. Giorgio Betlingem, 1649. 4°, 158.

Azonosítás: Vat. pld. Az álnév feloldása a könyvtár katalógusa alapján. Az impresszum adatai koholtak.

54 (BZ 241)

16. *Frossardus et Cominaeus, duo nobilissimi Gallicarum rerum Scriptores. Liber nouus in membrana alba folio 12.*

FROISSART, Jean; COMMYNES, Philippe de: Frossardus et Cominaeus. Duo nobilissimi Gallicarum rerum scriptores.

Amsterdami, apud Joannem Blaeu, 1656. 12°, 664 pp.

A két mű élén belső címlap: Frossardi . . . Historiarum opus omne, jam primum et breviter collectum, et latino sermone redditum a Joanne Sleidano. – p. 202: Philippus Cominaeus De rebus gestis a Ludovico XI. et Carolo VIII. Francorum regibus. E Gallico in Latinum sermonem conversus, brevisque explicatione illustratus a Joanne Sleidano.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: KENDE 75; FERENCZI 357.

55*

17 *A Sua Santità per D. Gioanni Chiumazero e Carrillo Ambasciatore Di Sua Maiestà Cattolica Contro la pretensione Del Vescovo Di Lamego. Liber in fol: 4. Simplex et ualde tenuis.*

CHUMACERO E CARRILLO, Juan: A Sua Santità per D. Giovanni Chiumazero e Carrillo, ambasciatore di Sua Maestà Cattolica contro la pretensione del vescovo di Lamego.

[Roma, 1641.] 4°, 48 pp.

Azonosítás: Bibl. Nat. pld. A kiadás helye és éve Cat. Bibl. Nat. alapján.

Zrinyiana: Zrinyi feltehető érdeklődéséről, különös tekintettel a röpirat Mátyással kapcsolatos érvelésére, cf. KLANICZAY 1985, p. 193.

56 (BZ 384)

18 *Lusitania Liberata ab iniusto Castellanos Dominio restituta Legitimo*

Principi Sereniss : Joanni IV. Lusitaniae etc. Regi. Liber mediocris in integra filera, bene in pellem compactus, rubro colore coloratus.

SOUSA de Machedo, Antonio de: Lusitania liberata ab injusto Castellano-
rum dominio, restituta legitimo principi serenissimo Joanni IV. Lusitaniae,
Algarbiorum, Africae, Arabiae, Persiae, Indiae, Brasiliae, etc. regi potentissimo.
Summo pontifici, imperio, regibus, rebus-publicis caeterisque orbis christiani
principibus demonstrata. Per D. Antonium de Sousa de Macedo Lusitanum,
aulae generosum, regii ordinis Christi equitem ac commendatarium, in supremo
Lusitaniae senatu senatorem expeditoremque gravaminum atque appellationum.
Opus historice-juridicum, materiarum varietate jucundum. Complectens, ultra
principale institutum, omnes Lusitaniae notitias (quoad terram, gentem, poten-
tiam et eventus ab orbe condito) notatu digniores, nec non plurimas aliarum
provinciarum. Cum duplici indice; altero capitum, in principio voluminis; altero
rerum, in fine, in quo lector videbit, esse perutile, non solum utriusque juris
peritis, historicis, politicis, imo et theologis, sed etiam cunctis fere professoribus
diversarum litterarum.

Metszetes előzőkéimlappal.

Londini, in officina Richardi Heron, anno dom. 1645. 4° magno, 794 pp.

Példányleírás: Barna bőrkötés. Piros metszés. A gerincen: 107. Az előzők-
levél versón: 310.

Azonosítás: KENDE 207; FERENCZI 431.

Zrinyiana: *Mátyás-elmélkedések* pp. 181–182: Zrínyi királyválasztásról írt
eszmefuttatásában messzemenően támaszkodott a Sousa könyvéből megismert
portugáliai eseményeknek a tanulságaira. E műből való a p. 182. olvasható
Claudianus-idézet is („Nusquam libertas . . .”), melyet Zrínyi Philippe de Bé-
thune könyvének egyik lapjára is bejegyzett (vide n° 173). Cf. KLANICZAY 1985,
pp. 191–197.

57 (BZ 346)

19 Lusitania vindicata. Libellus parvus in fol: 12. in rubra carta compactus.
[CUNHA, Manoel da:] Lusitania vindicata.

[Parisiis, 1641.] 12°, 165 ff.

Példányleírás: Fehér papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: KENDE 128; FERENCZI 316. A szerző és az impresszum megha-
tározását lásd: *Lusitania vindicata*. Oeuvre de D. Manoel da CUNHA, traduite en
français, avec une préface, par Jules THIEURY, Dieppe, 1863.

Zrinyiana: A *Mátyás-elmélkedések* írásakor Zrínyire gyakorolt hatásáról cf.
KLANICZAY 1985, pp. 191–197.

58 (BZ 139)

20 *Historia Delle Guerre Ciuili, de gli ultimi Tempi descritta dal Conte Maiolino Bisaccioni. Liber in folio 4. sat crassus, sed simpliciter in cartam compactus nec circumcicus.*

BISACCIONI, Maiolino: *Historia delle guerre civili de gli ultimi tempi. Descritta dal conte Maiolino Bisaccioni, gentil'huomo ordinario della camera del re christianissimo, et suo cavaliere. All'altezza serenissima di Parma. Venetia, 1652, appresso Francesco Storti, 4°, 707 pp.*

Példányleírás: Papírkötés. Felvágva, de a levelek körülvágatlanok. A gerincen: .25 – az első számjegy, mely, ismerve a 4° könyvek elhelyezését, csak 1 vagy 2 lehetett, olvashatatlaná fakult. Az előzéklevel versón: 330.

Azonosítás. KENDE 22; FERENCZI 277.

Zrinyiana: A XVII. század derekának forradalmaira és szabadságharcaira vonatkozó ismereteit Zrínyi jórészt e munkából nyerhette. Cf. KLANICZAY 1985, pp. 185, 192. Zrínyi példánya címlapjának hasonmása: SZÉCHY 1896–1902, t. III, p. 185.

59 (BZ 51/II)

21 *Del Mercurio ouero, Historia De correnti Tempi Di D: Vittorio Siri Consigliere Elemosinario Tomo secundo. Liber crassus in fol: 4. bene compactus in membrana alba.*

SIRI, Vittorio: *Del Mercurio ouero historia de' correnti tempi di D. Vittorio Siri, consigliere, elemosinario, et historiografo della maestà christianissima Tomo secundo. Alla maestà christianissima Anna d'Austria, regina madre del re Luigi XIV. et reggente di Francia.*

In Casale, 1647, per Christoforo della Casa. 4° magno, 1724 pp.

Piccini metszetes előzékcímlapján (Syrena-metszet!): *Il Mercurio di D. Vittorio Siri. Tomo II.*

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 151. Az első táblán, belül: 90.

Azonosítás: KENDE 204; FERENCZI 274. A kötet harmadik részének egy másik példányát vide n° 61.

Zrinyiana: A kötetnek Giacomo Piccini által metszett címlapképe szolgált mintául Zrínyinek az *Adriai-tengernek Syrenaia* címlapképe tervezéséhez, valamint a kettő együtt Zrínyi Péter horvát *Syrena*-ja Piccini készítette címmetszetéhez. Cf. SZÉCHY 1896–1902, t. III, pp. 176–177 (megfigyelése sajnálatos módon feledésbe merült); KLANICZAY 1964 p. 355; KLANICZAY 1970, pp. 684–687 (Siri címlapképe közlésével), KIRÁLY-KOVÁCS 1983, pp. 52–56 (Siri címlapképe újraközlésével). Hasznosította Zrínyi a portugál eseményekkel kapcsolatos, e kötetben közölt vitairódmalmat is. Cf. KLANICZAY 1985, p. 194.

60 (BZ 51/I)

22 *Il Mercurio Ouero Historia De Tempi Correnti di D: Vittorio Siri.*

SIRI, Vittorio: *Il Mercurio ovvero historia de' correnti tempi di D. Vittorio Siri, consigliere, elemosinario, et historiografo della maestà christianissima. All'altezza reale del serenissimo prencipe, Gastone di Borbone, duca d'Orliens etc. zio del re, generalissimo dell'armi, e capo de' consiglii.* In Casale, 1644, per Christoforo della Casa. 4° magno, 853 pp. Piccini metszetes előzékcímlapján: *Il Mercurio ovvero historia de' tempi correnti di D. Vittorio Siri.*

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 150. Az első táblán, belül: 89.

Possessorok: Az előzékfűzet f. 3. versóján Zrínyi „Nemo me . . . 1646” exlibrise a jelmonddal.

Bejegyzések: Tollpróbák ismeretlen kéztől az előzékfűzet levelein. A címlapon: *tomo 1.*

Zrínyi bejegyzései:

előzékfűzet 1v: *Sors bona nihil aliud.* (Dr. 18.)

ibid.: *Ex numero libror(um) Comit(um) Nicolai | a Zrin. Regnor(um) Dalmatiae Croatiae | et Sclauoniae Bani.* (Dr. 19. hibásan és hiányosan.)

p. 419: Soissons grófja, Richelieu ellenfeleinek vezére a döntő ütközetben meghalt egy arcába kapott pisztolylövéstől. „E se bene molti vogliono, che restasse colpito et ammazato da un soldato della compagnia di Monsieur; non lascierò per questo riferire l'opinione d'alcuni altri, ch'affermano, ch'egli appostamente venisse ferito da un soldato della propria guardia.” – A margón: *Il Card: Ric: | ha fatto maz-/zarlo, da | un suo ser-/uitore, al | Conte Soisone | che con in-/ganno haue-/ua mandato | a seruirlo.* (Dr. 107.)

Azonosítás: KENDE 204; FERENCZI 274.

Zrínyiana: Zrínyi bejegyzéseiről cf. KLANICZAY 1970, p. 687.

61*

23 *Del Mercurio Di D: Vittorio Siri Tomo Secundo Libro Terzo. liber in fol: 4 simpliciter compactus.*

SIRI, Vittorio: *Del Mercurio Di D. Vittorio Siri. Tomo secondo, libro terzo.*

A n° 59 – impresszum nélküli belső címlappal ellátott – harmadik részének (pp. 1129–1724) másik példánya.

Példányleírás: KENDE 145, szerint papirkötése volt.

Possessorok: KENDE 145 szerint benne volt Zrínyi „Nemo me . . . 1646” exlibrise a jelmonddal.

Azonosítás: KENDE 145; FERENCZI 274 (második tétele). A zágrábi Zrínyikönyvtárban a n° 59–60 tételekkel együtt a BZ 51. jelzetet kapta; szerepelt az

1918. évi kiállításon, de DRASENOVICH (p. 8.) már nem találta a helyén s jelenleg sincs ott.

62*

24 *Il Mercurio Di D: Vittorio Siri Tom: III. Liber mediocris bene compactus in membrana albam [sic], in fol: 4.*

SIRI, Vittorio: Del Mercurio, ovvero historia de' correnti tempi di D. Vittorio Siri, consigliere di stato et historiografo della maestà christianissima, tomo terzo. All'altezza serenissima della gran duchessa di Toscana, Vittoria della Rovere.

In Lione, 1652, apresso Gio. Ant. Huguetan et Marc'Ant. Ravaud. 4° magno, 1065 pp.

A metszetes előzékcímlapon: Il Mercurio di D. Vittorio Siri.

Azonosítás: Bibl. Nat. pld.

Zrinyiana: Siri III. kötetének kézhezvétele indította Zrinyit (vagy az ő sugallatára Vitnyédyt?) arra, hogy az ún. nádori emlékiratban a szerzőt – magasztaló sorok kíséretében – II. Rákóczi György figyelmébe ajánlja, Zrinyinek Sirivel való esetleges kapcsolatát sejtetve. Cf. KLANICZAY 1970, pp. 687–689.

63 (BZ 197)

25 *Riuolutioni Di Catalogna, diuise in quatro libri. Liber in folio 4. nouus tenuis in membrana alba.*

ASSARINO, Luca: Le riuolutioni di Catalogna diuise in quattro libri, descritti da Luca Assarino, dove pienamente si narrano le origini, e le cagioni di tutte le turbulenze in quella provincia succedute da principio del regnare di Filippo Quarto monarca delle Spagne, la deditione de' Catalani al rè christianissimo, et altri successi di quella provincia sino all'anno 1642. Con un'essatta notitia non solo del governo, ma anche del sito, e delle qualità di quel paese.

In Bologna, per Giacomo Monti, 1648, ad istanza di Carlo Zenero. 4°, 204 + 140 pp.

Az előzékcímlapon: Riuolutioni di Catalogna. A III–IV. rész élén belső címlap.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 262.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrinyi „Nemo me . . . 1646” exlibrise a jelmonddal.

Zrinyi bejegyzései:

előzékcímlapon: *Assai ben balla a chi la fortuna | suona.* (Dr. 1.)

ibid.: <i>faua szerenchenek</i>	<i>De kit sandaliul néz</i>
<i>musical az kinek</i>	<i>bar ű legyen uitez</i>
<i>Igen kőnien tancolhat.</i>	<i>igen kőnien romolhat.</i>

Keszt, batort, okossat.

Szerenhe [sic] apolgat.

illyent soha nem ronthat. (Dr. 2. hibásan.)

III–IV. rész, p. 101: „E se l'uno de' due nemici sperava nell'arme, e nella virtude; l'altro attendea grand'utile dalla fortuna e dalle occasioni.” – A margón: *bizognia far tutto | quel che si puo hu/manamente far | al soldato, il res|to lasciar far tutto | alla fortuna | e star trascurato. (Dr. 109.)*

ibid. p. 109: Egy csata váratlan fordulatának leírása mellett a margón: *Ludit in humanis | diuina potentia | rebus. (Dr. 24.)*

hátsó védőlevél rectón: *Assai ben balla a chi la for|tuna suona. (Dr. 3.)*

Azonosítás: KENDE 7; FERENCZI 1/a.

Zrinyiana: A verses bejegyzést tartalmazó előzékcímlap hasonmását közli SZÉCHY 1896–1902, t. I, p. 305. A bejegyzések szerencse-tematikájáról cf. KLANICZAY 1985, pp. 189–190. Az epigrammáról részletesen cf. Kovács 1985, pp. 24–25.

64★

26 Las Obras y Relaciones De Ant. Perez Secretario de Estado, que fu del Rey de Espanna don Phelippe II deste nombre. Liber sat nouus in membrana alba, in fol: 8.

PÉREZ, Antonio: Las obras y relaciones de Anton[io] Pérez, secretario de estado, que fu del rey de España Don Phelippe II. deste nombre.

Por Juan Antonio y Samuel de Tornes, 1654, [Ginebra]. 8°, 1126 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. Cf. ANTONIO PALAU Y DULCET, *Manuel del librero Hispanoamericano*, 2. ed., t. XIII, Barcelona, Libreria Palau, 1961, n° 219027.

65★

27 Historia del Regno De Goti nella spagna risorto ò uero Del raquistò della spagna, Occupata Da Mori, quarta parte Del P. Bartolomeo De Rogatis, liber alla ligatura rustica in fol. 8.

ROGATO de Rogatis, Bartolomeo: Historia del regno de' goti nella Spagna risorto o vero del racquistò della Spagna occupata da mori. Quarta parte. Del P. Bartolomeo de Rogatis della Compagnia di Giesù.

In Napoli, per Luc'Antonio di Fusco, 1653, 8°, 490 pp.

Azonosítás: Napoli, Biblioteca Nazionale pld.

Zrinyiana: A *Montecuccoli-röpirat*-ban Zrínyi egy példát idéz Rogatis könyvéből. Kérdés, hogy a jelen IV. részből, vagy pedig a n° 66. alatt szereplő III-ból?

66 (BZ 403)

28 Historia del Regno De Goti, terza parte. alla ligatura rustica in folio 8.

ROGATO de Rogatis, Bartolomeo: *Historia del regno de' goti nella Spagna risorto o vero del racquisto della Spagna occupata da mori. Terza parte. Del P. Bartolomeo de Rogatis della Compagnia di Giesù. All'illustrissimo signor Ettore Capecelatro.*

In Napoli, 1653, per Francesco Savio stampator della corte arcivescovale, ad istanza di Francesco Balsamo lib. 12°! 575 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: 354. Az első táblán, belül: 242.

Azonosítás: KENDE 185; FERENCZI 543.

Zrinyiana: Vide n° 65.

67 (BZ 182)

29 *Historia Del Guicciardini, libro grando [sic] in folio 4. in rubro carmasin.*

GUICCIARDINI, Francesco: »La historia d'Italia di M. Francesco Guicciardini gentil'huomo fiorentino, divisa in venti libri. Riscontrata con tutti gli altri storici, et auttori, che dell'istesse cose habbiano scritto, per Tomaso Porcacchi da Castiglione Arretino. Con un giudizio fatto dell [sic] medesimo, per discoprir tutte le bellezze di questa historia, et una raccolta di tutte le sententie sparse per l'opera. Et con due tavole: una de gli auttori citati in margine, et l'altra delle cose notabili. .

In Trevigi, appresso F. Zanetti, 1604.« 4°, 488 + »112« ff.

Belső címlapon: Dell'istoria d'Italia di . . . gli ultimi quattro libri. In Treviso, appresso Fabritio Zanetti. 1604.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen 231. Az előzéklevel versón: 571. A címlap hiányzik; a könyv a végén is csonka: a f. 96-nál megszakad.

Possessorok: Az előzéklevel versón Zrínyi „Nemo me . . . 1646” exlibrise, a jelmondattal.

Azonosítás: KENDE 84; FERENCZI 509. A címlap NUC alapján. A címlel már 1662-ben is hiányzott, a *Catalogus* a kötet tartalmát jelöli meg.

68 (BZ 289)

30 *Idem ligato alla rustica fo 4.*

GUICCIARDINI, Francesco: *La historia d'Italia di M. Francesco Guicciardini gentil'huomo fiorentino. Con le postille in margine delle cose notabili, insieme la tavola per ordine d'alfabeto, con la vita dell'autore. Di nuovo riveduta et corretta per Francesco Sansovino. Con l'aggiunta de' quattro ultimi libri lasciati indietro dall'autore. Primo volume.*

Presso Giacomo Stoer, 1636, [Ginevra]. 4°, 604 + 568 pp.

Belső címlapon: La historia d'Italia . . . Secondo volume.

Példányleírás: Szakadt, gyűrött, körülvágatlan, de felvágott példány. Könyvtári papírborítóban. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Zrínyi bejegyzései:

vol. I, p. 4: „A Innocenzio succedette Roderigo Borgia . . . assunto al pontificato . . . perchè . . . comperò palesemente, parte con danari, parte con promesse degli uffici, e beneficii suoi, che erano amplissimi, molti voti di cardinali, i quali, disprezzatori dell'evangelico ammaestramento, non si vergognorono di vendere la facoltà di trafficare col nome della autorità celeste i sacri tesori . . .” – A margón és a lap alján: *Kotiauetie | Kotiauetie | kinek kel. | Vendit alexander Sacramenta altaria Cristum | Emerat ille prius uendere iure potest.* (Dr. 43.)

ibid. p. 5: „. . . in Alessandro Sesto . . . erano queste virtù avanzate di grande intervallo da vitii: costumi oscenissimi, non sincerità, non vergogna, non verità, non fede, non religione, avaritia insatiabile, ambizione immoderata, crudeltà più che barbara, et ardentissima cupidità di esaltare . . . i figliuoli, i quali erano molti. Et tra questi, qualcuno, . . . no meno detestabile in parte alcuna de padre.” – A margón: *Papa ogli [?] | mala arbor malos | fructus.* (Dr. 44.)

ibid. p. 7: III. Callixtus pápa Alfonz nápolyi király halála után megpróbálta megfosztani fiát, Ferdinándot a királyságtól, pedig egykor apja minisztere volt s jórészt neki köszönhette a pápaságát. „Ma è certamente cosa verissima che non sempre gl'huomini savi discernono o giudicano perfettamenteamente, bisogna che spesso si dimostrino segni della debolezza dell'intelletto humano.” – A margón: *che non e in poten | del homo benche | sauio euitar cadute | a disordini | uide Ministro di Stato.* Utalás Jean de Silhon könyvére, vide n° 166. (Dr. 45.)

ibid. p. 9: Ferdinánd nápolyi király szerette volna megsabadítani vejét, Giangaleazzo Sforzát, Milánó törvényes urát, nagybátyja, Lodovico gyámsága alól. „Il quale desiderio benchè Ferdinando, pieno in tutte l'attioni d'incredibile simulatione et dissimulatione, si fusse sforzato di ricoprire, nondimeno Alfonso [a fia], huomo di natura molto aperta, non s'era mai astenuto di lamentarsi palesemente dell'oppressione del genero, dicendo con maggior libertà che prudentia, parole ingiuriose et piene di minacci.” – A margón: *tacere et facere.* (Dr. 46.)

ibid. p. 19: A milánói fejedelmeknek a franciák itáliai intervenciójával kapcsolatos álláspontjának változásaival kapcsolatban: „Non è certo opera perduta o senza premio il considerare la varietà de' tempi e delle cose del mondo.” – A margón: *cuncta trahit secum | uertitq(ue) uolubile tempus | nec patit(ur) cer|ta currere | quemq(ue)|uia.* (Dr. 47.)

ibid. p. 33: „. . . con le preuentioni et con le diuersioni si vincevano le guerre.” – A margón: *NB M | preueniere | et diuersire.* (Dr. 184.)

ibid. p. 65: VIII. Károly római fogadtatásával kapcsolatban: „. . . il re . . . intervenne un'altro giorno alla messa pontificale, . . . et secundo il rito antico dette al Papa [VI. Sándor], celebrante la messa, l'acqua alle mani.” – A margón piros ceruzával: *Christ(us) Vrunknak | nem tötöt uizet ke|zere Tiberius | Chaszar.* (Dr. 48.)

ibid. p. 85: „Nel qual tempo morì in Napoli Gemin [Dzsem heceg] ottomano con sommo dispiacere di Carlo [VIII. Károly], perchè lo riputava grandissimo fondamento alla guerra, la quale haveva in animo di fare contro all'imperio de' Turchi; et si credette, molto costantemente, che la sua morte fusse proceduta da veleno, datogli a tempo terminato dal pontefice, . . .” – A margón: *o fides Barbara | non Christiana | nosza Papa | Hun uan az | Hited.* (Dr. 49.)

Azonosítás: KENDE 85; FERENCZI 435.

Zrinyiana: Zrinyinek a jegyzetekben megnyilvánuló pápaellenes véleményéről cf. KLANICZAY 1964, pp. 379–380. a „Kótyavetye . . .” bejegyzés versszerűségéről cf. Kovács, 1987–1988, pp. 183–184.

69 (BZ 138)

31 *L'Istoria Delle Guerre ciuili d'Inghiterra* [sic] *Tra le due Case di Lancastro, e Jorc, scritta in tre uolumi, ligato alla rustica, folio 4.*

BIONDI, Giovanni Francesco: *L'istoria delle guerre civili d'Inghilterra tra le due case di Lancastro, e Jorc.* Si describe in Ricardo II. l'origine di esse, il progresso nelle vite de i re susseguenti, cioè di Arrigo IV. V. e VI. d'Odoardo IV. e V. di Ricardo III. e di Arrigo VII. nel quale finirono. Scritta in tre volumi. Dal cavaliere Gio[vanni] Francesco Biondi, gentilhuomo della camera privata della serenissima maestà della Gran Bertagna [sic]. Volume primo.

In Venetia, 1637(–1644), appresso Gio. Pietro Pinelli. 4°, 335 + 520 + 299 pp. A Volume secondo és terzo előtt új címlap, az impresszumokban: 1641, 1644.

Példányleírás: Fehér papírkötés. A gerincen: 131. Az első táblán, belül: 138.

Azonosítás: KENDE 20; FERENCZI 276.

70 (BZ 417)

32 *Imago Regis Caroli in illis suis aerumnis et solitudine, Libellus niger in fol: 12.*

[GAUDEN, John?]: *Eikón basiliké*, vel *Imago regis Caroli.* In illis suis aerumnis et solitudine. . .

Hagae–Comitis, ex officina Samuelis Broun, bibliopolae Anglici, 1649. 12°, 272 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. A metszés zöldre festve. A metszésre karcolva, fölül: 93. A gerincen: 459. Az első táblán, belül: 255. Az előzőklevél rectón: <217>, alatta: 93.

Azonosítás: KENDE 63; FERENCZI 336. A feltételezett szerző neve NUC alapján.

Zrinyiana: Zrinyinek az angol forradalom iránti ellenszenvét a fenti királypárti mű is táplálhatta. A 66. af.-ban említett hadi eseményekre vonatkozó

ismeretei azonban nem innen erednek, mert ezekről itt nincs szó. Cf. KLANICZAY 1964, p. 375 (a mű szerzőségét a korábbi álláspont nyomán Earles-nek tulajdonítva).

71★

33 *Nicolai Sanderi, de Origine ac progressu Schismatis Anglicani libri tres, liber antiquus in alba membrana, fol 8.*

SANDERS, Nicholas: Nicolai Sanderi De origine ac progressu schismatis Anglicani, libri tres, quibus historia continetur maxime ecclesiastica, annorum circiter sexaginta, lectu dignissima, nimirum ab anno 21. regni Henrici octavi, quo primum cogitare coepit de repudianda legitima uxore serenissima Catharina, usque ad hunc vigesimum octavum Elisabethae, quae ultima est eiusdem Henrici soboles. Aucti per Edovardum Rishtonum, Romaeque impressi; nunc vero in Germania iterum locupletius editi.

Ingolstadii, ex officina typographica Wolfgangi Ederi, 1586, 8°, 373 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. A mű első, Kölnben 1585-ben megjelent kiadásának a címe eltér a *Catalogus*-beli formától; az 1586. évi római kiadás, melyre az ugyanazon évben megjelent, fenti ingolstadti is hivatkozik, rendkívül ritka. Valószínű ezért, hogy Zrínyi a római kiadás címváltoztatát pontosan követő ingolstadtit birtokolta, ha nem az 1586. évit, akkor az 1587-ben és 1588-ban ugyanott megjelent, az előbbivel teljesen azonos kiadás valamelyikét.

72★

34 *Joh. Ludouici Gottefridi, historica Cronica de quatuor Monarchijs a principio mundi ad hoc usque tempus cum emblematis. Liber magnus in integra filera fortiter compactus. albus. Germanicus.*

GOTTFRIED, Johann Ludwig: Jo[annis] Ludovici Gottfridi Historische Chronica, oder Beschreibung der fürnemsten Geschichten so sich von Anfang der Welt biß auff unsere Zeiten zugetragen; nach Außtheilung der vier Monarchien und beygefügter Jahrrechnung auffs fleissigste in Ordnung gebracht und in acht Theil abgetheilet; mit viel schönen Contrafaicturen zur Lust und Anweisung der Historien gezieret an Tag gegeben und verlegt, durch Matthaëum Merianum.

Gedruckt zu Franckfurt am Mayn, in Wolfgang Hoffmanns Buchdruckerey, 1642. 2°, 1085 pp.

Metszetes előzékcímlapon: Joh. Lud. Gottfridi Historische Cronica der vier Monarchien von Erschaffung der Welt biß off unsere Zeiten, mitt Kupferstücken gezieret durch Matthaëum Merianum.

Azonosítás: Wolfb. pld. A *Catalogus* írója az előzékcímlap szövegét tolmácsolta latinul. Van a műnek egy ugyanott megjelent 1657. évi kiadása is, de az

az „auff unsere Zeiten” szövegrész helyett „auf das Jahr Christi 1619” megjelenést tartalmazza a címekben s így nem jön számításba.

Zrinyiana: Zrinyi érdeklődését felkelthették a nagy embereket ábrázoló portrémetszetek, melyek sorában – több magyar történeti személyiség (Zsigmond császár, II. Lajos, Báthory István, Báthory Zsigmond, Bocskay István) mellett – ott találjuk a szigeti Zrinyi Miklósét is. Ez utóbbihoz a következő szöveg tartozik: „Nicolaus Graff von Serin, ein Ungar, und Kriegsheld wider der Türcken, ist anno 1566 neben vielen hugarischen [sic] vom Adel in der festung Zigeth auff der Brücken Tod geblieben.”

73 (BZ 369/II)

35 Istoria del Concilio di Trento parte Secunda, scritta dal Padre Sforza Pallavicino, Soci: Jesu. Liber nouus et magnus, in integra filera, albus.

PALLAVICINO, Sforza: Istoria del concilio di Trento, scritta dal padre Sforza Pallavicino della Compagnia di Giesù ove insieme rifiutati con autorevoli testimonianze un’istoria falsa divulgata nello stesso argomento sotto nome di Pietro Soave polano. Alla santità di nostro signore papa Alessandro VII. Parte seconda. Con la tavola universale delle cose più notabili contenute in ambedue le parti.

In Roma, 1657, nella stamperia d’Angelo Bernabò dal Verme erede del Manelfi, per Giovanni Casoni libraro all’insegna di San Paolo. 2°, 1066 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 32. Az első táblán, belül: 423.

Bejegyzések: Néhány helyen (pp. 49, 57, 91, 92) ismeretlen kéz olasz nyelvű javításai a szövegben, és jegyzetei a lapszéleken. KENDE 156. a p. 22. (recte: p. 92!) lévő bejegyzést tévesen Zrinyinek tulajdonítja. DR. 261–268. állítólagos Zrinyi-bejegyzéseket közöl, de a megadott lapokon semmiféle jegyzet sem található, sőt a jegyzetek tárgyaként idézett szövegrészek sem innen valók.

Azonosítás: KENDE 156; FERENCZI 411. Első kötetét vide n° 74; a később megjelent 3. kötetet n° 594.

74 (BZ 369/I)

36 Idem parte prima in eadem quantitate et qualitate.

PALLAVICINO, Sforza: Istoria del concilio di Trento, scritta dal padre Sforza Pallavicino della Compagnia di Giesù, ove insieme rifiutati con autorevoli testimonianze un’istoria falsa divulgata nello stesso argomento sotto nome di Pietro Soave polano. Alla santità di nostro signore papa Alessandro VII. Parte prima.

In Roma, 1656, nella stamperia d’Angelo Bernabò dal Verme erede del Manelfi, per Giovanni Casoni libraro all’insegna di San Paolo. 2°, 1138 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 31. Az első táblán, belül: 424.

Bejegyzések: Néhány helyen (pp. 126, 219, 310) ismeretlen kéz olasz nyelvű javításai a lapszéleken (azonos a II. kötetet jegyzetelő kézzel). Dr. 260. a p. 310. lévő bejegyzést tévesen Zrínyinek tulajdonítja.

Azonosítás: KENDE 156; FERENCZI 411.

75*

37 *Historiae Concilij Tridentini libri octo. liber mediocris in membrana alba fol: 4.*

[SARPI, Paolo]: Petri Suavis [pseud. = Sarpi] Polani *Historiae Concilii Tridentini libri octo, ex Italicis summa fide et accuratione Latini facti. Editio nova, ab ipso auctore multis locis emendata et aucta.*

1622, [Leiden, typ. Isaac Elzevier]. 4°, 964 pp.

Azonosítás: Alphonse WILLEMS, *Les Elzevier. Histoire et annales typographiques*, Bruxelles–Paris–La Haye, 1880, n° 206. Sarpi álnéven megjelent művének latin fordítása először 1620-ban jelent meg Londonban, majd 1621-ben Frankfurtban. E kiadások azonban 2° alakúak. A legkorábbi 4° kiadás a fenti, melyet még több más is követett. 1658-ból való az „editio quinta et ultima” jelzést viselő szintén 4° dordrechi kiadás. Zrínyi példánya a 4° kiadások valamelyikéből való. Zrínyi megmaradt könyveinek DAUN-féle rendezésekor a *Catalogus* jelen tételével egyrészt a Sforza Pallavicino által Sarpi ellen írt zsinattörténet 3. kötetét (vide n° 594), másrészt egy a zsinat dekrétumait tartalmazó kiadványt (vide n° 712) azonosítottak, mindkettőre tévesen ráragasztva a II. 37-re utaló cédulát.

76 (BZ 252/I)

⟨38⟩ 37 *Jo. Petri Lotichij rerum Germanicarum libri LV. liber novus et magnus in integra filera albus uiride colore coloratus.*

LOTICHIUS, Joannes Petrus: Jo[annis] Petri Lotichii *Rerum Germanicarum sub Matthia, Ferdinandis II. et III. impp. gestarum, libri LV. Quibus dicta, factaque, memorabilia, quae quidem in Imperio Romano–Germanico, externisque regnis, ac provinciis, ab anno 1617. sive Bohemicorum motuum initiis, ad annum usque 1634. sive excessum Gustavi, Sveciae regis, acciderunt ordine recensentur. Adiectis iconibus personarum genuinis, figuris item et descriptionibus praeliorum, obsidionum, etc. in aes incisus, ab iis, qui pleraque oculis hausere, fideliter communicatis.*

Francofurti ad Moenum, typis exscripti Wolfgangi Hoffmanni, impensa Matthaei Meriani, anno a nato Christo 1646. 2°, 1154 pp.

M. Merian díszes, metszetes előzékcímlapjával.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 37. Az előzéklevel versón: 489.

Azonosítás: KENDE 125; FERENCZI 415.

77 (BZ 252/II)

〈39〉 38 *Joan. Petri Lotichij rerum Germanicarum pars secunda*, 〈parum in minori quantitati quam prior〉 *alias in ligatura per omnia idem tam secundum quantitatem, quam qualitatem.*

LOTICHIUS, Joannes Petrus: Jo[annis] Petri Lotichii *Rerum Germanicarum sub Ferdinandis II. et III. imperatoribus gestarum pars secunda*, excurrens libris LXII. Quibus dicta, factaque, memorabilia, quae sub S. Romano Imperio, externisque regnis ac provinciis ab excessu Gustavi Sveciae regis, ad excessum Ferdinandi II. imp. et porro sub Ferdinando III. imp. ad annum 1643. acciderunt, ordine ac seriatim recensentur. Accedunt heroum icones, obsidionum, praeliorumque secundum fidem eorum, qui coram fuerunt, descriptiones ac figurae, aere repraesentatae.

Francofurti ad Moenum, impensa Matthaei Meriani, anno 1650. 2°, 984 pp.

M. Merian díszes, metszetes előzékcimlapja.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 38. Az előzéklevel versón: 490.

Azonosítás: KENDE 125; FERENCZI 415.

78 (BZ 370)

40 *Genealogia, Imperatorum, Regum, Principum, Comitum, Baronum et Dynastarum Germanorum totius Orbis christianj Eliae Reusneri: liber magnus per omnia talis sunt duo praecedentes.*

a) REUSNER, Elias: *Genealogia imperatorum, regum, principum, comitum, baronum et dynastarum Germanorum totius orbis Christiani*. Sive opus genealogicum catholicum, in quo praecipuae familiae *basilikhai*, maxime vero regum ac principum Germanorum in toto orbe Christiano dilatatorum stirpes ac prosapiae, inde ab earum origine usque ad praesentem aetatem continentur. Ad controversas principum, comitum ac baronum successiones decernendas apprimè utile ac necessarium, et in vertente causa Juliacensi summopere expetitur. Concinnatum atque editum summo studio et singulari industria Eliae Reusneri Leorini medicinae licentiati, professoris historiarum et poeseos in Academia Jenensi. Nunc recensitum et indice atque oeconomia operis totius auctum. Francofurti, impensis Joannis Treutellii, bibliop., 1612. 2°, 532 pp.

b) REUSNER, Elias: Eliae Reusneri Leorini *Basilikón* operis genealogici catholici, de familiis regum et principum aliorumque procerum orbis Christiani pars V. Stirpes Britannicae, quae stemmata continent illustria regum Angliae et Britanniae: I. ex occidentalium Saxonum regibus; II. ex Daciae regibus; III. ex Normanniae ducibus; IV. ex Blosii comitibus; V. ex Andium comitibus; VI. ex Wallis.

(Francofurti ad Moenum, apud Nicolaum Baslaeum, 1592.) 2°, 92 pp.

c) REUSNER, Elias: *Basilikón operis genealogici catholici auctarium*. Illustres stirpes et familias comitum, baronum, aliorumque procerum Sacri Imperii Romani, et praecipue Germaniae nostrae continens. Auctore Elia Reusnero Leorino medicinae licentiato, professore historiarum et poeseos in Academia Jenensi. Corollarii loco accessere paralipomena quaedam eiusdem operis *basilikón* genealogici, de nonnullis aliis regum et principum prosapiis.

Francofurti, ex officina typographica Nicolai Baslaei, 1592. 2°, 299 ff.

Példányleírás: Kiadói kolligátum? Pergamenkötés, két pár zöld vászon-szalaggal. A metszés zöldre festve. A gerincen: 36. Az első táblán, belül: 437.

Possessorok: Az első táblán belül: *Francisci Listij Anno 1616*.

Azonosítás: KENDE 181; FERENCZI 412.

79 (BZ 377)

41 Annales rerum Belli domique ab Austriacis Haspurgicae [sic] Gentis Principibus, a Rudolpho primo usque ad Carolum V gestarum, ex optimis Authoribus conquisiti per Gerardum De Roo: liber semilacer in integra filera non crassus.

ROO, Gerardus de: *Annales rerum belli domique ab Austriacis Habsburgicae gentis principibus, a Rudolpho Primo, usque ad Carolum V. gestarum, ex optimis quibusque cum typo cuspis tum manuscriptis authoribus, publicis item ac privatis rerum monumentis summo studio conquisiti, et in libros XII per Gerardum de Roo, serenissimi Austriae archiducis Ferdinandi etc. olim bibliothecarium congesti, et Conradi Decii a Weydenberg, eiusdem suae serenitatis secretarii opera et sumptibus nunc demum in lucem editi.*

Oeniponti, excudebat Joannes Agricola, 1592. 2°, 472 pp.

Példányleírás: Szakadozott bőrkötés. Az első tábla a gerinccel letépve. Az első táblán, belül: 312.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Et mente et gente vere generoso ac Magnifico Domino Domino Francisco in ulteriorem sui recommendationem humil[ime] [kiszakadva!] offert M. Martinus Neubauer |.....|1642. 6. 7°* Alatta más kézzel: *Franciscus Keri liber Baro de Ipolker humanista anno a partu gloriosissimae Virginis millesimo sescentesimo quadragesimo sexto die secunda mensis octobris incepit possidere sub praeceptore Dominico Fontanario nobili Tyrolensi sacrae et sanctae Theologiae quarti anni auditore. A címlapon: Ex libris Michaelis Angerer Abbatis Pomarij Montis G.D.I. Anno 1594. Uo.: Sum M. Martini Neubaueri Vien. Aust. 1626.*

Bejegyzések: Az első táblán, belül Kéry Ferenc olasz bejegyzése. A kötetben számos helyen Neubauer latin bejegyzései: kiemelések és emlékeztető margójegyzetek. Dr. 270–276. egy részüket tévesen Zrínyinek tulajdonította.

Azonosítás: KENDE 186; FERENCZI 423.

80*

42 *Joann Sleidani de statu Religionis et reipublicae, Carolo Quinto Caesare, Commentariorum libri XXVI. liber fortiter compactus cum fibulis, albus et in fol: 8.*

SLEIDANUS, Joannes: Joan[nis] Sleidani De statu religionis et reipublicae, Carolo Quinto caesare, commentariorum libri XXVI. Viginti quinque libris, praeter accuratorem totius operis recognitionem, etiam nunc primum vigesimus sectus accessit, quem author ipse post primam aeditionem conscribere coepit, et usque ad profectionem caesaris in Hispaniam perduxit. Una cum apologia ab ipso authore conscripta et indice locupletissimo.

1566, (Argentorati, excudebat Theodosius Rihelius). 8°, 512 ff.

Azonosítás: NUC. A *Catalogus* szövegével egyező címvariáció a Rihelnyomda 1558. és 1559. évi kiadásában is megjelenik, ez utóbbiak azonban 4° formátumúak. Zrínyi megmaradt könyveinek DAUN-féle rendezésekor a *Catalogus* jelen tételével Sleidan művének francia fordítását azonosították, tévesen arra ragasztva rá a II. 42-re utaló cédulát. Ez utóbbi kötetet vide n° 619.

81 (BZ 158)

43 *Josephi Riccii Brixiani Clerici Regularis Congregationis Somaschae De Bellis Germanicis libri decem. Liber fortis in rubro Carmasin in folio 4.*

RICCI, Giuseppe: Josephi Riccii Brixiani clerici regularis Congregationis Somaschae De bellis Germanicis libri decem. In quibus Bohemica, Danica, Suecica bella, et quidquid ubique terrarum ab anno 1618. usque ad annum 1648. gessere Germani, continua narratione describuntur. Cum pacis conditionum auctario, quae Monasterii, et Osnabrugi, inter caesaris, regum, et principum legatos, et conquisitores nuperrime convenerunt. Ad illustrissimum et excellentissimum D. D. Aloysium Maurocenum divi Marci procuratorem.

Venetii, apud Turrinum, 1648. 4°, 800 pp.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen: 51. Az első táblán, belül: 57.

Azonosítás: KENDE 182; FERENCZI 296.

Zrinyiana: A harmincéves háború eseményeire Zrínyi főforrása. Különösen a svéd hadviselés tanulságaival kapcsolatban idéz tőle példákat, név szerint hivatkozva rá: VI. disc.; 4. af.; 15. af.; 26. af.; 27. af.; 41. af. Valószínű, hogy akkor is Riccire támaszkodik, midőn nevét nem említve idéz példákat a svédek hadjárataiból, lásd 65. af.; 66. af.; 44. cent.

82*

44 *Historia belli Huszitarum liber Germanicus tenuis in fol. 4 membrana olim alba, iam maculata.*

ZACHARIAS, Theobald: Hussiten Krieg, darinnen begriffen das Leben, die Lehr und Tod M. Johannis Hussii, und wie derselbig von den Böhmen, besonders Johanne Zisska und Procopio Raso, ist gerochen worden. Alles aus glaubwürdigen Geschichtsschreibern, alten Monumenten und Manuscriptis, mit Fleiss zusammen getragen, und Teutscher Nation aller dings gnugsam zum nötigen Bericht in öffentlichen Druck verfertigt durch ...

Wittenberg, 1609. 40, 430 pp.

Azonosítás: Čeněk ZÍBRT, *Bibliografie české historie*, t. II, v Praze, 1902, n° 3082. A címet csupán röviden idéző Johann POHLER a könyvet Nürnbergben megjelentek írja, cf. *Bibliotheca historico-militaris*, t. I, Cassel, 1887; repr. New York, Burt Franklin, 1961, p. 122. A mindkét bibliográfus szerint Nürnbergben megjelent második kiadás (ZÍBRT szerint 1621-ben, POHLER szerint 1624-ben) további részekkel bővült, s így még kevésbé lehetett „tenuis”.

83★

45 *Alberti Fridlandi, Perduellionis Chaos, siue ingrati animi Abissus. Liber in folio 4. recte per modum Calendari, sine membrana.*

Alberti Fridlandi perduellionis chaos, sive ingrati animi abyssus. 1634, [Pragae]. 4°, [38] ff.

Azonosítás: BL pld. (Waldstein címszónál). Cf. Georg SCHMID, *Die Waldenstein-Literatur 1626–1878*, in „Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen”, XVII(1879), p. 73, n° 40.

84★

46 *Historia della uita D'Alberto Valstain Duca Di Fritland, liber tantus sicut praecedens, in fol 4 carta turcica picta.*

GUALDO PRIORATO, Galeazzo: Historia della vita d'Alberto Valstain, duca di Fritland, del conte Gualdo Priorato. Alla maestà christianissima di Luigi Terzodecimo, re di Francia, di Navarra etc., il giusto, il trionfante.

A Lion, chez Jean-Ayme Condé, rue du Puy-Pelù à l'ensegne [sic] du dauphin, 1643. 8° magno!, 65 ff.

Azonosítás. Bibl. Nat. pld.

85 (BZ 171)

47 *De Saggi D'Historia Del Sig. Pietro Pomo parte prima. liber doubos digit crassus, fortis in rubro carmasin, fol. 4.*

POMO, Pietro: De' saggi d'istoria del sig. Pietro Pomo. Parte prima. In cui si descrivono le attioni seguite dell'invasione del re di Svetia in Germania fino alla morte del Wolestano. All'illustrissimo signor il sig. Gio[vanni] Francesco Loredano.

In Venetia, 1640, presso Giacomo Sarzina. 4°, 179 + 158 pp.

A Parte seconda ... Germania dell'anno 1634 fin l'anno 1637 ... élen belső címlap.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen: 210. Az első táblán, belül: 556. A metszésen, fölül: *B. N.* 224.

Possessorok: Az előzéklével versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Bejegyzések: Parte prima, p. 17: kalapos férfit ábrázoló ceruzarajz a lapszámlen – saec. XVII.

Azonosítás: KENDE 168; FERENCZI 497.

Zrinyiana: 4. *af.* : Banér svéd generális sikertelen akcióját említve, Ricci könyve mellett Pomo – valamint Gualdo Priorato (vide n° 86) – művére is hivatkozik Zrínyi.

86 (BZ 156)

48 *Dell Historia del Conte Galeazzo Gualdo Priorato parte Terza. Liber per omnia uti praecedens et in rubro carmasin.*

GUALDO PRIORATO, Galeazzo: *Dell' historia del conte Galeazzo Gualdo Priorato parte terza. Nella quale si contengono tutte le cose universalmente occorse dall'anno 1640. sino l'anno 1646. Consacrata alla maestà augustissima di Vladislao Quarto re de Polonia, e Svezia, etc.*

In Venetia, presso i Bertani, 1648. 4°, 470 pp.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen: 52. A metszésen, fölül: *B. E.* 2. Az első táblán, belül: 554.

Azonosítás: KENDE 170; FERENCZI 294.

Zrinyiana: 4. *af.* : Banér svéd generális sikertelen akcióját említve Ricci – és Pomo – könyve mellett Gualdo Priorato e művére is hivatkozik Zrínyi.

[III.] HISTORICI PANNONIAE ET ORIENTALIUM

87 (BZ 49)

1. *Marci Zuerij Boxhornij historia Vniuersalis Sacra et profana, a Christo nato ad Annum usque MDCL, in qua Illustrium Gentium ac Principum Origines, res gestae, variae mutationes in Ecclesia et republica traduntur. Liber nouus, crassus in membrana alba fol: 4to.*

BOXHORN, Marcus Zuerius: *Marci Zuerii Boxhornii Historia universalis sacra et profana, a Christo nato ad annum usque 1650. In qua illustrium gentium ac principum origines, res gestae, variae mutationes in ecclesia et republica, aliaque ex variis, etiam hactenus ineditis, monumentis traduntur.*

Lugduni Batavorum, ex officina Petri Leiden, 1652. 4°, 1072 + 106 pp.
Az újrakezdődő lapszámozás élén, önálló belső címlap nélkül: Caroli V. et sequentium imperatorum tempora ac res gestae usque ad annum 1650 ...

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 226. Az előzékleveél versón: 384.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Sors bona ... 1652” exlibrise.

Azonosítás: KENDE 32; FERENCZI 213.

88 (BZ 194)

2 Del Compendio Dell istoria Del Regno Di Napoli prima parte. Liber tantus uti praecedens in rubro Carmasin.

COLLENUCCIO, Pandolfo; ROSEO, Mambrin; COSTO, Tomaso: Del compendio dell'istoria del regno di Napoli. Prima parte. Di M. Pandolfo Colle-nuccio da Pesaro, e di Mambrin Roseo da Fabriano con la Giunta per tutto l'anno 1586. di Tomaso Costo, cittadino napoletano. Ed alcune utili annotazioni del medesimo in fine di ciascun libro, per le quali e si mostrano molti errori ne gli autori suddetti, e si supplisce a molte cose del regno, dov'essi hanno mancato. Con la tavola copiosissima di quanto in essa prima parte si contiene.

In Venetia appresso Barezzo Barezzi, 1591. 4°, 245 + 261 + 96 pp.

A Seconda parte és a Giunta, ovvero terza parte élén belső címlapok.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen: 39; 232.

Bejegyzések: A parte terza végén lévő, neves nápolyiakat felsoroló táblá-zatban tollal megjelölve a következő nevek: Conte di Canosa, Doria; Conte di Celano, Piccolomini; Conte di Muro, Orsino.

Azonosítás: KENDE 53; FERENCZI 378.

89 (BZ 309)

3 Le Riolutioni Di Napoli descritte dal signor Alessandro Giraffi. libro alla ligatura rustica in folio 8.

GIRAFFI, Alessandro: Le rivoluzioni di Napoli, descritte dal signor Ales-sandro Giraffi. Con pienissimo ragguaglio d'ogni successo, e trattati secreti, e palesi.

(In Venetia, 1647, per il Baba.) 8°, 206 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: KENDE 81; FERENCZI 556.

90 (BZ 399)

4 Di Cambrai Fatta a tempi nostri in Italia, dal M. Andrea Mocenio [sic]. Liber mediocris, in membrana alba fol 8.

a) MOCENIGO, Andrea: La guerra di Cambrai fatta a' tempi nostri in Italia fra gli illustrissimi signori venetiani con tutti i prencipi di christianità. Ove si narra il fatto d'arme di Ghiera d'Adda, l'assedio di Padova et di Brescia, il fatto d'arme di Ravenna, il fatto d'arme di Vicenza, il fatto d'arme di Marignano. Scritta con gran diligenza dal clarissimo senatore M. Andrea Mocenico gentilhuomo venigiano.

In Venetia, 1560. 8°, 141 pp.

b) PONTANO, Giovan Gioviano: Le guerre di Napoli di Giovan Gioviano Pontano, nuovamente di latino in lingua italiana tradotte.

In Venetia, nel 1544, per Michele Tramezino). 8°, 98 pp.

c) CANDIDO, Giovan: Commentarii di Giovan Candido giureconsulto de i fatti d'Aquileia.

In Venetia, 1544, (per Michele Tramezino). 8°, 103 pp.

d) BRUNI, Leonardo: Libro della guerra de Ghotti composto da misser Leonardo Aretino in lingua latina et fatto vulgare da Lodovico Petroni cavaliere senese, nuovamente stampato.

(Impresso in Firenze, per li heredi di Philippo di Giunta, nel anno del Signore 1526, di settembre, Clemen. VII. Pontifice Max.) 8°, 87 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés. A gerincen 501; uo. cédulán: 301. Az első táblán, belül: 48.

Possessorok: Az a) címlapon: *Ex libris Matthei Zuccati I. C.*

Azonosítás: KENDE 192; FERENCZI 479.

91 (BZ 163)

5 Delle Historie De Suoi tempi di natale Conti parte prima. Da M. Giouan Carlo Saraceni. Liber mediocris in membrana alba, folio 4to.

CONTI, Natale: Delle historie de' suoi tempi di Natale Conti. Parte prima. Di latino in volgare nuovamente tradotta da M. Giovan Carlo Saraceni. Aggiuntevi di più e postille, et un'ampissima [sic] tavola delle cose notabili dall'istesso traduttore.

In Venetia, appresso Damian Zenaro, 1589. 4°, 492 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 135.

Azonosítás: KENDE 51; FERENCZI 300.

92 (BZ 271)

6 Historia Della Sacra Real Maiesta Di Christina Alessandra Regina Di Suetia etc. Del Conte Galeazzo Gualdo priorato. Liber nouus, tenuis in membrana alba. fol 4.

GUALDO PRIORATO, Galeazzo: Historia della sacra real maestà di Christina Alessandra regina di Svetia etc. del conte Galeazzo Gualdo Priorato. In Roma, nella stamperia della rev. camera apost., 1656. 4°, 315 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 161. Az első táblán, belül: 501.

Azonosítás: KENDE 83; FERENCZI 391.

93*

7 *Christiani Adolphi Thuldeni Historiae nostri temporis ab Anno MDCLII. id est continuationis Adolphi Bracheli, pars prima, in qua decem Germaniae in S.R. Imp: Circuli Octoviri Electores, alijque Principes, cum singulorum religionibus describuntur. Liber novus in membrana alba folio 8.*

THULDEN, Christian Adolf: *Christiani Adolphi Thuldeni Historiae nostri temporis ab anno Christi 1652. Id est continuationis Adolphi Brachelii pars prima, in qua decem Germaniae in S.R. Imperio circuli, octoviri, electores, aliique principes cum singulorum religionibus amoenissime describuntur; ac res prope omnes in Francia, Suedia, Polonia, Anglia, caeterisque totius Europae terris, cum cura et fide commemorantur. Tractatus historico-politici pro majori huius aequae ac superioris aetatis rerum cognitione: ut aurea bulla, pax religionis, aliique subiiciuntur.*

Coloniae, apud Joannem Antonium Kinchium, 1657. 8°, 207 + [509] + 280 pp. A Tractatus ... című okmánytárrész külön címlappal és a fentivel azonos impresszummal kezdődik, de lapszámozása nem folyamatos, hanem minden egyes dokumentum közlésekor újrakezdődik. Ezt követi új címlappal és azonos impresszummal a „...pars altera ab anno 1655 usque ad 1657...”

Azonosítás: Vat. pld. Brachel művének (vide n° 94.) Thulden által készített folytatása először 1656-ban jelent meg ugyanott. Ennek címszövege kissé eltér a *Catalogus*-ban olvashatótól, így Zrínyi tulajdonában csak a fent leírt 1657. évi kiadás lehetett. A főcímlap nem utal, s így a *Catalogus* sem, a mű második részére, de ez általában a könyvhöz hozzákötve került forgalomba, s így valószínűleg Zrínyi példányában is benne volt.

94 (BZ 398)

8 *Idem de rebus bello et pace per Europam et Imperium Rom. gestis, recte tantus et talis uti prior.*

BRACHEL, Adolf: *Adolphi Brachelii Historia sui temporis rerum bello et pace per Europam et Imperium Romanum gestarum. ab anno 1618 usque 1652, in duas partes divisa. Accedit separatim Continuatio historiae ab anno 1652 ad haec usque tempora, scriptore Christiano Adolpho Thuldeno. Singulis Historiae partibus subiiciuntur tractatus historico politici, in quibus ea quae in S. R. Imperio, Gallia, Polonia, Suedia, Anglia, Hollandia, aliisque Europae regionibus tractata sunt, exhibentur.*

Coloniae, sumptibus Joannis Antonii Kinchii, (1657). 8°, 280 + 187 + 34 + 8 + + 384 + 30 pp.

Az új lapszámozással kezdődő egyes részek közül az első a mű második részét tartalmazza belső címlappal és a fentivel azonos impresszummal: *Historia Adolphi Brachelii ... pars secunda ...* A többi négy, békeokmányok szövegét közli: *Instrumentum pacis Germanico-Suecium ...*; *Arctior modus exequendi ad describentes principes ...*; *Tractatus pacis ... Monasterii Westfalarum ...*; *Tractatus historico-politici, in quibus instrumenta pacis generalis Monasteriensis et Osnabrugensis ... comprehenduntur.* A négy okmányközlés közül csak az utolsónak van külön belső címlapja azonos impresszummal. Thulden Continuatio-jának nincs bent a kötetben, azt külön kötve vide n° 93.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 230. Az előzéklevél versón: 526.

Azonosítás: KENDE 33; FERENCZI 476. A könyv datálása n° 93 alapján, melyet a jelen kötet címlapja már megemlít.

95★

9 *Christophori Adami Ruperti historia vniuersalis. Liber nouus, albus, in fol. 8. uti priores.*

RUPERT, Christoph Adam: Christ[ophori] Adami Ruperti, Wertheimensis Franci, in incluta Altdorphina quondam hist. prof. celeberrimi Observationes ad historiae universalis Synopsin Besoldianam minorem, quas Christophorus Arnoldus, in aede Mariana V.D.M. et Eloq. Poes. ac Graecae Ling. P.P. recensuit, et ad haec usque tempora scripsit supplementum. His accesserunt tabulae chronologicae, una cum necessario indice.

Noribergae, typis et sumptibus Michaelis Endteri, 1659. 8°, 720 pp.

Előzékcímlapon: *Historia universalis.*

Azonosítás: Wolfb. pld.

96 (BZ 404)

10 *Historia Vniuersalis ab Orbe Condito, usque ad Annum 1.6.5.7. Liber nouus, in membra: alba, in folio 8. tenuis.*

[BUSSIÈRE, Jean de:] *Flosculi historici delibati nunc delibatiores redditi, sive historia universalis tam sacra, quam prophana rerum memorabilium, tam pace, quam bello gestarum, usque ad annum 1656. Accessit editioni huic Chronologia principum id est series et successio Romanorum pontificum, augustiss. imperatorum, S. R. I. electorum, regum, ducum, principum, lectu non injucunda, cui annectuntur de summis pontificibus S. Malachiae prophetia, SS. ecclesiae concilia, schismata, nec non symbola caesarum aphorismis politicis illustrata. Editio altera.*

Coloniae Agrippinae, apud Andream Bingium bibliopolam, 1656. 8°, [32] ff. + 308 pp.

Metszetes előzékcímlapon: *Historia universalis ab orbe condito usque ad annum 1657, apud Andream Bingium in Laureto, anno 1657 [sic]*. A könyv törzsrészéhez csatolt *Chronologia* nem a főszöveg után, hanem azt megelőzően van elhelyezve, külön címlappal az élén.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 343. Az első táblán, belül: 528.

Azonosítás: KENDE 71; FERENCZI 542. A szerző neve szerepel a mű 1649. évi első kiadásán. Cf. Carlos SOMMERVOGEL, S.J., *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, Nouvelle éd., tt. I–XII, Bruxelles–Paris–Toulouse, 1892–1930, t. II, col. 457.

97★

11 R.P.F. *Gabrielis Bucelini Historiae uniuersalis Auctarium Siue Nuclei historici pars secunda. libellus nouus, paruus, albus, in folio 12.*

BUCELINUS, Gabriel: *Nuclei historiae universalis, cum sacrae, tum profanae ad dies, annosque relatae auctarium, variis utriusque fructibus foecundum et locuples, plurimis, tam ad historiam ducentibus, quam pertinentibus, geographicis non minus, quam genealogicis tabellis instructum atque adornatum per R.P.F. Gabrielem Bucelinum, Ordinis S.P. Benedicti, ascetam theologum imperialis monasterii Weingartensis, priorem S. Joannis Baptistae in Veldtkirch Rhaetorum.*

Augustae Vindelicorum, apud. Joan. Praetorium, impensis Joan. Görlini, 1658. 12°, 488 pp + számozatlan táblák és térképek.

Metszetes előzékcímlapon: R.P.F. *Gabrielis Bucelini Historiae universalis auctarium sive Nuclei historici pars secunda.* – A genealógiai táblák (köztük az Erdődy, Nádasdy és Pálffy családoké is!), valamint a térképek előtt külön címlapok állnak impresszummal. A nyomdász és kiadó neve ezekben azonos, de a kiadás helyeként mindkét esetben a nyomdász városa (Augsburg) helyett a kiadóé (Ulm) szerepel.

Azonosítás: *Bibl. Nat.* pld. Maga az alapmű, a szerző 1650-ben Ulmban, azután bővítve többször is megjelent világtörténeti kompendiuma (*Nucleus*), melyhez második részként jelent meg e mostani függelék (*Nuclei ... auctarium*), nem volt meg Zrínyi könyvtárában.

98★

12 *Idem, eiusdem Authoris, per omnia tantus.*

BUCELINUS, Gabriel: *Nuclei historiae universalis ... auctarium, ...*
A n° 97. másik példánya.

Azonosítás: Vide n° 97.

99*

13 *Fragmenti Istorici Della Guerra di Candia. Liber mediocris in rubro Carmasin, fol: 8.*

(SANTA CROCE, Antonio): Frammenti storici della guerra di Candia di Sertonaco Anticano (pseud. = Santa Croce). Cioé. Invasione del regno. Resa di Canea. Successi di terra. Presa di Retimo. Morte del gener. Corn[aro]. Successi di mare. Morte del capitano delle navi Morosini.

In Bologna, 1647, a spese di Gio. Battista, e Gioseppe Corvo, librari in Roma. 12°!, 348 pp.

Azonosítás: Vat. pld. A kiadványon olvasható álnév a szerző nevének anagrammája. Cf. Emanuele Antonio CICOGLIA, *Saggio di bibliografia veneziana*, Venezia, Merlo, 1847; repr. Bologna, Arnaldo Forni, 1980, p. 134, n° 941.

100*

14 *Hugo Grotius de mari libero et P. Merula de Maribus Libellus paruus, nouus, albus in fo: 12.*

GROTIUS, Hugo; MERULA, Paulus: Hugo Grotius De mari libero et P[aulus] Merula De maribus.

Lugduni Batavorum, ex officina Elzeviriana, 1633. 12°, 267 pp.

Azonosítás: Stanislas Joseph SIENNICKI, *Les Elzevir de la Bibliothèque de l'Université Impériale de Varsovie*, Varsovie, 1874; repr. Leipzig, 1976, p. 31. A különböző Elzevir-katalógusok a könyvet olykor, 16° vagy 24° jelölik. A műnek ugyanott, ugyanabban az évben megjelent egy másik, M. Z. Boxhorn egy munkájával bővített kiadása is; a *Catalogus Boxhornra* nem utal.

101*

15 *Editio noua Axiomatum Oeconomicorum a Georgio [sic] Richtero locupletata. liber mediocris in fol: 4. membrana alba. 3 digit crassus.*

RICHTER, Gregor: Editio nova axiomatum oeconomicorum, accessione multarum novarum regularum, multarumque sententiarum et exemplorum aucta et locupletata a Gregorio Richtero Gorlicio.

Gorlicii, sumptib. et typis J. Rhambae, 1604. 4°, 490 pp.

Azonosítás: NUC. Csak erről a kiadásról lehet szó, mert a későbbiekben jelölve van, hogy editio tertia vagy quarta.

102 (BZ 35)

16 *Appendix ad regulas Historicas continens nouorum Axiomatum centurias tres, saluis prioribus editionibus. Colligente Georgio [sic] Richtero. Liber crassus in membrana alba. fol: 4. <Vide hunc librum numero 23. infra.> [A kitörölt sor a következő, n° 103. műre vonatkozik.]*

a) RICHTER, Gregor: Appendix ad regulas historicas, continens novorum axiomatum centurias tres, salvis prioribus editionibus colligente et recensente Gregorio Richtero Gorlicio.

Gorlici, typis et sumptibus Johannis Rhambae, anno 1614. 4°, 516 pp.

b) GUILLIMANN, François: Francisci Guillimanni De rebus Helvetiorum, sive antiquitatum libri V. Ex variis scriptis, tabulis, monumentis, lapidibus, optimis plurium linguarum auctoribus.

Friburgi Aventicorum, ex officina typographica M. Wilhelmi Maess, 1598. 4°, 457 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 219. Az első táblán, belül: 507.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Francisci Listij mp.*

Bejegyzések: Az előzéklevél rectón Listi bejegyzése: *Erasmi iudicio. Poetica nihil aliud est, quam ex omnium disciplinarum delitijs ac medullis condita placenta, seu ex electissimis quibusque flosculis compositum mellificium. | Paucis natus est, qui populum aetatis suae cogitat. Senec. in epist. 79.*

Azonosítás: FERENCZI 505.

103*

17 *Andreae Maximiliani Fredro Castellani Leopoliensis, gestorum populi Poloni, sub Henrico Valesio Polonorum postea uero Galliae Rege editio secunda. liber nouus, paruus albus in fol: 12. Vide hunc lib n 23 Infra.*

FREDRO, Andrzej Maksymilian: Andreae Maximiliani Fredro castellani Leopoliensis Gestorum populi Poloni sub Henrico Valesio, Polonorum postea uero Galliae rege. Liber unus ab ipsomet auctore recognitus et correctus. Editio secunda.

Dantisci, sumptibus Georgii Forsteri, S.R.M. bibliopolae, 1660. 12°, 171 ff.

Azonosítás: Wolfb. pld. Az 1652. évi első kiadás 4°, ezért csak a második kiadásról lehet szó. A *Catalogus* írója utólag a 23. szám alá osztotta át a könyvet, helyére azonban nem írt be mást.

104*

18 *Joannis Baptistae Veri rerum Venetarum libri IV. libellus paruus in rubro Carmasin fol: 12.*

VERO, Giovanni Battista: Joan[nis] Baptistae Veri Rerum Venetarum libri quatuor. Ad illustrissimum virum Petrum Contarenum Francisci f[ilius].

Amsterodami, apud Lodovicum Elzevirum, 1644. 12°, 458 pp.

Metszetes előzék címlapon: Joannis Baptistae Veri Rerum Venetarum libri IV.

Azonosítás: Wolfb. pld. A mű első kiadása (Padova, 1644) 4° formátumú, s így nem jöhet számításba.

105 (BZ 195)

19 *Della Venetia Citta nobilissima descritta da M. Francesco Sansouino, liber antiquus et semilacer in membrana antiqua et lacera alba. fol 4.*

SANSOVINO, Francesco: »Venetia, città nobilissima et singolare, descritta in XIII libri da M. Francesco Sansovino. Nella quale si contengono tutte le guerre passate, con l'attioni illustri di molti senatori. Le vite de i prencipi, et gli scrittori veneti del tempo loro. Le chiese, fabbriche, edifici et palazzi publichi et privati. Le leggi, gli ordini et gli usi antichi et moderni, con altre cose appresso notabili et degne di memoria.«

(Stampata in Venetia, appresso Domenico Farri, 1581.) 4°, 286 pp.

Példányleírás: Szakadt, gyűrtött pergamenkötés. A címlevél hiányzik, sok levél szakadt. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: Az első és hátsó táblán, belül ismeretlen XVII. századi kéz firkái, tollpróbái.

Azonosítás: KENDE 193; FERENCZI 379. A címlap NUC alapján. A címlevél már 1662-ben is hiányzott, a *Catalogus* a ma is meglévő első lap incipitjét követi.

106 (BZ 181)

20 *Dissertatio de successionibus ac mutationibus Imperiorum ac familiarum, necnon de moderna institutione Imperatoris Romani, statuumque territoriali: alta quoque bassa confusa ac concessa. Georgij Ludouici Lindenspür. Liber mediocris in membrana alba, tenuis in fol: 4.*

BESOLD, Christoph: *Dissertatio de successionibus ac mutationibus imperiorum ac familiarum, nec non de moderna iurisdictione imperatoris Romani, statuumque territoriali, alta quoque, bassa, confusa, ac concessa. Quam auspice Deo opt. max. praeside dn. Christophoro Besoldo, IC. serenissimi Bavariae electoris consiliario, ac professore ordinario etc. dn. patrono suo aeternum suscipiendo. Publico examini subiicere conabitur ad diem Septemb. Georgius Ludovicus Lindenspür, Würtembergae-Stutgardianus.*

Ingolstadii, typis Gregorii Haenlini, anno 1638. 4°, 240 pp.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. A gerincen: 276. Az első táblán, belül: 105.

Possessorok: Az előzéklevelel versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmondattal.

Azonosítás: KENDE 113; FERENCZI 387.

107 (BZ 160)

21 *Vita Di Francisco Maria di montefeltro della Rouere IIII Duca de' Urbino descritta da Glio [sic] Battista Leoni. Liber mediocris, in membrana alba fol: 4. tenuis.*

LEONI, Giovanni Battista: Vita di Francesco Maria di Montefeltro della Rovere IIII. duca d'Urbino, descritta da Gio[vanni] Battista Leoni. In Venetia, 1605, appresso Gio. Batt. Ciotti senese al segno dell'aurora. 4^c. 460 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 202. Az első táblán, belül: 27.

Zrinyi bejegyzései: A kötet bejegyzéseket nem tartalmaz! A Dr. 69, 234, 235. alatt közölt bejegyzések valójában a n° 144. kötetben található; lásd ott.

Azonosítás: KENDE 110; FERENCZI 298.

108 (BZ 380)

22 Rerum Moscoviticarum Commentarij, liber mediocris in membrana alba, filera integra tenuis.

(HERBERSTEIN, Sigismund): Rerum Moscoviticarum comentarii. In hiis comentariis sparsim contenta habebis, candide lector, Russiae, et quae nunc eius metropolis est, Moscoviae brevissimam descriptionem, de religione quoque varia inserta sunt; et quae nostra cum religione non conveniunt, Corographiam denique totius imperii Moscici; et vicinorum quorundam mentionem, quis denique modus excipiendi et tractandi oratores, disseritur. Itineraria quoque duo, in Moscoviam sunt adiuncta.

(Viennae, 1549), [typ. Singrenius]. 4° magno!, 4 + 30 + 38 + 12 ff.

A folio-számozás első újrakezdésekor belső címlap: Moscovia Sigismundi liberi baronis in Herberstain Neyperg et Guetnhag; a második újrakezdéskor új címlap nélkül a Corographia kezdődik; a harmadik alkalommal az illusztrációk és az Itineraria következik címlap nélkül.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 111. Az első táblán, belül: 14.

Possessorok: Az első táblán, belül: 1569 B[alassa?]. A moszkvai nagyherceget ábrázoló metszet fölött: *Miserere mei Deus. Steph. Balassa manu sua Anno 1570.*

Bejegyzések: Az első táblán, belül: *Minth az finies hajnal ug tamazt az | isten fel teged imatkozunk ellene|segeinkertis.* A fenti possessor-bejegyzés alatt: *Az Jesus cristus minden ciodakat miuelt es cielekedet az euan|geliomnak bizonijsagara. | – alatta: Az mij iduössegwnk ingien uagion ciak az Jesus | cristus által. Amen. | – alatta: Moijses iria az artatlan te előtted | ur isten nem artatlan.* Valamennyi Balassa István kézírása. A szöveg mellett a margón néhány helyen latin és német jegyzetek ugyancsak tőle. A hátsó táblán, belül, Balassa tollpróbái.

Azonosítás: KENDE 87; FERENCZI 428; App. Hung. 1748. A nyomdász neve BLC alapján.

23 NB. *And : Max : Fredo* [sic].

Vide n° 103. A *Catalogus* készítője utólag ide osztotta be az általa előzőleg 17. számon leírt művet.

109*

24 [a 4-es 3-asból jav.] *Chronica Gestorum in Europa singularium a Paulo Piasecio Episcopo Premisliensi. liber nouus in integra filer membrana alba.*

PIASECKI, Paweł: *Chronica gestorum in Europa singularium, a Paulo Piasecio episcopo Praemisliensi, accurate ac fideliter conscripta, ad utilitatem publicam divulgata, et typis expressa.*

Cracoviae, in officina typographica Francisci Caesarii, 1645. 2°, 619 pp.

Azonosítás: Karol ESTREICHER, *Bibliografia Polska*, t. XXIV. Kraków, 1912, p. 230. Bővített kiadásai ugyanott 1646-ban és 1648-ban is megjelentek, ezek is számításba jöhetnek; az 1649. évi amszterdami kiadásról, 4° formátuma miatt nem lehet szó.

110 (BZ 18b)

25 *Liber magnus, antiquus et lacer, constans tribus Tomis, in Primo Tomo tractat de originae* [sic], *legibus, Princibibus* [sic], *disciplina Turcica etc. In secundo sunt diuversa opuscula de rebus Turcicis. In Tertio Tomo describitur virtus Scanderbegi, mores, gestae etc. Autores sunt plurimi. Philippus Lonicerus, Sabelicus, Jacobus Fontanus et multi alij.*

LONICERUS, Philippus et alii: *Chronicorum Turcicorum, in quibus Turcorum origo, principes, imperatores, bella praelia, caedes, victoriae, reique militaris ratio, et caetera huc pertinentia, continuo ordine, et perspicua breuitate exponuntur; et Mahometicae religionis instituta; iudiciorumque processus, et aulae constitutio; procerum item ac populi mores, vitaeque; degendae ratio percensetur. Accessere, narratio de Baiazethis filiorum seditionibus; Turcicarum item rerum epitome; quomodo nimirum captivi Christiani distrahantur, et ab imperatore Turcico, caeterisque Turcis tractentur; et Johannis Aventini liber, in quo causae miseriarum, quibus Christiana respub. premitur, indicantur, Turcicaeque saevitiae reprimendae ratio declaratur. Tomus primus. Omnia nunc primum bona fide collecta, sermoneque latino exposita, a reverendo et doctissimo viro, D. Philippo Lonicerico theologo. Tomus II. diversa de rebus Turcicis opuscula continet. Tomus III. Georgii Castrioti, Epirotarum principis (qui propter egregiam belli virtutem Scanderbegus, hoc est Alexander Magnus, cognominatus fuit) vitam, mores, res gestas, tum Scodrae, quoque urbis expugnationem habet. Autore Marino Barletio. Quae latius post primi tomi praefationem descripta sunt. Omnia vivis insuper imaginibus illustrata, cum rerum et verborum indice copioso.*

Impressum Francofurti ad Moenum, 1578, (ex officina Georgii Corvini, impensis Sigismundi Feyrabendii). 2°, 130 + 225 + 271 ff.

A tomus II. és III. élen belső címlap.

Példányleírás: Szakadt, vaknyomásos pergamenkötés. A gerincen: 5 [idegen jelzet]. Az előzékleveél rectón: n° 58; a versón: 426.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Sors bona ... 1652” exlibrise.

Azonosítás: KENDE 121; FERENCZI 236. A mű egy másik, BZ 18a jelzetű példányát vide n° 579.

Zrinyiana: A hatalmas gyűjtemény Zrínyi számára a törökökre vonatkozó ismeretek egyik forrása lehetett. Cf. NÉGYESY 1914, p. 47; ORLOVSZKY 1987, p. 116.

111 (BZ 90)

26 <Rerum> *Historia del Magnanimo et Valoroso Signor Georgio Castrioto detto Scanderbego, per Pietro Rocha, liber antiquus in membrana alba, folio 8.*

[BARLETI, Marin:] *Historia del magnanimo et valoroso signor Georgio Castrioto, detto Scanderbego, dignissimo principe de gli albanì. Dal latino in lingua italiana, per Pietro Rocha nuovamente tradotta.*

In Venetia, per Francesco Rocha, 1568, (per Georgio de' Cavalli, ad instantia di Francesco, et Pietro Rocca fratelli). 8°, 403 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 413. A metszésen, alul: 33. Az előzékleveél, rectón: 176.

Possessorok: A címlapon nyomtatott betűkkel, pecsételve: *Angeli Angelotij Camertis.*

Bejegyzések: A tartalomjegyzékben ismeretlen kéz rövid olasz bejegyzései. A p. 403. üres versóján gyerekes firkák, tollrajzok.

Azonosítás: KENDE 184; FERENCZI 537.

Zrinyiana: *II. disc.* : Skanderbégről több soros, laudatio-szerű jellemzést ír Zrínyi, nyilván Barleti ismeretében. E művet azonban a latin eredetiben is olvashatta az előző, n° 110. alatti mű III. kötetében.

112 (BZ 128)

27 *Rerum Hungaricarum Scriptores Varij Historici Geographici, ex ueteribus plerique sed iam fugientibus editionibus reuocati Autores exhibit pagina a praefatione proxima. Liber in integra filera, membrana alba: mediocris.*

[BONGARS, Jacques; ed.]: *Rerum Hungaricarum scriptores varii, historici, geographici, ex veteribus plerique, sed iam fugientibus editionibus revocati, quidam nunc primum editi. Auctores exhibit pagina a praefatione proxima. Indices additi auctorum quos illi citant, vorum minus frequentium, et rerum memorabilium.*

Francofurti, apud heredes Andreae Wecheli, Claudium Marnium et Joan. Aubrium, 1600. 2°, 631 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 78. Az első táblán, belül: 429.

Possessorok: Az első táblán arany nyomásos „I” super ex libris; az első betűt a könyvtári címke takarja. Az előzéklevél rectón: *〈Ex libris Comitis Petri Erdődij et Dono datus ab spec. Reuerendissimo Georgio Ratkaj〉*. KENDE 178, a bejegyzés második felét tévesen Zrínyinek tulajdonítja.

Azonosítás: KENDE 178; FERENCZI 261; App. Hung. 653.

Zrinyiana: Bár nincs adat arra, hogy Zrínyi forgatta Bongars gyűjteményét, a magyar történetre vonatkozó források egy részét innen – vagy innen is – ismerhette. A kötetben olvasható többek között: Thuróczy és Ransano magyar története, a Hartvik-féle István-legenda és az Imre-legenda, Galeotto Marzio *De egregie ... dictis ac factis regis Matthiae*-ja, Callimachus műve I. Ulászlóról, Budina *Historia Sigethi*-je, Jacobinus Báthory Zsigmondról szóló *Brevis enarratio*-ja, Wernher értekezése a magyarországi vizekről stb. Cf. KLANICZAY 1964, p. 555.

113 (BZ 264)

28 Antonij Bonfinij, rerum hungaricarum decades quatour. liber magnus, in membrana alba.

BONFINI, Antonio: Antonii Bonfinii Rerum Ungaricarum decades quatour cum dimidia. His accessere Joan[nis] Sambuci aliquot appendices, et alia, una cum priscorum regum Ungariae decretis, seu constitutionibus; quarum narrationes Bonfinii obiter meminere, et quae pagina 16. indicat. Tertium omnia recognita, emendata, et aucta per Joann[em] Sambucum, caesar. maiest. consiliarium et historicum. Cum indice copiosiss.

Hanoviae, typis Wechelianis, apud Claudium Marnium, et haeredes Joannis Aubrii, (1605–)1606. 2°, 943 + 114 pp.

Új számozással és új címlappal kezdődik: Decretorum seu articulorum aliquot priscorum Ungariae regum ... liber; az impresszumban: 1605.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 430.

Possessorok: Az előzéklevél versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise a jelmonddal.

Zrínyi bejegyzései:

első táblán, belül: 1643.

előzéklevél rectón: *Numquam fortem uirum fortuna quiescere patit | sed in dies uexat et exercet, ne impune | laudib(us) et immortalitate decoret | Praestantib(us) plerumq(ue) ingenijs for[tuna] [szúrágás!] inuidet et ne pro | uirib(us) emergant intercedit to [...]* [szúrágás!]. (Dr. 25.)

ibid. ceruzával: *Zothmund*, 199, 48. Vide Bonfini p. 199, ahol Zothmundról van szó.

p. 274. „... Alexius ... ad ... Venetos et Gallos venit, pro liberando patre opem supplex petit, imploratque, et ea quidem conditione, veluti Galli Venetique iusserant ...” – A „conditione” szóhoz jelölve a margón: *miseria et ne|cessitas multa co|git facere contra | uoluntatem.* (Dr. 26.)

p. 275. „Interea Jadrenses optimates, qui ultro in exilium se perpetuum asservant, Emerici regis opibus freti, Adriaticum usque adeo pelagus infestabant, ut non extinctum, capta Jadra, sed redintegratum bellum videretur.” – Az „exilium” szóhoz jelölve a margón: *Melius est esse | exulem quam | captiuum*; a „freti” szóhoz jelölve ibid.: *cum radice | oportet malum | euellere.* (Dr. 27.)

p. 276. „Non solum patrocínio et favore, verum etiam donis et largitionibus e nobilium et praepotentum ordine quemque circumvenit, ...” – Az „etiam” szóhoz jelölve a margón: *Munera excae|cant sapientes populusq(ue) his | maxime trahi|tur.* (Dr. 28.)

ibid. „Emericus rex fratrem neque literis, neque magnis internuntiis, sibi conciliare poterat.” – A „literis” szóhoz jelölve a margón: *nihil iuu(a)n|t | pulcra uerba | ambitioso nec ra|tiones regnum | affectanti.* (Dr. 29.)

p. 277. „... quippe qui annalium quorundam falsitate deceptus, ab insectante milite Andream obruncatum scripsit, quod a veritate prorsus est alienum, quum post Ladislaum ex fratre nepotem, regnasse apud Ungaros evidentissime pateat, et ipse quoque regnasse fateatur, qua quidem in re, nescio, an culpam Annalium an eius oblivionem potius incusem.” – Az „eius” szóhoz jelölve a lap tetején: *est impossibile historico qui multa scribit aliquando memoriae uitium | non incurrere.* (Dr. 30.)

pp. 329–331, 334–338, 342, 343: Figyelemfelhívó ceruzajelek egyes soroknál.

p. 359. A magyar trón betöltésére induló Károly nápolyi királyt (II. Kis Károly) felesége ilyen szavakkal próbálja útjáról lebeszélni: „nescis, heu nescis, quam gravis semper fuerit Hungaria malorum omnium officina. ... Gens est, cuius animus nunquam patet, novos in horam dolos excudit, decies in hora mutatur. Vultus ad alienae mentis habitum effingitur, aliud in ore est, in corde aliud ...” – A margón: *Bizoni bizoni | nagy igazat | montal kirali|ne.* (Dr. 31.)

p. 497. „Ex quo facile colligitur, quam praeceps ac formidolosum est adolescentium imperium: qui cum sibi constare nequeant, saepius ad alienum arbitrium in diem sententiam mutare coguntur.” – A margón: *Vae tibi Regnu(m) | cuiq(ue) Rex puer | est.* (Dr. 32.)

p. 519. A Hunyadi Jánost Zsigmondtól származtató mese elbeszélése mellett a margón: *ha diszno tur|nais ki az em|bert chak | ember le-|gien.* (Dr. 33.)

p. 569. Janus Pannonius tragikus végének és kiválósága jellemzésének ismeretése mellett a margón: *az szerenche | ustöke az | hatalmas | I(ste)n kezebe.* (Dr. 34. hibásan.)

p. 647. „Hoc anno 1489 multi ex universo orbe ad Matthiam oratores

confluxere. Eo usque nomen eius excreverat, ut universus eum orbis veneraretur et timeret et non solum Christiani principes, verum etiam profani huc missis e remotissimis partibus oratoribus instarent et amicitiam anhelarent.” – A margón: *Pars mundi mihi | nulla uacat | sed tota tenetur | Terra meis | <[...]> quocunq(ue) | iacet sub | sole trofeis.* Vide Lucanus, Pharsalia II, 583–584. (Dr. 35.)

pp. 650–652. Mátyás halálának leírásakor különösen sok figyelemfelhívó ceruzavonás, illetve aláhúzott sor.

p. 898. Alexander Cortesius De laudibus bellicis Matthiae Corvini Hungariae regis c. dicsőítő költeményének, a Bonfini-kiadás függelékében közölt szövege 311, 314, 336. sorai mellett figyelemfelhívó tintavonás.

Decretorum ..., p. 114. A nyomdászjelvény felett: *Munera*

Azonosítás: KENDE 30; FERENCZI 266; RMK III, 1027, 1019.

Zrinyiana: A középkori magyar történetre Zrínyi főforrása. Figyelmes tanulmányozásáról tanúskodik számos könyvbejegyzése. Cf. [KANYARÓ?] 1891, p. 174; KARDOS 1934/1935, p. 142. Egyes bejegyzések, korábbi téves olvasatát és interpretációját korrigálta Kovács 1979, pp. 163–164; Kovács Új Tükör 1979, n° 19, p. 13 (a pp. 569, 647. lévő bejegyzések hasonmásával); Kovács 1985, pp. 23–24. A bejegyzések gondolatai, illetve szövegei olykor visszatérnek Zrínyi írásaiban: az előzéklevelelre írt feljegyzéssel tartalmilag rokon a *levél Ruchich Jánoshoz*, 1658 aug. 24. eleje (cf. Kovács 1979, pp. 164–165); a p. 569-en Janus Pannonius-szal kapcsolatban olvasható mondat változata megjelenik a *VI. disc.*-ban – „Ez a szerencse és nem más; az Istennek kezében vagyok annak üstöke” (cf. Kovács 1985, p. 24); a p. 647-re írt Lucanus-idézetet lásd *Mátyás-elmélkedések* p. 201 (cf. DRASENOVICH 35). A régebbi magyar történetből származó példáit Zrínyi rendszerint Bonfiniből meríti valamennyi művében, a *14. af.*-ban név szerint is említi forrását, a *Mátyás-elmélkedések* pedig teljes egészében Bonfinire épül. Zrínyinek Mátyásról szóló elmélkedései Bonfini szövegét kommentálják, gyakran hosszabb-rövidebb idézeteket is közölve belőle. Cf. KLANICZAY 1964, pp. 555–557; KLANICZAY 1985, p. 181. Névvel és lapszámmal utal Bonfini két helyére a *levél Ruchich Jánoshoz*, 1658. is, Lippay érseket gyalázva. Felhasználta Zrínyi Bonfinit Virgilio Malvezzi *Discorsi*-jának jegyzetelésekor is; ez utóbbinak fejtegetéseihez gyakran Bonfiniből merített példákat csatolt (vide n° 163). A Bonfinire való utalások összekeveredhettek az általa „Magyar Bonfinius”-nak nevezett Heltai-krónikából vett példákkal, így a *87. af.* Bonfini hivatkozása Heltaira vonatkozik, a megadott lapszám is az ő könyvével egyezik. Zrínyi figyelmét felkelthették a Bonfini-kiadás függelékében lévő szövegek is, így elsősorban Zsámboky János elbeszélése Szigetvár ostromáról. A *Syrena*-előszó utalása („Istvánfi és Sambucus másképpen írja”) Zsámbokynak itt olvasható írásaira vonatkozhat. Cf. NÉGYESY 1914, pp. 45–46. Továbbá Cortesius Mátyás-panegyricusát is értékesíthette az eposz koncepciójának kialakításában. Cf. BÁNFI 1937, p. 156; SZÖRÉNYI 1987–1988, pp. 141–149.

114 Ms (R 3580)

29 *Francisci Forgach de Gymes, de Statu Reipub: Hungaricae. Liber manuscriptus in integra filera, membrana alba sat crassus.*

FORGÁCH Ferenc: *Fran(cis)ci Forgatz de Ghimes de Statu Reip(ublica Hung(aricae) Ferdinando Joh(anne) Maximili(an)o ac Joh(anne) Secundo Principe Transs(ylvan)iae Commentarii. Quibus accessere nonnulla etiam alior(um).* saec. XVII. 31 × 20 cm, 266 ff.

f. 1r–v: *Vita auctoris* – Istvánffy Miklóstól

ff. 2r–216v: Lásd a címleírást.

ff. 216v–228v: *Annotationes Lingua Hungarica manu Domini Simonis Forgatz ad marginem Historiarum descripta, quas non est omittere: quod ipse multis rebus cum Lazaro Svendio interfuerit et praefuerit.*

ff. 229r–266v: Vacat.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 428. Egyetlen kéz másolata. Elöl 9 levélből álló előzékfűzet.

Azonosítás: KENDE Ms 3; FERENCZI 105.

Zrinyiana: A kézirat első leírásai: MAJLÁTH AkÉrt 1891, p. 407; KENDE 1893, pp. XVII–XVIII. A teljes mű feltételezett szerepéről a *Szigeti veszedelem* és a *Mátyás-elmélgedések* keletkezéstörténetében cf. NÉGYESY 1914, p. 46; KARDOS 1942, pp. 73–74; KLANICZAY 1964, pp. 131, 142, 555. Lehetséges azonban, hogy Zrínyi csak Forgáchnak a Szigetvárra vonatkozó részletét tanulmányozta és értékesítette, mely Reusner forráskiadványában (vide n° 127) és a Zrinyi-albumban (vide n° 121) nyomtatva is hozzáférhető volt számára.

115 (BZ 366)

30 *Nicolai Istuanfi Pannoni historiarum de rebus Vngaricis libri 34. Liber magnus in membrana alba.*

ISTVÁNYFFY Miklós: *Nicolai Isthvanfi Pannoni Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV. Nunc primum in lucem editi.*

Coloniae Agrippinae, sumptibus Antonii Hierati, anno 1622. 2°, 852 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. A gerincen: 45. Az első táblán, belül: 431.

Possessorok: Az első táblára belülről ragasztott előzék eredetileg rontott szövegű levélfogalmazvány. Csak a címzés kezdete (*Illmi*) és a *Jona Istvan* aláírás olvasható. Az előzéklevél rectón: *Emerici Tapolczay mppa*. A versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmondattal. A címlapon: *Jona Istuane 1633. mppa. Atta Tapolczaj Imre Vram*.

Bejegyzések: A címlap előtti üres levél versón Jóna István kezével latin distichonok. p. 623: Zrínyi bejegyzése mellett idegen kéz megjegyzése: *Male correxisti Dne Doctor*.

Zrínyi bejegyzései:

p. 2: 1490-ben, Mátyás halála után Szapolyai István elhagyja Bécs városát: „Sed ipse [Szapolyai] Bohemico, ut credi par est, auro captus, sibique potius privatim, quam Reipublicae consultam cupiens, tantae urbis et provinciae, ubertate agri et rerum omnium copia, nulli Germanicarum secundae, iacturam parvi fecit. Cui vero praefecturae manus concediderit, annalium scriptores, nec ipse Bonfinius eorum temporum aequalis, tradit; in quibusdam tamen annotamentis Ladislao Uporio ei nomen fuisse invenio”. – A margón: *Comes uoltal | de nem a' io | Zrini Miklos | <Comes merth | |.....| | nem hagjoth | uolna puztan>*. (Dr. 111.)

p. 5: Ulászló és a magyar főurak követségének beszéde Miksa császár előtt. Ezután: „Ad ea Caesar, paucis in deliberando diebus interiectis, durius, quam legati sperant, respondit: ... iuribus suis, quae ad regni Hungarici haereditati non ambigua, ut ipsi dicerent, sed clara admodum et perspicua haberet, nullis petitionibus, nullis minis, nulla periculi denuntiatione decessurum; Vladislaum Bohemiae regno amplissimo, cum annexis provinciis, utraque Silesia, Moravia, duabusque Lusatiis contentum esse debere.” – A margón: *non bene conueniu(nt) | nec sede morantus | maestas | et amor*. (Dr. 36. tévesen a n° 186. könyvben lévőnek tüntetve fel.)

p. 90: Bakócz Tamásról: „Prodierat quidem ex humili loco apud Erdodium oppidum Bertoldi Dragffii dicionis, sed qui industria ac laboribus assiduis, obsequisque regnanti Matthiae charus, atque ab eo Jauriensi sacerdotio donatus...” – A margón: *Origo familiae Er|dödjanae | NB*: (Dr. 191.)

p. 100: „Comitiis postea habitis, quum Valentinus Turcus ... ac Franciscus Hederuarius, quorum incuria et inobedientia Belgradum amissum erat, citati non comparavissent, omnium suffragiis proscripti, et bona eorum publicata fuere. ... Et Franciscus quidem in exilio periit.” – A margón: *Hedervarj | <|.....|> | ferencz szamkjuetesbe | megh hal*. (Dr. 192.)

p. 104: „Sed Laurentius [Ujlaki Lőrinc] valetudine et affecta aetate impeditus, eo se conferre non potuit, Thomam tamen Bosniacum suorum militum praefectum cum equitibus utriusque armaturae, ac cohortibus Sclopetariorum mature transmisit” [ti. Tomori seregébe, 1522-ben]. – A margón: *Ez Bosnjak nagj | Attjammak nagj | Attja uolth*. (Dr. 193.)

p. 184: „Quod flumen [Mura] e praealtis eius regionis Alpibus originem ducens, septem millibus passuum infra Petoviam Romanam olim Coloniam, ad Legradum oppidum, in Dravum evolvitur.” – A margón: *Leghrad*. (Dr. 194.)

p. 252: 1542-ben Zrínyi Miklós váratlan megérkezése a Budából kitörő törököket megfutamítja. „Et quum Gabriel Leva, ac Ladislaus Banffius, nobiles viri, eminentiori e loco complicatis mutuo manibus praelium spectarent, Gabriel maioris colubrinae hostilis ex oppido emissae ferrea pila ictus illico discerptus

dilaniatusque est; Banffium vero cuore et visceribus illius faedatum, et fere examinem famuli in suum tabernaculum detulerunt, qui postea tamen convaluit.” – A margón: *Banffij ne(m) | Zrinj modgja|ra harczoltal | azert aspergalt Gabor Vere.* (Dr. 112.)

p. 270: 1543-ban, a Győr alatt állomásozó seregben „inter eas Nicolaus Comes de Zrinio ... ac caeteri complures duces praefectique, erant.” – A margón: *hej io Zrinj.* (Dr. 113.)

p. 271: Az 1543-as év végén: „Inter quae disturbia, Petrus Erdodius, una cum Barbara Puhamia uxore, empta domo, et rebus omnibus eo comportatis (cuius rei causae incerto fuere) Venetias migravit...” A margón: *Ne(m) uoltal the io | Zrinj Miklos.* (Dr. 114.)

pp. 274–275: 1544-ben Selnice alatt a törökök meglepik Zrínyi Miklós és Georg Bildenstein seregét. Menekülés közben Bildenstein a vár vizesárkába vetette magát; „nisi Stephanus Baletitius [Balčić], qui nandi peritus una insilverat, non ferens virum insignem, ducemque, suum tam foeda et indigna morte exstingui, opem opportune attulisset; cumque comas eius, quod detonsae essent, manu capere non posset, barbam, quam prolixam gerebat profundo aquarum gurgite exemit, attonitumque et aquas evomentem in arcem perduxit.” – A történet elejéhez, a 274 lap aljára: *Vond a' | Szakalth ha | nints | haja a' | nemetnek.* (Dr. 115. hibásan.)

p. 329: 1552-ben, Temesvár elfoglalása után: „Lupum Battianium, Mustaphas Selistriae Bulgaricae ad Danubium praefectus, natione Valachus, et paulo ante ad supersticionem Mahometanam delapsus, ab Achomate sibi donari postulavit, quod affinitate iuncti esse dicerentur ...” – A „Mustaphas Selistriae” nevek aláhúзва s mellette a margón: *Batthianj | sogora | auagi | Attiafi|:m Tórók Mustaffa | natione olah.* (Dr. 195.)

p. 330: Szondy György válasza Ali bég küldöttének, felkészülése a végső rohamra, a két apród története. – A 4–50. sorok mellett a margón: *Jo Zrinj Miklos | modgjara czele|:kzik ez a' iamb|:or Vitez.* (Dr. 116.)

p. 351: Ulemán pasa 1553-ban a Muraközt dúlja. Zrínyi Miklós és Székely Lukács lest vetnek, és szétverik a török portyázókat. – A 45–50. sor mellett: *Jo Zrin Mik :|:los io Ban | uolth.* (Dr. 117.)

p. 416: Hasszán füleki kapitány „cui Prodivitio cognomen erat...” – A margón: *Predojeujch.* (Dr. 196. teljesen félreértve.)

p. 417: „Hanc ad Secenum acceptam cladem, Zrinus Comes, Sigethi praefectus, eodem tempore, sed diversa in parte Pannoniae hostibus refudit atque reddidit,” – A margón: *mert ember |uolt am ez.* (Dr. 118.)

p. 420: Hasszán füleki kapitány egy felbérelt kém révén törbe csalja Bebek Györgyöt. „Nec diu post ad praefecturam Posegam translatus [ti. Hasszán], Nicolaum quoque Zrinianum qui Sigethum praerat, in eundem fere modum ad

insidias et dolos elicere tentavit ... Sed apud veranum ducem, et Turcicae perfidiae haud ignarum, eius artes fraudesque successu carverunt.” – A margón: *Nem Bebek / io Zrinj.* (Dr. 119. hibásan.)

p. 421: Miksa cseh királlyá koronázásakor, 1562-ben 400 lovas élén Pető János vezette Prágában a magyar küldöttséget: „Sed prae aliis iucundum exterorum oculis spectaculum praebuit ornatissima equestris ala Georgii Comitis Zriniani, ... quam octo cameli, totidem servis Aethiopibus sessoribus, claudebant, barbarico cultu et habitu, ac candido, et rotundo capitis e gossipio tegumento conspicuis.” – A margón: *Ez majd zeb / kezvlettel uolt / mjnt Gaspar & / farkas bórekel.* (Dr. 120.)

p. 432: „Gregorius Vincius, lepidus nec ineptus scurra, a militibus Deligecius vocatus, ex Despotanis caesus est.” – A margón: *Vincze gergelj.* (Dr. 197.)

p. 439: Ferdinánd udvarában a békét ellenzők vezetője Zrínyi Miklós. Hosszú beszéde (pp. 439–441), melyben a török haderejét jellemzi és támadó háború mellett érvel, ceruzavonásokkal végig bejelölve. A beszéd elejénél, a margón: *keues egy / erdőben / egy kakuk* – a kötet többi bejegyzésénél későbbi bejegyzés. A tinta színe, a betűforma és a helyesírás is különbözik. (Dr. 121.)

p. 450: „Non longe aberat Erdodium, quae arx cum compluribus aliis, olim illustris Dragffiorum familiae erat ...” – A margón: *Erdődij / Dragffij / Jobbagja / elejnte [?].* (Dr. 198.)

p. 451: „...ex Ungarorum numero Johannes Gionius, e disciplina Telequesii, acerrimus equitum ductor...” – A margón: *<Jona>[?] Janos.* (Dr. 199.)

p. 452: Szokolovics Musztafa boszniai pasa 1565-ben „arcem Crupam in ulteriori Unae fluminis, hunc olim Valdanum dictum putant, ripa situm, ... eo tempore a Nicolao Comite Zriniano obtinebatur, obsidione cingere decrevit,” – A margón: *Krupa Zrini/eke uolt.* (Dr. 200.)

p. 453: A török nagy túlerővel – Bakits Tamás kapitány hősie védekezése ellenére – felgyújtotta és bevette Krupa várát. Az Una túlsópartján táborozó gróf Auersperg tétlenül szemlélte a várvédők lemészárlását, sőt katonáit is kardjával fenyegetve tiltotta el a beavatkozástól. – A történet végig megjelölve ceruzavonásokkal. A 30–31. sor mellett: *Roz ordj/nantiad / uolt.* (Dr. 122.)

p. 457: Johannes Gionius neve mellett a margón ismét: *<Jona>[?] Janos.* (Dr. 201.)

ibid.: „Ladislaus Querecenius e Giulia, cui praeerat, quingentos equites adduxit.” – A margón: *Kerechenj.* (Dr. 202.)

ibid.: „Johannes Gionius elesik. – A margón: *<Jona>[?] Janos.* (Dr. 203.)

p. 460–461: Egy Caralicocius nevű török vitézt Thuri György hírneve hozta Magyarországra. Egy ízben Bánffy Bálintot párbajra hívta ki. Bánffy előbb a lábán súlyosan megebesítette, majd a fejét vette. Erről a Caralicociusról beszélnek, hogy amikor meghallotta, hogy Miksa pozsonyi koronázásakor a négy világtáj felé

suhintott kardjával, ópiumos bódulatában bekötözte a fejét, mondván, az új király megsebezte őt: „Nequaquam vano, ut postea eventus comprobavit, aut irrito praesagio, quum ab eius novi regis equitum ductore, biennia post interfec-tus, intemperantioris dicti factique paenas capite persolvisset.” – A margón: *Ennek a' | trefa meg|telliessé| :deth uolt es ugja(n) | ualoba megh sebese| :deth uolth.* (Dr. 204.)

p. 474: Kerecsényi gyulai kapitány Melith Györgyöt küldi az ostromló törökök táborába. – Georgius Melithus neve mellett a margón: *Zriniék iobagia.* (Dr. 134.)

p. 476: „Francisco Tahio, quod regii in Hungaria stabuli magister habebatur, ex antiqua consuetudine etiam castrorum magistratus, ac distribuendorum in castris locorum, in quibus milites tenderent, cura commissa est.” – A margón: *Louazmester | tiztj.* (Dr. 205.)

p. 477: Ceruzajelekkel végig megjelölve a Ferdinánd seregéhez csatlakozó külföldi önkéntesek felsorolása.

p. 480: Sziget ostroma elkezdődik. Szecsődi Máté (Matthaeus Sexudius) néhány emberrel kitör a várból, és sok janicsárt levágva sikeresen visszatér. – Neve mellett a margón: *Zechodij.* (Dr. 206.)

p. 482: A törökök elfoglalják Szigetvár óvárosát. „Ex numero equitum ibidem desiderati sunt acerrime dimicantes Martinus Bosniacus, Johannes Ger-deius, Petrus Bofosius, et plerique alii.” – A margón: *Bosnyak Marto(n).* (Dr. 207.)

p. 492: Győrben tűz üt ki. A város melletti táborban a magyar katonák megfékezték a tűzvészt, mivel őket erre a munkára Tahi Ferenc „castrorum magister” szigorúan kiképezte előzőleg. – A történet mellett a margón: *Louaz mester | tizthj.* (Dr. 208.)

p. 493: Babocsát Perneszi István és Verebélyi Mihály kapitányok gyáván elhagyják. – A margón: *Pernezj | roz hir ez.* (Dr. 123.)

p. 494: Petrus Queglevitiusz említése Kanizsa védői között. – A margón: *Kegljeuich.* (Dr. 209.)

ibid.: „Sed quum arcem Berzentiam a Clemente Salaiuo vacuam relictam...” – A margón: *Zalaij Janosne | v |...| nel Zrini|ekel Pactus uolt.* (Dr. 210.)

ibid.: Keglevics Péter hősi halálának említésekor a margón: *Kegljeuich.* (Dr. 211.)

p. 511: Rueber és Krusith koholt levelet írtak Kenderesi Istvánnal Balassi János és Dobó István befeketítésére. – A margón: *Kenderessij.* (Dr. 212.)

ibid.: „Duditius personae dignitatisque suae oblitus, non sine summa omnium admiratione, ac famae nominisque sugillatione, sceleretis innixius consiliis, a verae religionis via, ad damnatos errores deflexit, puellamque, quam inter reginae famulas insano amore deperibat, uxorem duxit, ignaroque Caesare, in

Poloniam reversus, nuptias cum ea peregit” – A margón: *Pispók ne | nóztel | uolna | megh mer|th ne(m) | szabad | uolth, a' mjnt | nemis. etc.* (Dr. 213.)

p. 520: 1571. március 18-án meghal János Zsigmond. – A margón: *Zapoljajjak | ueghe.* (Dr. 214.)

p. 548: Georgius Iancovitiuss megsebesül. – A margón: *Janko|uich.* (Dr. 215.)

p. 549: Zerin várát gyáván feladja Petrus Camenianus. – A margón: *Absens fuit | Zrinius.* (Dr. 124.)

ibid.: A háborús pusztítások ellen Horvátország lakossága tömegesen Ausztriába és Magyarországra vándorol. Mellette a margón: *hic nati uenduj* [?]. (DRA-SENOVICH nem ismeri.)

p. 550: „Verum fortuna, quae ex professo Bathorium blandius fovere, atque evehere ceperat, nunc quoque ei fecundissime favendo et indulgendo viam aperuit, qua universa Caesaris consilia atque cepta perturbata atque eversa elinderentur; ac Bathorius sui tuendi cura atque sollicitudine liberatus, exoptati ocii tranquillitate, ac regno recens parto, absque controversia felix ac laetus frueretur.” – A margón: *Szeghenj | Batorj Istua(n).* (Dr. 125.)

ibid.: „...capto ignavia praesidiariorum Gosdansco Zrinianiorum comitum oppido, cui argenti fodinae magni emolumenti erant subiectae.” – A margón: *Zriniek banjaja.* (Dr. 135.)

p. 551: „Itaque opera et studio sumptibusque Caroli principis et Carnorum in territorio Dubociano Comitum Zrinianorum dicionis, inter colapim, Dobram et Mresnicam amnes, e fundamentis erigitur, ac Carolstadium nominatur; atque adeo Caesar locum privilegiis ac immunitatibus auget, iisque qui ibi domos exaedificassent, certas libertates donat; ac pro arce Dubocia, in cuius fundo erectum erat, Zrinianis comitibus praesentem pecuniam numerat.” – A margón: *Nagi | igaz ez.* (Dr. 126.)

p. 556: „Calenderem vero Franciscus Pettendius Zriniani comitis eques capit.” – A margón: *Petendj Ferencz.* (Dr. 216.)

p. 564: „...peninsulam illam, quam Dravus et Mura, (hanc olim Savariam dictam fuisse quidem existimant) a Gracio et Petovione, non longo inter se tractu decurrentes, ac deinde ad Legradum in unum confluentes efficiunt.” – A margón: *murakóz | Sauarja regj | neue(n) hiuattatot.* (Dr. 217.)

p. 623: Nógrád várának leírásánál. Egy tornyon a Báthoryak címerét „trium lupinorum dentium” látni kőbe faragva. – A „lupinorum” szó megjelölve, mellette a margón: *lupor(um) | meo iuditio.* (Dr. 218.) – Idegen kéz kételkedő megjegyzését lásd fent.

p. 629: „...quo in conatu Valentino Balassio, impigro iuveni, ac Martis simul et Palladis cultori utrumque femur glande plumbea trajectum est; quo

vulnere, quamquam in tactis ossibus inflictio, paucos post dies interiit.” – A margón: *hei szegheni Ba/lassj Baljnth.* (Dr. 127.)

hátsó védőlevél verso: *Vpor Laszlo bechi kapitan fol 2 n 40.* Cf. Istvánffy p. 2. Lásd az ottani bejegyzést. (DRASENOVICH nem ismeri.)

ibid.: *Gereb Matias 27 n 20.* Cf. Istvánffy p. 27, a margóra nyomtatva: „Stephanus Bathorius ac Mathias Gerebus fato defunguntur.” (DRASENOVICH nem ismeri.)

ibid.: *miles croatus 31 40.* Cf. Istvánffy p. 31: Ulászló kitüntet egy horvát vitézt, aki Szendrő ostrománál elsőként jutott fel a vár falára, és sebeivel mit sem törődve tartotta magát társai megérkezéséig. (DRASENOVICH nem ismeri.)

hátsó táblán, belül: *Emer, Derencheni uitez / Ban capitur fol. 31.* Cf. Istvánffy p. 30., a margóra nyomtatva: „Derencenius fortiter praelians capitur.” (Dr. 128.)

Azonosítás: KENDE 96; FERENCZI 596; RMK III, 1350.

Zrinyiana: A XVI. századi magyar történetre Zrínyi főforrása. A tisztartója hagyatékából ifjúkora óta tulajdonában lévő könyvet, bejegyzéseinek tanúsága szerint, alaposan tanulmányozta. Cf. [KANYARÓ?] 1891, p. 174; SZÉCHY 1896–1902, t. I, p. 203; SIK 1940, p. 47; KLANICZAY 1964, pp. 76–77. A p. 274 lévő bejegyzés korábbi hibás olvasatát javította Kovács 1979, pp. 165–166; több jegyzet hasonmását közölte Kovács Új Tükör 1979, n° 19, p. 13; Kovács 1982, p. 37. A p. 460 lévő bejegyzés versjellegéről cf. Kovács 1982, p. 20; Kovács 1985, pp. 26–27. Irodalmi művei közül Zrínyi leginkább a *Szigeti veszedelem*-ben hasznosította Istvánffyt; az eposz tárgyát, történeti tényeit s részben eszmevilágát illetően elsősorban órá támaszkodik. Cf. GREKSA 1889/1890; THURY 1894, pp. 129–149, 257–298, 385–411; SZÉCHY 1896–1902, t. II, pp. 136–148; NÉGYESY 1914, pp. 44–45; KARDOS 1942, pp. 76–77; KLANICZAY 1964, pp. 136–142. A XVI. századi magyar történelemből a *Vitéz hadnagy*-ban és az *Áfium*-ban idézett példák jó részét Istvánffyból merítette Zrínyi, többször név szerint is említve forrását, így: *14. af.*; *Áfium* pp. 213, 214 (ez utóbbi helyen a fejezetszámot is megadva). Cf. FERENCZI EPhK 1917, pp. 333–334. Istvánffy iránti elismerését a legjobban a *Mátyás-elmékedések* p. 179 írottak mutatják, ahol „gyönyörűséges pennánk”-nak nevezi és Curtiushoz, Liviushoz, Plutarkhoshoz hasonlítja. Névvel és lapszámmal utal Istvánffy egy helyére a *levél Ruchich Jánoshoz*, 1658, is, Lippay származásával kapcsolatban. S tőle idéz, pontos forráshivatkozásokkal számos történelmi tény a Virgilio Malvezzi *Discorsi*-jához írt könyvjegyzeteiben (vide n° 163). Ez utóbbiak egyikét csaknem szó szerint átemelte a *87. af.*-ba. Cf. DRASENOVICH 90.

116*

31 Annales Ecclesiastici Regni Hungariae Authore Melchiore Inchofer Soc. Iesu Tomus I. Liber nouus in memb: alba filera integra non crassus ualde.

INCHOFER, Melchior: *Annales ecclesiastici regni Hungariae*. Authore Melchiore Inchofer Soc. Jesu. Tomus primus.

Romae, typis Ludovici Grigniani, 1644. 2°, 442 pp.

Azonosítás: OSzK pld.

117★

32 *Archilaurus Strigoniensis e laureis Duodeninquaginta* [sic] *Illustrissimorum et Reuerendissimorum eius Ecclesiae metropolitanae Elogijs contexta: libellus in 8 folio paruus sine membrana.*

O.A.M.D.G. Archi-Laurus Strigoniensis, e laureis duodequingenta illustrissimorum ac reverendissimorum eius ecclesiae metropolitaram elogiis contexta, et reverendis ac doctissimis dominis, R.P.F. Ferdinando Grieskircher, Ord. S. Pauli primi eremiteae professo, RR.DD. Christophoro Kupinich, et Martino Demka, collegii gen. cleri Ung. alumnis, artium et philosophiae magistris, cum in alma archiepiscopali universitate Tyrnaviensi prima theologiae laurea per R.P. Franciscum Topos, e Societate Jesu, SS. theologiae doctorem, eiusdemque facultatis decanum spectabilem coronarentur, praesentata a perillustri ac magnifica humanitate academica. Anno, quo orbIs aLeXanDer, soL, et pater aVreVs, Vrbe est ortVs totI faVstVs, qVIa septIMVs orbI (= 1655).

Tyrnaviae, typis academicis, excudebat Melchior Venceslaus Schneckenhau, (1655). 8°, 52 pp.

Azonosítás: BEK pld. RMK II, 834.

118★

33 *Historia della Transilvania Raccolta Dal Cavalier Giro Spontoni. Liber in rubro carmasin in fol: 4. tenuis.*

SPONTONI, Giro: *Historia della Transilvania raccolta dal cavalier Giro Spontoni e registrata dal cavalier Ferdinando Donno*. All'illustrissimo e reverendissimo Prencipe Monsig. Paris, conte di Lodrone, arcivescovo di Salsburg, prencipe del Sacro Romano Imperio, legato nato della Santa Sede apostolica etc. In Venetia, appresso Giacomo Sarzina, 1638. 4°, 351 pp.

Azonosítás: OSzK pld. App. Hung. 831.

Zrinyiana: Ez az az „olasz könyv”, melyre Zrínyi a 94. af. végén hivatkozik; pp. 208–209. Itt olvasható az eset, melyre Zrínyi utal. De rosszul emlékezett: nem a moldvai, hanem a havasalföldi vajdának a tatárokkal szembeni megsegítéséről van szó.

119★

34 *Historia rerum gestarum inter Ferdinandum et Joannem Ungariae Reges, libellus nouus, paruus in membrana alba fol: 12.*

ZERMEGH János: *Historia rerum gestarum inter Ferdinandum et Joannem Ungariae reges, usque ad ipsius Joannis obitum. Auctore Joanne Zermegh. Amstelaedami, apud Jacobum Lepidium, 1662. 12°, 139 pp.*

Azonosítás: OSzK pld. RMK III, 2157.

120 (BZ 25)

35 *Disquisitio historico-Politica de Regno Hungariae, Autore Martino Schödel. Liber mediocris in membrana scripta in folio 4. tenuis.*

SCHÖDEL, Martin: *Disquisitio historico-politica de regno Hungariae, quam in inelyta Universitate Argentoratensi, patrocinate clarissimo viro, dn. Matthia Berneggero, historiarum in eadem professore ordinario dignissimo dn. praeceptore et fautore perpetim observando, colendo, publicae et amicabile censurae subjicit auctor Martinus Schödel, Posonio–Hungarus. Calend. Octob. in auditorio majori.*

Argentorati, typis Johannis Reppi, anno 1630. 4°, [102] ff.

Példányleírás: Pergamenkötés. A bekötéshez latin kéziratos kódexből (missale) származó pergament használtak. A gerincen: 12A [idegen jelzet]. Az első táblán, belül: 73.

Possessorok: Az előzéklevel rectón: *Ex libris* <|.....|> 1630.

Zrínyi bejegyzései:

előzéklevel rectón, ceruzával: *imperat necessitas amare patriam cunctis.* (Dr. 106.)

Azonosítás: KENDE 197; FERENCZI 203; RMK III, 1460.

121*

36 *Imago Illustris Comitis Nicolai a Zrinio Armati etc. Praefecti Zigethi. cum aliquot Epitaphijs, et historia Zigethi. Liber tenuis, et antiquus in membrana simplici scripta folio 4.*

ALBINUS, Petrus; ed.: »De Sigetho Hungariae propugnaculo, a Turca anno Christi 1566. obsessio et expugnatio, opusculum consecratum virtuti et immortalitati illustrissimi et nobilissimi domini Nicolai comitis a Zerinio etc. generalis capitanei partium regni Hungariae cisDanubianarum, praefecti Sigethani etc. Ab illustri, generoso et magnifico domino Emerico Forgach barone a Gymes, equ. aur. et comite Trinchiniensi etc. genero. Collectum opera Petri Albini Nivemontii.

Witebergae, excudebat Mattheus Welack, 1587.« 4°, [63] ff.

Példányleírás: Az elveszett könyv csonka volt; a két első ív hiányzott.

Azonosítás: RMK III, 765. Faksimile kiadás: ed. KÖSZEGHY Péter, Budapest, MTA Irodalomtudományi Intézete, 1987, SZABÓ András tanulmányával (Bibliotheca Hungarica Antiqua, XV). – Zrínyi példányának csonkasága miatt a

Catalogus készítője a címleíráskor a C iv elején lévő szöveget vette alapul: „*Imago illustris comitis Nicolai a Zrinio, armati; primum sub divo Ferdinando Imp. proregis, quem Hungari more gentis banum appellant, regnorum Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae; deinde sub divo Maximiliano Imp. generalis regni Hungariae a Danubio Illyricum usque capitanei; praefecti Zigethi; utriusque consiliarii intimi et per Hungariam magistri tavernicorum etc.*” Felismervén azonban, hogy ez nem tükrözi a kötet teljes tartalmát, az F és az L iv élén álló címekből értelemszerűen kiemelt tartalom-megjelölésekkel egészítette ki a fiktív címleírást. Az F1r lap incipitje: „*Effigies Nicolai comitis Zerinii una cum aliquot epitaphiis et carminibus in laudem eius scriptis*”; az L1r lapon Ferenac Črnko Samuel Budina által latinra fordított elbeszélése pedig a következő címmel kezdődik: „*Historia Sigethi totius Slavoniae fortissimi propugnaculi, ...*” – A zágrábi Zrínyi-könyvtárban található az ún. Zrínyi-albumnak egy teljes példánya is (vide n° 515).

Zrinyiana: Nehezen érthető, hogy Zrínyi könyvtárának törzsanyagában az őse dicsőségét méltán hirdető ún. Zrínyi-albumnak csak egy csonka példánya foglalt helyet. Kétségtelen azonban, hogy Forgách történeti művének a szigetvári ostromról szóló része, a Budina-féle elbeszélés, valamint a Zrínyit dicsőítő versek, vagyis mindazok a szövegek, melyek a szigeti hős tetteivel kapcsolatosak a kiadványnak a harmadik ívvel kezdődő törzsanyagában találhatóak, s így a költő számára rendelkezésre állottak. Forgách és Črnko-Budina a *Szigeti veszedelem* történeti forrásai között, a versek pedig az ostrom eposzi témává érlelődésében játszottak igen fontos szerepet. Cf. KARENOVICH 1905, pp. 119–137; HEGEDŰS 1906, pp. 321–356 (a latin versek közlése); NÉGYESY 1914, pp. 46–47; ÉCSY 1935 (a latin versek magyar fordításával); KARDOS 1942, p. 75; KLANICZAY 1964. pp. 133–136; SZABÓ 1987. pp. 7–24 (az Album keletkezéstörténetének részletes tárgyalásával). Talán a könyv csonkasága miatt igyekezett Zrínyi később egy teljes példányt is megszerezni, feltéve, hogy ez a másik kötet még az ő életében került a könyvtár állományába (vide n° 515).

122 (BZ 424b)

37 *Il Turco uincibile in Vngaria con mediocri aiuti di Germania discorso. Libellus Antiquus paruus in folio 8. et membrana alba.*

TARDUCCI, Achille: *Il turco uincibile in Ungaria con mediocri aiuti di Germania. Discorso appresentato a i tre supremi capitani dell' essercito confederato contra il turco; e doppo mandato alli suoi amici d'Italia da Achille Tarducci da Corinaldo della Marca Anconitana. Diviso in tre parti principali, et ciascuna in più capi, come dimostra la carta seguente.*

In Ferrara, per Vittorio Baldini, stampator ducale, 1597. 8°, 174 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: KENDE, FERENCZI nem ismeri; App. Hung. 615. Másik példányát vide n° 124a.

Zrinyiana: A magyar történelem tanulságait – Bonfini nyomán – szintén értékesítő mű, mely egy magyarországi állandó haderő felállítását javasolja, ösztönzést adhatott Zrínyi hadtudományi elképzeléseinek kialakulásához. Cf. ORLOVSZKY 1987. pp. 118–119.

123 (BZ 106)

38 *L'Ottomano Di Lazaro Soranzo. Alla Santita di nostri Sig: Clemente VIII. libellus mediocris, tenuis, in membrana alba fol: 8.*

SORANZO, Lazaro: L'Ottomano di Lazaro Soranzo, dove si da pieno ragguaglio non solamente della potenza del presente signor de' turchi Mehemeto III. de gli interessi, ch'egli ha con diversi precipi, di quanto machina contra il christianesimo, et di quello che all'incontro si potrebbe a suo danno oprar da noi, ma ancora di varii popoli, siti, città, e viaggi, con altri particolari di stato necessarii a sapersi nella presente guerra d'Ongheria. Alla santità di N. sig. Clemente VIII.

In Ferrara, per Vittorio Baldini, stampatore camerale, 1599. 8°, 289 pp.

Példányleírás: Fehér bőrkötés, két pár bőrszalaggal. A gerincen: 494. Az első táblán, belül: 193.

Azonosítás: KENDE 206; FERENCZI 321.

Zrinyiana: A tizenöt éves háború idején keletkezett mű, mely a török katonai erejét mérlegeli és a Magyarországon folyó háború erőviszonyait elemzi, Zrínyi számára hasznos tanulságokkal szolgálhatott. Cf. ORLOVSZKY 1987, p. 118.

124 (BZ 424a)

39 *Il Turco Vincibile in Vngaria con mediocri aiuti di Germania discorso, libellus tantus uti prior in fol. 8. membrana alba.*

a) TARDUCCI, Achille: Il turco vincibile in Ungaria ...

A n° 122. másik példánya.

b) CHIERICI, Alfonso: Vera relatione della gran città di Costantinopoli et in particolare del serraglio del Gran Turco. Divisa in cinque capi nella terza carta annotati. Di Alfonso Chierici bolognese. All'illustrissimi et eccellentissimi sig. li signori duca e duchessa di Fiano, etc.

In Bracciano, per Andrea Fei stampator ducale, 1621. 8°, 104 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés, két pár vászonzalaggal. Az első táblán, belül: 159.

Possessorok: Az a) címlapon: *Francisci Leonardi Szegedy, 1637.*

Azonosítás: KENDE 218; FERENCZI 585. a) App. Hung. 615.

Zrinyiana: A kolligátum a) tagjával (Tarducci) kapcsolatban vide n° 122.

125*

40 *Rövid Magyar Cronica sok rendbéli fő historias könyuekből, nagy szorgalmatossággal szedegetet, iratatot Pethő Gergelytől. Liber simpliciter in crassa carta compactus in fol 4.*

PETHŐ Gergely: Rövid magyar cronica sok rendbéli fő historiás könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedegettetet és irattatot Petthő Gergelytől. ...

Nyomtatottat Bécsben Cosmerovius Mátthé, császár urunk ö fölsége udvary könyv nyomtatoia által 1660 esztendőben. 4°, [138] ff.

Azonosítás: RMK I, 955. KENDE 163 – a DAUN-féle hibás azonosítás nyomán – tévesen szerepelteti Zrínyi példányaként a zágrábi gyűjtemény Pethő-kötetét. Ez utóbbit vide n° 652, Zrínyi Ádám könyvei között.

Zrinyiana: Mint horvátországi magyar nemest, a szerzőt jó kapcsolatok fűzték a Zrínyi-családhoz, melyről művében többször és elismerően ír. Különösen ifj. Zrínyi Györgyről, a költő apjáról vannak meleg sorai, sőt halálának és temetésének leírásakor gyermekeiről is megemlékezik: „Két szép fiacskája maradt, Miklós és Péter, kikből neveljen Isten jó Urakat.” A több évtizede kéziratban heverő mű Zrínyi közreműködésének köszönhette megjelenését. Cf. MARGALITS 1897, pp. 300–305; Szász 1912. pp. 219–223. Zrínyi könyvtára őrizte a krónika – feltehetően szerzői – kéziratát is, szépen újra bekötetve (vide n° 126). Mivel Bethlen hadjárataira vonatkozóan Zrinyinek csak Pethő munkája állt rendelkezésére, valószínű, hogy a Collalto, Buquoi és Montenegro császári hadvezérek sikertelen magyarországi hadakozásaira vonatkozó adatait tőle vette: 69. *af.*; *Áfium* p. 213. Cf. FERENCZI EPhK 1917, p. 334. Mivel az aforizmák írásakor a könyv még nem volt kinyomtatva, Zrínyi a művel már kézirat formában megismerkedett. Figyelmes olvasásáról tanúskodik Diego Uffano könyvébe írt, a szerző előadását Pethő krónikájából vett adattal kiegészítő bejegyzése is (vide n° 222).

126 Ms*

41 *Idem manu scriptus, pulchre in albam membranam nouiter compactus.*

Azonosítás: Pethő Gergely, előző szám alatt szereplő *Cronica*-jának kézírata. Talán a szerzői kézirat.

Zrinyiana: Vide n° 125.

127 (BZ 190)

42 *Rerum memorabilium in Pannonia sub Turcarum Imperatoribus, a Capta Constantinopoli usque ad hanc aetatem nostram bello militiaque gestarum, diuersorum Autorum recensente Nicolao Reusnero. Liber mediocris, in membrana hebraice scripta, folio 4.*

REUSNER, Nikolaus; ed.: *Rerum memorabilium in Pannonia sub Turca-*

rum imperatoribus, a capta Constantinopoli, usque ad hanc aetatem nostram, bello, militiaque gestarum. Exegesés sive narrationes illustres variorum et diversorum auctorum. Recensente Nicolao Reusnero jurisconsulto et comite palatino caesareo, consil. Sax.

Francofurti, impensis Claudii Marnii et haeredum Joannis Aubrii, 1603. 4°, 336 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált, kódexből származó pergamenen héber szöveg töredéke. Az első táblán, belül: 99.

Possessorok: A címlapon: *Georgij Telegdini Archid. Zolnen. Can. Strig. 1637.* KENDE 179. tévesen Zrínyinek tulajdonítja.

Zrínyi bejegyzései:

p. 157: „Epitaphium ascriptum sepulturae in Tschakaturm, eiusdem illustriss. Comitís Nicolai Zrínii etc.” – A margón ceruzával: *NB NB.*

Azonosítás: KENDE 179; FERENCZI 375.

Zrinyiana: Reusner gyűjteménye három olyan történeti munkát is magába foglal, melyek a *Szigeti veszedelem* történeti forrásaiként ismertek: Zsámboky elbeszélését, melyre a *Syrena*-előszó hivatkozik, s melyet Zrínyi Bonfini-kötetének függelékében is olvashatott; Forgách Ferenc munkájának Szigetvárra vonatkozó részét, a Zrínyi-albumban olvasható változattal egyezően; Ferenac Črnkónak a szigeti ostromról szóló elbeszélését Samuel Budina latin fordításában, mely a Zrínyi-albumon kívül Bongars gyűjteményében is hozzáférhető volt Zrínyi számára. Cf. THURY 1894, pp. 136, 272–297; NÉGYESY 1914, pp. 45–47.

128*

43 Martini Zeileri opus de Regno Hungariae, et ciuitatibus in eo munitioribus, et praesidiatis. Liber Germanicus nouus in membrana alba fol: 8 ceruleo colore coloratus.

ZEILLER, Martin: Martini Zeilleri Beschreibung deß Königreichs Ungarn und darzu gehöriger Landen, Stätte und vornehmster Oerther. Darauf neben allerley denckwürdigen Geschichten und Händeln, Beschreibung, Belager- und Eroberung der Plätze, Feldschlachten, Scharmützel und andern Sachen, und was sich vom Anfang deß Türcken-Kriegs, biß auf gegenwärtige Zeit, daselbsten zugetragen; auch zu sehen, was noch von diesem Königreich in der Christen und was hergegen in der Türcken Handen und Beherrschung ist. Anjetzo wieder durchgangen, vom Autore hin und wieder verbessert, und sonderlich mit einer neuen Zugab vermehret.

Zu Ulm, gedruckt und verlegt durch Balthasar Kühnen, bestellten Buchdruckern daselbsten, 1660. 8°, 478 pp.

Azonosítás: OSzK pld. A mű első kiadása, szintén Ulmban, 1646-ban jelent meg, ennek a címlapján, valamint metszetes előzékcímlapján a szerző neve azonban nem szerepel. Így a *Catalogus* írója előtt a fenti, második kiadás lehetett.

129 (BZ 420)

44 *La Guerra D'Attila Flagello Di Dio. Da M. Alemanio Fino. libellus antiquus in membrana alba fol: 8.*

[BARBIERI, Giovanni Maria]: La guerra d'Attila, flagello di Dio. Tratta dall'archivio de' principi d'Este. Di nuovo ristampata con gli argomenti inanzi a ciascun libro, et con la tavola delle cose più notabili, poste parimente nel margine, aggiuntavi da M. Alemanio Fino. Con la dichiarazione d'alcune voci oscure, che nell'opera si contengono fattavi dall'istesso.

In Vinegia, appresso Domenico Farri, 1569. 8°, 103 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. Az előzéklevél versón: 256.

Azonosítás: KENDE 10; FERENCZI 583. A szerző neve NUC alapján.

★

45 [A *Catalogus*-ban a szám után üres hely van egy később beírandó tétel számára.]

130 (BZ 392)

46 *Il Regno De gli Slavi Hoggi Corrotamente Detti Schiauoni Historia Di don Mauro Orbini Rauseo Abbate Melitense. liber in integra filera non ualde crassus, antiquus in membrana scripta.*

ORBINI, Mauro: »Il regno de gli slavi hoggi corrottamente detti schiavoni. Historia di Don Mauro Orbini rausero, abbate melitense. Nella quale si vede l'origine quasi di tutti i popoli, che furono della lingua slava, con molte, et varie guerre, che fecero in Europa, Asia, et Africa; il progresso dell'imperio loro, l'antico culto, et il tempo della loro conversione al christianesimo. E in particolare veggonsi i successi de' re, che anticamente dominarono in Dalmazia, Croatia, Bosna, Servia, Rassa, et Bulgaria.«

(In Pesaro, appresso Girolamo Concordia, 1601.) 4° magno!, 473 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A bekötéshez kódexből származó levelet használtak. A címlével hiányzik. A gerincen: 84. Az első táblán, belül: 339.

Bejegyzések: Egy ismeretlen XVII. századi kéz számos helyen tintával vastagon áthúzva olvashatatlanná tette a szöveget, az adatokat, hivatkozásokat helyenként pótolta, korrigálta a lapszéleken. A pp. 97, 109, és 118. lévő, valamint a Dalmácia történetét tárgyaló fejezetben (pp. 206–239.) a lapszéleken végigvonuló ceruzás jelek és számok feltehetően XX. századi kutató jegyzetei. DR. 103, 104, 248–259. a kötet bejegyzéseinek egy részét tévesen Zrínyinek tulajdonította.

Azonosítás: KENDE 152; App. Hung. 661.

Zrinyiana: Bár a kötet bejegyzései nem Zrínyitől valók, a horvát származására büszke Zrínyi a déli szlávok ősi dicsőségét hirdető könyvet bizonyára érdek-

lődéssel forgatta. Zrínyi káplánja, Mark Forstall a család fiktív genealógiájának kidolgozásakor (vide n° 628) erre a könyvre is épített.

131★

47 *Memoria Regum et Banorum Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclauoniae inchoata ab origine sua usque ad praesentem Annum 1652. Autore Georgio Rattkay. Liber nouus deauratus in membrana alba tenuis in filera integra.*

RÁTTKAY György: *Memoria regum et banorum Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae, inchoata ab origine sua et usque ad praesentem annum 1652. Deducta auctore Georgio Rattkay de Nagy Thabor, lectore et canonico Zagrabiense.*

Viennae Austriae, ex officina typographica Mathaei Cosmerovii, sac. caes. maiestatis typographi aulici in aula Coloniensi, 1652. 2°, 277 pp.

Függelékként külön címlap nélkül, számozatlanul Ráttkay két oratiója: Panegyris D. Ladislao Hungariae regi, 1641; Oratio in synodo Zagrabiensi habita, 1642.

Azonosítás: OSzK pld. RMK III, 1794.

Zrinyiana: Ráttkay György (Juraj Rattkay) zágrábi kanonok Zrínyi lelkes horvátországi híveinek és támogatóinak egyike volt, s vele mint második feleségének nagybátyjával, rokonságba is került. Műve, melynek megjelenését Zrínyi is támogatta, bőségesen foglalkozik a Zrínyi család eredetével, a család főbb tagjainak tetteivel, s különösen a költő Zrínyi életének és cselekedeteinek első három évtizedével. Közli Zrinyinek Varasdon, 1649. január 14-én, a báni beiktatáskor mondott beszédét is. Cf. MARGALITS 1897, pp. 300–305, SZÉCHY 1896–1902, t. I, pp. 6, 13, 22, 31, 40–41, 46, 116, 120, 274–277; t. III, p. 4.

132 (BZ 382)

48 *Historiarum Compendium, quod incipiens a Nicephori Imperatoris, a Genicis obitu, ad Imperium Isaaci Comneni pertinet. A Ioanne Curopalate Scillizze. Liber mediocris non crassus, in membrana alba, filera integra.*

SCYLITZES, Joannes: *Historiarum compendium, quod incipiens a Nicephori imperatoris, a Genicis obitu, ad imperium Isaaci Comneni pertinet. A Joanne Curopalate Scillizae magno drungario viglae, conscriptum. Et nunc recens a Joanne Baptista Gabio, e Graeco in Latinum conversum. Cum locupletissimo indice rerum omnium memorabilium.*

Venetiis, 1570, apud Dominicum Nicolinum. 2°, 152 ff.

Példányleírás: Vaknyomásos pergamenkötés. A gerincen: 110. Az előzőkkel versón: 344.

Bejegyzések: Néhány helyen (f. 105r, 106v) ceruzás figyelemfelhívó vonások. A f. 59. egy cédulán, ismeretlen XVII. századi kéz úti feljegyzése:

*Klenovnik**Markocz**Reghede* - - - - - mérföd*Dobrara* - - - - - 2*Gemfalua* - - - - - 2*Hidegh Kuth* - - - - - 2*Pinkafelt* - - - - - 4*Vrsprang* - - - - - 3*Vyhel* - - - - - 3*Voltak* <az> közbe közbe valami kis hazochkak... [a többi letépv].**Azonosítás:** KENDE 97; FERENCZI 430.**133 (BZ 373)**

49 *Annales Sultanorum Othmanidarum a Turcis sua lingua scripti. Joannes Leunclavius latine redditos illustravit. Liber novus, in integra filera, tenuis et in membrana alba.*

LÖWENKLAU, Johann: *Annales sultanorum Othmanidarum, a Turcis sua lingua scripti, Hieronymi Beck a Leopoldstorf, Marci fil. studio et diligentia Constantinopoli advecti 1551, divo Ferdinando caes. opt. max. D.D. iussuque caes, a Joanne Gaudier dicto Spiegel, interprete Turcico Germanice translati. Joannes Leunclavius nobilis Angrivarius, Latine redditos illustravit et auxit, usque ad annum 1588. Cum omnium memorabilium, toto opere contentorum, acuratissime [sic] elaborati indicis accessione. Editio altera.*

Francofurdi, apud Andreae Wecheli haeredes, Claudium Marnium, et Joan. Aubrium, 1596. 4° magno!, 260 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 68. Az első táblán, belül: 11.

Azonosítás: KENDE 112; FERENCZI 424; App. Hung. 1926.

Zrinyiana: A *Szigeti veszedelem* egyes török szereplőire Zrinyi innen vett neveket és adatokat. Cf. THURY 1894, pp. 130, 262, 264; 288; NÉGYESY 1914, pp. 47, 457, 458, 460, 461, 463; ORLOVSKY 1987, pp. 116–117.

134*

50 *Chronica Dell'Origine e progressi della Casa Ottomana Composta da Saidino Turco Excellentissimo storico in lingua Turca. parte prima. Liber novus, in membrana alba folio 4to.*

Sa'd al-Dīn ibn Ḥasasjān, Khojak Efendi: *Chronica dell'origine e progressi della casa ottomana, composta da Saidino turco, eccellentissimo storico in lingua turca. Parte prima, nella quale si contiene la vita, li costumi, e le guerre de' primi cinque re ottomani, ... Tradotta da Vincenzo Bratutti Raguseo, interprete della sacra cesarea maestà di Ferdinando terzo, dall'idioma turco nell'italia-*

no con la medesima frase, stile e tessitura dell'autore, con somma diligenza e felettà. Opera nuova, nè mai per avanti data in luce.

S[t]ampata ... a spese di sua maestà cesarea, in Vienna, 1649, appresso Matteo Riccio, stampatore academico. 4°, 361 pp.

Azonosítás: OSzK pld. App. Hung, 2043. A szerző névformája BLC alapján. A Parte seconda 1652-ben Madridban jelent meg, s nyilván nem jutott el Zrínyi könyvtárába.

Zrínyiana: THURY 1894, p. 264. feltételezi, hogy Zrínyi esetleg innen is vett adatokat a *Szigeti veszedelem*-hez; ez a könyv azonban az eposz megírása után jelent meg.

135*

51 Vitae et Icones Sultanorum Turcicorum Principum, Persarum, aliorumque Illustrium heroum heroinarumque ab Osmane usque ad Mahometem II ad uiuum ex antiquis metallis effictae. Liber mediocris, sat crassus in rubro carmasin fol. 4.

BOISSARD, Jean-Jacques: Vitae et icones Sultanorum, Principum Persarum aliorumque illustrium heroum herinarumque, ab Osmane ad Mahometem II, ad vivum ex antiquis mettallis effictae, primum ex Constantinopoli D. Imp. Ferdinando oblatae, nunc descriptae et tetrastichis succinstis illustratae a Ja[no] Jac[obo] Boissardo Vesuntino. Omnia recens in aes artificiose incisa et demum foras data per Theodorum de Bry, Leod. civem Francoforti.

Francf. ad Moen. 1596. 4°, 356 pp.

Azonosítás: OSzK pld. App. Hung. 1923,

Zrínyiana: A *Szigeti veszedelem* török neveire Zrínyi legfontosabb forrása; a *Syrena-kódex* margójegyzeteiben többször név szerint is hivatkozik rá (vide n° 432). Cf. NÉGYESY 1914, pp. 47, 399, 424, 457–459, 461–463; ORLOVSZKY 1987, pp. 117–118.

136 (BZ 291/I)

52 Viaggi Di Pietro Della Valle il pelegrino descritti da lui medesimo in lettere familiari All'erudito suo Amico Mario Schipano La Persia parte prima. Liber nouus, membrana alba fol. 4.

VALLE, Pietro della: Viaggi di Pietro della Valle, il pellegrino. Descritti da lui medesimo in lettere familiari all'erudito suo amico Mario Schipano. La Persia. Parte prima.

In Roma, a spese di Biagio Deversin, 1658. 4° 492 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér vászonszalaggal. A gerincen: 136. Az első táblán, belül: 37

Azonosítás: KENDE 233; FERENCZI 436.

137 (BZ 291/II)

53 *Idem, eiusdem, pars secunda.*

VALLE, Pietro della: *Viaggi di Pietro della Valle, il pellegrino. Descritti da lui medesimo in lettere familiari all'erudito suo amico Mario Schipano. La Persia. Parte secunda.*

In Roma, a spese di Biagio Deversin, 1658. 4°, 546 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér vászonszalaggal. A gerincen: 137. Az első táblán, belül: 36.

Azonosítás: KENDE 233; FERENCZI 436.

138 (BZ 31)

54 *Viaggi Pietro della Valle il Pelegrino con minuto ragguaglio etc. diuisi in tre parti, cioe, le Turchia, La Persia e l'India. liber nouus in membrana alba folio 4. sat crassus.*

VALLE, Pietro della: *Viaggi di Pietro della Valle, il pellegrino, con minuto ragguaglio di tutte le cose notabili osservate in essi. Descritti da lui medesimo in 54 lettere familiari, de diversi luoghi della intrapresa peregrinatione, mandate in Napoli all'erudito, e fra' più cari, di molti anni suo amico Mario Schipano. Divisi in tre parti, cioè la Turchia, la Persia, e l'India, le quali havran per aggiunta, se Dio gli darà vita, le quarta parte, che conterrà le figure di molte cose memorabili sparse per tutta l'opera, e la loro esplicatione.*

In Roma, appresso Vitale Mascardi, 1650. 4°, 780 pp.

A kötet csak a Törökországról szóló részt tartalmazza.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 138.

Azonosítás: KENDE 233; FERENCZI 209. Valle művének Perzsiáról szóló köteteit vide n° 136, 137.

139 (BZ 193)

55 *Svegliarino che monstra alla Christianita essere gionta l'hora opportuna di mouersi contro la potenza Ottomana. Liber tenuis in membrana alba fol 4 :*

Svegliarino, che mostra alla christianità essere gionta l'hora opportuna di moversi contro la potenza ottomana, et insieme suona raccordi a precipi christiani per deprimerla. Fabricato coll'opera, et aiuto de periti artefici Carlo Giangolino da Fano, monsignor della Nove, et altri. Esposto in publico da G.B.C.V. Insieme col modo facile d'haver denari e soldati, per formare un numerosissimo, et potentissimo essercito. Nel quale oltre il rappresentarsi ai riguardanti i regni, e domini dalla tirannide turchesca occupati, si vede anco scolpita l'ultima tragica historia del regno di Cipro, con la deplorabil morte delli famosissimi Bragadino, et Baglioni.

A Lucerna D'Helvetia, quest'anno 1646. 4°, 83 + 74 pp.

A La guerra di Cipro új lapszámozással, de belső címlap nélkül.

Példányleírás: Pergamenkötés. A metszés zöldre festve. A gerincen: 228. Az első táblán, belül: 268.

Azonosítás: KENDE 213; FERENCZI 377.

Zrinyiana: A könyv ismerete hozzájárulhatott ahhoz, hogy Zrínyi 1650 körül felismerte, hogy elérkezett a nagy „conjunctura”, s napirendre tűzhető a török kiűzése. Cf. KLANICZAY 1964, pp. 344–353.

140 (BZ 199)

56 Historia della Guerra fra Turchi et Persiani, descritta in quatro libri, da glio [sic] Tomaso Minadoi, libro alla ligatura rustica in folio 8.

MINADOI, Giovanni Tomaso: *Historia della guerra fra turchi et persiani, descritta in quattro libri da Gio[vanni] Tomaso Minadoi. Cominciando dall'anno 1577. nel quale furo[no] li primi movimenti di lei, seguendo per tutto l'anno 1585. Alla santità di N. S. Sisto V. pontefice ottimo massimo.*

In Turino, appresso Gio. Battista Bevilacqua, 1588. 8°, 312 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: 281.

Azonosítás: KENDE 147; FERENCZI 381.

Zrinyiana: A török–perzsa ellentét Zrínyit komolyan foglalkoztatta, a perzsákban potenciális szövetségest látva. Minadoi könyve e téren segíthette tájékozódását. Cf. ORLOVSZKY 1987, p. 117.

141 (BZ 23)

57 Turcicarum epistolarum uariorum et diuersorum Authorum libri V. ex recensione Nicolai Reusneri Leorini etc. Liber fortis in membrana alba folio 4to sat crassus.

REUSNER, Nikolaus; ed.: *Epistolarum Turcicarum variorum et diversorum authorum libri V. In quibus epistolae de rebus Turcicis summorum pontificum, imperatorum, regum, principum, aliorumque mundi procerum, iam inde a primordio regni Saracenicum et Turcicum usque ad haec nostra tempora leguntur. Ultro citroque a christianis et Turcis aliisque exteris natiobus [sic] scripta. Opus non solum lectu iucundum et consultationi nostrorum temporum utile, sed etiam ad congitionem cum aliarum historiarum, tum potissimum de initiis, progressu et incrementis regni Turcicum, maxime necessarium. Ex recensione Nicolai Reusneri Leorini IC. comitis palatini caesarei, et consilarii Saxonici.*

Francoforti ad Moenum excudebat Johannes Collitius, impensis Pauli Brachfeldii, 1598(–1600). 4°, 304 + 182 + 154 + 198 pp.

A liber VI. VII. et VIII.; a liber IX. X. et XI.; és a liber XII. XIII. et XIV. élén önálló címlap, 1599, 1599 és 1600. évi impresszummal.

Példányleírás: Vaknyomásos pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. Az első táblán, belül: 50. Az előzéklével rectón: n° 51.

Possessorok: Az első táblán vaknyomásos Istvánffy-címer. A körirat: Nicolaus Isthvanfi de Kisazzonfalwa S.C.R.M. Consil. A.C. Regni Hungariae pro palatinus.

Azonosítás: KENDE 180; FERENCZI 210.

142*

58 *De Turcarum Origine ac immanissima eorum in christianos tyrannide, Deque uijs, per quas chistiani [sic] Principes Turcas profligere et inuadere facile possent, Autore Joanne Cuspiano. libellus in folio 12, nouus in membrana alba.*

CUSPINIANUS, Joannes: De Turcarum origine, religione ac immanissima eorum in christianos tyrannide; deque viis, per quas christiani principes Turcas profligere et invadere facile possent; liber olim ad utilitatem reipublicae christianae editus, autore Joanne Cuspiano. Accessit Joannis Baptistae Montalbani De Turcarum moribus commentarius.

Lugduni Batavorum, ex officina Joannis Maire, 1654. 12°, 297 + 120 pp.

A függelékként csatolt mű új lapszámozással, külön címlappal.

Azonosítás: Bibl. Nat. pld. Tekintve, hogy a könyv „novus”, a XVI. századi kiadás nem jöhet számításba.

Zrinyiana: A könyv Zrinyi török-ismereteinek egyik forrása lehetett. Cf. ORLOVSZKY 1987, p. 114.

143*

59 *De Turcarum moribus Epitome, Bartolomaeo Georgieui. peregrino Autore: Libellus paruus et antiquus in folio 12 membr: alba.*

GEORGIJEVIĆ, Bartolomej: De Turcarum moribus epitome, Bartholomaeo Georgieviz peregrino autore. Quod tibi fieri non vis, alteri non feceris. Lugduni, apud Joan. Tornaesinum, 1553. 12°, 184 pp.

Azonosítás: OSzK pld. RMK III, 415. Jürgen SCHWARZWALD, *Bartol Đurđević. Bibliografija izdanja 1544–1686*, Zagreb, 1980, n° 27 (Croatica bibliografije, godiste VI, svezak 27). A mű további 12° kiadásai: Lyon 1555, 1558, 1567, 1578, 1598, 1629; Párizs 1566, 1568; Genf 1598, 1629. SCHWARZWALD bibliográfiája a lyoni kiadások nagyobb részét és a két genfit 8°-nek tartja, noha terjedelmük pontosan azonos a fenti 1553. évivel; a RMK III, App. Hung. és Carl GÖLLNER, *Turcica*, t. II. (Baden-Baden, Koerner, 1968) azonban ezeket is 12°-ként írja le. Minthogy a *Catalogus Zrinyi* példányát „antiquus”-nak mondja, valamelyik korai kiadásról lehet szó.

144 (BZ 79/III)

60 *Rerum in Gallia et Belgio, potissimum Vngaria, quoque Transyluania, Turcia, Polonia, Germania, Italia, Hispania, alijsque Europae Regnis et Prouincijs*

ab anni 1594 mense Julio usque ad annum 1596 gestarum. Nuntij Tomus III opera et studio D. M. Jansonij Docomensis Frisij. Liber antiquus et lacer in fol. 8. membrana scripta.

a) [ISSELT, Michael von]: Mercurii Gallobelgici, sive rerum in Gallia et Belgio potissimum, Ungaria quoque, Transylvania, Turcia, Polonia, Germania, Italia, Hispania, Anglia, aliisque Europae regnis et provinciis ab anni 1594 mense Julio, usque ad annum 1596 gestarum nuntii, tomus tertius. Librum XI. XII. XIII. XIII. et XV. comprehendens. Cum appendice, ab initio anni 1596. usque ad mensem Junium producta. Opera et studio D.M. Jansonii [pseud. = Isselt] Docomensis Frisii.

Coloniae Agrippinae, apud Godefridum Kempensem, anno 1595. 8°, 468 pp.

b) [ISSELT, Michael von]: Mundus furiosus, sive narratio rerum a mense Aprili anni 1596. usque ad autumnum anni 1596. tota Europa gestarum. Libris tribus comprehensa. Auctore P.A. Jansonio [pseud. = Isselt].

Coloniae, apud Gerardum Grcuenbruch, anno 1597. 8°, 155 pp.

c) [ISSELT, Michael von]: Supplementum Mercurii Gallobelgici, in quo breviter commemorantur ea, quae ab initio anni praesentis 1596. usque ad mensem Junium tota Europa gesta sunt. Eodem D.M. Jansonio [pseud. = Isselt] Docomensi auctore.

Coloniae Agrippinae, apud Godofridum Kempensem, anno 1596. 8°, 94 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Az a) és c) mű eredetileg együtt jelent meg, de a gyűjtőkötet összeállításakor közékük került a később, és máshol kiadott *Mundus furiosus*. Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált pergamen latin kéziratok kódexből származik. Szakadt gerinc, elrongyolt, gyűrött levelek. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az előzékfűzet 2. levél, rectón: *Hunc mihi perpulchrum sincero corde libellum | Franciscus Christi, Ladoni Mysta dedit. | Posuit et scripsit Nicolaus Czelleczj mppa.* A hátsó táblán, belül: *Soli Deo Gloria. Emptus hic tertius tomus una cum primo et secundo tomo huius historicae continuationis Pragae. Anno 1598. pro fl. 1.* – ismeretlen.

Bejegyzések: Az első táblán, belül ismeretlen XVII. századi kéz magyar feljegyzései pénzkiadásokról. Az előzékfűzet 1. és 2. levelén Czellecz latin distichonjai és a kötet tartalmára utaló bejegyzései 1647-ből. Ez utóbbiakat tévesen Zrinyinek tulajdonítja Dr. 220.

Zrínyi bejegyzései:

a) p. 2: Eretnekeket vádoló fejtegetés során: „Id cum nostra aetate peculiare fuerit multis, tum nuper usu venit Samueli Hubero, theologiae Lutheranae professori Wittenbergensi, de quo non immerito dici potest, ... quod tumore disciplinae inflatus tamquam aliis scientia superior, peculiarem, caepit promulgare doctrinam.” – A margón: *Vtinam tu | Jansoni fuisses | talis* (Dr. 221.); majd lejjebb: *sed toto | coelo erras.* (Dr. 222.)

- ibid. p. 26: „Hardeckius” neve felett a margón: *Giöri ki/rali képe*. (Dr. 223.)
- ibid. p. 27: A margóra nyomtatva: „Puero Silesio dens aureus in ore nascitur.” – Alatta: *Ego | non credo*. (Dr. 224.)
- ibid. p. 36: „Clausenburgum” – Aláhúzza, s a margón: *Colosuar*. (Dr. 225.)
- ibid. p. 38: A margóra nyomtatva: „Historia mira et prodigiosa.” – Alatta: *NB. | Non est | articulus | verae | fidej | vel quis | credat | vel non*. (Dr. 226.)
- ibid. p. 54: „Carolus Mansfeltius insigni cum laude expugnavit” – A „cum” utánra jelölve a margón: *frater | totus es | hispanus | Jansonii*. (Dr. 51.)
- ibid. p. 60: A margóra nyomtatva: „Mirabiles Catholicorum in Scotia victoriae.” – Felette: *Vtrum verum | esset*. (Dr. 52.)
- ibid. p. 63: „Per eosdem dies Sacri foederis socij in Gallia, et Legati Ducis Sabaudiae conventum in provincia, urbe Massiliensi habuerunt...” – A szövegben lévő „Sacri” áthúzza, s a margón: *Vtru(m) sit | liga Sacra | que legitimum | regem Violet*. (Dr. 53.)
- ibid. p. 81: „Cornoysus Caspar” – Aláhúzza, s a margón: *Cornis*. (Dr. 229.)
- ibid. p. 85: A margóra nyomtatva: „Odia quorundam in Navarraeum.” – Alatta: *Jansonii | Hispano | frisius es: | Quid moliris Contra | Gallum, procede incepto*. (Dr. 54.)
- ibid. p. 90: „Ait enim author, ex ipsius sententiae contextu facile posse considerari, eam conditam et compositam ad mentem haeticorum nostri saeculi, non alio fine, quam ut Societatem Jesu reddant suspectam et exosam.” – A margón: *fautor, es | etiam | tuis <similib(us)> | |.....| tibi [?]*. (Dr. 55.)
- ibid. p. 93: A margóra nyomtatva: „Societatem Jesu crescere non minui persecutionibus.” – Felette: *Mala uita | Jesuitae*. (Dr. 56.)
- ibid. p. 113: „Velle se hac aestate Viennam Austriae suis viribus expugnare; deinde sceptrum suum in Italiam inferre et Romae ostentare.” – A margón: *Meszi sán|ta ebnek | Hiericho*. (Dr. 57.)
- ibid. p. 114: A margóra nyomtatva: „Series Imperatorum Turcicorum”, a szövegben a török császárok genealógiája. – A margón: *Paulus Jo|vius aliter | certet*. (Dr. 234. tévesen a 107. sz. könyvben lévőnek tüntetve fel.)
- ibid. p. 136: Egy belgiumi városkának a holland confederatusok által csellel, a kapuórség rászédésével való elfoglalásának elbeszélése mellett a margón: *Fide, sed | cui. Vide*. (Dr. 69. tévesen a 107. sz. könyvben lévőnek tüntetve fel.)
- ibid. p. 171: A margóra nyomtatva: „Sponsatio Caroli Archiducis Austriae filiae cum Transylvano.” – Alatta: *Bochkay | Istua(n) | köuet | es leanj | kerö*. (Dr. 227.)
- ibid. p. 207: „Novae Zemlae” – aláhúzza, s a margón: *Vy föld*. (Dr. 230.)
- ibid. p. 228: A margóra nyomtatva: „Mater cum filia capitur” – alatta: *Fabula | risu digna*. (Dr. 235. tévesen a 107. sz. könyvben lévőnek tüntetve fel.)
- ibid. pp. 364–365: Egy Máriával kapcsolatos csoda elbeszélése után: „Scri-

bimus haec non iis, quibus Deus aut omnipotens non est, aut nihil facere debet, nisi quod ipsis decorum videtur, credentes sanctos esse mortuos, et Deum nullam eorum habere rationem: falsum esse quod Christus dixit: Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum pater meus. Quando? in vita? minime: peripsemata enim hic sunt et purgamenta huius mundi. // Sed post mortem, cum regnant in caelis una cum Deo. Sed iis scribimus haec, qui credunt Deum posse operari quando, quicquid, et per quod ipse vult: qui honorat Sanctos suos, eosque a nobis vult honorari. Sed haec praeter institutum nostrum.” – A p. 364 alján és a p. 365 margóján, fent: *E contra | quandoquidem Sancti in regno Caelor(um) | nesciunt nos nominatim, nec<|. . .|> | speciale erant pro singulo quoq(ue) | vt | | vt Jsaiae | cap. 63 N 16. | Tu enim pater | noster, et Abra|ham nesciuit | nos, et Izrael | ignoravit nos.* (Dr. 58.)

ibid. p. 365: Az előbbi jegyzettől vonallal elválasztva, de gondolatilag ahhoz kapcsolódva, a margón: *Si enim uis | historizare | non misceas | sacra inter ; prophana.* (Dr. 59.)

ibid. p. 367: „Visegradum redit in Caesareorum potestatem” – A margón: *Visegrad.* (Dr. 231.)

ibid. p. 387: „Nullis hac in re provinciis, regnis, urbibus aut locis ... parcerent.” – A margón: *Penz elegsege.* (Dr. 232.)

b) p. 5: „Hinc homicidiae, insidiae, prodiones inauditae: hinc luxus, voluptates, in cibo, potu, vestibus et aedificiis Deo, hominibusque detestanda prodigitas: quibus alendis cum desunt vires, ad rapinas, artes piraticas, agrorum depopulationes, innocentium direptiones, huiusmodi homines convertuntur. Haec omnia iustorum bellorum titulis excusantur.” – A margón: *Verum | dicis | Jansonj.* (Dr. 60.)

ibid. p. 49: A visszafoglalt Vác kifosztásának elbeszélése mellett a margón és a lap alján: *Vác | Tu Jansonj | Hungariae | praesidia haud | directe, con|templa- ris, | verum melius | ex missilibus narrationibus intellexis|ses, quam prolata vilipendia | narras.* (Dr. 61.)

ibid. p. 78: „Decimo quarto Septembris Cardinalis Toletanus ex hac terrena vita in illam caelestem transmigravit ...” – Az „illam”-hoz jelölve, a margón: *vtina(m).* (Dr. 62.)

ibid.: „Paucis ante diebus testamentum condiderat, in quo heredem instituit Basilicam S. Mariae Maioris.” – A margón: *quia deus | amabatur.* (Dr. 228.)

ibid. p. 113: „Togaium” – Aláhúзва, s a margón: *Tokay.* (Dr. 233.)

ibid. p. 136: „... duo aurea ... horologia per legatum suum Sultano donavit ...” – A margón: *Nagi | kár volt | roz ebnek | olian draga | orákat kül|deni.* (Dr. 63.)

Azonosítás: KENDE 95; FERENCZI 579. A mű II. kötetét vide n° 145 és 476., a sorozat egyéb köteteit pedig n° 543, 677.

Zrinyiana: A bejegyzések tanúsága szerint az 1590-es évek egykorú krónikáját Zrínyi figyelmesen és kritikusan, a magyar vonatkozásokra fokozottan figyelve olvasta. Az a) p. 136.-ra beírt mondást idézi a *11. af. is. Cf. KLANICZAY* 1964, pp. 59, 77, 379, 380, 384, 404.

145 (BZ 79/II)

61 *Idem. Tomus secundus, tenuior quam praecedens, etiam in fol: 8. nec est tam lacer, in membrana alba.*

[ISSELT, Michael von]: Mercurii Gallobelgici, sive rerum in Gallia et Belgio potissimum, Ungaria quoque, Germania, Polonia, Hispania, Italia, Anglia, aliisque christiani orbis regnis et provinciis a Julio mense anni 1593. usque ad annum 1595. gestarum nuncii, tomus secundus. Quattuor libros: 7, 8, 9. et 10. comprehendens. Auctore D. M. Jansonio [pseud. = Isselt] Doccomensi Frisio.

Coloniae Agrippinae, apud Godefridum Kempensem, anno 1595. 8°, 432 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A metszésen, alul: 36. Az első táblán, belül: 348.

Possessorok: A címlapon: *Stephanj Jona mppa | Arte et Marte 1620.*

Zrínyi bejegyzései:

p. 53: „... et iuxta aggerem, cui nomen Stopasch castra metatus est:” – A „Stopasch” fölött kis tollvonás, a margón: *Sosto.* (Dr. 219.)

p. 165: „Eductos in duas divisit acies, unam aciem Christianorum apellari iussit, alteram Turcarum ... et praemia victori proposuit ...” – A margón: *Illjen azz iduözitö | Jevs dolga.* (Dr. 50.)

p. 207: Zrínyi György 1594 márciusi sikeres Kanizsa környéki expedíciójának (Berzence elfoglalása) leírása mellett a margón: *Jo Zrinj | Georgj.* (Dr. 129.)

p. 353: „... de reliquiis Regni Ungarici, omniumque provinciarum conclamatum esse.” – A margón: *Ith kellene | mastis fel | pillantanj.* (Dr. 130. hibásan.)

p. 402: Győr 1594. július 21-i megszállását követően a törökök „aliquot christianos occiderunt, et nobilem quendam Ungarum captivum in castra retraxerunt.” – A „nobilem” szó után jel, a margón: *Melchio-|rem Posar,* (Dr. 131, teljesen hibásan.)

Azonosítás: KENDE 95; FERENCZI 579. A kötet egy másik példányát vide n° 476, a sorozat egyéb köteteit pedig n° 144, 543, 677.

Zrinyiana: Vide n° 144.

146 (BZ 218)

62 *Applauso Araldico, alla Sacra Maiesta del Augustissimo Imperatore Leopoldo, per opera e studio di Lorenzo De Churelichz. Libellus novus decoratus in membrana alba folio 8.*

KURELIĆ, Lovro: Breve e succinto racconto del viaggio, solenne entrate, et ossequiosi vasallaggi, esibiti alla gloriosa maestà dell'augustissimo imperatore Leopoldo. Dall'eccelsi stati e fedelissimi vasalli dell'inclite ducale [sic] provincie di Stiria, Carinthia, Carniola, Goricia, Trieste, etc. Principiato nel mese di giugno, e finito d'ottobre l'anno 1660. Con l'appendice di tutti l'atti publici, e notabili, accaduti minutamente nelli omaggi, arrollati nei fasti araldici. Per opera e studio di Lorenzo de Churelichz, araldo di sua maestà cesarea.

In Vienna typis Matthaei Ricci, typographi academici, anno 1661, penes authorem impensis eiusdem. 8°, 165 pp.

Metszetes előzőkémlapon idézetek, jelmondatok.

Példányleírás: Fehér bőrkötés. A metszés aranyozva. A gerincen: 381. Az előzőkével verción: 265.

Bejegyzések: Zrínyi Péter neve és a „Croati” szó (p. 130.) piros ceruzával megjelölve – feltehetően XX. századi kutató kezétől.

Azonosítás: FERENCZI 484; App. Hung. 856. A *Catalogus* a címlel utáni lapon, kiemelt szedéssel kezdődő szerzői dedikáció elejét (Applauso araldico. Alla sacra maestà ...) adja meg címként, a szerzőre vonatkozó szöveget viszont a címlapról másolja.

Zrinyiana: A könyvben leírt császári utazás egyik epizódja: Duino-ból Triesztbe a császár Zrínyi Péter bárkáján hajózott, miközben zene hangjaira „le marine Sirene con gli Delfini ... in gran quantità ... intorno la detta barcha danzavano ...” Zrínyi Miklós érdeklődéssel olvashatta a híradást az öccse által rendezett, az Adriai-tenger szirenáit mozgósító látványosságról.

147★

63 *De Bello Tartarico historia Auctore R. P. Martino Martinio Tridentino, Societ: Jesv: libellus paruus, in fol 12. pelle nigra.*

MARTINI, Martino: De bello Tartarico historia, in qua, quo pacto Tartari hac nostra aetate Sinicum Imperium invaserint, ac fere totum occuparint, narratur, eorumque mores breviter describuntur. Auctore P. Martino Martinio, Tridentino, ex vice provincia Sinensi, Societatis Jesu in urbem misso procuratore. Romae, typis Ignatii de Lazaris et sumptibus, 1654. 12°, 111 pp.

Azonosítás: Carlos SOMMERVOGEL, S. J., *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. V, col. 647. Számításba jöhetnek a mű többi 12° kiadásai is: Antwerpen, 1654; Köln, 1654; Róma, 1655; Amszterdam, 1655: A római kiadások címleírásakor SOMMERVOGEL a szerző neve előtt csak P. betűt jelöl, a *Catalogus*-ban azonban R. P. áll. Ha nem csupán SOMMERVOGEL elírásáról van szó, akkor Zrínyi példánya a három másik kiadás egyikével lehetett azonos.

148 (BZ 24)

64 *Martini Martinij Tridentini e Societ. Jesu Sinicae historiae Decas prima: res a gentis origine ad christum natum in extrema Asia, siue magno Sinarum Imperio gestas complexa. Liber nouus, non crassus, in folio 4. membrana alba.*

MARTINI, Martino: *Martini Martinii Tridentini e Societate Jesu Sinicae historiae decas prima. Res a gentis origine ad Christum natum in extrema Asia, sive Magno Sinarum imperio gestas complexa.*

Monachii, typis Lucae Straubii, impensis Joannis Wagneri civis et bibliopolae Monacensis, anno 1658. 4°, 362 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 240. Az előzőklevél versón: 543.

Azonosítás: KENDE 140; FERENCZI 202.

149★

65 *Historica relatione del gran Regno Della Cina, diuisa in due parti, nella prima si Tratta. Del P. Aluaro Semedo Portoghese Societat Jesu, ligato alla legatura rustica, in fol. 4.*

SEMEDO, Alvarez: *Historica relatione del gran regno della Cina, divisa in due parti. Nella prima si tratta del regno in comune, delle provincie in particolare, delle persone cinesi ... , della christianità antichissima nella Cina. Nella seconda dell'origine della predicatione evangelica, con tutti le [sic] successi sino alli tempi nostri. Del P. Alvaro Semedo portoghese della Compagnia di Giesù. In Roma, per Vitale Mascardi, 1653. 4°, 309 pp.*

Azonosítás: Carlos SOMMERVOGEL, S. J., *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. III, col. 1395. Létezik a könyvnek egy a fentivel teljesen azonos, csupán az impresszumban különböző (In Roma a spese di Biagio Diversino e Zanobio Masotti) kiadás-változata is (ibid. t. XII, col. 807).

150 (BZ 363/I)

66 *De Scriptoribus non Ecclesiasticis, Graecis, Latinis, Italicis, primorum graduum in quinque Theatris scilicet Philosophico, Poetico, Historico, Oratorio, Critico, Jacobi Gaddij Academici Suogliati. Liber in integra filera, ligatura rustica.*

GADDI, Jacopo: *De scriptoribus non ecclesiasticis, Graecis, Latinis, Italicis, primorum graduum in quinque theatris, scilicet philosophico, poetico, historico, oratorio, critico, Jacobi Gaddii Academici Svogliati critico-historicum, et bipartitum opus. In prima parte agitur de iis, qui opera ediderunt ante annum salut. 1550. duobus, et amplius annorum millibus convolutis.*

Florentiae, typis Amatoris Massae, 1648. 2°, 296 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: 42. Az előzőklevél versón: 307.

Bejegyzések: A hátsó védőlevél versón ismeretlen XVII. századi kéz latin bejegyzése. Dr. 10. tévesen Zrinyinek tulajdonítja.

Azonosítás: KENDE 78; FERENCZI 230.

151 (BZ 363/II.)

67 *Eiusdem Jacobi Gaddij De Scriptoribus Tomus secundus, in illa quantitate, quam prior et ligatura rustica.*

GADDI, Jacopo: Jacobi Gaddii De scriptoribus, tomus secundus. In hoc haud pauca continentur ad politicam, et naturalem philosophiam; ad theologiam tum christianam, tum ethnicam; ad historiam multiplicem, cuius casus memorabiles referuntur, citatis M. SS. quorum nonnulla multis ignota delitescunt; ad criticam et poeticam artem spectantia, ita ut opus curiosum, et utile sit non modo philologis, sed etiam philosophis, theologis, et concionatoribus.

Lugduni, ex typographia Joan. Pet. Chancel, via Paradis, iuxta Divae Confortatricis, 1649. 2°, 386 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: 43. Az előzéklével versón: 308.

Azonosítás: KENDE 78; FERENCZI 230.

Zrinyiana: A könyv Zrinyi irodalomtörténeti értesüléseinek egyik forrása lehetett. Cf. SZÖRÉNYI 1979, p. 284.

[IV.] POLITICI

152 (BZ 10)

1 *Thesaurus Politicorum Aphorismorum repetitae lectionis, diuisus in tres partes etc. Auctore Jo: A. Chokier de Surlet. Liber in integra filera, membrana alba non crassus.*

CHOKIER de Surlet, Jean de: Thesaurus politicorum aphorismorum repetitae lectionis, diuisus in tres partes; quarum prima principum, consiliariorum, aulicorum, legatorum institutio proprie continetur. Ad serenissimum principem Ferdinandum, utriusque Bavariae ducem, principem electorem Coloniensem, episcopum et principem Leodiensem, Paderbornensem et Monasteriensem, comitem Palatinum Rheni etc. Secunda pars notas complectitur in Onosandri Strategicum, sive de imperatoris institutione, ad disciplinam militarem spectantes. Tertia utriusque conveniens de legationibus. Ad serenissimum principem Maximilianum Henricum, utriusque Bavariae ducem, archiepiscopatus et electoratus Coloniensis, episcopatus Hildesheimensis, et Bergtesgadensis electum et confirmatum coadiutorem, etc. Auctore Joanne a Chokier de Surlet, canonico ac vicario generali Leodiensi, ac eidem serenissimo episcopo principi Leodensi, utriusque Bavariae ducis a consiliis arcanis. Cum indice gemino: uno capitum, altero rerum locupletissimo.

Leodii, apud Leonardum Streel, typographum, 1643, sub signo paradisi terrestris, sumptibus Joanni Kinchii bibliopolae Coloniensis. 2°, 412 + 165 pp.

A második és a harmadik rész közös belső címlappal.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 89. Az első táblán, belül: 422.

Possessorok: Az előzéklevél versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmondattal.

Zrínyi bejegyzései?:

p. 262: „Itaque tragico: contemne famam, fama vix vero favet.” – A margón ceruzajel, Zrínyi kezével?

Azonosítás: KENDE 223; FERENCZI 245.

Zrinyiana: Zrínyi francia orientációjú politikai olvasmányainak egyike. Cf. KLANICZAY 1985, p. 186.

153 (BZ 387)

2 Sacri Romanij [sic] Imperij Pax, varijs olim consilijs agitata, nunc demum medullitus discussa. ad binas Hypotheses deducta etc. Liber in filera, tenuis, in membrana alba. Auctore Caramuele.

a) CARAMUEL LOBKOWITZ, Juan: Sacri Romani Imperii pax. Variis olim consiliis agitata, nunc demum medullitus discussa, ad binas hypotheses reducta. Sub primam condemnata et dissuasa. Sub secundam pia, licita et valida demonstrata, commendata, approbata, persuasa. Est opus theologico-politicum, multas radicitus controversias (et praecipue omnes illas, que voluntatis directae et indirectae, liberae et necessariae, moralis et physicae, permittentis et coeperantis, intentionales, praeterintentionales, et contraintentionales actus, et eorundem meritum et demeritum, nec non pontificum, imperatorum, regum, principum in res et personas ecclesiasticas et saeculares impotentiam, et potentiam concernunt) examinans. Adeoque non solum caesari, regibus, et electoribus, sed etiam philosophis, theologis, iurisperitis, historicis, et quibuscumque doctoribus ecclesiasticis, saecularibusque necessarium. Illud ad mentem sanctissimi domini nostri Joannis papae I; Iustini imperatoris optimi; et theologorum quos uterque consuluit; Hispanorum, Gallorum, Bohemorum, Hungarorum, etc. eminentissimorum principum Truchsessii, et Pasmanni; omnium ad unum illustrissimorum episcoporum, reverendissimorum abbatum, eximiorum et clarissimorum doctorum, etc. qui comitia generalia imperii Augustae anno 1555. celebrarunt; illorum qui religionis pacem doctissimo libro illustrarunt, juridicarum facultatum Universitatum Friburgensis et Herbipolensis, praecipuorum doctorum, et professorum, qui hodie florent in Universitatibus Viennensi, Pragensi, Graecensi; reverendissimi P. Quirogae Mariae imperatricis confessarii; omnium principum nobilium et doctorum, qui Monasteriensi paci anno 1648. subscripserunt, et ut verbo omnia colligam, omnium aut fere theologorum et iurisperitorum, qui a

centum annis fuerunt in Germania consulti, contra pauculorum novas et improbabiles opiniones ex veteris verae et communis theologiae fundamentis, etc. Scripsit Caramuel. Editio tertia et correctior et auctior.

Viennae Austriae, apud Matthaeum Cosmerovium, anno 1649.

2°, 72 ff. + 168 pp.

b) Caramuelis opera omnia.

(Viennae Austriae, excudebat Matthaeus Cosmerovius, in aula Coloniensi, 1649.) 2°, 15 pp.

c) BASTIANCHICH, Matthias: Questio regularis. An monasticen professis, academici honores convenient? Proposita fuit Viennae in summo S. Stephani templo, ab amplissimo et spectabili P. Matthia Bastianschitz, e Societate Jesu, ... nimirum anno a partu virgineo 1649 die 26 Augusti ...

Viennae Austriae, apud Matthaeum Cosmerovium, in aula Coloniensi, anno 1649. 2°, 6 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés. A gerincen 106.

Azonosítás: KENDE 119; FERENCZI 434.

154 (BZ 301)

3 *Il Perfetto Ambasciatore trasportato dall Idioma Spagnolo, et Francese nell'Italiano per Mutio Ziccata. Liber in fol: 4. alla ligatura rustica.*

[VERA Y ZUÑIGA Figueroa, Juan Antonio de:] Il perfetto ambasciatore, trasportato dall'idioma spagnolo, et francese nell'italiano per Mutio Ziccata. Opera politico-historica. All'illustrissimo signor, et padron mio colendissimo, il signor Umberto Gioanni Zernin, barone de Chudeniz, etc.

In Venetia, appresso Giusto Wiffeldick, 1649, all'insegna di Colonia Agrippina. 4°, 368 pp.

Példányleírás: Szakadozott papírkötés. Csak az első ív van fölvágva. A gerincen: 213. Az első táblán, belül: 23.

Azonosítás: KENDE 246; FERENCZI 372. A szerző azonosítását lásd: Eduart TODA Y GÜELL, *Bibliografía española d'Italia des origens de la impremta fins l'any 1900*, t. IV, Castell de Sant Miquel d'Escornalbou, 1930, p. 280.

Zrinyiana: A könyv helyéről és irányzatáról Zrinyi politikai olvasmányai között cf. KLANICZAY 1985, p. 187.

155 (BZ 299)

4 *Strauaganze nouamente seguite nel christianissimo Regno di Francia Ouero Eccessi del policismo. Colle contrarisposte Del Cauahier Pietro Paolo Torelli Da Urbino. In fol. 4 legato all ligatura rustica.*

[MARIALES, Xantes]: Istravaganze nouamente seguite nel christianissimo regno di Francia, ouero eccessi del policismo. Colla regulatione di Lodovico

Nono di Francia, e d'Errico Secondo d'Inghilterra. Modernamente impugnate dall' asserto parlamento di Parigi nel libro intitolato Della sovrana giuridittione de' re sopra la politia della chiesa. Colle contrarisposte del cavalier Pietro Paolo Torelli [pseud. = Mariales] da Urbino. Alla sincera pietà di chiunque governa. In Colonia, per Tinchio, 1646. 4°, 150 pp.

Példányleírás: Papirkötés. A gerincen: 18 [idegen jelzet].

Azonosítás: KENDE 227; FERENCZI 370. Az álnév feloldása NUC alapján.

156*

5 Iddio operante, Autore Tomaso Roccabella. Liber crassus in fol. 4. alla ligatura rustica.

a) ROCCABELLA, [Gian Filippo]: Iddio operante, autore Tomaso Roccabella.

In Venetia, 1645, presso Gio. Pietro Pinelli stampator ducale. 4°, 119 pp.

b) ROCCABELLA, [Gian Filippo]: Prencipe deliberante, autore Tomaso Roccabella.

In Venetia, 1646, appresso Gio. Pietro Pinelli, stampator ducale. 4°, 232 pp.

c) ROCCABELLA, [Gian Filippo]: Prencipe morale, autore Tomaso Roccabella. Parte prima.

In Venetia, 1645, presso Gio. Pietro Pinelli, stampator ducale. 4°, 179 pp.

d) ROCCABELLA, [Gian Filippo]: Prencipe morale, autore Tomaso Roccabella. Parte seconda.

In Venetia, 1645, presso Gio. Pietro Pinelli, stampator ducale. 4°, 120 pp.

e) ROCCABELLA, [Gian Filippo]: Prencipe pratico, autore Tomaso Roccabella.

In Venetia, 1645, presso Gio. Pietro Pinelli, stampator ducale. 4°, 163 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum.

Azonosítás: Vat., Wolfb. pld. Az öt mű mindkét esetben egybekötve található, azonos sorrendben. Zrinyinek is bizonyára egy ilyen kiadói kolligátum volt a birtokában, hiszen a *Calatogus*-ban említett első mű önmagában nem lenne „crassus”, s nem volna helye a „Politici” szakban. A művek első kiadásai (sorrendben: ca. 1628, 1628, 1632, 1632, 1633), más méretük miatt nem jönnek számításba. A szerző valódi nevééről cf. Tommaso Bozza, *Scrittori politici italiani dal 1550 al 1650*, Roma, 1959, p. 161.

Zrinyiana: Zrinyi francia orientációjú politikai olvasmányainak egyike, mely a lakonikus, tacitista stílus melletti állásfoglalásával is felkelthette figyelmét. Cf. KLANICZAY 1985, pp. 186, 208.

157 (BZ 287)

6 Discorsi Politici Di Paolo Paruta, nobile Vnetiano, Caualiere e Procurator di San Marco. Liber in fol 4. membrana alba non adeo crassus.

PARUTA, Paolo: Discorsi politici di Paolo Paruta nobile vinetiano, cavaliere e procurator di San Marco. Ne i quali si considerano diversi fatti illustri, e memorabili di principi, e di republiche antiche, e moderne. Divisi in due libri. Aggiuntovi nel fine un suo Soliloquio, nel quale l'auttore fa un breve esame di tutto il corso della sua vita. All'illustrissimo, et reverendissimo monsignor Francesco Barbaro, patriarca d'Aquilegia.

In Venetia, 1599, appresso Domenico Nicolini. 4°, 636 + 21 pp.

A Soliloquio élen belső címlap.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 156. Az első táblán, belül: 42.

Bejegyzések: Két helyen ismeretlen XVII. századi kéz rövid latin margójegyzete.

Azonosítás: KENDE 160; FERENCZI 407.

158★

7 *Tutte le opere di Nicolo Machiaueli cittadino et secretario Fiorentino diuise in V parti. Liber sat crassus, in membrana alba fol. 4 mediocris.*

MACHIAVELLI, Niccolò: Tutte le opere di Niccolò Machiavelli, cittadino e secretario fiorentino, divise in V. parti et di nuovo con somma accuratezza ristampata.

1550 [recte: 1610–1619 között], [s. l.]. 4°, 320 + 106 + 280 + 152 + 158 pp.

A lapszámozás az egyes részeknél újrakezdődik, s belső címlapok jelzik az odasorolt műveket: I, Istorie fiorentine; II, Il principe és kisebb politikai művek; III, Discorsi; IV, L'arte della guerra; V, szépirodalmi művek.

Azonosítás: Sergio BERTELLI, Piero INNOCENTI, *Bibliografia*, Verona, Valdonega, 1979, pp. 97–98 (Opere di Niccolò Machiavelli, X). Machiavelli összes műveinek fenti, legkorábbi kiadásában az 1550-es évszám, valamint az újrakiadásra való utalás csak a hatóságok megtévesztését szolgálta. Ugyanez vonatkozik a lényegében teljesen egyező, s az 1550-es fiktív dátumot ismétlő további kiadásokra is. Ez utóbbiak Genfben jelentek meg, s idejükről csak az ante quem állapítható meg: 1628, 1636, 1646, 1660. Zrínyi tulajdonában nyilván az 1646 előtti kiadások valamelyike volt.

Zrínyiana: Machiavelli eszmerendszere, politikai és hadtudományi tanítása s különösen politikai etikája Zrínyi egész gondolatvilágának legfontosabb ideológiai alapját, forrását alkotja. A Machiavelliével rokon elvek sokasága jelentkezik már az eposzban is, de különösen prózai műveiben. Cf. SZÉCHY 1896–1902, t. III. pp. 191–194, 216; t. IV. pp. 121–128; KÖRÖSI 1902, pp. 20–34, 142–161, 272–299, 392–445; PETHŐ 1910, pp. 98–127; KÖRÖSI 1918, pp. 37–46; KÖRÖSI 1923, pp. 43–55; KLANICZAY 1947, p. 36–39; KLANICZAY 1964, pp. 399–400, 429–438, 450–467; KLANICZAY 1973, pp. 364–386; KLANICZAY 1985, pp. 199–206. Szemben azonban SZÉCHY és KÖRÖSI állításaival, eszmei rokonságról, nem

pedig szövegszerű egyezésekről van szó; Macchiavelli elvei és gondolatai gyakran a Zrínyi által közvetlenül használt forrásokon (de Silhon, Alamos, Malvezzi, Guicciardini, Lottini stb., az *Áfium*-ban Busbecquius) keresztül érvényesülnek. Machiavellitől való közvetlen szövegátvétel csupán néhány esetben mutatható ki: 126. af. (esetleg); 2. cent.; 5. cent. Cf. KLANICZAY 1964, pp. 400, 425.

159 (BZ 104)

8 *Commentariorum de Regno aut quouis Principatu, recte et tranquille administrando, libri tres aduersus Nico. Machiavellum florentinum. Liber in fol: 12. membrana alba, mediocris, uiridi colore coloratus.*

[GENTILLET, Innocent]: Commentariorum de regno aut quouis principatu recte et tranquille administrando. Libri tres. In quibus ordine agitur de consilio, religione et politia, quas princeps quilibet inditione sua tueri et obseruare debet. Aduersus Nic[olaum] Machiavellum Florentinum. Ad potentissimum et illustrissimum principem, Franciscum Alenconii ducem, filium fratremque regium.

Argentorati, sumptibus Lazari Zetzneri bibliop. 1611. 12°, 767 pp.

Példányleírás: Zöld pergamenkötés. Az előzőklevél rectón, ceruzával: 118.

Possessorok: A címlapon: *Wolff Rädlinge Argentinae* – saec. XVII.

Zrínyi bejegyzései?:

p. 24: Septimius Severus válasza lázadó katonáinak, akik fiát kiáltották ki császárnak: „Tandem sentitis caput imperare, non pedes.” – A margón figyelemfelhívó jel, Zrínyi kezével.

Azonosítás: KENDE 129; FERENCZI 319.

Zrinyiana: A könyv helyéről és irányzatáról Zrínyi politikai olvasmányai között cf. KLANICZAY 1985, p. 203.

160*

9 *Euidencia Causae Bohemicae, qua Ferdinandi II Caesaris legitima abdicatio, et Frederici Palatini iusta Electio breuiter demonstrata.*

Euidencia causae Bohemicae, qua Ferdinandi II. caesaris legitima abdicatio et Frederici Palatini iusta electio, breuiter et succincte demonstrata.

1626, [s. l.]. 4°, 76 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld.

Zrinyiana: Zrínyi politikai aspirációi szempontjából nem közömbös, hogy ismerte a Habsburg-uralkodót detronizáló cseh felkelők történeti és közjogi érveit. Cf. KLANICZAY 1985, p. 313.

161 (BZ 283)

10 Discorsi del Signor Scipione Ammirato sopra Cornelio Tacito. liber in membrana alba folio 4. mediocris.

AMMIRATO, Scipione: Discorsi del signor Scipione Ammirato sopra Cornelio Tacito. Nei quali si contiene il fiore di tutto quello, che si trova sparto ne' libri delle attioni de' principi, et del buono, o cattivo loro governo. Notando tra i movimenti delle guerre, e tra i conducimenti de gli esserciti e tra gli altri capi dell'istoria, alcuni avvertimenti notabili ad utilità di essi principi per indur ne i popoli la desiderata felicità. Con due tavole. Una de' discorsi, e luoghi di Cornelio, sopra i quali son fondati. L'altra delle cose più notabili.

In Venetia, 1607, appresso Matthio Valentino. 4°, 562 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 188. Az első táblán, belül: 56.

Bejegyzések: Idegen kéz bejegyzései a 220. és 221. lapok tetején: 12. Feb. d. 5. stefano spaier és A di 18. |...| Feb. Dr. 137. tévesen Zrinyinek tulajdonítja.

Zrínyi bejegyzései?: Számos helyen figyelemfelhívó vízszintes ceruzajelek a lapszéleken (pp. 5, 28, 29, 35, 56, 63, 79, 84, 108, 117, 128, 160, 187, 203, 206, 221, 226).

Azonosítás: KENDE 2 (a DAUN-féle rendezés és ennek nyomán KENDE tévesen a *Catalogus* IV. 11. tételével azonosították; vide n° 162); FERENCZI 403.

Zrinyiana: A tacitista politikai irodalom egyik alapművének számító könyvből számos párhuzamos hely idézhető a *Vitéz hadnagy* egyes részeihez, a közvetlen forrásként való használat azonban nem mutatható ki. Cf. SZÉCHY 1896–1902, t. III, pp. 188–190, 202, 213; KLANICZAY 1964, pp. 397, 426. De hogy Zrínyi becsülte a művet, azt tanúsítja, hogy latin fordítását is megszerezte (vide n° 162).

162 (BZ 36)

11 Idem Scipionis discursus. [Utólag beszúrva két tétel közé.]

AMMIRATO, Scipione: Scipionis Amirati [sic] celeberrimi inter neotericos scriptores Dissertationes politicae sive discursus in C. Cornelium Tacitum; nuper ex Italico in Latinum versi, et cum toto rei politicae studiosorum orbe communicati. Quibus praemissae sunt ex eodem Tacito excerptae Digressiones politicae a Christophoro Pflugio, equite Misnico, viro imaginibus, et doctrina praeclaro, indicatae obiter amico studioso. Accessere seorsim ob argumenti similitudinem, summamque operis elegantiam De regis, ac regni institutione libri III. Cum elenchis capitum, et accuratis indicibus in cuiusque operi adiunctis. Helenopoli, impensis Joannis Theobaldi Schönwetteri, praelo Richteriano, 1609. 4°, 393 + 104 pp.

Belső címlapon: De regni, regisque institutione...

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen 36.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Anno 1615 Franciscus Listi*. Ugyanott Zrínyi „Sors bona ... 1652” exlibrise.

Bejegyzések: A címlapon, a lapszéleken és az indexben Listi, tudós alaposágú latin jegyzetei, kiegészítései, kiemelései.

Azonosítás: KENDE 165 (a DAUN-féle rendezés és ennek nyomán KENDE tévesen a *Catalogus* IV. 10. tételével azonosította a kötetet (vide n° 161); FERENCZI 405.

Zrinyiana: Vide n° 161.

163 (BZ 285)

12 Discorsi sopra Cornelio Tacito del Marchese Malvezzi Virgilio. Liber in rubro Carmasin, fol: 4. 1 1/2 digito crassus.

MALVEZZI, Virgilio: *Discorsi sopra Cornelio Tacito del marchese Virgilio Malvezzi. Al serenissimo Ferdinando II. gran duca di Toscana. Venetia, 1635, presso Marco Ginammi. 4°, 361 pp.*

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. Az első táblán, belül: 555.

Possessorok: A címlapon: *fratris Theodori de Mantua*.

Bejegyzések: p. 117: ismeretlen kéz (Theodorus de Mantua?) az utolsó nyomtatott sort a lap aljára kézzel lemásolta.

Zrínyi bejegyzései: Az előzékfűzet levelein és a könyv számos lapján található bejegyzések a lapok szélén gyakran csonkultak; a bejegyzések után történt bekötéskor vághatták le a levelek külső szélét.

előzékfűzet 1r: *Imo reges quare propter paucitatem hominum magnorum ingeniorum | quia in primis quando R(es) P(ublic)ae esse incipiunt non multi sunt magni ingenij homines. | 2cundo postea rem publicam fecerunt, quare, quia plures | magni ingenij homines ideoq(ue) non uolebant cedere unus alteri rem publicam cofnsti] | tuerunt. NB Roma, quia neq(ue) adeo prope mare est ut ab hostibus derepente inuadi possit neq(ue) | procul ut negotiationib(us) et mores com(m)oditatib(us) ege[at] | ideo bon(us) est situs R(ei) P(ublic)ae. Cf. Malvezzi pp. 1–8: „De’ reggimenti ch’ebbe Roma; e per qual cagione il più delle volte le città nascono sotto la potenza regia. Discorso primo.”*

ibid.: *Monarchie mutantur prop(ter) natura(m) et mores principum, sicut |...| <adulterio> mutatio Ro[mae] | ex adulterio Tarquinij cum Lucretia, <Brutus>|... ... | Brut[us] | non propter ultionem Lucretiae; sed propter amorem libertatis, nactus illam [oc]casionem coniurauit contra Tarquinium, ergo bonam uitam P(ublica)m, esse oportet. | Semper fari primi qui Regnum adipiscuntur usq(ue) ad finem bene se gerunt<|...|... ... |> sicut Romulus, qui uero ijs succedunt superbia in[du]untur et perdunt se et Regnum, sicut Tarquinius, item Jeroboam | minim(us) digit(us) maior est dorso Patris mei Jeroboam(m). mutantur ergo imperia pr[op]ter uitia*

Imperatorum dicit Autor quod numerus septenario ordine | mutat Res Pub(lica) <sicut mo> nam in septimo Rege mutata est Res P[ub(lica)] | similiter dicit de corpore humano, quod ad eundem numerum mut[atur] | <num> non tamen obligant numeri; sed inclinant ad muta[tio]nem, quia Deus omnia posuit in mensura et pondera. Cf. Malvezzi pp. 8–20: „Perchè la città di Roma venisse dalla potenza regia alla libertà ... Discorso secondo.”

ibid.: 3 | numer(us) binari(us) est corruptio R(erum) P(ublicaru)m et maxima mutatio <|... ...> | sicut duo filij samuelis quos pati Istraelitae non potuerant ideoq(ue) | regem a Samuele rogarunt in ternario uero nume[ro] | maxima perfectio est Theologice, sicut Sancta Trinitas, qu[ia] | S Spiritus facit unionem Patris et filij. Politice uero quoq(ue) | Etiam si duo aliquid mutare uellent tertius non permittit | sed si in duobus est statim diuiduntur et fiunt bella in|testina tempore cesaris [sic] Crassi et Pompei non uenit Tiran[nis] in R(e) P(ublic)a. Cf. Malvezzi pp. 24–26: „Che la potenza de’ pochi non può dare nel miglior numero, che nel tre. Discorso quarto.”

előzőkfűzet 2r: Salmensis [Ecchius Salm] statim accepto ma(n)dato | reuertitur. I[stvánffy] lib : 23. fol : 491. numero 30. Vide Istvánffy p. 491.: „Salmensis... mandato Caesaris paret, et cum exercitu reuertitur.”

ibid.: 6 ego credo quod <Selimus> Mehmetes ideo | mortem Sulimani occultauit, Vt prius Se[li]mus filius quam Paiazetes sciat, et | Regnum arripiat. Cf. Malvezzi p. 174. Lásd az ottani bejegyzést.

ibid.: 7 nobilitatem quamquam initio propositi te|nacem. I[stvánffy] l :25, fo : 531, n : 10 Vide Istvánffy p. 531, ahol Rudolf 1572. évi koronázásának leírása során szó szerint ugyanez olvasható. Cf. Malvezzi p. 53. Lásd az ottani bejegyzést.

előzőkfűzet 2r–v: 8 familia zriniana ideo potest triumphare et | laudabilis esse quia nemo ex ijs fuit qui aut imbellis | aut infidelis domino suo, nominari potuisset, ergo mo|rem gloriam consequit(ur) homo in successore bono quam | in malo, potest hic obijci et concedere aliquis posse[t] | respectu familiae, quae ut maior et laudabilior sit, om|nes bonos in ea fuisse requirita. sed respectu dignitate | quae non semper manent in familia eade(m) negare | posset. Respondeo uel ille imperator aut quisquis si | melius optat honorem suum, uel toti(us) R(es) P(ublic)a si | suum non Princeps sed Tyrannus est, si R(es) P(ublic)a | ergo oportet, ut et successorem bonum desi|deret, quia maior honor est Rei P(ublic)ae seu Reg|ni omnes bonos habuisse principes quam om|nes tyrannos. | 2cunda ratio quia si malum successorem elig[et] | et ille succedens si rationis aliquid habebit | ad hanc regulam se aplicando adhuc peior || eliget, et sic consequenter Ruina R(erum) P(ublica)rum orie|tur [sic], et qui prim(us) hoc induxit non lauda|bilis sed omnib(us) locis demouendus erit. Cf. Malvezzi p. 259. Lásd az ottani bejegyzést.

előzőkfűzet 2v: 9: Veszem eszemben en hogy az Magyar | orszagi Vrak

chüehelödnek, hogy az mi | kegyelmes Chaszarunk chak pro forma | kerdez tanachot tülök, es imar mindent | el uegezet akor a nemet tanach mikor | az magiar Vrakat hiak, de nem az mi | kegyelmes urunk oka az, hogy mi nem ua|gyunk elegendök, hogy olyan nagy Chaszar|nak tanachot agyunk hanem magunke| <|. . .|> inuectiua quare non mittunt filios | in prouincias alias etc. Cf. Malvezzi p. 197. Lásd az ottani bejegyzést.

előzőkfűzet 2v–3r: 10 – *uide, mattias kiral<mak> kroniaianak [sic] | 54 reszebe 171 foliusban, mikor | Mattias kiraly soliahot [Dzsem herceget] az mahomet Torók | Chaszar fiat kerette Francuz kiralitul | az kit az maga attiafia ki üzöt Azia|bol es Francuz kiralihoz szalladot || ennek az neue allat Mattias kirali akar ua|la | nagy hadat inditani az Mattias kiraly. Vide Heltai, Chronica f. 171r: „Annac vtánna, hogy a Franciai Királytól meg kérte Szollyabot, az Mahomet Török Czászár fiát. Mert az ő attyafia ki üzste vala ütet Asiából: es vgy futott vala be Frantz országba a királyhoz. Ennec a neue alat akar vala Mátyás Király nagy hadat inditani a Törökec ellen.” Cf. Malvezzi p. 45. Lásd az ottani bejegyzést.*

előzőkfűzet 3r: 11. *Mattias kiralyt az beatrix Felesege ter|meszetibül ki uerte Atilais meg ualozot ter|meszetben, es sokkan többek. Cf. Malvezzi p. 142. Lásd az ottani bejegyzést.*

ibid.: 12 Atila mikor budat maga attiafiat meg ölte | uolna; miniaion föl kialttak hogy igazan cheleke|det, es euel okot attak, az kegyetlenkedesere. Vide Heltai ff. 14v–15r: „Es mikoron Scambriaba iöt vólna meg öle Budát, az ő attyafiát. . . a nép fel kezde kiáltani, hogy igazán meg ölte vólna az ő attyafiát, az Budát, és soc beszéddel diczirik vala ötet.” Cf. Malvezzi p. 85. Lásd az ottani bejegyzést.

ibid.: 13 az Vak belanak az szemeit az kik ki tol|tak, mind koncrul koncra haniattatanak. Magiar | bonfini(us) [Heltai]. Vac belarol 10 reszebe, 47 foliusban. Vide Heltai f. 47v, az aradi vérengzés leírásakor: „. . . Nemellyeket kedig vgyan kontzonként hanyának. . .” Cf. Malvezzi p. 188. Lásd az ottani bejegyzést.

ibid.: 14 Imre kiraly minden modon probalta az Andras | öchene [sic] uakmerőseget le chendesziteni de mind he|aba leuen, mikor megh kellett uolna uinia az | öcheuel az coronat az feiebe tette, be ment az | oche taboraba, es ugy mind az partosokat, le chen|deszite. Imre k : etetinek első resziben 51 foliusban | <uide>. Vide Heltai f. 51v: a jelenet leírása. Cf. Malvezzi, p. 334. Lásd az ottani bejegyzést.

ibid.: 15 : nezd meg az Zabragi [sic] püspök oratioiat | mit mond, az aszon uralkodasarul, <ibidem> Bon : | dec : 3, l : 1 f : 357, n : 20, másik foliusonis | n : 30. Vide Bonfini 1606, pp. 357–358: a zágrábi püspöknek Kis Károly előtt tartott beszéde. (Fögel–Iványi–Juhász–ed. t. II. pp. 5–8.) Cf. Malvezzi p. 169. Lásd az ottani bejegyzést.

ibid.: 16. Horuat orszagy ban boszuiaat alya az Carolus | par(us) [sic, „parvus” helyett] ölesenek. Bon : dec : 3. l : 1, fol. 367, n : [30]. Vide Bonfini 1606,

p. 367: az 1386. július 25-i véres esemény, mikor Horváti János bán és emberei megölték Gara Miklós nádort és a királygyilkos Forgách Balázst s elfogták Erzsébet királynét és Mária királynőt. (Fógel–Iványi–Juhász-ed. t. III, p. 20.) Cf. Malvezzi p. 188. Lásd az ottani bejegyzést.

ibid.: *17 suos inimicos per inimicos punit Deus. ibidem, fol: 368, n: 3[0]*. Vide Bonfini 1606, p. 368, ahol a horvát bán bosszújának tanulságaként szószerint ugyanez olvasható. (Fógel–Iványi–Juhász-ed. t. III, p. 22.) Cf. Malvezzi p. 188. Lásd az ottani bejegyzést.

(Az előzőkfűzetben lévő jegyzeteket közli Dr. 70. nagyon sok hibával.)

p. 34: Példák arra vonatkozóan, hogy a felfegyverzett katonák többé nem hajlandók, béke idején sem, megválni fegyvereiktől. – A margón: *Istuanfi lib. / 5. folio 63 | [e]t 64 unam | rationem | exhibit, quam | Telegdi dis|suadebat | milites uo-|luntarios, | numero, 10*. Vide Istvánffy pp. 63–64, ahol Telegdi István 1514. márciusi beszéde olvasható, melyben óva inti a királyi tanácsot a kereszteshadjárat meghirdetésétől; a margóra szedett summázat szerint: „Stephanus Telegdinus dissuadet exercitum hunc voluntariorum esse cogendum.” (DRASENOVICH nem ismeri.)

p. 41: „Essendo dunque, che le città quando stanno lontane dal timore vivono inconsideratamente; Aristotile dice in quel testo, che è utile alle repubbliche [che] vi nasca alle volte qualche accidente, acciòche imparino a non essere trascurate: e però i Rachiensi (come racconta Polibio) mentre inconsideratamente stavano senza alcun sospetto, allhora furono per perdere la città assaltata da' popoli di Schiavonia; ma scacciatoli fuori, fu loro di grand'utile quel timore; Ut per negligentiam in periculo fuerant, et urbem, et patrios lares amittendi, per fortitudinem nihil mali perpassi, prudentius in posterum rebus suis consuluerunt.” – A margón: *neue nimi[s] | solicite pa[cem] | urgendo se[se] | aut metue[re] | aut pertesos | belli indic[a]|rent | I[stvánffy]: l: 33 f: 866 n 10*. Vide Istvánffy p. 866: „Itaque nostri, mutuo habito consilio, ne a barbaris, quorum fidem suspectam habebant, circumvenirentur, neve nimis solicite pacem urgendo sese aut metuere, aut pertaesos belli esse indicarent, eadem nocte, qua flumine adverso, que per continentem Vaciam et postea Strigionium rebus infectis redierunt.” (Dr. 71. teljesen félreértve.)

p. 44: „...externus timor maximum concordiae vinculum quamvis infestos, suspectosque iungebat inter se animos. E però disse Aristotile: Cogit enim in unum communis metus, etiam eos qui prius erant inimicissimi.” – A lap tetején és részben a margón: *quibus a nobilitate in comitio cognitis contentionibus finis | est impo|sit(us) | I[stvánffy]: l: 22 | fol: 464 | [n]numero 10*. Vide Istvánffy p. 464: Szolimán 1566. évi hadjáratának tervéről a hírek megérkeznek. „Quibus a nobilitate in comitio cognitis, contentionibus finis est impositus, decretaque, quanta afflictæ vires opesque ferre poterant, subsidia, simulque sancitum, ut secundum

antiqua nobilitatis instituta, praesenti in castris Caesari quisque pro virili praesto esse contendat.” (Dr. 72.)

p. 45: „Carlo Ottavo haveva intentione di muovere guerra a Baisetto gran turco, e perciòche conosceva quanta gran vanità sarebbe stata il credere, d’havere ad essere ricevuto da un imperio di religione, di costumi, e di lingua contrarij, voleva condur seco il fratello [Dzsem herceg] di Baiset.” A margón: *Vide 10 | retro <lib>*. Cf. előzékfüzet 2v–3r, n° 10. (Dr. 239.)

p. 50: „...temendo i Reggini dell’essercito di Pirro, re degli Epiroti, i Romani entrarono in aiuto loro con buone forze, e se n’impadronirono.” – A margón: *Sultan Su|liman resti|tuit Regnu(m) | Joanni Vaiuo|de* (Dr. 73.)

p. 53: „...essendo, che il popolo a guisa di pecore, ove ne vede saltare una, egli segue.” – A margón: *Gubecia|na sedi|tio mal|um fin[em] | habuit | quia fid[es] | est rus|tici ni[hil] | et ple|beis | I [stvánffy]. l : 24 | f. 527 | n : 30. Vedi Istvánffy p. 527, ahol elkezdődik Gubec Máté felkelésének leírása; nyomtatva a margón: „Gubeciana seditio rusticorum A. 1573.” (Dr. 74. félreértve.)*

ibid.: „Può adunque più il popolo, e tanto maggiormente s’egli havrà un capo. Resta ch’io mostri, come ancora vuole, e più facilmente si persuade condurre uno al principato di quel, che si faccia la nobiltà.” – A margón: *uide 7*. Cf. előzékfüzet 2r, n° 7. (Dr. 75.)

p. 85: „... sentendosi Nerone, doppo haver ammazzata sua madre, ed una infinità di senatori, applaudere, e dar nome d’huomo forte, s’immerse totalmente ne’ vitij...” – A margón: *uide retro | n : 12*. Cf. előzékfüzet 3r, n° 12. (DRASENOVICH nem ismeri.)

p. 95: „Come possano i principi acquistarsi l’aura popolare. Come il privato debba valersi del favore del popolo, e che parte habbia a dare il principato.” – A margón: *Vaiuoda con[a]|tur aquirer[e] | fauorem pop[u]|larem I[stvánffy] | libro 6, folio 81 | numero 1[0]*. Vide Istvánffy p. 81: „...Vaivoda... in arcano potissimum quaerebat, ut si capta arce victor rediisset, captando popularis multitudinis favorem rebus facilius potiretur.” (Dr. 76. hibásan.)

pp. 96–97: A két lap közé behelyezett cédulán: *at qui liuor ei(us) et odium, unde mortem sibi comparauit | non modo in Patrem, uerum etiam in filios amicosq(ue) | profunditur Bonfini(us) de Vlrico Comite Ciliae decade, 3 | libro 8. folio 494, n : 30 | ad folium 155. in castris nat(us) alit(us) in sago, dec : 3 : l : 9 | folio 507. n. 30. Michaelis Silagi oratio, non in domo | regnatrice sed in ca(m)po*. Vide Bonfini 1606, p. 494, ahol szó szerint a fenti mondat olvasható Cilleiről (Fógel–Iványi–Juhász-ed. t. III, pp. 191–192); ibid. p. 507: Szilágyi Mihálynak „in campo” mondott királyválasztó beszédében olvasható Mátyásról: „in castris natus, alitus in sago” (Fógel–Iványi–Juhász-ed. t. III, p. 209). A két Bonfini-idézet közötti „ad folium 155” utalás értelemszerűen Malvezzi megfelelő lapjára kellene, hogy vonatkozzon, az ott olvashatóknak – ti., hogy a zsarnokoknál

kívánatos, hogy a bűnök és erények egyensúlyban legyenek egymással – azonban nincs közük tartalmilag a Zrínyi jegyzetében írottakhoz. (Dr. 77.)

p. 98: „Don Antonio nel Portogallo sentendosi havere l’applauso del popolo, subito senza interporvi tempo in mezo se ne valse, e facilmente gli riuscì; ... e presoche hebbe il possesso, conoscendo l’instabilità di quel popolo, fortificò subito tutti i luoghi principali.” – A margón és a lap alján: *Leuenta | [s]tatim ac/[c]ipit regnu(m) | quamprimu(m) | defectus a | populo | in Ritij | l: 2, f 841, n 40*. Vide Bonfini 1606 függelékében (Michaelis Ritii Neapolitani de regibus Ungariae), p. 841, ahol András, Béla és Levente hercegeknek Péter király elleni fellépéséről van szó. (Dr. 78. teljesen félreértve.)

p. 102: „Come siano utili i donativi, che si danno a’ soldati per arrivare, e mantenersi nel principato, e quando corrompono la militare disciplina.” – A margón és a lap alján: *Selim(us) pater-/no imperio potit(us) | magna promissa | Janiceris et Spahoglanis | qui sunt | praetoria[ni] equites | sum(m)a | pecuniae | I[stvánffy]: l: 23, folio 494, numero 10*. Vide Istvánffy p. 494: „Post ejus [Szolimán] obitum Selymus paterno ... – szó szerint azonos szöveg. (Dr. 79.)

p. 126: A távoli népek kormányzására küldött miniszter gyakran zsarnokoskodik fejedelme intenciója ellenére is. Hasonlatos ez a planétákhoz: mennél messzebb van valamelyik a „primo mobile”-től, annál inkább saját mozgását követi. – E csillagászati spekuláció oldalt hosszú vonással megjelölve, s a margóra írva: *omissu(m)*. (Dr. 80.)

p. 129: „Tenga nondimeno ogn’uno la sua opinione in questo particolare, non credo già almeno, che sia per essermi negato, che tutte le città, e provincie amano più d’esser governate da un principe particolare, che vi habiti, che da qualsivoglia altro per grande, che sia.” – A margón: *Sigismund(us) e[x] | Silesia in Tr[an]siluaniam | reuertitur | et pro prin[cipe] recipi[tur] | I[stvánffy]: l: 31 | f: 72[6] | n: 2[0]*. Vide Istvánffy, p. 726, nyomtatva a margón: „Sigismundus [Báthory] ex Silesia in Transylvaniam revertitur”; a szövegben: „... in principem recipiendum consentiat, ...” (Dr. 81.)

p. 132: A lap bal alsó sarkán értelem nélküli tollvonások. (Dr. 240. tévesen.)

p. 142: „... non potendo egli satiare l’affetto delle donne in una parte per la debolezza dell’età, bisognerà che procuri di sodisfare all’altra, e conseguentemente consentisca a tutti i loro desiderii. Non ci maravigliamo dunque, se Tacito dice, che Augusto si lasciò aggirare dalle donne.” – A margón: *retro uide | 11*. Cf. előzőfüzet 3r, n° 11. (Dr. 241.)

p. 157: „...è quasi necessario, che i principi siano allevati in casa di coloro a’ quali succedere deono, ...” – A margón: *Matias kir[al] | fattia Jan[os] | kit holta | utan kir[al]la akar[ta] | tenni me|keppen ta[nitatta] m[a]ga mell[et] | tartatta | vide 54 r[esz] | folio 169*. Vide Heltai, f. 169v: Corvin János neveltetésének leírása. (Dr. 82.)

p. 158: „S’ingannano dunque molti, che favorendo o fratelli, o figliuoli del gran turco, hanno speranza di porli nell’imperio ottomano, percioche sempre saranno come forestieri, ancorche del re al sangue rifiutati.” – A margón: *Lattam az | Florentiai | [h]ercegnel | [a]z Török | [Cz]aszar fiat | [n]agy gondo|[l]atokat for-|[g]atni.* (Dr. 83.)

p. 169: „... non si dovrà lasciare, che s’intromettano [le donne] nelle cose di giuditio e dello stato immediatamente, non tanto per l’incapacità loro, quanto pel disprezzo, nel quale è sottoposto a cascare, ancorche in ogni miglior modo governasse.” – A margón: *proinde nihi[l] | feminar(um) impe|rio formido[lo]-|si(us) et intole[ra]|bili(us) esse | Bon: dec: 3. | l: 1, fo: 356, | n: 10 | uide retro | 15. Vide Bonfini 1606, p. 356: Mária és Erzsébet kormányzásával kapcsolatban szó szerint ez olvasható (Fögel-Iványi–Juhász-ed. t. III, p. 5.). Cf. előzőkfűzet 3r, n° 15. (Dr. 84.)*

p. 174: „Era dunque Tiberio arrivato in Schiavonia, quando sua madre l’avisò della malattia d’Augusto, il quale, per quanto si può credere, era prima spirato, avanti, che Tiberio arrivasse a Nola, ma egli nondimeno molte volte dava voce di speranza, che fosse vicino il principe ad acquistare la sanità; e con questo modo andò tanto trattenendo, che egli potè provvedere a quelle cose, che più d’uopo facevano, per adempimento del suo pensiero; il che fatto, in un’istesso tempo, con un’istessa voce, diede fama della morte d’Augusto, e dell’assunzione sua al principato.” – A margón: *Sulimani mors | [o]ccultatur | [e]t per celer|[ri]-mos nunci|[o]s Selimo | [f]ilio nunci|[a]tur hic | [u]t se Impe|[r]atorem <[...]> | [s]uccessione | [d]emonstret | acangios [akandzsi] | milites ad | depopulan-|dam Unga|riam mit-|tit, | I[stvánffy]: l: 23 | f: 493 | nu: 40 | Vide nume|[r]um 6, in | folio foris. Vide Istvánffy, p. 174: „At Mehemetes quum per expeditissimos et velocissimos nuntios mortem Selimo filio, soceroque suo significasset, jamque illum urbis Constantinopolitanae, ac solii paterni possessionem, introducente eum scandere purpurato, ... missis quaquaversum Acangiorum et praedatoriorum equitum turmis, crudelissimam depopulationem usque ad Canisam, et trans Arabonem flumen, ad Giacum usque et Sabariam fieri jussit.” Cf. előzőkfűzet 2r, n° 6. (Dr. 85.)*

p. 177: „Quelli huomini, che occupano uno stato altrui, portano gran pericolo mentre sta in piedi la linea de gli antichi signori; e che modo adoprare debbano per liberarsi da tal pericolo.” – A margón: *Transilua|niae princep[s] | omnes quo[s] | suspectos | habuit ue[l] | deleuit ue[l] | adhuc deti|net in car|ceribus.* (Dr. 86.)

p. 178: „Così i Romani, finchè non fu estinta la stirpe de’ Tarquinii, stettero sempre in continua guerra.” – A margón: *[I]stuanfi li: V | [n]umerus 40 | folio 65. Vide Istvánffy p. 65: Bakócz ünnepélyesen átadja a keresztes zászlót Dózsának – a Malvezzi-szöveggel való képzettársítás érthetetlen! (Dr. 87.)*

ibid.: „... perchè non avesse successo buono la congiura di M. Bruto contro Cesare, come hebbe quella di L. Bruto contro i Tarquini; in questa attendendo a distruggere non solo la linea, ma etiandio quelli, che avevano il nome comune co' Tarquini.” – A margón: *Murates | [s]ublalatis [sic] | [q]uinq[ue] Frat[ri]bus Pat[ri] succe-|dit. | I[stvánffy]: l: 25 | f 535 | n 40.* Vide Istvánffy p. 535, a margóra nyomtatva: „Murates sublatis quinque fratribus patri succedit. A. 1576.” (Dr. 88.)

p. 188: „Perseo fece morire colui, che era stato ministro della morte di Demetrio. Ed Ottone tutti quelli, che furono ministri della morte di Galba.” – A margón: *uide retro | n 13 | item | n 16 | suos ini|mi |[c]os per | item 17.* Cf. előzékfüzet 3r, n° 13, 16, 17. (Dr. 242.)

p. 197: „Il modo, che deono tenere i principi per consigliarsi.” – A margón: *I[stvánffy]: uide de consilij[s] | quae unga[ri] | dant Imp[er]e | ratori.* Cf. előzékfüzet 2v, n° 9. (Dr. 89.)

p. 201: „... non dee il principe aspettar d'essere consigliato, ma sarà meglio, che egli vada investigando i consigli. Doppo d'havere udito il parere de' suoi consiglieri, e dubbio se egli debba dire il suo, o quando, ed in che modo governar si possa. Per quanto giudico io, non mi pare, che egli debba dire la sua opinione, ne primo, ne mezo, ne ultimo; percioche se sara il primo, tutti gli altri acconsentiranno; se l'ultimo, ogn'uno verrà al suo parere, ...” – A margón: *Stephanus J[o]sica in | carcerem | detruditur | quia Prin|ceps prim[um] | de eo cap[i]endo sen|tentiam | dixit, id[em] | et alij o[mn]i|nes prae[t]e|tendo i[n] | eius sen|tentiam [i]uerunt | I[stvánffy]: l: 31 | f: 715 | n 50.* Vide Istvánffy p. 715: Báthory Zsigmond „... primum omnium ... de Stephano Josica cancellario suo, ... acerbissime conquestus est; ... Haec et alia multa, vultu et sermone ad iram pronò praefatus Boscajum [Bocskay] primo loco sententiam dicere jussit, qui illum malis ambitiosisque artibus, tale tantumque scelus ausum, ut reum majestatis acerbis poenis afficiendum pronunciauit; caeterique qui aderant, fere omnes in eius sententiam iere.” (Dr. 90.)

p. 202: „... Gneo Pisone appresso Cornelio Tacito volendo Tiberio dire il suo parere in una certa causa disse: Quo loco censebis Caesar? si post omnes, vereor ne imprudens dissentiam; si primis, habebo quod sequar.” – A margón: *Mattias k: | eletiben | 38 Resz: | f: 151 | Friderich | Czaszar ellen | ualo tanach.* Vide Heltai f. 151 r: „Mikoron Bathori István el végeszte vólna az ő beszédit, a püspekek és az vény tanácsoc minnyáian mellé allánac, és dicziric vala az ő tanácsát. De a töb urak, látúan a királynac kiuánságát, ellenzic vala az ő tanácsát, és a király kiuánsága mellé szóllának.” (Dr. 91.)

p. 217: „Io credo, che sia tanto chiaro il pericolo, nel quale per cagione de' generali possono incorrere le republiche, e' principi, che ogn'uno per se stesso conoscendolo, non occorrerà ci fermiamo a provarlo, o con essempii, o con

ragioni; tanto più essendo poche historie, che non siano di tali accidenti piene. Ma percioche il modo d'ostare a così fatti disordini; o non è stato discorso, od almeno con quella pienezza; che per se stessa ricerca una materia tale, volterò in questa parte il mio ragionamento.” – A margón: *Comes Cilia | Ladislaum | adit, et in | coruinum | exasperat | dolo et fra[u]dib(us) ab | Imperator[e] | petere | Bon: <d> dec | dec 3, l: 8 [recte: 7!] | f. 485 | n: 10. Vide Bonfini 1606, p. 485; ahol Cillei Ulrik cselszövéseiről van szó. (Dr. 92. hibásan.)*

p. 229: „i quali havendo per loro capitano Bartolomeo da Bergamo” – A „da Bergamo” szavak áthúzza, s fölé írva: *Aluiano d'Aluiano. (Dr. 243.)*

p. 231: „Quanto al secondo della gloria, dovrà imitare gli Alemanni, i quali (come riferisce Tacito) assignavano tutta la lode de gran fatti proprii a' principi loro; e questo precetto potrà eseguire il generale, o chiamando il principe in occasione di certa vittoria, come fece Joab, o non vi potendo essere il principe, far chiamare il suo nome dall'essercito, e drizzargli trofei.” – A margón: *Istuanfi lib: 14 | folio 240 | numero 50 | interea Soli[ma]|nus ut uicto[ri]|ae suorum | interesset”. Vide Istvánffy p. 239!, ahol a Roggendorff felett aratott győzelem leírása után szó szerint ugyanez olvasható. (Dr. 93.)*

p. 259: „L'allevare dunque i successori bene, sarà di molto honore a' principi; e caso che non riescano con quelle virtù, che si ricercano in un principe, non dee lasciarsi muovere dalla pietà paterna, ma allontanarlo (benche sia cosa difficile come riferisce Aristotile) totalmente, e privarlo della regia dignità. – A „caso” szó felett + jel, és a margón: + *caso | vide 8 : | auanti. Cf. előzékkfüzet 2r-v, n° 8. (Dr. 244.)*

p. 266: „...per generare l'amore, ove non è, non bisogna adoperare l'amore, ma valersi del suo contrario, cioè, del timore.” – A margón: *Transil|uano amo|re ser|uite (Dr. 94.)*

p. 293: „Quegli dunque più facilmente arrivera all'imperio, che essendo egli privato, haverà moglie di sangue regio, che colui, che farà egli, e la moglie di stato privato.” – A margón: *semper se | in illustre(m) | inserere | familiam | conatus | est | I[stvánffy]: lib 20 | fol: 401 | numero | 10. Vide Istvánffy, p. 401, ahol Heraclides despota „ambitio”-jával kapcsolatban szó szerint ez olvasható. (Dr. 95.)*

p. 300: „...distinguerò gli officii, i quali possono essere di honore, e di pericolo; nell'ultimo caso non occorre dubitare, che l'huomo non dee aspettare d'esser richiesto dal principe, ma dee egli giudicandosi atto a ciò, offerirsi.” – A margón: *ultra se offerentem | suffecit | I[stvánffy]: lib 20 | fol: 408 | numero | 20. Vide Istvánffy p. 408: Stantsith Márk halála után „eique in praefectura Sigetana Ferdinandus Nicolaum Comitem Zrinianum, ultra sese offerentem suffecit.” – A lap alján: *sponte subire uolentem. I[stvánffy]: l: 31 | f. 729; n: 40. Vide Istvánffy p. 729: „...Maximilianus... Niarium [Nyáry Pált] ac Melchiorem**

Rederum Silesium clarum militiae virum, et egregium ducem, id munus sponte subire volentem...” Várad védelmére rendelte. (Dr. 96.)

p. 316: „...animis... interdum morbi, ac tabes accidunt, ut nullum ex reliquis animalibus homine atrocius, atque efferacius fiat, cui si interdum veniam, aut impunitatem aliquam concesseris, aut aliter benignitate eum fueris prosequutus, in omne dolum, fraudemque existimans, deterior fit, et erga beneficium longe magis infidus.” – A margón: *Basta | militum | seditione com|pulsus leuo|tiam* [Lőcsére] *iter susci|pit*. I[stvánffy]: *l: 34 | fo: 821 | n: 10*. Vide Istvánffy p. 821, ahol a margóra nyomtatva szó szerint ez olvasható. (Dr. 97. hibásan.)

p. 328: „Spurinna essendo in Piacenza alla guardia di quella città, vedendo che i suoi soldati lo volevano forzare a combattere co’ Vitelliani, maggior di numero, e di bravura, finse di essere ancor egli dell’istessa opinione, vedendogli in tanto tumulto, e conducendogli fuori con facilità gli fece accorgere dell’errore, e del pericolo, e con buone ragioni gli ridusse all’obediienza.” – A margón: *[H]a mohach | mezein az | kiraly igy | tetete uol|na magat | mint az | sporrina | talam el | hattak uol|na az bo|lond uitezek | az ü bolond|sagokat*. (Dr. 98.)

p. 333: „Benchè la città di Roma, udite le seditioni de gli esserciti di Pannonia e di Germania, assai scopertamente si lamentasse di Tiberio, e nell’istesso tempo ne lo biasmasse, desiderando che in persona s’opponesse a questi tumulti.” – A margón: *Ludouic(us) | paludame(n)|to coronaq(ue) | indutus | seditione | placat | libro 7, fol: | 102, | numero | 10*. Vide Istvánffy p. 102: II. Lajos 1522. évi prágai látogatása során megújítja a koronázási esküt. „Qua re peracta, et dissidentibus inter se de ordine coronationis, ac gestandis regni insigniis senatu et equitibus, rex paludamento, corona, sceptroque, et caeteris ornamentis ad se receptis, iisque indutus controversiam diremit.” (Dr. 99. hibásan.)

p. 334: „E adunque buonissima ragione il tentar prima tutte le maniere, avanti che il principe esponga la sua maestà ne’ tumulti; la quale disprezzata, non vi è altro sussidio.” – A margón: *[v]ide retro | n: 14*. Cf. előzékfüzet 3r, n° 14. (Dr. 245.)

p. 348: „Ma se poi per mala fortuna l’essercito di più nationi tumultua, sicome è difficile che avvenga, così avvenuto che sia, è impossibile il fermarlo; di che s’avvidero ottimamente i Cartaginesi, quando havendo un essercito di tal maniera composto, non furono molto lontini a perder tutto lo stato, insieme con Cartagine istessa.” – A margón: *sed prae|sidiarij uti | erant ex | uarijs gen|tibus col|lecti | I[stvánffy]. lib 18 | fol 336 | numero 40*. Vide Istvánffy p. 348: Szolnok 1552. évi ostromával kapcsolatban: „Sed quum praesidiarii, uti erant e variis gentibus collecti, ac lingua, moribus, consensuque animorum inter se variabant, adventante Achomate, ...infami metu et pavore perterriti, non de arce defendenda, sed de turpi ac ignominiosa fuga inter se consilia miscere, eademque nocte... dilabi coeperunt.” (Dr. 100.)

p. 359: „... i Romani vollero disfar Cartagine, ricusando la pace; ma se egli è in dubbio, e vi conosce della difficoltà, doverebbe accettarla, essendone richiesto. Per questo Lutatio console (come riferisce Polibio) non rifiutò, doppo l’haver vinto in mare i Cartaginesi, la pace offertagli da Amilcare, vedendo restarvi anche molte difficoltà per vincere affatto.” – A margón: *nulla in R[egi]|a Ma(ies)t(a)te u[ir]|t(us) plus dig[n]itatis hab[et] et splendor[is] | quam ipsa | clementia | Vaiuode Tr[an]|siluani Pu[er]ba, qu[an]|do ab ipso | defecere[t] | Bon: dec: [4] | lib: 1 | fol: 545 | . . | n: 4[0].* Vide Bonfini 1606, p. 545: Az erdélyi lázadás leverésére érkező Mátyást a hűségére visszatérő Szentgyörgyi János erdélyi vajda hódoló és bocsánatkérő beszéddel fogadja; ennek egyik mondata: „Nulla quidem in regia maiestate virtus plus dignitatis habet et splendoris, quam ipsa clementia, qua deum reges propius accedunt.” (Fögel–Iványi–Juhász-ed. t. IV, p. 14.) (Dr. 101. hiányosan.)

p. 361: „...gli Etohi fecero male a voler parlare arditamente doppo esser ridotti all’ultimo estermínio, e non voler accettare quelle conditioni di pace, che offerivano loro i Romani, ... Non è adunque miglior cosa in questi casi, che lasciare da una parte il patteggiare, e darsi in mano del vincitore.” – A margón: *Istuanfi 3 | 20 es 30.* Vide Istvánffy p. 3: Bécs Mátyás halála utáni feladásának elbeszélése. (Dr. 246.)

p. 362: „... Romani ... animos, qui nostrae mentis sunt, eosdem in omni fortuna gessimus, gerimusque, neque eos secundae res extulerunt, nec adversae minuerunt, ...” – A margón: *Sigismund(us) [Báthory] | [u]ict(us) pacem | Caesare uic|[t]ore impet[rat]. | I[stvánffy]: l: 33, | f: 785, | n: 10.* Vide Istvánffy p. 785: Báthory Zsigmond végleges bukásának az elbeszélése. (Dr. 102.)

Azonosítás: KENDE 130; FERENCZY 1/b.

Zrinyiana: Zrínyi egyik legtöbbet forgatott könyve; könyvtárának a legtöbb tőle származó bejegyzést tartalmazó darabja, mely kiváló bepillantást enged az író munkamódszerébe: részben röviden latinul összefoglal egyes fejezeteket, részben pedig a szerző megállapításaihoz hozzákeresi a megfelelő magyar történeti példákat Bonfiniból, Heltaiból és Istvánffyból, többnyire megadva a pontos fejezet- és lapszámot is. Cf. [KANYARÓ?] 1891, n° 11, p. 174; SZÉCHY 1896–1902, t. III, 199 (az előzőkfűzet 2r lapján lévő 9. sz. jegyzet hasonmásával); KARDOS 1934/1935, pp. 142–143; KLANICZAY 1964, pp. 381–383. Az 52. af.; 87. af.; 94 af. esetében Zrínyi túlnyomórészt Malvezzi megfelelő discursusainak szövegét követi, a 87. af.-ba beleépítve a Malvezzi könyvébe bejegyzett két magyar történeti példát is; lazább szöveghasonlóság még más aforizmánknál is kimutatható. Cf. SZÉCHY 1896–1902, t. III, pp. 195–196 (Zrínyi Malvezzi-példánya címlapjának hasonmásával); KLANICZAY 1964, pp. 397–398, 420–422, 487–488; KLANICZAY 1985, p. 188; NÉGYESY–KOVÁCS 1985, pp. 352–355, 360–362. Zrínyi Malvezzi lakonikus-tacitista stíluseszményét is vallotta; a *Vitéz hadnagy* első előszavában

a Livius és Tacitus stílusa közötti különbségtételben s az utóbbi melletti állásfoglalásban Malvezzi könyvének előszavát követi. Cf. KLANICZAY 1985, pp. 207–208.

164 (BZ 55)

13 *Astrolabio di stato Da raccogliere le vere dimensioni de i sentimenti, Di Cornelio Tacito ne gl'annali o sia instruzione Di Raffaele Dalla Torre ad oratio suo figlio. Liber bene compactus in membrana alba folio 4. uiride colore coloratus.*

TORRE, Raffaele dalla: *Astrolabio di stato. Da raccogliere le vere dimensioni de i sentimenti di Cornelio Tacito ne gl'Annali, o sia instruzione di Raffaele dalla Torre ad oratio suo figlio per approfittarsi della lettura di Tacito. Nella quale si prescrivono, e si praticano i modi da ridurre a certa disciplina, et arte la ragion di stato.*

In Venetia, appresso li Bertani, 1647. 4°, 286 pp.

Előzék címlapon: *Astrolabio di stato.*

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. A gerincen: 208. Az előzéklevel versón: 502.

Possessorok: Az előzéklevel versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Zrínyi bejegyzései:

előzéklevel rectón, ceruzával: *Sors Bona Nihil Aliud* (Dr. 20.)

előzék címlapon: az „Astrolabio” szóban az első O átjavitva A-ra és fölírva ceruzával: *Sic itur ad* (Dr. 21.)

Azonosítás: KENDE 228; FERENCZY 493.

Zrinyiana: Zrínyi francia orientációjú politikai olvasmányainak egyike, mely a Tacitus stílusa védelmében írt fejtegetésével is kiérdemelhetette Zrínyi érdeklődését. Cf. KLANICZAY 1985, pp. 186, 210.

165*

14 *Al Ministro di stato con il uero uso della politica moderna del signor de Silhon parte secunda, transportato dal Francese per Mutio Siccatta: Liber in membrana alba fol: 4. non crassus.*

SILHON, Jean de: *Il ministro di stato, con il vero uso della politica moderna, del signor de Silhon, parte seconda. Trasportato dal francese per Mutio Ziccatta. All'illustrissimo et eccellentissimo sigr. il sigr. Des Hameaux, consigliere del re christianissimo ne suoi consigli, et ambasciatore de s. maestà appresso la serenissima Republica di Venetia.*

In Venetia, appresso Marco Ginammi, 1644. 4°, 402 pp.

Azonosítás: Vat. pld. Újabb változatlan kiadása ugyanott 1649-ben. KENDE 245 sz. alatt Silhon művének Zrínyi birtokában volt „első része” szerepel mint

a könyvtár IV. 14 sz. darabja. A BZ 170 jelzetű fennmaradt példányra ugyanis tévesen ragasztották, illetve írták rá a IV. 14. jelzést. Ez utóbbi könyv valójában a következő IV. 15 sz. *Catalogus*-tételnek felel meg, vide n° 166.

Zrinyiana: A könyv egy sor olyan politikai kérdést tárgyal, mely Zrínyit érzékenyen érintette: a klérus szerepe a politikában, a hitetleneknek és eretnekeknek adott szó megtartása, a törvényes uralkodó elleni felkelés, az uszkok-kérdés. Zrínyi messzemenő egyetértését mutatja, hogy a Mátyás cseh háborújával kapcsolatos elvi fontosságú fejtegetésében Silhon nézeteit tolmácsolja, részben szó szerint fordítva annak szövegét: *Mátyás-elmélkedések* pp. 386–387. Cf. KLÁNICZAY 1985, pp. 165–174, 197–198. A francia szerző iránti érdeklődését fokozhatta, hogy a számára is oly sok gondot okozó uszkok-kérdés tanulságainak elemzésekor Silhon Zrínyi apját is emlegette. Cf. KLÁNICZAY 1985, pp. 197–198.

166 (BZ 170)

15 Ministro di stato, che la cognitione della morale è una preparatione necessaria per la politica discorsi liber in rubro Carmasin. folio 4. non crassus.

SILHON, Jean de: »Il ministro di stato, con il vero uso della politica moderna. Del Signor de Silhon. Trasportato dal francese per Mutio Ziccatta. Venetia, appresso Marco Ginammi, 1639.« 4°, 336 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos piros bőrkötés, két pár hasonló szalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. A címlevél hiányzik.

Possessorok: Az előzéklevél versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise a jelmonddal.

Bejegyzések: Az előzéklevél rectón: *Ministro di Stato*.

Zrínyi bejegyzései:

p. 23: „La vita dell’huomo è così breve, o tanto travogliosa, che appena è bastevole per condurre a fine cinque o sei negotii” – A margón: *ars longa | uita breuis* (DRASENOVICH nem ismeri.)

Azonosítás: KENDE 245; FERENCZI 492. A Daun-féle rendezéskor tévesen a *Catalogus* II. 14. sz. tételével azonosították a kötetet, s ennek megfelelő jelzetet írtak rá; a téves azonosítást követi KENDE is, vide n° 165. A címlap a Vat. pld. alapján. A *Catalogus* írója címlap hiányában a kézzel pótolta címet vette alapul (ezért hányzik az „il” névelő!), de ezt – nem tudni miért – kiegészítette a p. 15-ön kezdődő I/3. discursusnak a címével: „Che la cognitione morale è una preparatione necessaria per la politica...”

Zrinyiana: Zrínyi discursusainak főforrása. Mind a hat discursusában, csekély változtatással, s kevesebb vagy több kiegészítéssel Silhon megfelelő értekezését követi. Egy-egy szövegrészt átvett a 28. af.; 52. af.; 87. af.-ban is, a két utóbbinál azután hozzátoldva a Malvezzitől kölcsönzött fejtegetéseket. Cf. KLÁNICZAY 1964, pp. 397, 412–420, 485–488; KLÁNICZAY 1985, pp. 162–165.

167 (BZ 34)

16 Trattenimenti Ciuili, del molto Rndo Padre e Maestro F. Vincentio Venantij D'Ancona, minor conuentuale Di S. Francisco. Liber nouus in membrana alba fol 4. tenuis.

VENANZIO d'Ancona, Vincenzo: Trattenimenti civili del R.P.M. Vinc[enzi]o. Venanzii d'Ancona dell'Ordine de' Min. Conventuali di S. Fr[ancesco], già min^o. provinciale e comiss. generale della Marca. Dedicati all'em. prencipe il S. card. Camillo Panfilo.

(In Roma, appresso gl'eredi dei Corbelletti, 1653.) 4°. 216 pp.

Az előzékcímlapon: Trattenimenti civili del molto reverendo padre e maestro F. Vincentio Venantii d'Ancona Minor Conventuale di S. Francesco.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér vászonszalaggal. A gerincen: 215.

Azonosítás: KENDE 236; FERENCZI 215.

168 (BZ 164)

17 Giuditio Politico sopra la uita di Luigi XI. Re Di Francia, del Signore Pietro Mattei. Liber in membrana alba folio 4. tenuis, uiridi colore coloratus.

a) MATHIEU, Pierre: Giuditio politico sopra la vita di Luigi XI. re di Francia, del sig. Pietro Mattei, consigliere, et historiografo del re Henrico IV. il Grande, tradotto con ogni fedeltà di francese in italiano dal M. R. sig. D. Girolamo Canini d'Anghiari. Nel quale discorrendosi della persona di Luigi XI. si fanno vedere unite insieme tutte le principali condizioni, che si ricercano in un compito principe. A cui s'è aggiunto Lo specchio della scienza politica formato delle massime più sententiose del detto Mattei. Dedicato al molto illustre signore il signor Roberto Canonici, gentilhuomo ferrarese.

In Venetia, 1637, presso il Barezzi. 4°, 127 + 63 pp.

A Specchio della scienza politica élen belső címlap.

b) MATHIEU, Pierre: Historia verace delle guerre seguite fra le due gran corone di Francia, e di Spagna. Durante il regno de' christianissimi re, Francesco I, Henrico II, Francesco II, Carlo IX, Henrico III, et Henrico IV. il Grande, re di Francia, e di Navarra, insino alla pace di Vervins, et alla morte di Filippo II. re di Spagna. Con la Genealogia della real casa di Francia, dal re Faramondo sino al vivente re Luigi XIII. il Giusto. Del sig. Pietro Mattei, consigliere, et historiografo regio. Trasportata della lingua francese nell'italiana, et arricchita di sommarii ad ogni narrativa, di massime, di sentenze, e fatti notabili dal sig. D. Girolamo Canini. Accoppiatovi appresso Gli stati di Francia, et la por possanza, et anche di quella de gli stessi re del signor Matteo Zampini da Recanati. Consacrata all'illustrissimo signore il sig. Francesco Contarini.

In Venetia, presso il Barezzi, (1637-)1638. 4°, 76 + 28 + 63 pp.

A Genealogia della real casa di Borbone... és a De gli stati di Francia... del Matteo Zampini da Recanati... élén belső címlap. Zampini műve 1637-es impresszummal.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés. A gerincen: 178. A második előzéklevel versón: 503.

Azonosítás: KENDE 142; FERENCZI 301.

Zrinyiana: A *Giudizio a Mátyás-elmélkedések* legközelebbi műfaji mintája. *Mátyás-elmélkedések* p. 184: szinte szó szerint át is vesz egy mondatot Mathieu művéből. Cf. KLANICZAY 1964, pp. 556–557; KLANICZAY 1985, pp. 180–183. Lehet, hogy a *Mátyás-elmélkedések* p. 189-ről hiányzó Mathieu-idézet e munkából vétetett volna: ezzel kapcsolatban vide n° 51.

169 (BZ 273)

18 Propositioni ouero Considerationi in materia di Cose di stato sotto titolo di Auuertimenti Ciuili et Concetti Politici. Di M. Francesco Guicciardini, M. Gio Fran: Lottini, M. Fran: Sansouini. Liber semilacer in membrana alba fol. 4.

GUICCIARDINI, Francesco; LOTTINI, Giovanni Francesco; SANSOVINO, Francesco: Propositioni ouero considerationi in materia di cose di stato, sotto titoli di auuertimenti, auvedimenti civili et concetti politici di M. Francesco Guicciardini, M. Gio[vanni] Francesco Lottini, M. Francesco Sansovini. Di nuovo posti insieme, ampliati, et corretti, a commodo, et beneficio de gli studiosi. Nelle quali si contengono leggi, regole, precetti, et sentenze molto utili a coloro che maneggiano, così i principati et le republiche, come ogni altra sorte di governo.

In Vinegia, presso Altobello Salicato, 1583, alla libreria della fortezza. 4°, 156 ff.

Példányleírás: Gyűrt pergamenkötés. A címlapon: 88.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise. A címlapon: *Jóna István mp.* A főszöveg előtti Tavola végén: *Questo libro fu imprestato à Gio. Batt. a Raua per more [sic] dell Illmo Revmo Sig. Georgio Drascouitiotio [sic] Vescovo di Giuarino et Conte.* KENDE 171. és Dr. 187. tévesen Zrinyinek tulajdonítja. A hátsó kötéstáblán, belül: *Leonard Pieche da Liliadorf* [?].

Bejegyzések: pp. 5r, 10r és a hátsó kötéstáblán, belül Pieche [?] jelentéktelen bejegyzései. Dr. 185, 186. a két előbit tévesen Zrinyinek tulajdonítja.

Zrínyi bejegyzései: A Guicciardini-részben ceruzás figyelemfelhívó jelek, szinte minden lapon. A későbbi fejezetekben is számos jel: mutató kezek, NB-k tollal és ceruzával.

f) 156r: a külső lapszélén hosszában, ceruzával, szinte az olvashatatlanságig elmosódva: *magiar Vitezeknek duchoseges chontia | es azok nagy lölkeknek arnyekiai az kik.* Cf. Zrínyi Dedicatio-jának kezdősora. (DRASENOVICS nem ismeri.)

Azonosítás: KENDE 171; FERENCZI 393.

Zrinyiana: A centuriák túlnyomó részének közvetlen forrása. A 12. cent.–26. cent. Guicciardini, a 27. cent.–41. cent. Lottini szövegének az átvétele teljes egészében. A 42. cent.; 44. cent.; 46. cent.; 47 cent. egy része Lottinitól, az 52. cent. egy része Guicciardinitól származik. Cf. KLANICZAY 1985, pp. 154–160, 308–310. A f. 156r. olvasható bejegyzésről cf. NÉGYESY–KOVÁCS 1985, pp. 32–35 (a bejegyzés hasonmásával).

170 (BZ 152)

19 *Il nouissimo Passa Tempo pollitico, Istorico et Economico Di Eugenio Raimondi Bresciano ordinato sotto â i suoi proprii capi, quali contengono. Liber in fol: 4 alla ligatura rustica.*

RAIMONDI, Eugenio: Il novissimo passatempo politico, istorico et economico di Eugenio Raimondi bresciano. Ordinato sotto a i suoi proprii capi, quali contengono documenti saggi et utili, ricordi et essempli memorabili, avvertimenti e concetti politici, considerationi maravigliose, precetti et ammaestramenti christiani, sentenze scielte, detti arguti et con oracoli de' più relevati ingegni. Unita si vede tutta la morale filosofia, che negl'antichi e moderni scrittori sparsa si leggeva. Opera non men curiosa a' prencipi, che utile a' dotti, e dilettevole ad ogni stato di persone. Consecrata all'immortalità dell'illustrissimo signore Gio-[vanni] Battista Balbi.

In Venetia appresso i Bertani, 1639. 4°, 426 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen. 147. Az első táblán, belül: 26.

Azonosítás: KENDE 173; FERENCZI 290. A mű egy későbbi, 1660. évi, 8° kiadását vide n° 495.

Zrinyiana: A kötetben olvasható „precetti” egy része megegyezik a centuriák egy részével; Raimondi azonban a Guicciardini–Lottini–Sansovino-féle gyűjteményből (vide n° 169) írta ki ezeket, s így a jelen könyv tévesen minősült a centuriák forrásának. Ettől függetlenül, a kor politikai és morális közhelyeit összegyűjtő kötet számos párhuzamos helyet kínál a *Vitéz hadnagy* egyes részeihez. Cf. KLANICZAY 1964, pp. 398, 400, 423–424; KLANICZAY 1985, p. 158.

171 (BZ 28)

20 *Animorum in Europa et uicina Asia motus, De Suecici Belli motu in Polonia. Autore Luca De Gabrijs. Liber pene nouus in membrana alba folio 4 duobus digit crassus.*

a) Animorum in Europa et vicina Asia motus. De Suecici belli motu in Polonia.

Upsaliae recusi et aucti, anno Christi 1656. 4°, 75 pp.

b) GABRIIS, Lucas de: Iniustitia armorum Suecicorum in Polonos, res-

ponsione apologetica, ad epistolam Cyriaci Thrasymachi ad Andream Nicanorem datam, nec non ad brevem et praeliminarem enumerationem causarum, ob quas Carolus Gustavus rex Suecorum coactus est regem Poloniae bello adoriri, a Luca de Gabriis manifestata.

Anno Domini 1657, [s.l.]. 4°, 60 pp.

c) BIÖRENKLOU, Matthias: Memorialia bina sacrae regiae majestatis Sueciae nomine, prius ad eminentissimum Dn. electorem Moguntinum. Posteriori vero ad imperii ordinariam deputationem, directa et exhibita a regiae suae majestatis consil. aul. et ducatum Brem[ensis] et Verd[ensis] praeside, ut et ejusdem ablegato extraordinario, Matthia Biorenklou, haereditario in Elmenhoff, Wannestadt et Tislinge.

[S.l., s.a.] 4°, 32 pp.

d) Moguntini labores electorales, praevii et electorii. ...

1657, [s.l.]. 4°, 45 pp.

e) Collegium electorale de eligendo imperatore.

1657, [s.l.]. 4°, 60 pp.

f) Repetita amica in collegium electorale de eligendo Romanorum imperatore censura. Cui additum est responsum in censuram censurae extemporaneum.

1658, [s.l.]. 4°, 39+71 pp.

Belső címlapon: Censura censurae ...

g) Series priorum annexorum collegio deputatorum.

[S.l., s.a.] 4°, 18 pp.

h) Series posteriorum annexorum collegio deputatorum.

[S.l., s.a.] 4°, 31 pp.

i) Collegium reliquorum imperii deputatorum, ad collegium electorale de praesenti statu imperii, imperatore eligendo, eligendo scribenda lege, annexis aliis.

1657, [s.l.]. 4°, 43 pp.

k) Electorum de omnium desideriiis sententia.

[S.l., s.a.] 4°, 10 pp.

l) Response d'un gentilhomme allemand à un sien amy parisien, sur une lettre publiée en France, touchant l'élection d'un nouveau empereur. – Responsum equitis Germani ad amicum Parisiensem, super epistola per Franciam vulgata, de novo imperatore eligendo. Interprete quodam Chiffleriano.

1658, [s.l.]. 4°, 40 pp.

A francia és a latin változat egymás mellett, kéthasábos szedéssel. A levél aláírása: P. D. M.

m) Lettre d'un gentilhomme romain, à un de ses amys à Francfort sur le sujet de l'élection d'un nouveau empereur. – Epistola equitis Romani Francofurtum missa ad amicum suum, in qua agitur de eligendo rege Romanorum.

1658, [s.l.]. 4°, 16 pp.

A francia és latin változat egymás mellett kéthasábos szedéssel.

n) Lettre d'un gentilhomme romain ...

Az m) kiadvány másik példánya; a címlapon, kézzel: *Bis impressae*.

o) Memorialia bina. Prius ad deputationem statuum ordinariam, posterius ad collegium electorale directa et exhibita a sacrae regiae christianissimae majestatis per totam Germaniam et regna septemtrionalia extra ordinem legatis plenipotentiariis, Antonio, duce de Grandmont, pari et mareschallo Franciae..., Hugone de Lionne, ex consiliariis status ...

1658, [s.l.]. 4°, 14 pp.

p) BIÖRENKLOU, Matthias: Memoriale ad eminentissimos et serenissimos Sac. Romani Imperii electores directum et una cum prioribus binis d. 22. Februarii anno 1658 exhibitum, a sacrae regiae majestatis Sveciae ad Sac. Rom. Imperii electores, principes et status extraordinario ablegato Matthia Biorenklou, eiusdem suae majestatis consiliario status aulico, et ducatum Bremensis et Verdensis praeside, hereditario in Elmenhoff, Wannestadt et Tisinge.

1658, [s.l.]. 4°, 32 pp.

q) Labores electorii, sive solennia electionis et consecrationis.

1658, [s.l.]. 4°, 30 pp.

r) Manifest auss was erheblichen Uhrsachen die zu Dennemarck, Norwegen, der Wenden und Gothen Königl. Maytt. u. sich, ihre Reiche, Fürstenthümer, Lande und Leute, wieder König Carll Gustaffen zu Schweden, u. zu schützen; und von so vielfältiger Zundhtigung, Trangsahlen, Beschwerde, auch oft angetroheter Gefahr, zu erretten die in göttlichen, weltlichen und aller ehrbahren Völcker Rechten erlaubete Defensions-Waffen zu ergreifen, und würcklich fortzusetzen genöhtiget worden. Auss dem Dänischen ins Teutsche transferiret.

Copenhagen, gedruckt bey Peter Morsing, K.M. und Univ. Buchd., anno 1657. 4°, 28 ff.

s) Jus feziale armatae Daniae. Nebenst kurzem Entwurff vieler hocherheblichen Bewegnüssen dadurch die zu Dennemarck, Norwegen de Wenden und Gothen etc. königliche Majestät hochgenöhtigt worden König Carl Gustaven und der Cron Schweden nach zugefügten unerträglichen Beschwerden und von Ihnen zerschlagener Güte offenbahre Frehde zu Wasser und Lande durch dero Herold gebührlich anzukundigen und alle nachbarliche Freundschaft aufzuheben.

Copenhagen, gedruckt bey den Peter Morsing, Kön. Maj. Univ. Buchd., anno 1657. 4°, 4 ff.

t) Responsio ad duo scripta Danica, quorum alterum sub titulo Juris fecialis armatae Daniae, alterum sub nomine Manifesti exitit.

Francofurti, impensis Wilhelmi Serlini, 1658. 4°, 39 pp.

u) [SCHULTZ, Peter]: Comparatio inter Claudium Tiberium principem et Olivarium Cromwellium protectorem, instituta a Petro Negeschio [pseud. = Schultz].

Excusa typis anno 1657, [s.l.]. 4°, 28 pp.

x) Unterhänigst und hochwichtigste Remonstration, gethan an ihre May. In Franckreich, wegen Einraumung derer an dem Meer gelegenen Derter in Fländern an die Engländer. Auss dem Frantzösischen in das Teutsche versetzt. Getruckt im Jahr 1658, [s.l.]. 4°, 24 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés. A gerincen: 260.

Azonosítás: KENDE 189; FERENCZI 206. Az u) kiadványbeli álnév feloldása BLC alapján.

172 (BZ 172)

21 *Justi Lipsi Politicorum, siue Civilis doctrinae libri sex, qui ad Principatum maxime spectant. Liber mediocris in forti membrana alba, et fol: 8.*

LIPSIUS, Justus: *Justi Lipsii Politicorum, sive civilis doctrinae libri sex. Qui ad principatum maxime spectant. Additae notae auctiores, tum et De una religione liber. Omnia postremo auctor recensuit.*

Antverpiae, ex officina Plantiniana, apud viduam, et Joannem Moretum, 1596. 8°, 287 + 134 pp.

Az In libros politicorum notae... belső címlappal és új lapszámozással; a De una religione... belső címlappal.

Példányleírás: Vaknyomásos fehér bőrkötés! A gerincen. 235. Az első táblán, belül: 104.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Anno Domini MDCIII. In Te Domine Speravi non confundar in aeternum, in manibus tuis sunt sortes meae etc. Stephan Patachich de Zayezda mp.*

Bejegyzések: Az előzők- és hátvédlevélen, a hátsó táblán, belül Patachich és egy másik, ismeretlen XVII. századi kéz hosszú latin bejegyzései: idézetek antik auktoroktól (Seneca, Livius) a Bibliából és Augustinustól, illetve a kötet tartalmára utaló, emlékeztető jegyzetek. A lapszálon számos helyen kiemelések, jegyzetek.

Azonosítás: KENDE 114; FERENCZI 506.

Zrinyiana: *Mátyás-elmékedések* p. 197: „aranyas könyvecskének” nevezi, jelölül Zrínyi nagy megbecsülésének. A Lipsius könyvéből ugyanitt közölt idézetek a Lipsius által citált antik szerzők mondataiból vannak kontaminálva. Ugyanígy a Zrínyi által, forrás megnevezése nélkül hasznosított antik idézetek vagy bölcs mondások számos más esetben is Lipsius könyvéből eredeztethetők: Cf. NÉGYESY-KOVÁCS 1985, pp. 85–87, 368, 372, 396–397, 399.

173 (BZ 303)

22 *Il Consigliere di stato, trasportato dal Francese per Mutio Ziccatta. Liber adhuc nouus uno digito crassus, membrana alba fol: 4.*

[BÉTHUNE, Philippe de]: Il consigliere di stato, ovvero raccolta delle considerationi più generali intorno al maneggio de pubblici affari. Trasportato dal francese per Mutio Ziccatta. All'altezza serenissima di Carlo II. duca di Mantova, Monferrato, etc.

In Venetia, appresso Paolo Baglioni, 1646. 4°, 426 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 206. Az előzéklevel versón: 511.

Zrínyi bejegyzései:

p. 13: „che non conosca il popola la libertà, che ritrovasi in un giusto Principato ...” – A margón: *Nusquam | libertas | gratior ex-|tat, quam | sub Rege | pio.* Vide Claudianus, De consulatu Stilichonis III, 114–115. (Dr. 108.)

Azonosítás: KENDE 247; FERENCZI 366. A szerző meghatározása Cat. Bibl. Nat. alapján.

Zrinyiana: A Zrínyi által bejegyzett Claudianus-idézetet, melyre Sousanak a portugál forradalomról írt könyvében figyelt fel (vide n° 56), Zrínyi idézi *Mátyás-elmékedések* p. 182., a Béthune fejtegetésével egyező kontextusban. Cf. KLANICZAY 1985, pp. 175–176, 196, 204.

174 (BZ 306)

23 *Esclaircissement De Quelques Difficultez Touchant L'Administration Du Cardinal Mazarin. Liber tenuis, in membrana alba fol. 4.*

SILHON, Jean de: Esclaircissement de quelques difficultez touchant l'administration du cardinal Mazarin par le Sieur de Silhon. Juoxte la coppie imprimé à Paris.

A Rouen, par la Société, 1651. 4°, 237 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 211. Az első táblán, belül: 53.

Bejegyzések: A címlapon olvashatatlan szó (possessor?).

Azonosítás: KENDE 202; FERENCZI 374.

Zrinyiana: A könyv megléte jele Zrínyi fokozott érdeklődésének a francia abszolutizmus iránt. Cf. KLANICZAY 1985, p. 174.

175★

24 *Intrichi del nostro tempo ouero Ecceptioni Politiche contro le Regole Euangeliche, Autore Vox Populi Liber tenuissimus ligato alla ligatura rustica.*

[VERA Y ZUÑIGA Figueroa, Juan Antonio de]: Intrichi del nostro tempo ovvero ecceptioni politiche contro le regole evangeliche, autore Vox Populi,

dedicato a Giusto, e Pastore, stampato nel Cuore de' Fedeli. Si trova ben corretto all'Insegna della Fede con privilegio del superiore.

[S.l., s.a.] 4°, 75 pp.

Azonosítás: Vat. pld. A szerző azonosítását lásd: Eduart TODA Y GÜELL, *Bibliografía española d'Italia des origens de la impremta fins a l'any 1900*. t. IV, Castell de Sant Miquel d'Escornalbou, 1930, no° 5312.

Zrinyiana: Példa a Zrínyi felfogásával gyökeresen ellentétes kiadványok meglétére. Cf. KLANICZAY 1985, p. 187.

176 (BZ 183)

25 *Manuale Politicum christianum de ratione status, seu Idolo Principum, Auctore Wilhelmo Ferdinando ab Efferen. liber mediocris, duobus digit crassus in membrana alba fol: 4.*

EFFEREN, Wilhelm Ferdinand von: *Manuale politicum christianum de ratione status, seu idolo principum. In quo de vera et falsa forma gubernandi rempublicam] de religione, de virtutibus principum, de potestate ecclesiastica, de bello et pace compendiose agitur. Auctore Wilhelmo Ferdinando ab Efferen, domino in Maubach etc. Editio secunda auctior.*

Passavii, apud Conradum Frosch, anno Domini 1634. 4°, 383 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár bőrszalaggal. A gerincen: 252.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise. A címlapon: *Conventus S. Martini in Ungaria Sabariae Ordinjs Salvatoris* – saec. XVII.

Azonosítás: KENDE 68; FERENCZI 515.

177 (BZ 204)

26 *Ministerium Cardinalis Richelij et Mazarini, cum obseruationibus politicis. Liber crassus in membrana alba semilacera, folio 8.*

[AUBERY, Antoine]: *Illustres cardinales Armandus D. de Richelieu et Mazarinus regum Franciae Lud[ovicorum] XIII. et XIV. consiliarii intimi. Sive secretissima instructio, et historia universalis ab anno 1624. usque ad haec tempora, de ministeriis, consultationibus, negotiationibus, litteris, scriptis, confoederationibus, ac demum machinationibus in materia status, contra universam domum Austriacam, per Italiam, Sabaudiam, Rhaetiam, Lotharingiam, Flandriam, et alias dynastias peractis. Cum observationibus politicis ad quaelibet capita. Opus Gallicum, Latinitate donatum.*

Francofurti ad Moenum, impensis Joh. Godofredi Schönwetteri, typis Joh. Friderici Weissii, anno 1652. 8°, 1261 pp.

Előzék címlapon: *Ministerium Cardinalis Richelii et Mazarini, cum observatio-*

nibus politicis. Ab anno 1624. usque 1652. – A kötet csak a Richelieuról szóló első részt tartalmazza.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 364.

Bejegyzések: Az előzéklevél rectón Zrínyi Ádám kezével: *Connubialis Amor de Muliebre fecitt Apellam | Et sic factus homo, qui fuit ante Deus.* – alatta: *De secretis libri XVII Joannes Puherus Basiliensis |.....| Colmariensis.* Dr. 269. tévesen Zrínyi Miklósnak tulajdonítja.

Zrínyi bejegyzései:

p. 126: Az 1627. évi La Rochelle-i események leírása mellett a margón: *NB / hoc / caput / pelli-/tiae.* (DRASENOVICH nem ismeri.)

p. 431: A X. caput végén, ahol a szerző arra utal Xenophon nyomán, hogy Cyrus név szerint ismerte és szólította katonáit, a margón: *NB.*

hátsó védőlevél rectón, három különböző időből: *Deliberationes longae, bonis / successibus aduersantur.* / – alatta: *Gladiatoru(m) non Prin-|cipuum [sic] in arena / consilium.* / – alatta: *Audacia uallum praestat | pugnantis, et omnia cedunt / audentibus, nihil non meticolosis / resistat. | Est partem uictoriae amittere, | pericula metuendo.* (Dr. 132. hibásan.)

Azonosítás: KENDE 183; FERENCZI 562. A műnek Mazarinról szóló második részét vide n° 178. A szerző meghatározása Cat. Bibl. Nat., alapján.

Zrinyiana: Vide n° 174.

178*

27 *Ministerium Cardinalis Mazarini cum obseruationibus politicis ab Anno 1643. usque 1652. liber duobus digitis crassus in membrana alba fo 8. nouus.*

[SILHON, Jean de]: *Ministerium cardinalis Mazarini cum observationibus politicis, ab anno 1643 usque 1652.*

[Francofurti ad Moenum, impensis Joh. Godofredi Schönwetteri, typis Joh. Friderici Weissii, 1652.] 8°, 612 pp.

A fenti belső címlappal ellátott, impresszum nélküli második része az előző; n° 177. alatt leírt műnek: *Illustres cardinales Armandus D. de Richelieu et Mazarinus ... Cum observationibus politicis ad quaelibet capita.*

Azonosítás: Bibl. Nat. pld. Latin fordítása Silhon n° 174. alatt szereplő művének.

Zrinyiana: Vide n° 174.

179*

28 *Artes reconditae regendi res publicas et dominandi, Auctore Desiderio Crescentio. I. Cto. libellus nouus, paruus in fol: 12 membrana alba.*

CRESCENTIUS, Desiderius: *Artes reconditae regendi respublicas et do-*

minandi, quibus fere utuntur et imperia firmant reges sive principes; optimates sive patritii; et populus, qui summo potiuntur imperio. Accedunt artes ambiendi dignitates et honores in repub. et principum aulis. Collectae et dispositae per Desider[ium]. Crescentium I. Ctum Ultraject.

Trajecti ad Rhenum, typis Gisberti a Zijl, et Theodori ab Ackersdijk, 1657. 12°, 279 + 189 pp.

Metszetes előzőkécmímlapon: Artes reconditae regendi res publicas et dominandi, auctore Desiderio Crescentio I. Cto. Az új lapszámozás kezdetekor belső címlap: Selecta sententiae politicae ex variis autoribus; e résznek a könyvhöz való hozzátartozását a [280]. lapon lévő őrszó jelzi.

Azonosítás: Wolfb. pld.

180★

29 *Pietra Del Paragone Politico Tratta dal monte Parnaso Di Traiano* [Traiano –ból jav.] Boccalini. libro paruo, in fol 4 alla ligatura rustica.

BOCCALINI, Traiano: *Pietra del paragone politico, tratta dal monte Parnaso, dove si toccano i governi delle maggiori monarchie del universo, di Traiano Boccalini.*

Impresso in Cosmopoli [= Venetia], per Ambros Teler, 1615. 4°, 138 pp.

Azonosítás: A politikailag kényes mű a nem létező nyomdahelyet és nyomdászt feltüntetető impresszummal tizennégyszer jelent meg 1615-ös évszámmal Velencében, majd 1623-ban Sabioneta-ban, s 1624-ben még egyszer Velencében. 1640. 1642 és 1653-ban Leidenben jelent meg továbbra is hamis impresszummal (Cosmopoli, Giorgio Teler). Valamennyi kiadás 4°, s a címben csak kivételesen van némi eltérés (pl. toccano helyett tocca; Traiano helyett Troiano). Zrínyi példánya bármelyik kiadás lehetett. Nem jöhetnek viszont számításba az 1651-ben és 1652-ben Amszterdamban (még mindig Cosmopoli helynévvel) megjelent Elzevir-kiadások, mivel 12° formátumúak. Cf. Luigi FIRPO, *Fortuna d'una satira*, in „Atti dell'Accademia delle Scienze di Torino”, LXXIX (1944), pp. 1–29; Traiano BOCCALINI, *Ragguagli di Parnaso e scritti minori*, t. III, ed. Luigi FIRPO, Bari, Laterza, 1948, pp. 532–542 (Scrittori d'Italia, 199).

Zrínyiiana: Gondolati rokonság van a szerző politikai nézetei és a *Mátyás-elméletek*-ben kifejtett elvek között. Cf. KARDOS 1932. pp. 271–272.

181 (BZ 308)

30 *Avviso Di Parnaso nel quale si Racconta La pouerta e miseria, doue e giunta La Republica di Venetia, et il Duca Di Sauoia per Valerio Fuluio Sauoiano. Libellus in fol : 4to ligato alla ligatura rustica.*

a) [QUEVEDO, Francisco]: *Avviso di Parnaso, nel quale si racconta la povertà, e miseria, dove è giunta la republica di Venetia, et il duca di Savoia.*

Scritto da un curioso novellista spagnolo. Con alcune annotazioni molto importanti sopra le cose, che in esso si contengono, per Valerio Fulvio Savoiano [pseud. = Castellani?].

In Antopoli, 1618, nella stamperia regia. 4°, 60 pp.

b) [CASTELLANI, Giacomo?]: Castigo esemplare de' calunniatori. Avviso di Parnaso di Valerio Fulvio Savoiano [pseud. = Castellani?]. Al serenissimo et invittissimo Carlo Emanuel, duca di Savoia, etc.

In Antopoli, 1618, nella stamperia regia. 4°, 20 pp.

c) PIO, Giovanni Michele: Allegatione per confirmare quanto si scrive nell'annotationi all'Aviso [sic] di Parnaso al numero 57. Cavata dalla vita di F. Bartolomeo Dalla Casa, vescovo di Chiapa. Descritta da F. Michele Pio bolognese, lettore e teologo dominicano, e stampata con molte altre d'huomini illustri di questo ordine in Pavia l'anno 1613.

In Antopoli, 1618, nella stamperia regia. 4°, 22 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Papírkötés. A gerincen olvashatatlaná fakult számok.

Possessorok: Az a) címlapon: *Ex libris Matthaei Zuccati I.C.*

Zrínyi bejegyzései:

b) p. 20. piros ceruzával, elmosódottan: |...| *ibus* / *Conuicijs Hispanie tuis uexata* / |...| / *Haud* <pu |...> *potius* [tintával!] *pulchra* / *resurgo magis*. (Kende említi, DRASENOVICH nem ismeri.)

Azonosítás: Kende 76; FERENCZI 517. Az a) mű szerzősége Antonio BELLONI, *Il Seicento*, Milano, Vallardi, 1929, p. 484 alapján; a b) mű szerzőségének kérdésére lásd: Gábor TOLNAI, *Barocco ungherese e il mondo mediterraneo*, in *Venezia e Ungheria nel contesto del barocco europeo*, Firenze, Olschki, 1979, pp. 98–99.

Zrínyiana: A spanyol ellenes olasz nemzeti törekvések iránti érdeklődés jele lehet az Antibes-ban kiadott fenti kis pamflet-gyűjtemény. Cf. KARDOS 1932, pp. 157–158; KLANICZAY 1985, p. 187.

182 (BZ 75)

31 De Raguagli Di Parnaso Del Signor Traiano Boccalini Romano centuria prima. Liber adhuc nouus, sat crassus, albus, in fol. 8.

BOCCALINI, Traiano; De' ragguagli di Parnaso del signor Traiano Boccalini romano. Centuria prima. Et in questa settima impressione aggiuntovi cinquanta ragguagli intitolati parte terza. All'illustrissimo e reverendissimo sig. cardinal Borghesi.

In Venetia, 1637, appresso gli Gueriglii. 8°, 331 + 292 + 45 pp.

A Centuria seconda és a Centuria terza élén belső címlap.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 181.

Possessorok: Az előzéklevel versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal. (A jelmondat írását Dr. 6. tévesen Zrínyinek tulajdonítja.)

Zrínyi bejegyzései:

első táblán, belül ceruzával: *Necessitatem in uita potes uincere.* (Dr. 5.)

Centuria seconda, p. 118: A 33. ragguaglio argumentuma: „I principi hereditarii residenti in Parnaso, apresso Apollo fanno gagliarda istanza, che Tiberio imperadore sia levato dalla lor classe, e posto in quella de’ tiranni, et egli avanti sua maestà vittoriosamente difende la causa sua.” – A margón, ceruzával: *NB*

Azonosítás: KENDE 26; FERENCZI 576.

Zrínyiana: A mű hozzájárulhatott Zrínyi politikai és poétikai nézeteinek a fejlődéséhez. Cf. KARDOS 1932, pp. 271–272; SZÖRÉNYI 1979, pp. 282–283. A kötéstáblára beírt szentencia Zrínyi kedvelt szólása lehetett, mert előfordul – némi módosítással – a 14. af.-ban („Necessitatem evitare non potest”) és a 104. af.-ban („Potes vincere necessitatem, evitare non”).

183*

32 *Theatrum Politicum, in quo quid agendum sit, a Principe et quid cauendum accurate praescribitur Auctore Ambrosio Marliano Liber tantus et talis, uti praecedens.*

MARLIANO, Ambrogio: *Theatrum politicum in quo quid agendum sit a principe, et quid cauendum, accurate praescribitur.* Auctore Ambrosio Marliano Papiense, Can. Reg. Later., Sac. Theologiae Professore. Dantisci, sump. Georgii Forsteri, 1645. 8°, 472 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. A mű első kiadása Rómában 1631-ben jelent meg, s a cím első mondata a fentivel teljesen azonos, de a „praescribitur” és az „Auctore” szavak között ott még egy hosszadalmas felsorolás olvasható a könyv tartalmáról s arról, hogy mindez miféle személyeknek lehet hasznos. Minthogy ennek nincs nyoma a *Catalogus* címléírásában, valószínűbb, hogy Zrínyi a danzigi kiadást bírta. 1659-ben a danzigi nyomdász azonos címen újra kiadta a művet, ez természetesen éppúgy számításba jöhet, mint az 1645 évi kiadás.

Zrínyiana: Zrínyi francia orientációjú politikai olvasmányainak egyike. Cf. KLANICZAY 1985, p. 186.

184*

33 *Arn. Clapmarus [sic], De Arcanis rerum publicarum iterato. illustratus a Joanne Coruino. Liber in rubro Carmasin, sat crassus in fol: 8.*

CLAPMAR, Arnold: Arn[oldi] Clapmarii De arcanis rerum publicarum libri sex iterato illustrati a Joan[ne] Arn[oldo] Corvino J. C. Accessit V. Cl. Chr[istophori] Besoldi de eadem materia discursus, nec non Arnoldi Clapmarii et aliorum conclusiones de iure publico.

Amsterodami, apud Ludovicum Elzvirium, 1644. 12°!, [63] ff. + 340 + 53 + + 120 pp.

Metszetes előzékcímlapon: Arn. Clapmarius De arcanis rerum publicarum, iterato illustratus a Ioan. Corvino IC. Accessit Chr. Besoldi de eadem materia discursus. Az egyes részek számozása újrakezdődik; új címlap azonos impreszszummal azonban csak az utolsó rész előtt áll.

Azonosítás: Wolfb. pld. A konfuzus szerkesztmény első, 1641. évi amszterdami Elzevir-kiadásában mindkét címlapról hiányzik az „iterato” szó, így ez nem jöhet számításba. A fentivel teljesen azonos viszont a vele egyidejű leideni kiadás: Lugduni Batavorum, ex officina T. Paludani, apud I. Marci, 1644. Zrínyi könyvtárában a két 1644. évi kiadás valamelyike lehetett meg. Mindkettő 12°, így a *Catalogus* írója tévedett.

Zrínyiana: A könyv betekintést engedhetett Zrínyi számára az „arcana imperii” bonyolult és vitatott politikai-jogi kérdéskörébe. Cf. KLANICZAY 1985, p. 204.

185*

34 *Historia, Oculus prudentiae Obseruationes historico-politicae Viri clarissimi. Matthiae Berneggeri libellus in fol 8, membrana scripta.*

BERNEGGER, Matthias: Clarissimi viri, domini, Matthiae Berneggeri profess. quond. Argentinensis famigeratissimi, etc. Observationes historico-politicae XXVIII, in Academia Argentoratensi olim publice praelectae, nunc ex bibliotheca viri alicuius amplissimi publico bono primum editae, rebus utilissimis pariter et jucundissimis refertae. Indicem earum invenies ad calcem huius libelli.

Tubingae, typ. Joh. Alexandri Cellii, impensis Joh. Henrici Reisi, 1656. 12° magno!, 324 pp.

Metszetes előzékcímlapon: *Historia oculus prudentiae. Observationes historico-politicae viri clar. Matthiae Berneggeri P.P. Argentinensis.*

Azonosítás: Bibl. Nat. pld.

186 (BZ 348)

35 *Il Ciro Politico Di Filippo Maria Bonini Genouese. Libellus in rubro Carmasin fol: quasi 12.*

BONINI, Filippo Maria: Il Ciro politico di Filippo Maria Bonini genovese. Venetia, 1648, per il Fassina. 12°, 375 pp.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A metszésen, fölül: 93. FD. Az első táblán, belül: 156.

Zrínyi bejegyzései:

címlapon: *Sors bona nihil aliud* (Dr. 7.)

pp. 22, 117, 126, 149, 154, 161, 162, 170, 172, 178, 181, 182, 192, 236: figyelemfelhívó vonalak, vagy NB-k egyes soroknál.

p. 121: „Anibale per altro capitano di primo grido se la vidde insino a fronte di Roma fatta sua condottiera, e gia di lontano gli additava'l Campidoglio: ma in un subito al Traiano da quella si conobbe deluso, e dal nemico vinto, e superato.” – A margón: *for/tu/na*. (DRASENOVICH nem említi.)

p. 158: „Non vi sia prencipe, ch'acconsenta, che'l suo ministro, ... si rende arbitro del suo volere, e della publica amministrazione dello stato. ... S'havesse inteso queste massime un gran ministro de' nostri tempi, non sarebbe così di repente caduto dalla grazia del suo re ...” – A margón keresztben: *Con: Duca oliuares*. (Dr. 138.)

hátsó védőlevél recto/verso: *descriptio fortunae folio 117 et sequ | Fama 127 | presagii 136 | disprezzo 138 | armoru(m) species | Ordinanza 140* [a szám az előző sorra is vonatkozik] | *premio 142 | castigo 234 | vergognia 144 | exercitiu(m) 145 | parsimo(n)ia militar(is) 149 | familiarita 151 | taciturnita 154 | prouidenza | curiosita 155* [a szám az előző sorra is vonatkozik] | *fattioni 162 | fortezza 170 | Electio milit(aris) 176 | transfugae 178 | disciplina 181 | diuersita del comando 182 | emulatione 184 | Esempi | Segreteza 197* [a szám az előző sorra is vonatkozik] | *deuastatio 203 | legatio 206 | fortificatione | Fuga 207* [a szám az előző sorra is vonatkozik] | *Bataglia 221*. A „Schlagwort”-okhoz csatlakozó számok a könyv megfelelő lapjára utalnak. (Dr. 139.)

A Dr. 36. alatt közölt bejegyzés nem Bonini könyvében, hanem a n° 115. kötetben található. – Lásd ott.

Azonosítás: KENDE 29; FERENCZI 338.

Zrinyiana: A Xenophón *Kyropaideia*-ját kommentáló művet Zrínyi a vadászhatóságára kapcsán cím szerint említi a 13. af.-ban. A könyv mint a *Mátyás-elmékedések* egyik műfaji előképe is számításba vehető. Cf. SZÉCHY 1896–1902. t. III, p. 202; KLANICZAY 1964, p. 556; KLANICZAY 1985, pp. 185–186.

187★

36 Aphorismi Politici et militares L. Danaei expliciti mille et amplius exemplis. Libellus nouus sat crassus in membrana alba folio 12.

DANEAU, Lambert: *Aphorismi politici et militares ex diversis auctoribus Graecis et Latinis per Lambertum Danaeum collecti, nuperis ab Everardo Bronchorst exemplis illustrati, quibus modo in hac nova editione accessere sexcenta fere alia, ex recentioribus historiographis Germanis, Gallis, Hispanis, Italis, Anglis, Belgis excerpta, cum syllabo auctorum.*

Lugduni Batavorum, ex officina Jacobi Marci, 1638. 12°, 592 pp.

Metszetes előzékcímlapon: *Aphorismi politici et militares L. Danaei, expliciti mille et amplius exemplis, ...*

Azonosítás: Wolfb. pld. Daneau aforizmái 1583-tól kezdve számos kiadásban megjelentek újabb és újabb bővítésekkel; bibliográfiájukat lásd: Olivier FATIO, *Méthode et théologie. Lambert Daneau et les débuts de la scolastique réformée*, Genève, Droz, 1976. Az a cím, melyet a *Catalogus* készítője felvett, csak a fenti kiadás metszetes címlapján olvasható. Ugyanez megjelent 1639-es impreszummal is, minimális címlapszöveg eltéréssel. Cf. FATIO, bibl. n° 102, 103.

Zrinyiana: Daneau-nak különböző auktorokból összeollózott aforizmagyűjteménye számos párhuzamos helyet kínál a *Vitéz hadnagy* egyes részeihez. Lehet, hogy egyes esetekben ő volt a közvetlen forrás, mint esetleg az *I. disc.* (la Rochelle eleste); a *34. af.* és a *126. af.* esetében, de mivel a különböző gyűjteményekben – kis változtatással – rendre ismétlődő szövegekről van szó, ez nem bizonyítható. Cf. FERENCZI EPhK 1917, p. 335; KÖRÖSI 1918, p. 41–43; KLANICZAY 1964, pp. 398–400, 414; NÉGYESY–KOVÁCS 1985, pp. 87–88, 345, 364, 426–427.

188*

37 Georgij Acatij Enenkelij L. Baronis Hohenecij, Seianus, seu de praepotentibus Regum ac Principum ministris commonefactio. libellus nouus in membrana alba fol: 12.

ENENCKEL, Georg Acatius: Georgii Acacii Enenkelii L. baronis Hohenecii Sejanus seu de praepotentibus regum ac principum ministris, commonefactio.

Argentorati, sumptibus haeredum Lazari Zetzneri, 1620. 12°, 176 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld.

189*

38 Fasciculus Sententiarum ex scriptis diuersorum Authorum magnorum in otio afflictionum collectus. a Comite Adamo Forgach. de Gyemes. Libellus paruus, nouus, albus, in fol. 12.

FORGÁCH Ádám: Fasciculus sententiarum ex scriptis diuersorum authorum magnorum in otio afflictionum collectus a comite Adamo Forgach de Gyemes etc. Fidelitatis et infelicitatis speculo. Offert curiosis lectoribus, secum in eadem navi navigantibus.

Viennae Austriae, typis Matthaei Rictii, 1657. 12°, 367 pp.

Azonosítás: OSzK pld. RMK III, 1978.

190*

39 Entretien Du Sage Ministre D'Estat sur l'Egalite de sa conduite en faueur et en disgrace, Libellus paruus in nigra czapa fol: 12.

[BREUCHÉ DE LA CROIX, Edmond]: Entretien du sage ministre d'estat sur l'égalité de sa conduite en faveur et en disgrâce.

A Leyden, chez les Elzeviers, 1645. 12°, 103 pp.

Azonosítás: Charles PIETERS, *Annales de l'imprimerie elsevirienne, ou histoire de la famille des Elsevier et de ses éditions*, Gand, C. Annoot-Braeckman, 1851, p. 108. Betűről betűre egyező második kiadása ugyanott 1652-ben, cf. PIETERS p. 116 és Wolfb. pld. Zrínyi példánya a két kiadás egyike volt. A szerző álneve, „Ergaste”, az ajánlás végén olvasható.

191*

40 *Observationes politicae super nuperis Galliae motibus libellus parvus, et tenuis in membrana alba fol 12.*

[ROSENHANE, Schering Johansson]: *Observationes politicae super nuperis Galliae motibus.*

1649, [Leiden, J. Maire]. 12°, 110 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. Van a műnek ugyanebből az évből egy párizsi 4° kiadása, mely nem jöhet számításba, valamint egy szintén 12° amszterdami Elzevir-kiadás. Zrínyi példánya vagy a Maire, vagy az Elzevir kiadású kötethez lehetett. A két impresszum nélküli hollandiai kiadvány meghatározását lásd: Edouard RAHIR, *Catalogue d'une collection unique de volumes imprimés par les Elsevier et divers typographes Hollandais du XVIIe siècle*, Paris, 1896; repr. Nieuwkoop, De Graaf, 1965, n° 1100, 2021. A szerző megállapítását lásd: Célestin MOREAU, *Bibliographie des mazarinades*, t. II, Paris, 1850, n° 2567.

Zrinyiana: Vide n° 174.

[V.] MILITARES

192 (BZ 372)

1 *Franciscus De Marchijs Bononiensis. Liber magnus, meras delineationes continens, in integro fol.*

MARCHI, Francesco de: »Della architettura militare ... libri tre, nelli quali si descrivono li veri modi del fortificare, che si usa a' tempi moderni. Con un breve et utile trattato, nel quali si dimostrano li modi del fabricar l'artiglieria et la pratica di adoperarla, da quelli che hanno carico di essa. Opera novamente acta in luce.

Appresso Comino Presegni, ad istanza di Gasparo dall'Oglio, Brescia, 1599. « 2° magno, [134] ff.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 9. A címlevél hiányzik. A mű

jelenleg a szerző arcképével kezdődik; a képaláírás: Francis[c]us [a hiányzó betű kézzel fölé írva] De Marchis Bononiensis.

Possessorok: Az előzéklevel versón Zrinyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmondattal.

Bejegyzések: Az előzéklevel rectón ismeretlen XVII. századi kéz olasz bejegyzése: lapszámok, utalás a kötet tartalmára.

Azonosítás: KENDE 133; FERENCZI 442. A címlap Maurice J.D. COCKLE, *A Bibliography of Military Books*, 2. ed., London, 1957, n° 798 alapján. A *Catalogus* – jobb híján – a szerző arcképének aláírását adja.

193 (BZ 117)

2 *La Fortificatione Guardia Difesa et espugnatione delle Fortezze Esperimentata in diuerse Guerre del Caualiere Francesco Tensini Da Crema. Liber magnus in integro filio* [sic, filera-ból jav.], *in rubro Carmasin*.

TENSINI, Francesco: La fortificatione, guardia, difesa et espugnatione delle fortezze, esperimentata in diverse guerre del cavaliere Francesco Tensini da Crema, già ingegnere, capitano, et logotenente generale dell’artiglieria del duca di Baviera, del re di Spagna e dell’imperatore Rodolfo Secondo, et hora personaggio condotto della ser. signoria di Venetia al serenissimo prencipe et eccelentissimo senato veneto.

In Venetia, appresso Antonio Bariletti et fratelli al segno del mondo, 1630. 2°, 83 + 83 + 128 ff.

A Libro secondo és a Libro terzo önálló belső címlappal.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen régi címke nyomai.

Possessorok: Az előzéklevel versón Zrinyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmondattal.

Azonosítás: KENDE 219; FERENCZI 240.

194 (BZ 248)

3 *Architectura militaris, Authore Andrea Cellario. Liber magnus in integro* [o a-ból jav.] *folio* [filera-ból jav.], *in ligatura rustica*.

CELLARIUS, Andreas: Architectura militaris oder gründtliche Underweisung der heutiges Tages so wohl in Niederlandt als andern Örttern gebräuchlichen Fortification oder Vestungsbau. Auss den besten Authoribus zusammengetragen und in ein vollkommen Werck gebracht durch Andream Cellarium der mathematischen Kunst Liebhabern. Editio secunda.

Amstelodami, apud viduam et haeredes Jodoci Janssonii, anno 1656. 2°, 344 pp.

Példányleírás: Elrongyolódott papírkötés. Sok helyen kihullott, vagy kitépett levelek és táblák. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: KENDE 44; FERENCZI 270.

195 (BZ 8)

4 *Architectura Militaris, Authore Daniele Speckle. Liber magnus Germanicus, cuius medieta est manu scripta, in integro folio, memb: alba.*

SPECKLIN, Daniel: Architectura von Vestungen, wie die zu unsern Zeiten an Stätten, Schlössern und Claussen zu Wasser, Land, Berg und Thal mit ihren Bollwercken, Cavaliren, Streichen, Gräben und Läuften mögen erbawet. Auch wie solche zur Gegenwehr wider den Feindt samt dem hiezu gehörigen Geschütz, ordentlich und nützlich sollen gebraucht werden. Alles aus den Fundamenten, samt den Grund Rissen, Visierungen und Auffzügen für Augen gestellet. Durch Danielis Speckle, der Statt Straßburg Bawmeistern seligen. Jetz aber auff's new übersehen, mit Fleiß verbessert, auch vielen anderen Visierungen vermehret.

Getruckt zu Straßburg, in Verlegung Lazari Zetzners Buchhandlers, im Jahr 1608. 2°, 110 ff.

A nyomtatott szöveg után kéziratot folytatás: *Des andern thails der Beschreibung von der Fortification ...* 57 ff. Ehhez csatlakozik még néhány rézmetszetes építészeti tábla.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Francisci Listij.*

Bejegyzések: Néhány helyen Listi német margójegyzetei.

Azonosítás: KENDE 208; FERENCZI 410. Korábbi kiadását vide n° 620.

196 (BZ 131)

5 *Matthiae Dögen, Architectura militaris moderna. Liber magnus in folio, membrana alba.*

DÖGEN, Matthias: Matthiae Dögen Dramburgiensis Marchici Architectura militaris moderna. Variis historiis, tam veteribus quam novis confirmata, et praecipuis totius Europae munimentis, ad exemplum adductis exornata.

Amstelodami, apud Ludovicum Elzevirum, anno 1647. 2°, 504 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 94. Az első táblán, belül: 454.

Possessorok: Az előzéklevél versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Bejegyzések: A pp. 81–83. ceruzás jelek a lapszéken (Zrínyi kezétől?).

Azonosítás: KENDE 61; FERENCZI 260.

197 (BZ 27)

6 *Dell' Arte Militare libri cinque Di Hieronimo Cataneo nouarese, libro primo. Liber seminouus in membrana alba fol 4. non crassus ualde.*

CATANEO, Girolamo: Dell'arte militare libri cinque, ne' quali si tratta il

modo di fortificare, offendere, et diffendere una fortezza; et l'ordine come si debano fare gli alloggiamenti campali, et formare le battaglie; et nell'ultimo l'essamine de bombardieri, et di far fuochi arteficiati. Di Hieronimo Cataneo novarese. Libro primo. All'illustrissimo sig. Hieronimo Martinengo.

In Brescia, appresso Pietro Maria Marchetti, 1608. 4°, 80 + 34 + 30 pp.

A második és harmadik könyv élén belső címlap: Libro secondo, nel qual si mostra un nuovo modo di fabricar le fortezze ... – Libro terzo, come si deve formare con prestezza le moderne battaglie di picche, archibuggieri, et cavalleria ...

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 237.

Possessorok: A hátsó táblán, belül: *Il magnifico sig. Marcho Ginami mer.*

Azonosítás: KENDE 151; FERENCZI 205.

198★

7 *Florilogium* [sic] *Fortificatorium Tripartitum*, Authore Christophoro Mylius. *Liber nouus Germanicus in membrana alba. longus non autem latus.*

[HIMSEL, Gebhard?]: Florilegium fortificatorium tripartitum, oder kurtze, leichte, jedoch gründliche und richtige Anweisung zu der ietzigen Zeit üblichen Krieges-Bau-Kunst, und was derselben anhängig, in dreyen Theilen, als I. Etlichen geometrischen Handgriffen ... II. Der Fortificirung oder Kriegsbaukunst ... III. Compendiosischer Solution und Ausrechnung der rechtlinischen Triangul ... Alles aus den besten und bewehrtesten Autoren und derselben weitläufftigen und kostbahren Wercken methodice und in richtiger Ordnung zusammen gelesen, und mit vielen nothwendigen Kupffern ausgebildet.

Halla, in Verlegung Christoff Mylij, 1662, gedruckt zu Leipzig, bey Christian Michaeln. 4° obl., 336 pp.

Metszetes előzékcímlapon: Florilegium fortificatorium tripartitum, Halla, in Verlegung Christoph Milij anno 1662. A kiadó Mylius ajánlása 1662. március 20-án kelt, s ugyanígy Johann Georg Pascha előszava is.

Azonosítás: Göttingen, Universitätsbibliothek pld. Johann Georg Pascha előszavából kiderül, hogy ő egy már meglévő művet bővített és magyarázott. Az eredeti munka azzal lehet azonos, mely Johann POHLER, *Bibliotheca historico-militaris*, t. III, Cassel, 1895; repr. New York, Burt Franklin, 1961, p. 695. alatt így szerepel: „Himsley, Florilegium fortificatorium tripartitum oder gründliche Anweisung zur Kriegsbaukunst, Reval, 1647, 4°.” A Himsley szerzőnév bizonyosan hibás, valószínűleg Gebhard Himsel (1603–1676) tallinni mérnök-író rejtőzik mögötte.

199★

8 *Christophori Nottmagels Math: Prof. Publ. Manuale Architecturae militaris in Verlegung des Autoris. liber Germanicus oblongus, quasi in fol. 8. ligatura rustica.*

NOTTNAGEL, Christoph: Manuale fortificatorium, oder kurtzes Handbüchlein von der Vestungs-Bawkunst. Darinnen sieben unterschiedene Arten angezeigt werden, wie ein fürgegebener Platz zu bevestigen, damit er wieder feindliche Gewalt durch wenige Macht mit Vortheil vertheidiget werden könne, und wie derselbe hinwiederumb mit Geschwindigkeit einzunehmen sey. Wobey CCXII auserlesene nützliche Aphorismi militares oder Kriegs-Regeln am Ende angehenget, und aus bewehrten Autorn zusammen getragen worden. Durch Christophorum Nottnageln Matem. Prof. P.

Wittenberg, gedruckt bey Joh Wilhelm Fincelio, 1659. 8° obl., 430 pp.

Metszetes előzékcimlapon: Christophori Nottnagels Math. Prof. Publ. Manuale Architecturae militaris in Verlegung des Autoris, anno 1659.

Azonosítás: Wolfb. pld.

200★

9 Gerard Melder uan de Fortificatie en Bataillons etc. liber nouus in folio 8. membrana alba.

MELDER, Gerard: Korte en klare instructie van regulare en irregulare fortificatie, met hare buyten-wercken, te gebruycken defensiven en offensive. Een compagnie, een regiment, een leger te voet en te peert te logeren, en in verscheyde soorte van bataillons te stellen. Tot dienst van alle jonge ingenieurs en militaire officieren. Met een korte weder-legginge des sustenu van de Heer Henrick Ruse, over de hedendagsche fortificatie. By geboegt 50 lustige questien, met hare solutien. Door Gerard Melder.

Tot Utrecht, by Jan van Waesberge, boeck-verkooper, woonende tegen over't Stadthuys, 1658. 8°, 208 + 40 pp.

Metszetes előzékcimlapon: Gerard Melder van de Fortificatie en Bataillons etc. T'Utrecht, by Jan van Waesberge, 1658. Új számozással kezdődik, új címlappal s azonos impresszummal, a H. Ruse szövegét tartalmazó függelék.

Azonosítás: Wolfb. pld.

201★

10 Kriegs Kunst zu Fuss, Autore Joanne Jacoco [sic] uon Ballhauszen est liber Germanicus qui docet acies pede dirigere, in integro folio ligatura rustica. Germanicus.

JACOBI von Wallhausen, Johann: Kriegskunst zu Fuß, darinnen gelehret und gewiesen werden: I. Die Handgrieff des Mußquet und deß Spiesses ... II. Das Exercitium, oder wie man es nennet, das Trillen ... III. Schöne neue Batailie, oder Schlachtordnungen ... IV. Der Vngerischen bißhero geführten Regimenten Kriegs-Disciplin zu Fuß, nach behörlicher Art der rechten edlen Kriegskunst, gebessert und in ein richtigere und nützlichere Ordnung gebracht.

Alles mit schönen Kupferstücken angewiesen. Zu hochnötigsten Nutzen und Besten nicht allein allen ankommenden Soldaten, sondern auch in Abrichtung eines gemeinen Landvolcks und Außschuß in Fürstenthummen und Stätten insonderheit und in gemein. Gepracticieret und beschrieben von Johann Jacobi von Wallhausen, der löblichen Statt Dantzig bestellten Obristen Wachtmeister und Hauptmann etc.

Gedruckt zu Oppenheim Hieronymo Gallero in Verlegung Johann-Theod. de Bry, 1615. 2°, 154 pp. + tabb.

A szerző nyolc kötetre tervezett „Kriegskunst”-jának első könyve.

Azonosítás: Wolfb. pld. A műnek van egy 1620. évi frankfurti és egy 1631. évi hanau kiadása is. Minthogy a szerző következő kötetéből (vide n° 202) Zrínyi a későbbi kiadást birtokolta, feltételezhető, hogy ez esetben is a későbbi, azaz az 1631. évi (Hanau, gedruckt bey D. Aubrii, in Verlegung M. Merian, 1631) volt a könyvtárában. A *Catalogus* szövege azonban nem ad módot pontosabb azonosításra.

202*

11 Kriegs Kunst zu pferd, Darinnen gelehret werden, die fundament der Kaulery in uier Theillen: Als im Lanzierer, Rührissierer [sic], Karabiner, und Tragoner. Authore Joanne Jacoco [sic] uon Ballhausen Liber Germanicus tantus et talis uti prior.

JACOBI von Wallhausen, Johann: Kriegs-Kunst zu Pferd, darinnen gelehret werden di Fundament der Cavallery in vier Theilen: als im Lantzierer, Kührissierer, Carabiner und Tragoner, was von einem jeden in Wissenschaft und Übung erfordert wird und was sie praestieren können, dabeneben neue schöne Inventionen etlicher Bataglien mit der Cavallery mit dargestelten Discursen und Beweissthumben ... [Gepracticieret und] beschrieben, mit schönen künstlichen Kupferstücken [angewiesen] durch Johannem Jacobi von Wallhausen [der löblichen Statt Dantzig bestelten Obristen: Wachtmeister und Hauptman].

Gedruckt zu Franckfurt am Mayn, bey Wolffgang Hoffmann, in Verlegung Wilhelm Fitzers, 1633. 2°, 76 pp. + tabb.

A szerző nyolc kötetre tervezett „Kriegskunst”-jának második könyve.

Azonosítás: NUC. A könyvnek a BLC szerint létezik egy 1634. évi lenyomata is. Az első kiadás 1616-ban jelent meg ugyancsak Frankfurtban, de Zrínyi példánya csak a fent leírt kiadás lehetett, mert az 1616. évinek a címében a *Catalogus* szövegéhez viszonyítva apró eltérések vannak, míg az 1633. évi teljesen megegyezik vele. A címléírást az első kiadás Wolfb. pld.-a alapján egészítettük ki.

203 (BZ 261)

12 *Arte Militare Terrestre e maritima Secondo la ragione et uso de piu ualorosi Capitani Antichi e moderni, Già descritta e diuisa in quattro libri, dall Illustrissimo Signor Mario Sauorgnanano [sic] Conte di Belgrado. Liber in integro folio tenuis, in carta crassa.*

SAVORGNANO, Mario: *Arte militare terrestre e maritima, secondo la ragione et uso de' più valorosi capitani antichi, e moderni. Già descritta e divisa in quattro libri dall'illustrissimo signor Mario Savorgnano, conte di Belgrado, per istruttione de' signori suoi nepoti, li conti Gieronimo, Giulio, Mario, Germanico, Marc' Antonio et Hettore. Et hora ridotta alla sua integrità et politezza de Cesare Campana e da esso data in luce. E dedicata all'illustrissimo et eccellentissimo signore, il signor Camillo Caracciolo, prencipe di Avellino. Con un essatis-simo trattato a parte dell'artiglierie, con la tavola delle cose più notabili.*

In Venetia, 1614, presso Sebastiano Combi. 4°, 266 pp.

Példányleírás: Papirkötés. Az előzőklevél versón: 449.

Azonosítás: KENDE 195; FERENCZI 257.

Zrinyiana: A 13. af. csaknem szószerint követi Savorgnano egy passzusát, a Xenophónra való hivatkozást is beleértve. Cf. KLANICZAY 1964, p. 396.

204 (BZ 14)

13 *Il Seminario De' Gouerni di stato et di Guerra Di Girolamo Frachetta da rouigo. liber in integro folio, magnus in membrana alba.*

FRACHETTA, Girolamo: *Il seminario de' governi di stato et di guerra, di Girolamo Frachetta da Rovigo. Nel quale, sotto cento diece capi, si comprendono intorno a otto mila massime, o propositioni universali, et regole, o insegnamenti di stato, et di guerra. Cavati da diversi scrittori politici, et di cose di guerra, con un discorso sopra ciascuno di detti capi. Dall'autore medesimo riveduto, et in molti luochi ampliati. Al potentissimo, et felicissimo Philippo Terzo, re di Spagna, et dell'Indie.*

In Venetia, per Evangelista Deuchino, 1617. 2°, 796 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 74. Az első táblán, belül: 439.

Bejegyzések: A p. 118. után egy papírszeleten Zrinyi Ádám feljegyzése: *Timeo ne hodie pluat | hoc est non velem [sic] habere | Timeo ut pluat hoc est hoc | est libenter haberem.*

Azonosítás: KENDE 73; FERENCZI 234.

Zrinyiana: Helyéről és irányáról Zrinyi politikai és katonai könyvei között cf. KLANICZAY 1985, pp. 187–188.

205 (BZ 267)

14 *Iusti Lipsi Saturnalium Sermonum libri duo, qui de gladiatoribus Editio ultima et castigatissima cum aeneis figuris. Liber in integro folio, membrana alba.*

a) LIPSIUS, Justus: *Iusti Lipsii Saturnalium sermonum libri duo, qui de gladiatoribus. Editio ultima, et castigatissima. Cum aeneis figuris.*

Antverpiae, ex officina Plantiniana, apud Joannem Moretum, 1604. 4° magno!, 136 pp. + 3 tabb.

b) LIPSIUS, Justus: *Iusti Lipsii De amphiteatro liber, in quo forma ipsa locis expressa, et ratio spectandi. Cum aeneis figuris. Omnia auctiora vel meliora.*

Antverpiae, ex officina Plantiniana, apud Joannem Moretum, 1604. 4° magno!, 366 pp. + 2 tabb.

c) LIPSIUS, Justus: *Iusti Lipsii De militia Romana libri quinque, commentarius ad Polybium. Editio tertia, aucta varie et castigata.*

Antverpiae, ex officina Plantiniana, apud Joannem Moretum, 1602. 4° magno!, 366 pp. + 2 tabb.

d) LIPSIUS, Justus: *Iusti Lipsii Analecta sive observationes reliquae ad militiam et hosce libros.*

Antverpiae, ex officina Plantiniana, apud Joannem Moretum, 1602. 4° magno!, 29 pp.

e) LIPSIUS, Justus: *Iusti Lipsii Poliorceticón sive de machinis, tormentis, telis libri quinque. Ad historiarum lucem. Editio tertia, correcta et aucta.*

Antverpiae, ex officina Plantiniana, apud Joannem Moretum, 1605. 4° magno!, 219 pp.

A végén összefoglaló kolofon: Antverpiae, ex officina Plantiniana, apud Joannem Moretum, 1606.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés. A gerincen. 119. Az első táblán, belül: 476.

Azonosítás: KENDE 115; FERENCZI 433.

Zrinyiana: A *De militia romana* p. 279. olvasható Lipsiusnak a magyar hajnal-kiáltásról Clusius nyomán tett híradása; a *Szigeti veszedelem* hajnal-alle-góriájával való esetleges összefüggéséről cf. KOVÁCS-KIRÁLY 1983, pp. 143, 146–147. Minthogy Lipsius e műve Polybiost kommentálja, lehetséges, hogy Zrinyi a *Tábori kis tractá*-ban a görög szerzőt emlegetve Lipsius könyvére gondolt.

206 (BZ 166)

15 *Fucina di Marte nella quale con mirabile industria e con finissima tempora. Autori contenuti nel presente Volume. Carichi militari, di Fra Lelio Brancaccio Cauallier Gerosolimitano Regole Militari. Il maestro di Campo Generali. Spechio*

et disciplina Militare etc. Paolo Gallucci. Giorgio Basta. Di Gio. Battista Colombina. Liber in rubro carmasin sat crassus in folio 4.

(BRANCACCIO, Lelio et alii:) Fucina di Marte, nella quale con mirabile industria, e con finissima tempra d'instruzioni militari, s'apprestano tutti gli ordini appartenenti a qual si voglia carico, essercitabile in guerra. Fabbricata da' migliori autori, e capitani valorosi, ch'abbiano scritto sin'ora in questa materia, i nomi de quali appaiono doppo la lettera a' lettori.

In Venetia, appresso i Giunti, 1641. 8°, 911 pp.

Az összefoglaló címlap előtti előzékcímlapon: Disciplina universale dell arte militare. A f. x₅: Autori contenuti nel presente volume:

Carichi militari, di Fra Lelio Brancaccio cavalier gerosolimitano.

Regole militari sopra il governo, e servitio particolare della cavalleria, di fra Lodovico Melzo cavalier gerosolimitano.

Il maestro di campo generale, di Giorgio Basta conte d'Hust, generale di S.M. Cesarea in Transilvania.

Specchio et disciplina militare, di Francesco di Valdes maestro di campo.

Discorso intorno al formare un squadrone, di gente e terreno, di Gio[vanni] Paolo Gallucci.

Il governo della cavalleria leggiera, trattato del conte Giorgio Basta.

Origine, eccellenza, e necessità dell'arte militare, et il modo di far il salnitro, et la polvere, di Gio[vanni] Battista Colombina.

Militar disciplina, fondamento reale della radice quadra, del capitano Enea Cervellino.

Il bombardiero veneto, esaminato dal suo generale, del Baron di Sciaban.

Regole di squadroni di fanteria, di Fabio Gallo da Osimo.

Modo di formare squadroni, del capitano Francesco Piccinino Spadino.

Lo scolare bombardiere, ammaestrato d'instruzioni, di conoscere, e tirare con l'artigleria, di Alessandro Chincherni.

Il capo de' bombardieri, esaminato, et approbato dal generale dell'artigleria, di Pietro Sardi.

Az egyes művek élén belső címlap is.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. Az első táblán, belül: 475.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmondattal.

Azonosítás: KENDE 60; FERENCZI 534.

Zrinyiana: A XVII. század első fele népszerű katonai traktátusainak ebből a gyűjteményéből, illetve belőle főleg Brancaccio, Melzo és Basta műveiből számos, a *Vitéz hadnagy* egyes részleteivel párhuzamos vagy rokon gondolatot mutatott ki SZÉCHY 1896–1902, t. III. pp. 186–187, 200–215, közölve Zrínyi

példányából az összesített címlap, valamint az imént említett munkák hasonmását (cf. t. I, p. 230; t. III, pp. 183, 203, 205-206). Közvetlen forrásként azonban Zrínyi e gyűjteményt nem használta. Cf. KLANICZAY 1964, p. 399.

207 (BZ 229)

16 *Il Mastro Di Campo Generale, di Giorgio Basta Conte D'Hust. Liber paruus in membrana alba* <fol.> in 8.

a) BASTA, Giorgio: Il mastro di campo generale di Giorgio Basta conte d'Hust. Altre volte generale per l'imperatore nella Transilvania et poi luogotenente generale per la maestà sua, et per lo serenissimo arciduca Matthias de gli eserciti nell'Ungaria. Al molto illustre signore Giacomo Fagnani.

In Milano, appresso Gio. Batt. Bidelli, 1625. 8°, 88 pp.

b) BASTA, Giorgio: Il governo della cavalleria leggiera. Trattato originale del conte Giorgio Basta, utile a' soldati, giovevole a' guerrieri, et frutto a' capitani, et curioso a tutti. Consecrato al molto illustre signore e padrone singolarissimo il signor Giacomo Fagnani.

In Milano, appresso Giovanni Battista Bidelli, 1625. 8°, 107 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Rongált pergamenkötés. A gerincen olvashatatlanná fakult jegyzet. Az első táblán, belül: 463.

Azonosítás: KENDE 13; FERENCZI 469.

Zrinyiana: Az a) mű modellként szolgálhatott a *Tábori kis tractá*-hoz. Cf. SZÉCHY 1896-1902, t. I, pp. 206-216.

208★

17 *Cl. Salmasij De re Militari Romanorum liber. opus posthumum. Liber nouus in carta crassa in 4to.*

SAUMAISE, Claude de: Cl[audii] Salmasii De re militari Romanorum liber. Opus posthumum.

Lugd. Batavorum, apud Johannem Elsevirium, academ. typograph., 1657. 4°, 243 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld.

209 (BZ 173)

18 *Discorso sopra la Necessita et utilita, Dell Architettura Militare Di Pietro Sardi Consecrato, mo* [sic! – a címleíró a nyomtatott serenissimo szó fölemelt „mo” szótagját tévedésből a fölötte lévő sorba olvasta] *al Principe di Venetia. Libellus tenuis in membrana alba. 4.*

SARDI, Pietro: Discorso sopra la necessità, et utilità dell'architettura militare di Pietro Sardi. Consecrato al serenissimo principe di Venetia.

In Venetia, 1642, appresso Antonio Bariletti. 4°, 75 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 84.

Possessorok: Az előzéklevel versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Azonosítás: KENDE 194; FERENCZI 499.

210 (BZ 174)

19 Avvertimenti in Fationi di Guerra, Di Bartolomeo Pellicciari Da Modona, Liber tenuis in membrana alba in 4to.

PELLICCIARI, Bartolomeo: Avvertimenti in fattioni di guerra di Bartolomeo Pellicciari da Modona [sic]. Utili et necessarii a tutti gl'uffici, che convengono in un ben formato essercito, principiando dal soldato privato, et ascendendo per ordine fin'al carico del capitano generale. Et appartenenti a tutte l'impresse, ch'in campagna et in presidio possino essere tentate, o fatte con contrasto del nemico. Con due tavole distinte, la prima delle principali materie, et l'altra di ciascuno particolar' avvertimento contenuto in esse. Di nuovo dall'auttore corretti et ampliati per tutta l'opra [sic] con l'aggiunte di molti et molti altri importanti, con disegni di nuove ordinanze, et discorsi delle loro ragioni di più, che non sono nella prima stampa.

In Venetia, appresso Pietro Farri, 1619. 4°, 260 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Bejegyzések: A nyomtatás végén (p. 260) ismét beírva Zrínyi jelmondata. *Sors bona nihil aliud.* Dr. 15. tévesen Zrínyinek tulajdonítja.

Azonosítás: KENDE 162; FERENCZI 498.

211 (BZ 53)

20 Commentarij del Signor Biagio Monluk.

MONLUC, Blaise de: Commentari del signor Biagio di Monluc marescial di Francia, tradotti dal franzese e dedicati al serenissimo principe Lorenzo di Toscana dal sig. Vincenzio del sr. Buonaccorso Pitti, nobil fiorentino. Con la tavola delle cose notabili.

In Fiorenza, nella stamperia de' Sermarrelli, 1630. 4°, 691 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 195. Az első táblán, belül: 506.

Possessorok: Az előzéklevel versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Zrínyi bejegyzései: Néhány helyen figyelemfelhívó ceruzajelek a lapszéleken – valószínűleg Zrínyi kezével.

Azonosítás: KENDE 35; FERENCZI 214.

Zrinyiana: 59. *af.* : Zrínyi egy epizódot idéz a szerző emlékiratából. Cf. KLANICZAY 1985, p. 178.

212★

21 *Henrici Ranzouij Commentarius Militaris.*

RANTZAU, Heinrich von: Henr[ici] Ranzovii Produc[is] Cimbr[ici] Commentarius bellicus, libris sex distinctus, praecepta, consilia, et stratagemata, pugnae terrestres ac navalis, ex variis eruditorum collecta scriptis, complectens. Futurus ex ultimis authoris operibus publicandis. Serenissimo ac potentissimo Principi, D. D. Christiano IV. Danorum, Norvegorum, Vandalorum, Gotthorumque, regi etc. a septuagenario senatore, ut submissee eius observantia et fidei perpetuae exstet monumentum, dedicatus, consecratus. Omnibus imperatoribus, ducibus, praefectis, chiliarchis, centurionibus, archithalassis, navarchis, omnibusque omnino terra marique militantibus, apprime utilis atque necessarius. 1595, Francofurti, apud M. Zachariam Palthenium typographum. 4°, 413 pp.

Azonosítás: Kiel, Universitätsbibliothek pld. Az azonosítás kétségtelen, noha a *Catalogus* írója „bellicus” helyett „militaris”-t ír; ilyen című könyve azonban Rantzaunak nincs. Egyébként is feltűnő, hogy a *Catalogus* eme részén a leíró siethetett, vagy fáradt lehetett, mert egymás után tíz esetben – gyakorlatától eltérően – csupán egészen lakonikus címleírást ad, a formátumra, a kötésre vonatkozó információkat is mellőzve.

Zrinyiana: A Zrínyihez hasonlóan politikus, katona és író Rantzaunak magyar vonatkozást is tartalmazó könyvéről cf. ERDEI 1986, pp. 580–588.

213 (BZ 188)

22 *Sensi Civili del Co. Maiolino Bisaccioni.*

BISACCIONI, Maiolino; ROHAN, Henri de; LEO V imperator: Sensi civili del conte Maiolino Bisaccioni sopra Il perfetto capitano di H[enrico] D[uca di] R[ohan] e sopra la Tactica di Leone imperadore. All'illustrissimo et eccellentissimo sig. il sig. Riniero Zeni cavaliere, e procuratore di S. Marco. In Venetia, 1642, presso Taddeo Pavoni. 4°, 307 pp.

Metszetes előzékcímlapon: Sensi civili del Co. Maiolino Bisaccioni. A könyv Bisaccioni kommentárján kívül Rohan és Bölcs Leo alapul vett műveinek a fordítását is tartalmazza.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált, kódexből kivágott pergamenen kéthasábos latin írás. A gerincen: 232. Az első táblán, belül: 97.

Zrínyi bejegyzései:

első táblán, az oldalára fordított kódexszöveg két hasábjá között: *Chi da morte teme di uita non e degno.* (Dr. 4. tévedésből a címlapon jelzi.)

első táblán, belül: *Sors bona nihil aliud.* (DRASENOVICH nem ismeri.)

pp. 280–306: a Bölcs Leó Taktikáját tárgyaló résznél számos helyen figyelemfelhívó ceruzajel.

Azonosítás: KENDE 21.

Zrinyiana: A könyvben az aforizmákkal párhuzamos, s szövegezésben is hozzájuk közel álló helyek egész sora található; lehet, hogy egyes aforizmánknak ez volt a közvetlen forrása, sőt lehet, hogy a *Vitéz hadnagy*-címhez is a Bisaccioni által lefordított Rohan-mű címe, *Le parfait capitain – Il perfetto capitano* adta az ötletet. Cf. SZÉCHY 1896–1902, t. III, pp. 200–201, 209–214; KLANICZAY 1964, pp. 391, 397. Minthogy Rohan olaszra fordított munkája tulajdonképpen Caesar műveire írt eszmefuttatásokból áll, feltehető, hogy Zrinyi a Caesar munkái alapján tervezett saját művét (cf. 13. af.; 26. af.; 54. af.) Rohan és Bisaccioni szövegére támaszkodva írta volna, miként azt a Tacitus szentenciáira írt aforizmák esetében Alamost követve tette. Cf. KLANICZAY 1985, pp. 176–178.

214*

22 Classicum Noui Hannibalis

MONDUID, Felix: *Classicum novi Hannibalis incolas Europae excitans cura R. P. F. Felicis Monduid lectoris theologiae et mission. apostolici in partibus infidelium Ordinis Praedicatorum in lucem proditum.*

Viennae Austriae, typis Matthaei Cosmerovii Sacrae Cesareae Maiestatis aulae typographi, anno domini 1662. 4°, [22] ff.

Azonosítás: Karol ESTREICHER, *Bibliografia Polska*, t. XXII, Kraków, 1908, p. 526; Anton MAYER, *Wiens Buchdrucker-Geschichte. 1482–1882*, Wien, 1883, t. I, n° 1405 (tévesen 1660-ra keltezve).

215 (BZ 324 b)

24 Gallea [sic] Martis. Christophori Lacknerij.

a) LACKNER Kristóf: *Galea Martis, hoc est, bona militia pro publica salute epitomice a Christophoro Lacknero, J. U. D. et com. pal. conscripta.* Tubingae, typis Eberhardi Wildii, anno 1625. 8°, 192 pp.

b) LACKNER Kristóf: *Aphorismi politici pro principe, republica, pace, bello, oeconomia, et bonis moribus, ex Horologio principum, in decadas distributi. Authore Christophoro Lacknero. J. U. D. et com. pal.* Tubingae, typis Eberhardi Wildii, anno 1625. 8°, 122 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen: 374.

Possessorok: Az a) címlevél versón: *Anno 1626. mense ... [kiszakadva] Sempronij Dedit Author Illustrissimo Domino Domino Comiti Georgio perpetuo Comiti A Zrinio Equiti Aureato Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclauoniae Bano, Agazonum Regalium per Hungariam magistro, Praesidij Legrad et Confino-*

rum Canisae oppositorum Generali Capitaneo, et S. C. Regiaque Maiestatis Consiliario, Camerario et Campestri Hungarici et Croatici Exercitus Ducj. Ibidem Illustrissimus Dominus Comes Dono dedit mihi seruo suo Stephano Jona.

Azonosítás: KENDE 107; FERENCZI 590; RMK III, 1389, 1390. A két mű egy másik példányát vide n° 217.

216 (BZ 235)

25 *Vallo pertinente a Capitani Jonnes [sic] Baptista Tomaseno.*

a) (VALLE, Battista della): Vallo: libro pertinente a capitani per retenerere et fortificare una città con bastioni, con nuovi artificii di fuoco aggiunti, come nella tavola appare, et di diverse sorti polvere, et di espugnare una città con ponti, scale, argani, trombe, trenciere, artegliarie, cave, dare avisamenti senza messo allo amico, fare ordinanze, battaglioni et ponti di disfida, con le figure accomodatissime poste a luochi suoi, opera molto utile con la esperientia dell'arte militare. (In Vinegia, per Giovanni Guarisco et compagni, 1558.) 8°, 71 pp.

b) FRONTINUS, Julius Sextus: Astutie militari di Sesto Julio Frontino huomo consolare, di tutti li famosi et eccelenti capitani romani, greci, barbari, et hesterni.

In Venetia, per Alovise de Tortis, 1543. 8°, 72 pp.

c) DU CHOUL, Guillaume: Discorso del S. Guglielmo Choul gentilhuomo lionese, consigliere del re et bagly delle montagne del Delfinato sopra la castrametatione et bagni antichi de i greci et romani. Nuovamente revisto et ricorretto dall'istesso autore. Con l'aggiunta della figura del campo romano.

Appresso Marc'Antonio Olmo, 1559, [Padova]. 8°, 80 ff.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Piros bőrkötés, egy pár hasonló borszalaggal. Az első táblán, belül: 258.

Possessorok: Az a) címlapon: *Jo. Baptistae Thomaceo.*

Bejegyzések: A hátsó védőlevél rectón Thomaceo (saec. XVII.) kezével: *Tittoli d' Elettori dell' Imperio ...* – ezután felsorolva a német választófejedelmek. KENDE 232. tévesen Zrínyinek tulajdonítja.

Azonosítás: KENDE 232; FERENCZI 447. A *Catalogus* írója a possessor nevét – tévesen olvasva – keverte be a címleírásba. Az a) szerzője a könyv ajánlásából derül ki. A c) mű megjelenésének helye NUC alapján.

217 (BZ 324 a)

24 [bis] *Gallea [sic] Martis uti supra.*

a) LACKNER Kristóf: *Galea Martis ...*

A n° 215 a) másik példánya.

b) LACKNER Kristóf: *Actus oeconomicus Christophori Lackhner J. U. D. per illustres, spectabiles, magnificos, generosos, egregios, optimaequae spei*

juvenes studiosos Sempronenses publicitus. Anno 1619. Sempronii exhibitus. Francofurti, prostat in officina Jonae Rosae 1619. 8°, 70 pp.

c) LACKNER Kristóf: Electio trigoniana delegatorum nunciorum orationibus clara, a Christophoro Lackner J. U. D. publ. commodi gratia inventa, publicitusque exhibita Sempronii 3. Maii 1617.

Francofurti, typis Nicolai Hoffmanni, sumptibus Jonae Rosae, 1617. 8°, 103 pp.

d) LACKNER Kristóf: Aphorismi politici...

A n° 215 b) másik példánya.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Vaknyomásos fehér bőrkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. A gerincen: 338. Az első táblán, belül: 115.

Possessorok: A a) címlapon: *dedi fratri[?] meo Petro Lonio 1627. Uo: Michaelis L. Lonij ab ipso authore donatus.* A b) címlapon: *Michaelis L. Lonij.* A c) címlapon: *Michaelis L. a Lonij 1619.* A d) címlapon: *Michaelis L. a Lonij.*

Azonosítás: FERENCZI 577; RMK III, 1389, 1246, 1189, 1390.

218 (BZ 221)

26 Vegetij opera

VEGETIUS Renatus, Flavius: Flavii Vegetii Renati, viri inl. [sic] De re militari libri quatuor. Post omnes omnium editiones, ope veterum librorum correcti, a Godescalco Stewechio Heusdano. Accesserunt Sex[ti] Julii Frontini Stratagematon libri quatuor, Aelianus De instruendis aciebus, Modestus De vocabulis rei militaris, Castrametatio Romanorum ex historiis Polybii. Accessit seorsum eiusdem G[odescalci] Stewechii in Fl[avium] Vegetium Commentarius. Adiuncta eiusdem G[odescalci] Stewechii et Francisci Modii in Jul[ium] Frontinum Coniectanea et notae.

Lugduni Batavorum, ex officina Plantiniana, apud Franciscum Raphelengium, 1592. 4°, 320 + 480 pp.

Új számozással és belső címlappal: Godescalci Stewechii Commentarius ad Flavii Vegetii ... libros. ...

Példányleírás: Pergamenkötés. A metszés zöldre festve. A gerincen régi papírcímke nyomai. Az első táblán, belül: 471. Az első előzéklevel rectón: n° 61.

Possessorok: Az első előzéklevel rectón: *Joannes Listius [Listi IV. János] Junior, Liber Baro ... 1664 ...* – lásd a bejegyzést.

Bejegyzések: A négy leveles előzékfüzetre kalligrafikusan beírt versek és ajánlás: *C. D. B. V. | Joannes Listius Junior, Liber Baro. | Per Anagramma exacte, | Hoc Pentametro: | Bellona, in vitiis, robore nisa ruis. | Enodatio |*

*Ingen[u]e [szúrágás!] quaero : Palmam cur Turca reportet?
 Quare a Christicolis tanta trophaea ferat?
 Undique circumfert an non victricia signa?
 Dic mihi, quid causae, quaeso, subesse potest?
 IRA Dei, LABES hominum, DISCORDIA nostra;
 Et FATUM, Tetigi Rem, puto, prorsus Acu. ||
 Accedit DANIEL divino Carmine vates
 Singula praedicens Flamine puncta Sacro.
 Dan. VII. 20, 21.*

*Pugnabit CORNU, superabit robore Sanctos,
 Judicium donec sanxerit ipse Senex.
 Augurium infelix! O Fata novissima dura!
 O Deus, o miseri Tu miserere gregis!
 Perde trucem GOGUM, saevum disperde MAGOGUM,
 Ezech. XXXIIX.*

*Qui tua blasphemata nomina, Magne DEUS.
 Autque suas vires et Robora grandia [fle] ctat [szúrágás!].
 TURCA, tuae cladis jam, puto, tempus adest
 Nominis id signant Anagrammata et omnia fausta :
 Bellona, in vitiis, Robore nisa ruis. ||*

*IN EST ANAGRAMMATISMIS | ALIQUID ARCANI ORACULI QUOD
 | RABINI CABALAM DICUNT. | DISPOSITIS, TRANSPOSITIS | LI-
 TERIS, NUMERIS, NOMINA IN OMINA | FAUSTA INFAUSTA |
 MIRE MUTANTIBUS. | HIS TUAM; | PRAEILLUSTRIS, SPECTABI-
 LIS | MAGNIFICE, MAGNANIME | BARO, DOMINE DOMINE JO-
 HANNES LISTIUS, | DOMINE GRATIOSE, | MAGNANIMITATEM
 ANIMAT || EX DIVINO PROPHETA | LAUREATUS POETA | DANIEL
 KLESCHIUS | S. GEORGIANUS PASTOR | ORTHODOXUS | NOMI-
 NIS LISTIANI CULTOR | DEVOTISSIMUS, HUMILLIMUS, | QUI
 DUM ISTA VOVET | SE TOTUM | PRAEILLUSTRI MAGNIFICEN-
 TIAE TUAE | DEVOVET | S. GEORGII INF. HUNG. SUBMONT. |
 A. O. R. MDCLXIV. XIV. CALENDAS SEXTILEIS | αὐτοκεδίαζων ||
 VIVE, VIGE | BARO PRAEILLUSTRIS | ATHLETA ZRINIANE FOR-
 TIS | ET HEROEM ILLUM | INCOMPARABILEM, INAEESTIMABI-
 LEM | BANUM, PANUM | AEVI NOSTRI HERCULEM, | CUJUS
 NUNC VICTORIAS, TROPHAEA | MEDITOR, AUGUROR, AEMU-
 LARE, IMITARE | FORTITER, FELICITER! | Inter ut Heroas Patriae
 numereris Achilles | VALE, VINCE, | Ego vos PRECIBUS, ARMIS SPIRI-*

TUALIBUS, | JUVABO. || PUGNATE | PATRIAE LIBERTATIS AS-
SERTORES | ET SUPERATE | VIVITE, VINCITE, DEUS VOS SER-
VET! | BANUM CHRISTIANITATI, NOBIS OMNIBUS, | TE | PA-
TRIAE, PATRI, | RELIGIONI | MIHI CLIENTI | UTERE, FRUERE |
HIS ADMINICULIS MILITARIBUS | ROMANIS VETUSTIS, PROBA-
TIS | IN DEI HONOREM, || PATRIAE AMOREM, | FAMILIAE VIGO-
REM, VIRTUTUM ARDOREM, | HOSTIUM TERROREM, | IN | NOMI-
NIS DIVINI MAGMENTUM, | CHRISTIANITATIS AUGMENTUM |
MILITIAE ORNAMENTUM | TURCARUM DETRIMENTUM | SIT |
STRATAGEMATUM HOC BELLICORUM | COMPENDIUM | TURCO-
RUM, TARTARORUM | SCYTHARUM, GETHARUM | DISPENDIUM!
| AMEN! | FIAT!

Azonosítás: KENDE 235; FERENCZI 470. A kötetnek a *Catalogus* V. 26. tételével való azonosítása a DAUN-féle rendezéskor történt, ekkor került a gerinc tetejére a *Catalogus* tételére utaló szokásos cédula, s ennek megállapítását követte Kende is. E régi azonosítás jogossága valószínű, bár nem teljesen problémamentes. A *Catalogus* írója az V. 20–29. tételek esetében kirívóan hanyagul dolgozott, címleírás helyett csak rövid utalásokat írt, s elhagyta a méret, valamint a kötés megjelölését. Az általa a jelen esetben alkalmazott „Vegetij opera” cím bármely Vegetius-kiadásra vonatkozhat („Opera” című Vegetius-kiadás egyébként nincs is!). A BZ 221. alatti kötetnek Zrínyi Vegetius-példányával való azonosítását nehezíti, hogy a könyv 1664 nyarán, a bejegyzés tanúsága szerint ifj. Listi (IV.) János birtokában volt. A költő és gonosztevő Listi Lászlónak ez az unokatestvére feltehetően Zrínyi nemes ifjai közé tartozhatott ekkor, minthogy a bejegyző Klesch Dániel Zrínyit állítja eléje példaképül; apjáról id. Listi (III.) Jánosról pedig tudjuk, hogy jó kapcsolatban volt Zrínyivel és Vitnyédyvel (cf. LISTI László *Munkái*, ed. KOMÁROMY András, Budapest, Franklin, 1891, p. 81.). Feltételezhetjük ezért, hogy a csáktornyai könyvtárnak ez a kötete, a *Catalogus* összeírása után kölcsön, vagy ajándékképpen az id., vagy az ifj. Listi Jánoshoz került. A könyvbe beírták a Listi-könyvtár jellegzetes jelzetét is. Az 1662 és 1665 között Pozsonyszentgyörgyön lelkészkedő Klesch Dániel, aki szoros kapcsolatban volt Vitnyédy soproni körével, s így nyilván id. Listi Jánossal is, az apa, vagy a fia kérésére írhatta be a könyv elején lévő üres levelekre a fiatalember buzdítását szolgáló jelmondatot, az azt magyarázó distichonokat és a kötet tanulmányozására serkentő ajánlást. A Vegetius-kiadás azután, a Listiek többi könyvével együtt, valószínűleg még 1664 őszén visszakerült Csáktornyára.

Zrinyiana: Noha Zrínyi bizonyára forgatta a hadtudomány legnagyobb ókori klasszikus művének tulajdonában lévő példányát, az *Áfium* pp. 219–223.

olvasható hosszú Vegetius-idézetek a közvetlen forrásból, Busbecquius *Exclamatio*-jából származnak. Cf. FERENCZI EPhK 1917, p. 334.

219★

27 *Theatrum Machinarum nouum Georgij Andree Pöckler.*

BÖCKLER, Georg Andreas: *Theatrum machinarum novum, exhibens aquarias, alatas, iumentarias, manuarias; pedibus ac ponderibus versatiles, plures et diversas molas. Variis frumentis commolendis, chartae et nitrato pulveri apparando, diversis tundendis, serrandis, terebrandis, panno constipando, decorando ... aliisque hydrergis variis, per quae in sublime aqua attolli, derivari, et traduci alio potest ... per Georgium Andream Bocklerum ... Ex Germania in Latium recens translatum opera R. D. Henrici Schmitz.*

Coloniae Agrippinae, sumptibus P. Principis, 1662, 2°. 55 pp. + táblák.

A metszetes előzékcímlapon feltehetően a *Catalogus* által leírt szöveg áll.

Azonosítás: NUC, BLC.

220 Ms★

28 *Quaedam Machinae militares manu scriptae.*

Azonosítás: Azonosíthatatlan kézirat.

221★

29 *<Furtnpn> Furtnpoh, opera pirotecnica.*

FURTTENBACH, Joseph sen.: *Büchsenmeisterey-Schul, darinnen die new angehende Büchsenmeister und Fehrwercker, nicht weniger die Zeugwarten, in den Fundamenten und rechten Grund der Büchsenmeisterey. Auch allerhand Fehrwecken, zu Schimpff und Ernst zu Wasser und Land, vom geringsten, biß zum höchsten, dieselbige in kurtzer Zeit beneben guter Vorsichtigkeit, auch ohn einige Leibs Gefahr mit geringer Mühe, und Ersparung viler Unkosten, zulernen, getrewlich und auffrichtig, underwisen und gelehrt werden. Alles auß eigener Erfahrenkeit ganz vertrewlich beschriben, vermehrt und mit 45. Kupfferstucken delinirt und für Augen gestellt, durch Josephum Furttentbach.*

Gedruckt in deß Heyl Römischen Reichs Statt Augsburg, bey Johann Schultes, 1643. 2°, 151 pp. + tabb.

Azonosítás: Wolfb. pld. Van a szerzőnek egy másik pirotechnikai műve is: *Halinitro-Pyrobolia. Beschreibung einer newen Büchsenmeisterey ...* Ulm, 1627, de minthogy ennek a címe két latinbetűs szóval kezdődik, a *Catalogus* készítője a két szót bizonyára leírta volna, ha ez van a kezében. V. ö. *Catalogus, oder Register aller deren Bücher, so von mechanischen albereit experimentirten Künsten tractieren, welche mehrertheils schon in offnem Truck seynd publicirt wor-*

den, auch noch zuzufolgen haben durch Joseph Furttentbach den Eltern, und Joseph Furttentbach den Jüngern., Augsburg, Johann Schultes, 1653.

222 (BZ 13)

30 *Archelei, opus pirotectiarum [sic] in eodem Architectura militaris Authore I. Erard De Bar-le Duc: in eodem Artifices Defeu et diuers instrumentis de Guerre. Liber in folio, membrana alba. sat magnus.*

a) UFFANO, Diego: Archeley, das ist gründlicher und eygentlicher Bericht von Geschüß und aller Zugehör, beneben außführlicher Erklärung was einem Generali oder Obersten über das Geschüß beydes in einem Läger, und in einem belägerten Ort oblige und befohlen. Item wie Batterien und Contrabatterien, Brücken, Steg, Minen und verborgene Gäng, beneben allerhandt zum Krieg gehörige und der Archeley anhangige Maschinen, auch mancherley Feuerwerck, den Feind zu Wasser und zu Land damit zubeschädigen wol an zu ordnen. Nach eygener Erfahrung in den Niederländischen Kriegen in Hispanischer Sprach beschrieben unnd an Tag gegeben, durch Diegum Uffanum, Capitänen über die Archeley in dem berühmten Castel zu Autorff. Jetz und aber unserem lieben Vatterland Teutscher Nation zu gutem, in Teutscher Sprach publiciret, und mit schönen und nothwendigen Kupfferstücken gezieheret durch Johann Theodorum de Bry, Bürgern zu Oppenheim.

Gedruckt zu Franckfurt, bey Egenolph Emmeln, im Jahr 1614. 2°, 179 pp. + 25 tabb.

b) ERRARD de Bar-le-Duc, Jean: Fortificatio, das ist künstliche und wolgegründte Demonstration und Erweisung, wie und welcher Gestalt gute Festungen anzuordnen, und wieder den Feind, so sie mit Heerskrafft nach allem Vortheil möchte angreifen, zu verwahren und zu versichern, auff allerley Orter und Gelegenheiten, wie die mögen zu befestigen vorfallen, gerichtet. Durch J[ohan] Erard de Bar-le-Duc, Kön. May. in Franckreich Ingeniern, welcher alles, wie er es in den langwehrenden Kriegen selbst erfahren in Frantzösischer Sprach beschrieben, jetzt aber gemeinem Nutzen und unserem Vatterlandt zu gut in Hochteutscher Sprach an Tag geben, und mit schönen Kupfferstücken gezieheret, durch Weilandt Dietrichs de Bry hinderlassene Wittib und zween Söhne.

Getruckt zu Franckfurt am Mayn, bey Wolfgang Richtern, in Jahr 1604. 2°, 71 pp. + 38 tabb.

c) PERRET, Jacques: Architectura et Perspectiva. Etlicher Festungen, Stätt, Kirchen, Schlösser und Häuser, wie die auff's stärckeste, zierlichste und bequemste können gebawet oder auffgerichtet werden. Erstlich von einem Saphoischen vom Adel, Jacob Perret, in Französischer Sprach zu Pariß in Druck verfertigt. Jetzo aber Teutscher Nation zu gut verteutschet, mit schönen Kupf-

ferstücken gezieret und an Tag gegeben und verlegt, durch Johan-Theodor de Bry.

Gedruckt zu Oppenheim, bey Hieronymo Gallern, 1613. 2°, 32 tabb.

d) BOILLOT, Joseph: Artifices de feu, et divers instruments de guerre. Das ist künstlich Feuerwerck und Kriegs Instrumente, allerhandt vöste Orth zu defendirn und expugnirn. Josephi Boillot Langrini. Auß dem Franzö[s]ischen transferirt durch Joannem Brantzium iunior Argentinensem.

Zu Strassburg, Antonium Bertram, 1603. 2°, 183 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 67. Az első táblán, belül: 442.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Francisci Lißtij*. A címlapon: *C Nic a Zrin mp. Sors bona nihil aliud* – autográf. (Dr. 22.)

Zrínyi bejegyzései:

a) p. 1: „Und kompt diese teuffellische Invention her von einem vorwitzigen Münch Deutscher Nation, einem sonderlichen Philosophs oder Alchymisten, dessen Name zu seinem Unglück gleichsam bey allen ver schwiegen wird...” – A „schwiegen wird” aláhúзва, s a margón: *Sibaris vocabat(ur) | ita in cronica Gregorij | Petö*. Vide Pethő, Rövid magyar cronica f. K1r: „Anno 1380. Sibaris nevű Barátt találá elsőben a Puska port, és a lüvő szerszámot.” (Dr. 277. hibásan.)

ibid. pp. 78–82, 87, 88: Figyelemfelhívó jelek, vízszintes ceruzavonások – valószínűleg Zrínyitől.

b) pp. 2–5: Figyelemfelhívó jelek ceruzával – valószínűleg Zrínyitől.

d) p. 179: Egy gerendákból összetákolt, kerekeken gördülő fedezék metszete fölött. *Placet NB*. (DRASENOVICH nem ismeri.)

Azonosítás: KENDE 146; FERENCZI 247.

223*

31 Corona e Palma militare Di Artiglieria et Fortificationi, dallo strenuo Alessandro Capo Bianco Vicentino. liber in folio alla ligatura rustica.

CAPOBIANCO, Alessandro: Corona e palma militare di artiglieria et fortificationi. Nella quale si tratta dell'inventione di essa; e dell' operare nelle fattioni da terra e mare; fuochi artificati da giuoco e guerra; et d'un nuovo instrumento per misurare a istanze. Con un trattato della fortificatione moderna, e delli errori scoperti nelle fortezze antiche; tutto a proposito per detto essercitio dell'artiglieria, con disegni apparenti, et intelligibili. Nuovamente composta e data in luce dallo strenuo Alessandro Capo Bianco Vicentino. Aggiuntovi il modo di esercitar il soldato, di picha et moschetto del colonel Durante. Dalla figura posta qui di sotto si dimostra ... [a címlapon lévő allegorikus kép magyarázata].

In Venezia, presso Antonio Bariletti, 1647. 2°, 60 ff.

Azonosítás: Venezia, Biblioteca Marciana pld. A könyv első kiadása 1598-

ban jelent meg Velencében, majd azután 1602-ben és 1618-ban is. A *Catalogus* címléírása azonban csak a fenti 1647. évi kiadással egyezik pontosan.

224*

32 *Artis magnae Artilleriae pars prima Auctore Casimiro Siemienowicz.*

SIEMIENOWICZ, Kazimierz: *Artis magnae artilleriae pars prima, auctore Casimiro Siemienowicz, equite Lithuano olim artil. Reg. Pol. propraefecto.* Amsterodami, apud Joannem Janssonium, 1650. 2°, 284 pp. + tabb.

Előzőkéclapon: *Artis magnae artilleriae pars prima. Studio et opera Casimiri ...*

Azonosítás: Wolfb. pld. Minthogy ezúttal az igazi címlap a metszetes, a *Catalogus* készítője ennek szövegét követte, s nem az előzőkéclapon lévő.

225 (BZ 297)

33 *Prattica Manuale Dell'Artiglieria, Doue si tratta dell'eccellenza et origine dell'Arte militare e delle Machine usate da gli Antichi. Liber in rubro Carmasin fol. 4.*

COLLADO, Luis: *Prattica manuale dell'artiglieria, dove si tratta dell'eccellenza, et origine dell'arte militare e delle machine usate da gli antichi. Dell'inventionione della polvere, et artiglieria; del modo di condurla per acqua, e per terra, e piantarla in qual si voglia impresa; di fabricar le mine per mandar in aria fortezze, e montagne; di fuochi artificiali; e di varii secreti, et importantissimi avvertimenti all'uso della guerra utilissimi, e necessarii. E nel fine d'un molto copioso, et importante examine de' bombardieri. Opera di grandissimo giovamento ad ogni ufficiale, e soldato, che seguiti la guerra, et a chi si diletta di saper quanto convenga alla professione soldatesca. Composta da Luigi Colliado ingegnere del real' essercito di S. maestà catolica in Italia.*

In Milano, per Girolamo Bordoni, e Pietromartire Locarni, 1606. 4°, 387 pp.

Példányléírás: Piros bőrkötés. A gerincen: 132. Az első táblán, belül: 473. A metszésen, fölül: F. 5. 140.

Possessorok: A címlével versón Zrinyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmondattal.

Azonosítás: KENDE 50; FERENZI 441.

[VI.] GEOGRAPHI ET COSMOGRAHI [sic]

226*

⟨1⟩ 4 *Guil. et Joannes Blaeu. Theatrum Orbis Terrarum siue Atlas Novus pars Quarta.*

BLAEU, Villem: BLAEU, Joan: Guil[jelmi] et Joannis Blaeu *Theatrum orbis terrarum, sive atlas novus. Pars quarta.*

Amsterdami, apud Johannem Blaeu, 1645. 2° magno.

Azonosítás: Ir. C. KOEMAN, *Atlantes Neerlandici. Bibliography of terrestrial, maritime and celestial atlases and pilot books, published in the Netherlands up to 1880.* t. I, Amsterdam, Theatrum Orbis Terrarum LTD, 1967, B1 43 A.

227*

⟨2⟩ 3 *Guil. et Joannis Blaeu Theatrum Orbis terrarum [sic] siue atlas novus pars tertia.*

BLAEU, Villem; BLAEU, Joan: Guil[jelmi] et Joannis Blaeu Theatrum orbis terrarum, sive atlas novus. Pars tertia.

Amsterdami, apud Joh. et Cornelium Blaeu, 1645. 2° magno.

Példányleírás: KENDE 24. szerint pergamenkötés arany csattal; KENDE p. XVII. szerint vagy éppen, vagy a Blaeu-atlasz második kötetében (vide n° 228) találta meg Albert ROTH, Zrínyi Elegiajának kéziratát (vide n° 434).

Possessorok: KENDE szerint benne volt Zrínyi exlibrise.

Azonosítás: KOEMAN (vide n° 226), t. I, B1 37 A; KENDE 24. A példányt a zágrábi könyvtárban nem sikerült megtalálni.

228*

⟨3⟩ 2 *Idem et in eadem quantitate per omnia pars 2.*

BLAEU, Villem; BLAEU, Joan: Guil[jelmi] et Joannis Blaeu Theatrum orbis terrarum, sive atlas novus. Pars secunda.

Amsterdami, apud Joannem Blaeu, 1645. 2° magno.

A kötetben belül új címlappal kezdődik a „partis secundae pars altera”.

Példányleírás: KENDE 24. szerint pergamenkötés arany csattal. KENDE p. XVII. szerint vagy éppen, vagy a Blaeu-atlasz harmadik kötetében (vide n° 227) találta meg Albert ROTH Zrínyi Elegiajának kéziratát (vide n° 434).

Azonosítás: KOEMAN (vide n° 226) t. I, B1 24 A; KENDE 24. A példányt a zágrábi könyvtárban nem sikerült megtalálni.

229*

⟨4⟩ 1 *Theatrum Orbis terrarum siue Atlas novus, in quo tabulae et descriptiones omnium Regionum editae a Guiliel et Joanne Blaeu. Liber maximus uti et reliqui priores.*

BLAEU, Villem; BLAEU, Joan: Theatrum orbis terrarum, sive atlas novus, in quo tabulae et descriptiones omnium regionum editae a Guiljel[mo]. et Joanne Blaeu.

Amsterdami, apud Johannem Guiljelmi F. Blaeu, 1644(–1654). 2° magno.

A kötetben belül új címlappal kezdődik a „partis primae pars altera”, 1645-ös évszámmal.

Azonosítás: KOEMAN (vide n° 226), t. I, B1 23 A.

230 (XI-A/S-XVII-4/5)

⟨5⟩ *5 Nouum ac magnum urbium Belgicae Regiae ad praesentis temporis faciem expressum, a Joanne Blaeu. Liber maximus.*

BLAEU, Joan: *Novum ac magnum theatrum urbium Belgicae regiae, ad praesentis temporis faciem expressum a Joanne Blaeu, Amstelaedamensi.* (Amsterdam, 1649.) 2° magno.

Példányleírás: Aranynyomásos pergamenkötés, két pár zöld vászonszalagal. A gerincen: 5. Az első táblán, belül: 495.

Azonosítás: KENDE 23; KOEMAN (vide n° 226), t. I, B1 67.

231 (X-A/S-XVII-4/6)

6 Nouum ac magnum Theatrum Urbium Belgicae liberae ac foederatae, etc. expressum a Joanne Blaeu.

BLAEU, Joan: »*Novum ac magnum theatrum urbium Belgicae liberae ac foederatae, ad praesentis temporis faciem expressum a Joanne Blaeu, Amstelaedamensi.*«

(Amsterdam, 1649.) 2° magno.

Példányleírás: Aranynyomásos pergamenkötés, két pár zöld vászonszalagal. A gerincen: 6. Az első táblán, belül: 493. A címlével hiányzik.

Azonosítás: KENDE 23; KOEMAN (vide n° 226), t. I, B1 66.

232 (BZ 7)

⟨7⟩ *11 Theatrum Orbis terrarum, Authore Abrahamo Ortelio. Liber magnus.*

(ORTELIUS, Abraham): *Theatrum orbis terrarum. Opus nunc ab ipso auctore recognitum, multisque locis castigatum, et quamplurimis novis tabulis atque commentariis auctum.*

(Antverpiae, auctoris aere et cura impressum, absolutumque apud Christophorum Plantinum, 1584.) 2°, 1 tab. + 114 színes térkép (112 levélpár) + 77 pp.

A térképek után belső címlap: *Nomenclator Ptolemaeicus, omnia locorum vocabula quae in tota Ptolemaei Geographia occurrunt, ... Antverpiae, Abrahamo Ortelio ... excudebat Christophorus Plantinus, 1584.*

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A gerincen, a bőrre nyomva: 14. – az utolsó két számjegy lekopott; felette ráragasztott címke maradványa, melyen – a *Catalogus* szerint – 11 állhatott. Az első táblán, belül: 413.

Possessorok: Az előzéklével versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmondattal.

Zrínyi bejegyzései:

címlapon: *Mert zerenhe | vigas[ta]* – a szó végét a könyvkötő a lapszállal levágta. (Dr. 14.)

Azonosítás: KENDE 153; FERENCZI 364.

Zrinyiana: A bejegyzés verssorjellegéről cf. KOVÁCS 1987–1988, pp. 182–183. Az *Indiae Orientalist* ábrázoló térképnek a *Syrena*-címlapképet és a *Montecuccoli-röpirat*-ot esetleg motiváló szerepéről, a térkép hasonmásának közlésével cf. VÁRKONYI 1984, p. 35.

233 (BZ 365)

⟨8⟩ 49 *Archontologia Cosmica Joannis Ludouici Gotofredi. Liber magnus.*

[AVITY de Montmartin, Pierre d':] *Archontologia cosmica, sive imperiorum, regnorum, principatum, rerumque publicarum omnium per totum terrarum orbem commentarii luculentissimi. Quibus cum ipsae regiones, earumque ingenia, ac termini, tum incolarum mores, opes provinciarum, mercimonia ac negotiatio, robur militare, forma dominii, religionis, cultusque ratio, successiones denique principum ad nostra usque tempora deducuntur. Primo opera et studio Jo. Ludovici Gotofredi ex Gallico, per nobilissimum D. T. V. Y. [pseud. = d'Avity] sacri cubiculi apud regem christianissimum equitem antehac conscripto exemplari, in sermonem Latinum converti et hinc inde locupletati. Nunc ab aliquam multis mendis purgati, necessariis accessionibus aucti, et inprimis ad praesentis usque status faciem continuati a G.C.H. historiophilio, diviso opere in tres libros. Quorum: I. Imperatorum, regum, principum, summorumque magistratum, qui per Europam sibi imperii sedem fixerunt, etiam si extra hanc quoque dominantur, descriptioni tribuitur, in quo etiam res Americanae. II. Monarches, reges, et principes per Asiam et Africam rerum potentes, quique in his partibus globi domicilia constituerunt; ubi multa nova antehac non lecta nec audita occurrunt. III. Omnium ordinum tam militarium sive equestrium quam religiosorum per orbem Christianum origines, leges, incrementa et decrementa complectitur. Editio secunda, adiectis multis artificosis et accuratis, antehac nunquam visis ad vivum delineatis provinciarum, urbiumque orbis praecipuarum tabulis chalcographicis in usum mentis industriae illustrissima. Francofurti, sumptibus Matthaei Meriani, anno 1649. 2°, 724 + 268 + 102 pp. Metszetes előzék címlapon: *Archontologia Cosmica. A Liber secundus és tertius új lapszámozással, de belső címlap nélkül kezdődik.**

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 49. Az első táblán, belül: 420.

Azonosítás: KENDE 82; FERENCZI 363. Az álnevet rejtő szigla feloldása NUC alapján.

Zrinyiana: Zrínyi kozmikus fantáziája fejlődésében való esetleges szerepéről cf. ZOLNAI 1938, p. 196.

234 (BZ 374)

9 *Cosmographiae uniuersalis libri VI. Authore Sebastiano Munstero.*

MÜNSTER, Sebastian: *Cosmographiae uniuersalis lib. VI. in quibus iuxta certioris fidei scriptorum traditionem describuntur. Omnium habitabilis orbis partium situs propriaeque dotes. Regionum topographicae effigies. Terrae ingenia, quibus fit ut tam differentes et varias specie res, et animatas, et inanimatas ferat. Animalium peregrinorum naturae et picturae. Nobiliorum civitatum icones et descriptiones. Regnorum initia, incrementa et translationes. Regum et principum genealogiae. Item omnium gentium mores, leges, religio, mutationes, atque memorabilium in hunc usque annum 1559. gestarum rerum historia. Autore Sebast[iano] Munstero.*

(Basileae apud Henrichum *Petri*, mense Martio, anno Salutis 1559.) 2°, 1162 pp.

Példányleírás: Aranynyomásos bőrkötés. Aranyozott metszés. A gerincen: 83. Az első táblán, belül: 309.

Bejegyzések: Néhány helyen (pp. 12, 441, 94, 95, 145, 204, 205, 228, 229) ismeretlen XVII. századi kéz rövid, latin margójegyzetei. A jegyzetek a könyv bekötése előtt készültek; itáliai érdekeltségre utalnak.

Azonosítás: KENDE 149; FERENCZI 599.

235*

10 *Regnum Congo cosmographice descriptum. Aucthore Augustino Cassiodoro. Liber Germanicus magnus.*

LOPES, Duarte: *Regnum Cango hoc est. Warhaffte und eigentliche Beschreibung deß Königreichs Congo in Africa, und deren angrenzenden Länder, darinnen die Inwohner, Glaub, Leben, Sitten und Kleydung wol und außführlich vermeldet und angezeigt wirdt. Erstlich durch Eduart Lopez, welcher in dieser Navigation alles persönlich erfahren, in portugalesischer Sprach gestellt, jetzo aber in unser teutsche Sprach transferieret und übersetzt durch Augustinum Cassiodorum. Auch mit schönen und kunstreichen Figuren gezieret und am Tag geben, durch Hans Dietherich und Hans Israel von Bry, Gebrüder und Bürger zu Franckfurt.*

Getruckt zu Franckfort am Mayn, durch Johan Saur in Verlegung Hans Dietherich und Hans Israel von Bry, 1597. 2°, 74 pp. + 14 tabb.

A táblákat tartalmazó résznek külön címlapja van, a fentivel azonos impresszummal. A könyv az első kötete Theodor de Bry és Levinus Hulsius nagy német nyelvű útleírás-gyűjteménye második sorozatának. Az első sorozat az India occidentalisra, a második az India orientalisra vonatkozó útleírásokat közli.

Azonosítás: Wolfb. pld.

★

11

A *Catalogus*-ban a szám után üres hely van egy később beírandó tétel számára.

236 (BZ 385)

12 *Geographia cioe descrizione Vniuersale della terra partita in due uolumi Di. Cl Tolomeo.*

PTOLEMAIOS, Klaudios; MAGINI, Giovanni Antonio: Geografia cioè descrizione universale della terra, partita in due volumi, nel primo de' quali si contengono gli otto libri della geografia di Cl[audio] Tolomeo, nuovamente con singolare studio rincontrati, et corretti dall'eccellentissimo sig. Gio[vanni] Antonio Magini padovano, publico matematico nello studio di Bologna. Con una larghissima et copiosissima spositione del medesimo sopra'l primo de' detti libri d'intorno a' precetti et alle regole della geografia. Nel secondo vi sono poste XVII tavole antiche di Tolomeo, et XXVII altre moderne, tutte reviste, et in alcuni luoghi accresciute, et illustrate da ricchissimi commentarii di detto sig. Magini. Liguale non pur di minuto rappresentano siti, qualità, divisioni, monti, fiumi, porti, città, castella di tutte le parti et provincie del mondo, co' loro nomi antichi et moderni; ma pienissimamente informano della natura, de' costumi, delle signorie, delle ragioni de' governi, et interamente dello stato di tutte le nationi dell'universo, così ne' tempi passati, come ne' presenti. Opera utilissima et specialmente necessaria allo studio dell'historic, dal latino nell'italiano tradotta dal R.D. Leonardo Cernoti vinitiano, canonico di S. Salvatore. Con due indici copiosissimi. Nuovamente corretto, et accresciuto.

In Padova, (1620–)1621, apresso Paolo et Francesco Galignani, fratelli. 2°, 84 + 212 ff.

Belső címlapon: La seconda parte della Geografia ... In Padova, 1620.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 114.

Bejegyzések: Brazília és Perzsia leírásánál ismeretlen kéz rövid, olasz margójegyzetei.

Azonosítás: KENDE 172; FERENCZI 432.

237★

13 *Descriptionis Ptolemaicae augmentum siue Occidentis notitia breui Commentario illustrata, studio et opera Cornelij Wyteliet [sic] Louaniensis.*

WYTFLIET, Cornelis: Descriptionis Ptolemaicae augmentum, sive occidentis notitia breui commentario illustrata, studio et opera Cornelii Wytfliet Lovaniensis.

Lovanii, typis Johannis Bogardi, 1597. 2° 104 pp.

Azonosítás: Elly COCKX-INDESTEGE; Geneviève GLORIEUX, *Belgica Typographica 1541–1600*, tt. I–II, Nieuwkoop, De Graaf, 1968–1980, n° 7191. Az 1598-ban és 1603-ban megjelent újabb kiadásoknak a címfogalmazása már eltérő.

238★

14 *Orbis lusus, pars prima. seu lusus Geographicus, Authore P. Matthia Czirchoffer Soc: Jesu.*

KIRCHHOFFER, Matthias: *Orbis lusus, pars prima, seu lusus geographicus. Defensus ac demonstratus ab illustrissimo S.R.I. comite Wolffgango Engelberto ab Auersperg in alma universitate Graecensi. Praeside R.P. Matthia Kirchoffer, S.I.AA.LL. et phil. doctore, eiusdemque mathematices professore ordinario.*

1659, Graecii, typis Francisci Widmanstadii. 4°, 254 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. Bár a *Catalogus* „praeside” helyett „authore”-t ír s a szerző nevének kezdőbetűjét Cz-re változtatja, más kiadványról nem lehet szó, mert Kirchhoffertől SOMMERVOGEL nem ismer más művet (cf. *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. IV, col. 1080), Czirchoffer nevű jezsuita pedig nem létezett (cf. Ladislaus Lukács, S.I., *Catalogus generalis seu Nomenclator biographicus personarum Provinciae Austriae Societatis Iesu, 1551–1773*, pars I, Romae, Institutum Historicum S.I., 1987).

239 (BZ 165a)

15 *Le Relationi Vniuersali, Di Giouanni Botero Benese, diuise in sette parti, in rubro Carmasin.*

BOTERO, Giovanni: *Le relationi universali di Giovanni Botero benese, diuise in sette parti.* Alle quali vi sono aggiunte nuovamente i capitani dell'istesso auttore, con le relationi di Spagna: del Stato della Chiesa, et di Savoia. Nella prima parte, si contiene la descrizione dell'Europa, dell'Asia, e dell'Africa, et i costumi, ricchezze, negotii, et industria di ciascuna natione; et si tratta del continente del Mondo Nouuo; et dell'isole et penisole sino al presente scoperte. Nella seconda, si da contezza de' maggiori precncipi del mondo; et delle cagioni della grandezza de i loro stati. Nella terza, si tratta ancor de' popoli d'ogni credenza: cattolici, giudei, gentili, et scismatici. Nella quarta, si tratta delle superstitioni in che vivevano già le genti del Mondo Nuovo; e delle difficoltà, e mez[z]i, co' quali si è quivi introdotta la religione Christiana, et vera. Nella quinta, dassi contezza di ciò, fecero i capitani illustri nella Europa. Nella sesta, descriuendosi [sic] le relationi de i regni di Spagna, e dello Stato della Chiesa. Con le sue figure in rame, et due copiosissime tavole. In oltre vi s'aggiunge nell'ultimo un breve racconto di mostri, et usanze di quelle Indie con le sue figure al naturale d'Alessandro de Vecchi. Et in questa nostra quinta impressione ristampate, et ricorrette.

In Venetia, presso Alessandro Vecchi, 1622(–1623), 4°, 208 + 71 + 130 + 156 + + 68 pp. + 32 ff. + 56 + 52 pp.

A Prima parte két „volume”-ből áll, a második külön címlap nélkül, de új lapszámozással kezdődik: a többi rész élén új címlap is szerepel. A Parte quarta és quinta között helyezkedik el – számozatlan leveleken – a kiadó Vecchi „Aggiunta”-ja a szörnyek képével és leírásával; e rész külön címlapján a dátum: 1623.

Példányleírás: Piros bőrkötés. A címlapon: 564.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Bejegyzések: A Parte prima első volume p. 77. margóján, a Slesia fejezet kezdeténél idegen kéz bejegyzése.

Azonosítás: KENDE nem ismeri, nála csak e mű azonos kiadású, s a következő tételben szereplő másik példánya van említve (vide n° 240); FERENCZI 491.

240 (BZ 165b)

16 Le Relationi Vniuersali, Di Giouanni Botero benese, diuise in sette parti, in alba membrana lacera. in 4to.

BOTERO, Giovanni: Le relationi universali ...

A n° 239. másik példánya.

Példányleírás: Szakadozott pergamenkötés. A gerincen: 167. Az első táblán, belül: 91.

Bejegyzések: Az első táblán, belül: 8. *Historia Italici Auctori boteri de uniuerso orbiterrarum seu reuelationis, florinis 4 et medio.* A Parte seconda pp. 74–75 közé kis cédula betéve 1641. október 24-re keltezve, Zágrábra utalva.

Azonosítás: KENDE 31; FERENCZI 395.

241 (BZ 69)

17 Isaaci Vosij Obseruationes ad Pomponium Melaum [sic] de situ Orbis. Liber nouus in 4to.

VOSSIUS, Isaac; POMPONIUS MELA: Isaaci Vossii Observationes ad Pomponium Melam de situ orbis. Ipse Mela longe quam antehac emendatior praemittitur.

Hagae-Comitis, apud Adrianum Vlacq, 1658. 4°, 68 + 316 pp.

Vossii Observationes új számozással, de belső címlap nélkül követi Mela művét.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 249. Az első táblán, belül: 464.

Azonosítás: KENDE 240; FERENCZI 220.

242*

18 Leonis Allatij de mensura temporum antiquorum, et praecipue Graecorum, exercitatio.

ALLACCI, Leone: Leonis Allatii De mensura temporum antiquorum, et praecipue Graecorum, exercitatio.

Coloniae Agrippinae, apud Jodocum Kacovium et socios, 1645. 8°, 239 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld.

243★

19 *Guilielmi Blaeu, institutio Astronomica de usu globorum et sphaerarum Caelestium ac Terrestrium. duabus partibus adornata. Liber nouus in. 8.*

BLAEU, Villem: Guilielmi Blaeu Institutio astronomica de usu globorum et sphaerarum caelestium ac terrestrium: duabus partibus adornata; una, secundum hypothesin Ptolemaei per terram quiescentem, altera, juxta mentem N[icola] Copernici, per terram mobilem. Latine reddita a M[artino] Hortensio in ill. Amsterdamensium Schola, matheseos professore.

Amsterdami, apud Guilielmum Blaeu, 1634. 8°, 246 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. A mú változatlan kiadásai ugyanott 1640-ben, 1652-ben és 1655-ben is megjelentek. Zrinyi példánya bármelyikből származhatott.

244★

20 *Philippi Cluveri introductionis in uniuersam Geographiam tam ueterem quam nouam libri VI tabullis aeneis illustrati. liber nouus in fo: 12.*

KLÜWER, Philipp: Philippi Cluveri Introductionis in universam geographiam, tam veterem quam novam, libri VI. Tabulis aeneis illustrati. Accessit P[etri] Bertii Breviarium orbis terrarum.

Lugd. Batav., apud Elzevirios, 1641. 12°, 355 pp.

Azonosítás: Alphonse WILLEMS, *Les Elzevir. Histoire et annales typographiques*, Bruxelles–Paris–La Haye, 1880, n° 2116. Klüwer földrajzának igen sok kiadása van, a rézmetszetekre való utalás a címben viszont ritka, márpedig a *Catalogus* készítője nyilván onnan másolta. Említik a rézmetszeteket az 1641. és 1652. évi braunschweigi kiadások címlapjai, de ez utóbbiak 8° formátumúak. A számos 12° Elzevir-kiadás közül a fentén kívül csupán egy amszterdami 1659. évi kiadásban van még rájuk utalás (v. ö. Stanislas Joseph SIENNICKI, *Les Elzevir de la Bibliothèque de l'Université Impériale de Varsovie*, Varsovie, 1874; repr. Leipzig, 1976, p. 16). Zrinyi példánya e két kiadás valamelyike lehetett.

245 (BZ 100)

21 *La prima parte del Peru, Doue si Tratta l'Ordine, delle prouincie, delle Citta nuoue in quel Paese aedificate etc. Composta Da Pietro Cieza, liber crassus in 8.*

a) CIEZA de Leon, Pedro de: La prima parte dell'istorie del Perú. Dove si tratta l'ordine delle provincie, delle città nuoue in quel paese edificate, i riti

et costumi de gli indiani, con molte cose notabile [sic], et degne, che vengano a notitia. Composto da Pietro Cieza di Leone cittadino di Siviglia. Aggiuntovi in disegno tutte le Indie, con la tavola delle cose più notabili.

In Venetia, al segno del pozzo, appresso Andrea Arivabene, 1556. 8°, 216 ff.

b) (CIEZA de Leon, Pedro de): La seconda parte delle historie generali dell'India. Con tutte le cose notabili accadute in esse dal principio fin' a questo giorno, et nuovamente tradotte di spagnuolo in italiano. Nelle quali, oltre all'imprese del Colombo et di Magalanes, e si tratta particolarmente della presa del re Atabalippa, delle perle, dell'oro, delle spetierie, ritrovate alle Malucche, et delle guerre civili tra gli spagnuoli.

In Venetia, 1557, appresso Andrea Arrivabene all'insegna del pozzo. 8°, 324 ff.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 379.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal. Az a) címlapon: *Martinus Sibenbirger D*: – saec. XVI.

Azonosítás: KENDE 48; FERENCZI 540.

Zrinyiana: Zrínyi példánya címlapjának hasonmását közli Kovács Új Tükör 1979, n° 19, p. 13.

246 (BZ 400)

22 Indiae Occidentalis historia in qua prima <parte> Regionum istarum detectio, situs, incolarum mores aliaque ea pertinentia breuiter explicantur, ex uarijs Authoribus collecta opera et studio Casparis Ensl. liber antiquus in 8.

ENSL, Gaspar: Indiae occidentalis historia. In qua prima regionum istarum detectio, situs, incolarum mores, aliaque ea pertinentia, breuiter explicantur. Ex variis autoribus collecta Opera et studio Gasparis Ensl.

Coloniae apud Gulielm. Lutzenkirchen, anno 1612. 8°, 370 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, a bekötéshez felhasznált pergamenen XIV. századi német szöveg. A gerincen: 351.

Azonosítás: KENDE 64; FERENCZI 546.

247 (BZ 340)

23 Mores, Leges et ritus omnium gentium, per Joannem Boemum. liber paruus in 12.

a) BOEHM, Johannes: Mores, leges, et ritus omnium gentium per Joannem Boemum Aubanum, Teutonicum, ex multis clarissimis rerum scriptoribus collecti. Cum indice locupletissimo.

Lugduni, apud Joannem Tornaesium, et Gul. Gazeium, 1556. 8°!, 374 pp.

b) PLATON: Divini Platonis Gnomologia, antea duobus libris distincta, nunc per locos communes perquam apposite digesta. Nicolao Liburnio Veneto collectore.

Lugduni, apud Joan. Tornaesium, et Gulielmum Gazeium, 1555. 8°!, 227 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum? A gerincen: 438. Az első táblán, belül: 254.

Possessorok: A táblákon, kívül vaknyomásos Szent György a sárkánnyal; alatta: 1556. Az a) címlapon: *sum ex libris Christophori Bedekovich de Kumor [?] 1650*. Ugyanott, a lap alján: *<Sum Francisci Haller.>* A hátsó védőlevél rectón: *Possidet Matthias Simonchich Contra Scriba Tricesimae Var[as]diensis et Vonicensis [Vinica] / 1639. 3 Februarii*. A hátsó táblán, belül: *Johannes Rettegi 1577*.

Bejegyzések: A b) műben két XVII. századi kéz margójegyzetei; az egyikük Christophorus Bedekovich.

Zrínyi bejegyzései?: Boehm művében a p. 183-tól, az európai népek leírásánál gyakori ceruzás figyelemfelhívó jelek a margón. A jegyzetelő Hungarus érdeklődésű – mutatják ezt a magyarokról szóló részben (pp. 218–221) a sokasodó ceruzajelek. A jelek származhatnak Zrínyitől is, de a ceruzavonások írásképi jellegtelensége nem teszi lehetővé az azonosítást. – A Platon-kiadásban a folytatódó ceruzás figyelemfelhívó jelek szintén származhatnak Zrínyitől.

Azonosítás: KENDE 28; FERENCZI 311.

Zrinyiana: Boehm könyvéből ismerhette meg Zrínyi a török birodalom belső életéről szóló legkorábbi hiteles leírást, Georgius de Hungaria *Tractatus de moribus, condicionibus et nequicia Turcorum* című munkáját. Cf. ORLOVSKY 1987, p. 115.

248*

24 *Idem de eodem. Joannes Boemus.*

BOEHM, Johannes: *Mores, leges et ritus omnium gentium ...*

A n° 247a. másik példánya?

Azonosítás: A pontos azonosítás nem lehetséges, mert Zrínyi második Boehm példánya valamely más kiadásból is származhatott. Az „idem” csak az azonos műre vonatkoztatható bizonyosan, de nem feltétlenül az azonos kiadásra is. Boehm könyve a fenti címváltozattal és méretben 1541 és 1620 között több ízben megjelent Lyonban, később különböző bővítésekkel. Más címvariánssal pedig még számos más kiadása is létezik, melyek szintén számításba jöhetnek.

Zrinyiana: Vide n° 247.

249*

25 *De Imperio magni Mogolis, siue India uera Commentarius a uarijs Autoribus congestus. libellus paruus in 12.*

(LAET, Jan de): *De imperio magni Mogolis sive India vera commentarius.*

E variis auctoribus congestus.

Lugduni Batavorum, ex officina Elzeviriana, 1631. 8°!, 285 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. A szerző neve az ajánlás végén olvasható.

250 (BZ 268)

26 *Dictionarium Historicum Geographicum Poeticum, Authore Carolo Stephano.*

ESTIENNE, Charles: *Dictionarium historicum, geographicum, poeticum.* Authore Carolo Stephano. Gentium, hominum, deorum, gentilium, regionum, locorum, civitatum, aequorum, fluviorum, sinuum, portuum, promonteriorum, ac montium, antiqua recentioraque ad sacras et prophanas historias, poetarumque fabulas intelligendas, necessaria nomina, quo decet ordine complectens. Huic postremae editioni praeter collium, sylvarum, desertorum, insularum, populorum, pagorum, favorum, tribuum, fontium, lacuum, torrentium, paludumque ingentem recentium, veterumque nominum acervum, ex libris typis excusis, calamo exaratis, chartis geographicis, marmoribus vetustis, nummis atque tabulis antiquis diligenter ac fideliter excerptum, magnam historiarum insignium ac rerum copiam adiecimus, multa quae intricatiora et difficiliora videri poterant explanavimus, luxatis et transpositis locum suum quoad eius fieri potuit reddidimus, totam denique editionem infinitis mendis repurgatam, ut lectori conferenti patebit, pristino nitori restitimus.

Genevae, typis Jacobi Stoer, 1650. 4°, 2110 coll.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 162. Az előzéklevél rec-tón: 504.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Sors bona ... 1652” exlibrise.

Azonosítás: KENDE 210; FERENCZI 388.

Zrinyiana: Az *Áfium* egyes történeti példái talán erre a kézikönyvre mennek vissza. Cf. FERENCZI EPhK 1917, p. 334.

251 (BZ 253)

27 *Theatrum uitae humanae omnium fere eorum, quae in hominem cadere possunt, bonorum atque malorum exempla historica Ethice [sic] Philosophiae praeceptis accomodata et in XIX libros digesta comprehendens; opus a Conrado Lycosthene inceptum et a Theodoro Zuinggero finitum. Liber magnus novus.*

LYCOSTHENES, Konrad; ZWINGER, Theodor: *Theatrum vitae humanae.* Omnium fere eorum, quae in hominem cadere possunt, bonorum atque malorum exempla historica, ethicae philosophiae praeceptis accomodata, et in XIX libros digesta, comprehendens. Ut non immerito historiae, promptuarium vitaeque humanae speculum nuncupari possit, a Conrado Lycosthene Rubeaquense, fel. et aet. viro, iampridem inchoatum. Nunc vero Theodori Zvinggeri, philosophi atque medici Basiliensis opera, studio, et labore, eo usque deductum, ut omnium ordinum hominibus ad vitam praeclare instituendam, maiorem in modum utile et iucundum sit futurum. Cum gemino indice.

Basileae, per Joan. Oporinum, Ambrosium et Aurelium Frobenios fratres, 1565. 2°, 1425 pp.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos fehér bőrkötés. A gerincen: 27.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ...” datálatlan (1648/1649) exlibrise. A címlapon: *Sum Stephani Chiaba alias Szikszay <alias G...>* – a többi a lapszéllel levágva.

Azonosítás: KENDE 249; FERENCZI 362. Meglepő, hogy a *Catalogus* az 1565. évi könyvet „novus”-nak nevezi.

252 (BZ 6/VII)

28 Magnum Theatrum uitae humanae, hoc est rerum diuinarum humanarumque Syntagma Catholicum, Philosophicum, historicum et dogmaticum ad normam Polyantheae uniuersalis dispositum Authore Laurentio Beyerlinck. Liber nouus, magnus. Tomus septimus.

BEYERLINCK, Laurens: *Magnum theatrum vitae humanae. Hoc est, rerum diuinarum, humanarumque syntagma catholicum, philosophicum, historicum et dogmaticum. Ad normam Polyantheae uniuersalis dispositum. Per locos communes iuxta alphabeti seriem, sublata classium et historiarum iteratarum varietate, in tomos VIII tributum. Novis titulis, et catholicae fidei dogmatibus, rerum quarumvis definitionibus, apophtegmatibus et hieroglyphicis, nominum etymologiis, historiarum et exemplorum cuiusvis argumenti pluribus centuriis locupletatum. Insuper ab haeresi, variisque erroribus repurgatum, ac copiosissimo indice rerum, verborum et exemplorum, cum generali, tum singulorum tomorum speciali, illustratum, et quatenus nunc innovatum, asterisco notatum. Auctore Laurentio Beyerlinck theologo, protonotario, canonico et archipresbytero Antverpiensi. Tomus septimus, continens literas S, T, V, X, Y, Z. Editio novissima, singulari cura recognita.*

Lugduni, sumptibus Joannis Antonii Huguetan, et Marci-Antonii Ravaud, 1656. 2°, 502 + 244 + 350 pp.

Az első újrászámozásnál belső címlap: Magni theatri ... tomi septimi pars altera.

Példányleírás: Fatáblás pergamenkötés. A gerincen: 18. Az előzőklévél versón: 482.

Azonosítás: KENDE 18; FERENCZI 228.

253 (BZ 6/VI)

29 Idem eiusdem Authoris Tomus sextus, tantus et talis uti prior.

BEYERLINCK, Laurens: *Magnum theatrum ... Tomus sextus, continens literas P, Q, R.*

Lugduni, sumptibus Joannis Antonii Huguetan et Marci-Antonii Ravaud, 1656. 2°, 870 + 7 + 370 pp.

Példányleírás: Fatáblás pergamenkötés. A gerincen: 17. Az előzéklével versón: 481.

Zrínyi bejegyzései:

p. 221: „Sdrinius simulato assensu amicum veterem vel nihil tale domi suae expectantem, post epulas obruncavit ...” – Katzianer megöléséről van szó. – A margón: *mentire | in ultim/a linea* (Dr. 110.)

Azonosítás: KENDE 18; FERENCZI 228.

254 (BZ 6/V)

30 *Idem Tomus Quintus.*

BEYERLINCK, Laurens: Magnum theatrum ... Tomus quintus, continens literas M, N, O.

Lugduni, sumptibus Joannis Antonii Huguetan et Marci-Antonii Ravaud, 1656. 2°, 816 + 94 + 146 pp.

Példányleírás: Fatáblás pergamenkötés. A gerincen: 16. Az előzéklével versón: 478.

Azonosítás: KENDE 18; FERENCZI 228.

255 (BZ 6/IV)

31 *Idem Tomus Quartus.*

BEYERLINCK, Laurens: Magnum theatrum ... Tomus quartus, continens literas H, I, K, L.

Lugduni, sumptibus Joannis Antonii Huguetan, et Marci-Antonii Ravaud, 1656. 2°, 287 + 496 + 310 pp.

Példányleírás: Fatáblás pergamenkötés. A gerincen: 15. Az előzéklével versón: 483.

Azonosítás: KENDE 18; FERENCZI 228.

256 (BZ 6/III)

32 *Idem Tomus Tertius.*

BEYERLINCK, Laurens: Magnum theatrum ... Tomus tertius, continens literas E, F, G.

Lugduni, sumptibus Joannis Antonii Huguetan, et Marci-Antonii Ravaud, 1656. 2°, 501 + 283 + 123 pp.

Példányleírás: Fatáblás pergamenkötés. A gerincen: 14. Az előzéklével versón: 480.

Azonosítás: KENDE 18; FERENCZI 228.

257 (BZ 6/II)

33 *Idem Tomus Secundus.*

BEYERLINCK, Laurens: *Magnum theatrum ... Tomus secundus*, continens literas C, D.

Lugduni, sumptibus Joannis Antonii Huguetan, et Marci-Antonii Ravaud, 1656. 2°, 648 + 432 pp.

Példányleírás: Fatáblás pergamenkötés. A gerincen: 13. Az előzéklével versón: 484.

Azonosítás: KENDE 18; FERENCZI 228.

258 (BZ 6/I)

34 *Idem Tomus Primus.*

BEYERLINCK, Laurens: *Magnum theatrum ... Tomus primus*, continens literas A, B.

Lugduni, sumptibus Joannis Antonii Huguetan, et Marci-Antonii Ravaud, 1656. 2°, 740 + 257 pp.

Példányleírás: Fatáblás pergamenkötés. A gerincen: 12. Az előzéklével versón: 485.

Azonosítás: KENDE 18; FERENCZI 228.

259 (BZ 6/VIII)

35 *Idem Tomus Octauus.*

BEYERLINCK, Laurens: *Magni theatri vitae humanae, ad normam polyanthae universalis dispositi et locupleti. Index generalis rerum, verborum, historiarum et exemplorum omnium, quae in VII praecedentibus tomis comprehenduntur, singulari industria a R. D. Casparo Princcio SS. theologiae licentiatu concinnatus; e quo surgit totius operis peculiaris tomus octavus.*

Lugduni, sumptibus Joannis Antonii Huguetan, et Marci-Antonii Ravaud, 1656. 2°, 675 pp.

Példányleírás: Fatáblás pergamenkötés. A gerincen: 19. Az előzéklével versón: 479.

Azonosítás: KENDE 18; FERENCZI 228.

[VII.] POETAE LATINI

260 (BZ 38)

1 *Maphaei S. R. E. Cardis: Barberini nunc Urbani PP: VIII Poemata. Liber in rubra purpura dearatus [sic] in 4to.*

URBANUS VIII papa (Maffeo Barberini): *Maphaei S. R. E. card. Barberini, nunc Urbani PP. VIII. Poemata.*

(Antverpiae, ex officina Plantiniana Balthasari Moreti, 1634. 4°, 290 pp.)

Példányleírás: Piros bársonykötés. A metszés aranyozva. Az első táblán, belül: 41.

Possessorok: Az előzéklevél versón: *Hunc librum donauit Author ipse Vrbanus VIII. Comiti Nicolao de Zrin, dum iuuenis adhuc praetextatus Romae fuisset* [1636], *prolatis illis Horatij uersibus* :

*Fortes creantur fortibus et bonis,
Est in iuuenis, est in equis
Patrum virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquilae columbam.*

Vide Carmina IV, 4. 29–32.

Azonosítás: KENDE 12; FERENCZI 589.

Zrinyiana: A könyv ajándékozásának körülményeiről és jelentőségéről cf. SZÉCHY 1896–1902, t. I, p. 67; KARDOS 1932, p. 154; SIK 1940, pp. 22–24; BORZSÁK 1961, p. 40.

261 (BZ 185)

2 *Jacobi Philippi Tomasini Petrarcha, rediuuius laura Comite.*

TOMASINI, Giacomo Filippo: Jacobi Philippi Tomasini Patavini D. Mariae in Vantio canonici saecularis Petrarcha redivivus. Integram poetae celeberrimi vitam iconibus aere celatis exhibens. Accessit nobilissimae foeminae Laurae brevis historia. Ad eminentissimum et reverendissimum D. Joan. Franciscum, ex comitibus Guidiis a Balneo S. R. E. cardinalem, etc.

Patavii, typis Livii Pasquati, et Jacobi Borroli, apud Paulum Frambottum, 1635. 4°, 210 pp.

Metszetes előzék címlapon: Jac. Philippi Tomasini Petrarcha redivivus. Laura comite.

Példányleírás: Bőrkötés, két pár bőrszalaggal. A metszés pirosra festve. Az gerincen: 258. Az első táblán, belül: 353.

Azonosítás: KENDE 226; FERENCZI 508.

Zrinyiana: Zrinyi Petrarca iránti érdeklődésének a tanúsága Tomasini Petrarca-életrajzának a megléte a könyvtárban. Cf. KIRÁLY-KOVÁCS 1983, pp. 34–47 (a metszetes előzék címlap és két további metszet hasonmásával); KOVÁCS 1985, pp. 82, 194.

262 (BZ 191)

3 *Emanuelis Thesauri Elogia et Carmina. Liber nouus in 4.*

TESAURO, Emanuele: Emanuelis Thesauri patritii Taurinensis, comitis, magnae crucis equitis Sanctorum Mauritii, et Lazari Elogia omnia, in quibus habentur patriarchae, caesares, et patres, una cum carminibus, nunc primum in unum collecta volumen. Ad illustrissimum, et excellentissimum D. Petrum Basadonnam equitem.

Venetiis, apud Paulum Baleonium, 1654. 4°, 384 pp.

Belső címlapon: Patriarchae, sive Christi servatoris genealogia...

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 216.

Azonosítás: KENDE 222; FERENCZI 376. A *Catalogus* jelen tételével a DAUN-féle rendezés és ennek nyomán KENDE 221. Tesauro egy másik, 1662 után megjelent művét is egyeztette tévesen; vide n° 661.

263*

4 *Victoria Sarkanzigethana Georgio Comiti Zrinio, et alijs quibusdam Regni Proceribus uersibus decantata a Friderico Latomo Fr. libellus tenuis in 4.*

LATOMUS, Fridericus: *Victoria Sarkanzigethana quae illustribus et magnificis dominis, belli ducibus, Georgio comiti Zrinio in Zakaturn, etc. praesidii Canisiensis generali, Francisco de Nadasdi, comiti perpetuo de terrae Fogaras, etc. Balthasaro Buthiani, baroni in Güssing, etc. divinitus contigit, 11. Augusti, anno etc. 87. Versibus decantata a Friderico Latomo ecclesiaste Virunensi.*

Impressum Graeciae Styriae, typis Joannis Fabri, 1594. 4°, [12] ff.

Azonosítás: OSzK pld. Cf. HUBAY Ilona, *Magyar és magyar vonatkozású röplapok, újságlapok, röpiratok az Országos Széchényi Könyvtárban. 1480–1718*, Budapest, OSzK, 1948, n° 337.

264*

5 *Centuria Chymica, hoc est Tractatus Aureus de lapide Philosophorum carmine conscriptus ab Authore Anonymo.*

Centuria chymica, hoc est Tractatus aureus de lapide philosophorum carmine conscriptus ab authore anonymo.

1652, [Lipsiae?]. 4°, 82 pp.

Azonosítás: NUC.

265 (BZ 397)

6 *Homeri Odyssea Metaphraste Raphaele Volaterano quam diligentissime excusa. in 8.*

a) HOMÉROS: *Homeri Odyssea, metaphraste Raphaele Volaterrano, quam diligentissime excusa. Cun [sic] indice.*

Apud sanctam ubiorum Agrippinam, per Eucharium Cervicornum, an. 1523. 8°, 187 ff.

b) HOMÉROS: *Homeri poetae clarissimi Ilias per Laurentium Vallensem Romanum Latina facta. Cum indice.*

Coloniae, apud Heronem Alopecium, (mense junio anni [15] 22). 8°, 273 ff.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A gerincen, cédulán: 333. Az első táblán, belül: 117.

Possessorok: Az első táblán, belül: 1563 *Exitus Acta Probabit Marguardus Philippus Paelderstam*. A hátsó táblán, belül: *Joannes Baptista Regis.. Albo..* [?] Anno 1525.

Bejegyzések: Ismeretlen XVI–XVII. századi kezek latin margójegyzetei. KENDE 90. tévesen Zrínyinek tulajdonítja.

Azonosítás: KENDE 90; FERENCZI 477.

Zrinyiana: A kutatás még nem állapította meg, hogy Zrínyi a könyvtárában lévő latin Homéros-kiadások közül melyiket használta; a Homéros-recepcióra vonatkozó adatokat itt közöljük. A *Szigeti veszedelem*-ben való recepcióját kimutatta ARANY (1859–1860) 1962, pp. 330–439; GREKSA 1889/1890, pp. 3–158; SZÉCHY 1896–1902, t. II, 174–177. A *Syrena*-előszó Homéros utalásáról cf. SZÖRÉNYI 1979, p. 284; KIRÁLY 1989, pp. 75–98. A prózai művekben Zrínyi számos esetben emleget példa-, vagy hasonlatként homéroszi hősöket, de gyakran közvetítő források (főleg Ovidius) nyomán. Idézi latinul Homéros több sorát a szerző nevével: *Mátyás-elmélkedések* p. 204 (cf. KLANICZAY 1964, pp. 573–574), ugyanitt neki tulajdonít egy Horatius-verssort is (cf. NÉGYESY–KOVÁCS 1985, p. 405); a *Montecuccoli-röpirat*-ban egy általa több helyen idézett, közkeletű szólást („Jupiter quem perdere vult, dementat”) ír Homéros számlájára (cf. KLANICZAY 1964, p. 404; NÉGYESY–KOVÁCS 1985, p. 398).

266 (BZ 80b)

7 Homeri Odyssea eiusdem Batrachomyomachia, hymni aliaque eius opuscula, seu catalecta, in 8.

HOMÉROS: *Homéru Odysseia*. Homeri Odyssea, eiusdem Batrachomyomachia, hymni, aliaque eius opuscula seu catalecta. Omnia Graece et Latine edita quam emendatissime, cum praefatione, scholiis et indice D. Giphanii. Argentorati, excudebat Theodosius Rihelius, [1572]. 8°, 827 pp. Görög–latin kétnyelvű kiadás.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés; az első táblán középen színezett százsz címer. Piros metszés. A gerincen 312. Az első táblán, belül: 111.

Possessorok: Az első táblán, kívül zöldre színezett betűkkel és számokkal: .D (az első betűt a könyvtári címke takarja) 1595. A címlapon: *Ex libris Bohuslai Felicis Chrudimensis mppa d 43*.

Azonosítás: KENDE nem ismeri, pedig a DAUN-féle rendezéskor helyesen írták bele a VII. 7. számot; FERENCZI 565. A kiadás éve NUC alapján. A könyv másik példányát vide n° 268.

Zrinyiana: Vide n° 265.

267 (BZ 208)

8 Homeri Ilias, seu potius omnia illius quae extant opera, in 8.

HOMÉROS: *Homéru Ilias, é mallon hapanta ta sózomena.* Homeri Ilias, seu potius omnia eius quae extant opera. Studio et cura Ob[erti] Giphanii I.C. quam emendatissima edita, cum eiusdem scholiis et indicibus novis. Argentorati, excudebat Theodosius Rihelius, [1572]. 8°, 893 pp. Görög–latin kétnyelvű kiadás.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A gerincen: 322. Az első táblán, belül: 144.

Possessorok: A kötéstáblán, közepén: IHS.

Bejegyzések: A hátsó táblán, belül olvashatatlaná fakult ceruzás bejegyzések.

Azonosítás: KENDE 91; FERENCZI 571. A kiadás éve NUC alapján.

Zrinyiana: Vide n° 265.

268 (BZ 80a)

9 *Homeri Odyssea eiusdem Batrachomyomachia, Hymni aliaque eius opuscula seu Catalecta in 8.*

HOMÉROS: *Homéru Odysseia.* Homeri Odyssea ...

A n° 266. másik példánya.

Példányleírás: Vaknyomásos pergamenkötés, két pár rézcsattal. A gerincen: 313.

Possessorok: A címlapon: *Comes Petrus a Zrin mppa.*

Azonosítás: KENDE 92; FERENCZI 567.

Zrinyiana: Vide n° 265.

269 (BZ 406)

10 *Hesiodi Ascraei quae extant, accessit uiri clarissimi Lamberti Barlaei, in eiusdem Theologiam [sic] Commentarius, opera et studio Cornelij Schreuelij. Liber nouus in membrana alba. in 8.*

HÉSIODOS: *Hésiodu askraiu ta heuriskomena.* Hesiodi Ascraei quae extant. Cum notis, ex probatissimis quibusdam autoribus, brevissimis, selectissimisque. Accessit viri clarissimi Lamberti Barlaei, Graecae linguae in Academia Lugduno-Batava professoris eximii, in ejusdem Theogoniam commentarius. Opera et studio Cornelii Schrevelii.

Amstelodami, typis Ludovici et Danielis Elzeviriorum, 1658, sumptibus societatis. 8°, 259 + 341 pp.

A kommentár élén belső címlap. Görög–latin kétnyelvű kiadás.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 335. Az előzéklevel ver-són: 538.

Azonosítás: KENDE 88; FERENCZI 485.

Zrinyiana: Egy helyen idézi Zrínyi Hésiodost: *Szent László-beszéd* p. 453.

Nyilván iskolai ismeretére támaszkodott, hiszen saját Hésiodos-kötete későbbi kiadású.

270*

11 Pub : *Ouidij Nasonis metamorphoseon libri quindecim, donati Argumentis, compendiaris et adnotationibus marginalibus D : Gyberti Longolij illustrati.*

OVIDIUS Naso, Publius: Pub[lii] Ovidii Nasonis Metamorphoseon libri quindecim, Donati argumentis compendiaris, et adnotationibus marginalibus Gyberti Longolii illustrati. Accesserunt et ad finem libri Henrici Glareani adnotationes non vulgares.

Coloniae Agrippinae, excudebatur G. Fabricio, 1560. 8°, 521 pp.

Azonosítás: NUC. Walter Fabricius kölni nyomdász több kiadásban is (így 1564-ben pl.) megjelentette, a Longolius jegyzeteivel ellátott Ovidius-kötetet, azonos címszöveggel. Ezek egyikében szerepelhetett talán a D[omini] rövidítés, melyet a *Catalogus* megörökített.

Zrinyiana: A *Catalogus* hét Ovidius-tétele közül az Ovidius-recepció szempontjából négy jöhet számításba, mert Schrevel 1661. évi három kötetes összkiadása megjelenésekor az Ovidius-hatást tükröző Zrínyi-művek már elkészültek. Zrínyi írásaiban a *Metamorphoses*, a *Heroides* és a *Tristia* hatása, illetve ismerete mutatható ki. Hogy három önálló *Metamorphoses* kötete közül Zrínyi melyiket használta, az nincs eldöntve; a mű recepciójára vonatkozó adatokat itt közöljük. A *Metamorphoses* utolsó XV. könyve lezárásának ihletése nyomán keletkezett a *Syrena*-kötetet befejező *Peroratio*, s talán a *Szigeti veszedelem* tizenöt énekre osztása is a *Metamorphosest* követi. Cf. LEHR 1891, pp. 972–975; VÁLI 1898; NÉGYESY 1914, p. 84; MARÓT 1958, pp. 56–58; KOVÁCS 1985, pp. 243–245; SZÖRÉNYI 1987–1988, pp. 141–142. Különösen kedvelte Zrínyi az Ajax és Ulysses vetélkedését megéneklő XIII. könyvet. Ebből idéz: *V. disc.*; *24. af.*; *52. cent.*; *Mátyás-elmélkedések* p. 180; *levél Ruchich Jánoshoz*, 1658; *Montecuccoli-röpirat*. Cf. BORZSÁK 1964, p. 214; NÉGYESY–KOVÁCS 1985, p. 78. Ezekon felül még két *Methamorphoses* reminiscencia említhető: *77. af.*; *Mátyás-elmélkedések* p. 204., ezek azonban közvetett forrásból is származhatnak. Cf. NÉGYESY–KOVÁCS pp. 358, 404.

271*

12 Pub : *Ouidij Nasonis metamorphoseon libri XV. in singulas quasque fabulas argumenta.*

OVIDIUS Naso, Publius: Pub[lii] Ovidii Nasonis Metamorphoseon libri XV. In singulas quasque fabulas argumenta. Ex postrema Jac[obi] Micylli recognitione.

1563, (Francofurti, apud G. Corvinum). 8°, 573 pp.

Azonosítás: NUC. A címben szereplő „argumentum”-okat már több korábbi kiadás is tartalmazta, de mindig feltüntetve szerzőjüknek, Lactantius Placidusnak a nevét, melyet a *Catalogus* készítője aligha mellőzött volna. Ezért a nevet elhagyó frankfurti kiadások valamelyikét (a fent leírt 1563-ason kívül szóba jöhetnek még az 1567, 1571, 1579, 1582, 1587. évi teljesen azonos című kiadások is) kell Zrínyi példányaként feltételeznünk.

Zrinyiana: Vide n° 270.

272*

13 Eiusdem, metamorphoseon libri 15. in 12.

OVIDIUS Naso, Publius: Pub[lii] Ovidii Nasonis Metamorphoseon libri XV. Cum notis Thomae Farnabii.

Amstelodami, apud Janssonio-Waesbergios, 1606. 12°, 402 pp.

Azonosítás: OSzK pld. A *Metamorphoses*-nak számos 12° kiadása létezett; a legelterjedtebbek a Farnabius kommentárjával ellátottak voltak. Ez utóbbiak közül a fent leírt látszik a legrégebbernek, de Zrínyi példánya származhat valamelyik későbbi kiadásból (Amszterdam 1639, 1649, 1650, 1655; London, 1650) is.

Zrinyiana: Vide n° 270.

273*

14 Pub: Ouidij Nasonis operum Tomus 2, metamorphoseon lib: 15 et in Ibin: cum notis selectissimis uariorum accurante Corn: Schreuelio. Liber nouus sat crasus in 8.

OVIDIUS Naso, Publius: Pub[lii] Ovidii Nasonis Operum Tom. 2. Metamorphoseon lib. XV et in Ibin. Cum notis selectissimis variorum accurante Corn[elio] Schreuelio.

Lugd. Batavor., ex officina Petri Leffen, 1661. 8°, 832 pp.

II. kötete a Heinsius-féle Ovidius-kiadás Cornelis Schrevel által jegyzetelt és a Leffen-nyomdában kiadott editiójának.

Azonosítás: Wolfb. pld. Az I. és III. kötetet vide n° 275, 276.

274*

15 Publij Ouidij Nasonis amatoria. in fo: 8.

OVIDIUS Naso, Publius: Pub[lii] Ovidii Nasonis Amatoria.

Apud Seb. Gryphium, Lugduni, 1540. 8°, 426 pp.

Egy három kötetes kiadás II. kötete az egység jelölése nélkül. Az utolsó lap alján: Finis secundi tomi. A kötet részletes tartalma a címlével hátlapján olvasható.

Azonosítás: Wolfb. pld. 1536-tól kezdve kb. 1570-ig számos Ovidius-kötet jelent meg a fenti címen. Az 1536-os és az azt követő párizsi kiadások azonban magán a címlapon felsorolják az egyes műveket is. A legkorábbi kiadás, melynek

a címlapja kizárólag az „Amatoria” szót tartalmazza a fenti lyoni editio. Ennek több további lyoni kiadása is van, így 1545, 1546, 1550, 1554 stb. 1541-től kezdve 1568-ig Bázelen is többször megjelentek az *Amatoria* című Ovidius-kötetek. Zrinyi könyvtárában valamelyik lyoni vagy bázeli kiadás lehetett meg.

Zrinyiana: Ovidius szerelmi tárgyú művei közül a 10. heroida (Ariadné levele Théseushoz) volt – olasz minták mellett – egyik ihletője az *Arianna sírásá*-nak. Cf. Loósz 1892, pp. 717–724; VÁLI 1898; Kovács 1985, pp. 197–200. Itt jegyezzük meg, hogy a *Tristia*-ból három helyen idéz Zrinyi: a 9. *af.*-ban négy sort, melyből egyet megismétel a 22. *af.*-ban, valamint a 14. *cent.*-ban. Cf. FERENCZI 1921, p. 11; NÉGYESY–KOVÁCS 1985, p. 369. Valószínű azonban, hogy ezek valamely idézetgyűjteményből származnak, mert a *Vitéz hadnagy* írásakor, a meglévő könyvek tanúsága szerint, *Tristia*-t tartalmazó könyv még nem volt birtokában. A n° 270. alatt, valamint az itt bemutatott Ovidius-összefüggések mellett Zrinyi költői műveiben még nagyszámú Ovidiusra emlékeztető egyéb helyet lehet kimutatni, de ezek vagy közkincsnek számítottak, vagy pedig közvetlen forrásukat az Ovidiust imitáló olasz költőknél, elsősorban Marinónál lehet megtalálni. Cf. VÁLI 1898; Kovács 1985, p. 191.

275*

16 *Publij Ouidij Nasonis operum Tom. I. Epist. Heroidum de arte amandi etc. liber nouus in 8.*

OVIDIUS Naso, Publius: Pub[lii] Ovidii Nasonis Opera omnia, in tres tomos divisa. Ex accuratissima recensione Nicol[ai] Heinsii. Cum notis selectissimis variorum, in omnes eiusdem libros; figuris aeneis artificiosissimis, singulis libris Metamorphoseon praefixis, argumenta eorundem indicantibus. Cum indicis locupletissimis, tum rerum, tum verborum. Editio nitidissima, accuratissima. Accurante Cornelio Schrevelio.

Lugduni Batavorum, apud Petrum Leffen, 1662. 8°, 667 pp.

Metszetes előzékcímlapon: P. Ovidii Nasonis Operum Tom. I. Epist. Heroidum, De arti amandi, etc. ...

Azonosítás: Wolfb. pld. A II. és III. kötetet vide n° 273, 276.

276*

17 *Pub: Ouidij Nasonis operum Tom: 3. Fastor Lib: Tristium de Ponto etc. liber nouus.*

OVIDIUS Naso, Publius: P[ublii] Ovidii Nasonis Operum Tom. 3. Fastor. lib. Tristium, De Ponto etc. Cum notis selectissimis variorum accurante C[orne]lio Schrevelio.

Lugduni Batavorum, ex officina Petri Leffen, 1661(–1662). 8°, 400 + 492 pp.

A Fasti után újra kezdődő lapszámozás és új címlap 1662-es évszámmal.

Azonosítás: Wolfb. pld. Az I. és II. kötetet vide n° 275, 273.

277★

18 M. *Annaeus Lucanus de Bello Ciuili, cum Hug. Grotij Farnabij notis integris, et uariorum selectiss, accurante Corn: Schreuelio. liber nouus.*

LUCANUS, Marcus Annaeus: M[arcus] Annaeus Lucanus De bello civili, cum Hug[onis] Grotii, Farnabii notis integris et variorum selectiss. Accurante Corn[elio] Schreuelio.

Lugd. Batavorum, apud Franciscum Hackium, 1658. 8°, 614 pp. + [146] pp. variae lectiones és index.

p. 519, címlap nélkül kezdődik: Petronii Arbitri Specimen belli civilis; p. 529, belső címlappal: Supplementum Lucani. Libri septem. Authore Thoma Maio, Anglo.

Azonosítás: OSzK pld. A könyvnek ugyanabban az évben, azonos címmel és terjedelemmel van egy amszterdami Elzevir-kiadása is. Zrínyi példánya bármelyik lehetett.

Zrinyiana: Vide n° 278.

278 (BZ 226)

19 M. *Annaei Lucani de Bello Ciuili libri decem, eiusdem uita in fine operis.*

LUCANUS, Marcus Annaeus: M[arci] Annaei Lucani De bello civili libri decem. Eiusdem vita in fine operis.

Lugduni, apud Seb. Gryphium, 1539. 8°, 295 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. Az előzéklevel versón: 164.

Zrínyi bejegyzései?: Számos verssor a lapszálon vízszintes ceruzavonallal megjelölve.

Azonosítás: KENDE 126; FERENCZI 538.

Zrinyiana: Két Lucanus-kiadása közül Zrínyi a fentit használta, amit ceruzajelzései, valamint a Grotius-féle másiknak a kései megjelenése igazol. Lucanus Zrínyi egyik legkedvesebb és legtöbbször idézett római költője, helye van a *Szigeti veszedelem* eposzi mintái között is. Név nélkül idézi híres sorát („Coelo tegitur ...”) az 52. cent.-ban és nyomban fordítását is adja: „Befed ez a kék ég, ha nem fed koporsó.” Hasonlóképpen név nélkül idéz egy-egy Lucanus-sort: *Mátyás-elmélkedések* pp. 196, 203; másutt azonban mindig megnevezi a szerzőt: *Mátyás-elmélkedések* pp. 197, 201 (az itt idézett sort eredetileg bejegyezte Bonfini példányába p. 647), 202; *levél Ruchich Jánoshoz*, 1658. dec.; *Montecucoli-röpirat*. Cf. Kovács 1979. pp. 88–101; Kovács 1980. p. 66; Kovács 1985, pp. 281–284, 291–294.

279 (BZ 65)

20 *Opera P. Virgilij Maronis.*

VERGILIUS Maro, Publius: Opera P[ublii] Vergilii Maronis. D. Philippi Melanchtonis et aliorum doctissimorum virorum scholiis, annotationibus et novis argumentis illustrata, partim antehac, partim nunc primum publicatis, ut sequens pagella enumerabit. Adiectis etiam figuris egregie depictis, una in Bucolica, singulis vero in singulos Georgicorum et Aeneidos libros. Denuoque ad fidem castigatissimorum exemplarium, quam diligentissime omnia restituta. Cum rerum et verborum, necnon adagiorum ex ipso Vergilio collectorum indice duplici. Quibus versuum proverbialium ex Erasmi Chiliadibus explicationem inservimus.

Tiguri in officina Froschoviana, 1587. 8°, 476 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos fehér bőrkötés, két pár rézcsattal. Néhány levél kitépve. A gerincen: 317.

Bejegyzések: A kötet metszetei színes tintával kifestve. Sok helyen, különösen az Aeneis I. II. és X. énekében a lapszálon és a sorok között ismeretlen XVII. századi kéz iskolás szövegmagyarázó latin jegyzetei.

Azonosítás: KENDE 239; FERENCZI 563.

Zrinyiana: Négy Vergilius-kiadás közül, a költő valószínűleg a fenti editiót használta. Ez volt az iskolákban használt legnépszerűbb teljes Vergilius, s ennek kötetbeosztása minta lehetett a *Syrena*-kötet kompozíciója számára is. Cf. KIRÁLY–KOVÁCS 1983, pp. 34–35; KOVÁCS 1985, pp. 79–80. Tasso mellett Vergilius a *Szigeti veszedelem* legfőbb mintája. Cf. ARANY (1859–1860) 1962, pp. 330–439; CSERÉP 1889, pp. 241–257, 332–351; GREKSA 1889–1890, pp. 3–158; SZÉCHY 1896–1902, t. II, pp. 177–184; NÉGYESY 1914, pp. 53–56. Zrínyi idilljeiben is Vergilius-reminiscenciákat mutat ki Szűcs 1896–1897, pp. 3–12, ezek azonban inkább a vergiliusi hagyomány többszöri lecsapódásai csupán. A *Syrena*-előszó Vergilius utalásáról cf. KOVÁCS 1985, pp. 59–60; KIRÁLY 1989, pp. 75–129. Próza műveiben és leveleiben Zrínyi több szállóigévé vált *Aeneis*-verssört idéz. *Aeneis* II, 312 („proximus ardet Ucalegon”): *Szent László-beszéd* p. 453; *levél Ruchich Jánoshoz*, 1658; *La verità consigliera*, ItK LXXXIV (1980), p. 192 (e két utóbbi esetben kontaminálva Horatius *Epistulae* I, 18, 84. sorával). *Aeneis* II, 354 („Una salus ...”): 35. *af.*; *levél ismeretlen barátjához*, 1663. máj. 2–15 (kétszer is!); *levél a császárhoz*, 1663. nov. 28; s magyarra fordítva *Szigeti veszedelem* III, 90. *Aeneis* VI, 743: 97. *af.* *Aeneis* VI, 853: 60. *af.* *Aeneis* X, 284: 22. *af.* *Aeneis* X, 567–568: *Szent László-beszéd* p. 457. Cf. KLANICZAY 1964, p. 399; NÉGYESSY–KOVÁCS 1985, pp. 346, 350, 356, 363, 459, 460. A Vergilius-sorokat Zrínyi olykor szabadon idézte, olykor már közvetlen forrásában is ott találta őket.

280*

21 P. *Virgilij Maronis Opera cum notis Thomae Farnabij libellus paruus in 12.*

VERGILIUS Maro, Publius: Pub[lii] Virgilii Maronis Opera cum notis Thomae Farnabii.

Amstelodami, ex officina Janssoniana, 1642. 12°, 423 pp.

Azonosítás: BEK pld. Cf. Giuliano MAMBELLI, *Gli annali delle edizioni virgiliane*, Firenze, Olschki, 1954, n° 310 (Biblioteca di bibliografia italiana, XXVII). Azonos című amszterdami kiadás ismeretes 1646-ból és 1650-ből is (MAMBELLI n° 315, 319); ezek bármelyike is számításba jöhet.

Zrinyiana: Vide n° 279.

281★

22 *Idem in parua quantitate.*

VERGILIUS Maro, Publius: P[ublili] Virgilii Maronis Opera ...

Azonosítás: A közelebbi azonosítás megoldhatatlan. A *Catalogus* szövege alapján csupán arra lehet következtetni, hogy az előző, n° 280. tételhez hasonlóan Vergilius összes műveinek egy kis méretű, alakú (a quantitas a *Catalogus* szóhasználatában mindig a méretet jelenti, vide pl. a n° 7, 9, 77, 228 stb. tételeket), vagyis minden bizonnyal 12° kiadásáról van szó. Vergilius műveinek 1616 és 1658 között számos 12° kiadása létezik. A Farnabius jegyzeteivel kísért Blaeu-féle kiadások mellett főleg az amszterdami Jansson-nyomda és az Elzevirek 12° Vergiliusai voltak népszerűek. E kiadások valamelyike szerepelhetett e helyen. Cf. MAMBELLI (vide n° 280), n° 291–324.

Zrinyiana: Vide n° 279.

282★

23 *Idem, in eadem quantitate.*

VERGILIUS Maro, Publius: P[ublili] Virgilii Maronis Opera ...

Azonosítás: Vide n° 281.

Zrinyiana: Vide n° 279.

283★

24 *Papinij Surculij [sic] Statij opera quae extant, Sylvarum libri 5. Thebaidos lib 12 Achilleides [sic] libri 5.*

STATIUS, Publius Papinius: Papinii Surculi Statii Opera quae extant. Sylvarum libri V. Thebaidos libri XII. Achilleidos libri V [sic]. Ingolstadii, ex typographeo Adami Sartori, 1606. 8°, 563 pp.

Azonosítás: BEK pld. Cf. Gerhard STALLA, *Der Ingolstädter Buchdruck von 1601 bis 1620*, Baden-Baden, Koerner, 1980, n° 64 (Bibliotheca bibliographica Aureliana, LXXVII). Statius műveinek nagyszámú kiadása közül egyedül az ingolstadti jelzi tévesen öt könyvből állónak a kétrészes Achilleist, miként a *Catalogus* is. Újabb azonos kiadása ugyanott: 1610 (STALLA, n° 125); ez is számításba jöhet.

284*

25 *Casparis Barlaei Antuerpiani Poemata editio 5. altera plus parte auctior pars I. Heroicorum.*

BAERLE, Kaspar van: *Casparis Barlaei Antuerpiani Poemata. Editio V, altera plus parte auctior. Pars I. Heroicorum.*

Amstelodami, apud Joannem Blaeu, 1655. 12°, 735 pp.

Hozzátartozó második kötet: ... *Poematum pars II, elegiarum et miscellaneorum carminum...* 576 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. Eldönthetetlen, hogy Zrínyi könyvtárában csak az első kötet volt-e meg, vagy pedig mind a kettő. A másodikról a *Catalogus* nem szól, de a két kötet egybe is lehetett kötve. Ez utóbbi lehetőség ellen szól viszont, hogy ez esetben a könyv rendkívül vastag lett volna, amit a *Catalogus* készítője talán említett volna.

285*

26 *M. Val Martialis Epigrammata, cum notis Th: Farnabij.*

MARTIALIS, Marcus Valerius: M[arci] Val[erij] Martialis Epigrammata, cum notis Th[omae] Farnabii.

Amsterdami, apud Johannem Blaeu, 1644, 12°, 491 pp.

Azonosítás: BEK pld. A nagyszámú kiadás közül csupán a fentinek a címe egyezik teljes mértékben a *Catalogus* leírásával. A zágrábi Zrínyi-könyvtárban meglévő 1567. évi Plantin-kiadásra tévesen került rá a VII. 26. jelzet. Ezt a meglévő példányt vide n° 286.

286 (BZ 338)

27 *Idem in eadem quantitate.*

MARTIALIS, Marcus Valerius: »M[arci] Val[erij] Martialis Epigrammaton libri XII. Xeniorum liber I. Apophoretorum liber I. Omnia ad vetustiorum codicum fidem diligenter emendata, scholiis in margine illustrata, apposita etiam varietate lectionum; ac demum decem epigrammatis ex eodem vetusto codice suis locis adiectis, aucti, opera Hadriani Junii medici.

Antverpiae, ex officina Christophoris Plantini, 1568.« 16°, 373 pp.

Példányleírás: Bőrkötés. A címlevél hiányzik. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Dedi pro hoc libello 26 dje Novembr. Anno a partu virginis 1603. Vesenj |...| Alatta: Johannes Chruscilius anno 1617 – primitív, gyerekes írás. A hátsó táblán, belül: Thomas Hornj Emptus liber in |.....| 1593. Alatta ismét: Johannes Chruscilius [sic] 1619.*

Bejegyzések: Chruscilius, az ismeretlen 1603-as possessor és egy harmadik

XVII. századi kéz sűrű iskolás, latin bejegyzései a táblákon, belül, és a lapszéleken.

Azonosítás: KENDE 139 (a DAUN-féle rendezés hibájából tévesen a *Catalogus* VII. 26. tételével azonosítja); FERENCZI 309. A címlapot lásd: LEON VOET, *The Plantin Press (1555–1589). A Bibliography of the Works Printed and Published by Christopher Plantin at Antwerp and Leiden*, t. IV, Amsterdam, Van Hoeve, 1982, n° 1637.

287*

28 *Epigrammatum Joannis Owen Cambo-Britanni Oxoniensis, liber parvus in 12.*

OWEN, John: *Epigrammatum Joannis Owen Cambo-Britanni, Oxoniensis. Editio postrema.*

Lugd. Bat., ex officina Elzeviriana, 1628. 12°, 280 pp.

A kötetben belül az egyes részek – eredetileg önállóan megjelent kötetecskék – belső címlapokkal vannak elválasztva; majd p. 267-en további belső címlap: *Appendix epigrammatum Ioannis Oweni Oxoniensis, Cambo-Britanni, edente Gotfrido Hegenitio.*

Azonosítás: OSzK pld. Az azonosítás nem lehet teljesen egyértelmű. Owen epigrammáinak gyűjteményes kötetei 1612-től kezdve Londonban, s 1615-től kezdve Lipcsében többször megjelentek már a *Catalogus*-éval azonos formában kezdve a címet. Ezek címszövege a fent leírt, 1628. évi első posztumusz kiadásénál bővebb, s „libri decem” szavakkal végződik. Bár ezek is mind 12° kiadások, formátumuk azonban jóval nagyobb az 1628. évi Elzevir-kiadásnál, s ezért rájuk kevésbé volna indokolt a *Catalogus*-ban olvasható „parvus” szót alkalmazni. A *Catalogus* írójának nem szokása a 12° köteteket eleve „parvus”-nak nyilvánítani, ezért feltételezhető, hogy az átlagosnál kisebb Elzevir-kiadásról van itt szó. (Ugyanígy nevezi a *Catalogus* „parvus”-nak Alciati emblémái 12°-nak mondott kötetét, amely a valóságban 16°, tehát tényleg kisebb a szokottnál [vide n° 301]). E kiadás szövege egyébként azonos a londoni és a lipcsei kiadásokéval, csupán az *Appendix*-szel bővült. Az 1628-as kiadással mindenben azonos az 1632. évi amszterdami Jansson-kiadás, így ez is szóba jöhet. A nagyszámú egyéb kiadás, a szerző nevének más módon való szerepeltetése miatt nem jön számításba.

288*

29 *Autores Rei Venaticae antiqui cum Commentarijs Jani Vlitij ad Christinam Augustam.*

VLIET, Jan van; ed.: *Autores rei venaticae antiqui cum commentariis Iani Vlitii, ad Christinam augustam.*

Lugd. Bat., apud Elsevirios, 1653. 12°, 491 + 48 pp.

Az új lapszámozással kezdődő rész elején belső címlap: Jani Vltitii J.C. ad rei venaticae autores antiquos curae secundae.

Azonosítás: Wolfb. pld.

289*

30 L. *Annaei Senecae Tragediae liber nouus in 4. uel potius 8.*

SENECA, Lucius Annaeus: L[ucii] Annaei Senecae Tragoediae. Cum exquisitis variorum observationibus et nova recensione Antonio Thysii J. cti. Lugduni Batavorum, ex officina Francisci Moyardi, 1651. 8°, 748 pp.

Azonosítás: NUC, BLC. A *Catalogus*-nak a méretre és a „novus” jellegre való utalása alapján a fenti kiadás mellett még a következő is ugyanannyi eséllyel számításba jöhet: L. Annaei Senecae Tragoediae. I.F. Gronovius recensuit. Accesserunt eiusdem et variorum notae. Lugduni Batavorum, ex officina Elzeviriana, 1661, 8°, 785 pp.

Zrinyiana: Nem állapítható meg, hogy három Seneca-kiadás közül Zrinyi melyiket részesítette előnyben; kérdéses az is, hogy egyáltalán tanulmányozta-e a tragédiákat. A Seneca-ismeretére vonatkozó adatokat itt foglaljuk össze. Név szerint mindössze két helyen említi, idézve egy-egy mondását: *levél Ruchich Jánoshoz*, 1658. aug. 24; *levél Ruchich Jánoshoz*, 1658. dec. Ezen kívül név nélkül szerepel egy-egy szentenciája: 16. cent. (Guicciardini nyomán); *Mátyás-elmélkedések* pp. 191, 203; *Áfium* p. 210. Ezek egy része nem is a tragédiákból ered; egyeseket biztosan, a többit nagy valószínűséggel florilegiumból, vagy Zrinyi közvetlen szövegforrásából származtathatjuk. Cf. FERENCZI EPhK 1917, p. 332; NÉGYESY-KOVÁCS 1985, pp. 85, 369–370, 394, 403, 411.

290 (BZ 347)

31 *Eiusdem Senecae Tragediae, cum notis Th. Farnabij in 12.*

SENECA, Lucius Annaeus: L[ucii] et M[arci] Annaei Senecae Tragoediae. Cum notis Th[omae] Farnabii.

Amsterdami, apud Johannem Janssonium [1650?]. 12°, 371 pp.

Példányleírás: Színes papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: KENDE 200; FERENCZI 337. A keltezés NVC alapján.

Zrinyiana: Vide n° 289.

291 (BZ 357)

32 *Eiusdem Tragediae in 12.*

SENECA, Lucius Annaeus: L[ucii] Annei [sic] Senecae Cordubensis Tragoediae X. quibus adiectae sunt variae ac perutiles lectiones ex accurata diversorum exemplariorum collectione decerptae. Accessere insuper nuperrima hac nostra editione doctissimae in eisdem tragoedias, Justi Lipsii animadversiones

et Francisci F.F. Raphelengii notae. Nunc primum in Italia impressa. Omnia diligenter correcta in lucem prodeunt.

Venetiis, 1619, apud Joan. Baptistam Combum. 8° parvo!, 383 + 70 pp.

Lipsius megjegyzései önálló címlappal, újrakezdődő lapszámzással.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált kódexlevélen glagolita szláv (horvát?) szöveg töredékei. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Ex libris Joannis <|...| Zmolinoiuch> 1648.* – a bejegyzésből egy sornyi az olvashatatlanságig kihúzva.

Azonosítás: KENDE 201; FERENCZI 348.

Zrinyiana: Vide n° 289.

292 (BZ 101)

33 Francisci Montmorenci e Societate Jesu Cantica. in 8. tenuis.

MONTMORENCY, François: Francisci Montmorenci e Societate Jesu Cantica.

Viennae Austriae, anno 1632, [typ. Ferenczffy]. 8°, 180 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 420.

Possessorok: Az előzéklevél rectón, ismeretlen XVII. századi kéz: *Ex lib. Nicolaj Comitis perpetuj a Zrin.* (Dr. 247. tévesen Zrinyinek tulajdonítja.)

Zrínyi bejegyzései:

hátsó táblán, belül: *Non est conn | Non est conueniens | Luctibus iste color.* (Dr. 13.)

Azonosítás: KENDE 148; FERENCZI 459; RMK III. 1474.

Zrinyiana: Elképzelhető, hogy a könyv a kiadó Ferenczffy Lőrinctől került Zrinyihez, még bécsi tanuló korában; Ferenczffy nyomtatta ki ugyanis két évvel később Zrínyi *Szent László-beszéd*-ét. Cf. HOLL 1980, pp. 102–104.

293*

34 CL. Claudiani quae extant Nic Heinsius Dant. [sic] F. recensuit ac notas addidit, accedunt quaedam hactenus non edita lib. nouus in 12.

CLAUDIANUS, Claudius: Cl[audii] Claudiani quae exstant. Nic[olaus] Heinsius, Dan[ielis] f[ilius] recensuit ac notas addidit. Accedunt quaedam hactenus non edita.

Lugduni Batavorum, ex officina Elzeviriana, 1650. 12°, 270 + 276 pp.

Heinsius jegyzetei új címlappal és számozással kezdődnek.

Azonosítás: NUC. Ugyanabban az évben Amszterdamban is megjelentek Claudianus művei Heinsius jegyzeteivel, de e kiadás címszövege eltéréseket mutat a *Catalogus* szövegétől.

Zrinyiana: *Mátyás-elmélgedések* p. 182: idéz egy Claudianus-sort Sousa

könyvéből átvéve, politikailag fontos kontextusban. Vide n° 56, 173. Zrínyi eposzára gyakorolt esetleges hatásáról cf. SZÖRÉNYI 1987–1988, p. 142.

294 (BZ 354)

35 *Quinctus Horatius Flaccus emendatus, seorsum excusae Theod. Pulmanni Craneburgij in eum annotationes. Aldi Manutij scholia et de metris horatianis. M. Antonij Mureti scholia. liber parvus niger in 12.*

HORATIUS Flaccus, Quintus: *Quinctus Horatius Flaccus emendatus. Seorsum excusae Theod[ori] Pulmanni Craneburgii in eum annotationes; Aldi Manutii scholia, et de metris Horatianis; M[arci] Antonii Mureti scholia; Joannis Hartungi annotationes. Index.*

Antverpiae, ex officina Christoph, Plantini, 1577. 12°, 282 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. A metszésen, fölül és oldalt: NN 37 44; 47. Az első táblán, belül: 270.

Possessorok: A címlapon: *Steph. Jona 1613*. Alatta régebbi írással: <*Nicolai Gönczj*>. A címlap alján: <*M. Christoff Stamberg*>.

Bejegyzések: A hátsó táblán, belül: *Munus exiguum tibi a me Rector amice / Datum, mente rogo accipias placida* – Jóna István kezével?

Zrínyi bejegyzései:

p. 39: (Carmina I, 37): A 20–24. sor aláhúzva.

p. 99: (Carmina IV, 2): Pindarus neve mellett: *Pindarus / Thebasbelj / poeta*. (Dr. 188. hibásan.)

p. 108: (Carmina IV, 7): Tullus vagy Ancus neve fölél: *Rom. kiralj, igaz uolt*. (Dr. 189.)

ibid.: Diana nevéhez: *Vadaszok / Iste(n) asszonja*. (DRASENOVICH nem említi.)

ibid.: Hippolytus neve után: *Theseus fia*.

ibid.: Hippolytus neve fölött csillag; ehhez tartozik a lap tetején: *Hippolyta az magnetiaj Acastus Kiralj felesége*. (Dr. 190. töredékesen.)

Azonosítás: KENDE 93; FERENCZI 344.

Zrinyiana: Két Horatius-kiadása közül, a bejegyzések tanúsága szerint is, Zrínyi a fenti, későbbi és könnyebben olvasható editiót használta. Horatius-reminiscenciák – többnyire erősen áttételesen – Zrínyi költészetében gyakran felbukkannak; prózai írásaiban pedig Zrínyi többször – kulcs fontosságú helyeken! – idézi a római költő, jórészt szállóigévé vált sorait. *Ars poetica* 348, 359: *Syrena*-előszó. *Carmina* III, 2, 13–14: *Áfium*-mottó. *Epistulae* I, 18, 84 („Nam tua res agitur...”): *levél Ruchich Jánoshoz*, 1658; *La verità consigliera*, ItK 1980, p. 192 (mindkét esetben kontaminálva Vergilius *Aneneis* II, 311. sorával). *Epistulae* I, 2, 14 („Delirant reges...”): *Mátyás-elmélgedések* pp. 188, 204 (az utóbbi esetben Homérosnak tulajdonítva); *Montecuccoli-röpirat. Epodi*, VI, 1–4: *Montecuccoli-*

röpirat. Cf. BORZSÁK 1958, pp. 298–299; BORZSÁK 1961, pp. 40–42; BORZSÁK 1964, pp. 209–211; Kovács 1985, pp. 302–304; NÉGYESY–KOVÁCS 1985, p. 405.

295★

36 *Horatij Flacci Venusini Poetae Lirici, opera cum quibusdam annotationibus imaginibusque pulcherrimis, aptisque ad Odarum concentus et sententias, liber antiquus in folio memb: nigra.*

HORATIUS Flaccus, Quintus: Horatii Flacci Venusini poete lirici Opera cum quibusdam annotationibus imaginibusque pulcherrimis aptisque ad Odarum concentus et sententias.

(... in celebri, libera imperialique urbe Argentina, opera et impensis sedulis quoque laboribus providi viri Johannis Reinhardi, cognomento Gürninger [recte: Grüninger], civis eiusdem urbis Argentinensis, quarto idus Martii, absolutum vero anno domini 1498.) 2°, 207 ff.

Azonosítás: OSzK pld. Hain 8898.

Zrinyiana: Vide n° 294.

296★

37 *Dionysij Catonis disticha de moribus, cum Grammatica constructione, et uernacula interpretatione ac declaratione latina: libellus novus in membrana alba in 8.*

CATO, Dionysius Marcus Portius: Dionysii Catonis Disticha de moribus, cum grammatica constructione et vernacula interpretatione ac declaratione latina. In usum scholarum. Posterioribus melioribus, Adag.

Amstelodami, apud Joannem Janssonium, 1649. 8° 96 + 32 pp.

Az új számozású rész új címlappal kezdődik: Dionysii Catonis Disticha de moribus. In usum scholarum. Editio prioribus omnibus castigatior és azonos impresszum. Latin–holland kétnyelvű kiadás.

Azonosítás: Deventer, Atheneum-Bibliothek pld. Változatlan kiadása ugyanott megjelent 1657-ben is. Zrínyi példánya bármelyik lehetett.

Zrinyiana: A Cato nevéhez fűzött bölcs mondásokat Zrínyi bizonyára már iskolai tanulmányai során, tehát valamely más, korábbi kiadásból megismerte. Az aforizmákban négyszer idézi, lehet, hogy emlékezetből, vagy közvetítő forrásból: 4. af.; 22. af.; 28. af. (itt szabadon magyarítva); 87. af. Cf. NÉGYESY–KOVÁCS 1985, pp. 342, 346, 360.

297★

38 *D. Jun. Juvenalis, et Auli Persij Flaccij Satyrae cum annotation: Tho: Farnabij. libellus in 12.*

JUVENALIS, Decimus Junius; PERSIUS, Aulus Flaccus: D[ecimi]

Jun[ii] Juvenalis et Auli Persiii Flacci Satyrae, cum annotat. Th[omae] Farnabii. Amstelaedami, typis J. Blaeu, 1650. 12°, 189 pp.

Azonosítás: NUC. A Blaeu-nyomda azonos címmel először 1631-ben, majd 1633-ban, 1642-ben, 1648-ban, 1660-ban és 1662-ben is kinyomtatta azonos méretben a Farnabius jegyzeteivel ellátott Juvenalis-Persius kiadást. Eltérések csak a címben alkalmazott rövidítésekben jelentkeznek. A *Catalogus* rövidítés-formáival leginkább a fenti, 1650. évi kiadás egyezik, így ez látszik a legvalószínűbbnek, de nem zárható ki valamelyik másik említett kiadás sem.

Zrinyiana: Zrínyi írásaiban két Juvenalis-idézetet találunk: 29. cent. (Lotnintól átvéve); *Mátyás-elmélkedések* p. 205. Cf. FERENCZI 1921, p. 8; BORZSÁK 1964, p. 215.

298 (BZ 356)

39 Solij [sic] Italici Poetae clarissimi de Bello Punico secundo libri septemdecim. liber in membr : nigra in 12.

SILIUS Italicus: Silius Italicus poetae clarissimi De bello Punico secundo libri septemdecim. Cum argumentis Hermanni Buschii, et Ambrosii Nicandri. Additus est index copiosissimus, in quo nonnulla etiam paulo difficiliora explicantur. Lugduni, apud Ant. Gryphium, 1578. 12°, 444 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos barna! bőrkötés. A metszés aranyozva. A metszésen, fölül: 35. Az első táblán, belül: 263.

Possessorok: Az első táblán, vaknyomással: 1548. A címlapon: *Post tenebras spero lucem. Anno 1615. Steph. Jona mppa.*

Azonosítás: KENDE 203; FERENCZI 347.

Zrinyiana: A *Szigeti veszedelem* egyes részleteinek költői mintája volt. Cf. NÉGYESY 1914, p. 58. A római költő nevét már ifjú korában is emlegeti: *Szent László-beszéd* p. 455.

299★

40 Delitiae Poetarum Scotorum huius aevi Illustrium. lib. novus in 12.

(JOHNSTON, Arthur ed.): Delitiae poetarum Scotorum hujus aevi illustrium.

Amsterdami, apud Johannem Blaeu, 1637. 12°, 699 + 573 pp.

Az új számozás kezdetén új címlap „Pars altera” kiegészítéssel.

Azonosítás: Göttingen, Universitätsbibliothek pld.

300★

41 Emblemata amatoria Georgij Camerlari [sic]. libellus parvus in lig : rustica.

CAMERARIUS, Georgius: Emblemata amatoria Georgii Camerarii.

Venetiis ... sumpt. P. P. Tozzi, (1627, ex typographia Sarcinea). 24° obl., 201 pp.

Azonosítás: Mario PRAZ, *Studies in Seventeenth Century Imagery*, 2. ed., t. I, Roma, Storia e letteratura, 1964, p. 295.

301*

42 *Emblematum clarissimi viri D. Andreae Alcati [sic] libri duo, additae sunt aliquot in altero libro figurae libellus paruus in 12.*

ALCIATO, Andrea: *Emblematum clarissimi viri D. Andreae Alcati [sic] libri II. Additae sunt aliquot in altero libro figurae.*

Antverpiae, ex officina Christophori Plantini, 1567. 16°, 158 pp.

Azonosítás: Leon VOET, *The Plantin Press (1555–1589). A Bibliography of the Works Printed and Published by Christopher Plantin at Antwerp and Leiden*, t. I. Amsterdam, Van Hoeve, 1980, n° 24. A nagyszámú kiadás közül egyedül a fentinek a címe egyezik pontosan a *Catalogus* címeírásával, s csak ebben szerepel a szerző neve hibásan, melyet a *Catalogus* is ugyanígy örökölt meg.

Zrinyiana: A könyv bevezetésében olvasható, hogy Francesco Sforza jel-szava volt: „Nemo me quietum impune lacesset.” Lehet, hogy innen kölcsönözte Zrinyi időben első, korábbi exlibrisén megörökített jelmondatát: „Nemo me impune lacesset.” Cf. FERENCZI EPhK 1917, p. 329; FERENCZI 1921, p. 1; BORZSÁK 1959, p. 481 (újra felfedezve). Alciati egyik emblémája talán Zrinyi hajnal-allegóriájának az előképe volt. Cf. KIRÁLY–KOVÁCS 1982, pp. 151–152.

302*

43 *Georgij Buchanani Scoti poemata quae extant, editio postrema. libellus paruus. in 12. pulchre ligatus.*

BUCHANAN, George: *Geor[gii] Buchanani Scoti Poemata quae extant. Editio postrema.*

Lugduni Batav., ex officina Elzeviriana, anno 1628. 24°, 511 pp.

Azonosítás: Alphonse WILLEMS, *Les Elzevier. Histoire et annales typographiques*, Bruxelles–Paris–La Haye, 1880, n° 292. Ugyanott, ugyanebben az évben megjelent a könyvnek egy 561 lapos kiadása is, Zrinyi példánya bármelyik lehetett. A DAUN-féle rendezéskor a *CATALOGUS* e tételével tévesen a n° 638. kötetet azonosították s ennek nyomán KENDE 34. a fenti kötetet meglévőként sorolja fel.

303*

44 *Grobianus et Grobiana Auctore Friderico Dedekindo libri tres quarta editio. libellus nouus in 12.*

DEDEKIND, Friedrich: *Grobianus et Grobiana auctore Friderico Dedekindo. Libri tres. Quarta editio.*

Hardervici, apud Nicolaum a Wieringen, 1650. 12°, 215 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld.

304*

45 *Catulli Tibulli Properti noua editio Josephus Scaliger Jup*: [sic] *Caesaris F. recensuit. in 12.*

CATULLUS, Caius Valerius; TIBULLUS, Albius; PROPERTIUS, Sextus: Catulli, Tibulli, Propertii nova editio. Josephus Scaliger Jul[ii] Caesaris f[ilius] recensuit. Eiusdem in eosdem Castigationum liber auctus et recognitus ab ipso auctore...

Lugduni, Harsy, 1607. 12°, 306 + 333 pp.

Új számozással és új címlappal kezdődik: Josephi Scaligeri ... Castigationes in Catullum, Tibullum, Propertium. Jacobus Stoer, 1607.

Azonosítás: NUC. Létezik a három költőnek Scaliger által gondozott kiadásából három teljesen azonos című korábbi editio is (Párizs 1577, Antwerpen 1582, Heidelberg 1600), ezek azonban mind 8° formátumúak.

305 (BZ 344)

46 *P. Terentii Afri Comediae, in 12.*

TERENTIUS Afer, Publius: P[ublii] Terentii Afri Comoediae, multo maiore, quam hactenus unquam, vigilantia repurgatae.

Lugduni, apud haeredes Seb. Gryphii, 1560. 8°, 351 pp.

Példányleírás: Bőrkötés, a metszés aranyozva. Az első táblán, belül: 264. A metszésen, alul: 45.

Possessorok: Az első táblán, belül: <Gabrielis I|.n|.ij de ky|...|> A címlapon: *Stephanus Jona mppa. Post tenebras spero lucem 1615.* Ugyanott egy olvashatatlanságig áthúzott bejegyzés.

Bejegyzések: Az utolsó levél rectón Gabriel... bejegyzése, 1600 körül:

Epitaphium Michaelis Vaiuodae.

*Hic iacet ille ferus latro vetus, et Nero verus
Cacus atrox, Dacus, Scelerum Cacus, ille Valachus
Hac qui transibis bis terque cacabis et ibis.*

In Bastam fugientem.

*Ne fuge, sta Basta, sta ne fuge, sta bene Basta
Sed fugis, et fausta tua copia scernitur hasta
Copia non casta a miserorum sanguine pasta,
Te pariter Basta praedat male uasta Catasta.*

Azonosítás: KENDE 220; FERENCZI 315.

306*

47 *Sententiae ueterum Poetarum per locos communes digestae Georgio maiore collectore, multo, quam antehac auctiores ac locupletiores. Authore Antonio Mancinello.*

MAIOR, Georg; MANCINELLI, Antonio: *Sententiae veterum poetarum per locos communes digestae, Georgio Maiore collectore, multo quam antehac auctiores ac locupletiores. Sententiae singulis versibus contentae, ex diversis poetis, pietatis studiosae iuventuti accomodae. De poetica virtute, libellus plane aureus, Antonio Mancinello auctore.*

Antverpiae, ex officina Christophori Plantini, 1561. 16°, 105 ff.

Azonosítás: Leon VOET, *The Plantin Press (1555–1589). A Bibliography of the Works Printed and Published by Christopher Plantin at Antwerp and Leiden*, t. IV. Amsterdam, Van Hoeve, 1982, n° 1618. Maior szentencia-gyűjteményének a NUC szerint már 1534. óta számos kiadása létezett, sőt 1551-től kezdve Mancinelli művével együtt is többször megjelent. Mindezeknek a címfogalmazása azonban eltér a *Catalogus* által adott változattól. Egyedül a fenti, illetve az ezt követő 1564. évi Plantin-kiadásnak (VOET, n° 1619) a címe egyezik a *Catalogus*-éval; 1566-ban és 1574-ben már Plantin is más címvariánssal adta ki a könyvet. Zrínyi könyvtárában tehát az 1561. vagy az 1564. évi kiadás lehetett.

307*

48 *Marci Hieronymi Vidae Cremonensis, Albae Episcopi opera.*

VIDA, Marco Girolamo: *Marci Hieronymi Vidae Cremonensis, Albae episcopi Opera. Quorum catalogum sequens pagella continet.* Lugduni, apud Seb. Gryphium, 1541. 8°, 359 pp.

Azonosítás: NUC. Vida műveinek gyűjteménye az 1537. évi bázeli kiadástól kezdve számos alkalommal, különböző helyeken s különböző formátumban jelent meg. A címlap fogalmazása csak az 1541-től kezdve 1566-ig több ízben megjelenő lyoni, valamint az 1558. és 1585. közötti Plantin-kiadások esetében egyezik a *Catalogus*-éval. Zrínyi könyvtárában a lyoniak egyike lehetett, mivel a Plantin-félek 16° formátumúak.

Zrinyiana: Vida poétikai tanításainak, s *Christias*-a példájának az eposz írásakor való esetleges követéséről cf. SZÖRÉNYI 1979, p. 382; SZÖRÉNYI 1987–1988, p. 149; KIRÁLY 1989, pp. 64–65, 115.

308*

49 *Salicetum Sempronense, Anno 1626. Ornatum. Autore Christophoro Lackner J. V. D.*

(LACKNER Kristóf): *Salicetum Sempronense anno 1626. ornatum.* Viennae Austriae, excudebat Gregorius Gelbhaar, (1626). 4°, [30] ff.

Azonosítás: OSzK pld. RMK III, 1394. A szerző neve az ajánlás végén: Christophorus Lackhner J. V. D.,

309 (R 3322)

50 Georgiae Montanae Nobilis Gallae Emblematum Christianorum Centuria, cum eorundem latina interpretaetione.

MONTENAY, Georgette de: Georgiae Montanae, nobilis Gallae, Emblematum christianorum centuria, cum eorundem Latina interpretaetione. Cent emblèmes chrestiens de damoiselle Georgette de Montenay.

Tiguri, apud Christophorum Froschoverum, 1584. 4°, 100 ff.

Példányleírás: Zöld pergamenkötés. Az első táblán, belül: 564. Betanított példány: a nyomtatott levelek közé megegyező számú üres levelet fűztek, hogy alkalmas legyen az album amicorum szerepére.

Possessorok: A címlapon: *Ex libris Gregorij Pynter Strigonien. A. f. I. D. S. CS [ligatura] A. 1605. Ibid.: Rndo ac Clarissimo nec non vera Nobilitate, eruditione, vitae [ac] | morum integritate, Domino Joanni Hollossi, pastore [.....] | apud Hungar. Galgoczien. vigilantissimo dono dabam [Gregorius] | Pynter in perpetuum et syncerae amicitiae recordationis [causa Galg] | ozij die 15. Appr. Ao. Dn. 1613. Idem Mppria* – a sorok vége a nedvesség miatt olvashatatlaná vált. A belőtt leveleken olvasható üdvözlő sorokban 19 esetben említve van az első possessor, Esterházy Tamás neve. Közülük a legkorábbi a ff. 34–35 közötti levél rectóján: *Vera Nobilitate, eruditione, uitae ac morum integritate praestanti, Dno Thomae Ezterhas Galanthkensi [sic], Jo: P. Toronaeus Ung. Symbolum scriptum reliquit A.D. 1591. 15 Augusti.* – A legkésőbbi pedig a ff. 16–17 közötti levél versóján: *Nobili juueni Dn. Thomae Esterhas a Galanth: Ungaro eruditione, virtute, et fide praestanti amicitia et recordationis causa. s. witebergae Anno 1595 D: 18 M: Sept: Johan: Christoph: ab Ebekbam [?] Saxo.*

Bejegyzések: A belőtt levelek egy részén Esterházy Tamás wittenbergi tanulóársainak üdvözlő sorai, versei, adagiái latinul – néha görög vagy héber idézetekkel –, s olykor színezett tollrajzokkal kísérve. Ilyen bejegyzések olvashatók a következő üres leveleken (a számok az üres leveleket közrefogó számozott levelekre utalnak): 4–5r, 7–8v, 11–12r, 13–14r, 16–17v, 21–22r, 28–29r, 29–30r, 31–32r, 34–35r, 35–36r, 37–38v, 47–48v, 63–64v, 65–66v, 78–79v, 79–80r, 82–83v, 83–84v, 85–86v, 86–87r, 86–87v, 87–88r, 91–92r, 95–96r, 96–97v; továbbá a hátsó védőfüzetben: 1r, 2r, 3r, 4r, 5r. A bejegyzések között szerepel Esterházy tanáráé, Aegidius Hunniusé is, akinek egyik könyvét (RMNy II, 888) később magyarra is fordította (11–12r): *1. Thess. 5 Indesinenter orate: Aegidius Hunnius D. die 2 Aprilis Anno Christi 1594.* A bejegyzők között szerepel Pintér Gergely is, a könyv következő tulajdonosa (91–92r), keltezés nélkül; egy bejegyzés pedig már akkor keletkezett, amikor a könyv az ő tulajdonában volt: *Melior*

est certa pax quam sperata victoria. Paulus Herrnpuech scripsi 4. die Maij Anno S. 1608. (82–83v.)

Azonosítás: KENDE 209. Montenay könyvének egy másik, elveszett példányát vide n° 317.

310 (BZ 375)

51 Corona duodecim Caesarum ex augustissima domo Austriaca, quam Ferdinandus 3. Caesar 13. Ferdinando 4. Regi 14. Septemviorum Sacri Romani Imperij unanimes consensu imposuit. Vniversitas Austriaca.

(MANNAGETTA, Johann Wilhelm): Corona duodecim caesarum ex augustissima domo Austriaca. Quam Ferdinandus tertius, caesar decimus tertius, Ferdinando quarto, Romanorum regi decimo quarto, septemviorum Sac. Rom. Imperii unanimes consensu imposuit. [A cím a következő levélen folytatódik:] Celebrata elogiis Latinis, Graecis, Hebraicis, solutis, ligatis, et ad augendam publicam orbis laetitiam, eidem augusto regi Ferdinando quarto, D. D. a quatuor facultatibus Universitatis Austriacae Viennae 1654.

(Viennae Austriae per Matthaeum Cosmerovium, typographum aulico-caesarem, anno Domini 1654.) 2°, [40] ff.

A címet meglózi két díszes, metszetes előzékcímlap.

Példányleírás: Sötétlila papírkötés. A gerincen: 24 [?]. Az első táblán, belül: 9.

Azonosítás: KENDE 52; FERENCZI 425; App. Hung. 2045.

311*

52 Symbola Diuina et humana Pontificum, Imperatorum, Regum accessit breuis et facilis Isagoge Jac Typotij Tomus primus.

TYPOT, Jacques: Symbola divina et humana pontificum, imperatorum, regum. Accessit brevis et facilis Isagoge Jac[obi] Typotii. Tomus primus. Ex Musaeo Octavii de Strada civis Romani. S.C.M. sculptor Egidius Sadeler excu. Praegae, 1601. 2°, táblák + 41 ff.

A szövegrész előtt belső címlapon: Isagoge Jac. Typotii, familiaris aulae et historiographi Sac. Caes. Reg. Majest. in symbola divina et humana. 1601. – A könyvhöz hozzátartozik a második és harmadik kötet: Symbola varia diversorum principum sacrosanc. Ecclesiae et sacri Imperii Romani. Cum uberrima Isagoge Jac. Typotij ... Tomus secundus. ... 1602, 183 pp; Symbola varia diversorum principum cum facili Isagoge D. Anselmi de Boodt Brugensis, Sac. Caes. Maj. aulae medici. Tomus tertius, ... 1603, 201 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. A három kötetet többnyire egybekötve hozták forgalomba, s így valószínű, hogy Zrinyi példánya is a teljes művet tartalmazta.

Van a három kötetes műnek azonos című 1613, 1642 és 1652. évi frankfurti kiadása is, melyek egyike szintén számításba jöhet mint Zrínyi példánya.

312 (BZ 288)

53 *Le imprese Illustri del Sor Jeronimo Ruscelli Aggiuntovi nuouam^{te}: il quarto libro da Vincenzo Ruscelli Da uiterbo.*

RUSCELLI, Girolamo; RUSCELLI, Vincenzo: Le imprese illustri del signor Jeronimo Ruscelli. Aggiuntovi nuovamente il quarto libro da Vincenzo Ruscelli da Viterbo. Al serenissimo principe Guglielmo Gonzaga duca di Mantova et Monferato.

In Venetia, appresso Francesco de Franceschi senesi, (1583–)1584. 2°, 496 + 82 pp.

Belső címlapon: Il quarto libro delle imprese... 1583-as impresszummal.

Példányleírás: Aranynyomásos fehér bőrkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés aranyozva. A gerincen: 123. Az első táblán, belül: 35.

Azonosítás: KENDE 188; FERENCZI 443.

313*

54 *Nucleus Emblematum, selectissimorum <que> quae Itali uulgo impresas uocant, priuata industria, studio singulari undique conquisitus non paucis uenustis-inuentionibus auctus, additis Carminibus illustratus, a Gabriele Rolenhagio Magdeburgense.*

ROLLENHAGEN, Gabriel: Nucleus emblematum selectissimorum, quae Itali vulgo impresas vocant, privata industria studio singulari, undique conquisitus, non paucis venustis inventionibus auctus, additis carminibus illustratus a Gabriele Rollenhagio Magdeburgense.

E musaeo coelatorio Crispiani Passaei, Zeelando excussori, (Ultrajecti, 1611). 4°, 100 ff.

Hozzártartozik: Gabrielis Rollenhagii selectorum emblematum centuria secunda, 1613, Ultraiecti ex officina Crispiani Passaei, prostant apud Joan. Janssonium Bibli. Arn[h[emiensem]], 100 ff.

Azonosítás: Wolfb. pld. Egyidejűleg volt egy teljesen azonos kölni kiadása is.

314*

55 *Achillis Bocchij Bonon, Symbolicarum quaestionum lib I.*

BOCCHI, Achille: »Achillis Bocchii Bonon. Symbolicarum quaestionum de universo genere quas serio ludebat libri quinque.

Bononiae, in aedib. novae academiae Bocchianae, 1555.« 4°, 347 pp.

Példányleírás: A címlével és valószínűleg az előszókat tartalmazó levelek is hiányzottak.

Azonosítás: BL pld. A kötet csonkasága miatt a *Catalogus* a törzsanyag élén álló belső címlap incipitjét (Achillis Bocchii Bonon. Symbolicarum quaestionum liber I.) írta le. A mű 1574-ben ugyanott megjelent második kiadásában nincs a fenti belső címlap, így ez nem jöhet számításba.

315 (BZ 383)

56 *Magyar Mars, auagy Mohach mezeien tortint veszedelemnek emlekezete.*

(LISTIUS László): Magyar Márs avagy Mohách mezején történt veszedelemnek emlékezete.

Nyomtattatott Bécbén Cozmerovius Máthe, chászár urunk eö fölsége udvari könyv-nyomtatója által, 1653 esztendőben. 4°, 154 + 80 pp.

Új számozással kezdődik: Reges Hungariae ... Ungaricis Rythmis descriptio.

Példányleírás: Arany nyomásos bőrkötés, két pár bőrszalaggal. A metszés aranyozva. A gerincen: 108. Az első táblán, belül: 16.

Possessorok: Az arany nyomásos IHS szigla a táblákon egyházi (jezsuita?) kötetőre utal.

Azonosítás: KENDE 117; FERENCZI 598; RMK I, 869.

316*

57 *Adriai-Tengernek Syrenaia Groff Zrini Miklos.*

ZRÍNYI Miklós: Adriai-tegernek Syrenaia, Groff Zrini Miklos.

Nyomtatta Bécben a' Koloniai udvarban Kosmerovi Máté czászár ö felsége könyvnyomtatója, 1651. 4°, [160 ff].

Azonosítás: RMK I, 842. Faksimile-kiadás: Budapest, Akadémiai Kiadó – Magyar Helikon, 1980, Kovács Sándor Iván utószavával. – A Zágrábban ma meglévő BZ 47. sz. *Syrena*-példány nem azonos a Zrínyi-könyvtár egykori példányával. Vide n° 731.

Zrinyiana: A kötet kompozíciójáról, kiadásának körülményeiről, címlap-metszetéről cf. SZÉCHY 1896–1902, t. II, pp. 1.–20; MARÓT 1956, pp. 475–477; BORZSÁK 1959, pp. 480–488; KLANICZAY 1964, pp. 353–361; KLANICZAY 1970, p. 687; KOVÁCS 1980; KOVÁCS 1985, pp. 28–32, 63–68, 74–94.

317*

58 *Georgiae Montanae nobilis Galliae emblematum christianorum Centuria, cum eorundem latina interpretatione.*

MONTENAY, Georgette de: Georgiae Montanae nobilis Gallae Emblematum christianorum centuria, ...

Az Esterházy Tamás által album amicorumnak használt n° 309. másik példánya?

Azonosítás: Az azonosítás bizonytalan, mert az is lehet, hogy a heidelbergi 1602. évi második kiadásról van szó.

318 Ms*

59 *Giarmati Balassa Balint Faitalan éneki. manu scriptus libellus.*

Azonosítás: ECKHARDT Sándor szerint Zrínyihez az a kézirat került, mely eredetileg Batthyány Ferenc tulajdonában volt, s melynek felhasználásával udvarolt ez utóbbi leendő feleségének Lobkovic Poppel Évának, Zrínyi későbbi nevelőanyjának. Cf. BALASSI Bálint *Összes Művei* I. ed. ECKHARDT Sándor, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1951, pp. 4–6. Ha erről van szó, akkor Balassi „maga kezével írt könyve” valamely másolatára kell leginkább gyanakodnunk. Cf. KLANICZAY Tibor, *Hozzászólás Balassi és Rimay verseinek kritikai kiadásához*, MTA I. OK, XI (1957), p. 279. Egy a *Balassa-kódex* szövegével egyező, vagyis Rimay verseit szintén tartalmazó gyűjtemény feltételezése is elképzelhető, bár a Zrínyinél kimutatható több Rimay-vers rendelkezésére állhatott az *Istenes énekek*, birtokában volt kiadásából, vide n° 323.

Zrinyiana: A Zrínyi lírai költeményeiben és az eposzban felismerhető számos Balassi-reminiszcencia, sőt közvetlen hatás, olykor átvétel kétségtelenné teszi, hogy Zrínyi ismerte a költő műveit. Cf. KLANICZAY 1964, pp. 63–66, 94; ECKHARDT 1972, pp. 387–390; KAZINCZY 1984, pp. 635–636; KOVÁCS 1985, pp. 77–78, 129–132.

319*

60 *Igen szept historia Sigmond Chaszarnak ideiben Leth dolog prima pars.*

Igen szept historia Sigmond Czászarnak ideiben löt dolog az nemes ket személyről Euriarusrol es Lucrecyarol es azoknak egi mashoz valo szerelmeokröl s Lucrecyanak halalarol, Euryalushoz valo szerelmenek myatta mint löt halala. Prima pars. Sok erős firfiak ... [Debrecen, ca. 1589, typ. Hoffhalter.] 4°, [28] ff.

Azonosítás: RMNy I, 625. A ma ismert kiadások közül a *Catalogus* címléírása csak a fentivel egyeztethető, mert csak ennél kezdődik az első rész már a címlapon. A DAUN-féle rendezéskor s ennek nyomán KENDE a Zrínyi-könyvtárban lévő *Chariclia*-kéziratot (vide n° 426.) azonosították tévesen a *Catalogus* VII. 60. tételével.

320*

61 *Vazetie Szigetha Grada, po Barni Karnarutichu zadraninu.*

KARNARUTIĆ, Brne: Vazetye Sigetta grada sloxeno po Barni Charnarutichu zadraninu.

In Venetia, 1584, ad instantia di Rugier d’Alba. 8°, 20 ff.

Azonosítás: Faksimile-kiadás: ed. Milan RATKOVIĆ, in *Opsada Sigeta*, Zagreb, Liber, 1971, t. I.

Zrinyiana: Az id. Zrínyi Györgynek ajánlott horvát elbeszélő költemény a *Szigeti veszedelem* előtörténetének egyik legfontosabb állomása, mely számos

esetben Zrínyi forrásául is szolgált. Cf. THURY 1894, pp. 261–298; SZÉCHY 1896–1902, t. II, p. 73; MARGALITS 1903, pp. 87–103; HAJNAL 1905, pp. 111–124, 200–212, 279–296 (a mű prózai fordításával); NÉGYESY 1914, pp. 50–51, 56–57; SZEGEDY 1915, pp. 406–407; BAJZA 1937, pp. 131–141; KLANICZAY 1964, pp. 132–133; NOVALIĆ 1967, pp. 3–21. Zrínyi vonzódását horvát költő-elődje iránt mutatja, hogy a *Mátyás-elmélkedések*-et egy tőle származó négy és egy két soros idézettel zárja („az mint Karnarutich az ő horvát poemájában igen gyönyörűségessen írja”).

321★

62 *Macaronicorum Poema. Baldus Zanitonella. Moschaea Epigrammata.*

[FOLENGO, Teofilo]: *Macaronicorum poema. Baldus, Zanitonella, Moschaea, Epigrammata.* – Tam sibi dissimilis tamque alter habetur ab illo / Merlino [pseud. = Folengo] ut primum nesciat autor opus: / Causa recantandi fama est aliena, malorum / Iudicio, haud vatis simplice morsa joco.

(Cipadae [= Venetiis], apud magistrum Aquarium Lodolam, 1530.) 12°, 321 pp.

Azonosítás: Bibl. Naz. pld. Folengo makaroni-verseinek különböző kiadásai közül a *Catalogus* címleírásával csupán a fenti, valamint az ezt mindenben követő 1555. évi velencei (apud Petrum Bosellum) kiadásnak a címvariánsa egyezik. Zrínyi példánya bármelyikből származhatott.

322★

63 *Merlini Cocai Poetae Mantuanj Macaronicorum. Zanitonella, Moschaea libellus epistolarum et epigrammatum ad uarias personas directarum.*

[FOLENGO, Teofilo]: *Opus Merlini Cocaii* [pseud. = Folengo] poetae Mantuani macaronicorum totum in pristinam formam per me magistrum Aquarium Lodolam optime redactum, in his infra notatis titulis divisum. ZANITONELLA, quae de amore Tonelli erga Zaninam tractat. Quae constat ex tredecim sonolegiis, septem ecclogis et una strambottologia. PHANTASIAE macaronicon, divisum in vigintiquinque macaronicis, tractans de gestis magnanimi et prudentissimi Baldi. MOSCHAEAE, facetus liber in tribus partibus divisus et tractans de cruento certamine Muscarum et Formicarum. LIBELLUS epistolarum et epigrammatum ad varias personas directarum. Hexasticon Janis Baricolae...

(Tusculani, apud Lacum Benacensem, Alexander Paganinus, 1521.) 16°, 272 ff.

Azonosítás: Bibl. Naz. pld. Teljesen azonos szövegű címlappal, de a hexasticon elhagyásával, jelentek meg az 1564, 1572, 1573, 1581, 1585, 1613. évi velencei kiadások is. Bármelyik számításba jöhet közülük. Az azonosítás mégis kissé bizonytalan, mert a *Catalogus*-ban nem szerepel a címlapkezdő „Opus” szó, valamint a verzállal szedett műcímek közül a „Phantasiae macaronicon”. Ez

utóbbi a *Catalogus* írója figyelmetlenségéből könnyen átugorhatta, annál is inkább, mert a jelen tétel egy lapnak az aljára szorult, s már kevés volt a hely. Az „Opus”, elhagyása kevésbé érthető: a címlap tetején ez a szó mindig külön áll; talán le volt szakadva? Létezik ugyanakkor egy olyan kiadástípus is (Velence 1552, 1554, 1561), melynek címlapján az első öt szó tökéletesen egyezik a *Catalogus* címleírása kezdetével (Merlini Cocalii [sic] poetae Mantuani macaronicorum poemata), de ennél viszont az egyes művek címei nem szerepelnek a címlapon, s így erről még kevésbé lehet szó.

323*

64 *Az néhai Tekéntetes es Nagyságos Vitéz Vrnak Giarmati Balasi Balintnak, és Nemzetes Rimai Janosnak, Istenes éneki* [sic]. *Paruus libellus in 12.*

BALASSI Bálint; RIMAY János: [Az néhai tekintetes és nagyságos vitéz urnak, Gyarmati Balasi Bálintnak és amaz jó emlékezetű, Istenben boldogul kimúlt nemzetes Rimai Jánosnak, igaz haza fiának és a magyar nyelvnek két ékességének istenes éneki. Negyedik editio.

Váradon, nyomtatta Szenci Kertész Ábrahám, 1646–1652?] 12°.

Azonosítás: A *Catalogus* készítése (1662) előtt az *Istenes énekek*-nek csupán egyetlen olyan kiadása létezett, melynek címlapján Rimay neve is szerepelt: a Szenci Kertész Ábrahám által sajtó alá rendezett és kinyomtatott második váradi kiadás, melyet ő negyedik editióként tartott számon. Zrínyi példánya csak ebből a „negyedik”, illetve „második váradi” kiadásból származhatott, melyből azonban jelenleg egyetlen példány sem ismeretes. Az elveszett kiadás teljes címét nagy valószínűséggel azok a későbbi kiadások (Lócse, 1671; Pozsony, 1676; Bártfa, 1679 stb.) őrzik, melyek címlapja „a váradi negyedik editio”-ra utal. Cf. SZABÓ Géza, *Balassi Bálint és Rimay János Istenes énekei* – kísérő tanulmány (a kérdés bibliográfiájával) BALASSI Bálint, RIMAY János *Istenes énekei*, Kolozsvár 1701. évi kiadásának hasonmásához, Budapest, Helikon Kiadó, 1983. A szóban forgó kiadás datálását illetően eltérőek a nézetek: DÉZSI Lajos szerint (*Balassa és Rimay „Istenes énekei”-nek bibliographiája*, in RIMAY János *Munkái*, ed. RADVÁNSZKY Béla, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1904, p. 28*) 1646–1649 körül nyomtathatták, KLANICZAY Tibor viszont (*Hozzászólás Balassi és Rimay verseinek kritikai kiadásához*, MTA I. OK, XI (1957), p. 314) 1652 utáninak tartja. Amennyiben Zrínyi ebből a kötetből ismerte meg azokat a Rimay-verseket, melyek nyomai a *Szigeti veszedelem*-ben felfedezhetők, akkor a korábbi időpont a valószínű; könyvészeti szempontok viszont a későbbi megjelenés mellett szólnak.

Zrinyiana: Rimay verseinek Zrínyi részéről való ismeretéről, s helyenként imitációjáról cf. KLANICZAY 1964, p. 95; KOVÁCS 1982, pp. 682–685; KAZINCZY 1984, p. 635; KOVÁCS 1985, pp. 78, 169–170, 231–233. *Levél ismeretlennek*, 1663, máj. 2–15: három sort idéz Rimay *Epicedium*-ából. Cf. BÁN 1956, p. 239.

324 Ms*

55 [recte: 65] *Antiquus liber cum picturis exoletis, manu scriptus Germanicus. NB. debuisset poni in N 55.*

Azonosítás: Az elveszett kézirat meghatározása lehetetlen. Az a körülmény, hogy a régi német kéziratban – elmosódott (exoletis) – képek voltak, s hogy a *Catalogus* írója szerint a kötet helye az 55. számon lenne, talán egy XVI. századi kéziratossal emblemagyűjteményt sejtet. A „Poetae Latini” fejezetben ugyanis 50-től 55-ig emblematikus kiadványok szerepelnek.

[VIII.] POETAE ITALI

325*

1 *La Babilona [sic] distruta [sic] Poema Heroico Authore Pietro Paolo Tozzi. libellus paruus in 12.*

HERRICO, Scipione: *La Babilonia distrutta. Poema heroico del eccellentissimo Sr. Scipione Herrico. Aggiontovi due idillii del medesimo.* In Venezia, ad istanza di Pietro Paolo Tozzi, (1624). 12°, 313 pp. A kiadás évszáma a kiadó előszava után szerepel.

Azonosítás: Vat. pld. A mű első kiadása 1623-ban, Messinában jelent meg, ekkor kelt a szerző ajánlása is. Tozzi 1624 után a könyvet 1634-ben újra kiadta; Zrínyi példánya azonban biztosan az 1624. évi kiadásból származott, mert ennek címlapján a „distrutta” szót eredetileg egy *t*-vel szedték, s csak utólag iktattak be egy kis alakú második *T* betűt a *V* és *T* verzálisok közé. A *Catalogus* készítője erre a primitív javításra nem figyelve írta hibásan a kérdéses szót.

Zrinyiana: Herrico kiséposzában lelhető fel a *Szigeti veszedelem* Alderánjának előképe; Ariadne-idillje Zrínyi hasonló versének, Ovidius mellett legfőbb mintája; Etna-ódájának ismerete Zrínyi képalkotását gazdagította; kötetének elrendezése talán például szolgált Zrínyi kötet-kompozíciójának kialakulásakor. Cf. DERÉNYI 1940, pp. 235–242; KIRÁLY–KOVÁCS 1983, pp. 35, 176–177, 183–203, 295–297; KOVÁCS 1985, pp. 80–81, 201–204, 408–409.

326 (BZ 107)

2 *Il Coro D’Elicona Del M. R. P. D. Crisostomo Talenti, monacho di Vallombrosa. in. 8.*

TALENTI, Crisostomo: *Il coro d’Elicona del M. R. P. D. Crisostomo Talenti, monaco di Vallombrosa, diviso, secondo le Muse, in nove parti, come si vede nell’avvertimento a’ lettori. All’illustrissimo et reverendissimo sigr. Cardinale Giustiniani, legato di Bologna.*

In Bergamo, per Comino Ventura, 1609. 12°, 274 pp.

Példányleírás: Bőrkötés. A gerincen: 427.

Possessorok: Az előzéklevél rectón: *questo libretto e mio per nome Andrea [?] Rosso |..| mi è stato presentato dall signor Gian batista Tomaseo di.* KENDE 215. tévesen Zrínyinek tulajdonítja. A címlapon: *L.I.M.C. q b I.*

Azonosítás: KENDE 215; FERENCZI 322.

Zrinyiana: A kötetben olvasható Gualberto-legenda egyik inspirálója lehetett a *Szigeti veszedelem* lehajló és beszélő feszületjelenetének. Cf. KIRÁLY-KOVÁCS 1983, pp. 135–136 (a possessor bejegyzés fényképével).

327*

3 *La Caccia Del Ill: Sig: Erasmo di Valvasone ricorretta et di molte stanze ampliata, Con le annotationi Di M: Olimpio Marcucci, in 8.*

VALVASONE, Erasmo da: *La caccia dell'ill. sig. Erasmo di Valvasone, ricorretta et di molte stanze ampliata, con le annotationi di M. Olimpio Marcucci ...*

In Venetia per Franco Bolzetta, (1602). 8°, 167 pp.

A dátum a nyomdász ajánlólevelének a végén olvasható.

Azonosítás: NUC. 1591-ben és 1593-ban megjelent a műnek egy-egy bergamói kiadása is, de az első kiadás még nem lehetett „ricorretta”, a második címében pedig a Signor szó kiírva szerepel, így valószínű, hogy Zrínyi könyvtárában a velencei kiadás volt meg.

328 (BZ 110)

4 *Il Petrarca nuouamente ridotto alla uera letione con un nuouo discorso sopra la qualita del suo amore.*

PETRARCA, Francesco: *Il Petrarca nuovamente ridotto alla vera lettione. Con un nuovo discorso sopra la qualità del suo amore. Et la coronatione fatta in Campidoglio di Roma, et il suo privilegio. Diligentemente corretto et di nuove figure adornato.*

In Venetia, 1619, appresso Baldissera Giuliani. 12°, 350 pp.

Példányleírás: Fehér papírkötés. Az első táblán, belül: 247.

Azonosítás: KENDE nem ismeri. A DAUN-féle rendezés hibájából KENDE a *Catalogus* e tételével egy másik, más című Petrarca-kiadást azonosított: ez utóbbi vide n° 494. FERENCZI 325.

Zrinyiana: Petrarca hatása kimutatható a *Fantasia poetica*-ban. Cf. IMRE 1878, p. 26; Kovács 1985, pp. 153–157. Az *Orpheus-sírató* 19, 21–22. strófája a CCXCII. Petrarca-szonett szép imitációja. Cf. Kovács 1985, pp. 216–218. Zrínyi Petrarca-kötetei mintául szolgálhattak a *Syrena*-kötet kompozíciójához. Cf. KIRÁLY-KOVÁCS 1983, pp. 34–47; Kovács 1985, pp. 81–91.

329*

5 *La Clomira Fauola pastorale Di Girolamo Maganati* [sic]. *libellus in 12.*

MAGAGNATI, Girolamo: *La Clomira, favola pastorale di Girolamo Magagnati.*

Venetia, A. Pinelli, 1613. 8° parvo!, 204 pp.

Azonosítás: Cat. Bibl. Nat. A *Catalogus* ugyan 12° kötetről ír, de az azonosítás nem lehet kétséges, mert a NUC által adott cm. méret alapján egészen kis 8° könyvről van szó.

330

6 *I tre Giardini D' Madrigali del Costante Academico conspirante Mauritio Moro Vinetiano. in 12.*

MORO, Maurizio: *I tre giardini de' madrigali del Costante, Academico Cospirante, Mauritio Moro Vinetiano. Con il ghiaccio et il foco d'amore, le furie ultrici, et il ritratto delle cortigiane. Giardino primo.*

In Venetia, presso Gasparo Contarini, 1602. 8°!, 204 + 223 + 243 pp. A második és harmadik „Giardino” élén külön címlapok, melyeken „in Venetia, appresso Nicolò Moretti, 1602” impresszum áll.

Azonosítás: Venezia, Biblioteca Marciana pld.

Zrinyiana: Esetleges ihlető szerepéről Zrínyi lírájában cf. Kovács 1985, pp. 367–369.

331 (BZ 108)

7 *Rime Del Sig. Gasparo Murtola Cioe gli occhi de Argo. le lacrime I Pallori I Nei I Baci, Le Venere Gl'Amori. in 12.*

MURTOLA, Gasparo: *Rime del sig. Gasparo Murtola. Cioè gli occhi d'Argo. Le Lacrime. I Pallori. I Nei. I Baci. Le Veneri. Gl'Amori. Dedicati all'illustrissimo et riverendissimo monsig. Alessandro Centurione arcivescovo di Genova, decano della camera.*

In Venetia, appresso Roberto Meglietti, 1603. 12°, 454 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 432.

Azonosítás: KENDE 150; FERENCZI 323.

Zrinyiana: Esetleg ihlető szerepéről Zrínyi lírájában cf. Kovács 1985, pp. 369–370.

332*

8 *La Lira Rime del Cauallier Marino Parte prima. in 12.*

MARINO, Giovanni Battista: *La lira, rime del Cavalier Marino. Amorse, marittime, boscherecce, heroiche, lugubri, morali, sacre, et varie. Parte prima. ... Nuovamente dall'autore purgate et corrette.*

In Venetia, appresso Gio. Batt. Ciotti, 1616. 12°, 242 pp.

Valószínűleg hozzátartozott: *La lira, rime del Cavalier Marino. Parte seconda. Madrigali et canzoni ...* In Venetia, 1615, appresso Gio. Battista Ciotti. 12°, 168 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. Marino kisebb verseinek első összegyűjtött három kötetes kiadása 1615–1616-ban jelent meg a velencei Ciotti kiadónál. Ciotti illetve más velencei kiadók ezután többször megjelentették a következő évtizedekben a gyűjteményt, többnyire a fentivel teljesen azonos címen. A vékonyabb második kötetet gyakran az elsővel egybekötve hozták forgalomba, valószínű, hogy Zrínyinek is egy ilyen példány volt a birtokában, s ezért szerepel csak a harmadik rész külön tételként a *Catalogus*-ban (vide n° 335). Minthogy lírai verseinek írásakor Zrínyi már ismerte Marino költeményeit, az 1638. évi kiadás az utolsó, mely számításba jöhet példányaként.

Zrinyiana: Marinónak Zrínyire tett hatásáról összefoglalóan cf. SZÉCHY 1896–1902, t II, pp. 31–58; SÁNTAY 1915 (feleslegesnek minősítő bírálata: KIRÁLY 1916, p. 251); KOVÁCS 1985, pp. 116–127, 378–383. Zrínyit ennek a Marino-kötetnek a szerkezete ösztönözhetette arra, hogy *Feszületre* című költeményét kötete végére helyezze. Cf. Kovács 1985, p. 222.

333 (BZ 349)

9 *Epitalami del Cavalier Marino. libellus in 12.*

MARINO, Giovanni Battista: *Epitalami del cavalier Marino, all'illustrissimo et eccellentissimo sig. Mareschial d'Ancre.* In Venetia, 1636, per il Ciotti. 12°, 532 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 225.

Azonosítás: KENDE 137; FERENCZI 339.

Zrinyiana: A kötet verseinek és versformáinak Zrínyivel összefüggő ismeretetését cf. Kovács 1985, pp. 126–127.

334 (BZ 352)

10 *La Galeria del Cavalier Marino distinta in pitture e sculture in questa quarta impressione ricorretta. in 12.*

MARINO, Giovanni Battista: *La galeria del cavalier Marino. Distinta in pitture e sculture. In questa quarta impressione ricorretta.* In Venetia, 1635, per il Ciotti. 12°, 312 + 52 pp.

Belső címlapon: *Le sculture. Parte seconda della Galeria ...*

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés. A gerincen: 486. Az első táblán, belül: 183.

Azonosítás: KENDE 136; FERENCZI 342.

Zrinyiana: Marino e kötetében Attilát a zsarnokok, kalózok és bűnösök

közé sorolta, Zrínyi *Attila*-epigrammájában talán ezzel az ábrázolással is versenyre akart kelni. Cf. SZÖRÉNYI 1980, p. 5. A kötet a Castello illusztrálta genovai Tasso-kiadás (vide n° 617) ismeretét is közvetíthette Zrínyihez, s canzonettái és madrigáljai is felkelthették figyelmét. Cf. Kovács 1985, pp. 120, 140, 152–153.

335★

11 Della Lira del Cavalier Marino parte Terza. diuisa in Amori, Lodi, Lagrime, Deuotioni et Caprici.

MARINO, Giovanni Battista: Della lira del Cavalier Marino. Parte terza, diuisa in amori, lodi, lagrime, diuotioni et capricci.

In Venetia, appresso Gio. Batt. Ciotti, 1616. 12°, 370 pp.

Harmadik része a n° 332. alatt található gyűjteménynek.

Azonosítás: Wolfb. pld. Lásd a n° 332. alatt írottakat.

Zrinyiana: A *Szigeti veszedelem* VII, 39–45 (Farkasich-sírató) az e kötetbeli *Al Signor Lorenzo Cenami* c. verset követi. Cf. DI FRANCESCO 1979, pp. 295–296; Kovács 1985, pp. 184–185.

336 (BZ 412)

12 La Sampogna del Cavalier Marino diuisa in Idillij. in 12.

MARINO, Giovanni Battista: La Sampogna del cavalier Marino, diuisa in idillij favolosi et pastorali. Aggiuntovi in questa ultima impressione, la seconda parte.

In Venetia, 1637, (ad istanza di Christoforo Tomasini). 12°, 296 + 120 pp.

Belső címlapon: La Sampogna ... Parte seconda ...

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 484. Az első táblán, belül: 228.

Zrínyi bejegyzései?: Számos helyen figyelemfelhívó ceruzajelek a lapszéleken; Zrínyi kezével?

Azonosítás: KENDE 138, FERENCZI 331.

Zrinyiana: A kötet idilljeinek a lírikus Zrínyire tett hatásáról cf. SZÉCHY 1896–1902, t. II, pp. 31–60; SÁNTAY 1915; VÁRADY 1933, I, pp. 204–213. A kötet részletes tartalmi és poétikai ismertetése, Marino és Zrínyi idilljeinek egybevetése, Zrínyi Marino-imitációjának értékelése: Kovács 1985, pp. 117–118, 122–124, 141–143, 174–182, 212–213, 400–401. A kötet elméleti előszavának Zrínyire tett feltételezhető hatásáról cf. KIRÁLY 1989, pp. 64, 93–94.

337 (BZ 26)

13 Strage de gli Innocenti del Cau: Marino. in. 4.

MARINO, Giovanni Battista: Strage de gli innocenti del cav. Marino. All'illustrissimo sig. conte Francesco Martinengo Villagana.

In Venetia, appresso Giacomo Scaglia, (1633). 4°, 154 + 93 pp.

Belső címlapokat nem tartalmaz. Az új számozással kezdődő rész tartalma: Della Gerusalemme distrutta. Canto settimo del cavalier Marino. – Invettiva contra il vitio nefando. Canzone del Marino. – Scherzi del cavalier Marino. – Vita di cavalier Gio. Battista Marino. Descritta dal cavaliere Francesco Ferrari. All'illustrissimo sig. Domenico Molino.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 243.

Azonosítás: KENDE 135; FERENCZI 204.

Zrinyiana: Marino kiséposzainak a *Szigeti veszedelem*-ben való imitációjáról cf. KARDOS 1932, pp. 161–163, 261–266. A kötet függelékében közölt Marino-életrajz tanulságairól és a vérrel írás toposz hatásáról cf. KOVÁCS 1985, pp. 119, 273, 430.

338 (BZ 192)

14 *Le Metamorfosi Di Ouidio ridotte da Giouanni Andrea dell' Anguillara, in ottaua [sic] Rima, impressione sesta. in rubro Carmasin. in 4.*

OVIDIUS Naso, Publius: *Le metamorfosi di Ovidio. Ridotte da Giovanni Andrea dell'Anguillara in ottava rima. Impressione sesta. Al christianissimo re di Francia Henrico Secondo. Di nuovo dal proprio auttore rivedute, et corrette. Con l'annotationi di M. Gioseppe Horologgi, con postille, et con gli argomenti nel principio di ciascun libro di M. Fran»cesco Turchi.*

In Venetia», appresso Fabio, et »Agostino Zoppini, 1584.« 4°, 268 pp.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen olvashatatlan fávalt szám. Az előzőklevél versón: 568. A címlap közepéről, a nyomdászjelvényvel és a szöveg egy részével féltényérnyi rész kitépvé – a szakadás egykorú papírral kifoldozva.

Bejegyzések: A címlevél megerősítésére szolgáló papíron: *uin da Modena.*

Azonosítás: KENDE 154 (a DAUN-féle rendezés hibájából tévesen a *Catalogus* VII. 12. tételével azonosítva); FERENCZI 367. A kiegészítés NUC alapján.

Zrinyiana: Latin Ovidius-kötetei (vide n° 270, 274) mellett Dell'Anguillara olasz *Metamorphoses*-fordítását is hasznosíthatta Zrinyi. Cf. KOVÁCS 1985, p. 200.

339 (BZ 143)

15 *L' Adone Poema Cauallier Marino con gli argomenti Del Conte Fortuniano Sanvitale et le allegorie Di Don Lorenzo Scoto in 4.*

MARINO, Giovanni Battista: *L'Adone. Poema del cavalier Marino con gli argomenti del conte Fortuniano Sanvitale, et l'allegorie di don Lorenzo Scoto. In Venetia dal Sarzina, [1626]. 4°, 577 pp.*

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 122.

Zrínyi bejegyzései:

hátsó táblán, belül: *Primavera alli amanti* /
L'Estat alli mercanti /
L'autumno gueregianti /
L'inuerno alli santi. (Dr. 11.)

ibid., a tábla hosszanti éle mentén: *Tauasz szerelmeseknek, niar arosnak osz viteznek, tel / szentnek.* (Dr. 12.)

Azonosítás: KENDE 134; FERENCZI 281. A keltezés NUC alapján.

Zrínyiana: Az *Adone* és Zrínyi alapos összevetése még nem történt meg, pedig e vizsgálatot már Négyesy kezdeményezte. Cf. KIRÁLY–KOVÁCS 1983, pp. 179–181. Zrínyinek a kötetbe bejegyzett madrigáljáról cf. Kovács 1979, pp. 160–162; Kovács 1982, pp. 16–17 (a bejegyzés hasonmásával); Kovács 1985, pp. 25–26, 102–104.

340*

16 Rime et Satire Di M. Lodouico Ariosto. libellus paruus in 12.

ARIOSTO, Lodovico: *Rime et satire di M. Lodovico Ariosto, da lui scritte nella sua gioventù. Con l'annotationi intorno a' concetti et brevi dichiarazioni d'alcune historie che in esse si contengono, di M. Francesco Turchi Trevigiano.* In Vinegia, appresso Gabriel Giolito de' Ferrari, 1567. 12°, 121 + 66 pp.

Az új számozásnál belső címlap: *Le satire ...*

Azonosítás: Firenze, Biblioteca Nazionale pld. Ariosto életművéből a *Rime* és a *Satire* előbb külön kiadásokban jelentek meg, majd 1557-ben első ízben együttesen, de a *Catalogus*-étől eltérő cím-fogalmazással. Vele egyező címkezetet a fenti kiadásban jelenik meg először s azután 1600-ig még hat további velencei kiadásnál megismétlődik. Zrínyi példánya bármelyik lehetett.

341 (BZ 141)

17 Orlando Furioso Di M. Lodouico Ariosto, Tutto ricorretto et di nuoue figure adornato. in 4.

ARIOSTO, Lodovico: *Orlando furioso di M. Lodovico Ariosto. Tutto ricorretto, et di nuove figure adornato. Con le annotationi, gli avvertimenti, et le dichiarazioni di Jeronimo Ruscelli. La vita dell'autore descritta dal signor Giovanbattista Pigna. Gli scontri de' luoghi mutati dall'autore dopo la prima impressione. La dichiarazione di tutte le istorie, et favole toccate nel presente libro, fatte da M. Nicolò Eugenio. Di nuovo aggiuntovi: li Cinque canti del medesimo autore, et una tavola de' principii di tutte le stanze, con altre cose utili et necessarie.*

In Venetia, 1587, appresso Felice Valgrisi. 4°, 621 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 121. Az első táblán, belül: 34.

Azonosítás: KENDE 5; FERENCZI 279.

Zrinyiana: Két – vagy esetleg három – *Orlando furioso*-kiadása közül Zrinyi valószínűleg a *Cinque canti*-t is tartalmazó jelen editiót használta. Ez utóbbi ismeretére vall ugyanis a *II. Idillium*-ban említett „Mérges Morgona”. Cf. SIMON 1988, pp. 17–24. Ariosto eposza a *Szigeti veszedelem* egyik mintája volt. Cf. ARANY (1859–1860) 1962, pp. 330–439; MÁLLY 1935, pp. 294–296; DI FRANCESCO 1979, pp. 356–359.

342*

18 Orlando Furioso D. M. Lodouico Ariosto con gli Argomenti in ottava rima Di M. Lodouico Dolce. liber crassus in 12.

ARIOSTO, Lodovico: *Orlando furioso* di M. Lodovico Ariosto. Con gli argomenti in ottava rima di M. Lodovico Dolce et con le allegorie a ciascun canto di Thomaso Porcacchi da Castiglione aretino. Diligentemente corretto et di nuove figure adornato, con la tavola di tutte le cose che nell'opera si contengono. Venetiis, Niccolò Misserino, 1596. 12°, 575 ff.

Azonosítás: *Gesamtkatalog der preussischen Bibliotheken*, t. VI, Berlin, 1934, col. 511. A *Catalogus*-ban megadott címkezdettel 1570-től kezdve jelent meg az *Orlando furioso* számos kiadásban, különböző velencei kiadóknál. Ezek azonban eleinte mind 8° formátumúak. 12° alakban Misserino adta ki a könyvet változatlan címmel 1596, 1600, 1604, 1609 és 1617-ben. Zrinyi példánya e kiadások valamelyikéből származhatott. A *Catalogus* jelen tételével a DAUN-féle rendezés és ennek nyomán KENDE 4. tévesen a n° 516. alatti Ariosto-kiadást azonosította.

Zrinyiana: Vide n° 341.

[IX.] SCHOLASTICI

343*

1 F Ambrosij Calepini Dictionarium. liber magnus. in folio.

CALEPINO, Ambrogio: *F. Ambrosii Calepini Bergomensis Ord. Erem. S. Augustini Dictionarium septem linguarum, Hebraicae, Graecae, Latinae, Italicae, Germanicae, Hispanicae, et Gallicae*. In hac nostra editione praeter caetera hactenus in aliis typis contenta, singulis nominibus et verbis sua genera suasque inflexiones apposuimus, ut octava pag. indicat. Pauli Manutii Additamenta suo cuique proprio nomini adaptavimus. Henrici Farn[esii] Eburonis J. C. artis oratoriae in Ticinensi gymnasio professoris publici, ad ubertatem et copiam dicendi appendiculae duae. Quarum altera de verborum splendore, et delectu XIX. tab. est contexta. Altera vero de verborum interpretatione nunquam excusa

complectens priorum verborum originem, adagiorum, ac hieroglyphicorum femina et naturam.

Venetis, 1607, apud Joannem Guerilium. 2°, 476 + 18 + 18 + 56 ff.

Farnesius két függeléke előtt belső címlapok; majd új számozással, de új címlap nélkül: Vocabolario volgare et latino...

Azonosítás: Albert LABARRE, *Bibliographie du Dictionarium d'Ambrogio Calepino. 1502–1779*, Baden-Baden, Koerner, 1975, n° 172 (Bibliotheca bibliographica Aureliana, XXVI). A jelen azonosítás nem tekinthető bizonyosnak, mert a *Catalogus* rövid címléírása nem ad elég támpontot a nagyszámú Calepinus-kiadás közötti eligazodásra. Azok a kiadások, melyek címlapján a szerző neve és a cím közé nincs beékelve a szerző egyházi hovatartozására való utalás, vagyis, amelyek megegyeznének a *Catalogus* címvariánsával, azért nem jönnek számításba, mert ezeknél a név előtt sohasem szerepel a F[rater] megjelölés, amit a katalógizáló nem írt volna le, ha nem látja. Az F. rövidítéssel kezdődő kiadások viszont mind a „Bergomensis...” szöveget hozzák. Ez utóbbiak közül nem jönnek számításba az 1509 és 1520 közötti párizsi kiadások, mert ezeknél a címszöveg tördelés nélkül, folyamatosan halad, a „Dictionarium” szó el van bújtatva a sorokban, s így a *Catalogus* írója aligha gondolt volna a címrövidítés általa alkalmazott módjára; egyébként is szokása szerint valószínűleg jelezte volna, hogy „liber antiquus”. Ezért csak az 1607 óta megjelenő velencei kiadások valamelyikére gondolhatunk, melyek mindig kiteszik a F. megjelölést, s melyek az egyházi címeket a név és a cím között két kisebb betűs sorban közlik, a címléíró számára ezért a rövidítés lehetősége kézenfekvő. Kérdés csupán, hogy a következő tétel esetében, ahol a ma is meglévő 1610. évi, második Guerigli-kiadásról van szó, miért volt szorgalmasabb és pontosabb (vide n° 344.). A jelen esetben természetesen az 1654-ig számos ízben megjelenő, hasonló című velencei kiadások bármelyike számításba jöhet, akár a következő tétellel megegyező 1610. évi kiadásnak egy másik példánya is.

344 (BZ 9)

2 *F. Ambrosij Calepini Bergomensis Ord: Eremitarum S. Augustini Dictionarium septem linguarum hebraicae, Graecae, Latinae, Italicae, Germanicae, Hispanicae et Gallicae.*

CALEPINO, Ambrogio: »F. Ambrosii Calepini Bergomensis Ord. Erem. S. Augustini Dictionarium septem linguarum, Hebraicae, Graecae, Latinae, Italicae, Germanicae, Hispanicae, et Gallicae; cui hac nostra secunda editio praeter caetera hactenus in aliis typis contenta, singulis nominibus, et verbis sua genera suasque inflexiones apposuimus, ut octava pag. indicat. Cum Pauli Manutii Additamenti suo cuique proprio nomini insertis. Accesserunt etiam Henrici Farnesii Eburonis J. C. artis oratoriae in Ticinensi gymnasio professoris publici,

ad ubertatem et copiam dicendi appendiculae duae. Quarum altera de verborum splendore, et delectu XIX. tab. est contexta. Altera vero de verborum interpretatione nunquam excusa complectens priorum verborum originem, adagiorum, ac hieroglyphicorum femina et naturam. Omnia singulari studio et diligentia ab innumeris erroribus hac ultima editione vindicata.

Venetiis, 1610, apud Joannem Guerilium.« 2°, 476 + 18 + 18 + 56 ff.

Farnesius két függeléke előtt belső címlapok, 1610. évi impresszummal; majd új számozással, de külön címlap nélkül: Vocabolario volgare et latino ...

Példányleírás: Pergamenkötés. A címlap kivágva. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Azonosítás: KENDE 37 (IX. 9.-re utalva); FERENCZI 231. A címlap Albert Labarre, *Bibliographie du Dictionarium d' Ambrogio Calepino. 1502–1779*. Baden-Baden, Koerner, 1975, n° 175 (Bibliotheca bibliographica Aureliana, XXVI) alapján. Megjegyzendő, hogy a DAUN-féle rendezéskor e címlaptalan kötetet a IX. 1. tétellel azonosították, s ennek megfelelő címkét ragasztottak rá. Valójában eldönthetetlen, hogy a fennmaradt kötet a Zrínyi-könyvtár IX. 1. és IX. 2. alatt katalogizált két Calepinus-példány közül melyikkel egyezik, minthogy a másik, elveszett Calepinus is nagy valószínűséggel ugyanannak a velencei kiadónak, azonos cím-kezdetű terméke lehetett (vide n° 343). De mivel a *Catalogus* jelen IX. 2. tétele adja a fennmaradt példány elveszett címlapja első soraival szószerint azonos szöveget, míg a másik esetben az azonosításnak némi bizonytalanságával kell számolnunk, megokolt – a DAUN-féle azonosítástól eltérően – a kötetet a jelen tétel alá sorolni.

345★

3 Dictionarium Vngarico latinum, et Graecum. Authore Alberto Molnar Szenciensi.

a) SZENCI MOLNÁR Albert: *Dictionarium Ungarico-Latinum*, innumeris vocibus Ungaricis formulisque loquendi Latine redditus, nunc tertium locupletatum, cui inspersa sunt usitatoria proverbialia Ungarica, cum aequipollentibus adagiis Latinis, quae omnia sub initiali, vel praecipua adagionis Ungaricae voce facile reperiuntur. Authore Alberto Molnar Szenciensi.

Francofurti, typis Antonii Hummii, sumptibus Wolffgangi Enderi, anno 1644. 8°, 368 + 44 + 63 pp.

Új címlappal és lapszámozással: *Syllecta scolastica, Noribergae*, typis et sumptibus [sic] Wolffgangi Enderi, 1644; *Institutio juventutis in paedagogiis illustribus Inferioris Palatinatus*, – az előbbivel azonos impresszummal.

b) *Lexicon Latino-Graeco-Ungaricum*, jam recens quarta cura recognitum,

innumeris pene dictionibus ac versibus, syllabarum quantitates indicantibus adauctum, et ita elaboratum, ut ex eo Latinarum dictionum genera, modus declinandi et conjugandi, tanquam ex thesauro depromi possint. Item Dictionarium Ungarico-Latinum, infinitis vocibus loquendique formulis ac proverbii Ungarico-Latinis locupletatum. Authore Alberto Molnar Szenciensi. Adjecti sunt ad finem libri indices chorographici et chronologici studiosis utiles ac necessarii. Item Syllecta scholastica clarorum virorum, quorum catalogum exhibet frontispicium syllectorum, quae et separatim vendi possunt.

Francofurti ad Moenum, typis Antonii Hummii, impensis Wolfgangi Endteri, civis et bibliopolae Noribergensis, anno 1645. 8°, 1030 pp.

A címlapon jelzett Dictionarium Ungarico-Latinum-ot és Syllecta scholastica-t az egy évvel korábban megjelent a) kötet tartalmazza.

Azonosítás: OSzK pld. RMK I, 759, 776; III, 1626. A *Catalogus Szenci Molnár szótára magyar–latin részének a címét (Dictionarium) adja meg, s nem a mű első részét képező latin–görög–magyarét (Lexicon). Ebből következik, hogy az 1644–1645. évi frankfurti kiadás volt Zrínyi birtokában, mert ennél az eredetileg második, magyar–latin rész jelent meg előbb, s Zrínyi kötetében nyilván ez állt elől, s ezt követte a főcímlappal ellátott latin–görög–magyar rész. Hogy ez utóbbi is megvolt, hozzákötve a csáktornyai példányban, azt igazolja, hogy a *Catalogus* írója szükségesnek tartotta címleírásába bevenni a „Graecum” szót.*

346 (BZ 198)

4 Aureum sane opus, in quo ea omnia breviter explicantur, quae scientiarum omnium Parens, Raimundus Lullus, tam in scientiarum arbore, quam arte generali tradit. Autore Valerio de Valerijs, Patricio Veneto et scientiarum amatore.

VALERIUS de Valerijs: Aureum sane opus in quo ea omnia breviter explicantur, quae scientiarum omnium parens, Raymundus Lullus, tam in scientiarum arbore, quam arte generali tradit. Autore Valerio de Valerijs, patricio Veneto, et scientiarum amatore.

1589, Augustae Vindelicorum, imprimebat Michael Manger. 4°, 179 pp.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált pergamen hangjegyes latin kódexlevél. Az előzők- és a hátsó védőlevélként felhasznált papíron XVI. századi latin szöveg. A címlapon: 301.

Possessorok: A címlapon: *Hieremiae Sartorij Ar. Sacra anchora CHRIS.* Ibid.: *Doctrina virtutibus, et naturali autoritate praedito domino Hieremiae Sartorio Aruensi dignissimo celeberrimae Trinchiniensis Scholae Rectori olim condiscipulo, nunc vero domino fratri et amico suo colendissimo Martinus Jwanoczy dono dedit Posonij 24 Julij Anno 1589. Idem manu propria.*

Bejegyzések: Néhány helyen ismeretlen kéz latin margójegyzetei.

Azonosítás: KENDE 229; FERENCZI 382.

Zrinyiana: Zrínyi esetleges lullista érdeklődéséről cf. ZOLNAI 1938, p. 198.

347 (BZ 46)

5 *Epitaphion Joanni Borcholdo Jc. Clmo praescriptus [sic] ab Joanne Caselio. in 4.*

a) CASELIUS, Joannes: *Epitaphios Joanni Borcholdo JC. clarissimo per-scriptus ab Joanne Caselio.*

Helmaestadii, in Academia Julia, excudebat Jacobus Lucius, 1594. 4°, [16] pp.

b) CASELIUS, Joannes: Joannis Caselii *Programma* P. P. Idib. Novemb. 1593. Eiusdem commentatio, cum plaerique se a litteris, et per eas ad certum vitae genus, sive aliam professionem applicent, quibus litteris, tamquam necessariis adminiculis illorum cuique ad finem suum opus esse videatur.

Helmaestadii, in Academia Julia, excudebat Jacobus Lucius, 1594. 4°, [18] pp.

c) CASELIUS, Joannes: Joannis Caselii Ad illustrissimum principem dn. Huldericum, serenissimi regis Daniae Friderici II. filium, heredem Norvegiae, ducem Holsatiae, etc. epistola genethliaca.

Helmaestadii, in Academia Julia, 1592. 4°, [14] pp.

d) CASELIUS, Joannes: Joannis Caselii *Programma* ...

A b) kiadvány másik példánya.

e) CASELIUS, Joannes: Jo[annis] Caselii Secundus Luhiades, qua oratione laudatur Henricus, et ipse eius familiae princeps.

Helmaestadii, in Academia Julia, anno 1592. 4°, [36] pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum? Az eredeti kötése elveszett; jelenleg színes könyvtári papírborítóban. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az a) címlapon: *Stephani Jona Anno 1626.* Alatta Jóna jel-mondata két kereszt alakban elrendezve: *Post tenebras Spero lucem.* és: *Nemo desperet Meliora lapsis.* KENDE 190. tévesen Zrínyinek tulajdonítja.

Azonosítás: KENDE 190; FERENCZI 512. A kötet valamilyen módon össze-függött a n° 469. alatti kolligátummal; ez utóbbinak a gerincére van ráírva a jelen kötethez illő megjelölés: *Caselli et aliorum orat :*

348★

6 *Carlo Emanuel. libellus Italicus in 4.*

CARLO EMANUELE I, Savoia hercege: [Nyilatkozat, Ferdinando Gonzaga, mantovai herceg válaszával. Incipit:] Carlo Emanuel, per gratia di Dio, duca di Savoia, ... Tutte le leggi del mondo danno alle madri la tutela de i figliuoli ...

[S. l., 1630 előtt]. 4°, 5 ff.

Azonosítás: Suzanne P. MICHEL, Paul-Henri MICHEL, *Répertoire des ouvrages imprimés en langue italienne au XVIIe siècle conservés dans les bibliothèques de France*, Paris, CNRS, 1972-, t. II, p. 47.

349 (BZ 177)

7 *Dittionario Generale uolgare et latino, per M. Filippo Venuti da Cortona. in 4.*

VENUTI, Filippo: Dittionario generale volgare et latino. Nel quale si mostra in che modo tutt'i vocaboli italiani si possano dire nella lingua latina. Con le autorità, et quantità delle sillabe lunghe et brevi. Nuovamente raccolto per M. Filippo Venuti da Cortona.

In Venetia, per Gio. Andrea Valvassori detto Guadagnino, 1566. 4°, 936 coll.

Példányleírás: Vaknyomásos pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 238. Az előzéklevél rectón: 128.

Possessorok: Az első táblán, vaknyomással:

... A Z S C

... E A P R

H C D G C L S

1 6 2 1 – a fölső két sor első 3 betűjét eltakarja a könyvtári címke.

Azonosítás: KENDE 237; FERENCZI 383.

350*

8 *Complemento Al Sereniss: Prencipe Antonio Priuli Di Giacomo Giorgio Attimis, in 4 ligato alla ligatura rustica.*

ATTIMIS, Giacomo Giorgio: Complimento al serenissimo prencipe Antonio Priuli, di Giacomo Giorgio Attimis, ambasciator della patria.

In Venetia, per Antonio Pinelli, stampator ducale, 1618. 4°, 10 ff.

Azonosítás: Suzanne P. MICHEL, Paul-Henri MICHEL, *Répertoire des ouvrages imprimés en langue italienne au XVIIe siècle ...*, t. I, Firenze, olschki, 1970, p 271 (Biblioteca di bibliografia italiana, LIX).

351*

9 *Polydori Vergilij Vrbinatis, de inuentoribus rerum libri tres liber sat magnus in 4.*

VIRGILIO, Polidoro: Polydori Vergilii Vrbinatis De inventoribus rerum libri tres.

(Magister Christophorus de Pensis impressit Venetiis, 1499.) 4°, 88 ff.

Azonosítás: HAIN 16008. A könyvnek változatlan formában és címmel van még két további velencei (1503, 1516), három párizsi (1505, 1513, 1517) és három strassburgi (1509, 1512, 1516) kiadása. Zrínyi példánya bármelyikből származhat. 1525-től kezdve már csak a könyv bővített változata (libri octo) jelent meg.

352 (BZ 168)

10 Joannis Ravisij Textoris Niuernensis, officina nunc demum post tot editiones diligenter emendata etc. in 4.

TIXIER de Ravisy, Jean: Joannis Ravisii Textoris Nivernensis Officina nunc demum post tot editiones diligenter emendata, aucta, et in longe commodiorem ordinem redacta, per Conradum Lycosthenem Rubeaquensem. Cui hac editione accesserunt: eiusdem Ravisii Cornucopiae libellus, quo continentur loca diversis rebus per orbem abundantia. Item eiusdem auctoris, non vulgaris eruditionis epistolae, nunc recens accuratius castigatae, et prope innumeris mendis abstersae. Ac geminus index rerum verborumque omnium copiosissimus. Basileae, apud haeredes Brylingereri, [1552]. 4°, 1576 coll.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár rézcsattal. A gerincen: 171. Az előzéklevel versón: 562.

Possessorok: A címlapon: *Michaelis Listii et Amicorum suorum catalogo inscriptus 1611. 31. Maij. Uo: D. Adami Vischeri.* Az előzéklevel versón: *Ego Georgius H[...]* A hátsó táblán, belül többször, tollpróbaszerűen: *Franciscus [Listi?]*.

Bejegyzések: A lapszéleken hosszabb latin jegyzetek Listi kezével. Egy másik, ismeretlen kéz rövidebb, egyszavas kiemelései is. Helyenként a kiemelt szó magyar megfelelőjét is feljegyzi: *leo orozlan* (col. 291). A hátsó táblán, belül ismeretlen kéz latin és német tollpróbái (saec. XVII).

Azonosítás: KENDE 175. A megjelenés ideje NUC alapján.

353 (BZ 292)

11 Lettere Del Sig. Card. Lanfranco Margotti scritte per lo piu ne tempi di Papa Paolo V. a nome del Sig: Cardinal Borghese. Da Pietro de Magistris de Calderola. ligato alla ligatura rustica, in 4.

MARGOTTI, Lanfranco: Lettere del sig. card. Lanfranco Margotti. Scritte per lo più ne' tempi di papa Paolo V. a nome del sig. cardinal Borghese. Raccolte e pubblicate da Pietro de Magistris de Calderola. Al molto illustre et reverendissimo sig. mio osservandissimo il sig. Lelio Bergonzi, canonico di Belluno.

In Venetia, 1642, appresso Paolo Baglioni. 4°, 390 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: 191.

Azonosítás: KENDE 108; FERENCZI 437.

354*

12 Lettere del Mutio Justinopolitano diuise in quatro libri de' quali il quarto uien nuovamente pubblicato. in membrana alba in 4.

MUZIO, Girolamo: Lettere del Mutio Justinopolitano, divise in quatro libri, de' quali il quarto vien nuovamente publicato.

Dedicate al signor Lodovico Capponi.

In Firenze, nella stamperia di Bartolomeo Sermartelli, 1590. 4°, 252 pp.

Azonosítás: Faksimile-kiadás: ed. Luciana BORSETTO, Bologna, Arnaldo Forni, 1985 (Istituto di Studi Rinascimentali – Ferrara. „Libri di lettere” del Cinquecento, 2).

355 (BZ 50)

13 Collectio in unum Corpus omnium librorum Hebraeorum, Graecorum latinorum, nec non Germanice, Italice, Gallice et hispanice scriptorum etc. per Nicolaum Basseum.

WILLER, Georg: Collectio in unum corpus, omnium librorum Hebraeorum, Graecorum, Latinorum necnon Germanice, Italice, Gallice, et Hispanice scriptorum, qui in nundinis Francofurtensibus ab anno 1564. usque ad nundinas autumnales anni 1592. partim novi, partim nova forma, et diversis in locis editi, venales extiterunt. Desumpta ex omnibus catalogis Willerianis singularum nundinarum, et in tres tomos distincta meliorique ratione quam hactenus disposita, universis et singulis disciplinarum omnium et facultatum professoribus ac studiosis, theologis, jurisconsultis, medicis etc. necessaria et utilis. Utilitas huius operis et dispositionis ratio in praefatione habetur. Plerique in aedibus Georgii Willeri civis et bibliopolae Augustani, venales habentur.

Francofurti, ex officina typographica Nicolai Bassaei, 1592. 4°, 636 + 364 + 62 pp. Belső címlapokon: Catalogi librorum Germanicorum alphabetici ... Secunda pars. – Collectio in unum corpus librorum Italice, Hispanice, et Gallice ... Pars tertia.

Példányleírás: Vaknyomásos fehér bőrkötés. A gerincen: 184.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a csonkán maradt jelmondattal (*Sors B...*) A címlapon: *Stephanj Jona mp.* Alatta két kereszt alakban elhelyezve Jóna jelmondata: *Post tenebras Spero lucem* és: *Nemo desperet Meliora lapsis.* KENDE 241. tévesen Zrínyinek tulajdonítja.

Bejegyzések: A könyvek listáján több teológiai mű ceruzával megjelölve. (Nem vall Zrínyi érdeklődésére.)

Zrínyi bejegyzései:

pars I, p. 425: „Turcae aulae Ottomanicique imperii descriptio pars 1. qua Turcarum palatina officia, mores, religio, sectae etiam Mahometicae ... enarrantur, primum ab Antonio Geufraeo Gallice reddita, deinde per Guiliel. Godoleum Latine conversa ... Pars 2. Solymani 12. ... expeditiones ex variis auctoribus collectae per Nicol. Honigerum. Basileae apud Sebastianum Henricpetri,

1577. A. 8.” – A margón: *N.B. paga/norum quot / sunt his/toriae.* (DRASENOVICH nem ismeri.)

Azonosítás: KENDE 241; FERENCZI 219.

356 (BZ 68)

14 *M. T. Ciceronis librorum Philosophicorum uolumen primum. in 8.*

CICERO, Marcus Tullius: M[arci] T[ullii] Ciceronis librorum philosophicorum volumen I. Post Naugerianam et Victorianam correctionem, emendatum a Joanne Sturmio. Academicae quaestiones. Editionis primae liber quartus, qui Lucullus inscribitur. Editionis secundae liber primus. De finibus bonorum et malorum. Tusculanae quaestiones. Indice rerum verborumque insigniorum adiecto.

(Argentorati, excudebat Josias Rihelius), 1574. 8°, 251 + 214. pp.

A volumen II. élen belső címlap: De natura deorum. De divinatione. De fato. De somnio Scipionis. De legibus. De universitate. De petitione consulatus.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált pergamen hangjegyes latin kódexlevél. A gerincen: 297 [? erősen elmosódva]. A címlapon: 82.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal. A címlapon: *Stephanj fona A° 1617.*

Azonosítás: KENDE 47; FERENCZI 553.

357 (BZ 56)

15 *Christiani Becmani Bornensis manductio ad latinam linguam, nec non de originibus latinae linguae quibus passim alia multa Philologiae propria, pro meliori uocum ac rerum cognitione inserta sunt. crassus in 4.*

BECKMAN, Christian: Christiani Becmani Bornensis Manductio ad Latinam linguam, nec non de originibus Latinae linguae, quibus passim alia multa philologiae propria, pro meliori uocum ac rerum cognitione inserta sunt. Ambo nunc quartum et quidem multo auctius, sed et melius, edita.

Hanoviae, sumptibus Clementis Schleichii, et viduae Danielis Aubrii, anno 1629. 8°, 1172 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 291.

Possessorok: A címlapon: |.....| *Thomae et Johannis Listij* [Listi IV. János] *L. B. Junioris Anno 1656. die 24 Julij. Constat 4 Fl.* Az első táblán vaknyomással: W V 1652.

Azonosítás: KENDE 15; FERENCZI 306.

358 (BZ 332)

16 *Dialecticae Considerationes* [sic] *libri 6. Authore Francisco Titelmano, in 8.*

TITELMANN, Franz: *Dialecticae considerationis libri sex, Aristotelici Organi summam, hoc est, totius Dialectices ab Aristotele tractatae complectentes, videlicet: De praedicabilibus, De praedicamentis, De interpretatione sive enunciatione, De syllogismo, De locis dialecticis, De locis sophisticis.* F. Francisco Titelmano Hassellense Ordinis Fratrum Minorum, sanctarum scripturarum apud Lovanienses praelectore, autore.

Lugduni, apud Guilel. Rovillium sub scuto Veneto, 1575. 8°, 432 pp.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés, rajta szakállas férfifej gyerekes rajza. Elöl 12, hátul 22 üres levél. A 12. előzéklevél versón: 546.

Possessorok: Hátul, a 2. védőlevél rectón: *Andreas Lucas Sostarich mppa.* – saec. XVII.

Bejegyzések: Az elöl és hátul lévő üres leveleken, valamint a lapszéleken 4–5 XVI–XVII. századi kéz jegyzetei. Az 1–2. előzékleven ismeretlen kéztől, iskolás írással: *Orationes in schola quotidie ante lectionem dicendae...* – latin imádságok a hét napjaira. Utána Sostarich tollpróbái. Hátul, az 1–3. védőlevelen Sostarich írásával latin proverbiumok néhány magyar szóval keverve, valamint magyar orvosi receptek *Foghfaias ellen* és *Nehezen szüles ellen.* Hátul, a 22. védőlevél rectón és versón két másik kéz rövid latin bejegyzései (pl. a „Cur mundus militat” elős két sora); közülük az egyik datált: ... *Protestatione ... Divi Thomae Aquinati Anno Domini 1640 Mense Martij 12.*

Azonosítás: KENDE 225; FERENCZI 478.

359*

17 M. T. Ciceronis ad Q. Fratrem Dialogi de Oratore Scholis [sic] Philippi Melanthonis illustrati. in 8.

CICERO, Marcus Tullius: »M[arci] Tullii Ciceronis De oratore dialogi tres, a Phil[ippo] Mel[anchthone] passim notis quibusdam illustrati una cum scholiis in fronte adiectis, quibus loci obscuriores explicantur.

Parisiis, apud Christianum Wechel sub scuto Basileiensi venales habentur,« (... excudebat ... Simon Sylvius ... Calendis Decembris 1526). 8°, 329 pp.

Példányleírás: Csonka példány: az első, paginázatlan ív a címlevéllel és az előszavakkal hiányzott.

Azonosítás: Bibl. Nat., fényképmásolat az avignoni Muséum Calvet példányáról. A *Catalogus* írója címlap hiányában a p. 1-en olvasható incipitet írta le: „M. Tullii Ciceronis ad Quintum fratrem dialogi de oratore scholiis Philippi Melanchthonis illustrati.” A könyv törzsrészének elején, a fentivel azonos incipit található a műnek a párizsi Colines-nyomdánál megjelent 1529., 1534., 1537. és 1543. évi kiadásaiban is. Zrínyi csonka példánya ezek egyikéből is származhatott. A *De oratore* Melanchthon által kommentált másutt megjelent kiadásai az eltérő szövegezés miatt nem jöhetnek számításba.

360*

18 *Dictionarium Germanico Italicum, et Italico Germanicum Authore Leuino Hulsio in 4.*

HULSIUS, Levinus: *Dictionarium Levini Hulsii. Teutsch–Italienisch und Italienisch–Teutsch, jetzo auss new mit angelegenem Fleiß übersehen und dar-durch [sic] heufflich verbessert unnd, vermehrt. Nechst beygefügtem gründlichen [sic] Bericht auff waß weiß ein Teutscher die Italienische Sprach ohne besondere Müh aussprechen und lernen möge.*

Getruckt in der Chur-Fürstl. Residentz Statt Mayntz, durch Nicolaum Heyll, Typ. Acad. daselbst, impensis haeredum Joannis Godofredi Schönwetteri, 1657. 8° magno!, 286 + 470 pp.

Előzékcimlapon: *Levini Hulsii Dictionarium Germanico–Italicum et Italico–Germanicum*. A második, olasz–német rész új számozással, de külön címlap nélkül kezdődik.

Azonosítás: BEK pld. A *Catalogus* írója az előzékcimlap szövegét írta le, kérdés azonban, hogy a fenti kiadásét-e, minthogy a szöveg nem teljesen egyezik. Hulsius német–olasz szótára először 1605-ben jelent meg Frankfurtban, de ennek nincs előzékcimlapja; az ugyanott megjelent 1630. évi negyedik kiadásnak sincs. Ezt követően 1662-ig csak a fent leírt kiadásról van tudomásunk. Lehet, hogy a *Catalogus* írója, szokásával ellentétben, ezúttal változtatott, a leírt cím elemeinek a sorrendjén, de az is lehet, hogy Zrínyi könyvtárában egy általunk nem ismert, a *Catalogus* szövegével egyező előzékcimlappal rendelkező kiadás volt meg. A leírt kiadás bár 8°, nagy alakú, s így a *Catalogus* könnyen írhatta 4°-nek.

361 (BZ 202)

19 *Anthoogia siue Florilegium Josephi Langii Caesaremontani editio postrema, prioribus omnibus longe correctior et passim auctior. liber nouus in 8. sat crassus.*

LANG, Joseph: *Anthologia sive florilegium rerum et materiarum selectarum, praecipue sententiarum, apophthegmatum, similitudinum, exemplorum, hieroglyphicorum, ex sacris literis, patribus item, aliisque linguae Graecae et Latinae scriptoribus probatis collectum. Studio et opera Josephi Langii Caesaremontani. Additus est index fabularum, emblematum ac symbolorum. Editio postrema, prioribus omnibus longe correctior, et passim auctior.*

Argentorati, typis et sumptibus Josiae Staedelii, academiae typographi, anno 1655. 8°, 567 pp.

Metszetes előzékcimlapon: *Anthologia sive Florilegium Josephi Langii Caesaremontani. Editio postrema, prioribus omnibus longe correctior et passim auctior.*

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 303. Az első táblán, belül: 532.

Azonosítás: KENDE 109; FERENCZI 561.

Zrinyiana: A Zrínyi által idézett szólások egyik-másika Lang *Forilegium*-ából származhat. Cf. FERENCZI 1921, p. 7.

362★

20 *Dictionarium Septem linguarum Latine, Italice, Dalmatice, Bohemice, Polonice, Germanice, Vngarice. liber oblongus, tenuis, et lacer.*

LODERECKER, Peter: *Dictionarium septem diversarum linguarum, videlicet Latine, Italice, Dalmatice, Bohemice, Polonice, Germanice et Ungarice, una cum cuiuslibet linguae registro sive repertorio vernaculo, in quo candidus lector sui idiomatis vocabulum facile invenire poterit. Singularem studio et industria collectum a Petro Lodereckero Prageno, Bohemo etc.*

(Pragae, 1605, Straus e typographaeo Ottmariano, impensis authoris.) 4° obl., [280] ff.

Azonosítás: RMNy II, 937.

363 (BZ 314b)

21 *Prosodia* [sic] *Henrici Smetij. in 8.*

SMET, Heinrich: »*Prosodia Henrici Smetij, Rub. F. a Leda, Alostani, Flandri, medicinae doctoris, promptissima, quae syllabarum, positione et diphthongis carentium, quantitates, sola veterum poetarum auctoritate, adductis exemplis, demonstrat. Ab auctore reformata, locisque innumeris emendata, et quarta sui parte adaucta. Editio septima. Prioribus correctior, mantissaque haud aspernabili rursus ab auctore, anno aetatis suae LXXV. adiecta, locupletior. Cum appendice aliquot vocum ab ecclesiasticis poetis aliter usurpatarum.*

Francofurti, excudebat Nicolaus Hoffmannus, sumptibus Jonae Rosae, 1611. « 8°, 652 pp.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált kódexből származó pergamenen kotta maradványai. A címlevél hiányzik. Az előzéklevél rectón: 30.

Possessorok: Az előzéklevél rectón az olvashatatlanságig áthúzott név: <Georgius Sz|...|Ka|...|k 1619.> Az előszó végén: *Johannes Valentinus Lublinc-ky.*

Azonosítás: KENDE és FERENCZI nem ismerik ezt a példányt, holott a *Catalogus IX.* 21. tétele erre a kötetre vonatkozik és nem az 1660-as kiadásúra (vide n° 656). A kötet azonosítása és a címlap pótlása a wolfenbütteli könyvtár példánya alapján.

Zrinyiana: Mint a kor legnépszerűbb verstani tankönyvéből, Zrínyinek is ebből kellett tanulnia. Cf. Kovács 1985, pp. 273, 431.

364 (BZ 216)

22 M. T. Ciceronis Orationum uolumen <secundum> primum. in 8.

CICERO, Marcus Tullius: M[arci] T[ullii] Ciceronis orationum volumen primum. Ne quis alius aut Venetiis, aut usquam locorum has impune orationes imprimat, et Leonis X. pontificis maximi, et Senatus Veneti decreto cautum est. (Venetiis, in aedibus Aldi, et Andreae Soceni, mense Ianuario 1519.) 8°, 306 ff.

Példányleírás: Szakadt, vaknyomásos bőrkötés. A gerincen: 331. A címlapon: 552.

Possessorok: A címlapon: *Sum Andreae hungarj. Fölötte: Stephanj Jona mppa 1611.*

Bejegyzések: A lapszéleken és a hátsó táblán, belül két vagy három ismeretlen XVI–XVII. századi kéz iskolás latin és magyar glosszái, jegyzetei.

Azonosítás: KENDE 45; FERENCZI 483.

365*

23 R. P. T. [sic] Bonaventurae Barronij, ordinis minorum strictioris obseruantiae Hyberno Clonmeliensis, in Romano S. Isi <o> dori Collegio Professoris Panegyrici Sacro-prophani, nec non Orationes, siue constructiones Rhetoricae miscellanae, quibus accessit Ephemeris obsidionis Dunkanon liber nouus in 8.

BARONUS, Bonaventura: R. P. F. Bonaventurae Barronii Ordinis Minorum strictioris obseruantiae Hyberno-Clonmeliensis, in Romano S. Isidori Collegio professoris Panegyrici sacro-prophani, necnon controversiae et stratagemata, sive orationes rhetoricae miscellanae, quibus accessit Ephemeris obsidionis Dunkanon. Editio altera auctior, et emendatior.

Lugduni, sumptibus Joannis-Antonii Huguetan, et Marci-Antonii Ravvaud, 1656. 8°, 328 pp.

Azonosítás: Bibl. Nat. pld. A mű első kiadása Rómában, 1643-ban jelent meg, ebben azonban nem lehetett még benne a Dunkanon (Duncannon Fort, Írországban) ostromáról szóló rész, mivel az ostrom 1644–1645-ben volt.

366*

24 XVI. Panegyrici ueteres ad antiquam, qua editionem, qua scripturam infinitis locis emendati, aucti. Ante quidem ope Joan: M: Catanei. F. Balduini. Hermani Rayani. Joann: Liuinei. Iusti Lipsij. nunc uero opera Jani Gruteri. Liber crassus, nouus in 12.

GRUTER, Jan; ed.: XIV. Panegyrici veteras ad antiquam, qua editionem, qua scripturam infinitis locis emendati, aucti, antea quidem ope Joan[nis] M[ariae] Catanaei, Fr[ancisci] Balduini, Herman[ni] Rayani, Joann[is] Livineii, Iusti Lipsii. Nunc uero opera Jani Gruteri. Praeter quorum commentarios et notas accedunt, etiam coniecturae Valent[ini] Acidalii et Conr[adi] Rittershusii ad

duodecim panegyricos priores. Ad duos autem posteriores Eliae Vineti, Andreae Schotti, Joseph[i] Scaligeri et Jac[obi] Sirmondi Societ. Jesu PP. notae et emendationes. Postremo accedunt notae, antea non editae P. Fabri Sanioriani, Franc[isci] Jureti, Claud[ii] Puteani, Theod[ori] Pulmanni et Ant[onii] Schonovii. Prima pars.

Parisiis, apud Claudium le Beau, via Jacobaea, sub signo Boni Pastoris, prope ecclesiam D. Benedicti, 1643. 12°, 731 pp.

Metszetes utóciaplapon: XIV. Panegyrici veteres cum notis variorum, Tom I. – Teljesen azonos címlappal, impresszummal és metszetes utóciaplappal: ... Secunda pars; ... Tom. II. 820 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. A fentivel teljesen azonos az 1655. évi párizsi kiadás, Zrinyi példánya ebből is származhatott. Kérdés viszont, hogy mind a két kötet megvolt-e könyvtárában; a *Catalogus* nem említ két kötetet. Bár mindkét kötet önmagában is eléggé „crassus”, lehet, hogy a két kötet egybe volt kötve.

367★

25 *Thesaurus Adagiorum Gallico latinorum redditorum in usum utriusque linguae studiosorum. per Philippum, Garnerium, Aurelianum Gallum etc. in 12.*

GARNIER, Philippe: Thesaurus adagiorum Gallico-Latinorum redditorum in usum utriusque linguae studiosorum, ex variis cum recentioribus, tum antiquioribus authoribus collectorum tempori et alphabeto accomodatorum. Trésor des proverbes françois expliqués en latin pour ceux qui sont curieux et amateurs de ces deux langues, mis par ordre de l’alphabet pour plus grande facilité, avec une table des matières. Per Philippum Garnerium Aurelianum Gallum, linguae Franciae in celeberrima Giessensium Academia professorem ordinarium.

Francofurti, sumptibus Dominici Custodis bibliopol., 1612. 12°, 790 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld.

368★

26 *Rhetorum Collegii Porcensis Orationes, sub Nicolao Vernulaeo publico Eloquentiae Professore.*

VERNULZ, Nicolas de: [Rhetorum Collegii Porcensis inclytæ academiae Lovaniensis orationes, in tres partes secundum tria causarum seu orationum genera distributæ. Sub Nicolao Vernulaeo Collegii Porcensis et publico eloquentiæ professore. Accessit Orationum sacrarum volumen singulare in festa Deiparæ Virginis et aliquorum Divorum.

Coloniae, apud Jodocum Kalcovium, 1642. 12° 694 pp.

A 3 + 1 rész mindegyikének külön címlapja van, a lapszámozás azonban folyamatos végig a kötetben.]

Azonosítás: Wolfb. pld. (1663. évi, 8. kiadás). A 8. kiadás élén Jost Kalckhoven kölni nyomdász elmondja, hogy a gyűjteményt 1642-ben adta ki először, majd 1645-ben és 1649-ben újra; 1656-ban pedig már a 7. kiadásra került sor. A Cat. Bibl. Nat. illetve a NUC alapján megállapítható, hogy az 1645, az 1656, sőt a későbbi 1671. évi kiadások mindenben megegyeznek egymással, illetve az 1663. évvel, s maga a nyomdász sem szól változtatásokról. Valószínű ezért, hogy már az első, 1642. évi kiadásra is érvényes az 1663-as editio alapján készített címleírás: Zrínyi példánya az első hét (1642–1656) kiadás bármelyikéből származhatott.

369 (BZ 96)

27 Del Segretario del Signor Panfilio Persico libri quattro liber nouus, albus, in 12.

PERSICO, Panfilo: Del segretario del signor Panfilo Persico libri quattro. Ne' quali si tratta dell'arte, e facultà del segretario, della istitutione, e vita di lui nelle republiche, e nelle corti. Della lingua, e dell'arteficio dello scrivere, del foggetto, stile, et ordine della lettera, de i titoli, e delle cifre. De i generi universali delle lettere, e delle specie loro, delle istruttioni, e de i memoriali. E si danno i luoghi, le forme, le regole, gli essempli, con chiarezza, e brevità. Con un' indice, che serve per sommario di quasi tutte le cose, che nell'opera si contengono. Con una giunta notevole, posta in quest'ultima impressione.

Im Roma, per Michele Cortellini, 1655, appresso li Delfini. 12°, 597 + 24 pp. Belső címlapon: Aggiunta di lettere ... dell'illustriss. monsig. Giovanni Ciampoli et altri huomini illustri ...

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér vászonszalaggal. A gerincen: 42. (talán: 421). Az előzéklevel versón: 195.

Azonosítás: KENDE 158; FERENCZI 475.

370 (BZ 209)

28 Lettere Familiari e di Complimento della Signora Arcangela Tarabotti. legato alla ligatura rustica 12.

TARABOTTI, Arcangela: Lettere familiari, e di complimento della signora Arcangela Tarabotti. All'illustrissimo et eccelentissimo sign. patron colendissimo il sig. Gio[vanni] Francesco Loredano.

In Venetia, 1650, appresso li Guerigli. 12°, 384 pp.

A p. 323. belső címlap: Le lagrime d'Arcangela Tarabotti, per la morte dell'illustrissima signora Regina Donati.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: 368. Az első táblán, belül: 248. Számos ív felvágatlan.

Azonosítás: KENDE 217; FERENCZI 573.

371 (BZ 238)

29 *In Januam linguae latinae I. Introitus. in quo de uarijs rebus, et in primis de Elementis pulchre tractat. in 12.*

COMENIUS, Johannes Amos: [Johann[is] Amos Comenii Eruditionis scholasticae Janua, rerum et linguarum structuram externam exhibens, ab autore novissime adornata, atque hac editione figuris aeneis illustrata, quarum usus etiam in atrio esse possit.

Schaffhusii, impensis Johann. Caspari Suterii, anno 1656.] 8°!, 230 pp.

Példányleírás: Megbarnult pergamenkötés. Erősen szúrágott, a különösen szakadt levelek alá papír ragasztva. A gerincen: 396. Az első előzéklevél versón: 547. Az első ív (címlevél, ajánlások, index) hiányzik. Comeniusnak Kapossi Pálhoz írt, négy levélre terjedő ajánlása, mely eredetileg mint önálló félív az index után foglalt helyet, a kötet végéhez van kötve. Hogy a félív eredetileg nem a kötet végén volt, azt az is jelzi, hogy míg ezek sértetlenek, addig a könyv eredetileg utolsó – számozatlan – levele (r: De figuris libro inserendis; v: Exstantiores mendas...) erősen rongyolt. A Kapossi-ajánlás és a törzsszöveg között foglaltak eredetileg helyet a címlapon is említett illusztrációk 8 db két leveles íven, melyek a jelen példányból szintén hiányzanak. A kötet így a törzsszöveg első – számozott – lapjával kezdődik. Incipit: „In Januam linguae Latinae. I. Introitus. Lector amice salve...”

Possessorok: p. 1: *G. S. de Ideiglie...* – a többi a könyvtári pecsét takarja.

Bejegyzések: A hátsó védőlevél versón ismeretlen kéztől ritka latin szavak jegyzéke.

Azonosítás: FERENCZI 451. Emma URBÁNKOVA. *Soupis děl J. A. Komenského v Československých knižnicích, archivech a museích*, v Praze, Státní Pedagogické Nakladatelství, 1959. n° 190. BL pld. az 1659. évi utánnymatból. Hogy a rendkívül nagyszámú Janua-kiadás közül Zrinyi csonka példánya csupán az 1656. évi schaffhauseni első kiadásból származhat, azt a lapszám egyezésén kívül az alábbiak is megerősítik: a Kapossihoz szóló ajánlás alapján csak a véglegesnek szánt 1652. évi pataki kiadás családjához tartozó editióról lehet szó; ez utóbbi kiadások közül csak maga a pataki, valamint a schaffhauseni kiadás helyezi a törzsszöveg végére a könyv ezer bekezdésének tömör tartalomjelzését (Tabula synoptica) akárcsak Zrinyi példánya – míg a többi vagy nem közli, vagy pedig szétdarabolva az egyes részek előtt nyomtatja le azokat; a pataki és a schaffhauseni kiadás között a lapszámeltérésén kívül néhány apró szövegeltérés is megfigyelhető, s ezekben az esetekben példányunk mindig az utóbbival egyezik; végül a schaffhauseni „editio secunda”-ról (1659) azért nem lehet szó, mert ennél az utolsó levél rectóján is szerepel lapszám (231), míg az 1656. évi kiadásban és Zrinyi példányán ez a levél már számozatlan. Cf. JOHANNIS A. COMENII *Janua linguarum reserata. Editio synoptica et critica...*, ed. Jaromír Červenka, Praha,

Státní Pedagogické Nakladatelství, 1959, pp. XL, 114, 119. A *Catalogus* írója az 1. lapon lévő kiemelt szedésű szöveget írta le, hozzátartozva a könyv tartalmának jelzését. A második előzéklevél versóra ismeretlen kései kéz (könyvtáros?) a mű első kiadásának (Lesna, 1631) a címét írta fel ceruzával; e kiadásnak a jelen példányhoz semmi köze sincs.

372 (BZ 337)

30 M. T. C. *Rhetoricorum ad C. Herennium libri quatuor. in 12.*

Pseudo-CICERO; CICERO, Marcus Tullius: M[arci] T[ullii] C[iceronis] *Rhetoricorum ad C. Herennium libri quatuor. Eiusdem De inventione libri duo. Ex Petri Victorii, ac Pauli Manutii castigationibus.*

Apud Seb. Gryphium, Lugduni, 1551. 12°, 342 + 631 pp.

Belső címlapon: M. T. Ciceronis *Rhetoricorum secundus tomus...*

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 497. Az előzéklevél versón: 544.

Possessorok: A címlevél versón: *Ex libris Laurentij A. Politeni.* Alatta: <Sum Georgij de Gubelenti [?]> A hátsó táblán, belül: *jure hunc libellum possidet Gerardus Barrlichius Lips. Dono accepit a Thoma Berikholtzio [?] amico suo singulari.*

Bejegyzések: Az előzéklevél rectón ismeretlen XVI. századi kézzel latin, német és görög jelmondatok. 2–3 ismeretlen XVI–XVII. századi kéz latin és német margójegyzetei.

Azonosítás: KENDE 46; FERENCZI 308.

[X.] DOMESTICAE OECONOMIAE

373*

1 *Oeconomia Ruralis et Domestica, Authore M: Joanno [sic] Colero. liber magnus Germanicus in folio.*

COLER, Johann: *Oeconomia ruralis et domestica*, darin das ganz Ampt aller trewes Hauss-Väter, Hauss-Mütter, beständiges und allgemeines Hauss-Buch, vom Hausshalten, Wien-Acker-Gärten-Blumen und Feld-Baw, begriffen; auch Wild- und Vögelfang, Weid-Werck, Fischereyen, Viehzucht, Holtzfällungen, und sonsten von allem was zu Bestellung und Regierung eines wohlbestelten Mayerhoffs, Länderey, gemeinen Feld- und Hausswesens nützlich und vonnöthen seyn möchte. Sampt beygefügter einer experimentalischer Hauss-Apotecken und kurtzer Wundartzney-Kunst, wie dann auch eines Calendarii perpetui... Hiebevör von M. Joanne Colero zwar beschrieben, jetzo aber, auf ein newes in vielen Büchern mercklich corrigirt, vermehret und verbessert, in zwei Theil

abgetheilet und zum ersten mahl mit schönen Kupferstücken gezieret, sampt vollkommenen Register in Truck verfertigt.

Mayntz, getruckt durch Nicolaum Heyll, 1645. 2°, 732 + 358 pp.

Metszetes előzékcímlapon: Oeconomia ruralis et domestica, hiebevör von M. Johani Colero beschrieben. A „Haus-Apotheck“-ról szóló rész új címlappal (Ander Theil) és új lapszámozással kezdődik. A könyvhöz valószínűleg szervesen hozzátartozott: Traumbuch apomasaris, das ist: kurtze Auslegung und Bedeutung der Träume, nach der Lehr der Indianer, Persianer, Egypter und Araber. Erstlich auss griechischer Sprache ins Latein bracht durch Herrn Johann Leuwenklaw; jetzund baer dem gemeinen Mann, so das Latein nicht verstehet, zum besten verdeutschet. Franckfurt, bey Matthaeo Kampffern, 1645. 2°, 59 pp.

Azonosítás: NUC. A műnek 1656-ban ugyanott változatlan új kiadása jelent meg. Zrínyi példánya ebből is származhatott. A Coler könyvéhez csatolt *Traumbuch* a katalógusok által regisztrált majd minden példánynál fel van tüntetve; s ott van mindig a még későbbi (1655, 1680) kiadásokban is. Valószínű ezért, hogy Zrínyi példányában is benne volt.

374*

2 *Hesperides, siue malorum aureorum cultura et usus, libri Quatuor. Ioann: Baptistae Ferrarij senensis, e Soc: Jesu in folio.*

FERRARI, Giovanni Battista: *Hesperides sive de malorum aureorum cultura et usu libri quatuor Jo[annis] Baptistae Ferrarii, Senensis, e Societate Jesu. Romae, 1646, (ex typographia Vitalis Mascardi). 2°, 480 pp.*

Azonosítás: Carlos SOMMERVOGEL, S.J., *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. III, col. 678.

375 (BZ 362)

3 *L'Architettura [sic] Di Andrea Palladio, diuisa in quatro libri, ne' quali, dopo un breue trattato [sic] de cinque ordini, et di quelli auertimenti che sono piu necessarij nel fabricare. Si tratta delle Case Priuate, delle uie, dei ponti, delle piazze, dei xisti, et de tempi. legato alla ligatura rustica, in folio.*

PALLADIO, Andrea: *L'architettura di Andrea Palladio divisa in quatro libri, ne' quali, dopo un breve trattato de' cinque ordini et di quelli avertimenti, che sono più necessarii nel fabricare, si tratta delle case private, delle vie, de i ponti, delle piazze, de i xisti et de tempii. A gl'illustrissimi signori Vidmani. In Venetia appresso Marc'Antonio Brogiollo, 1642. 4° magno!, 67 + 78 + 44 + 133 pp. A secondo, terzo, quarto libro élén belső címlap.*

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: 41. Az első táblán; belül: 450.

Azonosítás: KENDE 155; FERENCZI 229.

376 (BZ 153)

4 *Joh. Baptistae Ferrai [sic] Senensis S. J. Flora, seu de florum Cultura lib. IV. editio noua accurante Bernh. Rottendorffio Elector: Colon. medico in 4.*

FERRARI, Giovanni Battista: Joh[annis] Baptistae Ferrarii Senensis S. J. Flora, seu de florum cultura lib. IV. Editio noua. Accurante Bernh[ardo] Rottendorffio, serenissimi electoris Colon[iensis] medico, cubiculario, etc.

Amstelodami, prostant apud Joannem Janssonium, anno 1646. 4°, 522 pp.

Példányírás: Pergamenkötés. A gerincen: 134. Az első táblán, belül: 43.

Azonosítás: KENDE 69; FERENCZI 291.

377★

5 *L'Agricoltura e Casa di uilla Di Carlo Stefano Gentil'huomo Francese, nuouamente tradotta Dal Caualiere Hercole Cato Ferrarese: ligato alla ligatura rustica. in 4.*

ESTIENNE, Charles: L'agricoltura e casa di villa di Carlo Stefano, gentil'huomo francese, nuouamente tradotta dal cavaliere Hercole Cato ferrarese. Dove s'apprende il modo non solo di ben esercitarsi nelle attioni pertinenti all'agricoltura; ma anco importantissimi segreti di medicina. Opera giovevole a padri di famiglia tanto per saper coltivare e moltiplicare i beni della campagna, quanto anco per sanare varie e diverse infirmità. Aggiuntavi in questa impressione ultima la Caccia del lupo necessaria alla casa di villa, del sig. Giovanni di Clamorgano, signore di Saana, primo capitano del mare di Ponente. Nella quale si contiene la natura de' lupi, et il modo di pigliarli così con cani, reti e trappole, come con altri instrumenti. Con tre tavole, una de' capitoli; l'altra delle cose più notabili; et la terza delle cose appartenenti alle medicine.

In Venetia, appresso Gio. Antonio Giuliani, 1623. 4°, 427 pp.

A függelékként csatolt Caccia a 375. lapon belső címlappal kezdődik, a lapszámozás folytatódik.

Azonosítás: Paris, Bibliothèque Mazarine pld. Estienne műve olasz fordítása először 1581-ben jelent meg Velencében, majd 1591-ben is, de ezeknek, valamint az 1583. és 1609. évi torinói kiadásoknak a címváltozata nem egyezik teljesen a *Catalogus* által adott szöveggel. Teljesen megegyezik viszont az 1648. évi velencei kiadás címe, s így ez is számításba jöhet mint Zrínyi példánya.

378 (BZ 142)

6 *Economica Christiana del P. Gio Stephano Menochio della Compagnia di Giesu, alla ligat: rustica.*

MENOCHIO, Giovanni Stefano: Economica christiana. Composta dal padre Gio[vanni] Stefano Menochio della Compagnia di Giesù. Nella quale con le autorità della Sacra Scrittura, e de' Santi Padri, con le ragioni naturali, historie

et ammaestramenti morali de' scrittori profani, s'insegna il modo di ben regolare, e governare la propria casa. All'eminantissimo, reverendissimo prencipe Francesco Maria cardinale Brancaccio.

Venetia, per il Baba, 1656. 4°, 542 pp.

Metszetes előzőcímlapon: *Economia Christiana* del P. Gio Stefano Menochio della Compagnia [di] Giesù.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: 120. Az első táblán, belül: 17.

Azonosítás: KENDE 144; FERENCZI 280.

379*

7 *Le Delitie, et i Frutti dell Agricoltura e della uilla libri Tre etc. Di mons. Gio : Battista Barpo Bellunense, con una copiosa Tauola di tutti li ricordi. al clarissimo Sig. il. Sig. Giulio Maffeti. liber sine membrana lacer in 4.*

BARPO, Giovanni Battista: *Le delitie et i frutti dell'agricoltura e della villa, libri tre, spiegati in ricordi particolari, ove con avveduta diligenza e perfetta esperienza si scopre la grandezza della raccolta, et il profitto abbondate, che dal farla ottimamente coltivare se ne raccoglie, et s'apprende le regole, i costumi, i modi e le usanze, che si osservano nell'arare, piantar le viti e gli albori, governar bene i bestiami, e fare ciò che s'appartiene all'agricoltura. Di mons. Gio[vanni] Battista Barpo bellunese. Con una copiosa tavola di tutti li ricordi. Al clarissimo sig. il sig. Giulio Maffetti.*

In Venetia, presso il Sarzina, 1633, 8° magno!, 268 pp.

Azonosítás: Bibl. Nat. pld. A 8° könyv a 4° méretéhez hasonló, innen a *Catalogus* tévedése. Teljesen egyező kiadás jelent meg ugyanott 1634-ben; bármelyik lehetett Zrínyi példánya.

380 (BZ 276)

8 *M. Bortolomeo Scappi del arte del Cucinare, con il mastro di casa del trinciante, diuiso in libri cinque, ligatto alla ligatura rustica.*

SCAPPI, Bartolomeo: *M. Bortolomeo [sic] Scappi Dell'arte del cucinare con Il mastro di casa e Trinciante.*

Venetia, 1643, Combi. 4°, 636 pp.

A fenti metszetes címlap után új címlap: Bartolomeo Scappi Dell'arte del cuoco, Del trinciante, e Mastro di casa. Diviso in libri cinque ... Belső címlapokon: p. 483: Il trinciante di Vicenzo Cervio ...; p. 623: Il Mastro di casa di Cesare Pandini ...

Példányleírás: Szakadt papírkötés. A gerincen 165. Az első táblán, belül: 24.

Azonosítás: KENDE 169; FERENCZI 396.

Zrinyiana: Zrínyi udvara kéziratos szakácskönyvének (vide n° 386) egyik

forrása. Cf. Kovács 1981, pp. 48–56 (a második címlap hasonmásával); Kovács 1988, pp. 34–36 (a metszetes címlap és egy illusztráció hasonmásával).

381★

9 Delle Caccie Di Eugenio Raimondi Bresciano libri quattro in rubro Carmasin, in 4.

RAIMONDI, Eugenio: Delle caccie di Eugenio Raimondi bresciano libri quattro, aggiuntovi in questa nuova impressione il quinto libro della villa. In Napoli, Lazzaro Scorriglio, 1626. 4°, 365 pp.

Azonosítás: NUC. Ugyanígy szóbjöhhet a velencei 1630. évi kiadás is, mely azonban más kiegészítést tartalmaz, mint a nápolyi: „... aggiuntovi in questa nuova impressione altre caccie che sparse in altri libri andavano”. A mindkét esetben előforduló „nuova impressione” kifejezésből Raimondi művének egy bővítés nélküli korábbi kiadására kellene következtetnünk, ilyenről azonban a bibliográfiai irodalom nem tud. Cf. R. SOUHART, *Bibliographie générale des ouvrages sur la chasse, la vénerie et la fauconnerie publiés ou composés depuis le XV. siècle jusqu'à ce jour en français, latin, allemand, anglais, espagnol, italien, etc.* Paris, 1886; Kraus repr., Nendeln, Liechtenstein, 1971, pp. 394–395.

382 (BZ 159)

10 L'Economia del Cittadino in uilla del Sig. Vincenzo Tanara Libri VII. in 4.

TANARA, Vincenzo: L'economia del cittadino in villa del sig. Vincenzo Tanara. Libri VII. In questa terza impressione riveduta, et accresciuta in molti luoghi dal medesimo autore, con l'aggiunta delle qualità del cacciatore all'illustrissimo sig. Marchese Claudio Rangoni.

In Bologna, per gli eredi del Dozza, 1651. 4°, 624 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 193. Az előzéklevel rectón: 66.

Zrinyi bejegyzései:

első táblán belül és az előzéklevel rectón: *memoriale* | *A takban vagjon io körvil akirül kellene* | *tavasszal hozatni otani való veszüket, kotori Brodar | martonnal,* | *Pri Kollarichu kozsmache hruske* [Kollarichnál szőrös körték] | *Bednei Vram szoloiebe drauan tul gesztenie* | *igen nagy Ruchich es santauec* [?] | *szőlőknél lehet oltani* | *Boraih Ruchich neuő szőlőmben egy faual* [?] | *tugya haidu Istuan, es orban giurko* | *sztermei szőlő mellett nap kelet fele egy szőlőbe(n) igen* | *nagy teelő körtueli, tugia Haidu Is: Lantos, Barko|ci, es Zaborszki.* | *Guszich urammal szegletes almak Spanior* | *megyet, edes apro körtuely, ismeg oreg-|ieb, gozpodszke hruske* [úrkörték (császárkörték?)] | *Stari Janos tugya fekete kechke* | *<c|...ü> chöchü szőlőt* | *Hanzl inas tugya fekete muskatal* | *szőlőt Marpurgban.*

/ *Edes Almak Szkleदार alat. || Terboch Miklosnak Deklesinben | Birsalmak | Brodar Marton kotori haidu io tud oltani | <Pri> Martinusoi hegyben tuskan Csorneksagaban [?] | Debelec polgarnal nagy szilua uan. Tarodi | monta. (Dr. 163. sok hibával.)*

Azonosítás: KENDE 216; Ferenczi 297.

Zrinyiana: Cf. KOVÁCS 1979, pp. 167–168 (a feljegyzés átirata és értelmezése); KOVÁCS 1982, pp. 34–36 (a címlap és a feljegyzés hasonmása).

383*

11 Constantini Caesaris selectarum preceptionum, de Agricultura libri 20 Jano Cornario Medico Physico interpretate. liber nouus in 8.

Constantini Caesaris selectarum preceptionum, de agricultura libri viginti, Jano Cornario medico physico interprete...

Basileae, ex officina Frobeniana per Hieronymum Frobenium et Nicolaum Episcopium, 1538, 8°, 389 pp.

Azonosítás: NUC. A *Geoponica* néven ismert, IV. Konstantin császárnak tulajdonított mű ilyen címmel még három másik kiadásban is megjelent: Velence 1538, Bázél 1540, Lyon 1541. Zrinyi példánya ezek valamelyikéből származhat, annak ellenére, hogy a *Catalogus* írója „novus”-nak nevezi.

384*

12 Agricultura, de fructibus, caulibus et uineis etc. Authore Daniele Rhagorio. liber Germanicus in membrana flaua, in 8.

RHAGOR, Daniel: Pflantz-Gart, darinn grundtlicher Bericht zufinden, welcher Gestalten 1. Obs-Gärten [sic], 2. Kraut-Gärten, 3. Wein-Gärten mit Lust, unnd Nutz anzustellen, zu bawen, und zu erhalten. Sampt zu End eines jeden Capitels beygefügtter Verteutschung der fürnembsten zu demselbigen dienstlicher Lateinischer und Frantzösischer Wörteren. Auctore Daniele Rhagorio. Auß langwiriger, selbs eygener Erfahrung zusammen getragen, auff unsere Lands-Art gerichtet, und an jetzo erst newlich allen Liebhaberen deß Pflantzens zu gutem an Tag gegeben.

Bern, bey Stephan Schmid, in Verlegung deß Auctoris, 1639. 8°, 238 + 159 + 150 pp.

Valamennyi Garten új számozással kezdődik, de külön címlap nélkül.

Azonosítás: Wolfb. pld. Számításba jöhet a mű második, 1650. évi berni, illetve harmadik, 1651. évi mainzi kiadása is.

385*

13 Le Cuisinier Francois, Enseignant la maniere de bien apprester, et assaisonner toutes sortes de Viandes grasses et maigres, legumes, patisseries, et autres mets qui se seruent sur les Tables des grands que des particulieres [sic] in 12.

LA VARENNE, François Pierre de: *Le cuisinier françois. Enseignant la manière de bien apprester et assaisonner toutes sortes de viandes, grasses et maigres, légumes, pâtisseries, et autres mets qui se servent tant sur les tables des grands que des patriculiers.* Par le sieur de La Varenne, escuyer de cuisine de monsieur le marquis d'Uxelles.

A La Haye, chez Adrian Vlacq, 1654. 12°, 297 pp.

Azonosítás: Édouard RAHIR, *Catalogue d'une collection unique de volumes imprimés par les Elzevier et divers typographes hollandais du XVIIe siècle*, Paris, 1896; repr. Nieuwkoop, De Graaf, 1965, n° 2080. A mű első kiadása 1651-ben jelent meg Párizsban, de ennek, valamint az ezt követő újabb párizsi kiadásoknak a címszövege apró eltérést mutat a *Catalogus*-ban olvasható szövegtől; ugyanez vonatkozik az 1653. évi amszterdami kiadásra is. Zrínyi példánya ezért a fenti hágai kiadásból származhatott, vagy annak következő, 1656. évi bővített kiadásából (RAHIR n° 2110).

Zrinyiana: A Zrínyi-udvar kéziratosszakácskönyvének (vide n° 386) egyik lehetséges forrása. Cf. Kovács 1981, pp. 44–48; Kovács 1988, pp. 32–34.

386 Ms (R 3496)

14 *Az köz: etkeknek főzeseről ualo rövid iegzes. liber manu scriptus in 8.*

Az köz Etkeknek főzeseről Ualo rövid iegzes.

saec. XVII. 16,8 × 11 cm, 60 ff.

ff. 1r–2v: Vacat.

f. 3r: Címlap, lásd fent.

f. 3v: Incipit: *Hogy meg erche az oluaso...* – ajánlás.

ff. 4r–37v (az eredeti paginaszámozás szerint 1–68): Incipit: *Az kapoztas huson kezdem el, ugy mint Magyar es Horuat Orszagh cimeren....*

ff. 38r–43v: Az ételek mutatója ábécérendben.

ff. 44r–46v: *Az Pinczeröl.*

ff. 47r–49v: *De arborum plantationibus et insitionibus* – latin szöveg.

ff. 50r–60v: Vacat.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált, kódexből származó pergamenen latin szöveg töredékei. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. A törzsszöveg egykorú paginaszámozással ellátva (pp. 1–68). Az eredeti számozás szerinti pp. 12–13, 40–41, 52–53 közé utólag paginázatlan leveleket iktattak be, rajta a mű törzsanyagát kiegészítő kézírásos szövegekkel. Végig egyetlen XVII. századi kéz írása.

Possessorok?: Az első táblán, belül: *Michael Rosinkek*. Alatta más kézzel: *Blasius Grudinovich*.

Bejegyzések: A címlapon XVIII. századi kéz: *Coquus, hortulanus et claviger Hungarus*. A f. 43 versón: *Zurko Imperator Graecorum Petrus*.

Azonosítás: KENDE Ms 4; FERENCZI 104.

Zrinyiana: A szöveg kiadásai: TOLDY 1981, pp. 367–371, 569–581; 1882, pp. 188–200, 380–387 (hiányosan és hibásan); KIRÁLY 1981, pp. 143–262 (egy lap hasonmásával). Cf. Kovács 1981, pp. 30–56; Kovács 1988, pp. 26–37 (egy lap hasonmásával).

387★

15 *Lucio Giunio moderato columella de l'Agricultura liber lacer in 8.*

COLUMELLA, Lucius Junius Moderatus: Lutio Giunio Moderato Columella De l'agricoltura libri XII. Trattato de gli alberi del medesimo tradotto nuovamente di latino in lingua italiana per Pietro Lauro Modonese [sic]. Venetia, 1544, (M. Tramezino). 8°, 263 pp.

Azonosítás: NUC. Szó lehet Zrínyi példánya esetében a fentivel megegyező 1559. vagy 1564. évi velencei kiadások egyikéről is.

388★

16 *Il Caualo del <Magg> Maneggio del Signor Giouan batista Galiberti. in folio.*

GALIBERTO, Giovanni Battista: Il cavallo da maneggio. Libro dove si tratta della nobilissima virtù del cavalcare, come il cavagliere deve star' a cavallo, acciò sia chiamato perfetto cavagliere, amato e stimato da tutti; come si deve domar' il cavallo, governare, inferrare, imbrigliare, ammaestrare; in che tempo si devono pigliar li poledri per ammaestrarli di tempo in tempo, e di scola in scola; della razza dei stalloni, de pelami, de segni buoni e cattivi; et in fine dei rimedii ad ogni sorte d'infirmità che puol accader' al cavallo. Diviso in tre parti, ... con tre tavole. Dedicato alla sacra reggia maestà di Fredinando IV. re d'Ungheria e Boemia, etc. Di me Gio[vanni] Battista di Galiberto, conte napolitano e colonello della sacra cesarea maestà di Ferdinando III. imperatore, e professore di questa virtù di cavagliero.

In Vienna d'Austria, per Giovan Giacomo Kyrneri, 1650. 2°, 107 pp.

Metszetes előzékcímlapon: Il cavallo del maneggio del signor Giovanbatista Galiberti [sic].

Azonosítás: Wolfb. pld.

389 (BZ 137b)

17 *Trattato dell' Imbrigliare atteggiare et Ferrare Caualli [C G-ből jav.] Di Cesare Fiaschi nobile Ferrarese, diuiso in Tre libri, ligatto alla ligatura rustica: in 4.*

FIASCHI, Cesare; SCACCO, Filippo: Trattato dell'imbrigliare, atteggiare, et ferrare cavalli di Cesare Fiaschi, nobile ferrarese. Diviso in tre libri, ne'

quali sono tutte le figure a proposito delle briglie, de gli atteggiamenti, e de' ferri. Et in questa quinta impressione unito il trattato di mescalzia di Filippo Scacco da Tagliacozzo. Nel quale sono contenute tutte le infermità de' cavalli così interiori, come, esteriori, et li segni da conoscerle, et le cure con potioni, et untioni, et sanguigne per essi cavalli. Opera utilissima a precipi, a gentilhuomini, soldati, et in particolare a miniscalchi.

In Padova appresso Pietro Paolo Tozzi, al Pozzo dipinto, 1628. 4°, 139 + 151 pp. Belső címlapon: Trattato di mescalzia di M. Filippo Scacco ...

Példányleírás: Papírkötés. Körülvágtatlan példány. A szakadt gerincről a szám lekopott. Az előzőlevél versón: 468.

Azonosítás: KENDE 70 (minthogy a DAUN-féle rendezéskor tévesen ezt a példányt jelölték X. 18. számmal, KENDE is a *Catalogus* következő tételére utal); FERENCZI 275. A könyv másik példányát vide n° 390.

390 (BZ 137a)

18 *Trattato dell'Imbrigliare Atteggiare et ferrare Caualli Di Cesare Fiaschi nobile Ferrarese diuiso in Tre libri, in 4.*

FIASCHI, Cesare; SCACCO, Filippo: Trattato ...

A n° 389. másik példánya.

Példányleírás: Rongált pergamenkötés. Az első táblán, belül: 132.

Bejegyzések: Az előző- és a hátsó védőlevélen latin hexameterek és distichonok Zrínyi Ádám írásával. Az előzőlevél rectón:

*Continuo pecoris generosi pullus in arvis
Alticus ingreditur, et millia cura reponit.
Stare loco nescit, micat auribus et tremit artus,
Collectumque fremens volvit sub navibus ignem.*

Vide Vergilius, Georgica, III, 75–76, 84–85.

A hátsó védőlevél versón:

Aenigma

*Accipe quo possis recte spectare Caballum,
Hae sunt uirtutes nobiliaris equis.
Addecet hunc leporis geminas ostendere dotes,
Conuenit et uafrae uulpis habere duas.
Tum res sint illi binae de more luporum,
Ex Asinij totidem conditione petat.
Denique foemineis geminas de dotibus addat
Sic sonipes multum suspiciendus erit.*

Solutio.

Azonosítás: KENDE, FERENCZI nem ismerik. A DAUN-féle rendezéskor tévesen erre a példányra került rá a X. 17. jelzés.

391*

19 *La Caccia di Giacomo di Foglioso Scudieri e Signore di esso luogo paese di Gastina in Poitu ligatto alla ligatura rustica. in 4.*

DU FOUILLOUX, Jacques: La caccia di Giacomo di Foglioso, scudiero e signore di esso luogo, paese di Gastina in Poitu. Con molte ricette et rimedii per risanare i cani da diverse malatie. Tradotta di lingua francese da Cesare Parona.

In Milano, appresso Antonio Comi, 1615. 8°!, 338 pp.

Azonosítás: Vat. pld.

392*

20 *Opera del Malsgalcio [sic] di Lorenzo Russio, antiquus liber in 8.*

RUSIO, Lorenzo: Opera de l'arte del Malscalcio di Lorenzo Rusio. Nella quale si tratta delle razze, governo, et segni di tutte le qualità de cavalli, et di molte malattie con suoi rimedii. Con la descrizione di alcune maniere di morsi. Nuovamente di latino in lingua volgare tradotta.

In Venetia, 1543, (stampate per Michele Tramezino). 8°, 120 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. Számításba jöhetnek még az 1548. és 1559. évi velencei, változatlan kiadások is.

[XI.] MISCELLANEI

393*

1 *Vlyssis Aldrouandi Philosophi ac Medici Bononiensis, Historiam naturalem in Gymnasio Bononiensi Profitentis, Ornithologia, hoc est de auibus historiae libri XII. ligatus in ligatura rustica in fol.*

ALDROVANDI, Ulisse: Ulyssis Aldrovandi philosophi ac medici Bononiensis, historiam naturalem in gymnasio Bononiensi profitentis, Ornithologiae, hoc est de avibus historiae libri XII. Ad Clementem VIII. pont. opt. max. Cum indice septendecim linguarum copiosissimo.

Bononiae, apud Franciscum de Francisci Senensem, 1599. 2°, 893 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. A mű későbbi kiadásában (Frankfurt 1610, 1640) a címlap teljesen azonos szöveggel kezdődik, s csak a *Catalogus* által megörökített szöveg után tartalmaz bővítést illetve módosítást, így Zrínyi példánya ezekből is származhatott. Kérdés, hogy megvolt-e Zrínyi könyvtárában a mű második (tomus alter, lib. XIII–XVIII) és harmadik (tomus tertius et ultimus, lib. XIX–XX) kötete is, melyek első kiadása néhány évvel követte a fent leírt kötet megjelenését (1601, 1603). Elképzelhető, hogy a három rész egybe volt kötve, ami különösen akkor valószínű, ha valamelyik frankfurti kiadásra gondolunk, mert a

frankfurti kiadó a három részt ugyan külön kötetben, külön címlappal, de egyszerre adta ki.

Zrinyiana: *Áfium* pp. 210, 211: a Zrínyi által idézett pacsirta-példa és a nyulakról szóló Aesopus-mese forrása talán Aldrovandi könyve. Cf. FERENCZI EPhK 1917, pp. 331–332. (FERENCZI később módosította álláspontját, vide n° 685.)

394*

2 *Historia naturalis Brasiliae Auspicio et beneficio, Illustrissimi Mauritij Com : Nassau etc. in qua non tantum plantae et animalia sed et indigenarum morbi, ingenia et mores describuntur, et Iconibus supra quingentas illustrantur. liber nouus in folio.*

PISO, Willem; MARGGRAF, Georg: Guilielmi Pisonis, M.D. Lugduno-Batavi, De medicina Brasiliensi libri quatuor... et Georgii Marcgravi de Liebstad, Misnici Germani, Historiae rerum naturalium Brasiliae, libri octo..., cum appendice de Tapuyis, et Chiliensibus. Joannes de Laet, Antwerpianus, in ordinem digessit et annotationes addidit, et varia ab auctore omissa supplevit et illustravit.

Lugdun. Batavorum, apud Franciscus Hackium, et Amstelodami, apud Lud. Elzevirium, 1648. 2°, 122 + 293 pp.

Metszetes előzőcímclapon: *Historia naturalis Brasiliae, auspicio et beneficio illustriss. I. Mauritij com. Nassau, illius provinciae et maris summi praefecti adornata: in qua non tantum plantae et animalia, sed et indigenarum morbi, ingenia et mores describuntur et iconibus supra quingentas illustrantur.* Az impresszum a metszetes címlapon szerepel. Marggraf műve új címlappal és lapszámozással kezdődik.

Azonosítás: Wolfb. pld.

Zrinyiana: *Áfium* p. 28: a Braziliába való kivándorlás ötletének megszületésében talán része volt a fenti műnek – akárcsak a n° 40-nek. Cf. KLANICZAY 1964, p. 656; NÉGYESY–KOVÁCS 1985, p. 433.

395*

3 *Rerum medicarum nouae hispaniae Thesaurus, seu plantarum, animalium, mineralium, mexicanorum historia ex Francisci Hernandez. noui Orbis medici primarij relationibus in ipsa mexicana Vrbe conscriptis a Nardo Antonio Reccho etc. in ordinem digesta a Joanne Terentio Lynceo. etc. liber magnus nouus in fol.*

HERNANDEZ, Francisco; RECCHI, Nardo Antonio et alii: Nova plantarum, animalium et mineralium Mexicanorum historia a Francisco Hernandez, medico in Indiis praestantissimo primum compilata. Dein a Nardo Antonio Reccho in volumen digesta, a Jo[anne] Terentio, Jo[anne] Fabbro et Fabio Columna Lynceis notis et additionibus longe doctissimis illustrata. Cui demum

accessere aliquot ex principis Federici Caesii frontispiciis theatri naturalis phytosophicae tabulae una cum quamplurimis iconibus, ad octingentas, quibus singula contemplanda graphice exhibentur.

Romae, 1651, sumptibus Blasii Deversini et Zanobii Masotti bibliopolarum, typis Vitalis Mascardi. 2°, 950 + 90 pp.

Metszetes előzékcímlapon: Rerum medicarum novae Hispaniae thesaurus seu plantarum, animalium, mineralium Mexicanorum historia ex Francisci Hernandez novi orbis medici primarii relationibus in ipsa Mexicana urbe conscriptis a Nardo Antonio Reccho Monte Corvinate cath. majest. medico et Neap. Regni archiatro generali iussu Philippi II. Hisp. Ind. etc. regis collecta ac in ordinem digesta, a Joanne Terrentio [sic] Lynceo Constantiense... notis illustrata... – A könyv törzsanyaga csak Recchi és a többiek szövegét tartalmazza, maga az alapmű a kötet végén, új lapszámozással, de külön címlap nélkül kezdődik: *Historiae animalium et mineralium novae Hispaniae liber unicus in sex tractatus divisus Francisco Fernandez [sic] ...authore.*

Azonosítás: Wolfb. pld.

396*

4 Dell' Historia de i. semplici Aromati et altre cose che Vengono portate dall'Indie Orientali pertinenti all'uso della medicina, etc. in 8.

ORTA, Garcia de; MONARDES, Nicolás: *Dell' historia de i semplici aromati, et altre cose che vengono portate dall'Indie orientali pertinenti all'uso della medicina, parte prima, divisa in libri IIII di don Garzia dall'Horto, medico portughese, con alcune brevi annotationi di Carlo Clusio. Et due altri libri parimente di quelle cose che si portano dall'Indie occidentali di Nicolò Monardes, medico di Siviglia. Hora tutti tradotti dalle loro lingue nella nostra italiana da M. Annibale Briganti, marrucino da Cività di Chieti, dottore di medico eccellentissimo.*

In Venetia, appresso Giovanni et Andrea Zenari fratelli, 1589. 8°, 347 + 131 pp. Az új lapszámozással kezdődő rész élén új címlap: *Delle cose che vengono portate dall'Indie occidentali pertinenti all'uso della medicina, raccolte et trattate dal dottor Nicolò Monardes, medico di Siviglia, parte seconda, distinta in due libri, novamente recata dalla spagnola nella nostra lingua italiana. Con un libro appresso dell'istesso autore, che tratta della neve et del beber fresco con lei. Aggiuntivi doi indici, uno de' capi principali, l'altro delle cose più vevanti che si ritrovano in tutta l'opera és impresszum.*

Azonosítás: Bibl. Naz. pld. Orta és Monardes könyvének olasz fordítása, a *Catalogus* szövegével egyező címkezdettel 1589-ben két másik velencei kiadónál is megjelent; s újabb kiadásai vannak ugyanott 1597-ből, 1605-ből és 1616-ból is. Zrínyi példánya bármelyik kiadásból származhatott.

Zrinyiana: *Montecuccoli-röpirat*: emlegeti az indiai fűszereket, talán e könyv olvasásának emlékeként.

397 (BZ 249/II)

5 *Athanasij Kircheri Soc. Jesu Oedipi Aegyptiaci Tomi secundi pars altera completens sex posteriores classes, felicibus auspicijs Ferdinandi III. Caesaris.*

a) KIRCHER, Athanasius: Athanasii Kircheri Soc. Jesu Oedipi Aegyptiaci tomi secundi. Pars altera complectens sex posteriores classes. Felicibus auspicijs Ferdinandi III. caesaris.

Romae, ex typographia Vitalis Mascardi, anno 1653. 2°, 546 pp.

b) KIRCHER, Athanasius: Athanasii Kircheri Soc. Jesu Oedipi Aegyptiaci tomus III. Theatrum hieroglyphum, hoc est, nova et hucusque intentata obeliscorum coeterumque hieroglyphicorum monumentorum, quae tum Romae, tum in Aegypto, ac celebrioribus Europae musaeis adhuc supersunt, interpretatio. Juxta sensum physicum, tropologicum, mysticum, historicum, politicum, magicum, medicum, mathematicum, cabalisticum, hermeticum, sophicum, theosophicum; ex omni orientalium doctrina et sapientia demonstrata. Felicibus auspicijs Ferdinandi III. caesaris.

Romae, ex typographia Vitalis Mascardi, anno a partu virgineo 1654. 2°, 590 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés. A gerincen: 34. A második előzéklével versón: 487.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi kitépett „Sors bona ... 1652” exlibrisének nyomai.

Azonosítás: KENDE 103; FERENCZI 268. Az első kötetet és a második kötet első részét vide n° 398.

398 (BZ 249/I)

6. *Athanasij Kircheri e Soc: Jesu Oedipus Aegyptiacus, hoc est uniuersalis hieroglyphicae ueterum doctrinae temporum iniuria abolitae Instauratio, opus ex omni orientalium doctrina et sapientia conditum, nec non 20 diuersarum linguarum auctoritate stabilitum. Tomus primus.*

a) KIRCHER, Athanasius: Athanasii Kircheri e Soc. Jesu Oedipus Aegyptiacus, hoc est universalis hieroglyphicae veterum doctrinae temporum iniuria abolitae instauratio. Opus ex omni orientalium doctrina et sapientia conditum, nec non viginti diuersarum linguarum auctoritate stabilitum, felicibus auspicijs Ferdinandi III. Austriaci sapientissimi et invictissimi Romanorum imperatoris semper augusti e tenebris erutum, atque bono reipublicae literariae consecratum. Tomus I.

Romae, ex typographia Vitalis Mascardi, 1652. 2°, 424 pp.

A kötet élén metszetes összefoglaló címlap: Athanasii Kircheri e Societate Jesu Oedipus Aegyptiacus. Ad Ferdinandum III. caesarem, semper augustum.

b) KIRCHER, Athanasius: Athanasii Kircheri e Soc. Jesu Oedipus Aegyptiacus tomus secundus. Gymnasium sive phrontisterion hieroglyphicum in duodecim classes distributum, in quibus encyclopaedia Aegyptorum, Graecorum, coeterumque orientalium, recondita sapientia, hucusque temporum iniuria perditam, per artificiosum sacrarum sculpturarum contextum demonstrata, instauratur, felicibus auspiciis Ferdinandi III. caesaris. Pars prima complectens superiores classes.

Roma, ex typographia Vitalis Mascardi, 1653. 2°, 440 pp.

A kötet végén: Romae, ex officina typographica Vitalis Mascardi, anno 1654.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés. A gerincen: 33. Az előzőklével rectón: 488.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Sors bona ... 1652” exlibrise. A metszetes összefoglaló címlapon: *Celeberissimo Principi Archiepiscopo Strigoniensi* [Lippay György] *donum Authoris*.

Azonosítás: KENDE 103; FERENCZI 268.

399 (BZ 52)

7 *De Profanis et Sacris ueteribus ritibus. Auctore Joanne Baptista Casalio Romano.*

CASALIO, Giovanni Battista: De veteribus Aegyptiorum ritibus. Auctore Joanne Baptista Casalio Romano.

Romae, ex typographia Andreae Phaei, 1644. 4°, 269 pp.

Előzőkcímlapon: De profanis et sacris veteribus ritibus. Belső címlapon (p. 95.): De antiquis Romanorum ritibus.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 182.

Azonosítás: KENDE 40; FERENCZI 216.

400 (BZ 127)

8 *Athanasij Kircheri Soci: Jesu Magnes, sive de Magnetica Arte libri tres*

KIRCHER, Athanasius: Athanasii Kircheri Societatis Jesu Magnes, sive de arte magnetica, opus tripartitum; quo universa magnetis natura, eiusque in omnibus scientiis et artibus usus nova methodo explicatur; ac praeterea e viribus et prodigiis effectibus magneticarum, aliarumque abditarum naturae motionum in elementis, lapidibus, plantis, animalibus, elucescentium, multa hucusque incognita naturae arcana, per physica, medica, chymica, et mathematica omnis generis experimenta recluduntur. Ab ipso auctore recognita, emendataque, ac multis novorum experimentorum problematis aucta.

Romae 1654, sumptibus Blasii Deversin, et Zanobii Masotti bibliopolarum, typis Vitalis Mascardi. 2°, 618 pp.

Metszetes előzőkcímlapon: Athanasii Kircheri Societatis Jesu Magnes sive de magnetica Arte libri tres.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 74.

Possessorok: Az első táblán, belül: Zrínyi „Sors bona ... 1652” exlibrise.

Azonosítás: KENDE 105; FERENCZI 263.

401 (BZ 260)

9 Athanasii Kircheri Fuldensis Buchonij e Soc. Jesu Presbyteri Ars magna lucis et umbrae in decem libros digesta. liber magnus in fol.

KIRCHER, Athanasius: Athanasii Kircheri Fuldensis Buchonii e Soc. Jesu presbyteri, olim in Herbipolensi, et Avenionensi Societatis Jesu gymnasiis orientalium linguarum, et matheseos, nunc huius in Romano Collegio professoris ordinarii Ars magna lucis et umbrae in decem libros digesta. Quibus admirandae lucis et umbrae in mundo, atque adeo universa natura, vires effectusque uti nova, ita varia novorum reconditorumque speciminum exhibitione, ad varios mortalium usus, panduntur.

Romae, sumptibus Hermanni Scheus, 1646, ex typographia Ludovici Grignani. 2°, 935 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 86.

Azonosítás: KENDE 104; FERENCZI 420.

Zrinyiana: A könyv esetleges szerepéről Zrínyi fantáziájának tágításában cf. Kovács 1979, pp. 36–39 (egy metszet hasonmásával); Kovács 1985, pp. 146–148.

402 (BZ 155)

10 Athanasij Kircheri e Societate Jesu Scrutinium Physico-medicum contagiosae Luis quae pestis dicitur liber novus in 4.

KIRCHER, Athanasius: Athanasii Kircheri e Soc. Jesu Scrutinium physico-medicum contagiosae Luis, quae pestis dicitur. Quo origo causae, signa, prognostica pestis, nec non insolentes malignantis naturae effectus, qui statis temporibus, caelestium influxuum virtute et efficacia, tum in elementis, tum in epidemiis hominum animantiumque morbis elucescunt, una cum appropriatis remedium antidotis nova doctrina in lucem eruuntur. Ad Alexandrum VII. pont. opt. max.

Romae, typis Mascardi, 1658. 4°, 252 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 133. Az előzéklevel versón: 365.

Azonosítás: KENDE 106; FERENCZI 293.

403 (BZ 124)

11 Cai Plinij Secundi naturalis historiae, libri triginta septem liber antiquus. in folio.

PLINIUS Secundus, Caius: »C[aii] Plinii Secundi Veronensis Historiae naturalis libri XXXVII, aptissimis figuris exculti, ab Alexandro Benedicto Veronensi] physico emendatiores redditi.«

(Impressus Venetiis, summa diligentia, per Melchiorum Sessam, anno reconciliata [sic] nativitatis 1513. die 20. Augusti.) 2°, 219 ff.

Példányleírás: Szakadt, fatáblás bőrkötés. A címlevél hiányzik. Az első táblán, belül: 311.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise a jelmonddal. A f. 179 rectón, a lap tetején: *Petrus Jankouich*. Az utolsó nyomtatott lapon, a kolofon alatt: *Georgius Selegouechk* [?] A hátsó táblán, belül ismeretlen kézzel: *Nicolaus Comes a Zrin* | *Item quidam Kalaus Giurg* [?] *hf. 12.*

Bejegyzések: A kötet sűrűn tartalmaz aláhúzásokat és margójegyzeteket. A latin bejegyzések, vagy legalább egy jó részük valószínűleg Selegouechk (?) kezétől származnak, akinek a possessorbejegyzés alatt is van egy sornyi szövege. A magyar nyelvű glosszák talán Zrínyitől valók. A hátsó táblán, belül a Zrínyi nevét beíró kéztől ugyanott egy hosszabb horvát bejegyzés is olvasható.

Zrínyi bejegyzései?: A figyelemfelhívó jelek és aláhúzások egy része származhat Zrínyitől, de ezeket nem lehet elkülöníteni. A rövid magyar glosszák Zrínyi írására emlékeztetnek, bár helyesírásuk helyenként inkább a XVI. századra utal: ő = ó; ű = w. Az alábbi bejegyzéseket ezért nem lehet teljes bizonyossággal Zrínyinek tulajdonítani. (DRASENOVICH nem említi őket.)

f. bb3v: *Ezerio fű*

f. 41v: *vide*

f. 57r: *Nicolai*

f. 57v: *sas kesellő neue*

f. 108v: *Ara(ne)us bogar* [?] | *kölesről* | *ualo oruassagh*

f. 127v: *Caltha, sarga Viola* | *Bacchare fekete* | *pereszeze.* | *Comburetus fünek neme.* *pereszezehez hasomlo, de magasb*

f. 128r: *Saljunta* | *marja magdale-|na fesúe* | *Polia*; *Tóuises* | *giapias fű.*

ibid. a lap alján: *Amaranthus* | *Barsonj uirag* | *Chrysotome* | *arani szino* | *fű*

f. 129r: *aegoletron, kecske* | *eóló fű*; *kiból* | *keserő az méz*

f. 133v: *Tribulus, bojtortja(n)* | *auagj uas suljom*

f. 134r: *Oruossagh ez leghen latodé* [?]

f. 144r: *NB. Balha es* | *Légi ellen* | *feniómagh*

f. 164r: *korsagos beteghseg|nek oruosagai*

f. 173r: *étető méregh ellen*

f. 178v, a 35. sor mellett: *NB*

f. 180v: *Dizno kapitán(n)ak* | *ualo*

f. 189v: *Igi czinalj* | *fiat s* | *leanith*

f. 190r: *Ezerio* | *fű*

Azonosítás: KENDE 166; FERENCZI 265. A címlap OSzK pld. alapján.

Zrinyiana: Az *Áfium* természetrajzi példánál Zrínyi Plinius könyvét hasznosítja. Cf. FERENCZI EPhk 1917, pp. 330–331.

404

12 Opus Mathematicum Octo libros complectens, innumeris propemodum figuris idealibus manuum et physiognomiae aliisque adornatum etc. liber mediocris in folio.

TAISNIER, Johannes: Opus mathematicum octo libros complectens innumeris propemodum figuris idealibus manuum et physiognomiae, aliisque adornatum, quorum sex priores libri absolutissimae cheiromantiae theoricam, praxim, doctrinam, artem et experientiam verissimam continent. Septimus physiognomiae dispositionem hominumque omnium qualitates et complexiones. Octavus peraxiomata de faciebus signorum et quid sol in unaquaque domo existens, natis polliceatur. Remedia quoque omnium aegritudinum complectitur et naturalem astrologiam atque effectus lunae quoad diversas aegritudines. Item isagogen astrologiae iudiciariae et totius divinatricis artis encomia. Omnibus matheseos, cheiromantiae, philosophiae et medicinae studiosis utiles ac necessarii. Auctore D. Ioanne Taisnierio Hannonio, mathematico expertissimo, juris v. doctore peritissimo, poeta laureato celeberrimo, musico excellentissimo. Cum indice copioso.

Coloniae Agrippinae, apud J. Birckmannum et W. Richwinum, 1562. 2°, 624 pp.

Azonosítás: ÖNB pld. Mindenben megegyező újabb kiadása Kölnben 1583-ban jelent meg; Zrínyi példánya bármelyikből származhatott.

405

13 Tricassij Cerasariensis Mantuani enarratio pulcherrima principiorum chyromantiae, ex qua facillime patere possunt omnes significationes quorumcunque signorum chyromanticorum. liber antiquus 4.

TRICASSO, Patrizio: Tricassi Cerasariensis Mantuani Enarratio pulcherrima principiorum chyromantiae. Ex qua facillime patere possunt omnes significationes, quorumcunque signorum chyromanticorum. Eiusdem Tricassi Mantuani Opus chyromanticum absolutissimum, nunc primum in lucem editum. Idem Chyromantia incerti auctoris. Opera Balduini Ronssei Gandavensis in lucem edita, cum eiusdem in chyromanticen brevi isagoge.

Noribergae, 1560. 4°, [140] ff.

Azonosítás: Wolfb. pld.

406

14 Joann: Baptista uan Helmont ortus et progressus medicinae inaudita, opus tam physico et medico, quam spagyro nouitate et uarietate doctrinae utile iuxta iucundum. nouus liber in folio.

VAN HELMONT, Jan Baptista: *Ortus medicinae. Id est initia physicae inaudita. Progressus medicinae novus, in morborum ultionem ad vitam longam.* Authore Joan[ne] Baptista van Helmont, toparcha in Merode, Royenborch, Oorschot, Pellines etc. Edente authoris filio, Francisco Mercurio Van Helmont. ... Nostra autem haec editio, emendatius multo, et auctius cum indice, rerum et verborum locupletissimo, prodit. Ad clarissimum et excellentissimum virum Antonium Serrati medicum et philosophum, civem Venetum.

Venetiis apud Juntas et Joan. Jacobum Hertz, 1651. 2°, 700 pp.

Metszetes előzőcímlapon: Joan. Baptista van Helmont *Ortus et progressus medicinae inaudita, opus tam physico et medico, quam spagyro novitate et varietate doctrinae, utile iuxta atque iucundum.*

Azonosítás: Wolfb. pld. A *Catalogus* és a metszetes címlap közti teljes azonosság folytán csak ez a kiadás jöhet számításba, szemben az 1648. és 1652. évi (más méretű) amszterdami, valamint az 1655. évi lyoni kiadással.

407★

15 < *Medicamenta* > *Animadversiones auctae in Pharmacopeam Augustanam et annexam eius mantissam, [sic] cum Dispensatorio nouo Joannis Zwelfer. liber in folio simpliciter in cartam rubram turcicam ligatus in circumcisis.*

ZWELFER, Johann: *Animadversiones in Pharmacopoeiam Augustanam et annexam eius mantissimam, sive Pharmacopoeia augustana reformata, in qua vera et accuratissima methodo medicamentorum simplicium et compositorum praeparationes tam dextre traduntur ac insuper antiquorum errores deteguntur, ut inde servatis et exaltatis simplicium medicaminum facultatibus, instrumenta multo aptiora medico evadant, quibus cito, tuto et jucunde affectus humanum corpus infestantes propulsari queant. Nunc primum in lucem edita opera et studio Joannis Zwelfer Palatini, M. D.*

Sumptibus Authoris, anno 1652. [Viennae?]. 2°, 467 + 84. pp.

Előzőcímlapon: *Animadversiones in Pharmacopoeiam Augustanam et annexam eius mantissimam cum dispensatorio nouo Joannis Zwelfer Palatini M. D.* Az új számozásnál belső címlap: *Pharmacopoeia regia, seu dispensatorium novum...*

Azonosítás: BEK pld. A *Catalogus* írója az előzőcímlapot követi, de rejtély, hogy honnan vette az „auctae” szót; ez a mű egyetlen kiadásának a címszövegében sem szerepel. Az azonosítás aligha kétséges, mivel az ugyenezen kiadásról készült kéziratos német fordítás pontosan követi a jelen kiadás címszövegét. Vide n° 513.

408 (BZ 402)

16 *Ignis lambens Historia medica, Prolusio Physica rarum pulchrescentis naturae specimen, nouus liber in 8.*

CASTRO, Ezechiel de: *Ignis lambens. Historia medica, prolusio physica rarum pulchrescentis naturae specimen. Illustrissimo et eccelentissimo domino Aloysio Georgio divi Marci procuratori. Et invictae Venetorum reipublicae copiarum imperatori fortissimo. D. Ezechiel de Castro doctor medicus, phys. Veronae, apud Franciscum Rubeum, 1642. 8°, 198 pp.*

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 340. Az első táblán, belül: 266.

Azonosítás: KENDE 42, FERENCZI 544.

409*

17 Seuer Pinaeus, de uirginitatis notis, grauiditate et partu Ludou: Bonaciolus de Conformatione foetus accedunt alia. liber nouus in 12.

PINEAU, Séverin et alii: Sever[inus] Pinaeus Carnut[enus] Parisiis in chirurgia magister I. De integritate et corruptionis virginum notis; de graviditate et partu naturali mulierum. II. Ludov[ici] Bonacioli Ferr[ariensis] Enneas muliebris, ad Lucretiam Ferrariae ducissam. III. Fel[icis] Plateri Basiliensis De origine partium, earumque in utero conformatione. IV. Pet[ri] Gassendi De septo cordis pervio, observationes. Accedunt indices novi et pleni.

Lugduni Batavorum, apud Franciscos Hegerum et Hackium, 1639, 12°, 272 pp. Metszetes előzőcímleple: Sever Pinaeus de uirginitatis notis, graviditate et partu. Ludov. Bonaciolus de conformatione foetus. Accedunt alia.

Azonosítás: Wolfb. pld. A kis nőgyógyászati szöveggyűjtemény további kiadásai ugyanott (1640, 1641, 1644, 1650) azonos címlappal és méretben jelentek meg, csupán 1640-től kezdve kibővültek még egy munkával (Melchioris Sebizii De notis uirginitatis). Zrínyi példánya bármelyik kiadás lehetett.

410 (BZ 29)

18 Caspari Bauhini Basileensis Theatrum Anatomicum, nouis figuris aeneis illustratum et in lucem emissum, opera et sumptibus Theodori de Bry p: m: relictæ Viduæ et filiorum, Joannis Theodori et Joannis Israelis de Bry, nouus adhuc liber in 8. sat magnus.

BAUCHIN, Kaspar: Caspari Bauhini Basileensis Theatrum anat◊micum, nouis figuris aeneis illu◊stratum◊ et in lucem emissum ◊opera◊ et sumptibus Theodori ◊de Bry◊ p[ost] m[ortem] relictæ[e] ◊viduæ et◊ filiorum Joannis T◊heodori de Bry et◊ Joannis Isr◊aelis de Bry◊.

(Francofurti at [sic] Moenum, typis Matthæi Beckeri, 1605.) 8°, 1314 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 266. A címleple nagy része letépve.

Possessorok: A címlapon: *Ex libris [....] |...| Sa [....] Witte [....]* – nagyobb része a címleplelle letépve.

Azonosítás: KENDE 14; FERENCZI 207. A címlap kiegészítése NUC alapján.

411 (BZ 396)

19 *Hieronimi Cardani Mediolanensis de rerum uarietate Libri 17. liber crassus in 8. alba mem.*

CARDANO, Girolamo: »Hieronimi Cardani Mediolanensis medici De rerum uarietate libri XVII. Adiectus est capitum, rerum et sententiarum notatu dignissimarum index.«

(Basileae, per Henricum Petri, 1557.) 8°, 1194 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. A gerincen: 328. Az első táblán, belül: 409. A címlével hiányzik.

Bejegyzések: Ismeretlen XVI. századi kéz latin margójegyzetei. KENDE 39. tévesen Zrínyinek tulajdonítja. Közülük a pp. 321, 354, 507. (recte: 318, 383, 569.) lévőket Dr. 140–142. is Zrínyiének tartja.

Azonosítás: KENDE 39; FERENCZI 471. A címlap NUC alapján.

412*

20 *De Secretis libri 17 ex uarijs Authoribus collecti, methodiceque digesti et aucti per Joan Andream Jacobum Weckerum. in 8.*

WECKER, Johann Jakob: De secretis libri XVII. Ex variis authoribus collecti, methodiceque digesti et aucti. Per Joan[nem] Jacobum Weckerum, Basiliensem, medicum Colmariensem. Accedit index locupletissimus.

Basileae, typis Conradi Waldkirchii, sumptibus Episcopianorum, 1604. 8°, 667 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. A mű először 1587-ben jelent meg Bázelen, de ennek, valamint az 1592. évinek a címfogalmazása némi eltérést mutat. A *Catalogus*-szal megegyező címet veszik át az 1604-es kiadást követő editiók (1613, 1629, 1642, 1662); Zrínyi példánya bármelyikből származhat. Érthetetlen, hogy a *Catalogus* írója miért keresztelte el Andreasnak a szerzőt.

413 (BZ 206)

21 *Joannis Baptistae Portae Neapolitani, Magiae naturalis, libri uiginti, in quibus scientiarum naturalium diuinitiae et deliciae demonstrantur. in 8.*

DELLA PORTA, Gianbattista: Jo[annis] Baptistae Portae Neapolitani Magiae naturalis libri viginti. In quibus scientiarum naturalium diuinitiae et delitiae demonstrantur. Jam de novo, ab omnibus mendis repurgati, in lucem prodierunt. Accessit index, rem omnem delucide repraesentans, copiosissimus. Librorum ordinem, qui in hoc opere continentur, versa pagina indicabit.

Francofurti, apud Andreae Wecheli haeredes, Claudium Marnium et Joann. Aubrium, 1597. 8°, 669 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár bőrszalaggal. A gerincen: < 392 > ; javítva: 306. Az első táblán, belül: 148.

Bejegyzések: Néhány helyen ismeretlen kéz ceruzás figyelemfelhívó jelei.

Azonosítás: KENDE 160, FERENCZI 568.

Zrinyiana: Zrínyi ezoterikus érdeklődésével kapcsolatban cf. ZOLNAI 1938, p. 198.

414*

22 *Alberti magni de secretis mulierum, libellus scholis [sic] auctus et a mendis repurgatus.*

ALBERTUS MAGNUS: Alberti Magni De secretis mulierum libellus, scholiis auctus et a mendis repurgatus. Eiusdem de virtutibus herbarum, lapidum et animalium quorundam libellus. Item de mirabilibus mundi ac de quibusdam effectibus causatis a quibusdam animalibus etc. Adjecimus et ob materiae similitudinem Michaelis Scoti philosophi de secretis naturae opusculum ...

Lugduni, excudebat J. Quadratus, 1580. 16°, 381 pp.

Azonosítás: NUC, Cat. Bibl. Nat. A *Catalogus* címeírásával egyező címfoalgalmazás a fenti kiadás címlapjának élén tűnik fel először. Zrínyi könyvtárában tehát ennek a több művet tartalmazó gyűjteménynek egy példánya lehetett. Ugyanennek a szerkesztésnek valamelyik későbbi, strassburgi kiadásáról (1607, 1615, 1625, 1637) is szó lehet.

415*

23 *De arcenda sterilitate et progignendis liberis, liber unus D. Jasonis Pratensis Zyricaei. liber nouus in 12.*

PRATIS, Jason a: De arcenda sterilitate et progignendis liberis, liber unus, D. Jasonis Pratensis, Zyricaei.

Amstelodami, sumptibus Joannis Blaeu, 1657. 12°, 216 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld.

416 (BZ 71)

24 *De Atramentis cuiuscunque Generis, opus sane nouum, hactenus a nemine promulgatum. Auctore Petro Maria Canepario Cremensi etc. lib. nouus in 4.*

CANEPARIO, Pietro Maria: De Atramentis cuiuscunque generis. Opus sane novum, hactenus a nemine promulgatum. In sex descriptiones digestum. Auctore Petro Maria Canepario Cremensi, medico et philosopho, Venetiis medicinam profitenti.

Londini, excudebat J.M. impensis Jo. Martin, Ja. Alestry, Tho. Dicas, apud quos veneunt [sic] ad insigne campanae, in coemeterio Paulino, 1660. 4°, 568 pp.

Példányleírás: Fehér bőrkötés. A gerincen: 267.

Azonosítás: KENDE 38; FERENCZI 223.

417 (BZ 54)

25 *Henrici Regij Vltràiectini Philosophia naturalis, in qua tota rerum uniuersitas, per clara et facilia principia explanantur* [sic]. lib : nouus in 4.

a) REGIUS, Henricus: Henrici Regii Ultrajectini Philosophia naturalis, in qua tota rerum universitas, per clara et facilia principia, explanatur. Amstelaedami, apud Ludovicum et Danielem Elzeviros, 1661. 4°, 524 pp.

b) VOET, Daniel: Danielis Voet, medicinae et philosophiae doctoris, huius in Academia Ultrajectina professoris Physiologia. Adiectis aliquot eiusdem argumenti disputationibus publice antehac propositis. Opusculum posthumum, ab eius fratre nunc editum.

Amstelodami, ex officina Johannis a Waesberge, anno 1661. 4°, 264 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés. A gerincen: 224.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrinyi „Sors’ bona ... 1652” exlibrise.

Azonosítás: KENDE 177; FERENCZI 218.

418*

26 *Gemmarum et lapidum historia, quam olim edidit Anselmus Boetius de Boot Brugensis Rudolphi II. Imperatoris medicus, nunc uero recensuit et repurgauit Adrianus Tool Lugd-Bat. M.D : ligatus in ligat : rustica, in 8.*

BOODT, Anselmus Boetius de: Gemmarum et lapidum historia, quam olim edidit Anselmus Boetius de Boot Brugensis, Rudolphi imperatoris medicus. Nunc uero recensuit, a mendis repurgavit, commentariis et pluribus, melioribusque figuris illustravit, et multo locupletiore indice auxit Adrianus Toll, Lugd. Bat. M. D.

Lugduni Batavorum, ex officina Joannis Maire, 1636. 8°, 576 pp.

Azonosítás: Wolfb. pld. Az 1647. évi harmadik kiadás címlapjának a fogalmazása már eltéréseket mutat.

419 (BZ 284)

27 *Noua de Machinis Philosophia, in qua Paralogismus [sic] antiquae detectis, explicantur machinarum uires unico Principio singulis immediato Authore Nicolao Zucchio Soc. Jesu. liber in 4.*

ZUCCHI, Niccolò: Nova de machinis philosophia. In qua paralogismis antiquae detectis, explicantur machinarum vires unico principio, singulis immediato. Authore Nicolao Zucchio Parmensi Societatis Jesu, olim professore mathematicae in Collegio Romano. Accessit exclusio vacui contra nova experimenta, contra vires machinarum. Promotio philosophiae magneticae ex ea novum argumentum contra systema Pythagoricum. Initium operis proposita distinctius exhibet, errata, suis locis asterico notata, corrigit.

Romae, typis haeredum Manelphii, 1649. 4°, 227 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 241. Az első táblán, belül: 62.

Possessorok: A címlapon: *Collegij Tyrnaviensis Soc. Jesu Catal. inscriptus Litt. Z. No. 10. Ao. 1650.* – lejjebb folyt: *Dono R. P. Joan. Buccelleni Provinc. Austriae.* Az első táblán, belül, részben olvashatatlaná fakult tintával: *...| Juvenis Nicolaus Sarkany offert suo Amico semper fideli |...| die 2 Januarii 1661.* Alatta, más kézzel: *Sic mihi cuncta cadent ut |...| Divina voluntas Zrinius manibus Deus [?], sorsque salus.* Ez utóbbiakat KENDE 248. tévesen Zrinyinek tulajdonítja.

Azonosítás: KENDE 248; FERENCZI 404.

420*

28 *Virtuti Illmorum Principum Joannis Friderici Casimiri, et Joannis Casimiri Comitum Palatinorum ad Rhenum, Ducum Boiariae, Comitum in Veldens et Sponheim etc. Authore Jano Jacobo Boissardo hic liber tractat de divinatione et eius partibus, omnibus sybillis, magijs etc. est tenuis in folio.*

BOISSARD, Jean-Jacques: »Tractatus posthumus Jani Jacobi Boissardi Vesuntini de divinatione et magicis praestigiis, quarum veritas ac vanitas solide exponitur per descriptionem deorum fatidicorum qui olim responsa dederunt; eorundemque prophetarum, sacerdotum, phoebadum, sybillarum et divinorum, qui priscis temporibus celebres oraculis exstiterunt. Adjunctis simul omnium effigiibus ab ipso autore e gemmis, marmoribus tabulisque antiquis ad vivum delineatis; jam modo eleganter aeri incisi per Joh[annem] Theodor[um] de Bry, civem Oppenheimensem, in cuius icono-bibliopolio prostat. Opus theologis, historicis, poetis, politicis, philosophis, antiquariis, tum jucundum, quam utile, imo vero necessarium, cum indice.

Oppenheimii, typis Hieronymi Galleri, [ca. 1615].« 2°, 538 pp.

Példányleírás: Zrínyi példányának hiányzott a címlevele.

Azonosítás: Bibl. Nat. pld. Címlap híján a *Catalogus* írója a f.2. rectón lévő dedikáció szövegét vette alapul: „Virtuti illustrissimorum principum Joannis Friderici Casimiri et Joannis Casimiri comitum palatinorum ad Rhenum, ducum Boiariae, comitum in Veldens et Sponheim ...” A szerző nevét de Bry ajánlásából tudhatta meg; a tartalomra való utalást pedig a könyv fejezetcímeiből szerkesztette össze. A kiadvány datálására vide: „Archiv für Geschichte des Buchwesens”, IX(1969). p. 611, n° 65.

421*

29 *Aedes Barberinae ad Quirinalem, a Comite Hieronimo Tetio Perusino descriptae, tenuis in folio.*

TEZIO, Girolamo: *Aedes Barberinae ad Quirinalem a comite Hieronymo Tetio Perusino descriptae.*

Romae, excudebat Mascardus, 1642. 2°, 195 pp. + tabb.

Azonosítás: Wolfb. pld.

422*

30 *Martialium ludorum aliquod* [recte: aliquot] *classes. liber lacerrimus. in folio.*

FRANCOLIN, Hans von: *Rerum praeclare gestarum, intra et extra moenia munitissimae civitatis Viennensis, pedestri et exquestri [sic] praelio, terra et aqua, elapso mense Junio, anno domini 1560, elegantissimis iconibus ad vivum illustratarum, in laudem et gloriam serenissimi, potentissimi, invictissimique principis et dom. dom. Ferdinandi electi Rom. Imp. semp. august. ... ac clarissimorum suorum liberorum totiusque nobilitatis et florentissime Germanice nationis, per Joann[em] a Francolin Burgundum, eiusdem sac. caes. maj. ... facialem fideliter descriptarum explicatio.*

Viennae Austriae, excudebat Raphael Hoffhalter, [1560/1561]. 2°, 83 ff. + 8 tabb.

Példányleírás: Erősen rongyolt könyv. A címlevél hiányzott.

Azonosítás: Anton MAYER, *Wiens Buchdrucker-Geschichte. 1482–1882*, Wien, 1883, t. I, pp. 88–89. A *Catalogus* szövege alapján egy a lovagi tornákat képekben ábrázoló, s azokat ismertető ún. Turnierbuchra kell gondolni. Ez utóbbiak közül Francolin könyve nemcsak latin nyelvűsége (az ismertebbek többnyire németek) miatt jön számításba, hanem főleg azért, mert a ff. 27–28 közt elhelyezett első tábla felirata: „Primus. Martialium. Ludorum. Pedestris. Conflictus. 1560.” Jobb híján a *Catalogus* írója ebből fabrikálta a címet. A „Ludorum” szó előfordul még a ff. 52–53 közt lévő harmadik táblán is: „Secundum Circensium Ludorum. Equestre. Certamen.” Minthogy a könyv 1560. évi tornajátékokat ír le, 1561-ben pedig már német fordítása is megjelent Hoffhalternél (cf. MAYER, t. I, p. 89) a megjelenés ideje a két év valamelyike lehetett.

423 (BZ 150)

31 *La Piazza Vniuersale di Tutte le Professioni del mondo Di Tomaso Garzonij Da Bagnacauallo, liber in crassa carta, in fol 4.*

GARZONI, Tomaso: *La piazza universale di tutte le professioni del mondo. Farbicata con somma industria e studio da Tomaso Garzoni da Bagnacavallo. Et dal medesimo adornata di alcune bellissime annotationi collocate a discorso per discorso. In questa nostra impressione corretta, e riscontrata con quella, che l'istesso autore vivente fece ristampare.*

In Venetia, 1651, appresso il Barezzi. 8°!, 796 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: 563, 30. Az első táblán, belül: 27. Az előzéklevel rectón: n° 30.

Azonosítás: KENDE 79; FERENCZI 288.

B

ZRÍNYI MIKLÓS KÖNYVTÁRÁNAK A CATALOGUS-BAN NEM SZEREPLŐ KÖTETEI

424 Ms (R 3582)

BRUN, Antoine; ed.): *Pietra di paragone dei veri interessi dei Paesi Bassi e degl'intentioni delle due corone sopra i trattati di pace.*

saec. XVII. 29,8 × 21,2 cm, 118 ff.

Példányleírás: Papírkötés. Az első táblán, belül: 5. Végig egy kéz írása.

Azonosítás: KENDE Ms 10 (tévesen a *Catalogus* IV. 29 tételével azonosítva, vide n° 180); FERENCZI 111. Franciából való fordítása az alábbi műnek: *Pierre de touche, des véritables interests des provinces unies du Pais Bas; et des intentions des deux couronnes, sur les traittez de paix*, Dordrecht, 1647.

425 Ms (R 3579)

Catalogus omnium librorum Bibliothecae [sic] Chaktorniensis excell(entissi)mi atq(ue) ill(ustrissi)mi D(omi)ni Comitis Nicolai a Zrinio Bani Anno Domini 1662. die 10 Octobris.

1662. 30,3 × 9,8 cm, [86] ff.

Példányleírás: Papírkötés; a bekötéshez egy XV. századi latin papírkódex és egy ősnymtatvány (Johannes Balbus, Catholicon, Norimbergae, Koberger, 21. VIII. 1486) szolgált. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Végig egy kéz írása. A scriptor csak az egyes levelek rectójának a jobb felére írt. A ff. 62–86 üres.

Azonosítás: KENDE Ms 1; FERENCZI 3.

Zrinyiana: A szöveg kiadása (sok hibával): KENDE, pp. 51–84 (Zrínyi kézírásának tulajdonítva). Minthogy a Zrínyi-szakirodalom jelentős része folytonosan támaszkodik és hivatkozik a Zrínyi-könyvtár *Catalogus*-ára, a bibliográfiai hivatkozásoktól itt eltekintünk. Magáról a könyvjegyzékről az egyetlen elemzés: ORLOVSZKY 1984, pp. 8–18.

426 Ms (R 3578)

[CZOBOR Mihály?]: [Chariclia.]

saec. XVII. 1646 előtt. 31,5 × 20 cm, 91 ff.

ff. 1r–30r: *Pars prima*.ff. 30r–59v: *Pars secunda*.ff. 59v–74v: *Pars tertia*. A *Szavat felemelven* őrszavakkal a szöveg megszakad.

ff. 75r–91v: Vacat.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált, kódexből származó pergamenen XV. századi latin breviárium töredékei. Egy kéz írása; a 73. levéltől az íráskép kissé megváltozik, a strófák kéthasábos elrendezésben. A másoló néhány strófa szövegét a föléje ragasztott papírszeleten kijavította. A levél-számozás későbbi kéztől.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Anno 1646: 13 oct. Indultam megh en <Loós Adam az felső> magyar Országban es azon felöl mas Országokban <latni, hallani, tanulni, így ajánlavan ajalvan ezeket>* – Loós kézírása nem egyezik a kötet másolójáéval.

Bejegyzések: Egy egykorú kéz apróbb javításai a szövegben. Néhány helyen ceruzás figyelemfelhívó jelek a lapszéleken.

Azonosítás: KENDE Ms 5 (a DAUN-féle rendezés hibájából tévesen a *Catalogus* VII. 60. tételével azonosítva, vide n° 319); FERENCZI 106.

Zrinyiana: A kéziratos művet felfedezői és első ismertetői Zrinyiének gondolták. Cf. MAJLÁTH AkÉrt 1891, pp. 410–413; KENDE, pp. XIV–XVI. A későbbi szakirodalom nagy valószínűséggel Czobor Mihálynak tulajdonítja. Cf. ZSÁK 1901, pp. 53–62; RAJKA 1917, pp. 17–79; stb. Zrinyi ismerte a *Chariclia* kéziratát, és eposza írásakor profitált belőle. Cf. KIRÁLY-KOVÁCS 1983, pp. 65–68, 283–285; BÁNKI-KAZINCZY 1985, pp. 1–38; KOVÁCS 1985, pp. 58–59.

427 Ms (R 3584)

[Miscellanea historico-politica – Italice.]

saec. XVII. 29,5 × 21 cm, 229 ff.

ff. 1r–9v: *Il silentio su la punta del dito*.

f. 10: Vacat.

ff. 11r–28r: *Vita del eminentissimo signore cardinale Giulio Mazzarino*. (f. 11v: *Autore ad un suo amico. Parigi, 20. Gennaio 1650.*)

ff. 28v–30v: Vacat.

ff. 31r–52v: *La caduta di donna Olimpia (Maldachini)*.ff. 53r–102r: *Risposta del marchese di Caraccena al duca dell' Infantado*. A végén: *Milano, li 8. Ottobre 1650*. Cf. n° 428 Ms, ff. 33r–84r.ff. 103r–112r: *Relatione dei Cosacchi al signor ambasciator veneto in Vienna Nicolò Sagredo*.

- f. 112v: Vacat.
 ff. 113r–117v: *Lettera scritta dalla regina d’Inghilterra al principe di Galles suo figlio, trad. nell’idioma italiano da Giovanni Francesco Biondo.*
 f. 118: Vacat.
 ff. 119r–149r: *La Italia depredata, cioè discorso politico.*
 ff. 149v–150v: Vacat.
 ff. 151r–168v: *Rimproveri in dialogo tra spagnoli e la Repubblica di Venetia.*
 ff. 169r–174v: *Il ricorso di Pasquino.*
 ff. 175r–178r: *La natività d’Italia.*
 f. 178v: Vacat.
 ff. 179–184r: *In Parigi. Raggioni di stato contro il ministero forestiere.*
 f. 184v: Vacat.
 ff. 185r–192v: *Le trombe spiritate.*
 ff. 193r–197r: *Manifesta il re christianissimo le raggioni delle sue armi incaminate nel Regno di Napoli.* A végén: *Parigi, 26. Aprile 1648.* Cf. n° 430 Ms, ff. 25r–30r.
 ff. 197v–198v: Vacat.
 ff. 199r–229v: *Lettera scritta dal duca dell’Infantado Ambasciator per sua maestà cattolica appresso la santità di nostro signore Innocentio Xmo al marchese di Caracena ...* A végén: *Roma, 25. Agosto 1650.* Cf. n° 428 Ms, ff. 87r–107v.
Példányleírás: Pergamenkötés, két pár börszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Végig egy kéz írása.
Azonosítás: KENDE Ms 12; FERENCZI 112.

428 Ms (R 3581)

[Miscellanea historico-polica – Italice et Latine.]

saex. XVII. 22,5 × 30,5 cm, 291 ff.

- ff. 1r–4v: 1647. 20. Decembre, Torino. *Lettera di un milanese ad un napolitano suo amico.*
 ff. 5r–13r: 1647. 25. Dec. *Risposta di un napolitano alla lettera scritta di un milanese circa le turbulenze di Napoli.*
 ff. 13v–14v: Vacat.
 ff. 15r–16v: *Quaestiones quinque pro parte ordinum regni Portugaliae propositae Academiae.* A végén: *Ex officina Laurentii Anreres anno Domini 1649.*
 ff. 17r–32r: *Sopra gli affari del mondo.* f. 18r: Incipit: *Discorso tra Pasquino e Marforio.*
 f. 32v: Vacat.
 ff. 33r–84r: *Risposta del Carraccena all’Infantado.* A végén: *Milano, li 8. Ottobre 1650. Devotissimo servitore il Marchese di Carrazena.* Cf. n° 427 Ms, ff. 53r–102r.

- ff. 84v–86v: Vacat.
- ff. 87r–107v: *Lettera scritta dal duca dell'Infantado, ambasciator per sua maestà cattolica appresso la santità di nostro signore Innocentio decimo al marchese di Caracena, governatore di Milano. A végén: Roma, 25. Agosto 1650. Servitore devotissimo il duca dell'Infantado. Cf. n° 427 Ms, ff. 199r–229 v.*
- f. 108r–v: Vacat.
- ff. 109r–118v: *Instruttione del signore Balii di Valenze ambasciatore christianissimo al nuovo successore in Roma.*
- ff. 119r–126r: *Instruzione tradotta dal spagnuolo lasciata dal signor conte d'Ognate, al signor duca dell'Infantado suo successore nell'ambasciaria di Roma.*
- ff. 126v–127v: Vacat.
- ff. 128r–229r: Diplomáciai levelezés a mainzi és kölni választófejedelmek küldöttei és Franciaország követei között 1658. június–augusztus hónapjaiban. Közben ff. 188v–190v: vacat.
- ff. 229v–230v: Vacat.
- ff. 231r–235v: Incipit: *Il regno di Candia fu diviso...*
- f. 236r–v: Vacat.
- ff. 237r–238r: *Prophetia no. 7.*
- f. 238v: Vacat.
- ff. 239r–247r: *Relatione del regno di Persia.*
- f. 247v: Vacat.
- ff. 248r–250v: Incipit: *L'ingiusta guerra da turchi perfidiamente mossa alla serenissima Republica di Venetia ... A végén: Varsovia, die Januarii 1651.*
- f. 251r–v: Vacat.
- ff. 252r–258r: *Al santissimo pontefice Urbano VIII, capo della vera chiesa, vicario di dio Humile rimostranza per la desiderata pace d'Italia.*
- ff. 258v–259v: Vacat.
- ff. 260r–271r: *Della dannosa ma bene ischernita inquietezza del genio degli antichi galli.*
- ff. 271v–273v: Vacat.
- ff. 274r–291r: *Si spiega perchè siano effeminati nell'adornarsi e nel vestirsi i francesi*

...

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Végig egy kéz írása.

Azonosítás: KENDE Ms 8; FERENCZI 110.

429 Ms (R 3585)

[Miscellanea politica – Italice.]

XVII. század. 26,7 × 19,5 cm, 246 ff.

ff. 1r–50r: *Bilancio della corte di Roma.*

f. 50v: Vacat.

ff. 51r–80v: *Trattato di conclave in quanto attione humana sapendosi che principalmente è attione dello Spirito Santo.*

ff. 81r–169v: *Relatione del Serraglio del Gran Turco.*

ff. 170r–v: Vacat.

ff. 171r–183v: *Discorso politico d'abbracciarsi dalli prencipi d'Italia per stabilir la pace universale nel christianesimo et aumentare la cattolica religione, d'un devoto e fedel servitore. Vuosdellaiaor Juan Lomai de Hesobri [sic].*

ff. 184r–186v: Vacat.

ff. 187r–245r: *L'Achitofele overo il pravo politico.*

ff. 245v–246v: Vacat.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló børszalaggal. – A f. 1. rectón: 344. Végig egy kéz írása.

Azonosítás: KENDE Ms 9; FERENCZI 113.

430 Ms (R 3586)

[Miscellanea politica – Italice.]

saec. XVII. 27,4 × 18,5 cm, 109 ff.

ff. 1r–24r: *La papeide overo vaticinio del futuro conclave 1644.*

f. 24v: Vacat.

ff. 25r–30r: *Manifesta. Il re christianissimo le raggioni delle sue armi incaminate nel regno di Napoli. A végén: Parigi, 26. Aprile 1648. Cf. n° 427 Ms, ff. 193r–197r.*

f. 30v: Vacat.

ff. 31r–37v: *Natività d'Italia.*

f. 38r–v: Vacat.

ff. 39r–67r: *Scrittura in forma di lettera scritta in ziffra dal re di Spagna al conte d'Ognate vice re di Napoli. A végén: Data in Madrid, li 27. Settembre 1649.*

f. 67v: Vacat.

ff. 68r–94v: *Il capucino confortatore.*

f. 95r–v: Vacat.

ff. 96r–108r: *Lettera scritta dal secretario Ballarino da Costantinopoli a suo figliuolo. A végén: Pera, li 30. Zugno 1649. Tuo padre N.N.*

ff. 108v–109v: Vacat.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált pergamenen egy aláírásra és kiadásra nem került latin okirat szövege, melyet Ivan Despotović javára állítottak ki *Datum in arce nostra Cha[ktorn]ij anno Domini 1641.* keltezésel. Végig egy kéz írása.

Possessorok: f. 109v: *Comes a Zrinio*, Henrich DAUN kezével.

Azonosítás: KENDE Ms 13; FERENCZI 114.

431 Ms (R 3587)

NANI, Giovanni Battista Felice Gasparo: [Due relazioni al senato veneto dalla Francia e da Vienna.]

ca. 1662. 26 × 21 cm, 91 ff.

ff. 1r–32r: Che e quanto potuto dare di rellatione al Senato il sig. cavall. Gio. Battista Nani nel ritorno fatto dall'ambasciata straordinaria di Francia l'anno 1661.

ff. 32v–34v: Vacat.

ff. 35r–88v: Ch'e quanto il cavallier Gio. Battista Nani ha potuto riferire al Senato nel ritorno dall'ambasciata straordinaria di Vienna dalla quale s'incamino nel ritorno che faceva verso Venetia l'anno 1660 a quella di Parigi.

ff. 89r–91v: Vacat.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Végig egy kéz írása.

Azonosítás: KENDE Ms 11; FERENCZI 115.

432 Ms (R 3494)

[Tractatus militares – Hungarice.]

saec. XVII. 1650 előtt. 20 × 16 cm, 35 ff.

ff. 1r–15r: *Eötödik karoly Czaszar idieben az militarul irt tractatusbul valo extractus, minden rendekre nezve.* – Kivonat Leonhardt Fronsperger: Vom Kayserlichem Kriegß Rechten, Malefitz und Schulhändlen Ordnung und Regiment ..., (Frankfurt am Mayn, 1565; 1573) c. munkájából.

f. 15v: Vacat.

ff. 16r–34v: *Svendy Lazar militiaiarul irt tractatusnak extractussa, minden rendekre nezve.* – Kivonat Lazar von Schwendi: Kriegs Discurs von Bestellung des gantzen Kriegswesens (Frankfurt am Mayn, 1593) c. munkájából.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Elöl három üres levél. Végig egyetlen kéz írása.

Possessorok: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Comes a Zrini.*

Azonosítás: KENDE Ms 7; FERENCZI 103.

Zrinyiana: A szöveg kiadása: SZÉCHY 1896–1902, t. II, pp. 216–289. Tartalmi ismertetését cf. MAJLÁTH AkÉrt 1891, pp. 407–408; MAJLÁTH HK 1891, pp. 269–271; SZÉCHY 1896–1902, t. I, pp. 218–229 (tévesen Zrínyi kezének tulajdonítva); HORVÁTH 1973, pp. 37–46 (az első extractus forrásának meghatározásával); HORVÁTH 1988, pp. 44–57.

433 Ms (R 4090)

(ZRÍNYI Miklós): *Adriai Tengernek Syrenaya.*

- ca. 1650–1651. 31,7 × 20,8 cm, IV + 184 ff.
f. Ir: Címlap, lásd fent.
f. Iv: Vacat.
ff. IIr–IVv, 2r–4v: *Idilium. Az hol egi Vadász ...*
ff. 5r–8r: *Idilium*.
f. 8v: Vacat.
ff. 9r–17v: *Obsidio Szigetiana. Pars I*.
f. 18r: Vacat.
ff. 18v–25v: *Pars II*.
f. 26r: Vacat.
ff. 26v–36r: *Pars III*.
f. 36v: Vacat.
ff. 37r–45v: *Pars IV*.
ff. 46r–54r: *Pars V*.
f. 54v: Vacat.
ff. 55r–65v: *Pars VI*.
f. 66r–v: Vacat.
ff. 67r–76v: *Pars VII*. (ff. 69v–70r vacat!)
f. 77r: Vacat.
ff. 77v–85v: *Pars VIII*.
f. 86r: Vacat
ff. 86v–94v: *Pars IX*.
f. 95r: Vacat.
ff. 95v–104r: *Pars X*.
ff. 104v–112v: *Pars XI*.
f. 113r: Vacat.
ff. 113v–122v: *Pars XII*.
f. 123r: Vacat.
ff. 123v–131v: *Pars XIII*.
f. 132r: Vacat.
ff. 132v–142r: *Pars XIV*.
ff. 142v–151r: *Pars XV*.
ff. 151v–153v: Vacat.
ff. 154r–157r: *Arianna sírása*.
ff. 157v–159v: Vacat.
ff. 160r–162v: *Fantasia poetica*.
ff. 163r–164r: *Te ki gyöniörködöl ...*
ff. 165r–167v: *Orfeus az szép Euridice után ...*
ff. 168r–169r: *Epigrammata*.
ff. 169v–174v: Vacat.

ff. 175r–176r: *Feszületre*.

ff. 176v–184v: *Vacat*.

Példányleírás: Zöld pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszésen piros-kék sávok. A gerincen: 8 [?]. Az első táblán, belül: 10. A szöveg túlnyomó része egyetlen ismeretlen kéz írása. A ff. 168r–169r Zrínyi Miklós írása. A kötet levélszámozása egykorú; az arab számozású f. l. kivágva, de a szöveg folyamatosságában nincs törés.

Zrínyi bejegyzései: A ff. 168r–169r lévő négy autográf epigrammán (*Szigeti Zrínyi Miklós; Deli Vid Sarkouich; Radiuoi es Juranich; Farkasich Peter*) kívül számos saját kezű javítás: törlések, lapszéli jegyzetek, egész sorokra terjedő javítások; valamint latin magyarázatok, forrásra való hivatkozások. E bejegyzések bemutatását itt mellőzzük, regisztrálásuk Zrínyi költői művei kritikai kiadásának lesz a feladata.

Azonosítás: KENDE Ms 14 (a DAUN-féle rendezéskor a kötetre tévesen ragasztott, a *Catalogus* VII. 57. tételére utaló cédula hibájából a kéziratot ez utóbbival tartja azonosnak; valójában a VII. 57. tétel (n° 316) alatt a *Syrena* nyomtatott kiadását kell feltételeznünk, mert a katalóguskészítő egyébként jelezte volna, hogy kézirat); FERENCZI 2.

Zrinyiana: A kézirat szövegének kiadása (sok hibával): SZÉCHY–BADICS 1906. Ismertetéséről, a nyomtatott kiadáshoz való viszonyáról cf. [KANYARÓ?] 1891, p. 186; MAJLÁTH AkÉrt 1891, pp. 408–409; KENDE, pp. X–XIV; PISZAREVICS 1901, pp. 8–26; SZÉCHY 1896–1902, t. I, 162–163 (két lap hasonmásával); NÉGYESY 1914, pp. 371–375, 467–469 (egy lap hasonmásával, p. 133); JENEI 1959, pp. 84–89; KLANICZAY 1964, pp. 356–359; KOVÁCS 1980, pp. 10–20; KOVÁCS 1982, pp. 23–45 (több lap és számos kisebb részlet hasonmásával); KOVÁCS 1985, pp. 13–21; KOVÁCS 1987–1988, pp. 180–181.

434 Ms (R 4082)

(ZRÍNYI Miklós): [Elegia.]

ca. 1660. 31,7 × 20,8 cm, [2] ff.

ff. 1r–1v: Incipit: *Elegh uolt Istennel Abraham jo kedue*

ff. 2r–2v: *Vacat*.

Példányleírás: A félbehajtott ív jelenleg fekete könyvtári kartondossziében. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Ismeretlen kéz írása.

Azonosítás: KENDE Ms 2; FERENCZI 1. A KENDE-kiadvány p. XVII. szerint a kéziratot Albert ROTH találta meg a Blaeu-féle atlasz egyik kötetében. Vide n° 227–228.

Zrinyiana: A tévesen autográfnek tartott kézirat első ismertetései és közlései: MAJLÁTH AkÉrt 1891, pp. 413–416; KENDE, pp. XVI–XVII, 85–86; SZÉCHY 1896–1902, t. IV, pp. 46–47 (hasonmás). A kéziratról és a szövegről cf. NÉGYESY

1914, pp. 452–453; KLANICZAY 1964, pp. 624–627; Kovács 1982, pp. 12–14 (az egyik lap fényképével és az autográf jelleg cáfolatával); Kovács 1985, pp. 21–22.

435 (BZ 222)

AESOPUS: Vita di Esopo frigio, prudente et faceto favolatore. Tradotta dal signor co. Giulio Landi. Alla quale di nuovo sono aggiunte le favole del medesimo Esopo, con molte altre d'alcuni elevati ingegni, ascendenti alla somma di 400, hora in gratia della studiosa gioventù illustrate, con l'interpretatione, et figure. Et in questa ultima impressione diligentemente reviste et corrette.

In Venetia, 1656, appresso Gio. Battista Brigna. 8°, 414 pp.

A p. 145. belső címlapon: Favole di Esopo frigio ...

Példányleírás: Fehér papírkötés. A gerincen: 399. Az első táblán, belül: 236.

Azonosítás: FERENCZI 460.

Zrinyiana: *Áfium* p. 211. idéz egy aesopusi mesét; de lehet, hogy Zrínyi ezt valamely közvetítő forrásból vette. Cf. FERENCZI EPhK 1917, p. 332; FERENCZI EPhK 1918, p. 261. (Vide n° 393, 685.) Aesopus egy meséjére már ifjúkorában is utal: *Szent László-beszéd* p. 455. nyilván iskolai ismeretére támaszkodott, hiszen saját Aesopus-kötete későbbi kiadású.

436 (BZ 408)

ALLÈ, Girolamo: La vedova svecese. Cioè la vita di Santa Brigida. Descritta dal P. maestro Girolamo Allè provinciale nella sua religione, e lettor publico di scrittura sagra nel Studio di Bologna. Nella quale vi sono inserte osservationi historiche, politiche, e morali.

In Bologna, 1648, per Carlo Zenero. 12°, 235 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A metszés zöldre festve. A gerincen: 460. Az előzőeklevél versón: 185.

Azonosítás: FERENCZI 328.

Zrinyiana: A *Szigeti veszedelem* lehajló feszületmotívumához ösztönzést adhatott Szent Brigitta legendája. Cf. KIRÁLY–KOVÁCS 1983, 137–139 (a címlap hasonmásával).

437 (BZ 281)

a) ANDREINI, Francesco: Le bravure del capitano Spavento, divise in molti ragionamenti in forma di dialogo, di Francesco Andreini da Pistoia, Comico Geloso. Et in questa quarta impressione dal proprio autore ricorrette et aggiuntovi nel fine dieci nuovi ragionamenti dilettevoli, e curiosi.

In Venetia, 1624, appresso Vincenzo Somasco. 4°, 132 ff.

b) ANDREINI, Francesco: La seconda parte delle Bravure del capitano Spavento, di Francesco Andreini da Pistoia, Comico Geloso. Divisa in quaranta ragionamenti. Dedicata all'illustrissimo et eccellentissimo sig. D. Giovanni Medici l'anno 1617.

In Venetia, 1618, appresso Vincenzo Somasco. 4°, 84 ff.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés. A gerincen: 570. Az első táblán, belül: 65. Az előzéklevel rectón: n° 39.

Azonosítás: FERENCZI 401.

438 (BZ 388)

[Articuli Diaetales Posonienses anni 1655.]

[Viennae, 1655.] 2° parvo, [40] ff.

Címlap nincs, a kiadvány az articulusok szövegével kezdődik.

Példányleírás: Színes papírkötés.

Possessorok: Az előzéklevel rectón hivatalos dedikáció: *Articuli Diaetales. Anni 1655. Pro Spectabili ac Magnifico Comite Nocolao [sic] a Zrinio, Regnorum nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae Bano, Comitatum Zaladiensis et Simighiensis Supremo Comite, Agazonum nostrorum Regalium in Hungaria Magistro, Praesidij nostri Legradiensis Supremo Capitaneo, Camerario et Consiliario nostro etc.*

Bejegyzések: A szöveg végén, a nyomtatott dátum alatt a hitelesítő aláírások: *Ferdinandus* – mellette piros császári viaszpecsét. Alatta: *Georgius Szelephény Episcopus Nitriensis mp. And. Ruthkay mp.*

Azonosítás: KENDE 6; FERENCZI 593; RMK III, 1927.

439 (BZ 22)

ASTOLFI, Giovanni Felice: Della officina historica di Gio[vanni] Felice Astolfi, libri quattro. Nella quale si spiegano essempli notabilissimi, antichi, et moderni, a virtù, et a difetto pertinenti. Da' quali ponno agevolmente il professore di lettere, e d'armi, lo studioso d'istoria, di poesia, di costumi, e di cose varie; et il curioso ancora trarre utilità per correggere non pur i mancamenti altrui, ma i proprii, e d'incaminarsi nella strada delle virtù. Con un'aggiunta di Accidenti seguiti, per havere alcuni finto temerariamente la persona altrui, e d'altri casi successi in diversi tempi. Aggiuntevi nel fine le Notitie del mondo di Lucio Ampelio; illustrate maggiormente con una nuova tavola in quest'ultima impressione.

In Venetia, 1659, per Gio. Pietro Brigonci. 4°, 504 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: 564. Az előzéklevel, versón: n° 31.

Azonosítás: KENDE 9; FERENCZI 217. A mű 1622. évi kiadását vide n° 17.

440 (BZ 233)

AUSONIUS, Decius: Decii Ausonii Burdigalensis viri consularis Varia opuscula diligenter recognita.

Basileae, apud Valentinum Curionem, anno 1523. 8°, 249 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: <84>, 508. Az első táblán, belül: 177. Az előzőklevél rectón: <84.>

Bejegyzések: Az első táblán: 1553 – és ismeretlen kéztől származó, a könyvtári címke által részben lefedett két latin distichon.

Azonosítás: FERENCZI 445.

441 (BZ 232)

BACON, Francis: Opere morali di Francesco Baccon, cioè Saggi morali, Sapienza degli antichi, Aggiunta di sette saggi morali, Trentaquattro esplicationi delle sentenze di Salamone. Dedicata al molto illustre signor Giacomo Polvaro. In Venetia, 1639, presso Antonio Bariletti. 12°, 327 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen 356 [?]. Az előzőklevél versón: 243.

Bejegyzések: p. 36. margóján rövid, értelmetlen bejegyzés.

Zrínyi bejegyzései?: A Saggi morali részben a pp. 14, 16, 21, 22, 26, 27, 35, 36, 45–47, 51, 54, 55. margóin figyelemfelhívó vízszintes ceruzavonások, melyek feltehetően Zrínyitől származnak.

Azonosítás: FERENCZI 444.

Zrinyiana: VI. disc. : a szerencséről szóló értekezés egy része („leginkább a szerencsének formája ... nem akarnak cselekedni, jól cselekszik”) Bacon egyik esszéjét követi egy darabig szinte szószerint, átvéve annak Livius-idézetét is, majd vitatkozik vele. Cf. BALOGH 1885, pp. 123–124; BERG 1946, pp. 132–134; KLANICZAY 1964, p. 419; NÉGYESY–KOVÁCS 1985, pp. 333–334. A fenti olasz kiadásban a részlet a *Della fortuna* című „saggio morale”-ban található: pp. 72–73.

442 (BZ 401)

[BANCHIERI, Adriano]: Trastulli della villa, distinti in sette giornate, dove si legono [sic] in discorsi, e ragionamenti novelle morali, morteggi arguti, sentenze politiche, hiperboli favolose, casi seguiti, vivaci proposte, et rime, e lettere piacevoli, proverbi significanti, essempli praticati, paradossi faceti, detti filosofici, accorte risposte. Curiosità drammatica del sig. Camillo Scaliggeri dalla Fratta (pseud. = Banchieri), l'Academico Vario. Con due tavole, una delle novelle, e l'altra delle cose più notabili.

In Venetia, appresso Gio. Antonio Giuliani, 1627. 8°, 336 pp.

Példányleírás: Piros papírkötés. A gerincen: 366. A metszésen, fölül: Hÿ 119.

Bejegyzések: A hátsó védőlevél rectón olasz nyelvű feljegyzések pénzkiadásokról.

Azonosítás: FERENCZI 545. A szerző megállapítása NVC alapján.

443 (BZ 413)

BARCLAY, John: Jo[annis] Barclaii Argenis. Editio novissima. Cum nominum propriorum elucidatione hactenus nondum edita.

Venetiis, 1657, ex typographia Christophori Tomasini. 12°, 562 pp.

Példányleírás: A gerincen: 49<3>0. A második előzéklevél versón: 189.

Possessorok: Az első táblán, belül: <ex libris proprijs Pauli Budini mp.> Az első előzéklevél rectón ugyanez, szintén áthúzva.

Azonosítás: FERENCZI 332.

444 (BZ 316)

BARCLAY, William: Guilielmi Barclaii De potestate papae. An et quatenus in reges et principes seculares ius et imperium habeat. Liber posthumus. Eiusdem De regno et regali potestate. Adversus Buchananum, Brutum, Boucherium, et reliquos Monarchomachos, libri VI. Editio nunc primum in Germania adornata emendatior.

Hanoviae, impensis ac typis Willermanianis, et consort. 1612. 4°, 825 pp.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. A metszés pirosra festve. Az első táblán, belül: 408.

Possessorok: A címlapon: *Ex libris Mgri Alexandrj Mikulich.*

Bejegyzések: A hátsó védőlevél versón Mikulich moralizáló, latin bejegyzése, Szent Ágostont idézve.

Azonosítás: FERENCZI 554.

445 (BZ 118)

Biblia sacra. Ex Sebastiani Castalionis postrema recognitione. Cum annotationibus ejusdem, et historiae supplemento ab Esdra ad Machabaeos, inde usque ad Christum, ex Josepho. Index praeterea novus, et is quidem locupletissimus. Basileae, per Petrum Pernam, 1573. 2°, 1446 coll.

Példányleírás: Vaknyomásos fehér bőrkötés. A metszés pirosra festve. Az előzéklevél rectón: n° 4.

Possessorok: A címlapon: *M. Christophorus Steidlmaierus, Austriaca Mystes, nunc temporis Gmündae aulicus, me sibi die 10. Augusti, Anno Dei-Hominis 1605. comparavit.* Ibid. más kézzel: *Erhardus Artner 1635.*

Azonosítás: FERENCZI 250.

Zrinyiana: Zrinyinek magától értetődően volt *Bibliá*-ja, valószínűleg több is, s feltehetően a Káldi-féle magyar fordítás is rendelkezésére állott. Hogy

melyik kiadás volt állandó olvasmánya, a Zrínyi-könyvtár állományában fennmaradtak valamelyike, vagy egy ma már elveszett példány, az nincs tisztázva. A Zrínyi *Biblia*-ismeretére vonatkozó adatokat itt közöljük. Valamennyi művében megmutatkozik a *Biblia* alapos ismerete és hatása; gyakran említ bibliai példákat s különös előszeretettel idéz latinul szentenciákat belőle. Ez utóbbiak gyakran közvetítő forrásból származnak; s olykor fejből, pontatlanul idéz. Cf. FARKAS 1895, pp. 418–426; FERENCZI EPhK 1917, pp. 329–336; HELLER 1925, pp. 65–106.

446 (BZ 331)

BOCCACCIO, Giovanni: I casi degl'huomini illustri di messer Giovan Boccaccio. Ne' quali si trattano molti accidenti di diversi principi, incominciando dalla creazion del mondo fin' al tempo suo, con l'istorie, e casi occorsi nelle vite di quelli. E i discorsi, ragioni, e consigli descritti dall'autore, secondo l'occorenza delle materie. Tradotti di lingua latina in volgare per M. Giuseppe Betussi. Con una nuova giunta fatta per messer Francesco Serdonai. Con due tavole l'una de capitoli, e l'altra copiosissima delle cose notabili.

In Fiorenza, per Filippo Giunti, 1598. 4°, 828 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 370. Az első táblán, belül: 524.

Possessorok: A címlapon: *Ex libris Matthaei Zuccati I.C.*

Azonosítás: FERENCZI 547.

447 (BZ 300)

BODIN, Jean: Demonomania de gli stregoni, cioè furori, et malie de' demoni, col mezo de gl'huomini, divisa in libri IIII, di Gio[vanni] Bodino francese. Tradotta dal K^r. Hercole Cato. Nel primo de' quali si tratta, la natura de' demoni; la communanza di essi con gl'huomini, et de' mezi divini, et naturali per sapere le cose occulte. Nel secondo, si tratta l'arte profana, et i modi illeciti usati da' sortilegi, ove si scuoprono que' modi, o trappole, da quali l'huomo si deve guardare. Nel terzo, si ragiona de' modi leciti, et illeciti, per prevenire, o cacciare i sortilegi, malie, et maligni spiriti. Nel quarto, et ultimo, il modo di far inquisitione, et forma di proceder contra i sortilegi, et delle prove requisite per le pene contra di loro ordinate. Con una confutatione dell' opinione di Gio[vanni] Vuier; la quale serve per confermare quanto nell'opera si contiene, et contra quelli, i quali niente credono a così fatte materie. Di nuovo purgata, et ricorretta. In Venetia, 1592, presso Aldo. 4°, 417 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Körülvágtatlan levelek. A gerincen: 126.

Azonosítás: FERENCZI 371.

Zrinyiana: Zrínyi ezoterikus érdeklődésével kapcsolatban cf. ZOLNAI 1938, p. 198.

448 (BZ 223)

BRUSONI, Girolamo: La poeta smarrita di Girolamo Brusoni. Finisce la gondola a tre remi, e il carozzino alla moda. All'illustrissimo signore il Signor D. Giacomo Maria Girolamo Stampa, marchese di Parona, cavaliere dell'Ordine di Calatrava, mastro di campo, questore del magistrato ordinario, e consigliere segreto di sua maestà catolica nello stato di Milano.

In Venetia, per Gasparo Storti, 1662. 12°, 444 pp.

A címlap előtt előzékcímlap és metszetes előzékcímlap is.

Példányleírás: Fehér papírkötés. A gerincen 89 [idegen jelzet]. Az első táblán, belül: 240. Az előzéklevel rectón: n° 89.

Azonosítás: FERENCZI 461.

449 (BZ 280)

BRUSONI, Lucio Domizio: L. Domitii Brusonii Contursini Lucani, viri clarissimi Facetiarum exemplorumque libri VII. Opus quidem eximium, ac mirabili cum rerum tum sententiarum scitu dignissimarum atque iucundissimarum varietate refertissimum. Nunc primum ab innumeris, quibus scatebat, errorum monstis repurgatum, inque lucem editum, opera ac studio Conradi Lycosthenis Rubeaquentis.

Basileae, ex officina Nicolai Brylingerii, (1559). 4°, 494 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 968. Az első táblán, belül: 76. A címlapon: n° 37.

Possessorok: A hátsó táblán, belül: *Sum Joannis Liszthij* [Listi I. János] *Transsyl. secretarij Imp. Ferdinandi ...* – a folytatás olvashatatlaná fakult.

Azonosítás: FERENCZI 400.

450 (BZ 203)

CALANIUS, Prosperus: Prosperi Calanii Sarzinensis medici excellentissimi Paraphrasis in librum Galeni de inaequali intemperie. Huic alia quaedam, eodem autore, medicinae candidatis haud vulgariter profutura, subiecimus, quae pagella proxime sequens declarabit.

Apud Seb. Gryphium Lugduni, 1538. 4°, 287 pp.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos félbőr kötés. A gerincen: 491.

Possessorok: Az első táblán, belül az olvashatatlanságig áthúzott bejegyzés 1592-ből. A címlapon: *In Vsum Georgij Ayblingerj J.V. Licentiatj. Ex dono charissimi et uenerandi loco parentis et affinis D. Jacobj Moserj J.V. Doctoris et Oetingensis Consiliarij et Cancellarij. Anno Dnj. M. D. CXII. mensis Julij 15. idibus Julij.*

Bejegyzések: Legalább 6–7 ismeretlen XVI–XVII. századi kéz sűrű, lapenkénti latin jegyzetei.

Azonosítás: FERENCZI 526.

451 (BZ 154)

CAMPANA, Cesare: Delle historie del mondo, descritte dal sig. Cesare Campana, gentil'huomo aquilanno. Volume primo, che contiene libri dieci. Ne' quali diffusamente si narrano le cose avvenute dall'anno 1570. fino al 1580. Nouvamente stampate, con gli argomenti a ciascun libro. Con una tavola de' nomi proprii, et delle materie.

In Venetia, appresso Giorgio Angelieri, et compagni, 1599. 4°, 584 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár bőrszalaggal. A gerincen: 154. Az első táblán, belül: 93.

Possessorok: A címlapon: *De ferrani e amicj* [?].

Bejegyzések: Ismeretlen XVI. századi kéz olasz margójegyzetei. Ceruzás figyelemfelhívó vonások.

Azonosítás: FERENCZI 292.

452 (BZ 279)

CAMPANA, Cesare: Delle historie del mondo, descritte dal sig. Cesare Campana, gentil'huomo aquilano, libri tredici. Ne' quali si narrano le cose avvenute dall'anno 1580, fino al 1596. Con un discorso intorno allo scrivere historie; et con gli argomenti a ciascun libro. Et nel principio una tavola copiosa delle cose più notabili contenute nell'opera.

In Venetia, per Giorgio Angelieri, et compagni, 1596. 4° 470 + 288 pp.

A Seconda parte... belső címlap nélkül.

Példányleírás: Pergamenkötés, egy pár fehér bőrszalaggal. A gerincen: 154. Az előzőeklevél versón: 317 [?].

Azonosítás: FERENCZI 399.

453 (BZ 102)

CARAMUEL LOBKOWITZ, Juan: Caramuelis dominicus, hoc est venerabilis Caporali, del medesimo di nuovo reviste, et accresciute.

In Venetia, 1662, presso Zaccaria Conzatti. 8°, 381 pp.

Példányleírás: Papirkötés. A gerincen: 617. Az előzőeklevél, versón: 241.

Azonosítás: FERENCZI 317.

454 (BZ 16)

CARAMUEL LOBKOWITZ, Juan: Caramuelis dominicus, hoc est venerabilis P. dominici a Jesu-Maria, Parthenii Ordinis Carmelitarum excalceat. generalis, virtutes, labores, prodigia, ecstases, et revelationes. Quibus lectorum instituitur ingenium, et voluntas formatur. Est opus universis ascetis et contemplativis; nec non rerum publicarum rectoribus, concionatoribus, liberalium artium, et sublimium scientiarum professoribus maxime necessarium. Historiae enim

eruditus contextus plerasque omnes quaestiones et difficultates, quae criticam, arithmetica, geometriam, logarithmicam, musicam, etc. dialecticam, physicam, metaphysicam, jurisprudentiam, politicam, theologiam scholasticam, moralemque, nec non medicinam concernunt, ingeniose dilucidat, et saecularium, et regularium mores ad leges generosas elimat. Authore reverendissimo et illustrissimo D. D. Joanne Caramuele, S. theol. doctore, Monsserratensium et Disenbergensium abbate, sacrae caesareae maiestatis sacellano, concionatore, consiliario, denominato episcopo Rosonensi et Regino-hratzensi.

Viennae in Austria, apud Matthaeum Cosmerovium, sacrae caesareae majestatis aulae typographum, anno a ChrIsto DeI FILIo e MarIa nato (= 1655). 4°, 616 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A bekötéshez latin kéziratos kódexből származó pergament használtak föl. A gerincen: 556. Az előzéklevel rectón: n° 21.

Azonosítás: KENDE 120; FERENCZI 233.

455 (BZ 189)

CAUSSIN, Nicolas: La corte santa del P. Nicolò Caussino. Trasportata dal francese dal sig. Carlo Antonio Coccastello. All'illustrissimo et reverendissimo signor, signor colendissimo, il signor abbate Francesco Tonti.

In Venetia, 1637, appresso Marco Ginammi. 8°, 410 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *fratris Theodori de Mantua*. Az első táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Comitis a Zrinio*.

Bejegyzések: Hátral, az utolsó védőlevél versón ismeretlen XVII. századi kéz bejegyzése: *Deus propter Sanctum tuum miserere mihi*. (Dr. 8. tévesen Zrinyinek tulajdonítja.)

Zrinyi bejegyzései:

hátsó táblán, belül: *I fiumi sono tributarij al mare sino al ultima / goccola [sic] di aqua*. (Dr. 8.)

Azonosítás: KENDE 43; FERENCZI 502.

Zrinyiana: A könyv helyéről és irányzatáról Zrinyi politikai tárgyú könyvei között cf. KLANICZAY 1985, pp. 186–187. Zrinyi bejegyzéséről cf. Kovács 1987–1988, p. 184.

456 (BZ 329/III a)

CAUSSIN, Nicolas: La corte santa del P. Nicolò Causino della Compagnia di Giesù. Parte terza, che contiene le massime delle due corti, santa e profana. Tradotta dal francese dal co. Teofilo Forni, gentilhuomo della camera della

regina di Polonia e di Svetia. All'illustrissimo e reverendissimo sig. monsignor Marco Antonio Vicentini, dell'una e l'altra Signatura della Santità del N. S. referendario, abbreviatore del Parco Maggiore, e vicelegato di Bologna.

In Bologna, 1652, per Carlo Zenero. 8°, 1029 pp.

Előzék címlapon: Le massime del P. Nicolò Causini.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: N° 236 [idegen jelzet]. Az első táblán, belül: 401.

Azonosítás: FERENCZI 548. Másik példánya: n° 528. A t. II. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban.

Zrinyiana: Vide n° 455.

457 (BZ 329/II)

CAUSSIN, Nicolas: Gli huomini di stato e di Dio della corte santa del M. R. padre Nicolò Causini della Comp. di Giesù. Parte seconda. Tradotta dal francese dal co. Teofilo Forni, gentilhuomo della camera della regina di Polonia e di Svetia. All'altezza serenissima della sig. duchessa di Mantova, etc.

In Bologna, per Carlo Zenero, 1650. 8°, 594 pp.

Előzék címlapon: Gli huomini di stato e di Dio.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: 357.

Azonosítás: Ferenczi 548. A könyv valójában a t. V., melyből a Parte prima nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban, miképpen a t. IV. sem.

Zrinyiana: Vide n° 455.

458 (BZ 43/I–II)

CHEMNITZ, Martin: Examinis concilii Tridentini, per dom. D. Martinum Chemnicium scripti opus integrum. Quatuor partes, in quibus praecipuorum capitum totius doctrinae papisticae, firma et solida refutatio, tum ex sacrae scripturae fontibus, tum ex orthodoxorum patrum consensu, collecta est, uno volumine complectens. Ad veritatis christianae, et antichristianae falsitatis cognitionem, perquam utile et necessarium. In prima parte huius examinis explicantur hi loci: De traditionibus. De peccato originis. De concupiscencia. De vocabulo peccati. De conceptione B. Virg. De operibus infidel. De libero arbitrio. De iustificatione. De fide. De bonis operibus. Cum indice diligentissime collecto, qui praeter materiam doctrinae, scripturae quoque testimonia explicata, aut ita citata, ut explicata videantur nec non patrum auctoritates, promptissime subministrat.

1599, Francofurti ad Moenum. 4°, 342 + 442 pp.

Belső címlapon: Secunda pars examinis decretorum concilii Tridentini ...

Példányleírás: Aranynyomásos, fehér bőrkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve, aranyozott, csillagos díszítéssel. A gerincen: 278.

Possessorok: Az első táblán, aranynyomással: [I.] H S (az első betűt a könyvtári címke takarja) 1600. A címlapon: *Ex possessione Matthaej Herpij Sz.*

Azonosítás: FERENCZI 520.

459 (BZ 43/III–IV)

CHEMNITZ, Martin: Tertia pars examinis decretorum concilii Tridentini, complectens explicationem locorum. De virginitate. De coelibatu sacerdotum. De purgatio; et De invocatione sanctorum. Adiecta est in singulis locis historia certaminum inde usque ab apostolorum temporibus. Authore Martino Chemnicio D.

Francofurti ad Moenum, 1599. 4°, 362 + 273 pp.

Belső címlapon: Quarta et postrema pars examinis concilii Tridentini ...

Példányleírás: A kötés és a metszés mint az előző I–II. kötetnél (n° 458). A gerincen: 279. Az előzőlevél versón: 136.

Possessorok: Az első táblán, aranynyomással: [I.] H S (az első betűt a könyvtári címke takarja) 1600.

Azonosítás: FERENCZI 385.

460 (BZ 220)

COSTO, Tomaso: Le otto giornate del fuggilozio di Tomaso Costo ove da otto gentilhuomini e due donne si ragiona delle Malizie di femine, e trascuragini di mariti. Sciocchezze di diversi. Detti argutti. Fatti piacevoli, e ridicoli. Malvagità punite. Inganni maravigliosi. Detti notabili. Fatti notabili, et esemplari. Con molte bellissime sentenze di gravissimi autori, che tirano il lor senso a moralità. E con tre copiosissime tavole l'una delle persone, e de gli autori citati nell'opera, l'altra del contenuto delle novelle, e la terza delle sentenze già dette. In Venetia, 1620. 8°, 617 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 336. Az első táblán, belül: 180.

Zrínyi bejegyzései:

hátsó védőlevél rectón: *Io amo chi mi struge
E seguo ogni or chi fuge
E chi mi uccide il mio morir non crede
Tal de miseri amanti e la mercede
Crudellissimo amore
Che mi disface il core
Con che giustitia fai che sempre mora
Chi le bellezze immortal in te adora*

Cf. Costo p. 139: „Crudelissimo Amore,
che m'impiegasti il core.

Con che giustizia fai, che sempre mora
 Chi bellezza immortale in terra adora?
 I'amo chi mi strugge,
 E seguo ogn'hor chi fugge.
 E chi m'uccide il mio morir non crede,
 Tal de' miseri amanti è la mercede,
 Potessi almen finire
 Colpianto il mio languire,
 Che'n lagrime cangiando il mio gran foco,
 Farei fiumi, e torrenti in ogni loco.
 Ma s'è per proprietate
 Amor senza pietate,
 Come farà morir, per trar di stento,
 Un, che vivendo more ogni momento?"

(Dr. 9. hibásan.)

Azonosítás: KENDE 54 (közli a bejegyzés első 4 sorát is); FERENCZI 1/c.

Zrinyiana: Zrinyi olasz versbejegyzéséről cf. KOVÁCS 1979. pp. 162–163; KOVÁCS 1982, pp. 18–20 (a címlap és a bejegyzés hasonmásával); KOVÁCS 1985, pp. 26, 104–107, 353; KOVÁCS 1987–1988, p. 181.

461 (BZ 86)

a) Della famosissima Compagnia della Lesina dialogo, capitoli e ragionamenti. Con l'assottigliamento in tredici punture della punta d'essa Lesina. Alla quale s'è rifatto il manico in trenta modi, doppio quelli in venti altri. Poi si danno cinquantacinque ricordi di filocerdo de' risparmiati, tredici spaghi di M. Uncino Tanaglia, la cassetina da riporvi la Lesina, et utilissimi precetti della Compagnia a' suoi massai. Con la nuov'aggiunta del modo di ricevere li novitii, delle pene debite a' cattivi lesinanti, di tre consulti delle matrone per entrare in questa Compagnia. E de gli avvertimenti sopra le malitie de' contadini. Post insieme dall'academico speculativo e raccolti dallo economo della spilorceria. Con la tavola delle cose più notabili.

In Venetia, 1627, appresso Ghirardo, et Iseppo Imberti fratelli. 8°, 109 ff.

b) Continuatione de gli ordini, et capitoli della Compagnia della Lesina. Nella quale si contiene il modo di ricevere novici, et le punctioni, che si danno a chi trasgredisce gli ordini di detta Compagnia. Compositione dello speculativo academico et cittadino venetiano.

In Venetia, 1619, appresso Gio. Battista Bonfadino. 8°, 70 ff.

A f. 30. belső címlapon: Consulto delle matrone...

Példányleírás: Kiadói kolligátum? A gerincen: 610; 86. Az első táblán, belül: 246. Az előzéklevel rectón: 86.

Azonosítás: FERENCZI 488.

462 (BZ 167)

DEL RIO, Martin-Antoine: *Disquisitionum magicarum libri sex, quibus continetur accurata curiosarum artium, et vanarum superstitionum confutatio, utilis theologis, iurisconsultis, medicis, philologis. Auctore Martino Del Rio, Societatis Jesu presbytero, LL. licentiato, et theologiae doctore, olim in academia Graetzensi, et Salamanticensi publico sacrae scripturae professore. Prodit opus ultimis curis longe et auctius et castigatius.*

Moguntiae, sumptibus Petri Henningii bibliopolae, anno 1624. 8°, 1070 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált, kódexből származó pergamenen latin szöveg maradványai. Az előzéklevél versón: 384.

Possessorok: Az előzéklevél versón Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal. A címlapon: *Sum Stephanj Jona mppa 1625*. Alatta két kereszt alakban elhelyezve Jóna jelmondata: *Post tenebras – Spero lucem, és Non desperer – Meliora lapsis*.

Bejegyzések: Néhány helyen aláhúzások a szövegben.

Azonosítás: KENDE 58; FERENCZI 302.

463 (BZ 231)

a) (DONZELLINI, Girolamo; ed.): »*Epistolae principum, rerum publicarum, ac sapientum virorum. Ex antiquis et recentioribus, tam Graecis, quam Latinis historiis et annalibus collectae. Opus ... nunquam antea editum.*» (Venetiis, apud Jordanum Zilettum, 1574.) 8°, 418 pp.

b) NIGER. Franciscus: *Francisci Nigri De conscribendis epistolis tractatio. Libanii sophistae eiusdem generis libellus e Graeco in Latinum conversus. Omnia denuo, ad fidem castigatissimorum exemplarium, quam diligentissime restituta.*

Venetiis, apud Altobellum Salicatum, 1573. 8°, 72 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés, rajta tollal: *EPISTOLAE*; két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 487. Az a) mű címlevele hiányzik.

Possessorok: Az első táblán vaknyomással: „...O L A 1 5 6 3” – az első két betűt a könyvtári címke takarja. Az első táblán, belül: *Ex numero librorum <Stephani[?]> Arnheimiensis*. Alatta más kézzel: *Ex dono praenominatj <Stephanj> hunc mihi uendico librum Erasmus a Dietrichstain. Datus est mihi in uinculum perpetuj amorjs recordationisque nunquam intermoriturae. Praegae*. Alatta más kézzel: *Emi per 35 ks*. Az a) mű számozatlan f. 12 versón, az index után: *In Silentio et Spe. Andreae Ruthkay mp*. A b) címlapon: *Andreae Ruthkay mp*. A hátsó táblán, belül: *Quid miraris dom |...| Comitatus Nitriensis Scepusiensis Gf.*

Azonosítás: FERENCZI 465. Az a) mű címlapja NUC alapján.

464 (BZ 200)

DREXEL, Jeremias: Hieremiae Drexelii e Societate Jesu Opera. Cum indice quadruplici, et symbolis aeneis, coniunctim in lucem data. Editione altera. Monachii, apud Melchiorem Segen bibliopolam et Nicolaum Henricum electoralem typographum, anno 1629. 4° 1144 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A metszés aranyozva. Az előzéklevel rectón: n° 65; a versón: 460.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Sors bona ... 1652” ex librise. A címlapon: *Collegij Societ. Jesu Graecij Catalogo inscriptus 1646*. A hátsó táblán, belül, Heinrich DAUN kezével: *Nro. Ex libris comiti Adami a Zrinio*.

Azonosítás: FERENCZI 528.

465 (BZ 133 a)

Exemplar reconciliationis cum Hungaris factae 23. Junii, anno 1606, nec non conditiones pacis Turcicae.

Patakini, typis illustrissimae principis, excudebat Georgius Renius, anno 1653. 2° 582 pp.

A p. 31: Incipiunt articuli regni Hungariae ... ab anno 1608 usque ad novissimam dietam anni 1649.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 104.

Azonosítás: KENDE 66; FERENCZI 258; RMK II, 791.

466 (BZ 133 b)

Exemplar reconciliationis ...

A n° 265. másik példánya.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 105.

Azonosítás: KENDE és FERENCZI nem jelöli; RMK II, 791.

467 (BZ 246)

[FERNÁNDEZ, Gerónimo]: La seconda parte dell'istoria del valorosissimo prencipe don Belianis, figliuolo dell'imperatore don Belanio di Grecia. Tradotta di lingua castigliana in italiana da Oratio Rinaldi bolognese.

In Venetia, appresso Sebastiano dalle Donne, [1587]. 8° 165 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. A bekötéshez felhasznált, kódexből származó pergamenen latin szöveg maradványai. A gerincen: 408. A címlapon: 155.

Bejegyzések: A hátsó táblán, belül ismeretlen XVII. századi kéz számításai, tollpróbái.

Azonosítás: FERENCZI 359. A hiányzó adatok NUC alapján.

468 (BZ 257)

FOXÉ, John: Rerum in ecclesia gestarum, quae postremis et periculosis his temporibus evenerunt, maximarumque per Europam persecutionum ac sanctorum Dei martyrum, caeterumque rerum si quae insignioris exempli sint, digesti per regna et nationes commentarii. Pars prima. In qua primum de rebus per Angliam et Scotiam gestis, atque in primis de horrenda, sub Maria nuper regina, persecutione, narratio continetur. Autore Joanne Foxo Anglo.

Basileae, per Nicolaum Brylingerum et Joannem Oporinum, (1559). 2°, 732 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. A gerincen: <133>, 553. Az előzéklevel rectón: n° 18; a versón: 361.

Azonosítás: FERENCZI 418.

469 (BZ 184)

a) [FRANCKEN, Christian?]: Dolium Diogenicum strepitu suo collaborat dynastis christianis bellum in Turcas parantibus.

[Pragae, 1594.] 4°, 12 ff.

b) DOMANNUS, Joannes: Joannis Domanni Pro Westphalia ad Cl. V. Justum Lipsium apologeticus. Editio Germana, quam solam autor suam agnoscit.

Helmaestadii, in illustri Julia Academia, ex officina Jacobi Lucii, anno 1591. 4°, 36 ff.

c) FRANCKEN, Christian: Analysis rixae christianae, quae imperium turbat, et diminuit Romanum. Auctore Christiano Francken Gardelebiense.

Pragae, in officina Schumaniana, anno 1595. 4°, 12 ff.

d) RANTZAU, Heinrich von: Calendarium Ranzovianum astronomicum et ecclesiasticum, anni a nato Christo 1592, a prima creatione 5554, a diluvio 3898, a primo Paschate 3101, a prima Oldenburgicorum comitum in reges Daniae electione 144. Ab ultima Dithmarsiae victoria 35. Indictionis 5. Numeri aurei 16. Cycli solaris 5.

1592, Lipsiae, (ex officina typographica Abrahami Lambergi). 4°, 20 ff.

e) De expedita Hollandiae, Zelandiae, et ditionis Ultraiectensis expugnatione, ad serenissimum regem Hispaniarum, et illustrissimos eius principes, brevis consultatio.

Luxemburgi, 1591. 4°, 13 ff.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Vaknyomásos bőrkötés. A gerincen: 236 (ugyanott a kötet tartalmáról: *Caselli et aliorum orat*: – ami voltaképpen a n° 347. kötet tartalmára utal). Az első táblán, belül: 466.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Azonosítás: KENDE 191; FERENCZI 504. A kötet valamikor egységet alkotott, a gerincre írt cím alapján, a n° 347. alatti Caselius-kolligátummal.

470 (BZ 265)

FREYTAG, Adam: L'architecture militaire ou la fortification nouvelle, augmentée et enrichie de forteresses régulières, irrégulières, et de dehors; le tout à la pratique moderne par Adam Fritach mathematicien.

A Leide, chez les Elzeviers, 1635. 4° magno, 179 pp. + 185 tabb.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. Az első táblán, belül: 470.

Bejegyzések: A tab. 180. versón olvashatatlanságig áthúzott, nagy *M*-mel kezdődő szó, vagy név. A pp. 121–128. újkori kutató kezétől származó ceruzás jegyzetek: a *Tábori kis tracta* Rónai Horváth Jenő-féle kiadásának megfelelő lap számai.

Azonosítás: KENDE 74; FERENCZI 262.

Zrinyiana: A *Tábori kis tracta*-nak a táborhelyekről szóló része Freytag előadását és ábráit követi, s a szerzőre Zrínyi név szerint is hivatkozik. Cf. SZÉCHY 1896–1902, t. I, p. 236; MARKÓ 1939, p. 65. Hogy Zrínyi a fenti francia kiadást használta, nem pedig az öt évvel korábbi latint, azt az bizonyítja, hogy a Freytag-tól átvett részlet elején két ízben is a katonát *szoldat*-nak nevezi a francia szó mechanikus átvételével, s csak néhány sorral később helyettesíti az idegen szót a magyar *vitéz*-zel.

471 (BZ 277)

GABELMANN, Nicolaus: Nicolai Gabelmanni Germani Monomachiae Hungaroturcicae carminum libri duo. Ad illustrissimum D. et magnanimum heroem D. Franciscum de Nadasdy perpetuum terrae Fogeras [sic] et comitatum Sempronienensis, Castriferrei Comitem etc. Adiectae sunt aliae duae odae, altera de strage Turcarum Sarkansigethana, altera de fertilitate Hungariae. Lege, iudica.

Patavii, 1590, apud Paulum Meietum. 4°, 56 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 35 [idegen jelzet]. Az előzőek-lel versón: n° 35.

Possessorok: A címlapon: *Nobili ac prudentissimo viro D. Thomae Nagy Judici Sempronienensi aequissimo, Memoriae gratia misit patauii Gablmannus 17 Junij Ao. [15]90.*

Azonosítás: KENDE 77; FERENCZI 397; App. Hung. 532.

472 (BZ 39)

GENTILI, Alberico: Alberici Gentilis De legationibus libri tres.

Londini excudebat Thomas Vautrollerius, 1585. 4°, 146 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár piros vászonszalaggal. Az első táblán, belül: 209. A címlapon: *n*^o 40.

Azonosítás: FERENCZI 496.

473 (BZ 115)

GESNER, Konrad: Conradi Gesneri medici Tigurini Historiae animalium, lib. I. de quadrupedibus viviparis. Opus philosophis, medicis, grammaticis, philologis, poetis, et omnibus rerum linguarumque variarum studiosis, utilissimum simul iucundissimum futurum.

Tiguri, apud Christ. Froschoverum, anno 1551. 2°, 1104 pp.

Példányleírás: Fatáblás bőrkötés, két pár rézcsattal. Az előzéklevel rectón: *n*^o 3; a versón: 411.

Possessorok: Az első táblán, belül, Heinrich DAUN kezével egy beragasztott cédulán: *Comitis a Zrinio*. Lejebb, más kézzel: *Sum Joannis Listij* [Listi III. János] *L. B. in Köpchen. Dono datus est liber iste a me suprascripto Ex. Comiti Nicolao Zrinio Croatiae Bano Domino meo Charissimo*. A címlapon: *Munificentia Dominorum Bossany de Redek 1576 Zachariae Mossoczj Episcopi Tinninien*. Ibid.: *Ex libris Georgij Branik de Ujhelly ab A^o 1643*. – a p. 414. lévő bejegyzése szerint 1650-ben még övé a könyv. A címlapon még egy bejegyzés kivágva.

Bejegyzések: Branik, Mossóczy és egy ismeretlen kéz (Listi?) latin és magyar glosszái, margójegyzetei. A bejegyzések egy részét Dr. 144–183. tévesen Zrinyinek tulajdonította.

Azonosítás: KENDE 80 (a bejegyzéseket tévesen Zrinyinek tulajdonítja); FERENCZI 242.

474 (BZ 391)

GUICCIARDINI, Lodovico: Omnium Belgii, sive inferioris Germaniae regionum descriptio. Ludovico Guicciardino nobili Florentino auctore. Recens ex idiomate Italico, ad exemplar tertium ac postremum ab ipso auctore recognitum, magnaue passim accessione locupletatum, in Latinum sermonem conversa. Regnero Vitellio Zirizaeo interprete. Insertis passim cum regionis cuiusque, tum et urbium quoque praecipuarum tabulis geographicis. Adjectisque, supplendo et illustrando Guicciardino, nonnullis additamentis.

Amstelrodami [sic], excudebat Guilielmus Janssonius, sub signo solaris, anno 1613. 2°, 315 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 552. Az előzéklevel rectón: *n*^o 17; a versón: 306.

Possessorok: A címlapon: *Francisci Listij*.

Azonosítás: KENDE ZÁ 10; FERENCZI 256.

475 (BZ 379)

HELTAI Gáspár: »Chronica az magyaroknak dolgairol: mint iöttec ki a nagy Scythiaból Pannoniában. Es mint foglaltac magoknak az országot. Es mint birtác aszt hertzegröl-hertzegre, es királyról-királyra, nagy soc tusakodással es szántalan soc viadallyokkal. Mellyet Heltai Gaspar megírta magyar nyeluen, es ez rendre hoszta az Bonfinius Antalnac nagy könyueböl es egyeb historias könyuekböl nem kiczin munkáual.«

(Colosvarot 1575, Heltaj Gasparne.) 2°, 208 ff.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. A címlevél hiányzik. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Comitis a Zrinio*.

Bejegyzések: Ismeretlen XVII. századi kéz latin jegyzetei, tollpróbái a szöveg végén, f. 208r.

Zrínyi bejegyzései?: A könyv számos helyén aláhúások, figyelemfelhívó jelek talán Zrínyi kezétől: f. 18r, 17. sor; f. 38r, 14. sor („Canisaban”); f. 45v, alulról 20. sor; f. 54r, alulról 11. sor; f. 56r. alulról 13, 9, 8. sor; f. 57, 17. sor; f. 69r, 3–4. sor; f. 73v, 2. bekezdés; f. 76r, alulról 17. sor; f. 78r, 1. bekezdés; f. 82v, alulról 7, 5. sor; f. 83r, 4. bekezdés („Szüle kedig [t.i. Szilágyi Erzsébet] eszt a Mátyást Colosvárot”); f. 83v, 2. bekezdés (Hunyadi dicsérete); f. 84r, 9. sor; f. 84v, 10. sor; f. 122r, felül (Giskráról); f. 137r, 5. sor („Kiniszi Pál”); f. 150v, XXXVIII. része címe („Mattyas kiralynac a romai Frideric czászár ellen valo hada”); f. 165v, felül (a hamisan ítélezők büntetéséről). A könyvben több margójegyzet is található, melynek írásképe a Zrínyire emlékeztet. Ugyanakkor tartalmilag e bejegyzések meglehetősen primitívek, többnyire csak megismétlik Heltai szavait, nem emlékeztetve Zrínyi jegyzetelési gyakorlatára. Bár Heltai kötetét érett korában is forgatta, a jegyzetek esetleg még tanuló korából származhatnak. DRASENOVICH ezeket nem ismeri – vagy nem tartotta Zrínyiének. Egy részük a könyv későbbi be-, vagy újrakötésekor megcsonkult.

f. 51r: „[III.] Bela k. szörzé a suplicalásnac módiát” – A margón: *vk [...]* / *m[...]* | *mosk[...]*.

f. 73r: „Az üdőben ket attyafi a Paleologus nemzetből veszednec vala egymással a görög Czaszári birodalomért. Es az egyic el küldte a Törökekhöz, es azzokat hivatá segítségül ...” – A margón: *Ith hyuot | Török | segets[eget]*.

f. 73v: Nikápolynál a franciák „mikoron a Töröc sereg eleybe iutottanac volna, minnyáian le szekénec az louakról, es el boczátván a lovakat, gyalog kezdénec vini a Törökeckel.” – A margón: *[.] az fran/[ci]ak gia/[lo]gh szal/[na]k es/[u]gh wijnak*.

Ibid.: A nikápolyi vereség leírása. – A margón olvashatatlaná vált bejegyzés.

f. 101v: Hunyadi János címeréről. – A margón: *Notae*.

f. 107r: Hunyadi János betegsége. – A margón: *NB*.

f. 134r: Moldvabányán egy foglyot hoznak Mátyás király elé – A margón: *Az megleh[et]*.

f. 161v: „Mátyás megszállá Köszeget és keves munkával megvövé aszt” – A margón: *Megh | veszy | Közöget*.

f. 163r: „Szapollyai István megszállja Betset. – A margón: *Me[gh] | szall-[ja] | Bech[et]*.

f. 163v: Felül a margóra nyomtatva: „Nagy adót veszen Mattyas király” – Felette: *Tota putret [?] | patria [?]*.

f. 164v: Bécs meghódolása. – A margón: *[me]gh veszy | [Be]cheth*.

f. 187v: Egy magyar úr II. Ulászlóval csúfolódva „monda: Szent Márc vala, nem szent Lucáts”. – A margón: *[Sz]ent mark | [v]ala nem | [Sz] Lukach*.

f. 188v: Sopron Miksához pártol. – A margón: *Sopron*.

Azonosítás: KENDE 86; FERENCZI 427; RMNY I, 360. Faksimile-kiadás: ed. VARJAS Béla, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1973, KULCSÁR Péter tanulmányával (Bibliotheca Hungarica Antiqua, VIII).

Zrinyiana: Latin Bonfini-kiadása mellett Zrínyi rendszeresen forgatta Heltai átdolgozását, melyet a Malvezzi *Discorsi*-jába írt bejegyzései szerint „Magyar Bonfinius”-nak nevezett. Malvezzi könyvébe a magyar történeti példákat gyakran Heltai alapján, az ő szavait idézve s pontos hivatkozást adva jegyezte be; vide n° 163. Prózai írásaiban gyakran kimutatható Heltai magyar szövegének a követése. *IV. disc.*: Nagy Lajost Heltai nyomán „ördögös Lajos”-nak nevezi; *87. af.*: a Malvezzi p. 202-re Heltai nyomán s az ő lapszámára hivatkozva beírt jegyzetet beemeli az aforizma szövegébe, de ott tévesen már Bonfini-t említi. A *Mátyás-elmélgések* írásakor Heltai állandóan kéznél van, tőle veszi p. 180. a Zsigmond-tól való származás mondáját; p. 186: a Zvornik alatti vereség leírásakor Heltai mondatát variálja; stb. Cf. KLANICZAY 1964. pp. 555–556.

476 (BZ 215)

a) [ISSELT, Michael von]: *Mercurii Gallobelgici, ... Tomus secundus, ...* A n° 145. másik példánya.

b) ONOSANDROS: *Onosandri Graeci autoris De re militari, commentarius in latinum sermonem conversus, a Joachimo Camerario Pabepergensi, et nunc primum a filiis editus. Cum proemio ad D. Lassarum Swendium, et epistola ipsius lectu dignissima. Praeterea Francisci Petrarchae De officio et virtutibus imperatorum.*

Noribergae, (in officina Gerlachiana per Paulum Kaufmannum), 1595. 8°, 151 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés. A gerincen: 600. Az első táblán, belül: 178.

Possessorok: Az a) címlapon: *Magnifico domino, domino Ioanni Lysthio* [Listi II. János] *de Kepchen etc. Domino et patrono obseruandissimo. Viennae dono dedit Georgius Merse de Zynye. 1595. 9. Julij.*

Zrínyi bejegyzései?:

a) p. 15: Az 1593. szept. 3-ával kapcsolatban említett „Agriam” aláhúzva, – mellette a margón: *Zagrabiam.* – Zrínyi bejegyzése?

Azonosítás: FERENCZI 482. A *Catalogus* III. 61. tételének a n° 145. felel meg; a jelen kolligátumra tévesen került a DAUN-féle rendezéskor az ugyanezen tételre utaló címke. A sorozat egyéb kötetait vide n° 144, 543, 677.

477 (BZ 58)

KEMÉNY János: Gilead balsamuma. Az az, Sz. Dávid száz ötven soltárinak, céljok és értelmek szerént egyben szedegettetéseknek, és kilencz részekben alkalmaztatásoknak tablaja. Az Ov és új Testamentumbéli szenteknek-is, külömb külömb féle alkalmatosságokkal szerzett, söt az Istennek sz. könyveiben, azon kívül az apocryphusokban-is, tanuságunkra meg-irattatott nevezetesb buzgo imádságokéival egygyütt bé-summálván s' rekesztvén Idvezitönk maga formálta könyörgéssel. Gyerö Monostori Kemeny Janos irta Tatár országi rabságában.

Sarospatakon, nyomtatta Rosnyai Janos, 1659-ben. 4°, 240 pp.

Példányleírás: Rongált, piros papírkötés. A gerincen: 290. Az első táblán, belül: 29.

Possessorok: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Comitis a Zrinio.*

Azonosítás: KENDE 101; FERENCZI 224; RMK I, 947.

478 (BZ 386)

KHUNRATH, Heinrich: Amphitheatrum sapientiae aeternae solius verae, christiano-kabalisticum, divino-magicum, nec non physico-chymicum, tertrium, catholicum. Instructore Henrico Khunrath Lips. theosophiae amatore fideli et medicinae utriusque doct. Hallelu-Jáh! Hallelu-Jáh! Hallelu-Jáh! Phy diabol! E millibus vix uni. Anno 1602.

(Hanoviae excudebat Guilelmus Antonius, 1609, ad decennium a prima impressionis die.) 4°, 222 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán vaknyomásos címer: oroszán, a nyakában láccal. A gerincen: 113. Az első táblán, belül: 378.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Sum Francisci Gschwindii. Iste liber est meus, donatus mihi Georgius Wilhelmus Kralovits* [?].

Azonosítás: KENDE 102; FERENCZI 243.

479 (R-I-4°-15)

a) [KRÄMER (Institoris), Heinrich; SPRENGER, Jakob]: (Malleus maleficarum.)

[Speyer, Peter Drach, ante 15. Apr. 1487.] 2°, [130] ff.

Cím nincs, a szöveg kezdete (a1v): Appologia auctoris in malleum maleficarum.

b) (THURÓCZY János): Chronica Hungarorum.

(Illustrissimorum Hungariae regum chronica in inclita terre Moraviae civitate Brunensi lucubratissime impressa finit feliciter, anno salutis 1488. die 20. Martii.) 2°, [168] ff.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Vaknyomásos bőrkötés; réz sarokveretekkel és két pár csattal. Az előzékként beragasztott pergamen levélpár latin kéziratos kódexből származik. Az a) mű elején, az üres a1 rectón: *n° 22*.

Bejegyzések: Az a) műben egy ismeretlen XVII. századi kéz rövid latin és német jegyzetei a margón. A b) műben legsűrűbben egy ismeretlen XVII. századi kéz jegyzetel, latinul. Egy másik, régebbi kéz rövid latin bejegyzései is elkülöníthetők helyenként. A b) mű bejegyzéseit KENDE 224. tévesen Zrínyinek tulajdonítja.

Azonosítás: KENDE 224. a) HAIN 9238. b) RMK III, 16.

Zrinyiana: Egyes magyar történeti példákat Zrínyi Thuróczyból is meríthetett. Cf. NÉGYESY-KOVÁCS 1985, pp. 82–84, 327. Nincs azonban egyetlen olyan magyar középkori utalás vagy példa-felidézés Zrínyinél, mely Bonfiniból, vagy Heltaiból ne lenne magyarázható. Thuróczy művének forrásként való felhasználása ezért kétséges.

480 (BZ 11)

KROMER, Marcin: Martini Cromeri De origine et rebus gestis Polonorum libri XXX. Recogniti ab autore, una cum funebri eiusdem autoris oratione, Sigismundi regis vitam compendiose complexa, et aliquoties iam prius edita. Accessit modo iudicium Francisci Robortelli Utinensis De authore etc. libro. Basileae, per Joannem Oporinum, [1558]. 2°, 719 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 66. Az első táblán, belül: 438.

Bejegyzések: Ismeretlen XVII. századi kéz rövid latin jegyzetei és figyelemfelhívó jelei (mutató kéz) a lapszéleken.

Azonosítás: FERENCZI 246. A keltezés NUC alapján.

481 (BZ 322)

a) LEONICUS Thomaeus, Nicolaus: Nicolai Leonici Thomaei De varia historia libri tres, nuper in lucem editi. Index insuper tum capitum, tum eorum quae notatu digna sunt locupletissimus.

Apud Gryphium, Lugduni, 1532. 8°, 336 pp.

b) AUGUSTINUS Aurelius: D. Aurelii Augustini Hipponensis episcopi Retractationum libri II.

Lugduni, apud Joannem Frellaeum, 1536. 8°, 124 pp.

c) PLUTARKHOS: Homeri vita ex Plutarcho in Latinum tralata per Jo[annem] Rhellicanum, Tigurinum. Una cum eiusdem annotationibus marginalibus, ac epistola nuncupatoria, in qua libri argumentum continetur, et quibusdam *poiétomasigón* cavillis respondetur. Item eiusdem Joan[nis] Rhellicani Stockhornias. Ad lectorem: hoc Plutarchi opusculo non solum schematum troporumque copia ac diversitas, sed et disciplinarum omnium semina, omniumque fere fabularum mythologiae, philosophiae denique totius fontes apud Homerum extare docentur. Id quod se haud frustra in ipsa adeo libelli fronte admonitum, candidus lector agnoscet; ac optimi cuiusque opera et vigiliis iuvari sua studia, grato animo accipiet.

Basileae, 1537. 8°, 139 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált kódexből származó pergamenen latin szöveg maradványai. A gerincen: 593.

Possessorok: Az a) címlapon: *Ex liberalitate et donatione Re[ve]rendissimi et Doctissimi Viri [.....]mini [.....]ris Se[.....]me et pa[.....]ni pottendorffij Vigilantissimi, possidet me Simon Stängl. Ludi oppidi praedicti eorumque juventutis moderator. Anno 183 [recte: 1583] die [?] 6: focus [?] Julij. Auxilium meum a Domino qui fecit coelum et terram.* – a bejegyzés egy része a lap szélével leszakadt. Ibid.: *Sum Mathiae Karner Stadensis [?] 1562. a) p. 1: Sum ex libris Simonis Sfingelij [?] Rampacensis Austriaci Auxilium meum a Domino.*

Bejegyzések: A címlapon bejegyzések talán Karnertől, a szöveg mellett latin margójegyzetek a possessoroktól. Az a) mű hátsó védőlevél rectón Stängl nyolc soros német bejegyzése 1583-ból.

Azonosítás: FERENCZI 555.

482 (BZ 67)

a) LIPSIUS, Justus: Justi Lipsii De constantia libri duo, qui alloquium praecipue continent in publicis malis. Quinta editio, melior et notis auctior. Lugduni Batavorum, ex officina Plantiniana, apud Franciscum Raphelengium, 1591. 8°, 120 pp.

b) MORNAY, Philippe de: Philippi Mornaei, nobilis Galli Vitae mortisque, atque adeo humanarum actionum christiana ac pia consideratio. Interprete Arnoldo Freitagio Embricensi. Herbornae, excudebat Christophorus Corvinus, 1594. 8°, 64 pp.

c) TAURELLUS, Nicolaus: De vita et morte libellus. In quo in primum ex Aristotelis sententia vitae mortisque causae disquiruntur. Postea vero quaesti-

onibus, et propositionibus aliquot accuratius, et magis exquisite quid vita morsque sint exponitur. A Nicolao Taurello Montbelgardensi physices, et medicinae professore publico in Altdorfiensi Noribergensium Academia.

Noribergae, in officina typographica Catharinae Gerlachiae, anno 1586. 8°, [84] ff.

d) STRADLING, John: De vita et morte contemnenda, libri duo. Quorum prior vitae, posterior mortis contemptum speciatim suadet. Familiari colloquio, perspicua methodo, succincta brevitate. Ad egregium et illustrem virum Edwardum Stradlingum, equitem auratum. Authore Joanne Stradlingo. Francofurti, apud heredes Andreae Wecheli, Claudium Marnium et Joannem Aubrium, anno 1597. 8°, 123 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. A gerincen: 323.

Possessorok: Az első táblán vaknyomással: C[omes] G[eorgius] T[hurzo] R[egni] H[ungariae] P[alatinus] 1611.

Bejegyzések: A nyomtatás kifakult betűi helyenként tollal pótolva. A d) műben néhány helyen piros tintás aláhúzások.

Azonosítás: FERENCZI 569.

483 (BZ 247)

a) LOOS, Cornelis: Illustrium Germaniae scriptorum catalogus. Quo doctrina simul et pietate illustrium vita, et opere celebrantur. Quorum potissimum ope, literarum studia, Germaniae ab anno 1500. usque 81. sunt restituta; et sacra fidei dogmata a profanis sectariorum novitatibus, et resuscitatis veteribus olim damnatis haereseon erroribus vindicata. Cornelio Loos Callidio auctore.

Moguntiae, typis inventricis, apud Casparum Behem, anno 1581. 8°, [120] ff.

b) (SANDERS, Nicholas): De justicia Britannica, sive Anglica, quae contra Christi martyres continenter exercetur.

Ingolstadii, ex officina typographica Davidis Sartorii, anno 1584. 8°, 92 pp.

c) LINDT, Willem van der: De fugiendis nostri saeculi idolis, novisque ad unum omnibus istorum evangelicorum dogmatibus, nefariisque irreligiosorum quorundam moribus, religiosa, piaque ad omnes ubique Christianos, piosque inprimis concionatores admonitio. Auctore Wilhelmo Damasi Lindano, ecclesiae Ruvemundens[is] episcopo. Cui auctarii loco attexta est popularis apologia, qua ecclesia Christi catholica defenditur adversus insanas, immo sycophanticas adeoque sathanicas haereticorum calumnias, quod idolatrica sit, aut meretrix Babylo-nica, aut denique Baalítico imaginum, sanctorumque cultu contaminata, et quod ore impurissimo sacrilegi blaterant, prophana et constuprata.

Coloniae, apud Maternum Cholinum, 1580. 8°, 217 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Szakadt pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. A gerincen: 395. Az első táblán, belül: 77.

Possessorok: Az a) címlapon: *Liber Jacobi Boskouich Emptus 12 ...* – a könyvtári pecsét takarja.

Azonosítás: FERENCZI 454. A b) mű esetében a szerző nevét lásd p. 1.

484 (BZ 17)

LUITPRANDUS: Luitprandi subdiaconi Toletani Ticinensis diaconi tandem Cremonensis episcopi Opera quae extant. Chronicon et adversaria nunc primum in lucem exeunt, P. Hieronymi de la Higuera Societatis Jesu presbyteri, D. Laurenti Ramirez de Prado consiliarii regii notis illustrata.

Antverpiae, ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti, 1640. 4° magno, 592 pp. Előzékcímlap: Luitprandi opera.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 77. Az első táblán, belül: 433.

Azonosítás: KENDE 127; FERENCZI 235.

485 (BZ 112)

a) MALVEZZI, Virgilio: Davide perseguitato del marchese Virgilio Malvezzi. Dedicato all'illustrissimo sig. il sig. conte Benedetto Iberti. 1637, in Venetia, presso il Sarzina. 8°, 167 pp.

b) MALVEZZI, Virgilio: Il Romulo del sig. marchese Virgilio Malvezzi. Dedicato alli illustrissimi signori Francesco Maria, et Antonio Zeno, dell'eccellentissimo sig. cavalier e procurator. In Venetia, 1633, presso Andrea Baba. Si vende a S. Marco, sotto li portici delle Procuratie Nove. 8°, 120 pp.

c) MALVEZZI, Virgilio: Il Tarquinio Superbo del sig. marchese Virgilio Malvezzi. Dedicato al molto illustre, et eccellentissimo signor, il signor Paulo Stecchini. Terza editione di Venetia. In Venetia, 1636, presso Andrea Baba. Si vende a S. Marco, sotto li portici delle Procuratie Nuove. 8°, 128 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum? Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen: 9 [idegen jelzet]. Az előzékleveél versón: 257.

Possessorok: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Ex libris comiti Adami a Zrinio*.

Zrínyi bejegyzései:

első táblán, belül: *Sors Bona | nihil aliud* (DRASENOVICH nem ismeri.)

a) címlapon: *Sors Bona | nihil aliud* (DRASENOVICH nem ismeri.)

a) pp. 43, 98, 113, 129: Figyelemfelhívó jelek a lapszélén.

Azonosítás: KENDE ZÁ 12; FERENCZI 326.

Zrinyiana: Malvezzi *Il Romulo*-jának érvelését hasznosítja Zrínyi *Mátyás-elmékedések* pp. 184–185. Cf. KLANICZAY 1985, pp. 188–189.

486 (BZ 239)

MARAVIGLIA, Giuseppe Maria: Degli errori de savi consagrati a Minerva. Parte prima. Del P. D. Giuseppe Maria Maraviglia, chierico regolare, lettore publico della filosofia morale nello studio di Padova.

In Venetia, 1662, presso Zaccaria Conzatti. 12°, 453 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 606 [?]. Az első táblán, belül: 245. Az előzéklevél rectón: 81.

Azonosítás: FERENCZI 450.

487 (BZ 114)

MARAVIGLIA, Giuseppe Maria: Vaticinia gloriae Bavaricae a nominibus inditis serenissimo infanti Bavarorum pricipi dicata serenissimis eiusdem parentibus Ferdinando Mariae utriusque Bavariae principi Sacri Romani Imperii electori. Henrietae Adelaidae ex regiis Allobrogum principibus electorali celsitudine preaesignatae. A Josepho Maria Maraviglia clerico regulari in gymnasio Patavino publico moralis philosophiae professore. Addita principis instructione ad felices provocandos rerum eventus ex vaticiniis praesignatos.

Venetii, apud Franciscum Valvasensem, 1663. 2°, 218 pp.

Példányleírás: Fehér papírkötés. A gerincen: 540. Az előzéklevél versón: 304.

Azonosítás: KENDE 132; FERENCZI 272.

488 (BZ 33)

MAZZOLINI da Prierio, Silvestro: Summae Sylvestrinae, quae summa summarum merito nuncupatur. Pars prima. Ab reverendo patre Sylvestro Priore, absolutissimo theologo, ex sacra praedicatorum familia, sacri palatii magistro dignissimo edita, nunc recens diligentissime correctae. Additionibus autem, ex sacro concilio Trident[ino] et catechismo, Pii V. pont. max. iussu editis, hac in editione in fine appositis. Petro Vendramento ecclesiastici Venetiarum fori advocato, autore, locupletata, et illustrata. Cum indice bipartito, qui, uti summa, bipartitus est.

Venetii, 1606, apud Petrum Mariam Bertanum. 4°, 385 ff.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés. A gerincen: 201. Az első táblán, belül: 367.

Possessorok: A címlapon: *Ab homine iniquo, et doloso es me donum* [?] / *Joanis Krusteli Venetijs 1611.*

Azonosítás: FERENCZI 495.

489 (BZ 367)

MYNSINGER, Joachim: Dn. Joachimi Mynsingeri a Frundeck, iurecon-

sulti clarissimi Apotelesma, sive corpus perfectum scholiorum ad quatuor libros Institutionum iuris civilis; iam denuo, sed multo feliciter, quam antea, renatum, et a mendis propemodum innumeris, quae in priori editione resederant, ipsiusmet autoris opera, quam accuratissime repurgatum, multoque auctius redditum. Additis IIII indicibus, quicquid toto opere tractatur, demonstrantibus.

Basileae, per Eusebium Episcopium, et Nicolai fratris haeredes, 1576. 2°, 590 pp.

Példányleírás: Díszes, vaknyomásos bőrkötés. A gerincen: 545. Az első táblán, belül 355. A címlapon: n° 8.

Possessorok: Az első táblán, vaknyomással: T M S 1583.

Azonosítás: KENDE, FERENCZI nem ismerik. Korábbi kiadását vide n° 650.

490 (BZ 345)

NADÁNYI János: *Florus Hungaricus. Sive rerum Hungaricarum ab ipso exordio ad Ignatium Leopoldum deductarum compendium.* Auctore Johanne Nadanyi de Keres Nadany.

Amstelodami, ex officina Joannis a Waesberge, anno 1663. 8°, 380 pp.

Metszetes előzékcímlappal.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: 492. Az első táblán, belül: 186.

Possessorok: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Adam Graf Zrini.*

Azonosítás: KENDE ZÁ 16; FERENCZI 603; RMK III, 2192.

491 (BZ 376)

(NÁDASDY Ferenc; ed.): *Mausoleum potentissimorum ac gloriosissimorum regni apostolici regum et primorum militantis Ungariae ducum vindicatis e mortuali pulvere reliquiis ad gratam apud posteros memoriam, a pIo et IVsto patRIae DoLore ereCtVM cum versione operis Germanica (= 1663).*

Norimbergae apud Michaellem et Joannem Fridericum Endteros, 1664. 2°, 407 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 23 [idegen jelzet]. Az előzéklevelel rectón: n° 23.

Azonosítás: FERENCZI 609; RMK III, 2254.

492 (BZ 91)

PATHAI István: *Az sacramentomokrol in genere, es kivaldkeppen [sic] az Ur vachoraiarol valo köniuechke, melben kerdezkeseknek es feleleteknek formaiaban, az kereztyeni tökellertes es igaz vallas, az Ur Christusnak teste etelnek es vere italanak igaz ertelmeröl be foglaltatik, es minden rendbeli teuelgesek ellen, szent irasnak igaz magyarazattal valo heleiuel megh erősittetik.* Pathai Istvan, papai praedicator által.

Anno 1593, [Sic, typ. Manlius]. 8°, 153 ff.

Példányleírás: Díszes, fehér, vaknyomásos bőrkötés. A gerincen 414.

Possessorok: Az előzéklevel versón: *Az nagysagos Banffi Casparnak Also lyndua uaranak eoreokes Vranak, minth bizodalmas io akaro Vranak Istentwl minden iot kiuan, es ez konyuet aggya zeretetbol, ez konywnek authora. Stephanus Pathainus Mpp. Anno partus uirginei 1595. 22. Julii Linduae super .: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: Comes Adamus a Zrinio.*

Bejegyzések: Számos sajtóhiba kijavítva a szerző kezével a lapszéleken. A hátvédlevél és a táblák bibliai textusokkal, hivatkozásokkal telejegyzetelve (Pathai kezével?).

Azonosítás: KENDE ZÁ 17; FERENCZI 536; RMNy I, 731.

493 (BZ 130)

PÁZMÁNY Péter: Hodoegus. Igazsagra-vezerlö kalauz. Mellyet irt, es most sok helyen jobbitván ki bocsátott, cardinal Pazmany Peter, esztergami ersek.

Nyomtatták Posonban. Először 1613. Másodsor 1623. Harmadsor, most 1637. esztendőben. 2°, 1073 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 101.

Bejegyzések: A p. 556. után papírlap Zrínyi Ádám feljegyzésével: *Polano ein Herrschafft <Von> deß früst von Auersperg | a escrire mercredy prochain | Al signor Turina [?] a causa delle intrade | Adam Graff von | Dno Comiti Emerico Erdody | <ratione a> complimentum | der Frau Von Keustemberg [sic] | der graffin Von Bechamb | Dno Holthausen commonitoria | A Monsieur le Comte de Furstemberg | Miamizio [?] seuere imponenda exactio Rationem.*

Azonosítás: KENDE ZÁ 18; FERENCZI 611; RMK I, 673.

494 (BZ 274)

PETRARCA, Francesco: Il Petrarca con l'espositione di M. Alessandro Velutello. Di nuovo ristampato con le figure a i Trionfi, con le apostille, e con più cose utili aggiunte.

In Venetia, appresso Nicolò Bevilacqua, 1568. 4°, 213 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. Az első táblán, belül: 174. Az előzéklevel rectón: n° 46.

Possessorok: Az előzéklevel rectón: *Sum Hieronymi Spinola de Castro Abbatis mp. – saec. XVII.*

Azonosítás: KENDE 164 (a *Catalogus VIII.* 4. tételével egyezőként jelezve, a DAUN-féle téves azonosítás nyomán); FERENCZI 394.

Zrinyiana: Vide n° 328. A Petrarca-kötetek közül különösen a fenti, Velutello-féle lehetett hatással a *Syrena*-kötet kompozíciójára.

495 (BZ 59)

RAIMONDI, Eugenio: Il novissimo passatempo politico, istorico et economico de Eugenio Raimondi bresciano. Ordinato sotto a i suoi proprii capi, quali contengono documenti saggi et utili, ricordi et essempli memorabili, avvertimenti e concetti politici, considerationi maravigliose, precetti et ammaestramenti christiani, sentenze scielte, detti arguti, et con oracoli de' più rilevati ingegni. Unita si vede tutta la morale filosofia, che negl' antichi e moderni scrittori sparsa si leggeva. Opera non men curiosa a precinpi, che utile a dotti, e dilettevole ad ogni stato di persone. All'immortalità dell'illustrissimo et eccellentissimo sign. Gio-[vanni] Antonio Conforto dignissimo prencipe dell'Accademia delli Erranti di Brescia.

In Venetia, appresso i Bertani, 1660. 8°, 715 pp.

Példányleírás: Papirkötés. A gerincen: 596. Az előzőklevél rectón: 68.

Azonosítás: KENDE 174; FERENCZI 225. A mű egy korábbi, 1639. évi, 4° kiadását, mely a *Catalogus* IV, 19. tételének felel meg, vide n° 170. A DAUN-féle rendezéskor tévesen a jelen, 8° kiadásra is ráragasztották a IV. 19-re utaló cédulát; ezt követi KENDE is.

496 (BZ 353)

a) REUSNER, Nikolaus: Aenigmatographia, sive sylloge aenigmatum et griphorum. Convivalium ex variis auctoribus collectorum. Editio II. Recensente Nicolao Reusnero Leorino, iurisc. comite palatino caesareo, et consiliario Saxónico.

Francofurti, e Collegio Musarum Paltheniano, 1602. 12°, 409 pp.

b) LAUTERBACH, Johann: Joannis Lauterbachii, poetae nobilis et lauro coronati Aenigmata. Ad magnificum et illustrem dominum Henricum Rantzovium, regium Holsatiae vicarium, Bradebergae dominum, etc. Additis simul Nicolai Reusneri

Leorini com. palat. caes. et P. L. Aenigmatis.

E Collegio Paltheniano, anno 1601. 12°, 211 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 94. Az előzőklevél rectón: 233.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Ex libris Georgii Branik Vyheli*; alatta: *A T D*; lejjebb, más kézzel?: *Hic liber est meus post mortem nescio cuius. Fanton Fant.* – saec. XVII.

Bejegyzések: Az előzőklevél rectón és a címlapon latin versek, aenigmák Branik György kezével.

Azonosítás: FERENCZI 343.

Zrinyiana: Az a) mű hasznos lehetett Zrínyi számára a rejtett, titkos értelmű szentenciák iránti érdeklődésében: Cf. ZOLNAI 1938, p. 198.

497 (BZ 161)

RÉVAY Péter: De sacrae coronae Regni Hungariae ortu, virtute, victoria, fortuna, annos ultra DC. clarissimae brevis commentarius Petri de Rewa comitis comitatus de Turocz.

Augustae Vindelicorum excudebat Christoph. Mangus, anno 1613. 4°, [100] ff.

Példányleírás: Vaknyomásos pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés aranyozva. Az első táblán, belül: 133. Az előzéklevél rectón: n° 41.

Bejegyzések: Az előzéklevél rectón ismeretlen XVII. századi kéz gondos írásával: *Magnus Alexander, interrogatus, qua via tam celeriter Orbis totius imperium obtinuisset? Consilio inquit, Eloquentia, et summa militari disciplina.* Ugyanaz, a hátsó táblára, belül: *Imperator bonus fouet Oratorem bonum et bonus Orator Imperatori bono, praesidium et ornamentum affert.*

Azonosítás: KENDE ZÁ 22; FERENCZI 533; RMK III, 1118.

498 (BZ 1)

SCHRENCK von Nozing, Jakob: »Augustissimorum imperatorum, serenissimorum regum, atque archiducum, illustrissimorum principum necnon comitum, baronum, nobilium, aliorumque clarissimorum virorum, qui aut ipsi cum imperio bellorum duces fuerunt, aut in iisdem praefecturis insignioribus laudabiliter functi sunt, verissimae imagines, et rerum ab ipsis domi, forisque gestarum succinctae descriptiones. Quorum arma, aut integra, aut horum partes, quibus induti, usique adversus hostem heroica facinora patrarunt, aut quorum auspiciis tam prospera quam adversa fortuna res magnae gestae sunt, a serenissimo principe Ferdinando, archiduce Austriae, duce Burgundiae, comite Habsburgi et Tyrolis etc. ex omnibus fere orbis terrarum provinciis partim conquisita, partim ab illorum haeredibus et successoribus transmissa, in celebri Ambrosianae arcis armamentario, a sua serenitate non procul civitate Oenipontana extructo, conspiciuntur. Opus praelibati serenissimi archiducis iussu in vita inchoatum, et ab eiusdem serenitatis consiliario et secretario Jacobo Schrenckhio a Nozingen continuatum et absolutum.

Oeniponti, excudebat Joannes Agricola, 1601.« 2°, »[130]« ff.

A könyv tartalmát alkotó metszetek sorrendje a meglévő példányokban kisebb-nagyobb mértékben különbözik.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötésre felhasznált, kódexből származó pergamenen latin kotta. A gerincen: 7. Az első táblán, belül: 498. A kötet csonka, a címlevéllel együtt 28 levél hiányzik. A kötet jelenleg, a szerző ajánlását tartalmazó [6.] levéllel kezdődik. A meglévő metszeteket – a bekötés előtt kialakított önkényes sorrendet követve – egykorú kéz (Zrínyi?) folioszámozással látta el.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Ad usum Thomae Gelarij 1647*. Fölötte egy beragasztott papírszeleten nyomtatással: „Anthonius Jonae Kilianste Medicinae Doctor et Professor.” A papírszelet részben takar egy félig áthúzott gótbetűs német bejegyzést: |...| *Salzburg* <|...|>

Zrínyi bejegyzései: az első táblán, belül, az olvashatatlanságig fakulva: *Sicut fortis equus quam qui ...* (Csak az első két szó betűzhető ki, a többi Dr. 16. alapján.)

f. [2v] (az utólagos folioszámolás szerint 1v; a BEK pld. szerint [54v]; az ÖNB pld. szerint [53v]): Az 1595-ben meghalt Ferdinánd főherceg képének hátlapján: „Solimano itaque anno 1566. postremam suam sibique fatalem expeditionem in Ungariam suscipiente et Maximiliano secundo Romanorum imperatore cum imperii copiis, positus ad Jaurinum castris, ei obviam processuro, fratri validam equitum turmam cum insigni nobilitate suis stipendiis in auxilium adduxit, supremique legati.” – Az „equitum... nobilitate” és a „supremique legati” szövegrészek aláhúzva, s mellettük a margón: *Sed tamen euent(us) | uestrae, fortissimae | pugnae quis fuit? | Hector abit ui|olatus uulnere | nullo.* (Dr. 133.)

f. [77r] (az utólagos folioszámolás szerint 76r; a BEK pld. szerint [112r]; az ÖNB pld. szerint [119r]: *Vna est et uerax <uera> summae uirtutis imago | Vivere cum possis non timuisse mori.* (Dr. 17.)

Azonosítás: KENDE 199; FERENCZI 595; App. Hung. 1960. BEK pld., ÖNB pld.

Zrínyiiana: A szigeti Zrínyi portréja mellé beírt epigrammáról és Zrínyi valószínű szerzőségéről cf. KENDE, p. 28; KLANICZAY 1964, p. 76; KOVÁCS 1982, pp. 21–23 (a bejegyzést tartalmazó lap hasonmásával); KOVÁCS 1985, pp. 27, 348; NÉMETH 1986, pp. 535–536; KOVÁCS 1986, pp. 536–537; KOVÁCS 1987–1988, pp. 181–182.

499 (BZ 72)

SOMMER, Johannes: *Vita Jacobi despotae Moldavorum reguli. Descripta a Iohanne Sommero Pirn[ensi] edita sumptibus illustris et generosi domini Emerici Forgach baronis a Gyemes, equitis aurati, comitis in Trinchin etc. Adiecta sunt eiusdem autoris De clade Moldavica elegiae XV. quibus etiam Historia despotica continetur. Una cum explicatione quorundam locorum in hoc Sommeri scripto, et commentatiuncula brevis de Walachia et rebus Walachicis. Petri Albinus Nivemontii historiog. Saxo[niensi] et profess. in Acad. Witeb[ergensi]. Witebergae, per haeredes Johannis Cratonis, [15]87. 4°, 165 pp.*

Példányleírás: Eredeti kötése – ha volt – elveszett. Jelenleg színes, könyvtári papírborítékban. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Zrínyi bejegyzései?:

f. 11r: Nivemontius „In arma gentilia ... stirpis Zerinianae” c. epigrammájának 10–11. sora: „Sors bona, quae pennas heu cito saepe capit. / Gryphus habet culmen galeae. Nam cuncta reguntur.” – Mellette figyelemfelhívó tollvonás.

p. 25: „Imitati hoc erant Hungari et Saxones, qui passim per provinciam [azaz Moldvában] habitant, ...” – A margón mutató kéz tollrajza.

Azonosítás: KENDE 72; FERENCZI 222; App. Hung. 519. Faksimilekiadás: ed. KŐSZEGHY Péter, Budapest, MTA Irodalomtudományi Intézete, 1987, PIRNÁT Antal tanulmányával (Bibliotheca Hungarica Antiqua, XVI).

500 (BZ 327)

SPACH, Israel: Nomenclator scriptorum philosophicorum atque philologicorum. Hoc est succincta recensio eorum, qui philoosophiam omnesque eius partes quovis tempore idiomateve usque ad annum 1597. descripserunt, illustrarunt, et exornarunt, methodo artificiosa secundum locos communes ipsius philosophiae, cum duplici indice, rerum uno, autorum altero. Collecta et digesta ab Israele Spachio med. d. et professore ordinario Argentiniensi. Quid in hoc opere praestitum sit, praefatio ad lectorem indicat.

Argentinae, apud Antonium Bertramum, 1598. 8°, 727 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár bőrszalaggal. A gerincen: 130 [idegen jelzet]. Az első táblán, belül: n° 35. Az előzéklevel rectón, más kézzel: n° 91.

Zrínyi bejegyzései?:

p. 520. után kis papírszeleten: *color aut atramentum conficere debet* – az íráskép alapján talán Zrinyinek tulajdonítható. DRASENOVICH nem említi.

Azonosítás: FERENCZI 550.

501 (BZ 224)

a) SPERLING, Johann: »Institutiones physicae Johannis Sperlingii Phys. Prof. Publ.

Wittebergae, apud Johannem Bergerum bibl. typis Jobi Wilhelmi Fincelii, anno 1639.« 8°, 1309 pp.

b) BEGUIN, Jean: Tyrocinium chymicum Johannis Beguini, regis Galliae elemosynarii, antehac a viris clariss. dn. Christophoro Glückradt [pseud. = Johann Hartmann], et dn. Jeremia Barthio, philos. et medic. DD. etc. notis elegantibus illustratum, formulisque medicamentorum optimis et secretis locupletatum. Nunc vero a Johanne Georgio Pelshofero, medic. D. et in Acad. Wittenb[ergensi] professore, utriusque notis et medicamentorum formulis in usum systema redactis, denuo, amicorum rogatu, in publicum emissum, ac triplici indice ornatum.

Wittenbergae, typis viduae Georgii Mulleri, impensis haeredum Clementis Bergeri, 1634. 8°, 480 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés. Az a) címlevele hiányzik, a helyére beragasztott levélen XVII. századi kalligrafikus írással mesterséges cím, egy distichon és impresszum olvasható: *Excellentissimi Virj Johannis Sperlingij. In Celeberrima Witebergensj Academia Physices Prof: Publicj. Liber Novem Physici. In quibus primum praecepta nuda ordine et more solito, deinde Praeceptorum illustrationes, ac demum quaestiones et earundem solutiones, proponuntur... Witebergae. Impens: Johannis Bergerj Biblij. [sic] Typis Jobi Wilhelmi Fincelij. Anno 1639.* A gerincen: 482. Az a) utólagos címlevele versóján: 549.

Possessorok: a) a2 rectón: *Sum ex libris Johannis Listij* [Listi IV. János] L: B: *Junioris in Kőpcheny. Anno Aerae Christianae 1655. 27. Septembris.*

Bejegyzések: Számos helyen a lapszéleken Listi hosszabb-rövidebb latin bejegyzései.

Azonosítás: FERENCZI 462. Az a) címlapja Wilfb. pld. alapján pótolva.

502 (BZ 187)

STUBENBERG, Johann Wilhelm von: Joannis Willhelmi a Stubenberg Norma seu regula armentorum equinorum, recte ac perfecte instituendorum ex optimis tum antiquis tum recentioribus auctoribus petita ac dedicata illustrissimis inclyti regni Hungariae proceribus ac statibus.

Anno salutis 1662, Vienna Austriae, typis Susannae Rickesin, viduae, sumptibus Joannis Georgii Hertz, bibliopolae. 8° 111 pp.

Előtte metszetes előzékcímlap.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár vászonszalaggal. A metszés pirosra festve. A gerincen: 70 [idegen jelzet]. Az első táblán: 70. Az előzéklevelel rectón: n° 70; a versón: 369.

Azonosítás: FERENCZI 514.

503 (BZ 255)

a) THUKYDIDÉS. Thucydides Laurentio Valla interprete. Nunc postremo correctus, et ex Graeco innumeris locis emendatus, quemadmodum ex praefatione in proxima pagina videre licet. Cum indice locupletissimo.

Basileae, (impensis Henrici Petri et Materni Collini, anno Domini 1564, mense Martio). 2°, 369 pp.

b) THUKYDIDÉS: *Thukydides meta skholiön palaiön, kai pany óphelimón khoris hón ho syngrapheus poly aneukherés esti.* Thucydides cum scholiis et antiquis et utilibus, sine quibus autor intellectu multum est difficilis. Accessit praeterea diligentia Joachimi Camerarii, in castigando tum textu, tum commentariis, una cum annotationibus eius. Stephanus Schirotius Pannonius lectori ... [Négy soros görög epigramma.]

Basileae, ex officina Hervagiana, anno 1540. 2°, 178 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Fatáblás, vaknyomásos fehér bőrkötés, két pár rézcsattal. A gerincen: 14 [idegen jelzet]. Az előzőklevél rectón: n° 14. A versón: 341.

Bejegyzések: Az első és hátsó táblán, belül ismeretlen XVI. századi kéz latin és görög tollpróbái. A lapszéleken latin glosszák és iskolás margójegyzetek.

Azonosítás: FERENCZI 252.

504 (BZ 320)

VALERIUS Maximus: »Dictorum ac factorum memorabilium libri novem. Addita tabula omnes hystorias continente.«

(Impressum Parrhysii opera diligentissimi calcographi Johannis Barbier, impensis honestorum virorum Johannis Ravensberch et Dyonisii Roce, idib. Januarii anno ab orbe redempto 1507.) 8°, 275 ff.

Példányleírás: Szakadt bőrkötés. A címlevél és néhány további levél hiányzik. A gerincen: 320.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal.

Bejegyzések: Három ismeretlen XVI. századi kéz gyakori latin bejegyzései. Az utolsó nyomtatott levél versón: *Auripoli* [= Ingolstadt] *Anno dnj 1518. quarta Marcij Mgr Georgius Hawer In Jure Canonico et M. Georgius [...] In Jure civili Licentiam Insignia doctoralia accipienda adepti sunt Item quinta Marcij Idem G Hawer titulum ecclesie Ilius* [?] *be[ate] Virg[ini]s emptus* [?] 3.

Azonosítás: KENDE 230; FERENCZI 473. A címlap NUC alapján pótolva.

505 (BZ 389)

Vectigal regium reformatum.

Viennae Austriae, typis Matthaei Rictii, anno 1656. 2°, [41] ff.

Példányleírás: Aranynyomásos, császári címerrel díszített pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen: 17. Az első táblán, belül: 21.

Possessorok: Az előzőklevél rectón kalligrafikus kézírásos hivatalos dedikáció: *Pro Illustrissimo Domino Comite Domino Nicolao perpetuo a Zrinio, Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae Bano etc.*

Bejegyzések: A szöveg végén, a nyomtatott dátum alatt a hitelesítő aláírások: *Ferdinandus* – mellette piros császári viaszpecsét. Alatta: *Steph. Zichy mp. G. Rakouický mp. Andreas Kerekes mp. Matthias Senkuichy mp.* Dr. 23. az „utolsó lapon” egy kétsoros – állítólag Zrínyitől származó – latin bejegyzést jelez; ennek azonban a kiadványon semmi nyoma.

Azonosítás: KENDE 234; FERENCZI 594, RMK III, 1955.

Zrinyiana: A *Vectigal*-t aláírók közül Zichy István kamaraelnök Zrínyi

ifjúkori barátja, itáliai tanulmányútján útítársa, s később végrendeletének egyik végrehajtója volt (cf. CSONKÁS 1968, pp. 429–430); az egyik tanácsos, Senkvicz Máttyás pedig mindkettejük kísérője az 1636. évi olasz utazáskor (Cf. FRAKNÓI 1917, p. 182; KIRÁLY–KOVÁCS 1983, p. 214).

506 (BZ 298)

WESENBECK, Matthaeus: Clarissimi JC. Matthaei Wesenbecii Commentaria, ac praelectiones in tertium librum codicis. Cuius non modo singuli tituli, sed et singulorum titulorum omnes ferme leges, et in his pleraeque materiae processuales explicantur, antehac nunquam editae, sed nunc primum cura ipsius haeredum in lucem emissae. Cum indice locupletissimo.

1609, Witebergae, ex officina typographica Laurentii Seuberlichii, impensis Samuelis Selfisch. 4°, 1418 coll.

Példányleírás: Pergamenkötés. A metszés zöldre festve. A gerincen: 99. Az első táblán, belül: 329.

Possessorok: A címlapon: *I. G. S. D.*

Bejegyzések: Ismeretlen kéz aláhúzásai a szövegben.

Azonosítás: FERENCZI 369.

507 (BZ 149)

XIPHILINOS, Joannés; DIÓN Kassios: *Ek tón Diónos tu Nikaéos Rómaikón historión, apo Pompéiu Magnu mékhris Alexandru tod Mamaias, epitomé Joannu tu Xiphilinu.* Dionis Nicaei Rerum Romanarum a Pompeio Magno ad Alexandrum Mamaeae [filium], epitome authore Joanne Xiphilino. Ex bibliotheca regia. Lutetiae, ex officina Roberti Stephani typographi regii, regiis typis, 1551. 2°, 357 + 268 pp.

Kétnyelvű kiadás; a latin szöveg előtt belső címlapon: Dionis Nicaei Rerum Romanarum ... epitome, Joanne Xiphilino authore, et Guilielmo Blanco Albiensi interprete ...

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált pergamen latin kódexből kivágva. A gerincen: 562. Az első táblán, belül: 40. Az előzéklevel rectón: n° 28.

Possessorok: A címlapon: *Georgii Tanneri I. C.*

Azonosítás: KENDE 244; FERENCZI 287.

508 (BZ 19)

ZOSIMOS: Zosimi comitis et exadvocati fisci Historiae novae libri VI, nunquam hactenus editi. Quibus additae sunt historiae Procopii Caesariensis, Agathiae Myrrinaei, Jornandis Alani. Zosimi libros Jo[annes] Leuncla[v]ius primus ab se repertos de Graecis Latinos fecit, Agathiam redintegavit, ceteros

recensuit. Adieimus et Leonardi Aretini rerum Gothicarum commentarios, de Graecis exscriptos. Omnia cum indicibus copiosis.

Basileae, ex officina Petri Peruae, [1576?]. 2°, 760 pp.

Példányleírás: Aranynyomásos pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. A gerincen: 54 [alatta korábbi szám nyomai]. Az első táblán, belül: 436. Az előzőeklevél rectón: 19.

Azonosítás: KENDE és FERENCZI nem ismerik. A megjelenés éve NUC alapján.

C

FELTEHETŐEN VAGY ESETLEG ZRÍNYI MIKLÓS KÖNYVTÁRÁHOZ TARTOZÓ KÖTETEK

509 Ms (R 3495)

DERECKAY, Ivan: *Historia od Troie. Historia Alexandri Magni. Historia de sapientissimo Achioire.*

1622. 20 × 14,6 cm, 77 ff.

ff. 1r–14r: *Historia od Troie zu Greczi Troiu uzeli zbogha Helena czeszaricze sene Menelaussa kralia Grechkoga. A végén: Per me Joannem Derechkay anno domini 1622 die 20. Januarii.*

f. 14v: Vacat.

ff. 15r–69v: *Historia Alexandri Magni. Descripta anno domini 1621 incipiendo die 30. Decembris. Per me Joannem Derechkay possessorem huius libri. A végén: Finita haec historia per me eundem ut supra vel in initio die 16. mensis Januarii anno domini 1622.*

ff. 70r–77v: *Historia de sapientissimo Achioire. Anno 162[2].*

A végén: *Finis huius historiae anno domini 1622 die 22. mensis Januarii.*

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált pergamenen latin kódex töredékei. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Autográf.

Bejegyzések: Néhány helyen ismeretlen XVII. századi kéz rövid latin margójegyzetei.

Azonosítás: KENDE Ms 6; FERENCZI 108.

510 Ms (R 3575)

[Missisale Romanum.]

saec. XV. 35 × 22 cm, 257 ff.

ff. 1r–2v: *Kalendarium* (Ianuarius–Aprilis. Cetera desunt.)

ff. 3r–137v: *Proprium de tempore* (Dominica I. Adventus – Dominica XXV. post Pentecostem).

ff. 138r–140r: *In dedicatione Ecclesiae* ...

f. 140v: Vacat.

ff. 141r–206r: *Secunda pars Missalis de Sanctis* (S. Andrea–B. Katharina).

ff. 206v–207r: Vacat.

ff. 207v–225v: *Commune Sanctorum*.

ff. 226r–247v: *Missae votivae*.

ff. 248r–256v: *Officium pro defunctis maius et minus*.

f. 257r: Vacat.

f. 257v: *Prosa propria de Sancto Iacobo*.

Példányleírás: Díszes, vaknyomásos, fatáblás bőrkötés, két pár rézcsttal és mindkét táblán réz sarokveretekkel. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Végig egy kéz írása (gotica textualis, littera Germanica), rubrálva; a fejezetek élén gondosan miniált iniciálék.

Bejegyzések: A hátsó táblán, belül befejezetlen, egykorú tollrajz: féltérdre ereszkedő, köpenyes férfi.

Azonosítás: KENDE ZÁ 14; FERENCZI 617.

511 Ms (R 3583)

Regole per drizzar et bene inbrigliar cavalli tanto per uso di guerra come per manegio di piacere.

saec. XVII. 29,6 × 19,4 cm, 56 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Végig egy kéz írása. Számos szövegközi és nyolc egészlapos tollrajz.

Bejegyzések: A hátsó táblán, belül és a hátvédlevélen a másolóétól eltérő, ismeretlen kéz olasz, francia és latin tollpróbái.

Azonosítás: KENDE ZÁ 15; FERENCZI 118.

512 Ms (R 3577)

SENECA, Lucius Annaeus: [Sententiae sive flores ex operibus.]

saec. XVII. 31,8 × 21,4 cm, ff. 11–90.

f. 11r: Incipit: *Deus et ad Deum pertinentia. Ep. 65. Haec exemplaria rerum omnium Deus intra se habet* ...

f. 89v: Explicit: ... *Vide titulo divitiae. Honor. Gloria.*

Példányleírás: Kódexből származó pergamen levélpár-palliumba fűzve; a palliumon egykorú kézzel. *Senecae Moralia*. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Végig egy kéz írása; az eredeti levélszámozás ff. 11–36. tart.

Azonosítás: FERENCZI 116 (Epistolae címen).

513 Ms (R 3576)

ZWELFER, Johann: *Anmerkungen uber die Augsburgische Pharmacopoe*

undt Deroselben angehengten, Handgrieff oder Augspurgische reformirte Pharmacopoeey, in welcher Nach wahrem undt aller vollkommensten methodo (: Weeg :) der Einfachen und zusammengesetzten medicamenten Praeparationes so geschicklich gelehret, <|. .|> darzu auch die Irrthümer der Alten entdeckt werden, daß dannenher nach dem die Kräfte der Einfältigen Medicamenten erhalten undt erhöhet die Instrumenta dem Medico viel bequähmer werden, wormit geschwindt, schnell, undt lustig Menschlichen Leib plagende Affecten Vertrieben werden mögen Nun allererst aus Liecht gegeben durch Müh undt <|. .|> Fleiß Johann Zwölffers Pfälzers. M. D. Mit Freyheit Ihrer Röm. Käyl. Mayt. durch Verlegung des Authoris Im Jahr Christi 1652.

1656. 33,7 × 22 cm. XIII + 692 ff.

f. I. rectón előzőcím lap: <Animadversiones in Pharmacopoeam Aug> Anmerkungen uber die Augspurgische Pharmacopoeey undt Deroselben angehengten Handgrieff mit Einem newer Dispensatorio Johann Zwölffers Pfälzers M. D. A fenti teljes cím a f. II. rectón.

Példányleírás: Pergamenkötés; a kötéshez felhasznált kódexből származó pergamenen latin szöveg maradványai. Az első táblán, belül: 440. Végig egyetlen kéz írása. Elöl három levél üres.

Possessorok: f. Ir: Panj Maswatamarýga [?]. f. IIr: A másolóétól eltérő kézzel: Diese Augspurgische Neue Refformierte Pharmacopoeey hat der hochgebornen Graffen von Kolonitsch erbherren in großschutzen berümbter Wundtartzst aus den lattein in das teütsch verschreiben lassen mit grossen ohnkosten [?]. Zur großschützen in Hungern. In Jar 1656 mit namen Johannes Wäbl. | Dis buech hat mir Johannes Wäbl geschenckht. Im Jar 1661 Johannes <Hauan> Hauman barbier ghörig der zeit in leweutz [?] bei den hochgebornen hern hern Graff Tschäckh Paul in diensten. f. 575r: Jozeff Crarig fisi |...| in 9 marcij 1724.

Azonosítás: KENDE 131 (tévesen azonosítva a Catalogus XI. 15. tételével); FERENCZI 117. A műnek a fordítás alapjául szolgáló latin nyomtatott kiadását vide n° 407. A fordítás alapjául talán Zrinyi példánya szolgált.

514 (BZ 270)

ALBERTUS Magnus: Sermones notabiles et formales magistri Alberti Magni ordinis Praedicatorum de tempore et de sanctis per totius anni circulum ac etiam bene registrati secundum alphabeti ordinem, impressi per Johannem Zainer in opido Ulm finiunt feliciter, [1478/1480]. 2°, [236] ff.

A cím és impresszum a de sanctis rész végén (f. 104v) olvasható; a de tempore rész végén (f. 336r) újabb kolofon: Sermones de tempore Alberti Magni per Johannem Zainer Ulmae impressi finiunt feliciter.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos bőrkötés. A könyvtest a kötésből kiszakadva. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első és hátsó táblán azonos kézzel írt superexlibrisek: *Walthausser Aman Im 15 et 44 Jar dedit michi hoc libelus Sewastian Aman von denckling Qui mortuus est Nunc Est Meus Anno Domini Im 15 et 44 Jar.*

Azonosítás: FERENCZI 390 (tévesen 1554-re teszi a kiadását); GW 776.

515 (BZ 186)

ALBINUS, Petrus; ed: De Sigetho Hungariae propugnaculo, ...

A n° 121. másik, teljes példánya.

Példányleírás: Újabbán restaurált bőrkötés. Könyvtári papírdobozban. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A f. [63]. versón, a szöveg végén, tótágast: *Johannes Sturmius / Joannes Sturmius.*

Bejegyzések: A f. C4 versón, a Forgách család címere mellett egy ismeretlen XVII. századi kéz feljegyzései a király-gyilkos Forgách Balázsról. Még néhány helyen, egyszavas latin glossza és aláhúzások ugyanettől a kéztől.

Azonosítás: KENDE 1; FERENCZI 513; RMK III, 765. Faksimile-kiadás: ed. KŐSZEGHY Péter, Budapest, MTA Irodalomtudományi Intézete, 1987, SZABÓ András tanulmányával (Bibliotheca Hungarica Antiqua, XV).

Zrinyiana: Lehet, hogy e kötetet a könyvtár törzssanyagában lévő példány csonkasága miatt utólag szerezte be Zrinyi. Az biztos, hogy e teljes példány nem családi örökségként szállott reá, mivel semmiféle egykorú jelzete sincs, idegen possessorbejegyzést tartalmaz, s idegen XVII. századi bejegyzések vannak benne. Ha a possessorbejegyzés a híres strassburgi professzorénak bizonyulna, akkor a Forgách-érdekű bejegyzéseket is tekintetbe véve, netán arra gondolhatnánk, hogy a könyv valamikor Imre unokaöccse, Mihály példánya volt, aki Sturmnál tanult az 1586–1587-es tanévben. Ehhez persze tudnunk kellene, hogy az Album 1587 melyik negyedében jelent meg. Ha az év elején, akkor joggal feltételezhető, hogy Albinus, vagy a magyar coetus valamelyik tagja, Wittenbergből megküldött egy példányt az akkor Strassburgban tanuló Forgách Mihálynak, aki megmutatta azt professzorának, s nevét is beíratta vele. Így érthető lenne, hogy miért vannak e példányban későbbi feljegyzések a Forgách családról.

516 (BZ 225)

ARIOSTO, Lodovico: Orlando furioso di M. Ludovico Ariosto novissimamente alla sua integrità ridotto, et ornato di varie figure. Con alcune stanze del S. Aluigi Gonzaga in lode del medesimo. Aggiuntovi per ciascun canto alcune allegorie, et nel fine una breve esposizione. Et tavola di tutto quello, che nell'ope-
a si contiene.

in Venetia, per Gabriel Jolito di Ferrarii, 1543. 8°, 264 ff.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. Az előzéklevel rectón: n° 3 [nem Listi-jelzet].

Possessorok: A címlapon: *Nicolaus Seld.*

Azonosítás: KENDE 4 (tévesen azonosítva a DAUN-féle rendezés hibájából a *Catalogus VIII.* 18. tételével, vide n° 341); FERENCZI 539.

Zrinyiana: Vide n° 341.

517 (BZ 5)

AUGUSTINUS Aurelius: D. Aurelii Augustini Hipponensis episcopi De civitate Dei libri XXII, cum doctissimis commentariis Joannis Lodovici Vivis. Ex vetustissimis manuscriptis exemplaribus per theologos Lovanienses ab innumeris mendis repurgati. Quorum diligentiam attestatur sub finem tomi, castigatonum ratio, et lectionum varietas maiori ex parte annotata. Parisiis, 1586. 2°, 432 ff.

Példányleírás: Aranynyomásos bőrkötés. Az első táblán, belül: 371.

Bejegyzések: Több ismeretlen XVI. századi kéz latin megjegyzései a lap-széleken; aláhúzások, kiemelések a szövegben.

Azonosítás: FERENCZI 271.

518 (BZ 145)

BALLINO, Giulio: De' disegni delle più illustri città, et fortezze del mondo. Parte I, la quale ne contiene cinquanta. Con una breve historia delle origini, et accidenti loro, secondo l'ordine de'tempi. Raccolta da M. Giulio Ballino. In Vinegia, appresso Bolognino Zaltieri, 1569. 8°, 94 ff. A metszetes előzékcímlapon a cím azonos a szöveggel.

Példányleírás: Szakadt, piros pergamenkötés. A gerinc leszakadva. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A nyomtatás végén (f. 94_b): *Finis Sattis pro peccatis 1815. Joanis Bapt. Bedekovich mpa. Logidici [?] absoluti.* A hátsó táblán, belül: *Gabriel Eder.*

Bejegyzések: Az első és hátsó táblán, belül latin és olasz tollpróbák; repülő embert (angyal?) ábrázoló gyerekes tollrajz. A ff. 19v–20r lévő Róma-metszet fölött azonosíthatatlan kézzel: *roma gran bella citta.*

Azonosítás: FERENCZI 283.

Zrinyiana: A gazdagon illusztrált kötet ábrái közt több magyar vár, többek között „Ziget” metszete (ff. 77v–78r), a hozzátartozó szöveggel (77r). A könyvnek Zrinyihez való feltételezett tartozásáról lásd Kovács Sándor Iván utószavát.

519 (BZ 93)

BARTOLI, Daniello: Dell'huomo di lettere, difeso et emendato parti due. Del P. Daniello Bartoli della Compagnia di Giesù. In Venetia, 1648, per Giunti, e Baba. 8°, 310 pp.

Példányleírás: Fehér papírkötés. A gerincen: <47> 49 [idegen jelzet].

Azonosítás: FERENCZI 467.

Zrinyiana: Amennyiben a könyv Zrínyié volt, a költő profitálhatott poétikai elveiből. Cf. KIRÁLY–KOVÁCS 1983, pp. 87–96; KOVÁCS 1985, p. 63; KIRÁLY 1989, pp. 66, 71–74, 86–96, 123–127.

520 (BZ 37)

BELLI, Francesco: Accidenti di Cloramindo, principe della Ghenuria, descritti in otto libri. Da Francesco Belli. Con la tavola del contenuto nell'opera. In Venetia, appresso i Bertani, 1639. 4°, 230 pp.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. Az előzéklével versón: 560.

Possessorok: Az előzékcímlapon: *Ferdinando Lib: Bar: |.....|* A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Ex libris Comitis Adami a Zrinio.*

Azonosítás: KENDE ZÁ 5; FERENCZI 501.

521 (BZ 311)

Biblia sacra. Ad vetustissima exemplaria nunc recens castigata, Romaeque revisa. In quibus praeterea, quae subsequens praefatio indicat singula versibus distincta sunt. Adiectis elegantissimis figuris.

Lugduni, apud Gulielmum Rovillium, 1581. 8°, 1214 pp.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. Az első táblán, belül: 143.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Paulus Eysebius concionator Germanicus Illustriss. ac Magn. DD. Fran. de Nadasdij hoc uolumen Biblior. vendebat amico suo D. Andr. Wylachino Fl 1 16/12 decimo die maij Anno 1588.* Alatta más kézzel: *Gaudia principium nostri sunt saepe doloris etc. 1643.*

Bejegyzések: Azonosíthatatlan kéz aláhúzásai számos helyen.

Azonosítás: FERENCZI 518.

Zrinyiana: Vide n° 445.

522 (BZ 44)

»Biblia sacra, ex postremis doctorum vigiliis, ad Hebraicam veritate, et probatiss. exemplariu fidem, cum Hebraicorum nominum interpretatione.

Lugduni, apud Guliel. Rovillium, 1563.« 12°, 1176 pp.

Példányleírás: Rongált, fatáblás, aranynyomásos bőrkötés. Elöl csonka, a 17. lappal kezdődik. Egykorú jelezetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI 522. A címlap NUC alapján.

Zrinyiana: Vide n° 445.

523 (BZ 302)

BOCCACCIO, Giovanni: Il Decamerone di M. Giovanni Boccaccio. (Impresso in Vinegia, per Gregorio de Gregori, il mese di Maggio dell'anno 1516.) 8°, 252 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 46.

Bejegyzések: A címlevél után beragasztott üres levélen gondos, nyomtatást utánzó betűkkel: *Ex antiquissimo Bembi codice emendationes feliciter incipiunt.* Ugyanúgy, a szöveg előtt a lap tetején: *Comincia il libro chiamato Decamerone cognominato principe Galeotto nelquale si contengono cento novelle in dieci di dette da sette donne at da tre giovani hvomeni. I. Proemio.* Ezután a f. 6. versőig az ismeretlen XVI–XVII. századi kéz gondos szövegjavításai a lapszéleken, hivatkozásokkal a Bembo-kódex helyeire.

Azonosítás: KENDE 25; FERENCZI 365.

524 (BZ 62)

BUCHOLZER, Abraham: Abrahami Bucholzeri Index chronologicus, cura secunda Gottfridi Bucholzeri, F. Grunbergensis Silesii locupletatus, et accessione eventuum insigniorum, ab eo tempore ubi pater desiit, usque ad finem anni 1598. fideliter continuatus. Ad calcem accessit rerum ac nominum memorabilium, index copiosus etc.

Gorlicii, excusus typis et sumptib. Johannis Rhambae, 1599. 8°, 832 pp.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A gerincen: 39 [idegen jelzet].

Bejegyzések: Az első táblán, belül és az előzéklevélen ismeretlen XVI. századi kéztől származó latin bejegyzés; figyelemfelhívó jelek a lapszéleken.

Azonosítás: FERENCZI 559.

525 (BZ 272)

(CAMUS, Jean Pierre): L'Ifigene del vescovo di Belley [= Camus]. Austerità Sarmatica. Trasportato dal francese per il signor Reginaldo Lalmano e pubblicato da Michel'Angelo Torcigliani. Consecrato all'ementissimo e reverendissimo prencipe il signor cardinale Antonio Barberini.

In Venetia, 1639, presso Cristoforo Tomasini. 8°, 207 pp.

Példányleírás: Piros bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen: 20 [?]. Az előzéklevél versón: 569.

Possessorok: A címlapon: *graf |.....| W V<R>*. A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN írásával: *No Ex libris Comitum Adamo a Zrinio.*

Bejegyzések: A possessor-bejegyző kezével több helyen olasz lapszéli megjegyzések, illetve figyelmeztető jelek. A jegyzetek még a könyv bekötése előtt készültek, mert szélük többször le van metszve.

Azonosítás: KENDE ZÁ 4; FERENCZI 392.

526 (BZ 179/I–II.)

CARION, Johannes: Chronicon Carionis expositum et auctum multis et veteribus et recentibus historiis, in descriptionibus regnorum et gentium antiquarum, et narrationibus rerum ecclesiasticarum, et politicarum, Graecarum, Romanarum, Germanicarum et aliarum, ab exordio mundi usque ad Carolum V. imperatorem. A Philippo Melanthane et Casparo Peucero recens vero summo studio adornatum, pristinaeque integritati, exemplorum veterum ac recentium collatione exquisita, restitutum.

Francofurti ad Moenum, apud Joannem Feyrabendt, 1584. 8°, 596 pp.

A kötet a Pars I. és II-t tartalmazza, az utóbbi külön címlap nélkül a p. 348-on kezdődik.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. Az első táblán, belül: 137.

Possessorok: Az első táblán, vaknyomással: . B I 1601 – az első betűt a könyvtári címke takarja. Az előzéklevél rectón: *Anno 1646. 6. die praesentis Novembris Ex libris Martini Lippich mp.* – lejjebb: *constat talero.*

Bejegyzések: A táblákon, belül, és az előzékleveleken Lippich latin bejegyzései: idézetek antik és egyházi szerzőktől; egy rövid magyar bejegyzése is: *11. octobris 1648. Szerdaheli Meszarost <uittek el> uagtak le az Törökök Mattyas neuü szolgamat es Matthe neuü jobagiomath.*

Azonosítás: FERENCZI 386.

527 (BZ 179/III)

CARION, Johannes: Tertia pars chronici Carionis a Casparo Peucero expositi et aucti.

Francofurti ad Moenum, 1594. 8° pp. 597–1377.

A lapszámozás az I–II. kötetét folytatja.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. Az első táblán, belül: 138.

Possessorok: Az első táblán vaknyomással: . B I 1601 – az első betűt a könyvtári címke takarja. Az előzéklevél rectón: *Anno 1646. die 6. praesentis novembris 1649 [sic] Ex libris Martini Lippich mp.*

Bejegyzések: Az első táblán, belül és az előzéklevélen Lippich latin bejegyzései: idézetek antik szerzőktől és a Bibliából.

Azonosítás: FERENCZI 521.

528 (BZ 329/III b)

CAUSSIN, Nicolas: La corte santa ... Parte terza, ...

A n° 456. másik példánya.

Példányleírás: Papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI 588.

Zrinyiana: Vide n° 455.

529*

CICERO, Marcus Tullius: [De officiis ... Viennae, 1629. 8°.]

Példányleírás: KENDE ZÁ 6. szerint „Mscrptbd.” – azaz kódexírást hordozó pergamenkötés.

Possessorok: KENDE ZÁ 6. szerint a kötet közelebbéről meg nem jelölt helyen: *Ex libris Comitum Adami a Zrinio* [feltehetően Heinrich DAUN írása].

Azonosítás: KENDE ZÁ 6. 1629. évi bécsi *De officiis*-kiadást egyetlen könyvtárban vagy bibliográfiában sem sikerült találni. A Zrínyi-könyvtár példánya nem került Zágrábba a könyvtár anyagával; talán még Bécsben elkallódott. Nagy valószínűséggel Caspar von Rath nyomdájának egyik termékéről van szó. Rathtól ugyanis 1629-ből három, címlap nélküli, 8°, nyilván iskolai célra szánt más Cicero-kiadványt ismerünk: *In L. Catilinam in senatu oratio XIX, Ad Quintum fratrem dialogi de oratore* (vide Anton MAYER, *Wiens Buchdrucker-Geschichte. 1482–1882*, Wien, 1883, t. I, n° 1209, 1210); *Pro P. Quintio* (BEK pld., hozzákötve Rath *Isocratis Orationes ad demonicum* c. 1629. évi kiadványához). A fenti *De officiis* nyilván egy hasonló, címlap nélküli, s csak kolofonnal ellátott, iskolai célra szánt könyvecske lehetett.

530 (BZ 339)

a) CICERO, Marcus Tullius; LAGNERIUS, Petrus: *Ex M[arco] T[ullio] Cicerone insignium sententiarum elegans et perutile compendium, post alias editiones plurimis locis auctum, brevibusque scholiis illustratum, autore Petro Lagnerio Compendiensi. Additus est libellus similium quoque sententiarum ex optimis quibusvis aliis autoribus, per eundem Lagnerium ultra omnes alias editiones. Omnia recens limata, et una cum Terentii facundissimis sententiis edita.*

Lugduni, apud Joan. Tornaesium, et Gulielmum Gazeium, 1554. 8°, 353 pp.

b) DICTYS Cretensis; DARES Phrygius: *Dictys Cretensis et Daretis Phrygii, De bello Troiano historia. Declamationes tres Libanii Sophistae, eiusdem fere argumenti.*

Lugduni, apud Antonium Gryphium, 1569. 8°, 208 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Vaknyomásos bőrkötés. A könyvtest a kötésből kiszakadva. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az a) címlapon: *Uirtute Duce Comite fortuna.* – *Ex libris Martini Lippich tabulae Judicior. S: Caesar. Regisque Jur. Notar. mp.* – saec. XVII. A b) címlapon: *Legi anno 1580.*

Bejegyzések: Számos helyen ismeretlen XVI–XVII. századi kezektől származó latin és német bejegyzések.

Azonosítás: FERENCZI 310.

531 (BZ 409)

a) CICOGNINI, Giacinto Andrea: La Mariene, ovvero il maggior mostro del mondo, del D. Giacinto Andrea Cicognini. Dedicato all'illustrissimo sig. sig. et patr. collendissimo il signor Francesco Medici nobile veneto.

In Venetia, 1659, per Nicolò Pezzana. 8°, 95 pp.

b) BARTOLAIA dalla Mirandola, Lodovico: La Circe maga. Favola tragicomica di Lodovico Bartolaia dalla Mirandola.

In Venetia, 1640, per Angelo Salvadori, libraro in Frezaria. 8°, 106 pp.

c) LUCO SERENI, Francesco Maria de: Il Fausto, ovvero il sogno di Don Pasquale. Tragicomedia di Francesco Maria de Luco Sereni romano. Dedicata all'altezza serenissima e reverendissima del sig. prencipe cardinal d'Este.

Venetia, 1661, per Nicolò Pezzana. 8°, 212 pp.

d) GNAVIO, Caio: Generosità d'amore. Comedia nova, et piacevole di Caio Gnavio di Samo, dottore, et cavalliere. Consecrata all'illustrissimo signor, signor, et patron colendissimo il signor Marin Zane.

In Venetia, 1629, appresso Ghirardo Imberti. 8°, 238 pp.

e) DELLA PORTA, Giovanni Battista: La Cintia. Comedia dell'illustre sig. Gio[vanni] Battista Dalla Porta napoletano. Nuovamente ristampata.

In Venetia, 1628, presso Gio. Battista Combi. 8°, 151 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI 329. A c) mű későbbi bécsi kiadását vide n° 584.

532 (BZ 120)

CLARUS, Julius: Julii Clari Alexandrini juris-consulti, longe clarissimi, Philippi II. Hispaniarum regis supremi consilarii, ac regentis dignissimi Opera omnia sive practica civilis atque criminalis. Cum doctissimis additionibus perillustrium jurisconsultorum DD. Joannis Baptistae Baiardi Parmensis, Bernardini Rosignoli Mediol[anensis], Hier[onymi] Giacharii Lugiensis, Joan[nis] Guiotii Nivernensis, Antonii Droghi e Castro Lauro. Hisque novissime accesserunt notae, et animadversiones doctorum inter Germanos sublimium DD. Joan[nis] Harprecti, et Manfredi Goveani. Harum plurimae haud antea impressae; omnes vero hac editione in modum glossae textui Julii Clari adeo peraccomode per singulas quasque paginas adaptatae, ut nihil facilius, utilius, nihil tam iurisprudentiae studiosis, quam causarum patronis, advocatis, et iudicibus desiderandum reliquantur. Apposita sunt etiam quaestionum et additionum summaria, necnon duplex rerum memorabilium index, quorum alter practicae civili, alter criminali inseruit. Quam accuratissime a mendis innumeris hac ultima impressione purgata.

Lugduni, sumpt. Horatii Boissat, et Georgii Remeus, 1661. 2°, 868 + 361 pp.

Az Additiones... önálló belső címlap nélkül.

Példányleírás: Aranynyomásos bőrkötés. Az első táblán, belül: 805.

Azonosítás: KENDE 49; FERENCZI 238.

533 (BZ 282)

CORIO, Bernardino: *Historia di Milano*, volgarmente scritta dall'eccellentissimo oratore M. Bernardino Corio gentilhuomo milanese. Nella quale non solamente si veggono l'origine, i fatti, et le fortune di essa città, nello spatio di due mille cento anni; ma gli accidenti, et le revolutioni di quasi tutta l'Italia, et di molte provincie, et regni del mondo ancora. Con le vite insieme di tutti gli imperatori incominciando da Giulio Cesare, sino a Federico Barbarossa, scritte dal medesimo. Di nuovo ristampata, et in molti luoghi, per quanto, s'ha potuto; riformata, et restaurata, con belle postile nel margine; le quali sono di molta utilità, et di molto ornamento a questo libro.

In Padoa, nella stamperia di Paolo Frambotto, 1646. 8°, 982 + 111 pp.

Belső címlapon: *Le vite degl'imperatori...*

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 75.

Azonosítás: FERENCZI 402.

534 (BZ 12)

DANTE Alighieri: Dante con l'espositioni di Christoforo Landino, et d'Alessandro Vellutello. Sopra la sua Comedia dell'Inferno, del Purgatorio, et del Paradiso con tavole, argomenti, et allegorie; et riformato, riveduto, et ridotto alla sua vera lettura, per Francesco Sansovino fiorentino.

In Venetia, appresso Giovanni Battista, et Giovanni Bernardo Sessa, fratelli, 1596. (Appresso Domenico Nicolini, ad istanza di Gio. Battista et Gio. Bernardo Sessa, fratelli.) 2°, 392 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés. A metszésen, alul: *Dante*. Az előzőeklevél versón: 349.

Bejegyzések: Az Inferno és kommentárja szövegében, többnyire a terzinák utolsó szavainál ismeretlen kéz aláhúzásai és javításai.

Azonosítás: KENDE 56; FERENCZI 232.

Zrinyiana: Dante esetleges ismeretéről és hatásáról a *Szigeti veszedelemben* cf. MELCZER 1979. pp. 311–312.

535 (BZ 103)

a) DESPORTES, Philippe: *Pseaumes de David mis en vers françois*. Par Ph[ilippe] des Portes abbé de Thiron. Avec quelques oeuvres chrestiennes, et prières du mesme auteur.

A Rouen, chez Raphael du Petit Val, devant la grand' porte du Palais, 1595. 12°, 167 pp.

b) DESPORTES, Philippe: Prières et autres oeuvres chrestiennes. Par Philippes [sic] des Portes abbé de Thiron.

A Rouen, chez Raphael du Petit Val, devant la grand' porte du Palais, 1595. 12°, 36 pp.

c) DESPORTES, Philippe: Quelques prières et meditations chrestiennes. Par Ph[ilippe] D[es] P[ortes].

A Rouen, chez Raphael du Petit Val, devant la grand' porte du Palais, 1595. 12°, 38 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen régi papírcédula maradványa.

Azonosítás: FERENCZI 318.

536 (BZ 254)

a) DU MOULIN, Charles: Commentarii in consuetudines Parisienses, autore D. Carolo Molinaeo J.C. in supremo Parisiensi senatu causarum patrono. Accuratus ab eo recogniti, et accessione multa locupletati. Quibus cum non antea excussae singularum regni Gallici provinciarum et aliarum nationum consuetudines, inter se mutuo collatae, eodem autore prodierunt. Omnia ex situ et pulvere, in quo ab authoris intempestiva morte delituerant, vindicata difficultibusque cum aenigmatosae, tum vetustate fugientis scripturae nodis liberata, diligenti ope et sagaci industria Simonis Bobaei J. C. in suprema Parisiensi curia patroni, et authoris quondam generi. Cum duplici et copiosissimo indice. Venundantur Parisiis, apud Gabrielem Buon, in clauso Brunello, sub insigne D. Claudii, 1576. 2°, 206 ff.

b) DU MOULIN, Charles: Secunda pars commentariorum analyticorum in consuetudines Parisienses, solertissimi et consultissimi iurium doctoris et professoris D. Caroli Molinaei, Parisiensis, in supremo Parisiorum senatu et amplissima curia Franciae, antiqui et experientissimi advocati. Opus nunc primum natum et editum cum summariis et additionibus.

Parisiis, apud Poncetum le Preux, via Jacobea sub signo lupi, 1558. 2°, 130 ff.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Díszes, aranynyomásos bőrkötés. Az első táblán, belül: 359.

Possessorok: Az a) címlapon, az olvashatatlanságig kifakulva: |.....| *annis* 1580. | *Modo Leonard Boulanger Conseillier. a* |.....| 1594.

Bejegyzések: A szövegben számos helyen aláhúzások.

Azonosítás: FERENCZI 255.

537 (BZ 275)

ENYEDI György: Az Ó és Új Testamentum-beli helyeknek, mellyekből az háromságról való tudománt szokták állatni, magyarázattyok. Enyedi Gyeorgy,

Erdély országában az egy Atya Isten es az ö Sz. Fia, a Jesus Christus felöl, Sz. Lélek által ki adatott tudományban eggyezö ecclesiáknak püspöke által deák nyelven iratott. Es annak-utánna Torozkai Mátetöl ugyan azon ecclesiáknak püspökétöl magyar nyelvre fordittatott.

Colosvarban, 1619, nyomtattatott Makai Nyirö János által. 4°, 725 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. Az előzéklevel rectón: 129.

Possessorok: Az előzéklevel versön Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise, a jelmonddal. A címlapon: *Paulj Faraj: 1623 emptus, flo. 1 de. 52.* Alatta: *Stephani Czernatoni 1634. Emi fl. 2.*

Bejegyzések: Az első táblán, belül Czernatoni kezével: *Mindenek meg halliak es iol meg tanulliak. Anno Domini 1637. 2do die Januarij. Fogattam Isten akarattibol egi Sorloson lakozo feöueueni azzony allatnak, ugi mint ottis ieueuenek GERMENET EÖRÖKBE, KIT HA Isten meg eltetne enis holtig gongiat uiselnem. Melinek bizonsagara hittam volt illien szemelieket ugi mint Genis Andrast, Cziapo Petert, Toot Balas fiat Toot Petert ...* – a nyilatkozat alatt olvashatatlan kézjegy. Fölötte szintén Czernatoni kezével: *1638 Az szölöeknek nagi rothadassa volt.* A hátsó táblán, belül Czernatoni jegyzete: *1634. D.M.E. Series Librorum quos Fratres nostri abstulerunt tempore conuentus Apud Ministrum Somoniensem [?] Biblia Latina, Item Apud Gregorium Calnaj. Dictionarium, Item Apud Franciscum Kalnoki Cantualis. Item Apud R. D. Michaellem Zentgeorgij. Apud Michaellem Faraj Cronica mundi Hungarica.* A pp. 22, 86, 90, 98, 101, 369, 434, 589, valamint a hátsó védőlevel rectón Czernatoni és egy másik XVII. századi kéz magyar és latin jegyzetei. Ezek egy részét Dr. 37–42, 143. tévesen Zrínyinek tulajdonítja.

Azonosítás: KENDE 65; FERENCZI 591; RMNy II, 1187.

538 (BZ 336)

FROISSART, Jean; COMMYNES, Philippe de: »Duo Gallicarum rerum scriptores nobilissimi: Frossardus in breuem historiarum memorabiliam epitomen contractus, Philippus Cominaeus de reb. gestis a Ludovico XI. et Carolo VIII. Francorum regibus. Ambo a Joan[ne] Sleidano e Gallico in Latinum sermonem conversi, brevique explicatione illustrati. Additus in fine index rerum memorabilium copiosissimus.

Hannoviae, Wechelianis, impensis D. D. Aubriorum et C. Schleichii, 1619.« 8°, 951 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. A címlével hiányzik. Az első táblán, belül: 194.

Bejegyzések: Piros tintás aláhúzások szinte minden lapon.

Azonosítás: FERENCZI 356? (eltérő adatokat ad, feltehetően nem tudván a címlap nélküli kötetet azonosítani). A címlap pótlása NUC alapján.

539 (BZ 113)

FRUGONI, Francesco Fulvio: La vergine parigina di Francesco Fulvio Frugoni. Volumetto terzo. A' madama la duchessa di Valentinese, principessa di Monaco, etc.

In Venetia, 1661, presso Combi, et La Neù. 12°, 549 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az előzőlevél versón: 192.

Azonosítás: FERENCZI 327.

540 (BZ 98)

GENUTIO, Andrea: Il re Diosino d'Andrea Genutio, gentilhuomo napoletano. Al clarissimo sig. Giorgio Oroboni.

In Venetia, 1650, per Francesco Storti. 8°, 612 pp.

Példányleírás: A kötése elveszett. A kötésből kiszakadt puszta könyvtest könyvtári papírborítékban. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI 587.

541 (BZ 64)

GUAZZO, Stefano: De civili conversatione domini Stephani Guazzi, libri quatuor. Quibus synopsis adiecimus, totius operis dispositionem exacte continentem La civil conversatione del sig. Stefano Guazzo gentil'huomo di Casale di Monferrato. Divisa in quattro libri. Di nuovo aggiuntavi una tavola, o breve et facile sommario, che contiene la dispositione et l'ordine di tutto questo volume.

Argentorati, sumptibus Lazari Zetzneri, bibliop., anno 1614. 4°, 765 pp.

Latin–olasz kéthasábos szöveggel.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az előzőkfűzet 4. levél rectón: 109.

Possessorok: Az előzőkfűzet 1. levél rectón: *Anno 1644. mense Martio. Pdcez xznxndm mtp zssplpf Dkrte, fkn dp igk rknizxepklt [sic] – 33 solidos cum mendose satis fuerit compactus liber, vti videre est. Joan. Hobiush[?] A cimlapon a fenti név, áthúzva.*

Azonosítás: FERENCZI 560.

542 (BZ 97)

[Historia di Valeriano d'Ongaria nella quale si trattano le sue alte imprese di cavalleria, fatte per amor della alta prencipessa Flerisena figliuola del grande imperatore Nestarcio che d'ambedui nacque il valoroso cavaliere Floriano. Di nuovo tradotta della lingua spagnuola nella italiana. Parte seconda.

Venetia, appresso Lucio Spineda, 1611.] 8°, [397] ff.

Példányleírás: Szakadt papírkötés. Elöl–hátsó csonka; a ff. 18–384 van

meg belőle. Élőfej: Valeriano d'Ongaria Libro secondo. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A hátsó táblán, belül: *Ego Juhanes Janko* [?]

Bejegyzések: Néhány helyen ismeretlen XVII. századi kéz rövid latin margójegyzetei.

Azonosítás: FERENCZI 586. A címlap és a terjedelem rekonstrukciója a mű első (Venetia, Pietro Bosello, 1558–1559) kiadásának az ÖNB-beli példánya alapján történt. A jelen példány szedése ettől némileg eltér; ezért vagy a számon tartott 1611. évi kiadásról van szó (vide: *Bibliografia dei romanzi e poemi cavallereschi italiani*, Milano, 1838, pp. 348–349), vagy egy ismeretlen editióról. Az 1611. évi kiadásból ép példányt nem sikerült felkutatni. A mű első kötete (*Historia di Valeriano d'Ongaria nella quale si trattano le alte imprese fatte da Pasmerindo re d'Ongaria, per amor dell'alta prencipessa Alberitia, figliuola del grande imperatore di Trabisonda et che d'ambidui nacque il forzato cavaliere Valeriano ... Parte prima*) nincs meg a zágrábi gyűjteményben.

543 (BZ 79/I)

[ISSELT, Michael von]: Mercurii Gallobelgici, sive rerum in Gallia et Belgio potissimum, Hispania quoque, Italia, Anglia, Germania, Polonia, vicinisque locis ab anno 1588. usque ad Martium anni praesentis 1594. gestarum nuncii, tomus primus. Sex priores libros comprehendens. Auctore D. M. Jansonio [pseud. = Isselt] Doccomensi Frisio.

Coloniae Agrippinae, apud Godefridum Kempensem, anno 1596. 8°, 735 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Hieronymi Arconatj*. – saec. XVI. legvége (Arconatus †1599).

Bejegyzések: A 652–653 lapok között egy kis papírszeleten Arconati rövid olasz feljegyzése Bragadinról.

Zrínyi bejegyzései?: A kötetben számos helyen található figyelemfelhívó ceruzajel, NB a lapszéleken. Néhány helyen emlékeztető papírszeletek. Nem zárható ki, hogy mindezek Zrínyi kezétől származnak.

Azonosítás: KENDE és FERENCZI nem ismerik. A sorozat egyéb kötetait vide n° 144, 145, 476, 677.

544 (BZ 227)

JOSEPHUS Flavius: LIX. ultimi libri di Giosefo de le antichità giudaiche. In Vinegia, appresso Baldassar Costanini, al segno di S. Giorgio, 1549. 8°, 298 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerinc leszakadva. Az első táblán, belül: 30.

Bejegyzések: Néhány helyen ismeretlen XVI. századi kéz olasz margójegyzetei.

Azonosítás: FERENCZI 463.

545 (BZ 359)

a) JULINUS, Franciscus: Inscripti nomina divum flores, quos reverendo, nobili, excellenti domino, Bernardo Maurissich, sapientissimo moderatori suo, cum in antiquissima et celeberrima Universitate Viennensi, prima honoris theologici laurea coronaretur, ex viridario poeseos Viennensis decerptos attulit Franciscus Julinus Viennensis, Austriae provincialis, poeticae facultatis auditor. Anno 1650, Viennae Autriae, typis Matthaei Cosmerovii, sac. caes. majest, typographi. 12° 57 ff.

b) MANSFELD, Franz Maximilian; MANSFELD, Heinrich Franz; LOSENSTEIN, Franz Anton: Mora theologica, quae reverendo, nobili, excellenti domino Thomae Zhernich, promoti SS. theologiae baccalaureo, in celeberrima et antiquissima Universitate Viennensi, praefecto suo gratitudinis ergo deferebant Franciscus Maximilianus S. R. I. comes a Mansfelt, Henricus Franciscus S. R. I. comes a Mansfelt, Franciscus Antonius, comes a Losenstain. Anno quo: Casta CoLVMba VoLat, CVI paCIs fLoret oLIVa VeraqVe persVaso Vernet In orbe qVies (= 1650).

Typis Matthaei Cosmerovii, S. C. M. typog. (Viennae, 1650). 12°, 33 ff.

c) JULINUS, Carolus: Laetitia parvulorum, quam reverendo, nobili, excellenti domino Bernardo Maurissich, in celeberrima et antiquissima Universitate Viennensi promoti, SS. theologiae baccalaureo exhibuit Carolus Julinus Viennensis Austriae provincialis.

Anno salutis 1650, Viennae Austriae, typis Matthaei Cosmerovii, S. C. M. typographi. 12°, 20 ff.

Példányleírás: Kiadói kolligátum? Színes papírkötés. Az első táblán, belül: 412.

Bejegyzések: A b) címlappal szemközti üres oldalon javítva a kiadvány címzettjének keresztnéve: *Paulo Thomae* (Zhernich) helyett.

Azonosítás: FERENCZI 350.

546 (BZ 205)

JUSTINUS: Justini in historias Trogi Pompeii Epitomarum, editio nova, accurante Matthia Berneccero [sic]. In qua quid praestitum sit, aversa pagina docebit.

Argentorati, sumptibus heredum Lazari Zetzneri, 1631. 8°, 572 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. Az első táblán belül: 525.

Possessorok: A címlapon: *Ex libris p. m. Dullensi* [?] *Hyberni 1647.*

Bejegyzések: A hátvédlevélen az olvashatatlanságig fakult ceruzajegyzetek.

Azonosítás: KENDE 100 (a DAUN-féle rendezés tévedését követve a *Catalogus* I. 35. tételével azonosítja, vide n° 35); FERENCZI 564.

547*

KINSCHOT, Henri de: *Henrici Kinschoti Responsa, sive consilia juris. Ad calcem adjiciuntur eiusdem tractatus VII. de rescriptis gratiae a supremo Brabantiae senatu nomine ducis concedi solitis. Omnia iterata hac editione emendatiora, et auctiora: responsis patris filiique separatis; cum casibus seu questionibus aliquot resolutis ... locupletissimis. Opera et industria Valeri Andreae Des-seli ...*

Bruxellae, typis Joannis Monmartii, 1653. 2°, 84 pp.

Példányleírás: KENDE 59. szerint bőrkötés.

Azonosítás: KENDE 59. NUC. A kötet nem került Zágrábba a Zrínyikönyvtár anyagával; talán még Bécsben elkallódott.

548 (BZ 326/III)

[LA CALPRENÈDE, Gaultier de Coste]: *Della Cassandra parte terza. Portata dal francese dal sig. co. Maiolino Bisaccioni, gentiluomo ordinario della camera del re christianissimo e suo cavaliere. Dedicata all'illustrissimo sig. co. Lorenzo Camerata.*

In Venetia, 1652, per il Tomasini. 8°, 513 pp.

Példányleírás: Aranynyomásos pergamenkötés. A metszés aranyozva. Az előzéklevel versón: 735.

Azonosítás: FERENCZI 552. A tt. I–II. nincs meg a zágrábi Zrínyikönyvtárban.

549 (BZ 326/IV–V)

[LA CALPRENÈDE, Gaultier de Coste]: *La Cassandra. Tradotta dal francese dal conte Maiolino Bisaccioni, gentiluomo di camera del re christianissimo e suo cavaliere. All'illustrissimo sig. padrone osservandissimo il signor Pietro Vianoli, segretario dell'eccellentissimo senato.*

In Venetia, 1652, per Francesco Storti. 8°, 798 pp.

Előzékcímlapon: *Della Cassandra quarta, quinta, et ultima parte.*

Példányleírás: Aranynyomásos pergamenkötés. A metszés aranyozva. Az előzéklevel versón: 732.

Azonosítás: FERENCZI 552.

550 (BZ 219)

[LA CALPRENÈDE, Gaultier de Coste]: *Faramond, ou l'histoire de Fran-*

ce, dédiée au roy. Première partie. Revue et corrigée d'un grand nombre de fautes qui se sont glissées dans l'impression précédente.

Jouxte la copie, imprimé à Paris, chez Antoine de Sommaville, 1664. 8°, 388 + 408 pp.

Belső címlapon: Faramond... Seconde partie.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az előzéklével versón: 326.

Azonosítás: FERENCZI [621].

551 (BZ 394a/I)

[LA CALPRENÈDE, Gaultier de Coste]: La Cleopatra. Portata dal francese dal signor conte Maiolino Bisaccioni gentil'huomo della camera del re' christianissimo. All'illustrissimo sig. e padron colendissimo, il sig. Agostino Fonseca, marchese di Turigno.

In Venetia, 1653. per Francesco Storti. 4°, 502 pp.

Giacomo Piccini metszetes előzékcímlapjával.

Példányleírás: Aranynyomásos pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A második előzéklével versón: 223.

Azonosítás: FERENCZI 551.

552 (BZ 394a/II)

[LA CALPRENÈDE, Gaultier de Coste]: Della Cleopatra ... Volume secondo. ...

In Venetia, 1653, per Francesco Storti. 4°, 623 pp.

Példányleírás: Aranynyomásos pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. Az első előzéklével versón: 231.

Azonosítás: FERENCZI 551. Másik példánya: n° 555. Új kiadása: n° 557.

553 (BZ 394a/III)

[LA CALPRENÈDE, Gaultier de Coste]: Della Cleopatra ... Volume terzo. ...

In Venetia, 1653, per Francesco Storti. 4°, 548 pp.

Példányleírás: Aranynyomásos pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A második előzéklével versón: <280> 230.

Azonosítás: FERENCZI 551. Új kiadása: n° 558.

554 (BZ 394a/IV)

[LA CALPRENÈDE, Gaultier de Coste]: Della Cleopatra ... Volume quarto. All'illustrissimo et eccellentissimo sig. Alfonso Gonzaga, conte di Novara, Bagnolo etc.

In Venetia, 1654, per Francesco Storti. 4°, 646 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI nem ismeri. Másik példánya: n° 556.

555 (BZ 394b/II)

[LA CALPRENÈDE, Gaultier de Coste]: Della Cleopatra ... Volume secondo. ...

A n° 552. másik példánya.

Példányleírás: Papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI 468.

556 (BZ 394b/IV)

[LA CALPRENÈDE, Gaultier de Coste]: Della Cleopatra ... Volume quarto. ...

A n° 554. másik példánya.

Példányleírás: Papírkötés. Az első táblán, belül: 275.

Azonosítás: FERENCZI 468.

557 (BZ 394c/II)

[LA CALPRENÈDE, Gaultier de Coste]: Della Cleopatra ... Volume secondo. ...

In Venetia, 1655, per Francesco Storti. 4°, 623 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI nem ismeri. A n° 552. azonos című új kiadása.

558 (BZ 394b/III)

[LA CALPRENÈDE, Gaultier de Coste]: Della Cleopatra ... Volume terzo. ...

In Venetia, 1655, per Francesco Storti. 4°, 548 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Az első táblán, belül: 276.

Azonosítás: FERENCZI 468. A n° 553. azonos című új kiadása.

559 (BZ 45)

La virtù trionfante per musica, introduzione ad un ballo de' seguaci del valore.

In Vienna d'Austria, appresso Matteo Cosmerovio, stampatore della corte, anno 1664. 4°, 42 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés. A táblákon vaknyomásos császári címer. A metszés aranyozva. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI 511.

560 (BZ 230)

Le cose maravigliose dell'alma città di Roma. Dove si tratta delle chiese, stationi, reliquie, et corpi santi, che vi sono. Et di diversi maritaggi di povere zitelle, che si fanno. Con la guida romana, che insegna facilmente a' forastieri di ritrovare le cose notabili di Roma. Nomi de' sommi pontefici, imperatori, et altri principi christiani. Con le principali poste d'Italia. Di nuove corrette, ampliate, et ornate di bellissime figure. Con un'aggiunta di tutte le cose fatte da Clemente VIII. e da Paolo V. fel. mem. Le sette meraviglie del mondo, et altre cose notabili.

In Roma, per Francesco Cavalli, 1636, ad istanza di Mauritio Bona al Morion d'oro in piazza Navona. 8°, 112 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: Hátral a kötethez fűzött öt üres levélen ismeretlen kézzel: *Indice di tutte cose che sono in questo libro* – tematikus válogatás a guidában bemutatott római látnivalókról.

Azonosítás: KENDE ZÁ 23; FERENCZI 472.

Zrinyiana: A nagy valószínűséggel Zrínyi által itáliai utazásakor útikalauz-ként használt könyv tanulságairól cf. KIRÁLY-KOVÁCS 1983, pp. 16–33, 215–231 (a címlap, a törzsanyag három lapja, s a kézírásos mutató első lapja hasonmásával, s a mű pp. 63–65. magyar fordításával); KOVÁCS 1988, pp. 196–198 (a hét főtemplom képének hasonmásával). A kézírásos olasz tárgymutató kiadva: KOVÁCS Vigiliá 1982, pp. 195–197; KOVÁCS 1988, pp. 235–239.

561*

a) LEONINUS, Elbertus: Centuria consiliorum clarissimi jurisconsulti Elberti Leonini, primarii juris civilis professoris, in florente paulo ante Academia Lovaniensi, et cancellarii ducatus Geldriae et comitatus Zutphaniae; in quibus multae illustres et singulares controversiae, contractuum, distractuum, rescissionum, restitutionum securitatum, sponsionum, assecurationum dotium, matrimoniorum, separationum seu divortiorum, feudorum, rei monetariae, cautionum, judiciorum tam criminalium quam civilium, divisionum, collationum, ultimarum voluntatum constitutionum, edictorum, privilegiorum consuetudinum et confoederationum, diversos in Europa principes, ditiones, civitates atque familias respicientium, discutiuntur et explicantur; quae his qui in foro versantur ad decisionem quaestionum quotidie emergentium sunt utilissimae. Adiecta est eiusdem auctoris Oratio in ordinibus generalibus habita, tempore Colloquii Coloniensis de bello, de religione et pace per Belgium.

Antverpiae, ex officina Christophori Plantini, 1584. 2°, 466 pp.

b) ZILETTI, Giovanni Battista: Matrimonialium consiliorum tomi duo:

quorum prior superioribus annis per Joan[nem] Baptistam Zilettum, J. C. Venetum, ex diversis excellentissimorum jureconsultorum Italiae, consiliis collectus et primum in luce editus, posterior autem nunc recens ex clarissimorum Germaniae jurisconsultorum responsis, per eximium J. C. D. Nicolaum Ruckerum patritium Francofortensem singulari diligentia congestus: atque in justum voluminis corpus utriusque tomi redacti. Jureconsultorum nomenclatura proxima post dedicationem pagina continetur. Quibus pro uberiore operis completionem, communes etiam receptasque diversorum doctorum in materia matrimoniali conclusiones adiunximus. Cum indice rerum et materiarum locupletissimo.

Francoforti ad Moenum, impensis Sigis. Feyrabendii, 1580. 2°, 352 + 219 pp.

Az új számozással kezdődő II. kötet élén belső címlap.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum, KENDE 111. szerint vaknyomásos bőrkötés, szalaggal.

Azonosítás: KENDE 111. a) LEON VOET, *The Plantin Press 1555–1589. A Bibliography of the Works Printed and Published by Christopher Plantin at Antwerp and Leiden*, t. III, Amsterdam, Van Hoeve, 1981, n° 1518. b) BL pld. A könyv nem került Zágrábba a Zrínyi-könyvtár anyagával; talán még Bécsben elkallódott.

562 (BZ 325)

[LE VAYER de Boutigny, Roland]: *Del Mitridate. Portato dal francese dal signor conte Maiolino Bisaccioni gentil' huomo della camera del re christianissimo. Volume secondo.*

In Venetia, per gli Combi, e La Nou, 1655. 8°, 550 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen olvashatatlanná fakult számok. Az első táblán, belül: 116.

Azonosítás: FERENCZI 578. A szerző neve NUC alapján. A t. I. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban.

563 (BZ 119/I)

LIPSIUS, Justus: *Justi Lipsii V. C. Opera omnia, postremum ab ipso aucta et recensita; nunc primum copioso rerum indice illustrata. [Tomus primus.] Antverpiae, ex officina Plantiniana Balthazaris Moreti, 1637. 2°, CLX + 478 pp.*

Példányleírás: Kopott bőrkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: KENDE 116; FERENCZI 239.

564 (BZ 119/II)

LIPSIUS, Justus: *Justi Lipsii V. C. Opera omnia ... Tomus secundus. Antverpiae, ex officina Balthazaris Moreti, 1637. 2°, 542 pp.*

Példányleírás: Kopott bőrkötés. Az első táblán, belül: 573.

Azonosítás: KENDE 116; FERENCZI 239.

565 (BZ 119/III)

LIPSIUS, Justus: Justi Lipsii V. C. Opera omnia ... Tomus tertius. Antverpiae, ex officina Balthasaris Moreti, 1637. 2°, 797 pp.

Példányleírás: Kopott bőrkötés. Az első táblán, belül: 574.

Azonosítás: KENDE 116; FERENCZI 239.

566 (BZ 119/IV)

LIPSIUS, Justus: Justi Lipsii V. C. Opera omnia ... Tomus Quartus. Antverpiae, ex officina Balthasaris Moreti, 1637. 2°, 624 pp. + index [222] pp.

Példányleírás: Kopott bőrkötés. Az első táblán, belül: 804.

Azonosítás: KENDE 116; FERENCZI 239.

567 (BZ 395/I)

LIVIVS, Titus: Les décades de Tite Live, avec les suppléments de J. Freinshemius. Nouvellement augmentées d'un abrégé chronologique, mises en françois par P. Du-Ryer, de l'Académie Française. Tome premier. Contenant les premier et second livres de la première décade.

A Lyon, chez Christoffle Fourmy, 1664. 12°, 423 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 388.

Azonosítás: FERENCZI [626].

568 (BZ 395/II)

LIVIVS, Titus: Les décades ... Tome II. Contenant les III. et IV. livres de la première décade.

A Lyon, chez Chistoffle Fourmy (de l'imprimerie de Pierre Guillimin), 1664. 12°, pp. 393–825 [sic].

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 390.

Azonosítás: FERENCZI [626].

569 (BZ 395/III)

LIVIVS, Titus: Les décades ... Tome III. Contenant les V. VI. et VII. livres de la première décade.

A Lyon, chez Christoffle Fourmy (de l'imprimerie de Pierre Guillimin), 1664. 12°, 487 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 392.

Azonosítás: FERENCZI [626].

570 (BZ 395/IV)

LIVIVS, Titus: Les décades ... Tome IV. Contenant les VIII. IX. et X. livres de la première décade.

A Lyon, chez Christofle Fourmy (de l'imprimerie de Pierre Guillimin), 1664. 12°, 511 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: *N: XVI. 18.*

Azonosítás: FERENCZI [626].

571 (BZ 395/VI)

LIVIUS, Titus; FREINSHEIM, Johann: Les supplemens de J. Freinsheimius sur la seconde décade de Tite Live, de la traduction de P. Du-Ryer de l'Académie Française. Tirez des auteurs dont les noms sont en chaque marge. Tome VI. Contenant les VII. VIII. IX. et X. livres de la seconde décade.

A Lyon, chez Christofle Fourmy, 1664. 12°, 395 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 39. .

Azonosítás: Ferenczi [626] . A második dekád I–VI. könyvének pótlását tartalmazó t. V. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban.

572 (BZ 395/VII)

LIVIUS, Titus: Les décades ... Tome VII. Contenant les I. II. et III. livre de la troisieme décade.

A Lyon, chez Christofle Fourmy, 1664. 12°, 528 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 396.

Azonosítás: FERENCZI [626].

573 (BZ 395/VIII)

LIVIUS, Titus: Les décades ... Tome VIII. Contenant les IV. V. et VI. livres de la troisieme décade.

A Lyon, chez Christofle Fourmy (de l'impremerie de Pierre Guillimin), 1664. 12°, 514 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 395.

Azonosítás: FERENCZI [626].

574 (BZ 395/IX)

LIVIUS, Titus: Les décades ... Tome IX. Contenant les VII. VIII. IX. X. livres de la troisieme décade.

A Lyon, chez Christofle Fourmy (de l'impremerie de Pierre Guillimin), 1664. 12°, 645 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 389.

Azonosítás: FERENCZI [626].

575 (BZ 395/X)

LIVIUS, Titus: les décades ... Tome X. Contenant les I. II. III. et IV. livres de la quatrieme décade.

A Lyon, chez Christofle Fourmy (de l'imprimerie de Pierre Guillimin), 1664. 12°, 555 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI [626].

576 (BZ 395/XII)

LIVIUS, Titus: Les décades ... Tome XII. Contenant les VIII. IX. et X. livres de la quatriemesme decade.

A Lyon, chez Christofle Fourmy (de l'imprimerie de Pierre Guillimin), 1664. 12°, 503 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 387.

Azonosítás: FERENCZI [626]. A negyedik dekád V–VII. könyvét tartalmazó t. XI. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban.

577 (BZ 395/XIII)

LIVIUS, Titus: Led décades ... Tome XIII. Contenant les I. II. III. et IV. livres de la cinquiesme decade.

A Lyon, chez Christofle Fourmy (de l'imprimerie de Pierre Guillimin), 1664. 12°, 464 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 399.

Azonosítás: FERENCZI [626].

578 (BZ 395/XIV)

LIVIUS, Titus; FLORUS, Lucius Annaeus: Les décades ... Tome XIV. Contenant le V. livre de la cinquiesme decade, avec les sommaires de Florus sur les livres qu'on ne trouve point de Tite Live.

A Lyon, chez Christofle Fourmy, 1664, 12°. 384 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 398.

Azonosítás: FERENCZI [626]. A sorozat Amszterdam 1695. évi, szintén hiányosan fennmaradt kiadását vide: n° 725–728.

579 (BZ 18a)

LONICERUS, Philippus et alii: Chronicorum Turcicorum ...

A n° 110. másik példánya.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: Egy ismeretlen XVII. századi, Hungarus érdeklődésű kéz aláhúzásai és rövid latin margójegyzetei. Dr. 236–238. az I, 3v, 4v, 9v lapokon lévő három jelentéktelen bejegyzést tévesen Zrínyinek tulajdonítja.

Azonosítás: FERENCZI 408.

580 (BZ 109)

LOREDANO, Giovanni Francesco: Opere di Gio[vanni] Francesco Loredano, nobile veneto. Cioè Scherzi geniali prima e seconda parte; Dianea; Bizzarrie accademiche 1. e 2. parte; Vita del Marini; Vita d'Alessa[n]dro 3; Sensi di devotione; L'Adamo; e Novelle amoroze. Con alcune lettere dell'abbate Castiglione in lode dell'autore. Al serenissimo Gio[vanni] Battista Lercaro, duce di Genova.

In Venetia, 1646(–1649), per il Valvasense. 8°, 360 + 133 + 132 pp.

Piccini metszetes előzékcímlapján: Opere del Loredano. A kötet a címlappal ellentétben csak három művet tartalmaz, melyek mindegyike eredetileg külön kiadványként, a főcímlapénál későbbi impresszummal jelent meg: Degli scherzi geniali ... Parte prima – a Parte seconda külön belső címlappal. Bologna, 1648, per il Turrini; Vita d'Alessandro Terzo, pontefice massimo ... In Venetia, 1649, appresso li Guerigli – Piccini metszetes előzékcímlapjával; Sei dubbi amorosi, trattati academicamente di dama nobile ... con nuova aggiunta. In Venetia, 1649, appresso li Guerigli – Piccini metszetes előzékcímlapjával.

Példányleírás: Rongált pergamenkötés. Az első táblán, belül: 172. Az előzéklevel rectón: 293.

Possessorok: Az összefoglaló címlapon: *L : R :*

Bejegyzések: Az előzéklevel versón és a hátvédlevelé versón ismeretlen XVII. századi kéz rövid olasz bejegyzései lapszámutalásokkal.

Azonosítás: FERENCZI 324. Loredano összegyűjtött műveinek II. és V. kötetét vide n° 581, 582.

581 (BZ 360/II)

LOREDANO, Giovanni Francesco: Delle bizzarie accademiche di Gio[vanni] Francesco Loredano nobile veneto, parte prima.

Venetia, 1653, appresso li Guerigli. 8°, 504 pp.

Piccini előzékcímlapján: Dell'opere del Loredano. Volume secondo. A második előzékcímlapon: Opere contenute nel secondo volume: Bizzarie accademiche, par. I. Bizzarie accademiche, par. II. Raggiugli di Parnaso. Dubbi amorosi.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az előzéklevel versón: 235.

Azonosítás: FERENCZI 351. Loredano összegyűjtött műveinek I. kötetét vide n° 580.

582 (BZ 360/V)

LOREDANO, Giovanni Francesco: Historie de' re Lusignani, publicate da Henrico Giblet cavalier. Libri undeci.

Venetia, 1653, appresso li Guerigli. 8°, 572 pp.

Piccini metszetes előzékcímlapján: Dell' opere del Loredano. Vol. quinto.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az előzéklevél versón: 234.

Azonosítás: FERENCZI 351. A tt. I–II. vide n° 580, 581. A tt. III–IV. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban.

583 (BZ 2)

(LÖHNEYSS, Georg Engelhard von): Von Zeumen, gründlicher Bericht des Zeumens und ordentliche Aufteilung der Mündstück und Stangen, wie dieselbenn nach eines jeden Pferdts Arth und Eigenschafft sollenn gebräuchtt werden.

1588, [Groningen?]. 2°, 122 ff.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerinc nagy része leszakadt. A ff. 12, 13, 14, 15, 25. lószerszámokat bemutató metszetei kivágva. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: Az előzékleveleken különböző színű tintákkal tollpróbák, firkák; latin, német, cseh nyelvű szótöredékek. Zrínyire kissé emlékeztető írással: *Contra virtutem nihil valet invidia*.

Azonosítás: FERENCZI 273. A szerző neve az ajánlás végén szerepel. A kiadás feltételezett helye NUC alapján.

584 (BZ 330)

LUCO SERENI, Francesco Maria de: Il Fausto ovvero il sogno di Don Pasquale. Tragicomedia di Francesco Maria de Luco Sereni romano. Abbreviata et adornata di prologo, e finale per musica.

In Vienna d'Austria, appresso Matteo Cosmerovio, stampatore della corte, 1663. 8°, 167 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A metszés aranyozva. Az előzéklevél versón: 201.

Azonosítás: FERENCZI [630]. Korábbi kiadását vide n° 531c.

585 (BZ 94/I)

MARINI, Giovanni Ambrogio: Il Calloandro fedele. Stato fin'ora in tutte l'altre impressioni, per più conti manchevole, e difettoso. Ora, in questa nuova, di moltissimi errori purgato, e si nello stile, a dicitura, come negli avvertimenti, rabbellito, accresciuto, e notabilmente migliorato dallo stesso autore Gio[vanni] Ambrosio Marini, nobile genovese. Parte prima.

A spese di Gio. Battista, et Gioseppe Corvi librari in Roma, 1653. 8°, 576 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A metszés zöldre festve. Az első táblán, belül: 410.

Azonosítás: FERENCZI 466.

586 (BZ 94/II)

MARINI, Giovanni Ambrogio: *Il Calloandro fedele. . . . Parte seconda. A spese di Gio. Battista, et Giuseppe Corvi librari in Roma, 1653. 8°, 344 + 316 pp.*

A Parte terza élén belső címlap.

Példányleírás: Pergamenkötés. A metszés zöldre festve. Az első táblán, belül: 386.

Azonosítás: FERENCZI 466.

587 (BZ 32)

MASCARDI, Agostino: *Prose vulgari di monsignor Agostino Mascardi, cameriere d'honore di N. sig. Urbano Ottavo.*

In Venetia, per Bartolomeo Fontana, 1630. 4°, 140 + 243 pp.

Belső címlapon: *Delle prose vulgari . . . parte seconda . . .*

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI 494.

588 (BZ 342)

a) MERULA, Paulus: *Pauli G. F. P. N. Merulae Cosmographiae generalis libri tres. Item geographiae particularis libri quatuor, quibus Europa in genere, speciatim Hispania, Gallia, Italia describuntur. Cum tabulis geographicis aeneis, multo quam antehac accuratioribus.*

Amsterdami, apud Guilielmum Blaeu, 1636. 8°, 172 pp.

b) MERULA, Paulus: *P[auli] Merulae Cosmographiae partis II, lib. I. et II. Quibus universim Europa et speciatim Hispania describuntur. Editio ultima, novis additamentis et regnorum regimine aucta, tabulisque geographicis illustrata.*

Amsterdami, apud Guilielmum Blaeu, 1634. 8°, 350 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Bekötetlen – jelenleg könyvtári papírborítóban. Az előzéklevél versón: *Nomanclatura 360.*

Possessorok: Az a) címlapon: *<Ex libris Casparis Etreij>* [?] – saec. XVII.

Bejegyzések: Hátral, három üres levélen a possessor latin tartalommutatója.

Azonosítás: FERENCZI 313.

589 (BZ 48b)

MEXIA, Pedro: *Le vite de tutti gli imperadori romani . . .*

A n° 16. másik példánya.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: Ismeretlen kéz a pp. 731, 733, 735-ön a „Henrico Terzo”-t, több ízben *Secundo*-ra javította.

Azonosítás: A DAUN-féle rendezéskor erre a példányra is rákerült a *Catalogus* I, 16. tételével azonosító cédula. KENDE 62. és FERENCZI 212. nem jelölik e második példányt.

590 (BZ 213)

a) MEXIA, Pedro: Ragionamenti del magnifico, e nobile cavaliere Pietro Messia. Ne i quali, per maraviglioso modo, trattandosi di diverse materie, si ha cognitione di molte, et varie cose, non più dette, ne scritte da altri. Tradotti dal sig. Alfonso Ulloa. Al serenissimo, et inclito principe Ferdinando, arciduca d'Austria.

In Venetia, appresso Andrea Revenoldo, 1565. 4°, 111 ff.

b) SARAVIA, Juan: I quattro libri della filosofia naturale di Gioan Sarava [sic]. Dove platonicamente et aristotelicamente si discorreno tutte le principali materie fisiche, le prime cagioni, e gli effetti loro, et i fini. Et in particolare si ragiona del mondo, delle meteorologie, de' metalli, et virtù, et proprietà delle pietre. Tradotti di spagnuolo in italiano dal sig. Alfonso Ulloa.

In Vinegia, appresso Andrea Ravenoldo, 1565. 4°, 150 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 169.

Azonosítás: FERENCZI 474.

591 (BZ 414)

NEBRIJA, Elio Antonio de: Aelii Antonii Nebrissensis De institutione grammatica, libri quinque. Jussu Philippi III. Hispaniarum regis catholici, nunc denuo recogniti.

Matriti, ex typographia regia, 1618, a costa del Hospital General de Madrid, y se vende en el. 8°, 208 + 78 pp.

Új számozással és belső címlappal: De institutione grammaticae liber quintus. . .

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: Ismeretlen XVII. századi kéz spanyol grammatikai jegyzetei a lapszéleken.

Azonosítás: FERENCZI 333.

592 (BZ 237)

(ORTENSE, Evangelista): Specchio d'esempi, da diversi S. auttori estratto. Nel quale si trovano infiniti documenti per essercitare ogni stato di persone in quelle attioni, che possono condurle al cielo. Di nuovo ristampato, et con somma diligenza corretto.

In Venetia, 1608, appresso Luci Spineda. 8°, 215 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. Az első táblán, belül: 178.

Possessorok: A szakadt előzéklevél rectón: *Ex libris donatus a me Constantinus Gona[no] | delle et del S. Tortes[sa] | del 1644 adi 6 Ge[naro]*. A címlapon más írással: *Sebastiano Tortessa*. Ugyanezzel a kézzel az előszó végén: *di 6 genaro Bastiano Tortessa* és az index végén: *Di Sebastiano Giorgessa [sic]; Di Constantino Gonano 1649*. A hátsó táblán, belül azonos írással, mint az előzéklevélen: *1649 adi 4 luglio |...| Sia nel nome d'Iddio*.

Azonosítás: FERENCZI 448. A szerző a könyv ajánlásából derül ki.

593 (BZ 175)

[PALLAVICINO, Ferrante]: *Baccinata ovvero Battarella per le api barberine*. In occasione della mossa delle armi di N. S. papa Urbano Ottavo contra Parma. All'illustrissimo e reverendissimo monsignor Vitellio nunzio di sua santità in Venetia.

Nella stamperia di Pasquino, a spese di Marforio, 1642, [Roma?]. 4°, 34 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A hátsó táblán, belül: *Comitis a Zrinio* – Heinrich DAUN kezével.

Azonosítás: KENDE 11; FERENCZI 500. A szerző neve NUC alapján. Az impresszum adatai koholtak.

594 (BZ 30)

PALLAVICINO, Sforza: *Dell'istoria del Concilio di Trento scritta dal padre Sforza Pallavicino della Compagnia di Gesù, ora cardinale della Santa Romana Chiesa, nuovamente ritoccata dall'autore, e divisa in tre volumini*. Parte terza, con la tavola delle cose più notabili contenute in questa parte.

In Roma, 1664, per Biagio Diversini e Felice Cesaretti librari all'insegna della regina. 4°, 885 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: KENDE 157 (a DAUN-féle rendezéskor tévesen ráragasztott cédula nyomán a *Catalogus* II, 37. tételével azonosítva, vide n° 75); FERENCZI 208. A kötet valójában a n° 73–74. alatt szereplő műnek a *Catalogus* összeállítását követően kiadott 3. kötete.

595 (BZ 411)

PALLAVICINO, Sforza: *Detti sentenziosi che si leggono nell'Istoria del concilio di Trento*, scritta dall'eminantissimo signor cardinale Sforza Pallavicino, raccolti da monsignor Rinaldo Lucarini, vescovo di Città della Pieve.

In Roma, per Angelo Bernabò, 1662. 8°, 346 pp.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés. Gyűrött, nedvességtől hullámos levelek. Az előzéklevel rectón: 184.

Azonosítás: FERENCZI 330.

596 (BZ 132)

PÁZMÁNY Péter: A romai anyaszentegyház szokasából minden vasárnapokra es egy-nehány innepekre rendelt evangeliumokrúl predikacziok. Mellyeket elő nyelvenek tanitasa utan írásban foglalt cardinal Pazmany Peter esztergami ersek ...

Nyomtatták Posomban, 1636. esztendőben. 2°, 1248 pp.

Példányleírás: Fatáblás bőrkötés, két pár rézcsattal. Az első táblán, belül: 3.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Sors bona... 1652” exlibrise.

Azonosítás: KENDE 161; FERENCZI 259; RMK I, 663.

597 (BZ 310)

PERAÇA, Martin: De los sermones adviento con sus festividades en dos partes. Por el maestro F. Martin Peraça, de la Orden de N. Señora del Carmen, y cathedratico de prima de escriptura, en la Universidad de Salamanca. A Don Joan Alonso de Solis, señor de la villa de Retortillo, y la Granja, etc. En esta segunda impresion corregido y emendado de algunos yerros de la primera. Año 1607, en Salamanca, en la emprenta de Diego Cussio, a costa de Nicolas del Castillo, mercader de libros. 4°, 563 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér vászonszalaggal. A gerincen olvashatatlanná fakult szám – egyéb egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Michael Bauhof me emit a noue baiocchi*.

Azonosítás: FERENCZI 516.

598 (BZ 361)

PETRARCA, Francesco: »Il Petrarca con nuove e brevi dichiarazioni. Insieme una tavola di tutte le sue rime, ridotte co i versi interi sotto le cinque lettere vocali.

In Lyone, appresso Guglielmo Rovillio, 1551. « 16°, 576 + 294 pp.

Az új lapszámozásnál belső címlap: Tavola di tutte le rime ... – és azonos impresszum.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. A címlével és a pp. 15–16 (Petrarca és Laura képe) hiányzik.

Azonosítás: FERENCZI 352. Attilio HORTIS, *Catalogo delle opere di Francesco Petrarca esistenti nella Petrarcesca Rossettiana di Trieste*, Trieste, 1874, n° 92 (a címlap innen pótolva).

Zrinyiana: Vide n° 328.

599 (BZ 393)

PFLAUMERN, Johann Heinrich von: Joan[nis] Henrici a Pflaumern IC. Mercurius Italicus, hospiti fidus per Italiae praecipuas regiones et urbes dux, indicans, explicans quaecumque in iis sunt visu ac scitu digna.

Lugduni, typis Petri Anard, 1628. 8°, 637 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár bőrszalaggal. A metszésen, oldalt: 15. Az első táblán, belül: 20.

Azonosítás: FERENCZI 584.

600 (BZ 317)

PONTANUS, Jacobus: Jacobi Pontani Soc. Jesu Attica bellaria, sive litteratorum secundae mensae ad animos ex contentione et lassitudine studiosorum lectiunculis exquisitis, jucundis ac honestis relaxandos, ac syntagmatum omnium et ante hac tribus partibus editorum libri tres. Nunc alio caractere compendiosius unico volumine comprehensi, ac indice generali ornati, aucti, et a multis erroribus et mendis purgati evulgantur.

Francofurti, impensis Joan. Godofridi Schonwetteri, typis Antoni Hummi, 1644. 4°, 368 pp.

Példányleírás: Szakadozott, aranynyomásos bőrkötés, két pár sárga vászonszalaggal. A metszés aranyozva. Az előzőklevél rectón: 139.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me... 1646” exlibrise. A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *N^o Ex libris Comitis Adamis a Zrinio.*

Azonosítás: KENDE ZÁ 19; FERENCZI 529.

601 (BZ 341)

[POSSEVINO, Antonio]: Responsiones ad viri cuiusdam pii septemtrionalis interrogationes. Qui de salutis aeternae comparandae ratione, ac de vera ecclesia cupiebat institui. Opera D. Nicolai Mylonii [pseud. = Possevino] theologi Germani in lucem editae.

Ingolstadii, excudebat David Sartorius, anno 1582. 12°, »71« ff.

Példányleírás: Aranyozott bőrkötés. Hátral néhány levél hiányzik. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Matt : Ilowsky : p. n. 85 dono dedit Jo : Ozorensij[?] – saec. XVI.*

Bejegyzések: A possessor latin tollpróbái, idézetei a táblákon és a hátvédle-vélen.

Azonosítás: FERENCZI 312. Az álnév feloldása: Carlos SOMMERVOGEL, S.J., *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. VI, coll. 1066–1067.

602 (BZ 210)

a) PUTEANUS, Erycius: Erycii Puteani Democritus, sive de risu dissertatio Saturnalis. Publice Lovanii habita.

Lovanii, apud Jo. Christoph. Elavium, anno 1612. 4°, 22 pp.

b) PUTEANUS, Erycius: Erycii Puteani Epistolarum fercula secunda. Ad clarissimum virum Ludovicum Septalium, patricium et medicum Mediolanensem. Adiuncta eloquentiae auspicia secunda.

Hanoviae, typis Wecheliani, apud Claudium Marnium, et heredes Joan. Aubrii. 1603. 4°, 168 pp.

c) PUTEANUS, Erycius: Erycii Puteani Musathena, sive notarum heptas, ad harmonicae lectionis novum et facilem usum. Eiusdem Iter nonianum. Dialogus, qui epitomen Musathenae comprehendit. Eiusdem De distinctionibus syntagma, cum epistola Justi Lipsii de eadem materia.

Hanoviae, typis Wecheliani, apud Claudium Marnium, et heredes Joan. Aubrii, 1602. 4°, 103 pp.

d) PUTEANUS, Erycius: Erycii Puteani Suada auspicialis, sive orationum selectarum praemetium. Cum epidigmate historico.

Hanoviae, typis Wecheliani, apud Claudium Marnium et heredes Jo. Aubrii, 1606. 4°, 174 pp.

e) PUTEANUS, Erycius: Erycii Puteani Epistolarum promulsis. Ad clarissimum V. Justum Lipsium, historiographum regium. Item panegyricus praesidi senatuique Mediol[anensi] dictus.

Francofurti, typis Wecheliani, apud Claudium Marnium et heredes Joan. Aubrii, 1601. 4°, 157 pp.

f) PUTEANUS, Erycius: Erycii Puteani Historiae insubrica libri VI. Qui irruptiones barbarorum in Italiam continent. Rerum ab origine gentes ad Otho[nem M[agnum]] epitomae.

Lovanii, typis Jo. Christoph. Flavii, apud Lud. Elzevirum, 1614. 4°, 221 pp.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Vaknyomásos bőrkötés. A metszés pirosra festve. Az első táblán, belül: 172.

Possessorok: Az a) címlapon: *Cartus : Maurbacens :*

Azonosítás: FERENCZI 558.

603 (BZ 334)

SAAVEDRA Fajardo, Diego de: Idea principis christianopolitici symbolis CI. expressa, a Didaco Saavedra Faxardo, equite, etc. Ab innumeris priorum editionum mendis expurgata.

Parisiis, apud Fridericum Leonardum, 1660. 12°, 599 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: Az előzéklevel rectón, ismeretlen kézzel: *De Gregorij*. A hátvédlevél rectón nőről készített gyerekes tollrajz.

Azonosítás: FERENCZI 345.

604 (BZ 244)

SAVARO del Pizzo, Giovanni Francesco: *Il Polimante di Gio[vanni] Francesco Savaro del Pizzo. Dedicato al molto illustre signore, il signor Gio[vanni] Maria Correggi.*

In Venetia, 1651, per Francesco Storti. 8°, 478 pp.

Piccini metszetes előzékcímlapjával.

Példányleírás: Papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI 358.

605 (BZ 3)

[SCHEDEL, Hartmann]: *Liber chronicarum.*

(Ad intuitum autem et preces providorum civium Sebaldi Schreyer et Sebastiani Kamermaister hunc librum dominus Antonius Koberger Nuremberge impressit ... Consummatum autem duodecima mensis julii, anno salutis nostre 1493.) 2°, 326 ff.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos bőrkötés, két pár fémcsattal. A gerincen: 19. Az első táblán, belül: 412. Elöl csonka. Az első táblán vaknyomással: 1647. Az újrakötés alkalmával (tehát 1647 körül) a sérült leveleket papírral megerősítették. A kihullott leveleket üres papírral pótolták, a hiányzó szöveget a nyomtatás tipográfiáját utánzó gondos kézírással bemásolták. Egyes szövegrészek helye üresen maradt – erre a másoló a lapszéleken figyelmeztet.

Bejegyzések: Helyenként egy XVI. századi kéz rövid latin és magyar bejegyzései. Nürnberg metszete fölött (ff. 99v–100r): *Var ban zep uar uol na mikor zinten Illie[n] | ha nem tudod kjrta keresd megh az neue me[t] – a vége levágva a lapszélel.*

Azonosítás: HAIN 14508.

606*

SCHONAEUS, Cornelius: *Terentius Christianus, seu comoediae sacrae, Terentiano stylo a Cornelio Schonaeo Goudano conscriptae, et nunc demum magna eiusdem diligentia et labore emendatae, atque reconditae.*

Varadini, apud Abrahamum Kertesz Szencinum, 1656. 8°, 962 pp.

Példányleírás: KENDE 198. szerint bőrkötés.

Possessorok: KENDE 198. szerint a címlapon: *Stephanus Lippai habet h. libr.*

Azonosítás: KENDE 198; RMK II, 874. A kötet nem került Zágrábba a Zrínyi-könyvtár anyagával; talán még Bécsben elkallódott.

607 (BZ 328/I)

[SCUDÉRY, Madeleine de]: Artamène, ou le grand Cyrus. Dédié à Madame la Duchesse de Longueville par Monsieur de Scudéry, gouverneur de Nostre Dame de la Garde. Première partie.

Imprimé à Leyden, et se vend à Paris, chez Augustin Courbe, dans la petite salle du Palais, à la Palme, 1656. 8°, 604 pp.

Metszetes előzőkcímlap, de tévesen a III. köteté keveredett ide: Artamène, ou le grand Cyrus. Troisième partie.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 286.

Azonosítás: FERENCZI 549.

608 (BZ 328/II)

[SCUDÉRY, Madeleine de]: Artamène, ... Seconde partie.

Imprimé à Leyden, et se vend à Paris, chez Augustin Courbe, dans la petite salle du Palais, à la Palme, 1656. 8°, 768 pp.

Metszetes előzőkcímlappal.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 285.

Azonosítás: FERENCZI 549.

609 (BZ 328/III)

[SCUDÉRY, Madeleine de]: Artamène ... Troisième partie.

Imprimé à Leyden, et se vend à Paris, chez Augustin Courbe, dans la petite salle du Palais, à la Palme, 1656. 8°, 731 pp.

Metszetes előzőkcímlappal, de tévesen az I. köteté keveredett ide: Artamène ou le grand Cyrus.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 284.

Azonosítás: FERENCZI 549.

610 (BZ 328/IV)

[SCUDÉRY, Madeleine de]: Artamène, ... Quatrième partie.

Imprimé à Leyden, et se vend à Paris, chez Augustin Courbe, dans la petite salle du Palais, à la Palme, 1656. 8°, 700 pp.

Metszetes előzőkcímlappal.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 283.

Azonosítás: FERENCZI 549.

611 (BZ 328/V)

[SCUDÉRY, Madeleine de]: Artamène, ... Cinquième partie.

Imprimé à Leyden, et se vend à Paris, chez Augustin Courbe, dans la petite salle du Palais, à la Palme, 1656. 8°, 774 pp.

Metszetes előzékcímlappal.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 282.

Azonosítás: FERENCZI 549.

612 (BZ 328/VII)

[SCUDÉRY, Madeleine de]: Artamène, ... Septiesme partie.

Imprimé à Leyden, et se vend à Paris, chez Augustin Courbe, dans la petite salle du Palais, à la Palme, 1656. 8°, 772 pp.

Metszetes előzékcímlappal.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 295.

Azonosítás: FERENCZI 549. A t. VI. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban.

613 (BZ 328/IX)

[SCUDÉRY, Madeleine de]: Artamène, ... Neufiesme partie.

Imprimé à Leyden, et se vend à Paris, chez Augustin Courbe, dans la petite salle du Palais, à la Palme, 1656. 8°, 746 pp.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés. Az első táblán, belül: 294.

Azonosítás: FERENCZI 549. A t. VIII. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban.

614 (BZ 328/X)

[SCUDÉRY, Madeleine de]: Artamène, ... Dixiesme partie.

Imprimé à Leyden, et se vend à Paris, chez Augustin Courbe, dans la petite salle du Palais, à la Palme, 1656. 8°, 850 pp.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés. Az első táblán belül: 293.

Azonosítás: FERENCZI 549.

615 (BZ 105/II)

[SCUDÉRY, Madeleine de]: Della Clelia historia romana. Portata dal francese libro secondo.

In Venetia, 1655, presso Francesco Storti. 8°, 495 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár piros vászonszalaggal. A metszés pirosra festve. Az előzéklevél versón: 213.

Azonosítás: FERENCZI 320. A t. I. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban.

616 (BZ 105/III)

[SCUDÉRY, Madeleine de]: La Clelia historia romana. Portata dal francese dal sig. Conte Maiolino Bisaccioni. Alla illustrissima sig. et padrona collendissima la signora Giulia Contessa Gambarà, e Brandolina. Parte terza.

In Venetia, 1656, per Francesco Storti. 8°, 551 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár piros vászonszalaggal. A metszés pirosra festve. Az első táblán, belül: 213.

Azonosítás: FERENCZI 320.

617 (BZ 416)

[SCUDÉRY, Madeleine de]: Historia d'Ibrahim bassa, tradotta dal francese da Carlo Vassali ad istanza de'Corvi Librari. Parte quarta.

In Roma, per il Moneta, 1660 (a spese di Gio. Battista, e Gioseppe Corvi librari). 12°, 406 pp.

Példányleírás: A gerincen: *Ibrahim Bassa par. 4. 450 MXVI 31.*

Azonosítás: FERENCZI 335. A szerző NUC alapján. A tt. I–III. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban.

618 (BZ 147)

SGUALDI, Vincenzo: L'Uticense aristocratico. Overo il Catone dell'abbate D. Vincenzo Sgualdi. Libri sette. Al serenissimo principe et eccellentissimo Senato di Venetia.

In Bologna per l'herede del Benacci, 1645. 4°, 267 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen régi papírcímke maradványa. Az első táblán, belül: 18.

Azonosítás: FERENCZI 285.

619 (BZ 57)

SLEIDANUS, Joannes: Les oeuvres de Jean Sleidan, comprises en deux tomes. Le premier contient les XXVI livres de l'estat de la religion et republicque tant en Allemagne qu'en plusieurs autres pays sous l'empereur Charles V. Le second les III livres de ses commentaires des quatre principaux empires du monde; II remonstrances pleines d'histoires, l'une aux estats de l'empire, l'autre à l'empereur; IIII volumes de Froissart historien, abbregez d'un singulier artifice par Sleidan, avec un brief sommaire sur l'histoire de Philippes de Commines. Item un discours de l'estat du royaume et des maisons illustres de France, depuis Pharamond iusques au roy Henri IIII. Avecques la vie de l'auteur, et les tables des matières principales contenues en chacun desdits tomes.

De l'imprimerie de Jacob Stoer, 1597, [Genève]. 8°, 484 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár bőrszalag maradványaival. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: KENDE 205 (a DAUN-féle rendezés tévedése nyomán a *Catalogus* II, 42. sz. latin Sleidanus tételével azonosítva, vide n° 80); FERENCZI 524.

620 (BZ 123)

SPECKLIN, Daniel: Architectura von Vestungen. Wie die zu unsern Zeiten mögen erbawen werden an Stätten, Schlößern und Claussen zu Wasser, Land, Berg und Thal, mit ihren Bollwercken, Cavalliren, Sreichen, Gräben und Leuffen sampt deren gantzen Anhang und Nutzbarkeit, auch wie die Gegenwehr zu gebrauchen, was für Geschütz dahin gehörig, und wie es geordnet, und gebraucht werden soll, alles auß Grund und deren Fundamenten. Samt den Grund Rissen, Visierungen und Aufzügen für Augen gestellt. Durch Daniel Speckle, der stadt Straßburg bestellten Bawmmeister.

Gedrukt zu Straßburg, bei Bernhart Jobin, im Jahr 1589. 2°, »112« ff. + 38 tabb., a nyomtatott foliók közé kötve.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. Számos levél hiányzik, s a 108. levéllel a példány megszakad. Lehet, hogy a nyomtatott levelek közé kötött táblákból is több hiányzik. A kitépelt előzéklevelel maradványán: 451.

Possessorok: A hátsó táblán, belül: *Thury Benedek Genorosus Dominus Dominus Benedictus Thury de Nagy Thur Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Dux supremus Papensis ac vice Comes Comitatus Wesprimiensis Anno Millesimo sexcentesimo quinquagesimo, octavo mp.* A ff. 26 és 27 közötti tábla üres versóján: *Thury Farkas* (kétszer is!).

Bejegyzések: A f. 22 utáni tábla üres rectóján, a ff. 26. és 27. közötti tábla üres versóján, valamint a hátsó kötés táblán, belül Thury Farkas gyerekes bejegyzései, tollpróbái.

Azonosítás: KENDE ZÁ 25; FERENCZI 251. A levélszám NUC alapján.

621 (BZ 89)

a) SPERONI, Sperone: Dialoghi di M. Sperone Speroni, nouovamente ristampati, et con molta diligenza riveduti, et corretti.

Aldi filii, in Vinegia, 1552. 8°, 144 ff.

b) LEONE Ebreo: Dialoghi di amore, composti per Leone medico Hebreo. Aldi filii, in Vinegia, 1552. 8°, 228 ff.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés pirosra festve; a festés óta a kötetet nem forgatták, a lapok nagy része össze van ragadva. Az első táblán, belül: 527.

Azonosítás: FERENCZI 490.

Zrinyiana: Amennyiben a könyv Zrínyié volt, és amennyiben később került a metszésre a lapokat összeragasztó festés, a költő profitálhatott Speroni poétikai elveiből. Cf. KIRÁLY–KOVÁCS 1983. pp. 83–86; KIRÁLY 1989, pp. 66, 68. Leone Ebreo szerelem-tanának esetleges hatásáról ibid. pp. 66, 116–118, 129.

622 (BZ 418)

TASSO, Torquato: *Il Goffredo, ovvero Gierusalemme liberata*, poema heroico del signor Torquato Tasso. Con l'allegoria universale del istesso, et con gli argomenti del signor Horatio Ariosti. Aggiantovi [sic] i cinque canti del Camillo Camilli.

1652, [Amsterdam]. 12°, 239 + 186 pp.

Belső címlapon: Cinque canti di Camillo Camilli con gli argomenti del S. Francesco Melchiori ...

Példányleírás: A könyvtestről az eredeti kötés leszakadt és elveszett. Jelenleg könyvtári papírborítóban.

Azonosítás: FERENCZI 353. A kiadás helye NUC alapján.

Zrinyiana: A fenti kötet első említése: SZÖRÉNYI 1979, p. 284. Azt a Tasso-kiadást, melyet Zrínyi az eposz írása előtt ismert és használt, nem ismerjük; a *Catalogus* sem tesz róla említést. Feltételezhető, hogy ez egy genovai, Bernardo Castello által illusztrált kiadás lehetett. Ez utóbbiról, s általában Zrínyi meglévő illetve elveszett Tasso-köteteiről cf. KIRÁLY–KOVÁCS 1983, pp. 48–58 (a fenti kötet címlapjának hasonmásával). Volt Tasso-kiadása Zrínyi Péternek is. A Zrínyi Tasso-recepciójára vonatkozó közléseket – jobb híján – az itteni, feltehetően a költő által utólag megszerzett kötethez kapcsolódva foglaljuk össze. Tasso eposzának a *Szigeti veszedelem* létrejöttében való szerepe, az olasz mű termékeny hatása, a két hősköltemény közötti párhuzamok léte Kazinczy Ferenc óta általánosan ismert és a kutatást mindmáig foglalkoztatja. Cf. ARANY (1859–1860) 1962, pp. 330–439; CSERÉP 1889, pp. 241–257, 332–351; GREKSA 1889/1890, pp. 3–158; SZÉCHY 1896–1902, t. II, pp. 118–132, 185–192, 201–206; NÉGYESY 1914, pp. 53–56; MÁLLY 1928/1929, pp. 12–43; KLANICZAY 1964, pp. 111–121; DI FRANCESCO 1979, pp. 363–364; KIRÁLY–KOVÁCS 1983, pp. 59–79, 93–123, 160–170, 177–182, 238–271, 286–295 (Arany és Négyesy jegyzeteinek közlésével); KIRÁLY 1989. A *Gerusalemme liberata* mellett Tasso más műveit is ismerhette Zrínyi: az *Aminta* hatása és példája felismerhető a *Fantasia poetica*-ban (cf. IMRE 1878, p. 24; SZÉCHY 1896–1902, t. II, pp. 34–40; Kovács 1985, pp. 161–166); s talán olvasta a *Discorsi del poema eroico*-t, hasznosítva poétikai elveit. Cf. SZÖRÉNYI 1979, p. 284; KIRÁLY 1989, p. 67.

623 (BZ 196)

VALERIUS Maximus: Los nueve libros de los exemplos, y virtudes morales de Valerio Maximo. Traduzidos, y comentados en lengua castellana por Diego Lopez, maestro de latinidad y letras humanas en la muy noble y antiqua ciudad de Merida. A don Ivan Deveray Mendoça, cavallero del habito de Alcan-

tara, señor de Palaçuelo, capitan de infanteria della y su partido, por el rey nuestro señor.

En Madrid, en la inprenta del Reino, anno 1647. 4°, 170 + 158 pp.

(A második rész élén belső címlap.)

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen olvashatatlaná fakult felirat és szám. Egyéb egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: Helyenként figyelemfelhívó jelek. Egy ismeretlen XVII. századi kéz számos helyen átjavította az exemplumok számozását.

Azonosítás: KENDE 122; FERENCZI 380.

624 (BZ 263)

WERBŐCZY István: Decretorum, constitutionum et articulorum regum incltyi regni Ungariae tomus primus. Continens Tripartitum opus juris consuetudinarii incltyi regni Ungariae, Stephani Werbeuzi etc. Additis Regulis iuris antiqui. Accessit nunc Enchiridion articulorum comitialium eiusdem regni, per causarum locos distributum, usibusque aptum.

Viennae Austriae, typis et sumptibus Casparis ab Rath, sacrae caesareae maiestatis, nec non antiquissimae ac celeberrimae Universitatis Viennensis biblioplae ac typographi jurati, anno 1628. 2°, 139 + 119 + 616 + 111 pp.

Az Enchiridion articulorum ..., valamint a hozzákötött Tomus secundus és Tomus tertius új címlappal és lapszámozással kezdődnek.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. Az előzéklével versón: 363.

Bejegyzések: Számos helyen két vagy három ismeretlen XVII. századi kéz latin margójegyzetei. Hátul, az első védőlevélen II. Miksa 1576-os keltezésű privilégiumának másolata.

Azonosítás: FERENCZI 600; RMK III, 1416.

D

ZRÍNYI ÁDÁM KÖNYVEI

625 Ms (R 3490/I)

[Aristotelicae philosophiae institutiones, Tomus I. – iskolai jegyzet.]

ca. 1677. 22,5 × 15,2 cm, 424 ff.

ff. 1r–60v: *Aristotelicae Philosophiae Rudimenta.*

ff. 61r–62v: Vacat.

f. 63r: *Probatur quod definito scotistica implicitet* – Zrínyi Ádám kezével.

f. 63v: Vacat.

ff. 64r–422r: *Tractatus in Logicam Aristotelis.*

ff. 422v–424v: Vacat.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált, kódexből származó pergamenen latin szöveg részletei. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Ismeretlen kéz írása.

Bejegyzések: Számos helyen Zrínyi Ádám margójegyzetei.

Azonosítás: KENDE ZÁ 13; FERENCZI 616.

626 Ms (R 3490/II)

[Aristotelicae philosophiae institutiones, Tomus II. – iskolai jegyzet.]

ca. 1677. 22,3 × 15,5 cm, 566 ff.

f. 1r: *Dubia aliqua.* – Zrínyi Ádám kezével.

f. 1v: Vacat.

ff. 2r–287r: *Tractatus in libros Physicorum Aristotelis.*

ff. 287v–566v: *Tractatus 2ndus. De Causis.*

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált, kódexből származó pergamenen latin szöveg részletei. Az első táblán, belül: 58. Az első kötettel megegyező kéz írása.

Possessorok: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Comes Adamus a Zrinio.*

Bejegyzések: Számos helyen Zrínyi Ádám margójegyzetei.

Azonosítás: KENDE ZÁ 13; FERENCZI 616.

627 Ms (R 3490/III)

[Aristotelicae philosophiae institutiones, Tomus III. – iskolai jegyzet.]

1677. 22,6 × 15,7 cm, 498 ff.

ff. 1r–98r: *De continuo et quantitate...* – az előző kötet szövegének folytatása.

Disputatio 9. et 10.

ff. 98v–330v: *Tractatus de Mundo et Coelo.*

ff. 331r–470r: *Tractatus de anima.*

ff. 470v–472v: *Disputatio metaphysica.*

ff. 473r–484v: *Theses Logicae.* A végén: *Finis Thesium logicae scriptarum anno 1677.*

ff. 485r–486v: Vacat.

ff. 487r–498v: *Arithmetica practica.*

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált, kódexből származó pergamenen latin szöveg részletei. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Az előző kötetekkel megegyező kéz írása.

Possessorok: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Comes Adamus a Zrimio.*

Azonosítás: KENDE ZÁ 13; FERENCZI 616.

628 Ms (R 3031)

FORSTALL, Mark: *Stemmatographia Mavortiae familiae Comitum de Zrin, ob oppressos et detriumphatos toties Otomannos toto orbe conspicuae. Directione et auspiciis celeberrimi ducis et herois Nicolai a Zrimio, Illyricorum Regnorum proregis, Aurei Velleris Equitis, S. C. majestatis consiliari intimi, etc. incepta; Jussu deinde cura et sumptibus Mariae Sophiae de Löbl eiusdem viduae <concinmata et absoluta>* [Innen a címlapszöveget egy másik kéz kiegészítette:] *Per R. P. P. Tr. Marcum Forstal Hybernum, Ord. S. Augustini SS. theolog. doct. et profess. ac <provinc> per Austriam provincialem ejusdemque herois theologum, concinnata et absoluta.*

ca 1665 31,5 × 21 cm, 38 ff.

ff. 1r–9r: *Stemmatographia Mavortiae familiae comitum de Zrin. Notitia generalis.*

Modernus Zrimiorum status. Encomia nonnulla. Gesta quaedam obiter notata.

ff. 9v–13r: *Mors Nicolai Zrimii anno Christi 1664, aetatis suae 44 ejusdemque lessus.*

ff. 13v–35r: *A Gothorum seu Slavorum regibus descendunt Zrimii* – majd a Zrinyiek őseinek egyenként való bemutatása.

ff. 36r–37r: *Nicolaus Magnus Comes a Zrin, filius alterius Nicolai, Martyr Zigaretanus ...*

ff. 37r–37v: *Georgius Comes perpetuus a Zrin, filius Nicolai ...*

ff. 37v–38r: *Georgius Comes de Zrin, filius alterius Georgii ...*

f. 38v: *Nicolaus Comes a Zrin, filius Georgii, Illyrici prorex ...*

Példányleírás: Zöld papírkötés. Szakadozott, széthulló levelek. A címlap rövid betoldását leszámítva egy kéz írása. Nem autográf. Az egykorú levélszámolás 11-ig következetes, azután háromjegyű levélszámokkal keveredik. A címlevél versón tollrajz: a Zrínyi-család címere.

Azonosítás: Forstallnak még Zrínyi megbízásából készülő, de már csak halála után befejezett *Stemmatographia*-ja, illetve annak valamelyik tisztázott másolata minden bizonnyal bekerült az özvegy által őrzött, majd fia Ádám által gondozott könyvtárba. Arra nincs bizonyíték, hogy éppen az itt leírt, s ma a zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtárban őrzött másolat lett volna a család példánya, minthogy ennek provenienciájáról nincs adatunk. Egy-egy tisztázatot őriz még a bolognai Egyetemi Könyvtár Marsigli-, valamint a BEK Hevenesgyűjteménye – ezekről még kevésbé feltételezhető, hogy a családi könyvtárhoz tartoztak volna.

Zrinyiana: A mű szerzője, az ír származású Mark Forstall Zrínyi utolsó éveiben udvari papja volt, s műve elkészítéséhez hatalmas munkát végzett. Ennek iratanyaga az ún. *Forstall-kódex* néven ismert gyűjteményben található, mely – valószínűleg Zrínyi Péter iratainak elkobzásakor – Bécsbe, majd az első világháború után Budapestre, végül a második világháború után a horvát állami levéltárba került. A kódex tartalmazza a *Stemmatographia* szerzői kéziratát, a Zrínyi-genealógia kidolgozásához használt oklevelek másolatát vagy kivonatát, a Zrínyiekhez, köztük a költőhöz írt különböző levelek másolatát, s a szerzőnek az anyaggyűjtéssel kapcsolatos levelezését. Cf. BENE, 1988, pp. 1–16. Minthogy a Zrínyi-levéltár – a birtokokra vonatkozó iratok kivételével – eltűnt, a *Forstall-kódex* a Zrínyi család történetére elsőrendű forrás, melyet eddig a kutatás kevésbé hasznosított.

629 (R 3573/I)

ZRÍNYI Ádám: [De la fortification militaire, Ier tome.]

1681. 44 × 29,5 cm, 46 ff.

ff. 1r–2v: *Deffinitions.*

ff. 3r–4v: *De l'ortographie des plans.*

ff. 5r–7v: *Proportion et les mesure [sic] des profilles.*

ff. 8r–46v: Incipit: *D'un point sur une ligne lever une perpendiculaire ...* – geometriai ábrák, magyarázatokkal.

Példányleírás: Papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Egy ismeretlen kéz (ff. 1–7) és Zrínyi Ádám (ff. 8–46) írása és rajzai.

Possessorok: Az első táblán, kívül ismeretlen kéz írása: *Monsieur le conte*

de Serin le 9e auriil 1681. Livre deregulier de trois livres 3^u. Lejjebb: Monsieur le conte de Serin a commence le 9e auriil 1681 a Trois fois la semaine les lundis, mecredis [sic] et uendredis a deux heur [sic] jusqua Trois ... További két és fél sor, és az aláírás az olvashatatlanságig áthúzva. A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Comes Adamus a Zrinio*.

Azonosítás: KENDE ZÁ 8; FERENCZI 615

630 Ms (R 3573/II)

ZRÍNYI Ádám: [De la fortification militaire, IIe tome.]

1681. 44 × 29,6 cm, 41 ffl.

ff. 1r–39v: Erődítések vázlatos rajzai az egyes levelek rectóin, a versók üresek.

f. 40r: *Remarques pour tracer*. – tíz sor szöveg és ábra.

ff. 40v–41r: Vacat.

f. 41v: Tábor-alaprajz.

Példányleírás: Papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Zrínyi Ádám rajzai és írása.

Possessorok: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Comes Adamus a Zrinio*.

Bejegyzések: Egy behelyezett papírlevél (23 × 17 cm) mindkét lapján ismeretlen kézzel: *Pour guerir, un Cheval ...*

Azonosítás: KENDE ZÁ 8; FERENCZI 615. A zágrábi könyvtár a fenti címen, s azonos jelzeten egy III. kézirat-kötetet is őriz, ez azonban nem Zrínyi Ádám írása s nem az ő tulajdona volt. Vide n° 672 Ms. A n° 629 Ms kötéstábláján említett, Zrínyi Ádámától származó három kötetből a harmadik nincs meg a zágrábi Zrínyi-kéziratok között.

631 Ms (R 3492)

(ZRÍNYI Ádám): [Manuscriptum ex jure civili.] 1680–1681. 21 × 16,3 cm, 372 pp.

pp. 1–213: Incipit: *Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Octuagesimo sub initium Martii incolumis Louanium adueni exceptus apud Amplissimum Dnum Loyens Professoreme Primarium Juris Ciuilis ...*

pp. 214–372: Vacat.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Autográf.

Possessorok: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Comitis Adami a Zrinio*.

Azonosítás: KENDE ZÁ 28; FERENCZI 612.

Zrinyiana: Zrínyi Ádám leuveni tanulmányairól cf. LASZOWSKI 1937, p. 87; HAUSNER 1987–1988, p. 189.

632 (BZ 410)

ÁGOSTON Péter: Szívek kincse. Avagy Christus urunk szenvedésin és halálán fohászokó könyvecske, mellyet szerzett a' Jesuiták szerzetiben lévő Agoston Peter.

Nyomtattatott N. Szombatban Gurub Ferencz novai püspök ö nagysága költségével, anno 1671. 12°, 131 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés. Az előzéklevél versón: 325.

Azonosítás: KENDE ZÁ 1; FERENCZI 602; RMK I, 1120.

633 (BZ 422)

ÁLVAREZ, Manuel: [Emmanuelis Alvari e Societate Jesu, De institutione grammatica. Liber primus. ...

Tyrnaviae, typis academicis, excudebat Melchior Venceslaus Schneckenhau, 1659.] 8°, 182 + 137 + 92 pp.

A Liber secundus és tertius új lapszámozással és címlappal következik, a fentivel azonos címszöveggel és impresszummal.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés. Elöl csonka, a Liber primus címlevele is hiányzik; belül több levél kihullott. Az előzéklevél versón: 180.

Possessorok: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Adam Graf Zrini sche Bibliothek*. Liber secundus, p. 17: *Georgius Farkas*; p. 56: *Joan Zelnik*.

Bejegyzések: Iskolázatlan, gyerekes írású kéz (Zrínyi Ádám?) latin, magyar és horvát jegyzetei.

Azonosítás: KENDE ZÁ 2; FERENCZI [618]. E kiadásnak ez az egyetlen példánya; cf. BORSA Gedeon, MKsz 1967, p. 281. A hiányzó címlap a Liber secundus és tertius alapján rekonstruálva. A mű egy korábbi, sziléziai kiadását vide n° 675.

634 (BZ 307)

AMELOT de La Houssaye, Abraham Nicolas: Supplément à l'histoire du gouvernement de Venise. Par le Sieur Amelot de La Houssaie.

A Paris, chez Frederic Leonard, imprimeur ordinaire du roi et du clergé de France, rue S. Jacques, à l'Écu de Venise, 1677. 8°, 200 pp.

Példányleírás: Aranynyomásos bőrkötés. A metszés pirosra festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI [619].

635 (BZ 73)

[AVANCINUS, Nicolaus]: Cyrus, ludis nuptialibus augustissimi Romanorum imperatoris Leopoldi et Claudiae felicis, archiducis Austriae etc. Ab acade-

mica juventute archiducalis Collegii et Universitatis Societatis Jesu Graecii in scenam data.

Anno Domini 1673, Graecii, apud haeredes Widmanstadii. 4°, 115 pp.

Példányleírás: Fehér papírkötés. A metszés aranyozva. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI [620]. A szerző azonosítását lásd: Carlos SOMMERVOGEL, S. J., *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. I, col. 680.

636 (BZ 95)

BAUTSCHNER, Marcellinus; ed.: Florilegium, sive virtutes sacratissimarum majestatum Leopoldi, et Claudiae, in coronam collectae. Atque illustrissimis, perillustribus, reverendis, religiosis, nobiles, ac eruditis dominis, dominis AA. LL. et philosophiae neo-baccalaureis per R. P. Marcellinum Bautschner, e Societate Jesu AA. LL. et philosophiae doctorem, ejusdemque professorem ordinarium in antiquissima, ac celeberrima Universitate Viennensi creatis ab illustrissima humanitate Viennensi oblatae pro actu repetitionis.

Viennae Austriae, typis Matthaei Cosmerovii, S. C. M. aulae typogr, [1674]. 8°, [22] ff.

Példányleírás: Színes papírkötés, egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Azonosítás: FERENCZI 456. A megjelenés éve Anton MAYER, *Wiens Buchdrucker-Geschichte 1482–1882*, t. I, Wien, 1883, p. 264. alapján, mely az 1674-ig működő Cosmerovius-nyomda egyik utolsó kiadványának tartja.

Zrinyiana: A B3 levélen Zrinyi Ádám ismeretlen verse. Az RMK III. nem ismeri. Cf. HAUSNER 1987–1988, pp. 186–187 (a vers szövegének közlésével).

637 (BZ 335)

BECKHER, Georg: Orator extemporaneus, sive artis oratoriae. Breviarium bipartitum, olim Georgio Beckhero Elbingensi editum, nuper vero Michaeli Radaii, S. J. vindicatum, nunc denuo singulari studio auctius et emendatius, cum indice locupletissimo editum. Accesserunt M[arci] Z[uerii] Boxhornii ideae orationum.

Lipsiae, sumptibus Christiani Kirchneri typis Christiani Michaelis, A. O. R. 1664. 12°, 456 pp.

Példányleírás: Szakadt, vaknyomásos bőrkötés. A metszés aranyozva. Az előzéklevél versón: 271. A címlevél versón: 183.

Possessorok: A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Ex libris Comiti Adami a Zrinio*.

Bejegyzések: Az első táblán, belül és az előzéklevélen gyerekes firkák és tollpróbák.

Azonosítás: KENDE ZÁ 3; FERENCZI 604.

638 (BZ 343)

BUCHANAN, George: Paraphrasis psalmodum Davidis poetica, multo quam antehac castigatior. Auctore Georgio Buchanano Scoto, poetarum nostri seculi facile principe. Adnotata ubique diligenter carminum genera. Eiusdem Buchanani tragoedia quae inscribitur Jephthes.

Londoni excudebat Thomas Vautrollerius, typographus, 1580. 12°, 373 pp.

Példányleírás: Díszes, vaknyomásos bőrkötés. A metszés pirosra festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül: [...]*Jossessor* [...]*g* 18. Aug. 1672. – a bejegyzés egy részét a könyvtári címke eltakarja.

Azonosítás: KENDE 34 (a DAUN-féle rendezés tévedése folytán a *Catalogus* VII. 43. tételével azonosítva, vide n° 302); FERENCZI 314.

639 (BZ 421)

CICERO, Marcus Tullius: M[arci] T[ullii] Cic[eronis] De officiis libri tres. Item Cato M[aior] vel de senectute. Laelius vel de amicitia. Paradoxa stoicorum sex. Somnium Scipionis.

Apud Joannem Janssonium, anno 1656, [Amstelodami]. 8°, 256 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: A táblákon, belül, a hátvédlevélen és a lapszéleken ismeretlen kéz olasz jegyzetei, tollpróbái, firkái – köztük 1677-es évszám.

Azonosítás: FERENCZI 355.

640 (BZ 333)

CURTIUS Rufus, Quintus: Q[uinto] Curtio De' fatti d'Alessandro Magno, re de' macedoni. Tradotto per M. Tomaso Porcacchi. Con alcune annotationi, dichiarazioni, et avvertimenti, con una lettera d'Alessandro ad Aristotile del sito dell'India. Aggiuntavi una tavola copiosissima delle cose notabili.

In Venetia, 1665, presso Gio. Pietro Brigonci. 12°, 622 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Az első táblán, belül: 287.

Bejegyzések: A hátsó táblán, belül számok, összeadások.

Azonosítás: FERENCZI [622].

641 (BZ 76)

DU CYGNE, Martin: Explanatio rhetoricae, accomodata candidatis rhetoricae, cui adjicitur analysis rhetorica omnium orationum M[arci] T[ullii] Ciceronis, qua ars eiusdem, et methodus dicendi eruitur, et cuius etiam docto oratori ad imitandum proponitur, a R. P. Martino Du Cygne Societatis Jesu. Editio nova, ornatior et correctior.

Anno 1670, Coloniae Agrippinae, impensis viduae Joannis Widenfelt. 8°, 154 + 360 pp.

Belső címlapon: *Ars Ciceroniana, sive analysis rhetorica omnium orationum M. T. Ciceronis ...*

Példányleírás: Pergamenkötés. Az előzéklével versón: 540. A címlapon: 112.

Possessorok: Az első táblán, belül: Zrínyi „Nemo me ...” datálatlan (1648–1649) exlibrise. A címlapon: C[omes]. A[damus]. A. Z[rinio]. A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Ex libris Comiti Adami a Zrinio.*

Azonosítás: KENDE ZÁ 7; FERENCZI 606.

642 (BZ 293)

a) FABRI de Hilden, Guillaume: *Observations chirurgiques de Guillaume Fabri de Hilden, médecin et chirurgien très-renommé de S. A. George Frideric, marquis de Baden et Dourlach, et de la république et canton de Berne.* Tirées de ses centuries, épîtres, traités de la dysenterie, gangrène, brûlures, et autres oeuvres. Traduites de latin en françois et réduites en ordre par un D. médecin. Ausquelles on a ajouté un traité de la gangrène mis en lumière du vivant de l'auteur. Avec les indices des chapitres, matières et figures. Ouvrage nouveau et nécessaire à ceux qui veulent joindre l'expérience à la théorie.

A Genève, pour Pierre Chouët, 1669. 4°, 614 pp.

b) SEVERINO, Marco Aurelio: *De la médecine efficace ou la manière de guérir les plus grandes et dangereuses maladies tant du dedans que du dehors, par le fer et par le feu.* Divisée en III livres par Marc Aurèle Séverin professeur en anatomie et chirurgie en l'Académie Royale de Naples. Et traduite nouvellement de latin en françois, avec les tables des chapitres et matières.

A Genève, pour Pierre Chouët, 1668. 4°, 654 pp.

A végén 24 számozatlan levél, önálló címlap nélkül: *Introduction méthodique à la chirurgie par Jean Van Horn ...*

c) (LA FOREST D'Alcmar, Pierre; PLATTER, Felix; TIMAEUS von Guldenklee, Balthazar; MARCHETTI, Pietro de): *Observations et histoires chyirurgiques tirées des oeuvres de quatre excellens médecins professeurs et praticiens nommés en la page suivante.* Traduites nouvellement des dits auteurs de latin en françois par un docteur médecin. Avec trois indices, l'un des chapitres, le second des maladies et matières, le troisième des medicamens.

A Genève, pour Pierre Chouët, 1669. 4°, 296 + 284 pp.

La Forest műve után, a másik három szerző munkája élén belső címlapok.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A gerincen 230 [idegen jelzet]. Az első táblán, belül: 351.

Azonosítás: KENDE 67; FERENCZI 438.

643 (BZ 15/I)

FRANCISCO de Santa Maria: Riforma de' scalzi di Nostra Signora del Carmine dell'osservanza primitiva fatta da San Teresa di Giesù, nell'antichissima religione fondata dal gran profeta Elia. Scritta dal M. R. padre fr. Francesco di Santa Maria suo historico generale, provinciale d'Andaluzia nativo di Granata. Tradotta dalla lingua castigliana in questa italiana dal padre fra Gasparo di S. Michele religioso di detto ordine, della Congregatione d'Italia, e da esso restituita alla prima forma, che l'autor le diede ne' suoi scritti. Tomo primo.

In Genova, per Pier Giovanni Calenzani, 1654. 2°, 876 pp.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A kötésten és a leveleken gondosan restaurált szakadások. Az előzéklevél versón: 375.

Possessorok: Az első és a hátsó táblán a sarutlan karmeliták vaknyomásos címere, körötte: C V és 1 6

C D 5 7

A címlapon: *Conventus Viennensis Carmelitarum Discalceatorum.*

Azonosítás: FERENCZI 413.

Zrinyiana: Zrínyi egyetlen életben maradt lánya, Mária Katalin karmelita apáca volt Bécsben, a könyv feltehetően az ő révén került fivéréhez.

644 (BZ 15/II)

FRANÇISCO de Santa Maria: Riforma de' scalzi di Nostra Signora del Carmine ... Tradotta dalla lingua castigliana in questa italiana dal P. Fr. Girolamo di Santa Teresa di detto ordine della Congregatione d'Italia. All'illustrissimo et eccellentissimo signore co. Alfonso Gonzaga, co. di Novellara, Bagnolo, etc. Tomo secondo.

In Bologna, per gli heredi di Evangelista Dozza, 1662. 2°, 686 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. Az előzéklevél versón: 374.

Possessorok: Az első és hátsó táblán a rend címere, mint az I. kötetnél, vide n° 643.

Azonosítás: FERENCZI 248.

Zrinyiana: Vide n° 643.

645 (BZ 126)

GALLICIUS, Josephus: Josephi Gallicii divi Georgii equitis Geometria militaris. In qua linearum, planorum, ac solidorum quantitates in operibus militaribus existentes considerantur. Omniaque geometricis demonstrationibus, et ratiocinio triangulorum pertractantur.

Monachii, typis Joannis Jaecklini, typographi electoralis, et bibliopolae, anno 1676. 2°, 278 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon, díszes kézírással: *Illustrissimo Domino Adamo Comiti a Zrinio recurrente Natali die hoc pleniore vobis quam litteris vindulo fausta precatur omnia et superatur feliciter climactericum 2-dum annum gratulatus. Vienne, 1676. J[osephus] D[e] S. G[allicius] Professor Geometriae.*

Azonosítás: KENDE ZÁ 9; FERENCZI [623].

Zrinyiana: A Zrínyi Ádámnak szóló dedikációt közölte HAUSNER 1987–1988, p. 186.

646 (BZ 180)

GLAVINIĆ, Franjo: *Historia tersattana, ove si contiene la vera relatione della translatione della santa casa hereditaria della vergine gloriosa da Nazareth a Tersatto, e da Tersatto a Loreto, quando, come, perchè, e da chi fosse trasportata. Con alcune cose più particolari pertinenti alla chiesa, e monasterio tersattano. Raccolta delle antiche, e moderne historie, annali e tradittioni, per il M. R. P. Francesco Glavinich istriano, dell'Ordine de' Minori Osservanti di S. Francesco, della provincia di Bosna, Croatia, e Carniola, padre, theologo, e predicatore apostolico, etc.*

In Udine, 1648, appresso Nicolò Schiratti. 4°, 70 pp.

Példányleírás: A kötésből kiszakadt puszta könyvtest; a kötés elveszett. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az előzéklevel rectón: *P. Matt. Turino mp. 1676.* A hátsó védőlevél versón megismételve a név.

Azonosítás: FERENCZI 510.

647 (BZ 134)

GUALDO PRIORATO, Galeazzo: *Vite et azzioni di personaggi e politici, descritte dal conte Gualdo Priorato.*

In Vienna appresso Michele Thurnmayer, 1674. 4°, [391] pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen olvashatatlanná fakult jelzet. Az előzéklevel versón: 432. A rövid életrajzok éléről sok helyen hiányzik a metszetes arckép – így „N. di Zrin” portréja is.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Sors bona ... 1652” exlibrise.

Azonosítás: KENDE ZÁ 21; FERENCZI [624].

Zrinyiana: A szerző életrajzgyűjteményének egyik darabja a Zrínyi család történetéről s különösen Zrínyi Miklósról szól. Megírásához Forstall segítségét vette igénybe; kivonatokat tartalmaz a *Stemmatographia*-ból (vide n° 628). Cf. SZÉCHY 1896–1902. t. I, pp. 36–38; BANFI 1934, pp. 1–2; BÉNYINÉ 1988, pp. 25–64 (a Zrínyi-fejezet magyar fordításával).

648 (BZ 258)

JOSEPHUS Flavius: Historie des Juifs, écrite par Flavius Joseph, sous le titre de Antiquités Judaïques, traduite sur l'original grec reveu [sic] sur divers manuscrits, par. Mons. Arnauld d'Andilly. Edition nouvelle, enrichie de quantité de figures en taille douce.

A Amsterdam chez la Veuve Schippers et Henry Wetstein, 1681. 2°, 758 pp.

A p. 465-nél belső címlap: Historie de la guerre des Juifs contre les Romains par Flavius Joseph ...

Példányleírás: Aranynyomásos bőrkötés. A metszés piros-zöld sávokkal színezve. Az első táblán, belül: 708.

Azonosítás: FERENCZI [625].

649 (BZ 415)

a) MANUZIO, Aldo: Aldi Manutii Thesaurus elegantiarum novo eoque aptissimo ordine, in usum omnium politae et copiosae orationis studiosorum, distributus. Quibus accessere regulae elegantiarum centum et unde sexaginta et orationum aliquot variandi formae. Omnia ex selectissimis scriptoribus aperte breviterque congesta, studio Joannis Buchleri. Editio postrema.

Coloniae Agrippinae, apud Joan. Anton. Kinchium, anno 1651. 8°, 122 pp.

b) BUCHLER, Johann: Catalogus vocum singularum et phraseon, quae vel barbatae, vel minus eleganter vulgo passim efferuntur, cum Tulliana, hoc est, elegantissima et doctissimorum observationibus, earundem restitutione, imitandi locupletandique gratia elegantiarum studiosis. A Joanne Buchlero propositus. Editio haec septima prioribus emendatior.

Coloniae Agrippinae, apud Joannem Antonium Kinchium, anno 1651. 8°, 170 pp.

c) MANUZIO, Aldo: Aldi Manutii Thesaurus elegantiarum novo eoque aptissimo ordine, in usum omnium politae et copiosae orationis studiosorum, distributus a Joanne Buchlero. Innumeris quibus scatebat mendis expurgatus, cum duplici indice Latino ac Germanico copiosissimo instructus. Editio postrema.

Coloniae, apud Joannem Kinchium sub monocerote veteri, anno 1646. 8°, 336 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés. A második előzéklével rectón: 551.

Possessorok: A második előzéklével rectón: *Comes Adamus a Zrinio* | *Adam Graff von Zerin* | *Groff Zrini Adam* | *Comte Adam de Zrin* – autográf.

Azonosítás: FERENCZI 334.

650 (BZ 251)

MYNSINGER, Joachim: D. Joachimi Mynsingeri a Frundeck, iureconsulti clarissimi Apotelesma, sive corpus perfectum scholiorum ad quatuor libros Institutionum iuris civilis, nunquam antehac excusum.

Basileae, apud Nicolaum Episcopium juniorem, anno 1555. 2°, 639 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos fekete bőrkötés, két pár zöld vászonszalaggal. Az első táblán, belül: 357.

Possessorok: A címlapon: *Ex libris Wenceslai Galli Objenassek J. V. studiosi Viennae 15. Julij Anno 1661*. Ibid.: *Joannes Eiberg [?] J. V. Baccalaur. anno 1664*. Ibid.: *D. F. Q. D. Ex libris Moysis Gornin|...| 1561*.

Bejegyzések: Az első táblán, belül latin bejegyzés Margit császárné haláláról (12. Mart. 1673.). A kötet kb. hét azonosíthatatlan XVI–XVII. századi kéz latin jegyzeteit tartalmazza.

Azonosítás: FERENCZI 414. Későbbi kiadását vide n° 489.

651 (BZ 305)

[PELLETIER, Gérard]: Reginae palatium eloquentiae, primo quidem RR. PP. Societ. Jesu, in Gallia, exquisito studio, et arte magnifica, exstructum, nunc vero revisum, ac sensui, moribus Germanorum, aliorumque nationum accomodatum, et in bonum, non modo eloquentiae studiosorum, sed etiam verbi divini praeconum, ac concionatorum, editum a RR. PP. Societatis Mogunt. Cum indice locupletissimo.

Moguntiae, sumptibus Joannis Baptistae Schönwetteri, [1669]. 4°, 960 pp.

Metszetes előzékcímlappal.

Példányleírás: Aranynyomásos bőrkötés. A metszés aranyozva. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Sors bona ... 1652” exlibrise. A hátsó táblán, belül Heinrich DAUN kezével: *Comitis a Zrinio*.

Azonosítás: KENDE 176; FERENCZI 601. Carlos SOMMERVOGEL, S. J., *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. VI, coll. 451–452. szerint a mű első kiadása 1652-ben jelent meg, de más címlapváltozattal; a fentivel azonos impresszumot csak egy 1669-es kiadásnál jelez.

652 (BZ 70)

PETHŐ Gergely: Rövid magyar cronica sok rendbéli fő historiás könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedegettetet és irattatot. Petthő Gergely tül ...

Nyomtatott Bécsben Cosmerovius Máthé, császár urunk ö fölsége udvary könyv nyomtatoia által 1660. esztendőben. 4° [138] ff.

Példányleírás: Pergamenkötés. A bekötéshez felhasznált pergamen latin kódexből származik. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül Zrínyi „Nemo me ... 1646” exlibrise. A hátvédlevél versón: *Ego Comes Adamus perpetuus a Zrinio sum possessor huius librij. Comes Adamus.*

Bejegyzések: A kötetben tintás NB-ék és figyelemfelhívó jelek a lapszéleken. Szinte minden esetben megjelölve a Zrínyi családra vonatkozó részek. Több helyen jelek Mátyás hadjáratainál és általában a délvidéki török harcokról szóló részeknél. A nehezen azonosítható jelek legvalószínűbb bejegyzője Zrínyi Ádám lehetett. SZÉCHY 1896–1902, I, 36. a kötet bejegyzéseit tévesen Zrínyi Miklós kezének tulajdonítja. Az 1618-as évnél SZÉCHY által leírt figyelemfelhívó jel csupán egy halvány körömnym.

Azonosítás: KENDE 163 (A DAUN-féle hibás azonosítás nyomán tévesen a *Catalogus* III. 40. tételével egyeztetve); FERENCZI 221; RMK I, 955. Zrínyi Miklós példánya papírkötésű volt (vide n° 125); a jelen kötetet Zrínyi Ádám possessor-bejegyzése saját szerzeményűnek vallja.

653 (BZ 321)

POMERESCH, Johann: *Johannis Pomereschi, reg. Svec[iae] majestatis consiliarii et antecessoris in academia Gryphiswaldensi etc. Tirocinium juris primum atque plenius, super IV. Institutionum D. Justiniani libros. In duas partes distinctum, et nunc additamentis practicis, ex jure novissimo, praecipue vero Saxonico adauctum.*

Lipsiae et Jenae, apud David Fleischern, bibliopol. ex officina Christophori Fleischeri, anno 1684. 8°, 199 + 629 + 72 + 58 pp.

Belső címlapokon: *Liber II...*; *Johannis Fehen ... Sinopsis juris ... opera et studio J. Pomereschi*; *Jul. Pacii Idea juris ... opera et studio J. Pomereschi.*

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen: *VII 7mo.*

Bejegyzések: Az előzéklevelel rectón ismeretlen XVII–XVIII. századi kéz latin és német jegyzetei.

Azonosítás: FERENCZI 610.

654 (BZ 243)

[SAGREDO, Giovanni]: *L’Arcadia in Brenta, ovvero la melanconia sbandita. Di Ginnesio Gavadro Vacalerio [pseud. = Sagredo]. Al clarissimo sig. sig. e patr. colendissimo il sig. conte Cesare Bianchetti Gambalunga.*

In Bologna, 1680, per Gio. Recaldini. 12°, 428 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Néhány iv felvágatlan. Az első táblán, belül: 238.

Azonosítás: FERENCZI [634]. Az álnév feloldása NUC alapján.

655 (BZ 81)

SCOTO, Francesco: Itinerario, ovvero nova descrizione de' viaggi principali d'Italia di Francesco Scoto. Nella quale si ha piena notizia di tutte le cose più notabili, et degne d'esser vedute. Aggiuntovi in quest' ultima impressione le descrizioni di Udine, Palmanuova, Sacille, Sicilia, Malta, di tutto il mondo in tre modi, del Latio, della Palestina, ovvero Terra Santa.

In Venetia, 1665, presso Gio. Pietro Brigonci. 8°, 706 pp.

Példányleírás: Fehér papírkötés. Az első táblán, belül: 147.

Azonosítás: FERENCZI [629].

656 (314a)

SMET, Heinrich: Prosodia Henrici Smetii, Rub. F. a Leda, Alostani, Flandri, medicinae doctoris, promptissima, quae syllabarum positione et diphthongis carentium quantitates, sola veterum poetarum auctoritate, adductis exemplis, demonstrat. Ab auctore reformata, locisque innumeris emendata, et quarta sui parte adaucta. Prioribus correctior, mantissaque haud aspernabili rursus ab auctore, anno aetatis suae LXXV. adjecta, locupletior, multoque emendatior. Cum appendice aliquot vocum ab ecclesiasticis poetis aliter usurpatum.

Francofurti, sumptibus viduae Jonae Rosae, anno 1660. 8°, 652 pp.

Példányleírás: Piros pergamenkötés. Az előzőklevél versón: 533.

Possessorok: Az első táblán, belül: *C. Adamus a Zrinio*. Az előzőklevél rectón: *Com[i]tis Daun* – saec. XVIII?

Azonosítás: KENDE ZÁ 24; FERENCZI 525. A mű egy másik, korábbi kiadását vide n° 363.

657 (BZ 83)

a) [SOAREZ, Cypriano]: Praecepta rhetorices pro gymnasiis RR. PP. Societatis Jesu, provinciae Austriacae, anni 1669.

Viennae Austriae, apud Joan. Bapt. Hacque, typographum academicum, impensis Joannis Conradi Ludovici biblioepi, (1669). 8°, 86 pp.

b) CICERO, Marcus Tullius: M[arcus] T[ullius] Cicero. Pro P. Quintio Oratio I.

[S. l., s. a.] 8°, 46 pp.

c) CICERO, Marcus Tullius: M[arci] Tullii Ciceronis pro L. Muraena Oratio.

[S. l., s. a.] 8°, 61 pp.

d) SENECA, Lucius Annaeus: L[ucii] Annaei Senecae Medea ope V. cl. Justi Lipsii emendatior.

[S. l., s. a.] 8°, 39 pp.

e) [SOAREZ, Cypriano]: Praecepta rhetorices pro gymnasiis RR. PP. Societatis Jesu, provinciae Austriae, anni 1672.

Viennae Austriae, typis Joan. Bapt. Hacque, impensis Conradi Ludovici bibliopegi, Universitatis Viennensis jurati, (1672). 8°, 166 pp.

f) SOAREZ, Cypriano: »Tabulae rhetoricae Cypriani Soarii sacerdotis e Societate Jesu, sive totius artis rhetoricae absolutissimum compendium a Ludovico Carbone a Costaciaro, sacrae theologiae in almo gymnasio Perusino olim publico professore, singulari iudicio et industria selectum. In gratiam studiosae juventutis.

Viennae Austriae, typis Joan. Bapt. Hacque, impensis Conradi Ludovici bibliopegi Universitatis Viennensis jurati, [1672].« 8°, 79 pp.

g) DEMOSTHENÉS: Demosthenis Orationes Olynthiacae et Philippicae, Graece et Latine simul editae cum argumentis Libanii. In usum scholarum Societatis Jesu, provinciae Austriae.

Viennae Austriae, impensis Conradi Ludwics [sic] bibliopegi, [s.a.]. 8°, 27 pp. Görög–latin kétnyelvű kiadás.

h) HOMÉROS: Homeri Iliados liber primus, cum interpretatione Latina. In usum studiosae juventutis.

Dilingae, formis academicis, apud Ignatium Mayer, anno Christi 1655. 8°, 48 pp. Görög–latin kétnyelvű kiadás.

i) GRETSER, Jakob: Jacobi Gretseri Societatis Jesu Institutionum linguae Graecae liber tertius. De syllabarum dimensione. Pro schola rhetorices. Editio nova, correctior.

Viennae Austriae, typis Casparis ab Rath, bibliopolae, anno 1629. 8°, 153 pp.

k) CANISIUS, Petrus: R. P. Petri Canisii Societat. Jesu theologi Catechismus Graecolatinus. Opera R. P. Georgii Mayr eiusdem Societatis editus, atque in gratiam studiosae iuventutis denuo recusus.

1672, Viennae Austriae, impensis Conradi Ludovici bibliopolae, Universitatis Viennensis jurati. 8°, 63 pp.

Görög–latin kétnyelvű kiadás.

Példányleírás: Könyvkötői kolligátum. Pergamenkötés; a bekötéshez felhasználta, kódexből származó levélen latin szöveg töredékei. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Az f) címlevele hiányzik.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Hic liber spectat ad Adamum Josephum Sigismundum Comitem perpetuum a Zrinio. Furtum depellam.* Az a) címlapon: *C[omes]. A[damus]. A. Z[rinio].*

Azonosítás: KENDE ZÁ 20; FERENCZI 607. Az e) és f) kiadvány másik példányát vide n° 658a és b. Az f) címlapja innen pótolva; keltezése Carlos SOMMERVOGEL, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. VII. col. 1336. alapján. Az i) és k) kiadvány későbbi kiadásait vide n° 658h és i.

Zrinyiana: Zrínyi Ádám tankönyveinek kolligátuma bécsi tanulmányai idején. Cf. HAUSNER 1987–1988, p. 188.

658 (BZ 217)

a) [SOAREZ, Cypriano]: Praecepta rhetorices ...

A n° 656 e) másik példánya.

b) SOAREZ, Cypriano: Tabulae rhetorices ...

A n° 656 f) másik példánya.

c) Pseudo-CICERO: Incerti auctoris seu ut doctis quibusdam videtur Cornificii Rhetoricorum ad C. Herennium.

[S.l., s.a.] 8°, 31 pp.

d) CICERO, Marcus Tullius: M[arci] Tullii ciceronis accusationis in C[aium] Verrem liber primus, qui divinatio dicitur.

[S.l., s.a.] 8°, 31 pp.

e) SENECA, Lucius Annaeus: L[ucii] Annaei Senecae Cordubensis Thebais tragoedia.

[S.l., s.a.] 8°, 76 pp.

f) HOMÉROS: Homeri Iliados liber III. cum interpretatione latina.

Dilingae, formis academicis, apud Joannem Federis, 1669. 8°, 47 pp.

Görög–latin kétnyelvű kiadás.

g) DEMOSTHENÉS: Demosthenis secunda Olynthiaca.

[S.l., s.a.] 8°, 24 pp.

Görög–latin kétnyelvű kiadás.

h) GRETSEY, Jakob: Jacobi Gretseri Societatis Jesu institutionum linguae Graecae liber tertius. De syllabarum dimensione. Pro schola rhetorices. Editio nova, correctior.

Viennae Austriae, typis Ion. Bapt. Hacque, anno 1675. 8°, 138 pp.

i) CANISIUS, Petrus: R. P. Petri Canisii Societatis Jesu theologi Catechismus Graeco-Latinus. Opera rev. P. Georgii Mayr ejusdem Societatis editus, atque in gratiam studiosae juventutis denuo recursus.

Viennae Austriae typis vid. Joan. Bapt. Hacque, impensis Conradi Ludovici bibliopolae, anno 1678. 8°, 63 pp.

Görög–latin kétnyelvű kiadás.

Példányleírás: Feltehetően a kiadó által a bécsi egyetem diákjai számára összeállított kolligátum. Papírkötés; a bekötéshez felhasznált papíron XVI. századi nyomtatott német szöveg. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: Az első és a hátsó táblán olvashatatlan fakult bejegyzések.

Azonosítás: FERENCZI [631]. Az a) és b) kiadvány egy másik példányát vide n° 657e és f. A h) és i) kiadvány korábbi kiadásait vide n° 657i és k.

Zrinyiana: Vide n° 657.

659 (BZ 82)

TARACHIA, Angelo: Il carcere illuminato di Angelo Tarachia. Venetia, presso Steffano Curti, 1690. 8°, 237 pp.

Példányleírás: Fehér papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: Az első táblán, belül és a hátsó védőlevélen olvashatatlaná fakult számok, összeadások, tollpróbák.

Azonosítás: FERENCZI [628].

660 (BZ 228)

a) TATARETUS, Petrus: Petri Tatareti Parisiensis, Joan[nis] Duns Scoti, doctoris subtilis, asseclae fidissimi In summulas (ut aiunt) Petri Hispani subtilissimae enarrationes. Quae apposita erant et de descendu, insolubilibusque eiusdem, et de obligatoriis magistri Martini Molenfelt ex Livonia, apposita sunt pariter. Verum vigiliis, ac lucubrationibus F. Joan[nis] Balainii Andrii Franciscani eo exultiora, ornatiorave, quo nec magis antehac, nec melius posthac in lucem prodibunt unquam. Cum triplici indice. Dubiorum uno, sophismatum altero. Reliquo vero rerum memorabilium, longe lateque; copiosissimo. Venetiis, apud haeredes Melchioris Sessae, 1571. 2°, 215 ff.

b) TATARETUS, Petrus: Petri Tatareti Parisiensis In gymnasio subtilium longe clarissimae universae Aristoteleae Logicae dissertissima explanatio. Septem tractatibus absolutum opus, iuxta numerum librorum, Aristotelis logicam, aequae integrantium. In his excolendis, pristinaeque integritati restituendis, quantum opere praestiterit F. Joannes Balainius Andrius conventualis Franciscanus, ex huius editionis ad reliquas priores collatione facile elucebit. Cum indice locupletissimo.

Venetiis, apud haeredes Melchioris Sessae, 1571. 2°, 283 ff.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Pergamenkötés. Az első táblán, belül: 114.

Possessorok: Az a) címlapon: 1669 – és az olvashatatlanságig áthúzott possessor-bejegyzés(ek).

Bejegyzések: Ismeretlen XVII. századi kéz tollpróbái az első táblán, belül.

Azonosítás: FERENCZI 464.

661 (BZ 323)

TERÉZ, Avilai Szent: Los libros de la madre Teresa de Jesus fundadora de los monesterios de monjas y frayles Carmelitas descalços de la primera regla. En la pagina que se sigue si dizen los libros que son.

En Barcelona, impresso en casa de Jayme Cendrat, año 1588(–1589), vendense en casa de Gabriel Lloberas, y a costa suya impressos. 8°, 472 + 192 ff.

Új címlappal: Libro llamado. Camino de perfeccion ..., 1589. impressummal.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés. Hátral csonka, f. 155-nél megszakad. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Carmelitar[um] Discal[ceatorum] Conu[entus] Vienn[ensis]*.

Bejegyzések: Ismeretlen XVII. századi kéz spanyol margójegyzetei.

Azonosítás: FERENCZI 582.

Zrinyiana: Vide n° 643.

662 (BZ 60)

TESAURO, Emanuele: D. Emmanuelis Thesauri comitis, et maiorum insignium equitis Inscriptiones quotquot reperiri potuerunt. Opera et diligentia Emmanuelis Philiberti Panealbi, in Augusto Taurinensi alma universitate, sacrorum cannonum [sic] interpretis primarii. Cum eiusdem notis, et illustrationibus. Innumeris mendis auctori manu expurgata, multisque inscriptionibus, et indice perutili rerum notabiliorum aucta.

Romae, 1667, sumptibus Blasii Diversini, et Felicis Cesaretti. 4°, 606 pp.

Példányleírás: Papírkötés. Az első táblán, belül: 296.

Azonosítás: KENDE 221 (téves címleírással és dátummal; a DAUN-féle azonosítás hibájából a *Catalogus VII*, 3. tételével egyeztetve, vide n° 262); FERENCZI [632].

663 (BZ 135)

TRABER, Zacharias: Nervus opticus, sive tractatus theoreticus, in tres libros: opticam, catoptricam, dioptricam distributus. In quibus radorum a lumine, vel objecto per medium diaphanum processus, natura, proprietates, et effectus, selectis, et rarioribus esperientiis, figuris, demonstrationibusque exhibentur. Authore P. Zacharia Traber, Styro Martiaffluensi, Societatis Jesu sacerdote. Viennae Austriae, typis Joannis Christophori Cosmerovii, sac. caes. majest. typographi aulici, die 24. Aprilis, anno 1675. 2°, 226 pp.

Példányleírás: Díszes aranynyomásos bőrkötés. A metszés aranyozva. Az első táblán, belül: 469.

Possessorok: Az első táblán, belül: Zrínyi „Sors bona ... 1652” exlibrise.

Azonosítás: KENDE ZÁ 26; FERENCZI [633].

664 (BZ 136a)

ZRÍNYI Ádám: Disputatio juridica, seu assertiones de tutela et cura universam pupillorum a minorum, tutorum atque curatorum materiam dogmatis moralibus, ethicis historicis, politicis atque sententiis, jureque Austriaco illustratam continentes. Sub auspiciis augustissimi et invictissimi Romanorum imperatoris Leopoldi I. auctoritate et consensu praenobilium, strenuorum, magnifico-

rum, clarissimorum, atque consultissimorum virorum, etc. magnifici domini rectoris spectabilis domini decani DD. seniorum sac. caes. majest. consiliorum, etc. atque totius amplissimi J. C. collegii in antiquissima ac celeberrima Universitate Viennensi praeside praenobili magnifico, clarissimo, ac consultissimo viro D. Georgio Wohiniz, U. J. doct. aulae et judiciorum advocato Viennae, codicis professore ordinario, episcopalisque consistorii Viennensis consiliario. Ventilationi propositae ab illustrissimo domino Adamo comite a Zrinio J. U. A. Anno 1679. *Mense Martio Die 24 horis pomerid. in consueto J. C. auditorio.*

Viennae Austriae, typis Joan. Van Gehlen universit. typographi. 2°, [38] ff.

Példányleírás: Színes márványpapír kötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: A címlapon a disputáció pontos ideje tollal beírva.

Azonosítás: KENDE ZÁ 27; FERENCZI 608; MKSz 1900, pp. 281–282.

Zrinyiana: A kiadvány keletkezéséről cf. LASZOWSKI 1937, p. 83; HAUSNER 1987–1988, pp. 187–188.

665 (BZ 136b)

ZRÍNYI Ádám: Disputatio juridica ...

A n° 664. másik példánya.

Azonosítás: KENDE, FERENCZI nem említi.

666 (BZ 136c)

ZRÍNYI Ádám: Disputatio juridica ...

A n° 664. másik példánya.

Azonosítás: KENDE, FERENCZI nem említi.

667 (BZ 136d)

ZRÍNYI Ádám: Disputatio juridica ...

A n° 664. másik példánya.

Azonosítás: KENDE, FERENCZI nem említi.

668 (BZ 136e)

ZRÍNYI Ádám: Disputatio juridica...

A n° 664. másik példánya.

Azonosítás: KENDE, FERENCZI nem említi.

669*

ZYPE, Franciscus van der: Francisci Zypaei Mechliniensis, I. C. celeberrimi, protonot. apost. canonici, officialis, archidiaconi et vicarii generalis Antverpiensis Opera omnia, nunc primum in duos tomos redacta; ac in multis ab

authore locis aucta et emendata, quorum elenchum altera post epistolam dedicationem pagina indicabit.

Antverpiae, apud Hieronymum et Joan. Bapt. Verdussen, 1675. 2°, 243 + 348 + 202 pp.

Zype összes műveinek jelen első kötete három művet tartalmaz, s közülük a fenti összesített címlap után, már az elsőnek is külön belső címlapja van: *Juris pontificii novi analytica enarratio*. A második mű külön címlap nélkül, új számozással kezdődik: *Consultationes canonicae*. A harmadik mű belső címlapja: *Responsa de jure canonico praesertim novissimo*.

Példányleírás: KENDE ZÁ 29. szerint bőrkötés.

Azonosítás: KENDE ZÁ 29. ÖNB pld. Zrínyi Ádám példánya nem került Zágrábba a könyvtár anyagával; talán még Bécsben elkallódott.

670★

ZYPE, Franciscus van der: *De iurisdictione ecclesiastica et civili libri IV*. ... Auctore Francisco Zypaeo I. C. protonot. apost. canonico, officiali, archidiacono et vicario generali antverpiensi. Editio postrema ab auctore aucta et emendata. Operum tomus secundus.

Antverpiae, apud Hieronymum et Joan. Bapt. Verdussen, 1675. 2°, 184 + 200 + 149 + 119 pp.

Zype összes műveinek második kötete négy művet tartalmaz, közülük az első a kötet címlapján szereplő munka. A második mű belső címlappal kezdődik: *Judex magistratus senator libris IV. exhibitus*... A harmadik új számozással, de külön címlap nélkül kezdődik: *Notitia juris Belgici*. A negyediknek ismét belső címlapja van: *Hiatus Jacobi Cassani obstructus* ...

Példányleírás: KENDE ZÁ 29. szerint bőrkötés.

Azonosítás: KENDE ZÁ 29. ÖNB pld. Zrínyi Ádám példánya nem került Zágrábba a könyvtár anyagával; talán még Bécsben elkallódott.

E

IGNAC HYNEK Z VLAŠIME KÖNYVEI

671 Ms (R 3491)

[Sermones sacri – Latine et Bohemice.]

saec. XV. 22,4 × 16 cm, 321 ff.

ff. 1r–108v: A kéz. Incipit: *Immutemur habitu in cinere et cilicio ieiunemus et ploreumus ante dominica 2a ...*

ff. 109r–200v: B kéz. Incipit: *In die cinerum ...*

ff. 201r–319v: C kéz. Incipit: *In lancea domini ...*

ff. 320r–321v: D kéz. Incipit: *Dominica in festo Sanctae Trinitatis. Ž nakazdu nedielni swietimy a slawimy ...*

Példányleírás: Rongált, fatáblás bőrkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. A sorok sok helyen piros tintás aláhúzással kiemelve. 4 különböző kéz írása.

Azonosítás: FERENCZI 614.

672 Ms (R 3573/III)

VLAŠIME, Ignac Hynek z: [Géométrie.]

saec. XVII. 35,2 × 23 cm, 47 ff.

ff. 1r–3v: Vacat.

ff. 4r–7r: *Definitions de la geometrie* – rajzokkal.

ff. 7v–10v: *De propositions et problemes* – rajzokkal.

ff. 11r–16r: *Ordre pour mesurer toutes sortes de superficies planes* – rajzokkal.

f. 16v: Vacat.

ff. 17r–18r: *Forme pour faire un ovale et un oeuf*.

ff. 18v–21v: Vacat.

ff. 22r–36r: Rajzok, szerkesztések; közben f. 28v: *Table des dimensions de la fortification reguliere suivant la calculation et methode du S. P. E. du Bois*.

Közben: ff. 32v–33r: *De la fortification irreguliere*.

f. 36v: *Des approches*.

ff. 37r–47v: Vacat.

Példányleírás: Papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Vlášim kézírása és rajzai.

Possessorok: f. 3r: *IH. B. de Wlassim mppa*.

Azonosítás: KENDE, FERENCZI nem ismerik. A zágrábi könyvtárban a kéziratot, Zrinyi Ádám hasonló tárgyú kéziratái III. köteteként katalogizálták tévesen. Ez utóbbiakat vide n° 629 Ms, 630 Ms.

673 Ms (R 3493)

VLAŠIME, Ignac Hynek z: *Ignatius Hincó de Wlassim haec Brunae in Syntaxeos, Poeseos, Rhetoricae classibus composuit. Ab Anno 1627 usque ad 1630 inclusiue*.

1627–1631. 20,5 × 15,5 cm, 184 ff.

f. 1r: Címlap, lásd fent.

f. 1v: Vacat.

ff. 2r–3r: Latin prózai szöveg, incipitje vízfolt miatt olvashatatlan.

f. 3v: Vacat.

ff. 4r–11r: Epistolae. A végén: *Ignatius Hincó de Wlassim, has Brunae in Syntaxeos classe compositas epistolas descripsi Bittowij. Die 21. Octobris. Anno 1628*.

ff. 11v–12v: Carmina: *Contra Hyemis asperitatem* (a végén: *ŷ. VL. A°. 1628. Bittouij.*); *Phaleucium carmen ad Christum natum*.

ff. 12v–62r: *Quae sequuntur sunt omnia Brunae in Poesi, pro scholastica exercitatione, domi composita ex themate*. Közben: 13r–v: *Epistola adhortatoria*; 13v–carmina sacra et profana; közben 31r–34v: *Poema de Passione Domini* (a végén: *Declamavi Brunae in Poesi. Ignatius Hincó de Wlassim. 17. Martij. A°. 1629.*)

ff. 62r–67r: Chriae et orationes.

ff. 67v–80v: *Exercitia quotidiana Brunae in Rhetorica. A°. 1630*.

ff. 80v–152r: Carmina, orationes, breviores compositiones. Közben 86r–87v: *Oratiuncula. De Ingratitudine Caij Popillij, qui Ciceronem, a quo reus defensus erat, occidit* (a végén: *Hincó de Wlassim, in Rhetorica Brunae declamavi. 23. Febr. 1630.*); 117r tetején: *Quae sequuntur A°. 1631. secundo anno in Rhetorica*.

ff. 152v–180v: Vacat.

f. 181r: *De Epigrammate*.

ff. 181v–184v: Vacat.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált kódexből származó pergamenen latin szöveg és kotta töredékei. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Autográf.

Azonosítás: FERENCZI 613.

674 (BZ 378)

ADAM z Veleslavina, Daniel: *Politia historica o wrchnostech a sprawých swětských knihy patery. W nichz se obsahugi mnohá užitečná naučeníj yakby se králowstwíj, knížetswíj, země obcey mesta budto w času pokoge aneb wálky, pobožné, sslechetně, chwalitebně a užitečně řijditi a spravowati mohla: Sebraná z mnohých starých i nowých, ržeckých, latinských, českých y německých historij, a spisuw maudrých lidij o správě swětské. Nynij pak w nowě kupoctiwosti wssech dobrých ctných a sslechetných wrchnostij, správcůw, saudcůw, panůw a věrdnijkuow zemských y městských, slawného a dalece rozmnoženého národu slowanského z yazyka latinského a německého w český yakž neywlastněgi býti mohlo, přeložená a wůbec wydaná, pilnostij, pracý a nákladem M. Danyele Adama z Weleslawijna.*

Wytisťeno w Starém Městě Pražském, léta Páně, 1584. 2°, 732 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált pergamen hangjeles kódexlevél. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. I. Wlassimi mp.*

Bejegyzések: A p. 390. után papírszeleten Vlašim cseh nyelvű feljegyzése.

Azonosítás: FERENCZI 426.

675 (BZ 88)

ÁLVAREZ, Manuel: *Emmanuelis Alvari e Societate Jesu Institutionum grammaticarum libri III. Epitome. Syntaxeos, item faciliora praecepta ex eiusdem authoris libro secundo descripta.*

(1614–)1615, Nissae imprimebat Augustinus Gründer, sumptibus Joannis Eyeringi et Johan. Perferti, bibliopol. Vratisl. 8°, 312 + 380 + 249 pp.

A Liber secundus és Liber tertius élén önálló címlap; az előbbi impresszumában: 1614, Crispinus Scharffenberger.

Példányleírás: Rongált bőrkötés, két pár bórszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Ignatius Liber Baro de Wlassim 3. Idus Martij 1626.*

Azonosítás: FERENCZI 580. A mű egy későbbi, nagyszombati kiadását vide n° 633.

676 (BZ 371)

ARETIUS, Benedictus: *Commentarii in domini nostri Jesu Christi Novum Testamentum. Auctore Benedicto Aretio Bernensi theologo. Cum indicibus locupletissimis. Postrema haec editio superioribus emendatior.*

Apud Joannem Le Preux bibliopolam Parisiensem, 1607, (Bernae). 2°, 572 + 168 + 628 pp.

Belső címlapokon: *Commentarii in sacram Actuum apostolicorum historiam...*; *Commentarii doctissimi in omnes epistolas D. Pauli...* – az impresszum mindkét belső címlapon: Bernae Helvetiorum, excudebat Joannes le Preux, illustriss. D. D. Bernensium typographus, 1607.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Ex libris Nicolaj Hatticij Parochj Mikolouicensium. Constat 7 Rf.* – saec. XVII.

Bejegyzések: A possessor teológiai latin margójegyzetei számos helyen.

Azonosítás: FERENCZI 421.

677 (BZ 79/V)

ARTHUS, Gotthard: *Mercurii Gallobelgici Sleidano succenturiati, sive rerum in Gallia et Belgio potissimum, Hispania quoque, Italia, Anglia, Germania, Ungaria, Transylvania, vicinisque locis, ab anno 1603. usque ad annum 1607. gestarum historicae narrationis continuatae tomus quintus, quatuor libris absolutus. Auctore M. Gotardo Arthus Dantiscano.*

Francofurti, sumptibus Sigismundi Latomi, anno 1613. 8°, 872 pp.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos fehér bőrkötés, két pár rézcsattal. A metszés pirosra festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Sum qui sum. Ego sum Daniel Holik Anno Domini 1621.* A címlapon: *Deus meus et omnia. Ex libris Joannis Zagrabini.* Ibid., halványabb tintával: *Ex libris Ecclesiae Gemnicensis.*

Bejegyzések: Az előzéklevélen Holik rövid latin bejegyzése. A címlapon és a lapszéleken Zagrabinus latin jegyzetei – többek között Bethlen Gáborra vonatkozóan. (Dr. 64–68. tévesen Zrinyinek tulajdonítja őket.)

Azonosítás: KENDE 95a; FERENCZI 579. A sorozat egyéb köteteit vide n° 144, 145, 476, 543.

Zrinyiana: Minthogy a bejegyzések nem származhattak Zrinyitől, az ezekből levont következtetések érvénytelenek. Cf. KARDOS 1934/35, pp. 141–143; KLANICZAY 1964, p. 491.

678 (BZ 294)

(AVITY de Montmartin, Pierre d'): *Les estats, empires et principautez du monde. Representez par la description des pays, moeurs des habitans, richesses des provinces, les forces, le gouvernement, la religion et les princes qui ont gouverné chacun estat. Avec l'origine de toutes les religions, et de tous les chevaliers et ordres militaires. Par le sieur D. T. V. Y. [pseud. = d'Avity] gentil-homme ordinaire de la chambre du roy.*

A Rouen, chez Adrian Ouyn, au premier degré de la montée du palais, 1633. 4°, 1396 + 75 pp.

Metszetes előzékcímlap, azonos szöveggel. A Discours de l'origine de toutes les religions... új számozással, belső címlap nélkül kezdődik.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A metszetes előzékcímlapon: *H. Baron de Wlassim.*

Azonosítás: FERENCZI 439. Az álnevet rejtő szigla feloldására vide n° 233.

679 (R–VI–8°–26)

BEDA Venerabilis: Eximie venerandi patris Bedae presbyteri, Hymmus et pius et eruditus de mystica XII. lapidum significatione, in gratiam RD, in Christo patrum ac Dn. D. Mathiae Gotuvicensis, D. Conradi Viennae apud Scotos, ac D. Joannis S. crucis abbat. optime merit. nuper e tenebris erutus, a situ vindicatus, et in lucem etiam pietatis ergo prolatus, hymni huius argumentum sumptum est ex Exodi, capite XXVIII.

(Excusum est Viennae Austriae per Hieronymum Vietorem, anno Domini 1530.) 8°, [4] ff.

Példányleírás: Könyvtári kartonborítóban. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H: L: B: de Wlassim.*

Azonosítás: FERENCZI 373 (a BZ 304 jelzetű kolligátum első tagjaként). Jelenleg a gyűjtőkötetből – és a Zrínyi-gyűjteményből – kiemelve őriztetik. A kolligátum második tagját, Joannes Fabri *Sermones...* (Viennae, 1533) című munkáját vide n° 692.

680 (BZ 313)

Biblia sacra utriusque testamenti, iuxta veterem translationem, qua hucusque Latine utitur ecclesia ex antiquissimis ac recentioribus exemplaribus diligentissime collatis, et sic ubi dissentiebant consultis fontibus, hoc est, Hebraeis et Graecis voluminibus adhibitis, fidelissime restituta.

Norembergae, per Joannem Petreium, anno 1527. 8°, [516] ff.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A gerincen: n° 62.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Anno domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo Quarto, Sabbato quatuor temporum ego Martinus Summer in subdiaconum, deinde in diaconum, porro in festo Innocentum in Praesbiterum canonice atque apostolice et catholice ordinatus, etc. 1566. Dominica 3. post Trinitatis, dieque conuersionis pauli, primitias meas in morauia in ciuitate Zlawingensis caelebrauj 30. Iunij. Hoc Idem Anno 18. Nouemb: Vxorem duxi meam, Virginem Susannam in Rudols caelebrauique nuptias, 1568. 6. Iulij Nata filia maria. Man. 2. hora Damnum maximum. 16. Iulij 25. crus fregi.* Az előzékleveél rectón, szintén Summer

kezével *M S* és *H G* szíglák, és: *Sexto Iulij d : c : n : f : m : d : z : h*: A címlapon: *Ex libris Godefredi Soebellaj 1635*.

Bejegyzések: Martinus Summer német szentírási idézetei az előzéklevél versón; német és latin bejegyzései a lapszéleken.

Azonosítás: FERENCZI 523.

681 (BZ 141)

Biblia sacra. Vulgatae editionis Sixti V. pont. max. iussu recognita atque edita.

Antverpiae, ex officina Plantiniana, apud Joannem Moretum, 1605. 4°, 995 pp.

Példányleírás: Rongált, fatáblás bőrkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. L. B. de Wlassim*.

Azonosítás: FERENCZI 284.

682 (BZ 178)

BRANDI, Giovanni Antonio: Cronologia de sommi pontefici che contiene le effigii, nomi e patrie loro; in che anno et giorno furono eletti; le lor vite; quanto regnarono et quanto vacò la sedia. Con alcune cose notabili, che occorsero ne' loro tempi. Cominciando da San Pietro, insino al beatissimo Papa Urbano Ottavo, hoggi vivente. Revista et espurgata dal R. P. M. Gio[vanni] Antonio Brandi, di Saleme, dottor, theologo, della religione del Terz'Ordine Regolare di San Francesco.

Ristampata in Roma, per Francesco Corbeletti, 1627, ad istanza di Gio. Antonio de' Paoli, alla Sapienza. 4°, 239 coll.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált, kódexből származó pergamenen latin szöveg maradványai. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. B. de Wlassim*.

Azonosítás: FERENCZI 384.

683 (BZ 21)

CALEPINO, Ambrogio: »Ambrosius Calepinus Bergomates professor devotissimus ordinis Eremitarum Sancti Augustini. Dictionum Latinarum et Graecarum interpres perspicacissimus; omniumque cornucopiae vocabulorum insertor sagacissimus; ita, ut in unum coegerit volumen nonium Marcellum, Festum Pompeium, Marcum Varronem, Servium, Donatum, Vallensemque et Suidae plurimum argivo functus officio, literariaque palestra.«

(Explicit Ambrosii Calepini Dictionarium, Venetiis, impensis Leonardi Alantsee Viennensis, typis vero Alexandri de Paganinis Brixensis chalcographi diligentissimi feliciter excussum, anno ab incarnatione Dominica 1513. quarto decimo Kalendas Julias.) 2°, 326 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált pergamenen háromhasábos héber kódexszöveg. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. A címlevél hiányzik.

Possessorok: Az első meglévő levélen (f. 2r): *Ignatius Hinko de Wlassim huius libri possessor. Anno 1629. 18. Januarij M. P.*

Azonosítás: FERENCZI 249. A címlapot lásd: Albert LABARRE, *Bibliographie du Dictionarium d' Ambrogio Calepino. 1502–1779*, Baden-Baden, Koerner, 1975, n° 14 (Bibliotheca bibliographica Aureliana, XXVI).

684 (BZ 176/I)

CAMERARIUS, Philippus: *Operae horarum subcisivarum, sive meditationes historicae, auctiores quam antea edita. Continentes accuratum delectum memorabilium historiarum, et rerum tam veterum, quam recentium, singulari studio invicem collatarum, quae omnia lectoribus et uberem admodum fructum, et liberalem pariter oblectationem afferre poterunt, centuria prima. Una cum indice locupletissimo. Philippo Camerario J. F. jurisconsulto, et reipub. Noricae a consiliis auctore.*

Francofurti, typis Joannis Saurii, impensis Petri Kopffii, anno 1602. 4°, 474 pp.

Példányleírás: Piros pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. B. de Wlassim.*

Azonosítás: FERENCZI 304.

685 (BZ 176/II)

CAMERARIUS, Philippus: *Operae horarum subcisivarum ... Centuria et editio correctior, atque auctior, altera. Philippo Camerario ... auctore.*

Francofurti, typis Joannis Saurii, impensis Petri Kopffii, anno 1606. 4°, 391 pp.

Példányleírás: Piros pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. B. de Wlassim.*

Azonosítás: FERENCZI 304.

Zrinyiana: FERENCZI EPhK 1918, p. 261. e műben véli megtalálni az *Áfium* p. 211. olvasható aesopusi mesének a forrását. A possessorbejegyzés értelmében a jelen könyv sohasem lehetett Zrinyi kezében.

686 (BZ 176/III)

CAMERARIUS, Philippus: *Operae horarum subcisivarum ... Centuria tertia. Philippo Camerario ... auctore.*

Francofurti, typis Nicolai Hoffmanni, impensis vero Petri Kopffii, anno 1609. 4°, 379 pp.

Példányleírás: Piros pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. B. de Wlassim*.

Azonosítás: FERENCZI 304.

687 (BZ 315)

CASMAN, Otto: Schola tentationum, praecipue divinarum, prima. Ex sacris literis, et piorum scriptis et experientia observata et deducta ab Othone Casmanno eccl. stad. Cui adiectum ab eodem nepenthes peccatorum contritorum et humiliatorum. ...

Prostat in nobilis Francofurti collegio Paltheniano, anno 1604. et seqq. 8° 377 + 352 + 83 + 453 pp.

Belső címlapokon: Schola tentationum altera...; Appendix dialogistica tentatoris et tentatori...; Schola tentationum, tertia...

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, vaknyomással: „B 1606” – az első betűt takarja a könyvtári címke. A címlapon: *H. B. de Wlassim mp*. Ibid.: *Philippi Hrubetii Hunno-Brodeni Anno 1607. i. jan. Noribergae. 3 Rf*.

Bejegyzések: Az előzéklevélen és a címlapon Hrubetius latin és görög bejegyzései. A szövegben sok aláhúzás.

Azonosítás: FERENCZI 531.

688 (BZ 318)

CICERO, Marcus Tullius: M[arci] T[ullii] Ciceronis libri tres De officiis. Item De amicitia, De senectute, Paradoxa, et Somnium Scipionis. Cum quorundam doctissimorum virorum annotationibus, et prolegomenis Joach[imi] Camer[arii] Pabergen[sis] edita.

Lipsiae, in officina Valentini Papae, anno 1546. 8°, 365 pp.

Példányleírás: Szakadt, vaknyomásos bőrkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Ioannes Thos Austriacus*, [15]69. A címlapon: *Ignatius Hinko de Wlassim mp*. 1629. Ibid.: <Ioannes [... ..]> A p. 149: 1548 *Joannes Brodaet* [?].

Bejegyzések: Legalább 4-5 azonosíthatatlan XVI–XVII. századi kéztől származó tollpróbák, firkák és iskolás jegyzetek a táblákon, belül, a címlapon és a lapszéleken.

Azonosítás: FERENCZI 574.

689 (BZ 85)

CICERO, Marcus Tullius: *Elegantiarum puerilium ex M[arci] Tullii Cice-*

ronis epistolis libri tres. Collecti a Georgio Fabricio Chemn[icensi] et nunc demum in gratiam puerorum expositione Bohemica illustrati.

Pragae, typis Melantrichianis, anno 1581. 8°, 278 ff.

Latin–cseh kétnyelvű kiadás.

Példányleírás: Vaknyomásos, fehér bőrkötés, két pár fehér bőrszalaggal. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A hátsó táblán, belül: *Hinko a Wirben. Ego sum ex libris Hinkonis Junioris Baronis a Wirben et Freudentaa*⟨...⟩ *Anno Domini 1600.*

Bejegyzések: Sok helyen aláhúzások a szövegben a possessor kezével.

Azonosítás: FERENCZI 487.

690 (BZ 390)

CUSPINIANUS, Joannes; FESTUS, Rufus; CASSIODORUS, Magnus Aurelius: Joannis Cuspiniani, viri clarissimi, divi quondam Maximiliani imperatoris a consiliis, et oratoris, De consulibus Romanorum commentarii, ex optimis vetustissimisque authoribus collecti. Praefertur his commentariis Sexti Ruffi v[iri] consularis Rerum gestarum pop. Rom. deque accessione imperii epitome, cum eiusdem Cuspiniani eruditissimis scholiis. Magni Aurelii Cassiodori senatoris Chronicon, sive de consulibus Romanorum libellus, passim Cuspiniani commentariis insertus. Nicolai Gerbelii in eosdem commentarios, ad ornatissimum virum D. Joannem Jacobum Fuggerum praefatio. In qua de chronographis, de eorum discordia, deque huius operis maxima utilitate. Ad haec, rerum atque verborum toto opere memorabilium index locupletissimus.

Basileae, ex officina Joannis Oporini, (per Joannem Hervagium et Joannem Oporinum, anno salutis humanae 1553, mense septembri). 4°, 725 pp.

p. 583: belső címlap: Austria Joannis Cuspiniani ... Eiusdem Joannis Cuspiniani Oratio..., ut bellum suscipiant contra Turcum, cum descriptione conflictus in Hungaria facti, quo periit rex Hungariae Ludovicus ... Accessit Chronicon magistri Alberti Argentinensis, ... Cum Gasparis Bruschi ... praefatione ... Basileae, per Joannem Oporinum, 1553.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, vaknyomással: . R F 1 5 5 7 – az első betűt takarja a könyvtári címke. A címlapon: *Ex libris* ⟨|...|⟩ *Joannis Soebellay 1638.* Alatta egy kivágott, és egy kihúzott possessorbejegyzés.

Bejegyzések: Ismeretlen XVII. századi kéz rövid latin margójegyzetei. Egy cédulán olasz feljegyzés vásárlásról.

Azonosítás: FERENCZI 416.

691 (BZ 259)

EDER, Georgius: Oeconomia Bibliorum, sive partitionum theologiarum libri quinque; quibus sacrae scripturae dispositio, seu artificium et vis atque

ratio, in tabulis velut ad vivum exprimitur, et ita ob oculos ponitur, ut non modo absolutissimam complectantur universae theologiae summam atque methodum, sed commentarii etiam vice haberi queant. Opus magno studio et labore congestum, et ad solidam divinarum literarum, cognitionem, artemque caelestis philosophiae recte perdiscendam accomodatissimum; quod non iniuria quis vel auream catenam vel clavem dicat totius doctrinae christianae. Authore D. Georgio Edero J. C. Frising[ensi] divorum imp[er]p. Ferdinandi augustissimae memoriae I. et nunc caesaris Maximiliani II. consiliario aulico imperiali. His adiecimus etiam, cum propter argumenti similitudinem, tum ut studiosus lector, quis sacrae scripturae sit usus, vivum habeat exemplar, Partitiones catechismi catholici Tridentini, eodem D. Georgio Edero authore. Cum indicibus duobus, nunc primum additis: altero in Oeconomiam Bibliorum, altero vero in Partitiones catechismi catholici Tridentini.

Coloniae Agrippinae, apud Gervinum Calenium, et haeredes Johannis Quentelii, anno 1571. 4°, 714 + 119 pp.

Belső címlapon: Partitiones catechismi catholici...

Példányleírás: Fatáblás bőrkötés, két pár rézcsattal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Deus Meus Et Omnia. Ex libris <Johannis Zagrabini P... . sacerdotis>*. Ibid.: öt félsornyi olvashatatlanságig áthúzott bejegyzés 1622 dátummal. Ibid.: *Emptus liber a Domino Paulo Rotkowsky, Frumentario Namessten [?] Fl 3. 17 Febr. 1636.* Ibid.: *Ex libris Joannis <Soebellay Ecclesiae Gemnicensis> Deus meus et omnia.* Az áthúzott részre vastag tintával ráírva: *H. L. B. de Wlassim.* Ibid. a lap alján három sornyi vastagon áthúzott bejegyzés.

Bejegyzések: Helyenként ismeretlen kéz fehér krétás figyelemfelkeltő jelei.

Azonosítás: FERENCZI 419.

692 (BZ 304)

FABRI, Joannes: Sermones Joannis Fabri episcopi Viennensis pro sacrosancto Eucharistiae sacramento, sub typo archae foederis et mannae de coelo, habiti Viennae, anno domini 1532. Prima ad Thimotheum tertio. Ecclesia domus est Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. ...

Excusum Viennae Pannoniae, in aedibus Joannis Singrenii, anno domini 1533. 4°, 187 ff.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos bőrkötés. Elöl a kötésből kitépett iverk nyomai. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Reverendo Domino Bartholomeo Abbati Gotvicensi Joannes [Fabri] Episcopus Viennensis dono dedit.* A hátsó védőlelvelel rectón: *Ambrosius Zimmermann Anno domini 1563 Dono dedit Grigorius Frehnh [?] Spes mea Christus.*

Bejegyzések: Azonosíthatatlan XVI. századi kezek latin margójegyzetei. A hátsó táblán, belül Zimmermann szignált német epigrammái.

Azonosítás: FERENCZI 373 (egy kolligátum második tagjaként). A kolligátum első tagja Beda Venerabilis *Hymnus de mystica XII. lapidum...* című négy leveles (Viennae, 1530) munkája. Ez utóbbi a gyűjtőkötetből – és a Zrínyi-gyűjteményből – kiemelve jelenleg a R VI–8°–26 jelzeten található. Minthogy címlapján a Wlassim possessorbejegyzés olvasható, a Faber-kötet is eredetileg Wlassim könyveihez tartozott. A Beda-kiadványt vide n° 679.

693 (BZ 84)

FONSECA, Petrus: Petri Fonsecae Societatis Jesu Institutionum dialecticarum libri octo, emendatius quam ante hac editi. Quibus accesserunt eiusdem authoris isagoge philosophica, definitiones, divisiones ac regulae, ex Logica et Physica Aristotelis. Cum librorum argumentis, indice copiosissimo capitum et rerum.

Coloniae, apud Petrum Cholinum, (1622–)1623. 8°, 614 + 56 pp.

Belső címlapon: Definitiones, divisiones, ac regulae ex Logica et Physica Aristotelis... Anno 1622.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. Egykorú jelzettel nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. L. B. de Wlassim.*

Azonosítás: FERENCZI 486.

694 (BZ 234)

FRANCINI, Girolamo, ed.; PALLADIO, Andrea; [SOLINORI], Fra Santi: Le cose maravigliose dell'alma città di Roma, col movimento delle guglie, et gli aquedotti. Le ample, et commode strade, fatte a beneficio publico dal santissimo Sisto V. P.O.M. Et le chiese, rappresentate in disegno da Girolamo Francino, con le stationi, et reliquie de' corpi santi, che vi sona. La guida romana, che insegna facilmente a i forastieri le più notabili cose di Roma. Li nomi de i sommi pontefici, imperatori, et altri principi christiani. Il numero delle parochie, et compagnie, che sono in Roma. Le antichità di Roma, brevemente raccolte, et un discorso sopra li fuochi de gli antichi. Nuovamente corrette, et purgate da molti errori, et ampliate dal reverendo padre Fra Santi di Santo Agostino.

In Roma, presso a Guglielmo Facciotto, 1595, ad istanza di Girolamo Francini, al segno della fontana. 4°, 247 + 222 pp.

P. 197: folyamatos lapszámozással, de új címlappal: L'antichità di Roma, di M. Andrea Palladio, ... Per Gironimo Francino, libraro, in Roma, al segno della fonte, MDCXV [recte: MDXCV = 1595]. Utána új lapszámozással és új címlappal: Stationi delle chiese di Roma, per tutta la quaresima, ... Raccolte dal

reverendo padre Fra Santi, ... In Roma, appresso Guglielmo Facciotto, 1595, ad istanza di Girolamo Francini, al segno della fontana.

Példányleírás: Rongált pergamenkötés, két pár sárga vászonszalaggal. A ragasztott előzék leszakadva. Az első részben a pp. 59–62 felvágatlan. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. B. de Wlassim mp.*

Azonosítás: FERENCZI 446.

Zrinyiana: A Zrínyiével (vide n° 560) rokon régebbi római útikönyvről cf. KIRÁLY–KOVÁCS 1983, pp. 15–33, 215–231 (a címlap és Palladio műve belső címlapjának hasonmásával); Kovács 1988 (Fra Santi műve belső címlapjának hasonmásával).

695 (BZ 169)

GRISONE, Federico: Ordini di cavalcare et modi di conoscere le nature de' cavalli, di emendare i lor vitii et d'ammaestrargli per l'uso della guerra et giovamento de gli huomini. Con varie figure di morsi, secondo le bocche, et in maneggio che si vuol dar loro. Del sig. Federico Grisone, gentilhuomo napolitano. Di nuovo migliorati, et accresciuti di postille, et di tavola. Aggiungevisi una Scielta di notabili avvertimenti per far eccellenti razze et per remediare alle infermità de' cavalli.

In Venetia, 1610, appresso Andrea Muschio. 4°, 164 + 170 pp.

A Scielta di notabili avvertimenti belső címlappal.

Példányleírás: Pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. L. B. de Wlassim.*

Bejegyzések: A kötéstáblákon, belül, és a hátsó védőlevélen ismeretlen kézszámításai, német tollpróbái. Egy kihúzott bejegyzés mellett 1641-es évszám.

Azonosítás: FERENCZI 305.

696 (BZ 92)

GUAZZO, Stefano: La civil conversatione del signor Stefano Guazzo, gentil'huomo di Casale di Monferrato. Divisa in quattro libri. Nel primo si tratta in generale de' frutti, che si cavano dal conversare, et s'insegna a conoscere le buone dalle cattive conversationi. Nel secondo si discorre primieramente delle maniere convenevoli a tutte le persone nel conversar fuori di casa, et poi delle particolari, che debbono tenere conversando insieme i giovani, et i vecchi; i nobili, et gli ignobili; i prencipi, et i privati; i dotti, et gli idioti; i cittadini, et i forestieri; i religiosi, et i secolari; gli huomini, et le donne. Nel terzo si dichiarano particolarmente i modi, che s'hanno a serbare nella domestica conversatione, cioè tra ma[r]lito, et moglie; tra padre, et figliuolo; tra fratello, et fratello; tra patrone, et servitore. Nel quarto si rappresenta la forma della civil

conversatione, con l'essempio d'un convito fatto in Casale, con l'intervenimento di dieci persone. Nuovamente dall'istesso autore corretta, et molte cose, non meno utili, che piacevoli, ampliata. All'illustrissimo et eccellentissimo sig. Vespasiano Gonzaga.

In Venetia, appresso Domenico Imberti, 1596. 8°, 316 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár sárga vászonszalaggal. A metszés lilára festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. B. de Wlassim mp.*

Azonosítás: FERENCZI 535.

697 (BZ 40)

GUEVARA, Antonio de: Horologii principum, sive De vita M[arci] Aurelii imp. libri III. Ab illustrissimo viro dn. Antonio de Guevara, episcopo Accitano, D. Caroli V. imp. consiliario et historico compositi, et illustrissimi principis dn. Friderici Wilhelmi, ducis Saxoniae, etc. iussu, ex lingua Castellana, adhibitis Gallicis et Italicis versionibus, in Latinam linguam pridem traducti. Jam vero denuo correcti, et myriade lectissimarum sententiarum ex Latinis Graecisque, alicubi etiam aliarum linguarum autoribus excerptarum, ita exornati et illustrati, ut omnium aetatum, ordinum, professionum hominibus tum lectu iucundi, tum fructu utiles esse possint; indicibus item necessariis aucti, opera et studio Johannis Wanckelii.

Impressi primo Torgae typis principis, iam denuo cura et sumtibus Hen. Grosi bibl. sub praelum revocati, 1606, (imprimebat Wolfgangus Meisnerus). 4°, 911 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán vaknyomásos super-exlibris: „ T S W-S F S A 1606”. A címlapon: *H. B. de Wlassim.*

Bejegyzések: Számos helyen aláhúzások, kiemelések – valószínűleg Vlašim kezével.

Azonosítás: FERENCZI 503.

698 (BZ 368)

HONDORFF, Andreas: Theatrum historicum illustrium exemplorum ad honeste, pie, beateque vivendum mortale genus informantium, ex antiquissimis simul ac novissimis sacrarum et prophanarum historiarum monumentis constructum, et in decem classes secundum mosaicae legis praecepta distinctum. Initio quidem a reverendo viro, D. Andrea Hondorffio, coelestis doctrinae praecone et propugnatore strenuo, idiomate Germanico conscriptum. Jam vero, labore et industria Philippi Loniceri, propter insignem utilitatem, ex illius lectio-

ne ad christianum lectorem redundantem, Latinitate donatum, multisque in locis auctum et illustratum.

Francofurti ad Moenum, anno 1575. 2°; 714 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Ex libris Joannis Soebellay Parochi Gemnicensis 1638.* Lejebb: *<Iohannes Tobaeides Bytessenus Anno 1581.>* A dedikáció élén (f.2r.): *Sum ex libris S: Danielis Felicis Malenovicensis mp. – saec. XVI.*

Bejegyzések: A lapszélek és a hátsó üres levelek sűrűn telejegyzetelve német, latin és cseh nyelvű versekkel, imákkal, idézetekkel. Az ismert possessorokon kívül legalább 4–5 kéz kézírása. Az utolsó nyomtatott lapon cseh nyelvű jegyzet 1615. február 20. dátummal.

Azonosítás: FERENCZI 267.

699 (BZ 144)

JOANNES de Nenizanis: Postille maiores totius anni in quibus ultra ea que in antiquis habentur. Est addita tabula Evangeliorum, que evangeliste quattuor, Mattheus scilicet, Marcus, Lucas, et Johannes scripserunt redacta ad ordinem qui habetur in Biblia suis capitulis supposita per spectabilem il. doctorem Astensem do. Joannem de Nenizanis.

(Impresse anno nostre salutis 1515. die vere 7. mensis Septembris, [Lugduni].) 2°, 236 ff.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A gerincen: *n° 19.*

Possessorok: Az első táblán, belül: *Ex libris D. Georgij Textoris Gemnicenij Excolauit dono 1593 domino Adamo Sremenez Parocho in Ratkou fidelj prima dominica Sanctissimae Trinitatis Anno [15] 97.* A hátsó táblán, belül: *Ego Stanislaus C. Holius parochus tum temporis in Ratkow dono dedi hunc librum Stanislaio Goleo causa nostrae antique amitiae [sic] Anno 1607. Maij 7. die. Ghenes. 49. Salutare tuum spectabo domine.*

Bejegyzések: Az első táblán, belül és az előzéklevélen a possessorok és még két ismeretlen XVI. századi kéz latin és cseh nyelvű bejegyzései.

Azonosítás: FERENCZI 282. A mű azonos című és terjedelmű újabb kiadása 1518-ban jelent meg Lyonban J. Moylin nyomdájában (cf. BLC). Vlašim 1515-ös kiadása valószínűleg ugyanennek a műhelynek a terméke volt.

700 (BZ 129)

KOLDINA, Pavel Kristian: Práva městská Králowstwy Českého. Anno Domini 1579.

(W Starem Městě Pražském v Samuele Adama z Weleslavjna. Leta Pane 1618.) 2°, 226 ff.

Példányleírás: Rongált, fatáblás, vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. B. Wlassimi mp.*

Azonosítás: FERENCZI 253.

701 (BZ 312)

LIVIUS, Titus: [T. Livii Patavini Historiarum ab urbe condita decas tertia. Basileae?, per Joannem Hervagium?, 1554?.] 8°, 503 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos pergamenkötés. A kötéstáblán: . Z / 1556. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. A címlevél hiányzik; a könyv jelenleg az 1. lappal kezdődik. Incipit: „T. Livii Patavini / Historiarum ab urbe / condita decadis tertiae, / liber I.”

Possessorok: Az előzéklevel rectón: *IH. L. B. de Wlassim.*

Bejegyzések: Két különböző kéz latin margójegyzetei, tartalmi kiemelésekkel.

Azonosítás: FERENCZI 519 (a kötés évszáma alapján 1556-ra datálva). – Az előzéklevel versóján könyvtárosi bejegyzés a fenti kiadásra utal. Ebből a kiadásból példányt nem sikerült találni. F.L.A. SCHWEIGER, *Handbuch der klassischen Bibliographie*, Leipzig, 1830–1834, t. II/2, p. 530. szerint Göttingen, Universitätsbibliothek-ban volt belőle példány. A könyvtár jelenleg elveszettnek jelenti. Létezik a III. decasnak egy azonos című és incipitű, szintén 8°, 1554. évi bázeli Episcopus-féle kiadása, ennek a lapszáma azonban nem egyezik a zágrábi csonka példánnyal. Cf. *Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des XVI. Jahrhunderts*, I. Abteilung, t. XI, Stuttgart, Anton HIERSEMANN, 1987. n° L2141.

702 (BZ 77)

LIVIUS, Titus: T. Livii Patavini Historiarum ab urbe condita, decas quarta. Basileae, apud Nicolaum Episcopium juniorem, 1554. 8°, 557 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. L. B. de Wlassim.*

Bejegyzések: Az előzéklevelen és a lapszéleken ismeretlen XVI. századi kezektől származó latin tollpróbák, jegyzetek.

Azonosítás: FERENCZI 570. A többi kötet nincs meg a zágrábi Zrinyi-könyvtárban.

703 (BZ 296/II)

MAIOLO, Simone: Simonis Maioli episcopi Vulturariensis Colloquiorum, sive dierum canicularium tomus secundus. Septem colloquiis physicis novis ac

peritus iucundis et admirandis, doctissimorumque virorum lucubrationibus hinc inde auctus et absolutus. Quibus pleraque tam naturae, quam quae praeter naturam, et quae his adiacent rebus, aut quae ubique fiunt mirabilia recensentur ordine, quem sequens pagina indicabit. Opus collectum ex sacris literis, earum interpretibus, historicis, philosophis, aliarumque rerum omnium tam scriptoribus, quam attestationibus eorum, qui orbem tum terra, tum mari peregrarunt. Editio altera, priori auctior et correctior.

Helenopoli, imp. Joh. Theo. Schönwetteri, (1608). 4°, 545 pp.

Példányleírás: Vörös pergamenkötés, két pár zöld cérnászínórral. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. B. de Wlassim.*

Azonosítás: FERENCZI 368. A mű I. kötete nincs meg a zágrábi Zrínyikönyvtárban.

Zrinyiana: A könyvet tévesen hozta összefüggésbe Zrínyinek a furcsaságok iránti érdeklődésével ZOLNAI 1938, p. 198. A könyv sohasem lehetett Zrínyié.

704 (BZ 296/III)

MAIOLO, Simone: Simonis Maioli ... Colloquiorum, sive dierum canicularium continuatio, seu tomus tertius. Tribus colloquiis physicis ...

Helenopoli, imp. Joh. Theo. Schönwetteri, (1609). 4°, 564 pp.

Példányleírás: Vörös pergamenkötés, két pár zöld cérnászínórral. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. B. de Wlassim.*

Azonosítás: FERENCZI 368.

Zrinyiana: Vide n° 703.

705 (BZ 240)

MAXIMUS episcopus Thaurinensis: Opus insigne homiliarum hyemalium et aestivalium tam de tempore quam de sanctis. Divi Maximi episcopi Thaurinensis, qui et in homiliis declamandis ad populum fuit vere maximus. Additae sunt aliquos homiliae D. Joannis Chrysostomi eruditissimae ac prope divinae antehac non excusae. Cum indice.

Coloniae, apud Joannem Gymnicum, anno 1535. 8°, 381 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált pergamen latin kódexből kivágva. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: <*Ex libris Johannis Soebellay 1640.*> Alatta: *Ex libris H: L: B: de Wlassim.*

Bejegyzések: A hátsó, védőlevélen és a hátsó táblán, belül két ismeretlen XVII. századi kéztől származó cseh és latin tollpróbák, imádságrészletek.

Azonosítás: FERENCZI 452.

706 (BZ 99)

MELANCHTHON, Philipp: »Examen eorum qui audiuntur ante ritum publicae ordinationis, qua commendatur eis ministerium evangelii. Traditum Witebergae anno 1554. Philippus Melant[hon].

1554, Vvitebergae, excudebant haeredes Petri Seitzii.« 8°, [168] ff.

Példányleírás: Rongált pergamenkötés. Erős szúrágás miatt az előzők- és a hátsó védőlevelek, valamint a címlevél kihullottak. Jelenleg az A2 levéllel kezdődik. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A f. A2 rectón: *Ex libris Eccle Gemnicensis*.

Bejegyzések: Ismeretlen XVI. századi kezek sűrű aláhúzásai és latin margójegyzetei. A hátsó táblán belül tollpróbák.

Azonosítás: FERENCZI 457. A címlap pótlása a Hallei Egyetemi Könyvtár példánya alapján történt. A mű valamennyi kiadása közül a zágrábi csonka példány szedése csak a fenti kiadáséval egyezik; minimális mértékben eltér a könyv az 1554. évi másik wittenbergi kiadástól is.

707 (BZ 63)

OSORIO, Jeronymo: Hieronymi Osorii, Lusitani, Silvensis in Algarbiis episcopi De rebus Emmanuelis, Lusitaniae regis invictissimi, virtute et auspicio, annis sex ac viginti, domi forisque gestis libri duodecim. Ad Henricum principem, regis eius F. Cardinalem. Item: Jo. Matalii Metelli Sequani I. C. in eosdem libros praefatio, et commentarius de reperta ab Hispanis et Lusitanis, in Occidentis et Indiam, navigatione, deque populorum eius vita, moribus ac ritibus. Ad Ant[onium] Augustinum, archiepiscopum Tarraconensem. Omnia iam recognita et emendata. Adiectus est praeter marginis notationes, locupletissimus rerum et verborum index.

Coloniae, in officina Birckmannica, sumptibus Arnoldi Mylij, anno 1597. 4°, 368 ff.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos fehér bőrkötés, két pár, bőrszalagra erősített rézkapoccsal. A metszés pirosra festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon két possessorbejegyzés az olvashatatlanságig kihúzva, az egyikhez [Joannes Zagrabinus?] tartozó évszám kivételével: 1623. Egy harmadik possessor olvasható: *Ecclesiae Gemnicensis*.

Azonosítás: FERENCZI 557.

708 (BZ 42)

[PÁZMÁNY Péter]: Logi alogi, quibus baptae calamosphactae peniculum papporum Solnensis conciliabuli et hyperaspisten legitimae antilogiae vellicant; veritatis radiis adobruti. Joannes Jemicus [pseud. = Pázmány] scribebat.

Posonii, 1612. 4°, 254 pp.

Példányleírás: Fehér bőrkötés, két pár hasonló bőrszalaggal. A gerincen: *Logj Alogj PP. 38.*

Possessorok: A címlapon: *Deus meus et omnia. Ex libris Joannis <Zagrabi- ni>* mp. Zagrabinus kihúzott családneve fölé írva: *Soebellaij.*

Bejegyzések: Számos helyen lapszéli NB-ék Zagrabinus kezével.

Azonosítás: FERENCZI 507; RMNy II, 1040.

709 (BZ 256)

PETRUS de Natalibus: *Catalogus sanctorum et gestorum eorum ex diversis voluminibus collectus. Editus a reverendissimo in Christo patre domino Petro de Natalibus de Venetiis, Dei gratia episcopo Equilino.*

(Impressum Lugduni, per Jacobum Saccon, anno Domini 1519, die vero ultimo mensis Januarii.) 2°, 214 ff.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos félbőrkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, vaknyomással: . . RIDO – az első betűket a könyvtári címke eltakarja. A címlapon: *H. L. B. de Wlassim.*

Bejegyzések: Ismeretlen XVI. századi kezek latin jegyzetei a lapszéleken és a hátsó védőlevel maradványain.

Azonosítás: FERENCZI 417.

710 (BZ 157)

a) PONTANUS a Braitenberg, Georgius Bartholdus: *Incineratio mortali- um, hoc est conciones funebres, in quinque libros digestae. E variis authoribus collectae, mundanis omnibus, itemque mundi contemptoribus ac praecipue concionatoribus utilissimae. Authore reverendissimo D. Georgio Bartholdo Pontano a Braitenberg, S. metrop. ecclesiae Prag[ensis] praeposito, Olomucens[is] et Budissinens[is] canonico, protonot. apost. com. palat. S. C. maiest. et serenissimi archiducis Maximiliani consiliario. Quae praeterea hoc opere contineantur, vide lector pagina decimaquinta.*

Coloniae Agrippinae, sumptibus Antonii Hierati, anno 1611. 4°, 840 pp.

b) PONTANUS a Braitenberg, Georgius Bartholdus: *Aureum breviarium concionatorum, sive sermones breves in dominicos et festos dies totius anni, quibus in fine accedunt conciones sive adhortationes breves nuptiales. Authore reverendissimo D. Georgio Bartholdo Pontano a Braitenberg S. metrop. eccle- siae Prag[ensis] praeposito, Olomucens[is] et Budissinens[is] canonico, proto- not. apost. com. palat. S. C. maiest. et serenissimi archiducis Maximiliani consi- lario.*

Coloniae Agrippinae, sumptibus Antonii Hierati, anno 1611. 4°, 170 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsat- tal. A gerincen: *n° 36.*

Possessorok: A címlapon: *Ex libris Joannis <Sarkaderij>* – a kihúzott családnév mellé írva más kézzel: *Soebellay*; ez utóbbi jelmondata a lap tetején: *Deus meus et omnia*. Ibid.: *Ex libris Joannis Zagrabini Parochi Klobucen. mpa*. Ibid.: *Fuit quidem quondam liber hic Admodum Reverendij et multum honorabilis in Christo P. Domini Joannis Sarkaderij Silesij Skoczouiensis et Parochi Hulessouensis qui a seditiosis Haereticis constanti et alacri animo ob fidei Catholicae praeclarum professionem post multa tormentorum genera Olomutij Martirio Coronari meruit, illo tamen sublato, cum res sui a nequam Valachis direptae permundarentur, ad manus meas liber hic devenit, quem ego visa nominis sui manu propria subscriptione ut qualis qualis tam insignis viri maneret apud me memoria f. 11 [?] a quondam Ciue <| |> Emi. Joannes Zagrabinus Parochus Klobucen. mpr.*

Bejegyzések: A hátsó védőlevél és a hátsó táblán, belül Zagrabinus tartalomjegyzékszerű feljegyzései.

Azonosítás: FERENCZI 295.

711 (BZ 4)

(REGNARD, Valérien): [Praecipua urbis Romanae templa. Romae, 1650]. 2° magno, [32] tabb.

[f. 2r]: Az urbs jeles templomairól homlokzati és alaprajz metszeteket készítő művész ajánlása olvasható Francisco Montalto kardinálishoz: »... praecipua urbis templa diligenter a me descripta tibi defero . . . Valerianus Regnartius. Francisco Collignon Formis Romae nel Imperione incontro al Toson dorò [sic], anno iubelei 1650.«

Példányleírás: Pergamenkötés. A bekötéshez felhasznált pergamenen két-hasábos, latin kódexszöveg. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. A címlevél, az ajánlást tartalmazó f. 2. tábla, valamint további kilenc metszet hiányzik; a meglevők sorrendje sem egyezik az egyetlen ismert londoni példánnyal. Ugyanakkor a sorozat élén két idegen eredetű, eltérő méretű, szintén templomhomlokzatot ábrázoló metszet foglal helyet. A kötet teljes állománya így jelenleg 23 táblából áll, amihez csatlakozik egy a hátsó védőlevél után utólag behelyezett félbehajtott papírvél, rajta valamely épületelem (kandalló?) rajzával.

Possessorok: Az előzéklével rectón: *Liure de Contrfaits d'Architecture. IH. de Wlassim*.

Azonosítás: FERENCZI 244. BL pld. (címlevele hiányzik). Ulrich THIEME, Felix BECKER, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, t. XXVIII, Leipzig, Seemann, 1934, p. 85. A metszetgyűjteményt már egy (zágrábi?) könyvtáros is helyesen azonosította, s az előzéklével versójára ráírta ceruzával: „Praecipua Urbis Romanae templa. Romae 1650 (Valerianus Retnartius).” Az eredeti állományhoz nem tartozó metszetek egyikén [f. 3.] olvasható Ant. de Mercier szignó azonosítható azzal az Antoine Lemercier nevű francia rézmetszővel, aki 1633

körül építészeti tervrajzok metszésében jeleskedett. Cf. *Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs de tous les temps et tous les pays*, ed. E. BENÉZIT. Nouv éd. tt. I–VIII, [Paris], Librairie Gmünd, 1956–1961, t. V, p. 502.

712 (BZ 351)

»Sacrosancti et oecumenici concilii Tridentini, Paulo III. Julio III. et Pio IIII. pontific. maximis celebrati, canones et decreta.

Leodii, Henricum Hovium, 1577,« (typis Gualteri Morberii ...). 8°, 416 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos fehér bőrkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. A címlevél hiányzik.

Possesorok: Az első meglévő levél rectón: *Ex libris Joannis Soebellay*.

KENDE 89. tévesen Zrínyi irásának tartja. Az első táblán vaknyomásos dátum: 1583.

Bejegyzések: Az első táblán, belül Soebellay protestánsellenes latin feljegyzése – saec. XVII. eleje.

Azonosítás: KENDE 89 (a DAUN-féle téves azonosítás hibájából a *Catalogus* II, 37. tételeként jelezve, vide n° 75); FERENCZI 341. A címlap pótlása NUC alapján.

713 (BZ 364)

SERLIO, Sebastiano: Regole generali di architettura di Sebastiano Serlio bolognese sopra le cinque maniere de gli edifici, cioè: thoscano, dorico, ionico, corinthio, e composito, con gli essempli de l'antiquità, che per la maggior parte concordano con la dottrina di Vitruvio. Con nuove additioni, et castigationi, dal medesimo autore in questa terza editione fatte, come ne la sequente carta è notato.

In Venetia, 1544. 2°, 76 ff.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár fehér bőrszalaggal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possesorok: A címlapon: *H.B. de Wlassim mp.*

Azonosítás: FERENCZI 409.

714 (BZ 236)

SOAREZ, Cypriano: De arte rhetorica libri tres, ex Aristotele, Cicerone et Quintiliano praecipue deprompti. Auctore Cypriano Soarez sacerdote Societatis Jesu. Additae sunt tabulae rhetorices, per Ludovicum Carbonem selectae. Coloniae, sumptibus Bernardi Gualtheri, anno 1612. 8°, 189 pp.

p. 121: a Tabulae élén belső címlap.

Példányleírás: Pergamenkötés; a bekötéshez felhasznált pergamenen latin

kódexszöveg maradványai. A tábla XVI. századi nyomtatott cseh kalendárium összefogott leveleiből készült. A metszés piros-kék sávozással színezve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az előzéklevel rectón: *IHS Omia* [sic] *ad Ignatius Hinko de Wlassim sum uerus huius libri possessor: Anno <supra> a partu Dei Parae Virginis et patronae nostrae Mans[uetae] Mariae supra <milesimum> 1629.* A címlapon: *Ignatius Hinko de Wlassim Anno 1629.*

Bejegyzések: Az első és hátsó táblán, belül, valamint az előzék- és a hátsó védőlevélen Wlašim latin és cseh tollpróbái, firkák, lovas vitézt ábrázoló gyerekes tollrajz.

Azonosítás: FERENCZI 449.

715 (BZ 245)

STRAPAROLA, Giovanni Francesco: *Le piacevoli notti di M. Giovanfrancesco Straparola da Caravaggio. Nelle quali si contengono le favole con e* [sic] *lor enimmi da dieci donne raccontate, cosa dilettevole, ne più data in luce. Libro secondo.*

Appresso Orpheo dalla carte a San Bortholamio, 1556, (in Vinegia per Comin da Trino ad istanza dell'autore). 8°, 156 ff.

Példányleírás: Szakadt pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possesorok: A címlapon: *H. B. de Wlassim mp.*

Bejegyzések: Az első és második előzéklevélen Wlašim tollpróbái és hosszabb olasz feljegyzése (levélfogalmazvány? vers?): *Alla Amata mia. . .*

Azonosítás: FERENCZI 458. A t. I. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban.

716 (BZ 87)

SURIUS, Laurentius: *Commentarius brevis rerum in orbe gestarum, ab anno salutis 1500. usque in annum 1567. ex optimis quibusque scriptoribus congestus, et nunc recens multis locis non parum auctus et locupletatus per F. Laurentium Surium Carthausianum. Cum indice copiosissimo.*

Coloniae, apud Geruinum Calenium, et haeredes Joannis Quental, anno 1567. 8°, 936 pp.

Példányleírás: Vaknyomásos, fehér bőrkötés, két pár fehér bőrszalaggal. A gerincen: n° 45.

Possesorok: Az előzéklevel rectón: *Ex libris ecclesiae Gemnicensis. Anno 1640.* A címlapon: *Eccles. Gemnice* [...] – Ugyanott, más kézzel: *Deus meus et omnia. Ex libris <Joannis Zagrabini> Trencziniensi Anno 1618 Emptus a Dno Michaela Mitticzky d. 80. die 4 Martij.*

Azonosítás: FERENCZI 489.

717 (BZ 242)

a) TRIEU, Philippe du: *Manuductio ad logicam sive dialectica studiosae iuventuti ad logicam praeparandae conscripta a R. P. Philippo du Trieu e Societate Jesu. In collegio Agnicinctino Duaci philosophiae professore primario. Editio ultima prioribus castigior.*

Anno 1620, Herbipoli, sumptibus Joannis Kinckii, excudebat Joannes Volmari. 8°, 204 pp.

b) ARISTOTELES: *Definitiones, divisiones ac regulae ex Logica et Physica Aristotelis. In gratiam studiosorum philosophicae iuventutis, appendicis loco ad Dialecticam R. P. Philippi Trieu Soc. Jesu editae.*

Coloniae Agrippinae, apud Joannem Kinckium sub monocerote, anno 1628. 8°, 56 pp.

Példányleírás: Kiadói kolligátum. Zöld papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az a) címlapon: *Ignatio Hinko de Wlassim A. 1631.*

Azonosítás: FERENCZI 453.

718 (BZ 78)

VERGILIUS Maro, Publius: *Vergilius Philippi Melanchthonis scholiis doctissimis illustratus. Adiecimus doctas et perbreves Christophori Hegendorphini in IIII. Georgic. annotationes. Adiunximus item in omnia Vergilii opera, ex Stephani Doleti de lingua Latina commentariis, annotatiunculas, obscuriora loca enarrantes, quae vicem iusti commentarii subire possunt. Cum verborum et rerum indice copiosissimo.*

Moguntiae, excudebat Ivo Schoeffer, anno Domini 1554. 8°, 743 pp.

Példányleírás: Fatáblás bőrkötés, két pár rézcsattal. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Iohannes Wisinger est possessor ; Thomas Bessinus ; Matthias Bessinus Ann Domini. A címlapon : Ignatius Hinko de Wlassim. Anno 1629.*

Bejegyzések: Az első táblán, belül és a címlapon a különböző tulajdonosok, főleg Vlašim latin, német és görög tollpróbái, firkálásai. A címlevél versón zászlót lengető vitézt ábrázoló gyerekes tollrajz. A kötet metszetei helyenként kiszínezve.

Azonosítás: FERENCZI 572.

719 (BZ 148)

VITRUVIUS Pollio, Marcus: *I dieci libri dell'architettura di M[arco] Vitruvio. Tradotti et commentati da monsig. Daniel Barbaro, patriarca d'Aquileia, da lui riveduti et ampliati. Et hora in questa nuova impressione per maggior*

comodità del lettore, le materie di ciascun libro ridotte sotto capi ... All'illustrissimo et reverendissimo monsignor Sforza Ponzone arcivescovo di Spalatro [sic], etc.

In Venetia, appresso Alessandro de' Vecchi, 1629. 2°, 506 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés. A gerincen régi papírcímke maradványai. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *H. B. de Wlassim mp.*

Azonosítás: FERENCZI 286.

F

A ZRÍNYI-KÖNYVTÁRHOZ SODRÓDOTT KÖTETEK

720 (BZ 350)

[CHAPUZZEAU, Samuel]: Armetzar, ou les amis ennemis. Tragi-comédie.

A Leide, chez Jean Elsevier, 1658. 8°, 102 pp.

Metszetes előzőkcímlappal.

Példányleírás: Szakadozott pergamenkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az előzőklevél versón: *Madamoisell dores d'Althann*.

Azonosítás: Ferenczi 340. A szerző neve NUC alapján.

721 (BZ 111)

CORNELIUS Nepos: »A' Cornelius Neposnak avagy Aemilius Probusnak híres nevezetes hadi fejedelmeknek életekrül és cselekedetekrül írt könyve. Most pedig magyar nyelvre fordíttatott Balog György által, Sopronban 1700. esztendőben.

Kassán, az akadémiai betűkkel, 1763.« 12°, 290 pp.

Példányleírás: Szürke papírkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz. Előlcsonka, az A3 levéllel kezdődik.

Possessorok: A hátsó táblán, belül: *Comes Josephus Apponij hunc librum a fratre Antonio Apponio dono cepit*. Alatta Heinrich DAUN kezével: *Comes Adamus Zriny* [tévesen beírva, hiszen Zrínyi Ádám a könyv megjelenésekor már régen halott volt].

Bejegyzések: Az első táblán, belül és a hátsó táblán, belül Apponyi József tollpróbái, hangjegyek, rajzok stb. Az első táblán lévő kottarészlet felett: *Quartetto di Signore Mozart*. Az A3 rectón, ugyancsak Apponyi kezével: *szerettetett | az a könyv igen szép | és könnyű*.

Azonosítás: FERENCZI 605. OSZK pld.

722 (BZ 419)

D. N. Justiniani PP. A. Institutionum iuris civilis lib. IIII. Accesserunt huic iuris enchiridio novellae, sive authenticae ab Irnerio epitomatae, suis quaeque locis contextui insertae. Notae etiam ad calcem uniuscuiusque tituli, quibus, praeter alia, totius iuris collatio indicatur. Additi praeterea nonnulli perutiles tituli ex utroque corpore; nec non fragmenta iuris veteris una cum variis non minus necessariis indicibus. Opera et industria P. ab Area Baudoza Cestii C. et I. C.

Typis Jacobi Stoer, 1614, [Genevae]. 12°, 528 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Bejegyzések: A címlapon két bejegyzés részben kivakarva, részben tintával áthúzva. Az előzéklevél rectón: *Anno 1796*; a versón: *j flo 27 Krz*, alatta későbbi kéz tollpróbája.

1818

A hátvédlevél versón: $\frac{1796}{22}$ – életkor kiszámítása.

Azonosítás: FERENCZI 354.

723*

KIRCHER, Athanasius: Athanasii Kircheri e Soc. Jesu Phonurgia nova sive conjugium mechanico-physicum certis et naturae paronympha phonosophia concinnatum qua universa sonorum natura, proprietas, vires effectuumque prodigiosorum causae, nova et multiplici experimentorum exhibitione enucleantur, instrumentorum acusticorum, machinarumque ad naturae prototypum adaptandarum, tum ad sonos ad remotissima spatia propagandos, tum in abditis domorum recessibus per occultioris ingenii machinamente clam palamve sermocinandi modus et ratio traditur, tum denique in bellorum tumultibus singularis hujusmodi organorum usus, et praxis per novam phonologiam describitur.

Campidore, per Rodolphum Dreherr, anno 1673. 2°, 229 pp.

Két előzék címlappal; a második metszetes.

Példányleírás: KENDE ZÁ 11. szerint bőrkötés.

Possessorok: KENDE ZÁ 11. szerint benne volt a „Comit. de Cavriani” ex libris.

Azonosítás: KENDE ZÁ 11. BEK pld. A Zrínyi-könyvtárhoz sodródott példány nem került Zágrábba a könyvtár anyagával; talán még Bécsben elkallódott.

724 (BZ 262)

LIVIUS, Titus: T. Livii Patavini Historiarum ab urbe condita, libri qui

extant XXXV. Cum universae historiae epitomis. Adiunctis scholiis Caroli Sigonii, quibus iidem libri, atque epitomae partim emendatur, partim etiam explanantur. Secunda editio.

Venetiis, apud Paulum Manutium, Aldi f. 1566. 2°, 399 + 107 ff.

Belső címlapon: Caroli Sigonii Scholia...

Példányleírás: Pergamenkötés. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Pe|...| Caranj [?] Episcopi Leorini [?]*. A hátsó táblán, belül: *Caroli Gilek die 25 Junii 1818. Noettaviae [?]*.

Bejegyzések: Ismeretlen XVII. (XVIII.?) századi kezek aláhúzásai és latin margójegyzetei.

Azonosítás: FERENCZI 254.

725 (BZ 211/III)

LIVIOUS, Titus; FREINSHEIM, Johann: Les supplemens de J. Freinsheimius sur la seconde décade de Tite Live. De la traduction de P. Du-Ryer, de l'Académie Française. Tirez des auteurs dont les noms sont en chaque marge. Tome III. Contenant les I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. et X. livres.

A Amsterdam, chez Jean Rips, marchand libraire, 1696. 12°, 400 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: *N: XVI. 9.*

Azonosítás: FERENCZI [627]. A Livius első dekádját tartalmazó tt. I–II. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban.

726 (BZ 211/IV)

LIVIOUS, Titus: Les décades de Tite Live. De la traduction de P. Du-Ryer, de l'Académie Française. Tome IV. Contenant les I. II. III. IV. et V. livres de la troisieme décade.

A Amsterdam, chez Jean Rips, marchand libraire, 1695. 12° 401 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: *N: XVI. 11.*

Azonosítás: FERENCZI [627].

727 (BZ 211/V)

LIVIOUS, Titus: Les décades ... Tome V. Contenant les VI. VII. VIII. IX. et X. livres de la troisieme décade.

A Amsterdam, chez Jean Rips, marchand libraire, 1695. 12°, 401 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: *N: XVI. 11.*

Azonosítás: FERENCZI [627].

728 (BZ 211/VI)

LIVIOUS, Titus; FLORUS, Lucius Annaeus: Les décades ... Tome VIII.

Contenant les I. II. III. IV. et V. livres avec les sommaires de Florus sur les livres qu'on ne trouve point de Tite Live de la cinquiesme decade.

A Amsterdam, chez Jean Rips, marchand libraire, 1695. 12°, 422 pp.

Példányleírás: Papírkötés. A gerincen: *N: XVI. 12.*

Azonosítás: FERENCZI [627]. A Livius III. dekádját tartalmazó tt. VI–VII. nincs meg a zágrábi Zrínyi-könyvtárban. A sorozat Lyon 1664. évi, szintén hiányosan fennmaradt kiadását vide: n° 567–578.

729 (BZ 423)

OTTO, Daniel: *Dissertatio juridico-politica de jure publico imperii Romani, methodice conscripta a Daniele Ottone, Oringense J. U. D.*

Jenae, typis et sumptibus Johannis Beithmanni, 1626. 8°, 517 pp.

Példányleírás: Pergamenkötés, két pár zöld vászonszalaggal. A metszés zöldre festve. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: A címlapon: *Sum Ernesti a Müllenheim mp.* Alatta: *Nunc Joh. Ernesti Aueri Nob. Hung. Ao. 1654.* Ibid.: *Ex libris Michaelis Sax 1780.* Ibid. még egy hosszabb, az olvashatatlanságig áthúzott bejegyzés.

Azonosítás: FERENCZI 581.

730 (BZ 266)

PAPROCKI, Bartosz: »Zrcadlo Slawného Margkrabstwij Morawského. W kterémž gedem každý Staw, dáwnost, wzáctnost, y powinnost swau vhléda. Krátce sebrané a wydané. Roku 1593. skrze Bartholomége Paprockého z Glogol a Paprocké Woly.

Olomutii excussum apud haeredes Milichtalleri«, (létha Páne 1593). 2°, 448 ff.

Példányleírás: Fatáblás, vaknyomásos bőrkötés, két pár rézcsattal. A nagyon rossz állapotban lévő levelek helyenként papírral megerősítve, s ezen a hiányzó szöveg kézírással pótolva. A címlével hiányzik. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első nyomtatott lapon: *Pr. Vitus Schantl Capell. Debrzichi [?] liber immunis ab omni haeres. ita Emptus |...| A f. 448. rectón, a megerősítésül szolgáló papíron: doß Puch kert zu Tomas Pürher [?] Noch fürer restjtül [?] fodern Noch mülñis Eug |...| 1756.*

Azonosítás: KENDE 159; FERENCZI 597. *Knihopis českých a slovenských tisků*, ed. František HORÁK, t. II/VI, Praha, Nakladelství Č.A.V., 1956, n° 6862.

731 (BZ 47)

ZRÍNYI Miklós: *Adriai tengernek Syrenaia, Groff Zrini Miklos.*

Nyomtatta Béchben a' Koloniai udvarban Kosmerovi Máte czászár ö felsege könyvnyomtatója, anno 1651. 4°, [160] ff.

Példányleírás: Vaknyomásos bőrkötés. Egykorú jelzetet nem tartalmaz.

Possessorok: Az első táblán, belül: *Ab anno 1769. possessor Franciscus Klobucharich qui Liber per octo annos et quidem ab anni 1772 usque 1780. hinc inde per fraudulentum possessorium vagabatur.* Az első előzéklevel rectón: *Ex libris Georgy Billakowicz die 1 Junij Anno 1680.* A második előzéklevel rectón: *Possessor Non verus sed furtivus A Simanovich.* A hátsó védőlevél versón: *Caesar Martin dedi fr. 12 pro palibus.* Alatta, az olvashatatlanságig áthúzva: *<Ex libris Nobilis Virj Francisci Klobucharich [?]>*

Bejegyzések: Az első előzéklevel rectón, a második előzéklevel versón és a hátsó védőlevél versón a különböző possessorok latin vagy magyar feljegyzései (számadások stb.).

Azonosítás: FERENCZI 592; RMK I, 842. A possessorbejegyzések tanúsága szerint e példány nem lehet azonos Zrínyi saját példányával; ez utóbbi elveszett, vide n° 316.

Zrinyiana: A fenti példányról cf. Kovács 1985, p. 33.

KOVÁCS SÁNDOR IVÁN

UTÓSZÓ

A ZRÍNYI-KÖNYVJEGYZETEK KUTATÁSTÖRTÉNETE ÉS NÉHÁNY IRODALOMTÖRTÉNETI TANULSÁGA

A százötven esztendeje felfedezett Zrínyi-könyvtár gazdag állományából első renden az addig nem ismert magyar nyelvű kéziratok keltettek érdeklődést.¹ Amidőn azonban S. Kende kezére került az anyag, a tehetséges bécsi antikvárius mindjárt meglepő szakszerűséggel hívta fel a figyelmet Zrínyi kéziratának javításaira és a könyvjegyzetekre is. A könyvkereskedő üzleti szakértelme tudósi becsú vággal párosult, s mind a gyűjtemény rendkívüli értékének felismerésében, mind pedig abban megmutatkozott, ahogy reklámot csinált portékájának, mielőtt még azt német nyelvű katalógusában ismertté tette volna.

S. Kende² életrajzi adatait sajnálatosan nem ismerjük. Biztos magyar tudása katalógusából is kitetszik és talán nemcsak a kiszámított üzleti érdek, hanem a megőrzött magyar tudat is vezérelte, amikor mindenekelőtt magyarországi közgyűjteményt és magángyűjtőket szemelt ki lehetséges vásárlókul. Szakemberként

¹ A Zrínyi-hagyaték és a könyvtár történetéről röviden: Kovács 1985, pp. 6–12.

² S. Kende keresztnévét illetően a szakirodalomban bizonytalanság uralkodik. Katalógusaiban és alább említendő kézírataiban Kende mindig csak S. Kende-ként nevezi magát. ERDÉLYI Pál egykorú ismertetésében a Zsigmond (Siegmond) keresztnév szerepel: MKsz S.n. I(1892–1893), pp. 353–357. A Könyvszemlét figyelemmel kíséző Kende olvashatta ezt a bírálatot, de nincs rá nyom, hogy a Zsigmondot korigálta volna. SZÉCHY 1896–1902, t. II, pp. 26, 150, 122. ugyancsak következetesen „Kende Zsigmondot” emleget. Kendét tehát nem én nevezem Zsigmondnak (cf. Kovács 1979, p. 192), hanem ERDÉLYI és SZÉCHY. Az elnevezést nekem tulajdonítja KELECSÉNYI Gábor (*Múltunk neves könyvgyűjtői*, Budapest, Gondolat, 1988. p. 292), és arra utal: „Mások az S betűt Sándor, ill. Alexander formában oldják fel, amerikai forrás szerint Samuel.” Ez az amerikai forrás a NUC (t. 293, p. 158): Samuel Kende-ként egy 1896-ban megjelent bécsi Kende-katalógus kiadóját oldja fel, de meghagyja az S.-t a Leo Schidlof-fal közösen jegyzett 1918–19. évi katalógus címléírásában. (Schidlof Kende üzlettársa lehetett; az antikvárium – vagy az új közös bolt – ekkor „Kunst-Auktions-Salon”, és üvegneművel, porcelánnal foglalkozik.) A MKsz 1896. évi kötetének arra az adatára, hogy a névmutató Kendét Samuelként szerepelteti, Orlovsky Géza figyelmeztetett. A bécsi Nationalbibliothek Kézirattárának friss tájékoztatása szerint (ebben Németh S. Katalin volt segítségünkre) a Samuel keresztnév a helyes.

végül is elszámította magát, hiszen a Bibliotheca Zriniana 1893-ban Zágrábba került, de mint a *Die Bibliothek des Dichters Nicolaus Zrinyi* szerkesztője tudománytörténeti nevet szerzett magának.

Kende nevét ismerték is jól a századvég magyar tudósai és tudományos intézményei. A Magyar Könyvszemle sok adatot megőrzött intenzív hazai kapcsolatairól: az OSzK (akkor a Nemzeti Múzeum könyvtára) és a budapesti Egyetemi Könyvtár többször vásárolt tőle, ajándékozással is gazdagította állományukat, nyomtatott katalógusait pedig ismertették.³ Sajnálatos azonban, hogy ezek a nyomok 1894-ből és a következő esztendőkből valók, amikor a Zrínyi-könyvtár már zágrábi helyére került. Az 1894. évi 7. sz. Kende-katalógus ismeretéből vita is keletkezett, mert Varju Elemér kétségbe vonta, hogy a katalógusban hasonmás címlapokkal is bemutatott „négy hungarica különlegesség” valaha is Kende birtokában lett volna. Kende 1895. január 3-án a Könyvszemle akkori szerkesztőjéhez, Schönherr Gyulához címzett magyar levéllel és nyílt levél formájú válaszcikkkel cáfolta Varju állításait, de válaszáat a folyóirat nem közölte; azt sem tudjuk, mit válaszolt Schönherr Kendének.⁴ Az „S. KENDE Verlag Kunst-antiquariat” levélpapírján francia, angol és magyar fejléc: „Livres rares et précieux – Rare and precious old books – Régi magyar nyomtatványok, arcképek stb.”; telefonszám és cím: „Telephon-Nr 7229. Telegramm-Adresse: Kende: Wien, Heumühlgasse.” De az aláírások talányosak: „Kiváló tisztelettel Kende Sh” (vagy inkább csak S + betűdízskacsakaringó); „Kész szolgálja Kende S.

³ Cf. MKsz S.n. II(1894), p. 96: A Barna Mihály genealógiai gyűjteményéről kiadott jegyzék említése; *ibid.*, p. 192: *Jelentés a budapesti Egyetemi Könyvtár állapotáról* („a magános” ajándékozók között: „Kende S. Bécs”); *ibid.*, p. 296: *Évnyegyedes jelentés a M. Nemzeti Múzeum könyvtárának állapotáról* („Vásárlásra 1041 frt 60 kr fordított, mely összegből 1000 frt a Kendétől megvásárolt oklevél- és kéziratgyűjteményre esik”); *ibid.*, p. 381: VARJÚ Elemér ismertetése „Kende S. bécsi könyvkeresek. 7. sz. jegyzék”-ről *Hungaricumok külföldi könyvpiacra* címmel; S. n. III(1895), p. 116: *Évnyegyedes jelentés a M. Nemzeti Múzeum könyvtárának állapotáról* („Kende S. bécsi könyvkereskedő csak ösnyomtatványt 132 darabot küldött be hozzánk eladás céljából”); *ibid.*, p. 370: K., *Dankó József könyvtárának sorsa* (ezen a Kende-aukcióról került az OSzK-ba Nyéki Vörös Mátyás autográf imakönyve: Oct. Hung. 511). A Kende-eladásokról bizonyára léteznek dokumentumok; további magyar kapcsolatai feltárása végett érdemes volna azokat megtekinteni. Az 1894–95 közötti Kende-katalógusokból több is található az OSzK-ban (31.617/7–10; A/16, 20). A vonatkozó szakirodalmat nagy pontossággal idéző katalógusok többek között igen értékes Zrínyi-ikonográfiai kínálatot is tartalmaznak; többször hirdetik a *Bibliotheca Zriniana*-katalógust; különféle possessorbejegyzésekről is beszámolnak. A katalógusok adatait egy szempontból VARJÚ Elemér már hasznosította: *Magyar könyvgyűjtők ex librisei*, MKsz S. n. III(1895), pp. 197–204. Az exlibris Kende katalógusaiban egyszerűen possessorbejegyzést jelent, Varjú azonban ezeket (az eredeti megtekintése nélkül) ugyanolyanoknak tekinti, mint a beragasztható kisnyomtatványt. Cikkének amaz állítása például, hogy „Zrínyi Ádám ex librisét említi Kende S. bécsi antikvárius egyik jegyzékében”, nem takar többet, mint a *Bibliotheca Zriniana*-katalógus egyik fejezetcíme: *Werke mit Ex-libris des Grafen Adam Zrinyi* (értsd: ezekben a könyvekben Zrínyi Ádám tulajdonjogára vonatkozó possessorbejegyzés található).

⁴ A levél és a válaszcikk kézírata az OSzK Kézirattára Levelestárában, Schönherr Gyula iratai között. Cf. GLASZ MONIKA és SERFŐZŐ Sándor feldolgozásával: *S. Kende bécsi antikvárius levelei és a Magyar Könyvszemlének szánt kiadatlan cikke 1893–95-ből*, MKsz, sajtó alatt.

Könyv- s műkereskedése.” Fennmaradt Kendének egy 1893. december 4-én kelt német levele és ajánlata is: herceg Odescalchi Arthurnak, a „középkori lovagmodorban” felépített Bars megyei Szkicó különc és dúsgazdag várurának szól, megvételre ajánlja 350 schillingért az ún. Benyovszky-iratokat („Benyovskysche Papiere”).⁵ E két levél aláírása is „S. Kende”, íráskéjük azonban egészen más, mint a magyar szövegeké. Kende kézírásával az Odescalchi hercegnek szóló levél készülhetett, mert a Schönherr Gyulához írottak ugyanattól a kéztől valók, amely a *Die Bibliothek des Dichters Nicolaus Zrinyi* egyik mutatványpéldányának kísérőlapját is kitöltötte.

Ez a Zsilinszky Mihály nevére 1893. április 27-én kiállított jegyzék – amit én Bán Imrétől kaptam⁶ – értékes példány. Azt bizonyítja, hogy a „Szíves megtekintésre” portóköltéssel együtt 1 Ft 30 krajcárért elküldött katalógus segítségével az eladásra felajánlott Zrinyi-könyvtárról nemcsak a Nemzeti Múzeum vagy báró Podmaniczky Géza szerezhettek tudomást, hanem sokan mások, mint például az egyháztörténészként is jól ismert Zsilinszky Mihály Csongrád megyei főispán. A jegyzék egy 1889-ben megjelent másik gyűjteménykatalógus második kiadását is propagálja (*Sammlung mittelalterlicher Kunstwerke aus Oesterreich*. II. verbesserte Aufl. Wien 1889), a Kende-antikvárium tehát már korábban is virágzó üzlet lehetett.

A Zrinyi-katalógus kiadása előtti időből két adattal is szolgálhatunk arra nézve, hogy a bécsi Heumühlgasse 3. szám alatt működő antikvárium lehetővé tette – ha ugyan nem szorgalmazta –, hogy magyar kutatók felhívják a figyelmet a szerencsés vásárlásra. Ismeretes, hogy Majláth Béla három napig tájékozódhatott a Kende polcaira került gyűjteményben, és ennek eredménye az 1891-ben megjelent *Zrinyi, a költő könyvtára* című beszámoló.⁷ Majláth és a két évvel későbbi Kende-katalógus állításai egybeesnek, kérdés azonban: a tudósnak számító Majláthot követi-e Kende, és nem Majláth követi-e az amatőr Kendét, mert az első (vagy második?) magyarországi látogató előtt már ott feküdt az antikváriumi katalógus (vagy annak első változata).⁸

⁵ OSzK Kézirattár Levelestára, Odescalchi-iratok. A Mikszáth tollára való szkicói várúrról: SZINNYEI József, *Magyar írók élete és munkái*, t. IX, Budapest, 1903, coll. 1225–1227.

⁶ 1988. március 6-i levelében írja: „Küldök Neked ajándékba egy becses dokumentumot: Kende Zsigmond egy »jegyzékét«, amellyel a *Bibliotheca Zrinyiana* egy példányát küldte bemutatásra Zsilinszky Mihály akkori csongrádi főispánnak. A könyv is birtokomban van, Pesten vettem antikváriumban, s benne találtam meg. A vásárlás 1950 táján történhetett, amikor a Magyar Klasszikusok kötetét rendeztem sajtó alá. Bizonyára van új Zoványid, benne részletes életrajz található a neves egyháztörténész-politikusról. A szép írás nyilván Kende egyik írnoaké; a főispán beküldte Bécsbe a kért összeget, a bemutató »jegyzék« a könyvben maradt.” A szépen író Kende-írnoaké talán az a Roth Albert lehetett, aki a Zrinyi-könyvanyag bécsi rendezése közben egy Blaeu-atlaszban rátalált az *Elegia* másolatára. (Cf. KENDE, p. XVII.)

⁷ MAJLÁTH AkÉrt 1891.

⁸ *Ibid.*, p. 401.

Majláth Béla nemzeti könyvtárunk nevében, Pulszky Ferenc megbízásából, hivatalosan tájékozódott Vöttauban és Bécsben a Zrínyi-könyvtár után, de éppúgy dolgavégezetlenül – csupán további reklámnak beillő könyvtárismertetéssel – tért haza, mint az a másik Bécsben járt tájékozódó, aki ugyancsak 1891 elején, implicite szintén bejelentette aspirációját a Zrínyi-könyvtárra. Csak azt tudjuk róla biztosan, hogy erdélyi, közelebbről kolozsvári érdeket képviselt, s bár látogatását személyes kutatói szándék is erősen motiválta, nem kétséges, hogy bécsi tájékozódásával a nagy múltú Erdélyi Múzeum Egyesület és a fiatal kolozsvári Egyetemi Könyvtár egyesített könyvtárának, a gyorsan fejlődő „harmadik legnagyobb magyar közgyűjteményének” az érdekeit testesítette meg. 1890 augusztusában bekövetkezett haláláig Kolozsvárott a kor legtekintélyesebb magyar könyvtörténésze, Szabó Károly volt az egyesült könyvtárak igazgatója,⁹ s ő volt az, aki még 1887-ben „gyakornokul vette föl az egyetemi könyvtárhoz” Kanyaró Ferencet, aki ott „egy megbetegedett kartársa helyett is 1891. szeptemberig működött”.¹⁰

Kanyaró Ferenc, a maga korában és az utókor emlékezetében egyaránt méltatlanul mellőzött Zrínyi-kutató tanárának, Imre Sándornak a biztatására kezdett Zrínyivel foglalkozni, s már 1885-től fontos Zrínyi-tanulmányokat publikált. Amikor az Akadémia 1890-ben pályázatot hirdetett egy Zrínyi-monográfiára, ő nyerte el a megírás jogát.¹¹ 1890 őszétől azonban már más volt a kolozsvári egyetemi könyvtári igazgató: Ferenczi Zoltán.¹² Ám Ferenczi is csak támogathatta Kanyaró Zrínyi-kutatói munkálkodását, hiszen néhány év múlva (immár a budapesti Egyetemi Könyvtár igazgatójaként) maga is fontos Zrínyi-közleményeket jelentetett meg, s 1918-ban, amikor a Zágrábba került Zrínyi-könyvtár állományát először és utoljára kiállítják Budapesten, Ferenczi szerkeszti és vezeti be a katalógust, és az Akadémia megbízásából ő szervezi meg a könyvek utaztatását és a nagyszabású kiállítást. De Széchy Károly professzor személyében akadt Kolozsvárott a nehéz munkakörülmények között dolgozó, gyenge egészségű Kanyarónak olyan nagy tekintélyű ellenfele is, aki hamarosan „elírta előle” a Zrínyi-életrajzot, s eközben megpróbálta tudományosan lejártni.¹³

Ilyen körülmények közepette jelent meg 1891-ben, Majláth áprilisi akadémiai felolvasásával szinte pontosan egyszerre, a Vasárnapi Újság tavaszi, 11. és 12. számában a bibliográfiai kézikönyvből kimaradt *Ismeretlen adatok Zrínyi Miklós, a költő életéről és irodalmi működéséről* című kétrészes közlemény, amit

⁹ Cf. SZINNYEI, *op. cit.*, t. XIII(1909), col. 238.

¹⁰ *Ibid.*, t. V(1897), col. 939.

¹¹ Cf. KOVÁCS 1985, p. 355.

¹² SZINNYEI, *op. cit.*, t. III(1894), col. 419.

¹³ KOVÁCS 1985, pp. 355–356.

bizonyos S. I. jegyez.¹⁴ A titokzatos betűjelek mögé rejtőző szerző Kanyaró Ferencsel lehet azonos; már a címválasztás is az akadémiai pályázatra emlékeztet; *Gróf Zrínyi Miklósnak, a költőnek élete és munkái*. Ha netán mégsem ő írta, mindenesetre éppolyan kutatói szándékokat és erényeket képvisel, mint aminők Kanyaróra jellemzőek. A Vasárnapi Újság cikkíróját (egyértelműbb adatok híján megengedve persze, hogy létezhetett ekkor egy másik Kanyaró-alkatú, erdélyi-kolozsvári tudatú, Zrínyi-életrajzon dolgozó szerző is), nevezzük mindezt Kanyaró Ferencnek.

A Kanyaró-cikk első hasábjára alatti szerkesztői megjegyzés a fentebb előrebocsátott erdélyi érdekre és tájékozottságra vall: „A m. tud. akadémia megbízásából most dolgozik Zrínyi életrajzán Kanyaró Ferenc kolozsvári tanár. Szerk.” A szerkesztő (vagy maga a szerző?) Kanyaró tanár voltát hangsúlyozza, jóllehet akár könyvtárnoknak is nevezhette volna, hiszen mióta 1877-től helyettes tanár és könyvtárnok volt a kolozsvári unitárius főiskolán, egyidejűleg gyakornok és helyettesítő könyvtáros is az Egyetemi Könyvtárban; rendes tanári kinevezést majd csak 1891 őszén kap.¹⁵ A Vasárnapi Újság cikke tehát életrajzának fontos határpontján: egyetemi könyvtári szolgálata és rendes tanári kinevezése között jelent meg, indítékát ilyenformán mind az erdélyi-kolozsvári közérdek, mind a saját tudományos ambíció motiválta. A Kende-antikváriumban tett látogatás a Zrínyi-életrajz reményteljes írójának szintűgy érdekében állott, mint ahogy a kolozsvári Egyetemi Könyvtár is kifejezte általa tájékozódását. Amiért mégis betűjelek mögé bújt, annak hátterében nem állhat más, mint a nála befolyásosabb

¹⁴ A cikkekre Herner János és Monok István hívta fel a figyelmet. Megjegyzem, hogy S. I. cikke a SZINNYEI-életrajzgyűjtemény Zrínyi-bibliográfiájából nem maradt ki (*op. cit.*, t. XIV[1914], col. 1913), de itt sajtóhibásan S. J.-ként szerepel. CSAPODI Csaba, TÓTH András, VÉRTESY Miklós *Magyar könyvtártörténet*, Budapest, Gondolat, 1987, p. 237. vaskos elírása, hogy „Szabó Károlyt halála után, 1890-ben az igazgatói székben egy másik kiváló könyvtáros követte, Erdélyi Pál”. Amíg ez az adat félrevezetett, felvetődött annak a kombinációnak a lehetősége, hogy a Kende-katalógust később szintén ismertető Erdélyi Pál írta a Vasárnapi Újság cikkét, mert Erdélyinek GULYÁS Pálnál regisztrált egyik szignója (*Magyar írói álnév lexikon*, Budapest, Akadémiai Kiadó, p. 422) az 1880-as évek közepe óta Sz. J., ami majdnem azonos a Szinnyei-féle S. J.-vel. A sárospataki születésű Erdélyi erdélyi kapcsolatai azonban ekkor még nem szorosak, Zrínyi-kutatásokkal sem ekkor, sem később nem foglalkozik, s 1889-től 1900. augusztus 3-áig, amikor is a császár aláírja kolozsvári egyetemi könyvtár-igazgatói kinevezését (cf. MKsz. S.n. VIII[1900], p. 333), a Nemzeti Múzeum könyvtári tisztviselője, Majláth Béla kollégája. Amikor pedig 1900-ban magántanárrá is habilitalják Kolozsvárott, ügyének egyik hivatalos előterjesztője SZÉCHY Károly. Gulyás álnévlexikona S. I. jelű Zrínyi-kutatót nem tart számon, a Vasárnapi Újság Galambos Ferenc által összeállított 1987. évi repertórium sem nyújt fogódzót a tisztázáshoz: Kanyaró és Erdélyi nincs benne a szerzői névsorban; az egyszer szereplő S. I. itt is feloldatlan; Széchy Károly 1889 és 1896 között egyáltalán nem írt az újságba. Az S. I. = Imre Sándor ötlete sem igazolható. Az öreg Imre Sándor (1820–1900) már 1886-tól visszavonult Hódmezővásárhelyre, az ifjabb (1877–1945) még csak egyetemi hallgató, a Vasárnapi Újságnak éppen S. I.-vel egyazon számban publikáló Imreh Sándor nevű szerzője – a volt „Mátyás-huszár” – csak névrokona a tudós Imréknek.

¹⁵ Cf. SZINNYEI, *op. cit.*, t. V(1897), col. 939.

Széchy Károllyal, a későbbi diadalmas életrajzíróval készülődhető ellentét. A tizenegy évvel idősebb Széchy (öt évi magántanárság után) ekkor már egy esztendeje birtokosa volt a kolozsvári egyetem magyar irodalomtörténeti katedrájának, amelyen Kanyaró egykori tanára, Imre Sándor 1886 tavaszáig állott. A kolozsvári „Zrínyi-front” szétszabdaltságát jelzi, hogy Széchy még arra is némi célzatossággal utal: Kanyaró Imre Sándornak ajánlotta egyik különlenyomatát.¹⁶ Széchy egyébként sem S. I.-re, sem Majláthra nem hivatkozik Zrínyi-könyvében. Ha esetleg ő lett volna S. I., ezt a Zrínyi-téma felé tett korai lépését nem hallgatta volna el később, és friss kolozsvári professzorként neki ugyan miért kellett volna álnévvel rejtőznie? A Vasárnapi Újságba ekkor tájt nem is publikált, amikor írt a lapba, inkább pályakezdésének szépírói-újságírói műfajait, a verset, és a tárcát művelte.

Az S. I. és Kanyaró közötti azonosságot a Kende-hagyaték ismerete dönthetné el hitelt érdemlően (ha fennmaradt), a Vasárnapi Újság cikke és a Kende-katalógus EPhK-beli Kanyaró-recenziója között ugyanis különösebb összefüggés nincsen. Feltűnő azonban, hogy Kende 1894. évi 7. sz. antikváriumi jegyzékének 1432. tétele egy 50 krajcárért ajánlott Kanyaró-különlenyomat, a Történelmi Tár 1890. évi kötetében megjelent *Zrínyi ismeretlen munkája*. Aligha valószínű, hogy ezt a krajcáros füzetet (aminek téves feltételezését majd Széchy cáfolja) Kende nem Kanyaró megbízásából vagy nem irántai gesztus jeleként sorolta volna az előkelő bécsi könyvüzlet értékes raritásai közé.

Rátérve a Vasárnapi Újság Zrínyi-információira, hangsúlyozandó, hogy a szerző „az életíró” lehetőségeiből, „hálás és megtisztelő feladatát”-ból indul ki (az akadémiai Zrínyi-életrajz megírására kitűzött pályázat nyerteseként Kanyaró éppen ezekkel a feladatokkal küszködik 1891-ben!), s megállapítja, hogy a biográfus „egyik legelső kútforrásának tekintheti a költőnek minap megkerült, s jelenleg Kende S. bécsi könyvtárus birtokában levő könyvtárát”. A Zrínyi-könyvtár „bibliografiai ismertetését nagyjából már közölték lapjaink” folytatódik az alighanem Majláth (és még kik?) beszámolójára célzó bevezetés –, „s így ez alkalommal a címnek megfelelőleg csak annyiban akarok a könyvtárról szólni, amennyiben Zrínyi életére s irodalmi működésére vet új, eddig nem is gyanított világot”. Az általam kiemelt „ez alkalommal” azt jelenti, tervezte a Bibliotheca Zriniana alaposabb áttekintését, alighanem Kendének tett olyan ígéret formájában, hogy majd ismertetni fogja katalógusát. 1893-ban ez meg is történt, s úgyszintén az alkalmi kutatást biztosító Kende gesztusának elvárt viszonzásával függhet össze ez a közlés: „Zrínyi könyvtára (. . .) most Bécsben található, s én *felhasználtam* az alkalmat, hogy arra az illetékes magyar köröket figyelmessé tegyem”. A megint kiemelt „felhasználtam” arra vonatkozhat, hogy Kanyaró vagy már tett is valamit

¹⁶ Cf. SZÉCHY 1896–1902, t. I, p. 152; SZINNYEI, *op. cit.*, t. V(1897), col. 93; t. XVI(1909), col. 523.

a Kende birtokába került könyvtár propagálása érdekében, vagy egyszerűen Vasárnapi Újság-beli cikkére céloz.

A Zrínyi-könyvtárról Kanyaró Ferenc mindenekelőtt azt tartja érdekesnek közölni, hogy „Zrínyi majdnem mindegyik könyvét ellátta oldaljegyzetekkel, s meglepő, mily bölcsészeti szellem vonul keresztül mind a jegyzeteken, melyekben politikai, történelmi, filozófiai, hadászati reflexiókon kívül, itt-ott költői lángeszének is adja tanújelét”. Ezután sorra vesz összesen tizenkét művet, és tájékoztat fontosabb bejegyzéseikről. Mai tudásunk szerint is kevesebbet téved, mint amennyi pontos és fontos dolgot állít. Íme a tizenkét bejegyzésismertetés, néhány kritikai hozzáttétellel kísérvé:

1. „Thuróczi krónikájához például igen sok jegyzetet, részint tartalmi kivonatokat, részint közmondásokat stb. írt, pl. »Qualis rex, talis grex« (Aminó a király, olyan a nyája).” A Thuróczi-krónika e példánya (n° 479) bejegyzéseinek írásképe azonban kizárja, hogy azok Zrínyitől származzanak, egyébként is a jelen könyvtármonográfia megállapítása szerint a kötet csak élete végén járhatott Zrínyi kezében. Kende (p. 30) és Kanyaró ítélete tehát ez esetben téves.

2. „Érdekesekek ama jegyzetek, melyeket Malvezzi »Discorsi sopra Cornelio Tacito« c. művéhez (Velenca 1635) írt. E jegyzetek a címlap előtti négy oldalt töltik be, s egyrészt történelmi, másrészt politikaiak. A többiek közt ezt írja: (. . .) »A Zrínyi család azért is diadalmaskodhatik és dicsérendő, mert nem volt olyan tagja, aki vagy ingatagnak, vagy urához hűtlennek volna mondható; így hát nagyobb dicsőség háramlik az emberre a jó utódban, mint a rosszban.« A zárójeles három pont helyén természetesen ott az eredeti latin szöveg, amit – tekintettel arra, hogy hetilapba ír – Kanyaró mindig lefordít magyarra. A Malvezzi-kötet (n° 163) előzékkfüzetének erre a szép és fontos bejegyzésére – amely majd a *Mátyás-elmékedések* Hunyadiak – Zrínyiek párhuzamának befejezéseként is előkerül – Kende hívhatta fel figyelmét, mert a katalógus bevezető tanulmányában is szerepel (p. VIII), s ugyanott olvasható a magyarországi urak „cihelődésé”-ről szóló másik híres glossza is, az *Áfium*-ban felcsendülő „invectivá”-val: „Minket illet szemrehányás, mert nem küldjük fiainkat idegen országokba”.¹⁷

3. „Istvánffy művébe (. . .) számos érdekesnél érdekesebb oldaljegyzetet, történelmi és politikai észrevételt írt” Zrínyi. Ahhoz a helyhez például, ahol „a költő dédapja azt indítványozta, hogy a törökök ellen támadó hadjáratot indítsanak: »kevés egy erdőben egy kakuk«”. Kende majd csak arra utal (p. 15), hogy Zrínyi Istvánffyjában (n° 115) található „Notizien u. Aphorismen Nic. Zrínyi’s

¹⁷ Cf. „ülnek haszontalanul fiaink vagy otthon atyjoknál és anyjoknál, vagy, ha ugyan derekasan látni, hallani akarnak (az mint ők mondják), egy magyar ur udvarában beállanak (...) hanem ha udvarban nem mégyen is az ifju, sem hadban, sem végekben, sem idegen országokban vitézli mesterséget tanulni nem mégyen. Az urfiak szintén illyek (...) senki nem lesz zarándokká, hogy láthasson, tudhasson abból valamit hazájának szolgálni.” NÉGYESY-KOVÁCS 1985, pp. 216–217.

ungar. Sprache”, Kanyaró tehát maga lelhetett rá a 439. lapon a kakukkos helyre. De tévedett is, mert Zrínyi nem írt „Istvánffy művébe latin verseket”.

4. Talán a Bonfini-kötet (n° 113) 647. lapján olvasható két Lucanus-sor vezette félre, jóllehet Bonfiniből megint két pontos „oldaljegyzetet” mutat be: „azt olvassuk a címlap előtti lapon: (. . .) »A sors a vitéz férfit sohasem engedi nyugodni, hanem örökké ösztökéli és kergeti, nehogy méltatlanul kelljen őt dicsérettel és halhatatlansággal felékesítenie.« Más helyen közmondásokkal, szólásmondásokkal kíséri a történetíró adatait, például: »Ha disznó túrná is ki az embert, *csak* ember legyen«”. Bizony, nem tudtam, amikor e helyen korrigálnom kellett Drasenovich rossz olvasatát, hogy ami nála *csak* helyett *akkor* (s amit Klaniczay Tibor is megkérdőjelezett), azt már Kanyaró rég jól elolvasta!¹⁸

5. Az is feltűnt Kanyarónak, hogy „Schrenk Jakab August (. . .) művébe” (n° 498) Zrínyi a szigeti hős képéhez „a következő latin disztichont írta: »Una est et verax *summa* virtutis imago: / Vivere cum, possis, non timuisse mori«”. Itt viszont – Kendével együtt (p. 28) – ő sem figyelmes: a rövidítéses *summae* genitivust nem veszi észre, és ez a sajtóhiba ettől kezdve kilencvenkét évig ismétlődik kijavítatlanul.¹⁹

6–7. Két másik megjegyzetelt könyvet (Tanara, n° 382; Orbin, n° 130) Kanyaró éppen csak említ, Orbini-ről szólva osztozván Kendével (p. 21) és a majdani Drasenovich-csal ama tévedésben, hogy a hibás adatok helyreigazítása és az áthúzott lapok Zrínyi korrekciói.

8–12. A Kanyaró-cikk második folytatása kizárólag a kéziratokkal foglalkozik. A *Syrena-kódex*-ről (n° 433 Ms), a szakácskönyvről (n° 386 Ms), az V. Károly–Schwendi-féle traktátusról (n° 432 Ms), a Forgách-kéziratról (n° 114 Ms) és egy olasz kéziratgyűjteményről (n° 430 Ms) közöl megfigyeléseket. A *Syrena*-ról felteszi, hogy „ez az eredeti kézirat, amelyet Zrínyi talán titkárának tollba mondott, s később saját kezűleg javított”; bemutatja a II. énekből kihúzott három „palotai strófát” és a XIV. énekből kimaradt 4. és 5. versszakot, továbbá a 6. és 10. strófa cseréjét. Megint csak részben jár Kende nyomán (pp. XII–XIII), és a csáktornyai szakácskönyvből is bővebben idéz az antikváriusnál (cf. p. 38). A többi kéziratról Kanyaró inkább csak rögtönöz, de a *Syrena* kódexéről és könyvformájáról helyesen és higgadtan jegyzi meg: „A két szöveg összehasonlítása mindenestre tüzetesebb tanulmányozást igényel, s nem tartozik ez ismertetés keretébe.”

Kanyaró Ferenc cikkének befejező soraiban visszakanyarodik az intonáló propagandisztikus fordulathoz: „Ennyit a könyvtár kéziratairól, melyek mint történelmünk s irodalmunk egyik legjelesebb alakjának hagyatékai, bizonyára

¹⁸ Cf. KLANICZAY 1964, p. 568; KOVÁCS 1979, p. 163.

¹⁹ Lásd KIRÁLY–KOVÁCS 1983, p. 58; KOVÁCS 1986, p. 536.

megérdemlik, hogy a nemzet tulajdonába menjenek át, s e fölötté érdekes ereklyék ne kallódjanak el a külföldön.”

A Vasárnapi Újság cikkírója szinte a Kende-antikvárium ügynökeként lép fel, s igazán meghálálja az alkalmi kutatás lehetőségét. (Elfog a gyanú: vajon csak a katalógus XVII. lapján megnevezett Albert Roth – Roth Albert? – volt-e Kendének segítségére a könyvek rendezésében és szakszerű katalogizálásában? Vajon nem fogta-e be alkalmi munkára, szakértői közreműködésre Majláthot és Kanyarót is? A Kende-katalógus korrektúráját is tudós szem ellenőrizhette: nem számítva a pontatlan címleírásokat, nincs benne sajtóhiba. Érdekes, hogy a *Bibliotheca Zrinyiana* EPhK-beli ismertetésében Kanyaró ezt a hibátlanságot nyomatékosan kiemeli.)

A Zrínyi-könyvtárt ismertető Kanyaró Ferenc sejteti azokat a szándékokat is, amelyek a tervezett Zrínyi-életrajzban manifesztálódtak volna. Az igazi Kanyaró-portré ezzel a kutatás számára eddig ismeretlen tájékoztató cikkel még értékesebbé vált. A zágrábiak merész vásárlásán sopánkodó nagy nemzeti felbuzdulásban milyen józan is az ő hangja, amikor már a megjelent Kende-katalógust ismerteti: „Zrínyi könyveit és kéziratait (. . .) a primae occupationis jogán horvát testvéreinknek kellett átengednünk (. . .) a Zrínyi-könyvtár szerencsés kezű elhelyezője nemcsak hogy könyveit a legjobb gazdához juttatta, hanem a bennök rejlő tudományos kincset is igyekezett a maga számára értékesíteni.”²⁰

A Zrínyi-könyvtárban rejlő tudományos kincset S. Kende szerencsére nemcsak a maga számára értékesítette, hiszen Löbl Mária Zsófia, Zrínyi Ádám és felesége új rokonsága után ő mentette meg utoljára és véglegesen a könyvgyűjteményt. Megmentette szívós és nagyvonalú egybetartással (mert akár kötetenként is kiárusíthatta volna), megmentette a német katalógus kifogástalan tudományos külzetével, komoly bevezető tanulmányával, s nem utolsó sorban a margójegyzetekre, kéziratváltozatokra való figyelmeztetésekkel. Minden bosszantó részlethibája ellenére – hiszen végül is nem volt szakkutató! – a Kende-katalógusból eszmélt rá igazából a századvég magyar tudományossága, hogy milyen rendkívüli értéket szalasztott el a tragikomikus hezitálással, amidőn hagyta majdnem kőyavetyére kerülni, majd Zágrábba jutni a Zrínyi-könyvgyűjteményt. Ne feledjük azt sem, hogy voltaképpen a többi katalógust konkordáló első kísérletig, ez volt a fő tájékoztató forrás, a mindenkori viszonyítási alap, legalábbis azok számára, akik Zágrábban nem végezhettek helyszíni kutatásokat.²¹

Kende könyvjegyzetközlései igen sok hibával jelentek meg, de a negyven évvel későbbi Drasenovich-disszertáció sem indulhatott ki másból. Sőt, amikor a pécsi bölcsészno modernebb, de korántsem tökéletes segédeszköze is rendelkezésre állt, akkor is vitte magával mindenki Zágrábba „a Kendét”.

²⁰ EPhK XVII(1893), p. 422.

²¹ Cf. ORLOVSKY 1984, pp. 8–71.

Széchy, a győzelmes Kanyaró-ellenfél még éppen csak belenézett Kende katalógusába,²² és bár kölcsönözgették neki Kolozsvárra a könyveket, s megjárta Zágrábot is, nem bíbelődött annyit a könyvjegyzetekkel, mint a Zrínyi-életrajzban mindegyre cáfolat alá vett ellenfele. Mindazonáltal Széchy érdemei főhajtásra készítenek: ő adta közre hasonmásban (a szembenéző exlibris nélkül) az *Assai ben balla* ... közmondásra írt epigrammát, ő idézte összefüggően az Istvánffy-kötet bejegyzéseit, hasznosította a Malvezzi-glosszákat stb.²³ De hát az *Assai ben balla*-ról és a Malvezzi-jegyzetéről tudósított már Kende (p. 4, 15), aki a vers esetében érthetetlenül (vagy éppen reklámfogásból) mulasztotta el a szövegközlést, és csak arra szorítkozott: „Am Titelbl. 3 dreizeilige Strophen ungarischen Verse von Nic. Zrínyi's Hand. Ebenso ein italien.” Az is Széchy javára szól, hogy különös gazdagsággal illusztrált könyve sok Zrínyi-könyvtári címlapot, kézirat-hasonmást közölt (a Malvezzi-jegyzetekből is tizenegy sort²⁴).

Széchy még alig kezdett hozzá a Zrínyi-életrajzhoz, amikor 1894-ben mindjárt azzal fordult az Akadémiához, hogy a *Syrena-kódex* alapján megcsinálja a költői művek kritikai kiadását is. Erre azonban már az ő erejéből sem futotta, s 1906-ban – halála után – Badics Ferenc kiegészítéseivel kellett kiadni csonka és hibás kezdeményét, amit a nála felkészültebb szövegfilológus, a túlbuzgalmát amúgy is szakmai gyanakvással szemlélő Négyesy László mindjárt meg is haladott a maga 1914-ben megjelent valódi kritikai kiadásával. A Széchy–Négyesy vita a zágrábi könyvanyag egyik legértékesebb darabja, a saját kezűleg javított *Syrena-kódex* kétféle megítéléséből származott. Rövidre fogva álláspontjukat: Széchy a kódexet, Négyesy – helyesen – a bécsi kiadást tekintette mérvadó alapszövegnek, s ő nem is hamarkodta úgy el a kódex vizsgálatát, szövegváltozatainak mérlegelését, mint a kéziratot abszolutizáló kolozsvári kollégája.²⁵

A kritikai kiadásra összpontosító Négyesy szinte csak a *Syrena-kódex*-szel foglalkozott a zágrábi Zrínyi-könyvtár 1918–19-ben Budapesten kiállított anyagából. Hadd emlékeztessék rá e helyütt is, hogy ő írta le legrészletesebben; ő vetette fel a hasonmás kiadás mindmáig sajnálatosan elodázódott ötletét; neki köszönhetőek azok a bekötött fényképmásolatok is, amelyeket a *Syrená*-ból a három nagy fővárosi tudományos könyvtár őriz.²⁶

²² SZÉCHY 1896–1902, t. II, pp. 26, 150, 172 (mindössze tehát három Kende-hivatkozás); cf. még *ibid.*, t. I, pp. 204–205.

²³ *Ibid.*, I, p. 306; II, pp. 242–243; III, pp. 195–199.

²⁴ *Ibid.*, III, p. 199.

²⁵ Cf. Kovács 1985, pp. 39–44.

²⁶ *Ibid.*, pp. 13, 345. A gazdag Négyesy-hagyatékban sincs nyoma a könyvtár iránti intenzívebb érdeklődésnek. Lásd például kis feljegyzését (MTA Könyvtára, Kézirattár: Ms Z 15/j), amelyben kommentálja: „Costo: Le otto giornate (itt olasz versek)” és kimutatását – bizonyára a Kende-katalógus alapján – a *Bibliotheca Zrínyiiana* állományának nyelvi megoszlásáról. A költői művek 1914. évi kritikai kiadásának bibliográfiájában (p. 369) MAJLÁTH cikkét, KENDE katalógusát, KANYARÓ és ERDÉLYI (EPhK, MKSz 1893) ismertetéseit szerepelteti.

Trianon után alighanem egy fiatal gyöngyösi gimnáziumi tanár, a régi magyar irodalom kutatásának egyik legnagyobbjává emelkedett alakja: Bán Imre járt először Zágrábban, hogy Zrínyi könyveit megtekintse. „Én is jártam a zágrábi Zrínyi-könyvtárban 1929-ben (kitűnő horvát tolmáccsal), sok könyvet megnéztem. Minthogy azonban nem kutattam, soha nem tettem róla említést” – tudatta velem utóiratként, amikor elküldte ajándékolva Kendének Zsilinszky Mihályhoz címzett katalógus-ajánló jegyzékét. Hamarosan megkaptam Bán Imrétől az én Zágrábba, Rómába mindig magammal vitt, széthulló-málló Kendém pótlására az ő katalóguspéldányát is, amelyben nemcsak kézírásos jegyzetei (RMK-adatok, konkordanciák, számítások), hanem cédulái is találhatóak. Ezek ugyan már az 50-es évekbeli tájékozódás jelei, de visszamutatnak az inspiráló 1929. évi utazásra.

1932-ben végre kutatómunkára is sor került: a pécsi egyetem olasz intézetéből Zágrábba küldött Drasenovich Mária kísérletet tett a könyvjegyzetek feldolgozására. Koltay-Kastner Jenő – aki szegedi éveiben nekem is útraindító tanárom volt – mesterien értett hozzá, hogy tanítványait értelmes feladatok elvégzésére ösztönözze:²⁷ Drasenovich ismert kollégáit, Kardos Tibort és Kolozsvári Grandpierre Emilt az olasz–magyar humanizmus és a modern olasz dráma kutatására buzdította, a nevéből ítélve horvát származású Drasenovichnak a zágrábi könyvjegyzetkutatást írta elő. Amíg azonban Kardos és Grandpierre megfelelő előképzettséggel, s már publikációs próbálkozásokkal is bírtak, annak semmi jele, hogy Drasenovich Mária (aki később már csak egyetlen jegyzett Zrínyi-tanulmányt publikál, s nevét is Derényire változtatja²⁸) végzett volna például paleográfiai tanulmányokat. Leginkább súlyos olvasati hibái és elnézései szembetűnők, de hadilábon állt a figyelmességgel, a pontossággal, az adatok megbízható elkülönítésével, elvégzett munkája áttekinthető, praktikus szemléltetésével is. Olaszul azonban jól tudott, latinját ellenőriztette, a Zrínyi-művekből a bejegyzések mellé állított szövegpárhuzamokat (részint már a szakirodalomból) többnyire jól állapította meg. A *Zrínyi-Könyvtár* sorozatnak ez a mostani IV. kötete nem győzi korrigálni Drasenovichot, súlyosabb elítélése igazságtalanság lenne mégis. Gondoljuk meg, hogy segítség és kontroll nélkül, egyedül dolgozott, s hogy itthon már nem lehetett alkalma ellenőrzésre, az összegezés közben felmerülő kérdések megválaszolására. (Hányszor kézbe kellett vennünk nekünk is zágrábi útjaink során ugyanazt a könyvet!) Joggal minősíti úgy Drasenovich disszertációját Klaniczay Tibor még 1979-ben is, hogy „rengeteg hibája, hiánya, rossz olvasata ellenére is nélkülözhetetlen”.²⁹ Zrínyi hatalmas erudíciója, bizony filológiai alá-

²⁷ Cf. *Pannóniából Európába* című könyvem (Budapest, Gondolat, 1975, pp. 40, 278) 1955. évi emlékeivel, továbbá Kovács 1979, pp. 112–113.

²⁸ DERÉNYI 1940. (A dolgozat különben értékes munka.)

²⁹ KLANICZAY 1985, p. 308. (A tanulmány még 1979-ben készült!)

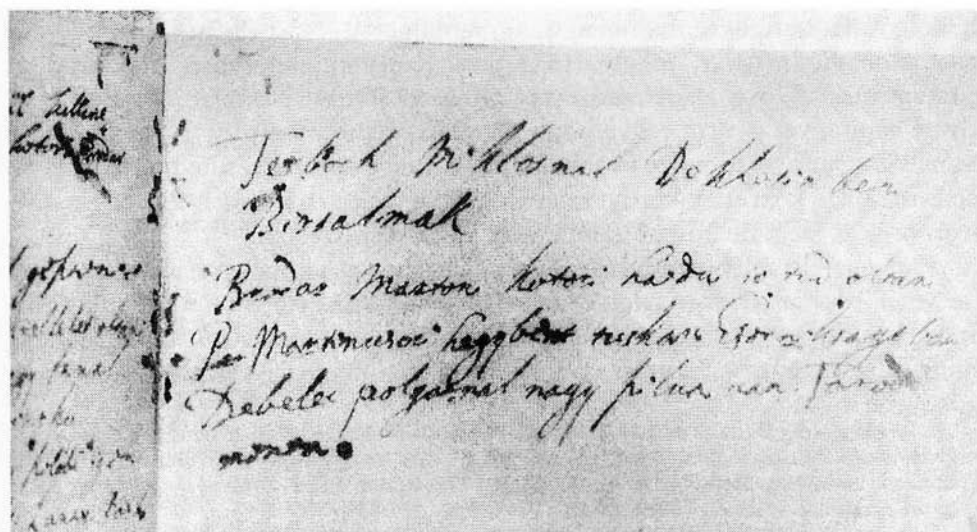
zatra inthette volna a kutatónőt, akinek száraz, szenttelen stílusát az eruptív margináliák sem forróították át. De azért jól látta meg például, hogy „a legtöbb jegyzetelt könyv történeti munka”; hogy a Malvezzi-jegyzetek „valóságos kis államelmélet körvonalait” sejtetik; hogy „olvasmányainak egyes benyomásai bevésődnek Zrinyi tudatába, s értékes tőkeként pihennek. A művész keze aztán formálni kezdi, rendszerezi (...), s az átélés nagy pillanata után előttünk áll a mű (...), ahol itt-ott még előbukkannak az alapmotívumok, melyekből kibontakozott”; hogy „olykor önkénytelenül rímbe szedi gondolatait”.

A Drasenovich-disszertáció úgy kapott jó szakbírálatokat,³⁰ hogy ismertetői csak a csinos füzetet nézték, zágrábi ellenőrzést senkinek nem volt módjában végezni. Aki a disszertáció recenzensei közül mégis előbbre vitte a könyvbejegyzések ügyét, a Koltay-Kastner körüli pécsi műhely már említett legtehetségesebb pályakezdő tudósa, Kardos Tibor volt. Kardos hasonló színvonalas ismeretterjesztésre vállalkozik, mint Kanyaró (a latin jegyzeteket ő is magyarra fordítja), s észreveszi és ki is aknázza a „széljegyzetek” témájában rejlő filológiai esszé lehetőségét. Nem idegen tőle az alkotáslélektani érzékenység sem, mert találóan úgy véli: „Zrinyi az eszményi olvasó, aki teljességgel átadja magát az irodalmi élménynek, lelki reflexei akár a »naiv« olvasót, akár az alkotót mutatják, mindenképpen elemi erejük (...) nála a könyv a vitakozó társat pótolta.” Drasenovich szenttelenül tálalt anyagát azonban nemcsak stílusosan emeli méltóbb szintre, hanem távlatos összefüggésekben is meglátja a fontos történelmi-politikai könyvjegyzetek (Malvezzi, Bonfini, Istvánffy) jelentőségét. Íme: „Föltisztul előttünk az út, amely Mátyás királyhoz vitte őt, mint legfőbb eszményéhez (...) Malvezzinak Tacitus-kommentárjai közben világosult meg előtte a magyar történelem tanulmányozásának módszere (...) Malvezzi tele van olyan bejegyzésekkel, amelyekkel Bonfininek és Istvánffynak hasonló értelmű vagy hasonló következtetésre csábító helyei vannak megjelölve. (...) Malvezzi felfogásához állt a legközelebb, aki a monarchia tisztelője, de nem tud elszakadni a »harmóniába olvadó egyenetlenség«, vagyis a véleményszabadság (concordante discordia) gondolatától, tehát lényegében a már Machiavelliben jelentkező kettősségtől. Szerethette még Zrinyi Malvezziben azt is, hogy a szerző egyenértékű anyagként kezeli a szentírást és a római történelmet. (...) a jegyzetek alapján nyilvánvaló, hogy a *Mátyás király életéről való elmélgedések* tulajdonképpen egységes és önálló földolgozása, kiegészítése a Malvezzihez írott jegyzeteknek.” (Kardos hivatkozása: „A tacitistákról általában és Malvezziről vö. J. Ferrari el nem évülő művét: *Histoire de la raison d'état*, Paris, 1860, 315–322.”) A Kardos-cikk alcíme, a *Zrinyi lapszéli jegyzetei, avagy „moderator Hungariae”* egy Bethlent magasztaló könyvjegyzetet (cf. n° 677) emel magasba: „Gloria fata Gabrielis Bethleni regni moderatoris Hunga-

³⁰ Joó Tibor, Száz. LXVIII(1934), p. 467; K. Gy., It XXIII(1934), pp. 150–151; KARDOS 1934/1935. Kardos félreértéseiről cf. Kovács 1979, pp. 163–164.

riae.” Szinte sajnáljuk, hogy erről a szép glosszáról most kiderült: nem a Zrínyié. A Bonfininek Janus Pannoniusra vonatkozó helyéhez tett Zrínyi-megjegyzés komikus olvasati hibájával – amit Drasenovichtól Kardos nemcsak átvesz, de aggálytalanul félre is ért – már rég foglalkoztam. Ennek megismérlése helyett hadd szemléltessem a filológiai könnyelműsége már ifjan is hajlamos Kardos Tibor széljegyzetcikkének bemutatását szép esszéfináléjával újból: „Alighanem gyümölcsöskertje volt az egyetlen hely, ahol fáradsága, ojtogatásai, zsenge vesszői és virágai gyümölcse értek. Ha ugyan nem semmisítette meg ezt a termést is a szerencse, akarom mondani, a fagy és a jég.” Amire itt Kardos céloz, az Zrínyi nevezetes kertészeti bejegyzése Vincenzo Tanara *L'economia del cittadino in villa* című könyvében (n° 382).

Amikor az összefüggő *Memoriale* (Emlékeztető) pontos olvasatát kibetűztem és fényképfelvételt is készítettünk róla, elsősorban a köznapi horvát–magyar kétnyelvűség és a sok érdekes gyümölcsnév tűnt fel belőle: „Pri Kollarichu kozmache hruske”, „gozpodske hruske”, „Pri Martinuosi hegyben”; gesztenye, teledő körtvély, szegletes alma, spanier meggy, édes apró körtvély, ismeg öregebb, kecskecsöcsű szőlő, fekete muskotály, édes alma, birsalma, nagy szilva... Drasenovichnál az áll, hogy a „Pri Kollarichu kozmache hruske” azt jelenti: „Kollarich Koszmachnál körték”. Tíz évvel ezelőtt kedves zágrábi magyar–horvát kísérőim és konzultánsaim világosítottak fel: a „koszmache” nem keresztnév, hanem a *körték* többes számú jelzője, s azt jelenti: *szőrös*. Zrínyi tehát azt írja itt:

ZRÍNYI KERTÉSZETI FELJEGYZÉSEINEK RÉSZLETE

Tanara, Vincenzo: *L'economia del cittadino in villa* (n° 382)

egy bizonyos Kollarichnál *szőrös körték* vannak. Meg nem mondhatom, miféle körte lehet ez, de az „öregebb” (értsd: nagyobb) „gozpodske hruske” úrkörtét (császárkörtét?) jelent. Zrínyi kétnyelvűségének jellemző bizonyítéka, hogy a „*Pri Martinusoi hegyben*” kifejezést horvát előjáróval kezdte el, aztán a *pri*-t áthúzta, és magyar raggal fejezte be. A kertészeti *Memoriale* azonban más szempontokból is figyelemre méltó dokumentum. Tanára könyvébe Zrínyi csak 1651 után jegyzetelhetett, amikor már túl volt írói főműve, a *Syrena*-kötet megjelenésén. Talán a költői és a prózai művek nyugalmasabb intervallumában lehetett ideje gyümölcsöskertjével foglalatoskodni, bár ennek gondját – mint levelei tanúsítják – mindig is szívén viselte a legutolsó „viraggyükér”-ig, azaz palántáig. Feltűnő az is, mennyi nevet őrzött meg környezetéből a *Memoriale*: Brodar Márton, Kollarich, Bednei uram, Hajdu István, Orbán Gyurkó, Lantos, Barkóci, Zaborszki, *Guszich* uram,³¹ Stari János, Hanzl inas, Debec polgár, Tarodi. Vessünk pillantást közülük csak *Guszich* uramra és Hanzl inasra. Ez a *Guszich* uram szerintem azzal a „Guzics Miklós udvari kapitánnyal” lehet azonos, akiről Bethlen Miklós is megemlékezik, amikor leírja Zrínyi legszűkebb csáktornyai asztaltársaságát: „maga, felesége, egy kis asszonyka, Zichy Pál úrfi, Vitnyédi csak akkor érkezvén oda, Guzics Miklós udvari kapitánya, a páter és én”. Előrebocsátja Bethlen azt is: „magyar felesége holta után a német feleséggel kezdette volt”. Hanzl inas – aki még azt is tudta, hol található Marpurgban fekete muskotály szőlő – a kis német asszonyka, a második feleség szolgálatához tartozhatott. Bizonyos Guzics András a *Szigeti veszedelem*-ben szerepel (V, 58; XIII, 82), állítólagos haditettei azonban nem dokumentálhatók. Csak azt tudjuk, hogy egy hasonló nevű magyar fogoly 1555-ben Konstantinápolyban raboskodott. A teremtő költői erő alighanem e két *Guszich* (*Guzics*) alakját: a rabét és az udvari kapitányét gyúrta eggyé a hős várvédő személyében. Ez is rávall Zrínyi személyiségének teljességére és sokoldalúságára: az eposzíró és hadvezér kedvvel kertészkedik, s közvetlen környezetének egyik tagját nemcsak kertészeti glosszájában örökíti meg, de „ösét” is fellépteti hőskölteményében.³²

De ideje visszalépnem Drasenovich Mária-hoz és a disszertációját ismertető Kardos Tibor-hoz. Drasenovich úttörő és felemás kísérletében – mint a Kardos-bírálat tanúsítja – így volt benne kétféle ösztönzés lehetősége: az úgy-ahogy feltárt anyag megemelt szintű értelmezése és a filológiai vétségek szaporítása.

³¹ A nevet eddig *Csuszich*-nak olvasták, ami a betűforma alapján elfogadható is lenne. A *Cs*-nek látszó betű azonban olvasható *G*-nek is, melynek a szára kissé rövidre sikerült. A *G* olvasatot valószínűsíti az is, hogy Zrínyi ha *cs* hangot akart volna jelölni, akkor azt *Ch*-val írta volna. Cf. a bejegyzés hasonmását, Kovács 1982, p. 35.

³² A Bonfini-kötet Janus Pannonius-említéséhez tett glossza és a kertészeti feljegyzés irodalmára összefoglalóan utalok: Kovács 1979, pp. 166–168; Kovács 1982, pp. 35–36; Kovács 1988, pp. 26–29 (Bethlen Miklóst itt idézem); *Szigeti veszedelem*, ed. Kovács Sándor Iván, Bíró Péter, Budapest, Móra Könyvkiadó, 1988, pp. 300, 314.

A Drasenovich-vállalkozás végül arra is figyelmeztet, hogy ilyen nagy munka már nem vihető véghez magánosan.

A harmincas évekből van még egy hasonló heroikus zágrábi vállalkozó: Zolnai Béla. Ő tehát Bán Imre után járt Zágrábban, és persze Drasenovich után is, mert már magával vitte a bölcsészno disszertációját, s annak *A jegyzetelt könyvek* című függelékét közel harminc mű adataival egészítette ki.³³ Zolnai csak egy francia³⁴ és egy magyar nyelvű Zrínyi-tanulmányt³⁵ tett közzé, de pályája során rendszeresen olvasta és véleményezte a Zrínyi-irodalmat. Az Akadémia Könyvtárába került értékes Zrínyi-gyűjteménye többnyire alaposan (és éles kritikával) megjegyzetelt különlenyomatokból áll. Érdemes lenne sort keríteni feldolgozásukra,³⁶ és még inkább értékesíteni azt a két kötegni cédulagyűjteményt, amit Klaniczay Tibor vásároltatott meg az Irodalomtudományi Intézet Archivumának. Ezek a Zolnai-cédulák elsősorban a Zrínyi-könyvtár köteteivel foglalkoznak: tartalmi kivonatok, Európa és az ország más könyvtáraiban fellelhető ugyanazon kiadások lelőhelyutalásai (köztük több erdélyi és pécsi példány), a könyvekre és szerzőkre vonatkozó adatok stb. A nagyszabású, szinte mániákus Zolnai-gyűjtés indítéka és célzata nem világos. Mintha roppant „theátrumnak” tekintené a csáktornyai Zrínyi-könyvtárt; valaminő világleletti és ezoterikus látomásnak az európai múltról, és makacsul próbálna rájönni megfejthetetlen titkaira. A cédulahalmaz hasznosítása a Zrínyi-könyvtár monográfiáját is gazdagíthatta volna.

A Zrínyi-könyvtár és a könyvbejegyzések kutatásában a jugoszláv–magyar szembenállás nehéz időszaka után a fordulópontokat 1958, majd 1964 és 1979 jelentette.³⁷ Aztán még tíz év kellett hozzá, hogy az erők egyesítésével és a fellépő

³³ A Drasenovich-disszertációt Koltay-Kastner Jenő dedikálta neki; az MTA Könyvtára *Zrínyi II* című, 474.712. számú kolligátumban található.

³⁴ *Nicolas Zrínyi humaniste et europééen*, in „La Nouvelle Revue de Hongrie”, LVI(1937), pp. 313–322.

³⁵ ZOLNAI 1938.

³⁶ Az 1989-ben megszüntetett Zrínyi-szeminárium ezt a munkát már nem végezheti el. (Korábbi kísérletünk sikertelen volt.)

³⁷ *Klaniczay Tibor tanulmányútja Jugoszláviában*, ItK LXIII(1959), pp. 162–164. (Az említett zágrábi mikrofilmek az MTA Könyvtárában, cf. Kovács 1979, p. 193.) A tanulmányút eredményeinek összegezése: KLANICZAY 1964, pp. 58–60, 65–66, 76–77, 332, 379–384, 391, 404, 413, 422–423, 491, 520–521, 558, 567, 607–610. (A Drasenovich-disszertáció hibáiról: pp. 105, 379–380, 383–384, 568.) A 70-es évekbeli új zágrábi kutatások és korrekciók már 1979-ben tanulmányformát öltöttek, de ez a dolgozat csak hét év késéssel jelent meg: KLANICZAY 1985, pp. 307–308. (Cf. ismertetéscímmel: Népszabadság, 1866. ápr. 1., Nagyvilág, 1988, pp. 133–135.) Az én első zágrábi tájékozódásomra is 1979-ben került sor (Kovács Új Tükör 1979; Kovács 1979, pp. 154–170), a Zrínyi-szeminárium szintén 1979-ben kezdte meg működését. A katalógusok konkordálását Orlovsky Géza kapta feladatul, és vizsgálódásairól már 1982 tavaszán beszámolt: ZD I(1984), p. 5. Később vele és Hausner Gáborral, majd Monok Istvánnal együtt kutathattunk Zágrábban. Cf. beszámolóimmal: *Zrínyi földjén*, Népszabadság, 1983. december 16., *A Bónis-kódex titka*, *ibid.*, 1984. január 13. Szörényi László szintén 1979-ben, Király Erzsébet 1982-ben végzett zágrábi kutatásokat. Cf. KIRÁLY–KOVÁCS 1983, pp. 48, 208.

fiatal kutatók összefogásával 1989 februárjára elkészülhessen a Bibliotheca Zriniana mostani monográfiája.

★

Az elődeinket tiszteletteljes kritikával megidéző kutatástörténet előrebocsátása után a Zrínyi-könyvtár és a könyvjegyzetek néhány irodalomtörténeti tanulmányát próbálom megragadni.

Hadd fussak neki a feladatnak hasonlatokkal, hiszen a csáktornyai Bibliotheca Zriniana maga is virtuális műalkotás. Roppant hegyláncolatthátér a hatalmas írói mű mögött, s aki ormaira hág vagy csak kődarabkáját veszi is kézbe, kedvet kap a bevégezhetetlen sziszifuszi kutatáshoz. Értsük meg Zolnai Béla cédulát cédulára „görgető” küszködését és mámorát: a háttér és a mű lenyűgözően egybetartozó, fenséges irodalmi tájkompozíciója egy életen át nem engedte el. De közelíthetünk a Zrínyi-könyvtárhoz személyesebben is: megperzsel, mint perzseli, égeti Balassi versének gyertyalángja a lepentőcskét. Én szent borzongással éltem át ezt a tapasztalást, amikor szárnyas bogárkák lepréselt tetemeit találtam meg zágrábi könyvlapok között. Talán akkor lelték halálukat, amikor Zrínyi csukta rájuk egy könyvfedéllel a csillagos csáktornyai éjszakában az „égő szövétneknél, fényes fátylánál” tanulmányozott történelmet. Vagy mit mondjak a Werbőczy törvénykönyvében (n° 624) meglelt száraz gyöngyvirágcsokorról, a karmazsin színű, elvásott bőrszíjakról, a könyvekben felejtett kis cédulákról, a beléjük hullott hajszálakról. Ezek a muzeális kövületek mind-mind *a használat*, a valahai eleven, Zrínyi használta könyvtár emlékei. A csáktornyai könyvtár csodája leginkább az, hogy nem teaurálási eszköz, nem bibliofil látványosság volt (Illyés verse is így képzelet: „Nagy asztalán *cirádás*, kicsi könyvek...”), hanem többnyire csak rongyos, sokszor bizony kötés-dolmánytalan könyvvitézek hada, de edzett, állandóan gyakorlatoztatott, erősebb könyvsereg akárki magyar író és generális hasonló hadánál. Ezek „papirosából” hadakozott – hogy vele szóljak – a Vitéz Hadnagy. Nagy irodalomtudósunk, Horváth János különben találó minősítéséből is ez a használati szempont hiányzik, hiszen igaz, hogy „a legelőkelőbb, modernebb s egyszersmind leggyakorlatibb műveltségre valló” gyűjtemény³⁸ a Bibliotheca Zriniana, más könyvtárakétól eltérő legfontosabb sajátosságát azonban az állandó alkotó használat irodalomtörténetileg is tanulságos bejegyzésbizonyítékai adják.

Tisztában vagyok vele, hogy a jelentékenyebb Zrínyi-könyvjegyzetek a történelem és a politika tanulmányozóját mutatják; tudom, hogy ilyen szempontból nem egy könyvjegyzet a „precettistica», az úgynevezett »tanulmányirodalom«, a maximák, az aforizmák – vagy ahogy maga Zrínyi mondja: a „tanuságok” –

³⁸ HORVÁTH János, *A magyar irodalom fejlődéstörténete*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1976, pp. 144–145.

műfaji kritériumait is kimeríti; egyetértően olvasom a monográfusnál mindezzel is összefüggésben, miért magasztalja úgy Zrínyi „a lakonikus stílust”,³⁹ mégis olyan irodalomtörténeti tanulságokat és példákat ragadok ki alább, amelyek Zrínyi költő voltával hozhatók összefüggésbe, valamilyen módon művészi érzékenységére vallanak, vagy költői megnevező erejét példázzák. Kanyaró hirlapi beszámolója romantikusan így célzott már hasonló szempontokra: az „oldaljegyzetekkel (...) itt-ott költői lángeszének is adta tanújelét”. A tárgymelegszerítés egyfelől óvatosságot jelez: a könyvünkben felhalmozott sok új ismeret értelmezését nem szabad elhamarkodni, ráadásul az enyémnél avatottabb szakmai figyelem kiterjedt már a történelmi-politikai margináliákra; másfelől azt is jelzi, hogy a Zrínyi-költészet vizsgálójaként is e költészeti nézőszögből láthatok meg talán legtöbbet. Előrebocsátom még, hogy alábbi rapszodikus, *pars pro toto* példáim önkorlátozást, önbírálatot, továbbá vitát is jelentenek. Az önkorlátozást úgy értem: csak lábjegyzetben utalok néhány különféle következtetésre;⁴⁰ az önbírálatot úgy: korrigálok korábbi hozzászólásaimat, ha nem bizonyultak helyesnek; a vitát úgy: ha nem vagyok meggyőzve, az utószó pozíciójából fenntartom elképzeléseimet jelen kötetünknek is ellentmondva.

Zrínyi verses könyvbejegyzései közül legtöbbször az *Io amo chi mi struge...* kezdetű madrigált vizsgáltam. Mégsem eleget. Klaniczay Tibornak kellett figyelmeztetnie *A lírikus Zrínyi* korrekciójában, hogy a verset megőrző Costo könyvben (n° 460) a 139. lapon megvan a madrigál olasz előképe. Ezúttal is

³⁹ Cf. KLANICZAY 1985, pp. 207–208.

⁴⁰ A Malvezzi-jegyzetek egyik utalása (DRASENOVICH p. 18) Zrínyi számszimbolikai érdeklődésére is rávall; a n° 398. a hullámzó Zrínyi–Lippay viszonyhoz érdekes adalék; a n° 409. „kis nőgyógyászati szöveggyűjtemény” megléte összefügghet első felesége korai halálával vagy azzal a várakozással, hogy Zrínyi a kis német asszonykát elvéve életerős fiú születésében reménykedett; a n° 505. *Vectigal regium reformatum* húsz évvel azelőtti itáliai emlékeit juttathatta eszébe, mert az aláírók között a mentor Senkvicz mellett (aki – ha jó a szerintem bizonytalan olvasat – a saját kezű aláírásból kitetszően *Senkuichy* formában írta a nevét, ennek következtében tehát *Senkvicsi*-nek kellene ejteni) az útitárs Zichy István is ott szerepel (cf. CSONKÁS 1968, p. 429; KIRÁLY–KOVÁCS 1983, p. 214). A csáktornyai udvarban nevelkedő „Zichy Pál úrfi” Zichy István fia volt, cf. Bethlen Miklós *Önéletírása*, ed. V WINDISCH Éva, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1955, t. I. pp. 205–207. Külön tanulmányt lehetne írni Zrínyinek a Heltai-kronikát (n° 475) kísérő szöveges megjegyzéseiről, vagy akár csak aláhúzásairól, figyelemfelhívó jeleiről is. Vajon *ki* jelölte meg a 73. lap verzóján az alábbi idézetet? A katona? A prózaíró? A költő? Azt hiszem, az utóbbiak „egyike”; a figyelem a seregszemle-jelenet művészi tömörségének, „eposz” monumentalitásának szól. Íme: „Sigmond király nagy népet gyűte (...) És minden népével beméne Rácországban és onnét Bolgárországban. Mikoron ott monstrálta volna az ő népét, és látta volna a népnek sokságát és a kopjáknak sűrőségét, felfuvalkodott szüből monda Sigmond király: Sereg ez. Nemcsak a török ellen elegek leszünk. Ha az menny alászakadna, nem eshetnék a földre, mert a kopjakkal feltartanók azt.” (Zrínyi aláhúzása természetesen éppígy szólhat a jelenet exemplum-jellegének – „Sigmond elvesz az ő kövélségében”, mondja Heltai margójegyzete –, de elismerését vívhatta ki a plasztikus kopjás-hasonlatban megmutakozó szemléletesség, stílári erő is.)

emlékeztetek önkorrekciómra,⁴¹ s még egyszer szemügyre veszem a Costo versbetéjtéből kialakított olasz Zrínyi-madrigált, de most mint csak kézírást, mint *kéziratot*. Amikor Zrínyi a két Costo-versszak megfordításának ötletére rájött, azonnal odamásolhatta volna a megoldást – alkalmi *könyvjegyzet* módján – a Costo-kötet hátsó védőlevelére. A könyvjegyzet azonban elkülönítendő az olyan típusú *könyvbeírás*tól, mint a madrigál, vagy mint a Malvezzi-előzékfüzet, a Bonfini-kötet élén szereplő idézet stb. Az a különbség is mérlegelendő, ami az elme első szülésére valló könyvjegyzet és a könyvbeírás között fennáll, különösképpen akkor, ha a beírás egyáltalán nem „első szülés”, hanem egy fejben vagy külön papíron megfogalmazott impurum *tisztázata*. A madrigál sem könyvjegyzet, hanem – jobb szó híján – könyvbeírás, ráadásul tisztázat. Mivel lehet ezt igazolni? Mindenekelőtt a Costo-vers szavainak helyenkénti megváltoztatása mutatja (*m'impiafasti* 'megsebezted' helyett *mi disface* 'széjjelszakitod', *in terra* 'a földön' helyett *in te* 'tebenned'), hogy ezeket az átalakításokat – a strófák megfordításával együtt – a fiatal költő tudatosan mérlegelte. Így lett a verskezdet rá annyira jellemző módon első személyűvé, a megváltoztatott szavak pedig – költői regiszterének megfelelően – így lettek erőteljesebbekké. Kizártnak tartom mindezért, hogy a Costo-szakaszok mechanikus megfordításán túli költői többlet egyszerű könyvbejegyzésként, a tollvonások közben, a gazdagító-egyenítő ötletekkel egyszerre került volna papírra. Először tehát impurumot készíthetett, majd bemásolta abba a könyvbe, amely inspirálta, mégpedig oda, ahová egy vers elfért: a hátsó védőlevelre. Az olasz madrigál tehát nem könyvbejegyzés, hanem könyvbeírásnak, tisztázatnak, *verskéziratnak* tekintendő. Ha az, akkor írásképe és sorelosztása különös figyelmet érdemel, összhangban kell lennie a műfaji meghatározottsággal. Könyvtármonográfiánk a madrigál 3., 5. és 7–8. sorát két betűhellyel kijebbe kezdi, és ez a precíz megoldás valamelyest vissza is adja a sorkezdetek megfigyelhető egyenlőtlenségét. Ennek azonban így tisztázati és költői értelme nincsen; semmivel sem magyarázható, hacsak nem a könyvfedélre írás nehézségével. Az eddigi közlések (az enyéim is) mind egyforma sorkezdetessel szedették a verset. Meggyőződésem, hogy helyesen, mert nem a mostani másolatban tükröződő „ugráló” formát, hanem a madrigálra jellemző alakzatot és az ezt megközelítő tendenciát kell látni a verstisztázatban. A *Syrena-kódex* tanúsága szerint (szemben a szűk szedéstükrű bécsi kiadással) a madrigálstrófa szigorúan meghatározott alakzata ez:

⁴¹ Kovács 1985, p. 353; Kovács 1987–1988, p. 181; továbbá: Kovács, *Il genere dell'idillio di modello italiano nelle poesia ungherese del XVII secolo*, in „Giano Pannonio – Annali italo-ungheresi di cultura”, III (1988), p. 69. Ugyancsak korrigálnom kell a *Mint Hektor Trójának... és A lírikus Zrínyi epigrammaközlését: az Una est et verax...* pentameter-sorát bekezdéssel kell írni, mint ahogy Zrínyi is tette kéziratában. Cf. Kovács 1982; pp. 21–23; Kovács 1985, p. 27.

*Az vadász elnyugszik,
 Ha az nap lemegyen ;
 Az juhász lefekszik.
 Hogyha haza megyen ;
 Szántó vigan észik,
 Dolga végben megyen :
 Én pedig mint bolond, mint esti denevér,
 Járom az erdőket, mert az nagy bánat vér.⁴²*

Csak az első sor kezdődik tehát kijebb (ez egyszerűen az egyversszaknyi vers strófakezdő voltát jelöli), aminek azonban az *Io amo chi mi struge...* semmi jelét nem mutatja. Már csak ezért sem szabad a többi sorkezdetet „ugraltatni”. A tipográfiai madrigáltendenciát itt éppen a sorindítások egysége jelezheti, a versmásolatban mégis kijebb kezdett hosszú soroknak pedig egyszerűen az a magyarázata, hogy a saját versét tisztázó Zrínyi a másolás közben felmérte: ezek nem férnek ki kényelmesen a keskeny laptükörre. Cosmerovius bécsi nyomdája is azért kényszerült arra, hogy változtasson a *Fantasia poetica* (abból idéztem fentebb) *Syrena-kódex*-beli olaszos madrigál-tördelésén. Ha Zrínyi olasz madrigálkísérletének szövege nem tisztázat lenne, tipográfiaailag így teljesíthetnénk ki a madrigáltendenciát:

*Io amo chi mi struge
 E seguo ogni or chi fuge
 E chi mi uccide il mio morir non crede
 Tal de miseri amanti e la mercede
 Crudellissimo amore
 Che mi disface i core
 Con che giustizia fai che sempre mora
 Chi le bellezze immortal in te adora*

A Costo-versbetét is ösztönözhetne volna erre, hiszen abban a strófák első sorai mind kijebb kezdődnek, de talán azért sem követte, mert így végképp nem fért volna el a tisztázat a hátsó védőlevélen, hiszen az amúgy is összeszorított hosszú sorokat még inkább jobbra kellett volna tolni.

Az olasz madrigálhoz hasonlóan tisztázatnak tekintem, ráadásul művészi célzatú tisztázatnak az *Assai ben balla...* olasz közmondásra írt epigrammát (az Assarino-kötet előzékcímlapján [n° 63]). Az írásképet követő másolat ez:

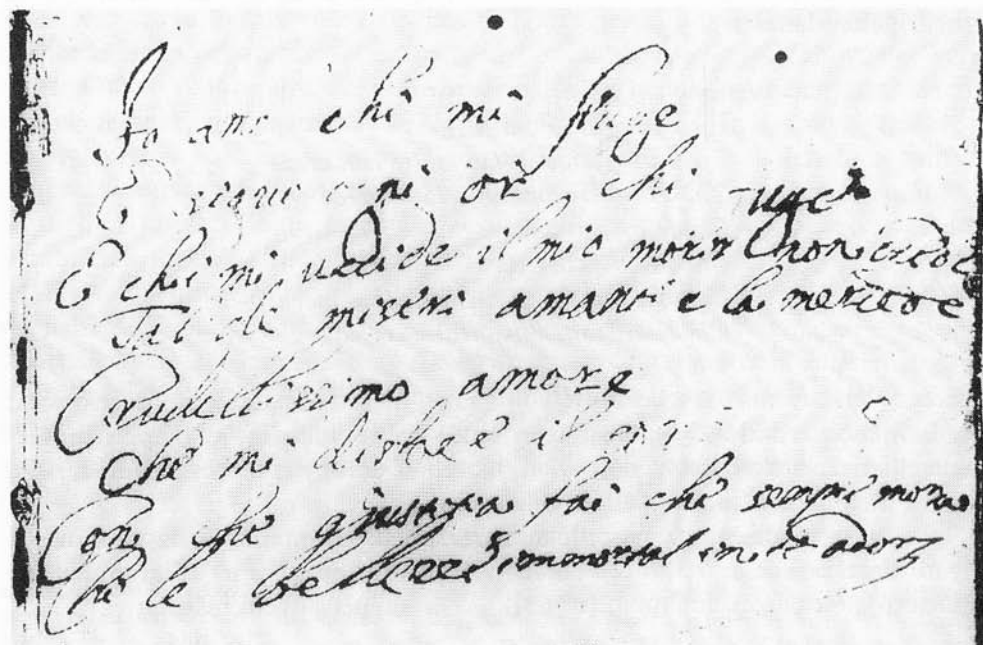
⁴² Cf. Kóvács 1985, pp. 150–153.

*Faua szerenchének
musical az kinek
Igen könnyen táncolhat*

*De kit sandaiul néz
bar ű legyen uitez
igen könnyen romolhat.*

*Keszt, batort, okossat
Szerenhe [!] apolgat.
illyent soha nem ronthat*

Az első strófa az egységes alakzatú másik kettőhöz képest látszólag megmagyarázhatatlanul eltérő formájú, de a tendenciaelv értelmében – kritikai közlés esetén – természetesen át kell írunk amazok szerint: a 2–3. sorokat bekezdéssel kezdve. Meglepő, hogy a négy saját kezű epigramma alakjával szemben (azokban a 3. sor indul bekezdéssel), és eltérően a *Bónis-kódex*-beli *Az idő és hírnév*-ciklus nem autográf első darabjától is (ott meg a 2–3. sor kezdődik beljebb), az *Assai ben balla...* a Balassi-strófaból kialakított Zrínyi-epigrammának harmadik tipográfiai változatát mutatja. Négyesy egységesen átírta mindkét másik epigrammaformát a saját kezűek kódex- és kötetbeli képére (az *Assai ben balla...* esetében még a szakaszok egymás mellé és alá tördelését is követte). Széchy – nem számítva *Az*

ZRÍNYI OLASZ VERSKÉZIRATA

Costo, Tomaso: *Le otto giornate del fuggilozio* (n° 460)

idő és hírnév nagyvonalúan önkényes tipográfiai átalakítását – a kézirati formához volt hű. Vajon kell-e, szabad-e egységesítenünk? Nem variációkra való szándékos törekvéssel van-e dolgunk? Ezek az epigrammák ugyanis más-más időben keletkeztek. Egy versen belül mindenestre a tipográfiai tendencia követendő, így az *Assai ben balla...* első szakaszát nem szabad máshogyan írni és tördelni, mint a másik kettőt. Az első strófa eltérő alakja megint nem magyarázható másként, mint hogy Zrínyi most is felmérő pillantással mérlegelte, elfér-e a két első strófa egymás *mellett* (mellett, mert az előzéklap tipográfiai tere egy ilyen kompozíció lehetőségét kínálta), és mert tartott tőle, hogy ehhez nem lesz elég hely, először balra vitte a sorokat. A második versszakhoz érve már látta, hogy érvényesíthető az impurumon szereplő epigrammaforma, s így írta le a harmadikat is.

E versről a tisztázati formán túl is kínálkozik érdemi mondanivaló. A *Java szerencséinek...* kezdetű epigramma ugyanúgy értelmező változat a fölé írt *Assai ben balla a chi la fortuna suona* közmondásra, mint ahogy kép és vers szemlélteti éppen ezt a proverbiumot egy XVII. századi illusztrált olasz közmondásgyűjteményben. 1678-ban jelent meg Bolognában Giuseppe Maria Mitelli (1634–1718) *Proverbi figurati* című albuma, amelyben az ismert festő maga készítette rajzaival és verses magyarázatokkal értelmezett negyvennyolc olasz közmondást. Az ASSAI BEN BALLA, À CVI FORTUNA SVONA illusztrációján fedetlen mellű hölgymuzsikus (a Fortuna!) pengeti húros hangszerét, s gazdag öltözékű, jobb kezében tömött pénzeszacskót fitogtató ifiúr röpja hozzá a táncot. Az értelmező epigramma ez:

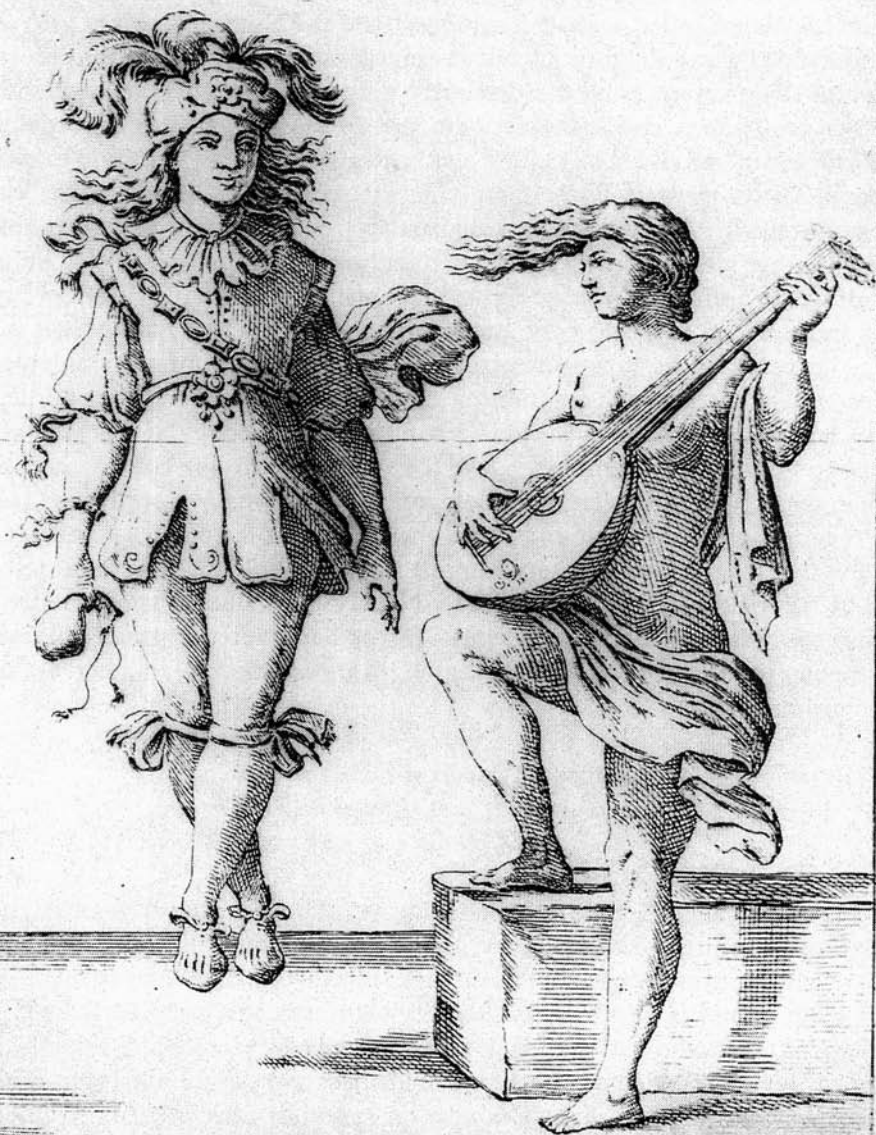
*Gettisi à basso, ò si sollevi in alto
Chi concorde a suoi passi hà la Fortuna,
Che sarà in tempo e la cadenza, e l'salto.*⁴³

Azaz: Akár aláhull, akár felemelkedik az, akinek lépteivel összhangban van a Szerencse, annak esése és ugrása is a legjobb időben történik.

Mitelli művéhez hasonló könyvek, metszetek korábban is megjelenhettek, és talán Zrínyi is látott ilyet. De nem is a mindenképpen párhuzam erőltetése a lényeg: ha kézbe sem vett effélet, a közmondások szemléltető értelmezése akkor is kordivat volt, beletartozott a köznapi ismeretanyagba. Felhívom rá a figyelmet, hogy tulajdonképpen Zrínyi is nagyon hasonló, csak méltóságteljesebb (mert magára vetített) kompozíciót csinált az Assarino-kötetbe. Úgy gondolom, a bera-

⁴³ A Vatikáni Könyvtár példányát használtam: Cicognara IV, 1719. (Az olasz szövegek értelmezésében Király Erzsébet tanácsait és segítségét vehettem igénybe.) A metszetek új kiadása: *The Illustred Bartsch*, 42, *Italian Masters of the Seventeenth Century*, ed. John T. SPIKE, New York, Abris Books, 1981. Mitelli egy horvát–magyar vonatkozású metszetmásolata (*Gran prodezza di soldato croato – „disegno venuto da Vienna”*) újabban közölve: *Annali del Collegio Ungaro–Illirico di Bologna 1553–1764*, ed. Maria Luisa ACCORSI, Gian Paolo BRIZZI, Bologna, Editrice Glueb, 1988, tav. 12.

ASSAI BEN BALLA, A CUI FORTVNA SVONA.

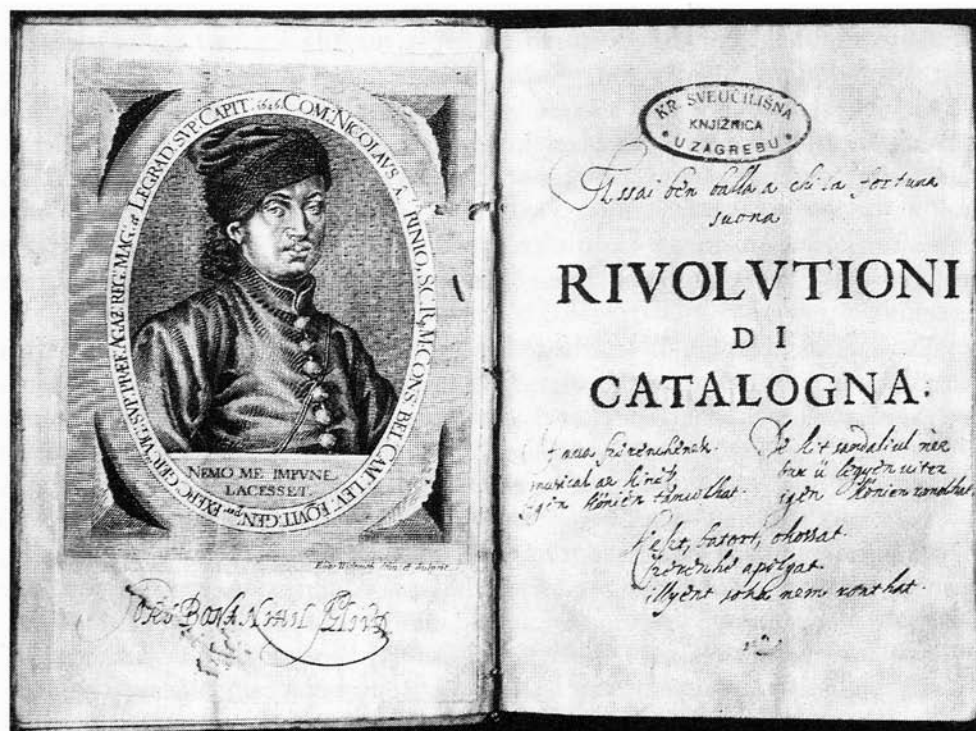

G. Mitelli sculp.

Gettisi à basso, o si sollevi in alto
Chi concorde a suoi passi ha la Fortuna,
Che sarà in tempo e la cadenza, e l' salto.

ASSAI BEN BALLA, A CUI FORTUNA SUONA
Giuseppe Maria Mitelli metszete (1678)

gasztott jelmondatos exlibris-arckép és a vele szembenező előzékcímlap adta az ötletet a verses értelmezéshez. A könyvnek már előzőleg – könyvjegyzetként és impurumként – a hátsó védőlevelére is bejegyzett *Assai ben balla...* mondást Zrínyi mintegy címként leírta újra, s alá másolta a verset. Az *Assai ben balla a chi la fortuna suona* és verses magyarázata tehát arra a *Sors bona* (= jó szerencse!) *nihil aliud* jelmondatú vitézre (önmagára) vonatkozik, akit az arcképmetszet ha nem is táncolva, de magabizón a jövőbe tekintve szemléltet. A kép és a vers tehát feltételezik egymást, a szöveg csak az önarcképpel *együtt látva* nyújtja teljesebb, igazi jelentését; azt, hogy Zrínyi maga az a kész, bátor, okos, szerencse apolgatta, soha nem rontható vitéz, akinek a szerencse java (= 'java szerencse,' a 'jó szerencse') muzsikál.⁴⁴

AZ 1646-OS EXLIBRIS, SZEMBEN A „JAVA SZERENCSENEK” KÉZIRATÁVAL
Assarino, Luca: *Le rivoluzioni di Catalogna* (n° 63)

⁴⁴ Az *Assai ben balla...* közmondást ismereteim szerint a magyar régiségben olaszul csak Zrínyi használja. (Frölich Dávid *Stammbuch*-jába egy königsbergi bejegyző írta be. Az emlékkönyvről lásd Kovács 1988, p. 132.) Magyar változatát közmondásgyűjteményeink régi és tájnyelvi előfordulásként regisztrálják: „Jól táncol, kinek hegedúse a szerencse”, „Könnyen táncol az, akinek a szerencse muzsikál.” Lásd O. NAGY Gábor, *Magyar szólások és közmondások*, 2. ed., Budapest, Gondolat, 1976, pp. 279, 638.

A Zrínyi-könyvtár legkülönösebb tisztázati versbeírása ez az önmaga arcmásával, jelmondatával és verses jelmondat-variációjával illusztrált „kép és vers”, „vers és kép” kompozíció. Kínálkozó ötlet, hogy párhuzamba állítsuk a *Syrena*-kötet címlapjának némileg hasonló megoldásával, hiszen ott is önmagát ábrázoltatta jelmondatával együtt. Mint kifejezetten a Zrínyi-könyvtár állományához köthető „műfaj”-nak van azonban pontosabb előképe is: a szigetvári hőst ábrázoló reprezentatív Schrenck-albumbeli metszet margójára írt képmagyarázó epigramma:

*Una est et verax summae virtutis imago:
Vivere cum possis, non timuisse mori.*

A Schrenck-album és az Assarino-kötet Zrínyi-illusztrációival szembenező dicsőítő epigrammák a két Zrínyi annyiféleképpen megfogalmazott egymásrautaltságát új módon, az állandó könyvtárhasználattal kialakult új „műfajjal” fejezik ki. Megjegyzendő, hogy a metszetek hátlapján életrajzi szövegeket közlő Schrenk-képgyűjtemény egyenesen kínálta az epigrammával való értelmezés lehetőségét, hiszen az egészalakos képek alatt bekeretezett, üres, téglalap formájú tér kínálkozik egy-egy felirathoz. Hogy Zrínyi mégsem ebbe írta bele a latin epigramma szövegét, annak megint a helyes térfelmérés az eredménye: oda nem fért volna el a hexameter-pentameter, aminek második sora ráadásul beljebb kezdendő.

Ezek az összefüggések segíthetnek megvilágítani Zrínyi sajátos ex libris-használatát is. Feltűnő a következetesség, ahogy az exlibris hagyományos méreteihez képest nagy alakú önarcképeket könyveibe ragasztatja, alájuk íratván – kézírással! – gyönyörű barokk kalligrafikájú, verzális kiemelésű jelmondatát. Voltaképpen minden ilyen nagy önarcképes, jelmondatos exlibris szintén „kép és vers” kompozíciója.⁴⁵ Amit nem írhatott oda a dédapa képe alatti táblácskára, odaírta mindig a maga exlibrisként használt képe alá (és olykor vele szemben is, versben, mint az Assarino-kötet előzécímlapján). Zrínyi két exlibrise tehát felfogható önértelmező reprezentációnak, könyvtárbeli „ön-galériának” is. A gondolatmenet igazolásául felhozhatom Nádasdy Ferenc könyvtári tulajdonjegyeinek példáját. A nagy műkincs-, kép- és könyvtezauráló Nádasdy szintén kétféle exlibrist használt, de mindkettő szabályosan *kis* alakú nyomdai rézmetszet, címerrel,⁴⁶ s persze arckép és kézírás nélkül. Nem hinném, hogy volna még

⁴⁵ KELECSÉNYI, *op. cit.*, pp. 86, 90. Zrínyi exlibriseiként a két ismert metszetet közli, de a kézírásos jelmondat-aláírások nélküli formában, amelyek nélkül nem teljes érvényűek. (Az első kép – Zrínyi nyomdailag montírozott aláírásával – a Kende-katalógus illusztrációja.)

⁴⁶ Az egyiket a *Syrena*-kötet címlapillusztrátora, Subarich György metszette, cf. PATAKY Dénes, *A magyar rézmetszés története*, Budapest, Közoktatásügyi Kiadóvállalat, 1951; RÓZSA György, *Magyar történetábrázolás a 17. században*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1973, 128, 171. A másikról: *Ibid.*, pp. 139, 175. és 225. kép.

párja Zrínyi exlibrisének a magyar könyvtártörténetben, mert ezt ő maga komponálta, művészi érzékkel, életfilozófiájának és könyveivel-könyvtárához fűződő kötődésének merészen személyes, sajátos kifejezéseként.

Zrínyi Ádám nem örökölte apjától ezt a művészi hajlandóságot. Igaz ugyan, hogy például egyik geometriai jegyzetében (n° 630 Ms) egy bástyaterv körbefutó vizesárkát gondosan bevonalkázta kis hullámokkal, a hullámocskákra csónakot, a csónakba evező emberkét rajzolt, híres metszővel csináltatott arcképének aláírt és exlibrisként használt változatát azonban nem ismerjük. Ez a Sadler-metszet mintha mégis visszatükrözne valamit az apa ösztönzéséből, mert a sudár, szőke hajú fiatalember (a kis német asszonyka fia) talán éppen az apjának könyveivel megrakott könyvespolc előtt áll, egyik kezében könyvet tart, és a másikkal is nyitott könyvre mutat.⁴⁷ Könyveiben mégsem ez a metszet maradt fenn tulajdonjegyként, hanem csak névbeírása, s van példa arra is, hogy jóval Kursanec után tovább ragasztgatta atyjának arcképmetszeteit az örökölt és újonnan szerzett kötetekbe. Talán kegyeletből is így tett.

Zrínyi Miklós exlibrisei természetesen a könyvet óvó tulajdonosi jelek is. Mennyi könyv került Zrínyi könyvtárába másoktól! Arra azonban kevés a hitelt érdemlő példa, hogy a csáktornyai könyvek közül máshová is jutottak volna kötetek. Egy ilyen különleges felségjelű könyvet elég kényelmetlen lehetett idegen könyvtárba bekebelezni.

Zrínyi verskéziratait, műveinek tipográfiai képét, a magyar és a horvát *Syrena* illusztrációit vizsgálva már korábban arra a következtetésre kellett jutnom, milyen gondosan vigyázta ő a versek írásképét, mennyire jellemezte a vizuális érzék. Látható jele van ennek még a prózai művek kéziratában, a bizonyára saját intencióit követő *Bónis-kódex* ama lapján is, ahol *Az idő és hírnév*-epigrammakompozíció tökéletes tipográfiai harmóniát, megtervezett „kalligrafikus ikonográfiát” mutat. Úgy vélem, a *Bónis-kódex*-nek ez a 79r lapja maga is „illusztráció”: műfajilag és tipográfiaileg annyira eltér a Zrínyi-elmélkedések egynemű betütengerétől, s annyira rájuk is világít a maga másságával.⁴⁸

Az Assai ben balla... a fentiekből következően csak mint hasonmás reprodukálható igazán, csak így fedí fel sokrétű értelmét. Így közölve nem is szabad elszakítani a verset a metszetes exlibristől. És az olasz mondástól sem, amit (Széchyvel és Négyesyvel tartva) mégiscsak az epigramma címének tekinthetünk.⁴⁹

Hogy a jó és gonosz szerencse természete mennyire foglalkoztatta az Assarino könyvét lapozgató Zrínyit, egy igazi széljegyzete is tanúsítja. Ehhez az olasz

⁴⁷ Tobias Sadler Zrínyi Ádámot ábrázoló metszetét közli LASZOWSKI 1937. A jelenleg a zágrábi Horvát Levéltárban őrzött metszet eredetijéről Cennerné Wilhelb Gizella készítettett filmfelvételt; ennek nyomán közöljük. Zrínyi Ádám unaloműző rajzáról: Népszabadság, 1988. december 16.

⁴⁸ NÉGYESY-KOVÁCS 1985, p. 625.

⁴⁹ Korábban másképp hittem: Kovács 1985, p. 24.

mondathoz kapcsolódik a 101. lap margóján: „És ha két ellenfél közül egyik a fegyverben és a virtusokban reménykedik, a másik a szerencsétől és az alkalmaktól várhat nagy hasznot.” A glossza pedig: „bizogna far tutto / quel che si puo hu/manamente far / al soldato, il res/to lasciar far tutto / alla fortuna / e star trascurato”, azaz: Mindent meg kell tennie a katonának, ami csak emberileg lehetséges, a többit pedig teljesen a szerencsére kell hagyni, és nem törődni vele. Én verses lüktetést érzek a margón felszabdalt olasz szövegben, ami esetleg így tördelhető négy sorba:

*Bizogna far tutto quel che si puo
Humanamente far al soldato
Il resto lasciar far tutto
Alla fortuna e star trascurato*

Hozzávetésemről természetesen nem hiszem, hogy Zrínyi szerzeménye volna. Inkább idézet-jellegét tételezem fel, a sok közönséges rímbe kívánczó *uo, ao* végszótagos szó ezt sejteti.

Ortelius-kötetének, a *Theatrum orbis terrarum*-nak (n° 232) a címlapjára vetette oda a költő ezt a ma már csak romjaiban szemlélhető sortöredéket: „Mert zerenche vigas”. Drasenovich feloldási kísérlete (p. 29) ezúttal helyes: *Mert szerencse vigasztal*. Címlapra általában nem olvasói véleményt jegyez Zrínyi, inkább jelmondatot, szentenciát vagy verset, mint pl. az *Assai ben ballá*-t. Ide-írom most úgy, ahogy szerintem közölni kell:

*Java szerencsének
Muzsikál az kinek,
Igen könnyen táncolhat.*

*De kit sandalyul néz,
Bár ű legyen vitéz,
Igen könnyen romolhat.*

*Készt, bátort, okossat
Szerencse apolgat,
Illyent soha nem ronthat.*

Az Ortelius-címlap egysornyi bejegyzése, a *Mert szerencse vigasztal* éppen hasonlót jelent, mint a kiemelt *Szerencse apolgat*. Tehát *Szerencse apolgat* = *Szerencse vigasztal*.⁵⁰ Ha valóban így szerepelne, a *Mert* nélkül, felfoghatnánk jelmon-

⁵⁰ A két inverziós sort így kell érteni: „Kinek az szerencsének java (= a jó szerencse) muzsikál”. Cf. *Szigeti veszedelem*, IV, 38: „Kit soval apolgat...”

datnak (*Szerencse vigasztal!*), csakhogy ott van előtte a *Mert*. Ezzel azonban nem kezdődhet jelmondatos önbiztatás, hanem csak valami versszerű moccanat, netán egy már kész verssor. Esetleg egy soha meg nem született Balassi-strófás epigrammának az utolsó hétszótagos sora lehet, hiszen a *mert szerencse vigasztal* metrikailag ugyanolyan értékű sor, mint az *Assai ben balla...* kis szakaszaiban az *Igen könnyen táncolhat, az Igen könnyen romolhat, az Illyent soha nem ronthat* variációk.

Ilyen magányos, illetve magányosan álló hétszótagos sora van Zrínyinek még egy. Híres sor, a *Nem irom pennával...* négy hatszótagos sora után következik, némi váratlansággal, fenségesen: *Az én örök híremet!* E vers keletkezését úgy magyaráztam,⁵¹ hogy Zrínyi a *Nem irom pennával...* metrumául a Balassi-strófát választotta, s egy rövidsoros változatot készült írni. A verset mozdító gondolat az örök hírnévről eleve a fejében volt, ez indította, ez gyorsította tollát; ezt szánhatta zárópoénnak, ez a sor tehát eleve csak hétszótagos lehetett. T a l á n m e g i s v o l t m á r l e g e l s ő k é n t, és éppen így: *Az én örök híremet*. A harmadik és hatodik sornak ezzel kellett volna rímelnie, de ezek a sorok tartalmilag ennek a sornak a variációi lehettek volna, mint ahogy variációk az *Assai ben balla...* idézett kétsorosai is. A tervezett epigramma tehát így alakult volna:

*Nem irom pennával,
Fekete tentával,
[Az én örök híremet – variáció]*

*X X X X X X X X
X X X X X X X X
[Az én örök híremet – variáció]*

*De szablyám élivel,
Ellenség vérivel,
Az én örök híremet.*

A *Mert szerencse vigasztal* hitem szerint éppolyan hétszótagos sorvariációja lett volna (lehetett volna) egy csak az ihlető moccanásig eljutott, csak tervként felötlött epigrammának, mint az elképzelt módon a négy hatszótagos sor után vetett *Az én örök híremet* volt. Arany Jánossal szólva: „ha szabad volna így kiegészítenem a csonka verset”,⁵² megkísérlek produkálni a Zrínyi soraiból-szavaiból összerakott olyan gyarló *centó*-t, amiben a *Mert szerencse vigasztal* „a helyére” kerül:

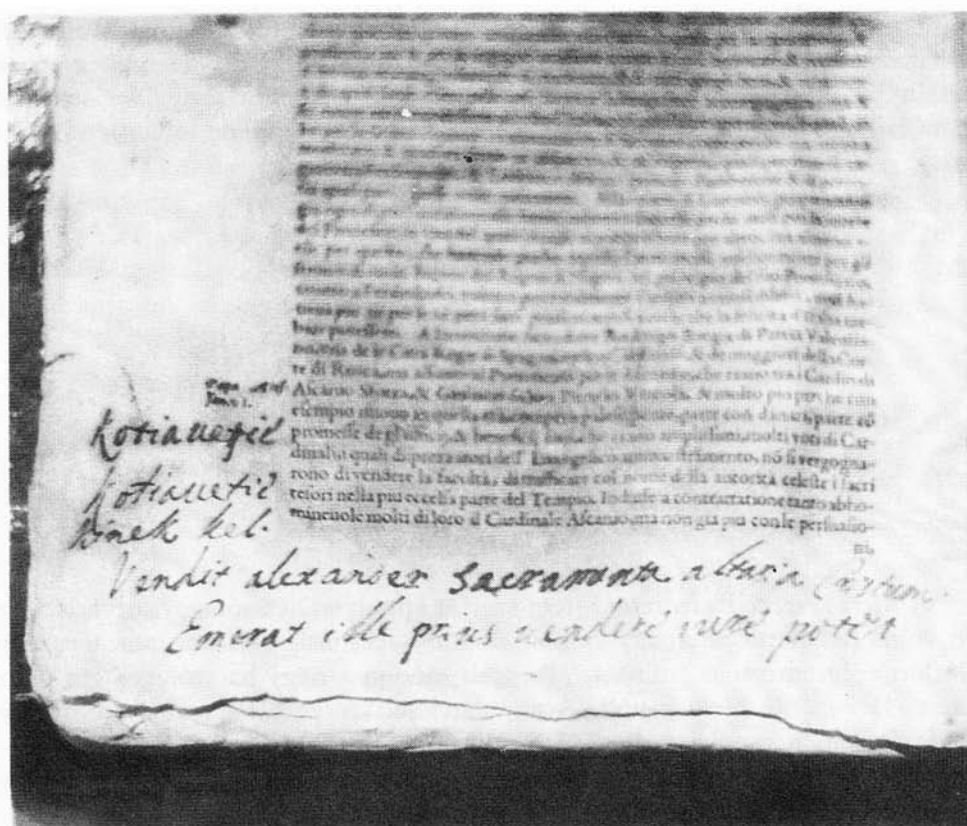
⁵¹ Kovács 1985, pp. 290–291.

⁵² ARANY (1859–1860) 1962, p. 406.

*Java szerencsének
Muzsikál az, kinek
Érdeme bő s vigasztal.*

*De kit sandalyul néz,
bár ű legyen vitéz,
Olyánt mast ki magasztal?*

*Készt, bátort, okossat
Mars s Venus apolgat,
Mert szerencse vigasztal.*

ZRÍNYI RITMUSBA FORDULÓ BEJEGYZÉSE

Guiccardini, Francesco: *La historia d'Italia* (n° 68)

Zrínyi könyvjegyzetei között feltűnően sok a szentencia, proverbium, adagium vagy szólásmondásra emlékeztető fordulat.⁵³ Az én ilyen típusúnak tekintett kedves Zrínyi-könyvbejegyzésem az egyik Guicciardini-kötetben maradt fenn (n° 68). szövege ez: „Kotiauetie / Kotiauetie / kinek kel”, azaz: *Kótyavetye, kótyavetye, kinek kell*. Klaniczay Tibor utal rá, hogy a Guicciardini olasz történelmét olvasó Zrínyi „a konklávé szavaival való kereskedést jellemzi így”.⁵⁴ A *kótyavetye* ’értéken aluli eladás’, ’valaminek olcsó áron való elvesztegetése, elprédálása’.⁵⁵ Vitéz eleink rendszerint kótyavetyére vetették, ott értékesítették a zsákmányt, hogy minél előbb pénzhez jussanak. Használja már a szót Tinódi és Balassi is. Most sem azt gondolom, hogy ez a bejegyzés verssor volna, csak feltűnőnek tartom benne a szóismétlést és az alliterációt. Talán már korábban így rögzült-használt szólásmondást idéz Zrínyi itt is, hiszen ha csak saját szavaival akarta volna közölni véleményét, nem ismételte volna meg a kótyavetyét. Elég lett volna annyi: *Kótyavetye, kinek kell*. Mi lehet ez a *Kótyavetye, kótyavetye, kinek kell*? Közmondás? Régi vásári kínálóformula vagy a régi magyar katonanyelv fordulata? Csak ritmikai párhuzamát idézhetem, mégpedig a *Mátyás-elmélkedések*-ből, és az csakugyan versgyanús, népköltési hangulatú sor: „Vas vármegye füstöt vetett, füstölög...”⁵⁶ Azonos a metrum, az ütemezhetőség, az alliterációk is megvannak mindkettőben:

Vas vármegye | füstöt vetett, | füstölög
Kótyavetye, | kótyavetye, | kinek kell

A tekintetben is áll az egyezés, hogy a *füstöt vetett, füstölög* szintén ismétlés. Feltűnő, mennyire ráállt Zrínyi keze erre a „sordallamra”.

Utaltam már korábban arra is, hogy a Zrínyi Caussin-kötetében (n° 455) olvasható mondás vagy idézet („I fiumi sono tributarij al mare sino al ultima goccia[!] de aqua”, azaz: A folyók az utolsó csepp vizig adóznak a tengernek) az *Arianna sírása* 16. strófájával hozható kapcsolatba: „Kifut Tebruspartra, hon maga folyását / Tengerben adóul önti, hamarságát.”⁵⁷

Zrínyi költészetének helyeit a már értelmezett glosszákon túl is sok bejegyzés magyarázhatja. Ezek közül emelek ki most egy olyat, amelynek erre az értéktartalmára nem esett fény eddig.

⁵³ Cf. KLANICZAY 1964, p. 384.

⁵⁴ *Ibid.*, p. 379.

⁵⁵ *A magyar nyelv értelmező szótára*, ed. az MTA Nyelvtudományi Intézete, t. IV, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1961, p. 355. A kótyavetye szokásáról TAKÁTS Sándor irt kimerítő tanulmányt: *Rajzok a török világból*, t. III, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1917, pp. 136–180.

⁵⁶ Cf. KOVÁCS 1985, p. 138.

⁵⁷ KOVÁCS 1987–1988, p. 184.

Kanyaró Ferenc figyelt fel először a Bonfini-kötetnek (n° 113) erre a margó-jegyzetére (p. 519): „ha diszno tur-/nais ki az em/bert chak / ember le-/gien”, azaz: *Ha disznó turná is ki az embert, csak ember legyen!* Látszólag a legegyszerűbb ellentétező adagium ez a rút és a szép, a disznó és az ember ellentétéről. „Gyöngy”, „gyömbér”, „aranyperec”, „bársony-nyereg” szerepel a „rutságos”, „fertezetes”, „böffentésével röhögő” disznó ellentétéként a régi magyar szólásokban.⁵⁸ Zrínyi szóláshasonlata szintén ehhez a köznapiasult, hagyományos retorikai közeghez tartozik. De van egy bonyolultabb jelentéstartalma is. Megfejtésének az a kulcsa, hogy a kétszer előforduló *ember* nem ugyanazt jelenti. „Ha disznó turná is ki az *embert*”: itt az ember köznapi értelmű, akárminő emberre rászabható. „Csak *ember legyen!*”: itt az ember másik jelentésével van dolgunk. A XVI–XVII. századi köznyelv és irodalmi nyelv egyaránt használja ’vir, mann, tüchtiger mann’ jelentésben. „*Ember* módra szömbbe szálla vele” – írja Heltai Gáspár a Zrínyitől is annyira kedvelt *Krónika* (n° 475) 45r lapján. (A 45v-ra Zrínyi vonalkát húzott, olvasta hát az előtte lévő lapot, ahol arról van szó, hogy Álmos kész volt „ember módra” szembeszállni Könyves Kálmánnal, „az Breviáros királlyal”; arra is elszánta magát, hogy „vína bajt” véle.) „Hozzá se fogj, ha nem vagy *ember* hozzá” – tűnik fel Baranyai Decsi adagiumjai között; „*Emberebb* módra megviselhetnék a szerencsétlenséget” – olvasható Szenci Molnárnál; és még Faludi atyánk is így szól: „*Ember* érette, aki hazája mellett felsejken.”⁵⁹ Zrínyi Miklós pedig 1663 tavaszán kelt híres irodalmi levelében írt ekképpen: „Hanem még egy gondunknak kellene super laboremm lenni, hogy *emberül, vitézül, magyari szívvel*, ellenségünk kimondhatatlan kárával vesznénk el”.⁶⁰ Ez a fennkölt, nemes jelentés szerepel a XIX. század nagy költőinél is, akik még különbséget tesznek a kétféle ember között: „Légy ember, ahol *ember* kell a résre” (Arany), „Minden ember legyen *ember* és magyar” (Vörösmarty). Az embernek ezt a vitézi jelentését (’fortis vir’, cf. a Bonfini-kötet előzéklevelére írottakkal: „Nunquam fortem virum fortuna quiescere patit”) Zrínyi mind a törökre, mind a magyarra alkalmazza eposzában. Mehmet siklósi basa biztatja így katonáit (III, 56):

Ihon már, vitézek (így szól törököknek),

— — — — —
Ihon már az idő, legyetek emberek.

⁵⁸ *Magyar nyelvtörténeti szótár*, ed. SZARVAS GÁBOR, SIMONYI ZSIGMOND, t. I. Budapest, 1890, coll. 509–510. Idézhetek példát a Zrínyi horvátországi környezetével kapcsolatba hozható *Constantinus* és *Victoriá*-ból is: „száz disznó között is egy ember vonál te”. *Régi Magyar Drámai Emlékek*, ed. KARDOS TIBOR, DÖMÖTÖR TEKLA, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1960, t. I, p. 132. A *disznós* jelzöt a legalantasabb jelentésben használja Vitnyédy István egy Zrínyihez írt levelében (idézi KLANICZAY 1964, p. 731): „nem jó mostan az Disznós Geczi előtt járnai Nagyságodnak”. Disznós Gecinek Monteccucolit csúfolták.

⁵⁹ Ezek a példák: SZARVAS–SIMONYI, *op. cit.*, t. I, col. 625.

⁶⁰ CSAPODI–KLANICZAY 1958, pp. 326–327. Cf. még az *Áfium* „emberséget tanulni” kifejezésével. NÉGYESY–KOVÁCS 1985. p. 225.

Ugyanitt a szigetvári hős sem mond mást (III, 72): „Hová futtok, ti *vitéz emberek*”, és két énekkel később még szebben fejtegeti (V, 34):

*Mindenképpen emberek s vitézek legyünk,
Ugy marad meg örökkén az mi vitéz hirünk.*⁶¹

A kis könyvjegyzet *ember legyen!* kifejezését azonban nemcsak ez a magyar eposznyelvi rang fényesíti meg, hanem az a klasszikai örvénylés is, aminek mélyére a *Zrínyi és Tasso*-ban Arany János látott: „Mehmet rövid biztató szavai seregéhez [III, 56–57] kétségkívül Turnus beszédét hangozzák vissza. »Amint imában ohajtatok – mond ez – áttörni jobb-karral az ellen sorain, itt az alkalom. Kezünkben maga Mars, férfiak. Most hozza kiki eszébe nőjét, hajlokát; most ne feledje az atyák nagy tetteit, dicsőségét... A merészeket segíti Fortuna.«

*Quod votis optastis, adest, perfingere dextra.
In manibus Mars ipse viri. Nunc coniugis esto
Quisque suae tectique memor; nunc magna referto
Facta patrum, laudes...
Audentes Fortuna iuvat.* (Aen. X. 279.)

*Ihon már vitézek – így szól törököknek –
Kit ohajtva vártunk ezeknek ebeknek
Vérekben megfesthetjük vitéz kezünket:
Ihon már az idő, legyetek emberek!*

Az emphatikus magyar mondat: »legyetek emberek« oly népi, oly közönséges, hogy benne alig lehetne, pedantság vádja nélkül, classikai emlékezést ismerni föl. És mégis úgy van: Zrínyi nem e népies szólamot, de alkalmazását: classikai mestertől tanulta. Az Ilias hősei, társaikat buzdítva, gyakran élnek e kifejezéssel: „ὄνειρος ἔστέ” – estote viri; kivált mikor nincs idő hosszas beszéddel serkenteni a harcolókat. Zrínyit e naiv emphasis erejére s illő használatára Homér példája tette figyelmessé.”⁶²

Ki az, akire Zrínyi a maga eposzába, Homéros és Vergilius példája nyomán beemelt „emphatikus magyar mondatot” a Bonfini-jegyzetben alkalmazza? – Az eposzi főszerepre ugyancsak méltó Hunyadi János, Mátyás apja. Az ő Zsigmond császártól való nemzésének állítólagos legendáját cáfolja itt Bonfini, s ehhez tesz jegyzetet Zrínyi Miklós, emlékeztvén arra is, ami a kiszínezett legenda igazságát

⁶¹ Az idézetek NÉGYESY 1914. szerint.

⁶² ARANY (1859–1860) 1962, pp. 381–382.

védő Heltainál olvasható (lásd figyelemfelhívó jelzését a *Krónika*-beli történet végén, a 82v lapon).

A margójegyzet a *Mátyás-elmélgedések* ama helyével világosodik meg igazán, ahol Zrínyi mind „a rómaiaktul s régi tündöklő Corvinusoktól”, mind a Zsigmond császártól és a „bujér asszontul” való származtatást elfogadhatónak tartja: „Az én pennám meg fog akadozni Mátyás király nemzetsége számlálásában: eleget versengettek már az historicusok abban. Bonfinius romaiaktul s régi tündöklő Corvinusokról hozza ki a genealogiát, el is hittem, hogy úgy vagyon; a magyar írók pedig nem egyeznek véle ebben, hanem hogy Zsigmond királytul és egy bujér asszontul való volna, nem törvényes házasságbul, hanem szerelem gerjedéséből. Ha így volna is, nem volna így mind ebben szégyenleni.”⁶³ Egy eposzfőhős rangjával bíró Hunyadi János esetében a „nem törvényes házasság” sem lehet „mocskok” a genealógián. Nem a származás, hanem az a fontos, hogy „fortis vir”: vitéz ember volt-e. A „disznó túrná is ki” tehát erre a „nem törvényes házasságra” vonatkozik. Máig használatos az ilyesmire éppen így célzó mondás: „Disznóvályunál esküdött”, értsd: ’nem kötött törvényes házasságot’.⁶⁴ Világgraszoló vitézsége mellett Hunyadinak Zrínyi szemében is az a legfontosabb attribútuma, hogy a legnagyobb magyar királyt, Mátyást adta a nemzetnek: „Hunyadi Mátyásnak apja Hunyadi János, Hunyadi Jánosnak fia Hunyadi Mátyás volt, s nem elég-é az? Mutasson ilyen apát s ilyen fiat nekem egy historicus, a ki ezer esztendőre fonja is némely királynak genealógiáját.” Azaz: „Zrínyi Miklósnak dédapja a szigeti Zrínyi, a szigeti Zrínyinek dédunokája Zrínyi Miklós volt, s nem elég-é az? Mutasson ilyen apát s ilyen fiat nekem egy historicus, a ki ezer esztendőre fonja is némely királynak genealógiáját.” Hogy a második mondatban nemcsak meghagytam, de ki is emeltem az apát és fiat: a Hunyadit jelentő szigeti hőst és a Mátyást jelentő költőt? Igen, nem „fordíthattam” más-képp, hiszen maga a költő bátorít erre, aki többször is atyjának nevezi vitéz őset eposzában, hogy még inkább közelítse magát hozzá.⁶⁵ Hogy Hunyadi és a szigetvári hős a Bonfini-kötet jegyzete szerint is egymás megfelelői, azt egy Istvánffy-hoz tett Zrínyi-bejegyzés is igazolhatja: *Mert ember volt ám ez!* Istvánffy itt (p. 417) természetesen Szigetvár hőseit emlegeti.

Sziget hős védőjére és a kereszténységet védő többi hős Zrínyire gondolt a jól tájékozott pápai titkár is (vagy maga a szentatya volt ilyen ismerős a magyar történelemben), aki VIII. Orbán kezét erre a Horatius-idézetes dedikációra mozdíttatta, amikor az ifjú Zrínyi római lakozása során 1636-ban elébe járult: „Fortes creantur fortibus et bonis” – Csak erős ifjakat nemzenek az erős atyák...⁶⁶

⁶³ NÉGYESY–KOVÁCS 1985, p. 180.

⁶⁴ A példa: O. NAGY, *op. cit.*, p. 146.

⁶⁵ Cf. *Szigeti veszedelem* 1988. évi *ed. cit.*, pp. 317, 328.

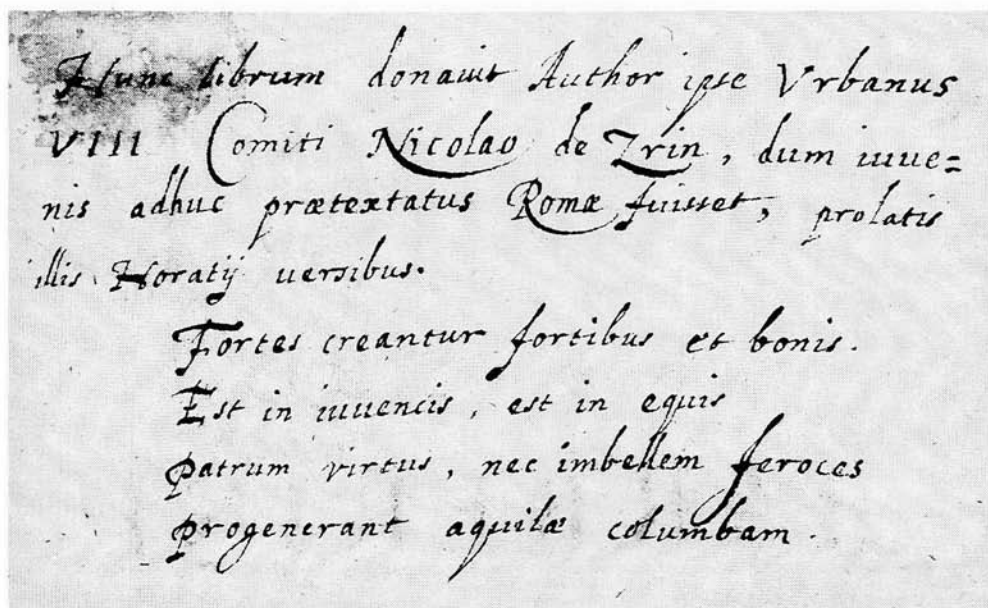
⁶⁶ Idézi már SZÉCHY 1896–1902, t. I, p. 67.

A Bonfini-glossza szerteágazó klasszikai forrásvidékéhez még ez a fényesen beigazolódott horatiusi intellem is hozzárendelendő.

*

A csáktornyai Zrínyi-könyvtár egykor biztosan meglévő, de mára elveszett s a *Catalogus*-ban sem szereplő köteteinek kérdésében nem lehet vita, mert Tassója, horvát *Syrena*-kötete, prózai műveinek kézírata és feltehetően tisztázata⁶⁷ mindenképpen kellett hogy legyen. Fogasabb kérdés ennél, hogy a könyvtárból az állandó használat közben kiszakadhattak kötetek, s hogy ezek mindegyike nem veszett el: vagy más tulajdonába került, vagy pedig később – akár a Kendeanyag megvásárlása után – visszajutott a mai zágrábi Zrínyi-különgyűjteménybe.

Joggal mondja tehát tájékoztatójában a könyvtármonográfia szerkesztője: „Kései possessorbejegyzés valamilyen okból kerülhetett olyan kötetbe is, amely – más jelek alapján – esetleg Zrínyi Miklós könyvének tekinthető”; „az sem kizárt, hogy a Zrínyiekkel kapcsolatba hozható, de nem Kende útján megszerzett

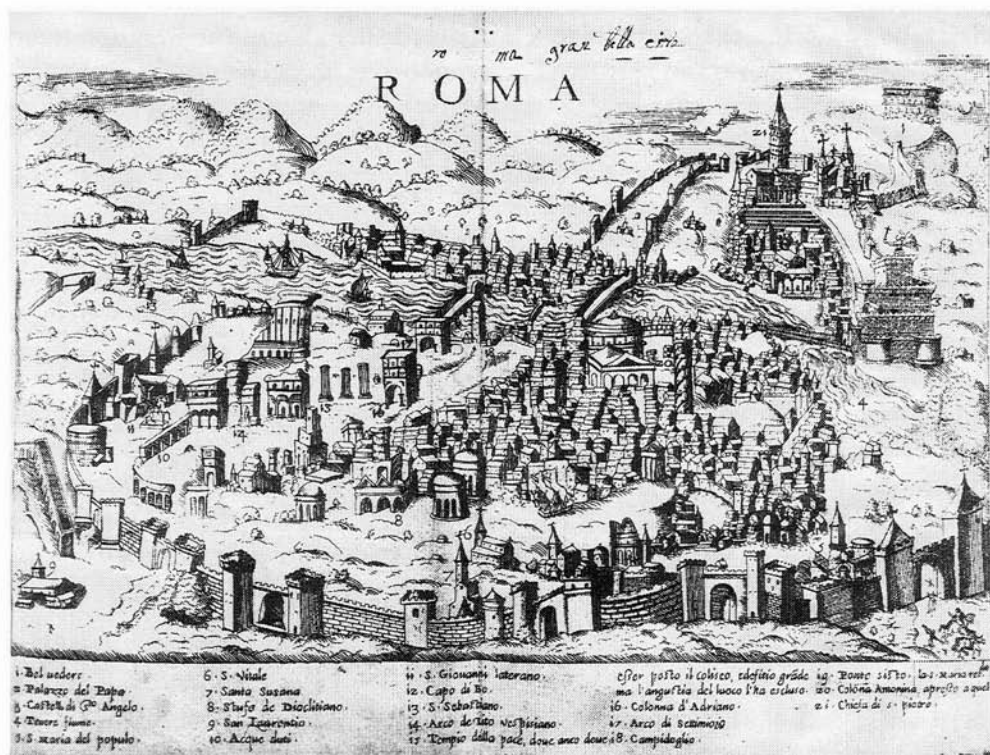
VIII. ORBÁN PÁPA DEDIKÁCIÓJA
Urbani PP. VIII: Poemata (n° 260)

⁶⁷ Már KENDE egyik recenzense, bizonyos K. I. feltűnőnek tartotta (ItK IV[1894], p. 121), „hogy Zrínyi hadtudományi munkái és egyéb prózai munkái nincsenek meg sem Zrínyi Miklós, sem Zrínyi Ádám könyvei között s a (...) katalógusban sem említettek”.

egyres nyomtatványokat vagy kéziratokat Zágrábban hozzacsatoltak a féltő gond-
dal őrzött külön Zrínyi-gyűjteményhez”.

Ilyen kései hozzacsatolás eredményeként kapott Zágrábban BZ 47 számot
egy XVII–XVIII. századi possessorok névbejegyzését tartalmazó *Syrena*-kötet
(n° 731), aminek estleges csáktornyai eredeztetését érdemi adat nem támogatja.⁶⁸

De vajon nem Csáktornyáról került-e másokhoz Giulio Ballinónak Velencé-
ben, 1569-ben kiadott *De' disegni delle più illustri città et fortezze del mondo* című
szöveges-metszetes vár- és városismertető albuma (n° 518), amely Szigetvár és
más XVI. századi magyar várak kapcsán elsőrendűen Zrínyi-érdekű, és amelyben
a Róma-metszet fölött a Rómát járt Zrínyi keze vonását ismerem fel: *ro/ma gran
bella citta*. Ráadásul még jól kiírt-gömbölyített, megrajzolt betűjű ifjúkori kézírás-
ának vélem; ezért nem mutathatja pontosan a jól ismert férfikori kézírás minden

ZRÍNYI FELTÉTELEZETT BEJEGYZÉSE

Ballino, Giulio: De' disegni delle più illustri città (n° 518)

⁶⁸ Cf. Kovács 1985, p. 33.

sajátosságát. Igazam van-e, vagy csak Zrínyi többször vizsgált Róma-élményének sugallata, netán egy pszichikailag motivált automatizmus mondatja vélem, amit mondok és hiszek? Elképzelhető. De hogy még tovább menjek: nem ezzel akarom-e most kompenzálni a jelen kiadványban tartózkodással megítélt bizonyosságot, hogy ti. a kéziratos használati függelékkel kiegészített 1636. évi Róma-útikönyv biztosan a Zrínyi-könyvtár törzsanyagához számítható?! Erre nyugodtan nemet mondhatok, mert Ballino könyvét a megőrzött feljegyzés szerint 1983. november 16-án írtam le könyvészetileg Zágrábban, s már akkor odajegyeztem a *Roma [è] gran bella citta* mellé: Zrínyié lehet! Ez persze így óvatosabb állítás, mint amiről az öt évvel később megjelent *Szakácsmesterségnek és utazásnak könyvecskéi* tanúskodik, ennek hátsó borítójára ugyanis ez a Zrínyi-kézírásos Róma-metszet került.

Ez idő alatt nem tudtam ugyan többet tisztázni, mint hogy a könyv kéziratos bejegyzésében szereplő *Joannes Bapt. Bedekovich* családja a csáktornyai pálosokkal is összefüggésbe hozható, de talán ez is jelezheti a további kutatás kívánatos irányát. A Bedekovichok régi horvát nemesi család. Nagy Iván szerint két tudós is volt közülük: „B. Kázmér (sz. Varasdon 1743), és József pálos szerzetes. Mindketten latin munkákat adtak ki.”⁶⁹ Pontosítsunk mindjárt: Szinnyei úgy tudja, hogy Bedekovich Kázmér (1728–1781) jeles jezsuita tudós, a bécsi horvát kollégium igazgatója Varasdon csak tanult, és „Szigethen”, azaz Szigetvárott született.⁷⁰ Bedekovich József pálos szerzetesről, a rend történetirójáról („historicus provinciae”) a horvát pálos rendtartomány *Csáktornya-krónikája* őriz adatot 1740-ből, és a csáktornyai pálosok XVIII. századi históriájában feltűnik még Bedekovich Bernát, Kristóf és Menyhért neve is.⁷¹ A Bolognai Magyar–Illír Kollégium évkönyvei ugyancsak tucatszám említik a Bedekovichokat,⁷² akik közül számunkra a csáktornyai pálosok azért fontosak, mert ők vigyázták a Zrínyiek Szent Ilonáról elnevezett temetkezési kápolnáját, s a költő teste fölötti egyik halotti beszédet is a pálos Kéry János mondta. A csáktornyai pálos kolostor 1695-ben leégett, könyvtára is elpusztult.⁷³ Ha ez a Ballino-kötet az övéké lett volna, a tűzvész miatt nem maradhat ránk. Valamelyikük azonban kölcsön vehette vagy kaphatta Csáktornya urától, esetleg utódaitól, és családi hagyományozás révén juthatott aztán a közelebbiről nem ismert Bedekovich János birtokába, s majd onnan Zágrábba, majd meg vissza Zrínyi könyvei közé. A János név

⁶⁹ NAGY Iván, *op. cit.*, I(1857), p. 269.

⁷⁰ SZINNYEI, *op. cit.*, I(1891), col. 741. Az egy hasábbal előbb szereplő másik Bedekovich báró: Ferenc (1755–1827), Varasd megyei főispán, akinek atyja, Miklós Kőrös megyében viselte ugyanezt a tisztséget.

⁷¹ *Documenta artis Paulinorum*, t. I, ed. GYÉRESSY Béla, Budapest, MTA Művészettörténeti Kutatócsoport, 1975, pp. 24, 26–27.

⁷² *Annali del Collegio Ungaro-Illirico di Bologna...*, ed. cit., p. 320.

⁷³ *Documenta artis Paulinorum*, ed. cit., 22.

többször is előfordul Nagy Iván Bedekovich-címszavában; talán az egyikről van szó.⁷⁴ Ha Zrínyi kézírása, ami a Róma-metszet fölött olvasható, annál is inkább feltehetjük, hogy a könyvnek ez lehetett a sorsa, mert – mint Klaniczay Tibor figyelmeztet – a Bedekovich család és a Zrínyi-könyvtár kapcsolatát kétségtelenné teszi egy perdöntő possessorbejegyzés a Bibliotheca Zriniana Boemus-kötetében (n° 274): „sum ex libris Christophori Bedekovich de Kumor [?] 1650”! A helynév helyes olvasata horvátul Kumur, magyarul Komor; ennek földjét IV. Bélától kapta királyi ajándékba 1267-ben Bedekovich Tamás és János. Bedekovich Kristófról érdemes lenne többet tudnunk. Talán azonos azzal a Kristóffal, akinek neve mellett Nagy Iván egyik nemzedékrendi tábláján az 1680. év szerepel.⁷⁵

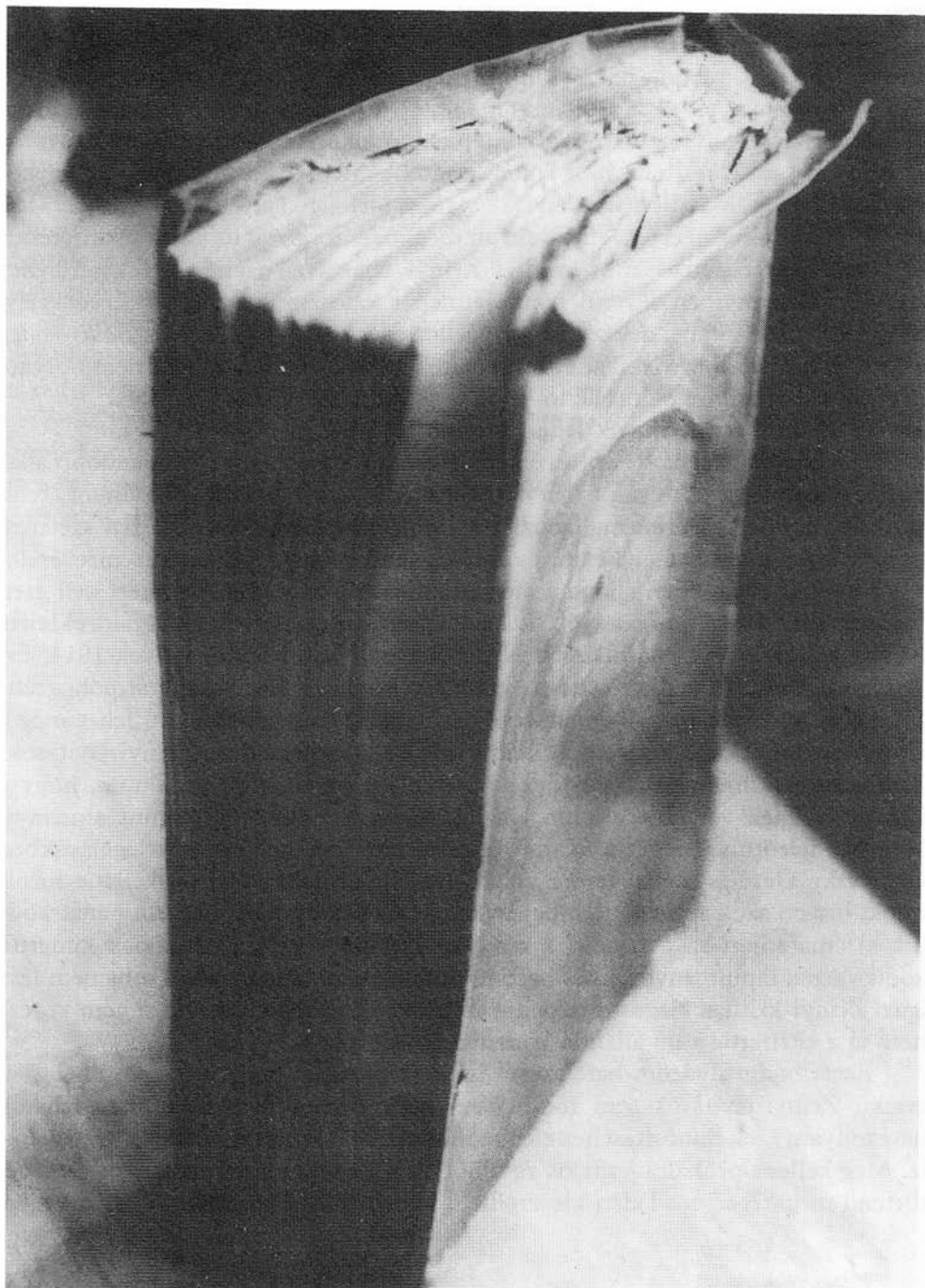
Hasonlóképpen valószínűsíthető, hogy a prózai művek egyetlen ismert kézírata, az ún. *Bónis-kódex* lehet ugyanaz a példány, amely egykor Zrínyi tulajdona volt. A Zrínyi-próza kódexének „lehetséges történetei” közül csak röviden emlékeztetek a *Zrínyi-variáció* feltevésére.⁷⁶ A Zrínyi-szeminárium tagjai többször tanúi lehettek, mennyit töprengtünk a *Zrínyi-könyvtár* I. kötetének sajtó alá rendezése közben a prózai művek szövegét megőrző *Bónis-kódex*, közelebbről a *Dedicatio* első mondata *árnyékjai* javításán. „Magyar vitézeknek dicsőséggel földben temetett csontjai és azok nagy lelkeinek *árnyékjai*” – javítja ki Zrínyi ebben a költői erejű, hatalmas mondatkezdetben az íródeák által értelmetlenül *umseais*-nak másolt *umbrái*-t. Kijavítja, mert lám, hibázásra ad okot, s kijavítja művészi meggondolásból is, mert a *Dedicatio* ugyanezzel a kezdő *árnyék*-motívummal végződik be: „ezt a könyvecskét írtam. Imé az ti dicsőséges *árnyékok*-nak és tisztességgel temetett csontjaitoknak dedikálom”. Hogy itt valóban Zrínyi javításával van dolgunk, azt 1983 őszén igazolhattuk a Guicciardini–Lottini–Sansovini szerzőhármastörténeti-politikai aforizmáit tartalmazó *Propositioni* zágrábi példánya (n° 169) utolsó lapjának margójára írt ólomceruzás, haloványra szürkült – de azért lefényképezhető – Zrínyi-bejegyzéssel: „Magyar vitézeknek dicsőséges csontja és azok nagy lölkeinek *árnyékjai*, az kik...”, – Íme a hiteles *árnyékjai* változat első megjelenése és a már ekkor tervezett *Dedikáció*-szöveg első mozdulása. Megítélésem szerint ez a prózairó Zrínyi legszebb és legköltőibb könyvbejegyzése!⁷⁷ Az *umbrái* – *árnyékjai* javítással megdőlt tehát a *Bónis-kódex* keletkezéséről töprengő Négyesy véleménye, aki azzal veti el a „Zrínyi rendelkezésére készült” példány feltevését, hogy a prózai művek gyűjteménye „nem Zrínyi

⁷⁴ A család a XIX–XX. században is virágzik. Kende 20. sz. jegyzékének II. pótléka Bedekovich Kálmán horvátországi miniszter könyvatos „térdképét” kínálja 1870-ből 1 Ft-ért; Bedekovichok a mai Budapesten is élnek. Bedekovich Kálmánról (1817–1889): *A Pallas Nagy Lexikona*, t. II (1893), pp. 809–810. *Ibid.*, B. Ferenc fia „János (megh. 1837) cs. és kir. kamarás és alezredes”. Ugyanez Nagy Ivánnál: „*János nep.* báró cs. kir. kamarás, nyugalm. cs. kir. alezredes, meghalt 1837-iki június 22-kén.” A mi Bedekovichunk azonban *János Bapt.* Mégis azonosnak lennének?

⁷⁵ Cf. NAGY Iván, *op. cit.*, I(1857), p. 268.

⁷⁶ NÉGYESY–KOVÁCS 1985, pp. 36–48; KOVÁCS 1987–1988, p. 184.

⁷⁷ Cf. *A Bónis-kódex titka*, Népszabadság, 1984, január 13., továbbá NÉGYESY–KOVÁCS 1985, pp. 32–35. (A javítás és a bejegyzések fotójával.)

A SYRENA-KÓDEX
Adriai tengernek Syrenaia (no^o 433 Ms)

könyvei között maradt fenn, s nincsenek benne Zrínyi kezétől igazítások”. 1663–64 eseményekkel zsúfolt esztendeiben nagyon is megtörténhetett, hogy Zrínyi „tisztázott gyűjteményes házi példánya” elkerült Csáktornyáról (az *Áfium* ekkor volt igazán aktuális!), s legbizalmasabb híve, Vitnyédy vagy az egykor udvarában forgoló Bónis Ferenc (vagy más) birtokába jutott. A *Zrínyi-variáció* esetén a *Bónis-kódex* értéke még inkább megnő, és a prózai munkák tekintetében ugyanazt a szerepet veszi át, mint a Zrínyi saját kezű javításait őrző *Syrena-kódex*.⁷⁸ Amennyiben a fenti gondolatmenet valószínűsége egyéb érvekkel is megerősíthető (a kódexnek még több „lehetséges története” van), a *Bónis-kódex* a Zrínyi-könyvtárból kiszakadt azon kötetek közé tartozik, amelyek nem horvát-magyar közegben maradtak fenn, és nem is juthattak vissza Zágrádba.

A Bibliotheca Zriniana legértékesebb kézírata, a *Syrena-kódex* ma is ott található, de magyar költészettörténeti értékéhez képest egyre romlandóbb állapotban. Romlását s fogyását már 1979-ben úgy kellett diagnosztizálnom: felül szétesik, gerince mentén málladozik, a romló, fogyatkozó papír felső szélének csipkés öblei nemsokára a kézírásos sorokig lehúzódnak.⁷⁹ Az első szemrevételezés óta eltelt évtizedben állapota még siralmasabbá vált. De hát miért kell ezen sopánkodni? A *Syrena-kódex*-et a századelőn már tüzetesen megvizsgálta és leírta Négyesy László; fotómásolatokat is készített róla, a költői művek 1914. évi kritikai kiadásában pedig rögzítette vizsgálati eredményeit. Könyvtármonográfiáknak a *Syrena-kódex*-re vonatkozó „Zriniana”-ja is gazdag; mi lehet még a Zrínyi javításait őrző kéziratot kutatni való? Mindenekelőtt a Zrínyi-javítások! Többször tanulmányozva a kódexet, azt kellett ugyanis tapasztalnom, hogy a Zrínyi kezének vonásait mutató igazítások száma jóval több, mint amennyit Négyesy felsorolt. Ezeket a fakóbb tintával tett korrekciókat (mérlegelésükben Orlovsky Géza is segítségemre volt) voltaképpen már most fel kellene sorolnunk, hiszen azok szövegjavító bejegyzések. Az összegezést mégsem hamarkodjuk el: maradjon ez a feladat a majdani kritikai kiadásra. A kódex kimerítő kodikológiai tanulmányozása és hasonmás kiadása nélkül azonban soha nem lesz igazi Zrínyi-kritikai kiadás, márpedig ez a sokrétű, bonyolult munka nem végezhető el a kézirattal való állandó konzultáció nélkül.

Ezért hangsúlyozom befejezésül itt is és most is, hogy a felbecsülhetetlen értékű Zrínyi-javítások sem fotón, sem mikrofilmen nem tanulmányozhatók hatékonyan, azok minősítéséhez elengedhetetlen az eredeti rendszeres kézbevétele. Meg kellene próbálni – utalok rá újból⁸⁰ – a *Syrena-kódex* méltányos cserével történő megszerzését. Talán kicserélhető lenne azért a középkori horvát verses

⁷⁸ *Ibid.*, pp. 47–48.

⁷⁹ Kovács 1979, p. 159.

⁸⁰ Kovács 1987–1988, p. 180.

nyelvemlékéért, amit nemrégiben Hadrovics László fedezett fel itthon. (Köztudomású, hogy hasonló cserével visszajutott már nemzeti könyvtárunkba értékes magyar nyelvi és irodalmi érték: az *Ómagyar Mária-siralom* Leuvenből, 1982.ben.) Mindenesetre, már csak köszönetünk jeléül is, érték fölötti viszonzásra kellene törekednünk, hiszen a horvát nemzeti öntudatnak és tudományosságának köszönhetjük, hogy a zágrábi Egyetemi Könyvtár – a magyar mágnások és hivatalos szervek tétlenkedése közben – gondolkodás nélkül megvásárolta, majd különgyűjteményi rangra emelte a Bibliotheca Zrinianát.

Könyvtármonográfiánk – mint szerkesztője is nyomatékosan kiemelte – nem készülhetett volna el a mai Zágráb messzemenő megértése és támogatása nélkül. Fogadják „horvát testvéreink” – ahogy kilencvenhat esztendeje a Kende-katalogus fentebb idézett ismertetésében Kanyaró Ferenc józan tisztelettel és bölcseséggel fogalmazott –; fogadják ezt a könyvtármonográfiát a Zrínyi könyveit a „primae occupationis jogán” őrző „horvát testvéreink” köszönetünk jeléül, és közbenjárásként is a *Syrena-kódex* érdekében.

POSTSCRIPT

DISCOVERY AND SIGNIFICANCE OF ZRINYI'S MARGINALIA SUMMARY

The researches hearkened to Zrínyi's marginalia (marginal notes) already in 1891 and longer excerpts were quoted from them in S. Kende's printed catalogue *Bibliotheca Zriniana* (Vienna, 1893). The first attempt to make use of the marginal notes in biography and history of literature was Károly Széchy's great Zrínyi biography (Budapest, vol. I–V, 1896–1902). The complete registration on the basis of research works in Zagreb was made by Mária Drasenovich under the title *Zrínyi Miklós könyvjegyzetei* (The Marginal Notes of Miklós Zrínyi, Pécs, 1934) but it did not meet the claims of scholarship in several aspects. The researches before this book were facilitated by the monography of Tibor Klaniczay (1964) and by his study on Zrínyi the politician (1985). From 1979, during the decade of the renaissance of the Zrínyi researches in Hungary, an overall and up-to-date measuring of the material was started with the systematic inquiries of the research workers in Budapest and Szeged.

Zrínyi's most important marginal notes in Hungarian, Latin and Italian language represent the man who studied history and politics. From such a point of view some of the marginal notes (e.g. in Malvezzi's or Istvánffy's books) bear all the marks of the so called "precettistica" in the 17th century. The inscriptions of Zrínyi as a poet are also very important. They are in Hungarian, Latin and Italian, too; texts in verses, quotations from poems, poetical motives or marginalia reflecting poetical receptivity and showing artistical forms. Such are e.g. the madrigal *Io amo chi mi struge*, his Hungarian epigrams on Italian proverbs as *Assai ben balla ...* and *Primavera alli amanti ...*; a distichon (*Una est et verax ...*) on the heroism of his great-grandfather Miklós Zrínyi, defender of Szigetvár; a fragmentary line of a poem *Mert szerencse vigasztal*, or a sublime invocation anticipating a dedication of prosaic works („Magyar vitézeknek dicsőséges csontja és azok nagy lelkeinek árnyékjai...”). After having surveyed the history

of researches these types of Zrínyi's book-inscriptions are analysed in the Postscript.

Zrínyi's bookplates are also analyzed and treated in details. The two engraved portraits with the two mottoes ("Nemo me impune lacesset" and "Sors bona nihil aliud") are interpreted as deliberate artistic compositions, similarly to that, what one can observe between "picture and poem" ("*Assai ben balla...*", "*Una est et verax...*").

Besides the marginal notes and inscriptions, guides in the workshop of the military leader and political writer, a separate group can be formed with Zrínyi's everyday inscriptions and memos. The most interesting ones refer to the beloved orchards of the accurate owner. Zrínyi did not make literary notes in Croatian language, but a coherent record on gardening in Vincenzo Tanara's work gives an example of mixing the Hungarian and Croatian usage.

FÜGGELÉK

APPENDICES

I.
A CATALOGUS
HASONMÁSA

FACSIMILE
OF THE CATALOGUS

A *Catalogus* írója csak az egyes levelek rectójának a jobb felére írt; technikai okokból és helyki-mélés céljából az egymást követő leveleken lévő hasábokból kettőt reprodukáltunk egy lapon.

CATALOGVS
OMNIVM LIBRO-
RVM BIBLIOTECÆ
CHARTORNIENSIS
EXCELLMI ATQ IL-
LMI DNĪ COMITIS
NICOLAI A ZRINIO
BANĪ ANNO DO-
MINI 1662
DIE IO OCTOBRIS

HISTORICI ANTI-
QVI ROMANI
ET ALII

22 TITI LIVII PA-

tauini Historicorum om-
nium Romanorum longe
uberrimi et facile Princi-
pis libri omnes quot quot
ad nos peruenere.

46 FLAVI JOSEPHI
Antiquitarum Judaicarum
libri uiginti cum adiecta
uita Apianus.

CAIUS JULIUS SOLE
NUS Polyhistoriarum
In Eodem Volumine autem con-
tinentur sequentes. POMPO-
NIUS MELIS Cosmographi-
de Orbis situ prædemonium.

NAVIGATIO AD

Terras ignotas Alouyij & danuſij Archangelo Madri-
quano interpretate.

LAEZGAZSO (FRIS)

tophori Columbi, quia mul-
tas Regiones hactenus Octi-
milingentas multas, inuentasq;
Hispania Rex colli inſiſit
& frequentari.

ALBERC3 VESPV-

333 navigatio.

PETR3 ALZAR3S

navigatio. MERCATORUM
quorundam Epistole

JOSEPH3 JED3 naviga-
tio, vltimam aduentus &
eiusdem a Rege exceptio.

AMERIC3 VESPVS3S

navigatio. CODOV3S

Rogam Patritij navigatio-
nis Aethiopiae Aegypti, utri-
usq; Arabiae, Perſidis, Siriae
ac Indiae intra & extra Gangem.

LOCORVM TERRA3 Sanctae

exaltissima deſcriptio

MARE3 PAVL3S

Venetij de Regionibus Ori-
entalibus. Libri tres.

HATHON3 ARMEN3

Ordinis Praemonſtratenſis
De Tartarijs

MAJH3E a MICHOV.

De Saxmatia Atiana atq;
Europae libri duo.

PAVL3S IOV3S, Nouuoman-

ſis, De Legionibus Moscovitarum

libellus ad Joannem Aufum Archi-
epiſcopum conſententem. PETR3

Martore De inſulis imper re-
peticis. & de multis mactis.

CRASMI STELLAE, Li-

banotham, de uluſtatibus

Boruffiae lib: duo. DEGR3

MARTYRIS Angli medi-

olanentis & Occidentis delatin

liber primus ad Aſumum &

Liber in integra filera luer.

DE VRB3S AC ROMA

62 ni olim Imperij Splende-
re, opus exuditionibus His-

torij, ac ammaduentionibus

tam Sacris quam profanis

Illustratum. & liber nouus

in integra filera in alba

membrana. Catalus Joſep.

Baba

PLVFARCH3 HE-

48 ronei Graecorum Romano-
rumque Illustrium uita

liber magnus in integra file-
ra, antiquus, rubra pelle in

antiqua indutus.

300 PLVFARCH3 CHA3 RO

nensis uitarum parallelorum sen-

amparaturum, Augustanus inter-

prece

prate Tomi tres: liber in
foliis quarto, membrana alba
& sint forti.

7 OPERE DI G. CORNE
lio Tacito. Annali, Historie
143 Etium de' Germani, è vita
di Agricola illustrat. liber
sat magnus, non quidem in
nitegra folera, sed tamen in
maiori quantitate quàm in
4to: in membrana flava, de
biti de iam antiqua.
est liber italicus.

8 C. CORNELIVS LA
CIIVS, & in eum M.
L. DEXHORNI & H.
GROTIJ observationes, liber
novus, albus in foliis octavo.

158 Ex libris XXIII. Com-
mentariorum, in uetera Im-
peratorum Romanorum & Cumis
mata Aeneid' & c. liber
primus. Liber in maiori quan-
titate quàm in quarto, novus &
in membrana flava.

157 LE IMAGINE CON TUTTE
riuerse trouati. Et le uice
de' gli Imperatori tutte
dalle Medaglia & dalle
Historie de' gli antichi
libro primo Liber in foliis
4to artificioso & ornato
compactus extrinseci pictus
& deauratus. Vico.

159 D. MEMS PRIMA PAR-
te del prontuario, de le Me-
daglie de' piu Illustri &
Fulgenti huomini & Donne
dal principio del Mondo in
fino al presente tempo con
le lor uice in compendio ra-
colte. liber antiquus in 4to
membrana alba semilacera.

164 LEONARDI ARRETINI
De bello Gothorum. Liber in
fol. 4to. sed totus in membra-
na pulcherrime descriptus
extrinseci in membrana sub mi-
gra deaurata, antiqua, sed
forti.

221 DE VITA & MORIBUS C³
 VR³ libri octo, Authore
 Petro Gasendo Diemensis
 Ecclesiæ Preposito. Liber
 tenuis, nouus, in fol: 4to, mem-
 brana alba.

124 JACOBI AVSONIS, AN-
 thol: Belgæ Insulensis
 uera Historia Romana seu
 Origo Latij uel Italicæ ac
 Romanæ Urbis è tenebris lon-
 gè uetustatis in lucem p^unta
 Liber serè in integra folia,
 tenuis, nouus & in membrana
 alba.

180 POLYBij Diodori Sicu-
 li, Nicolai Damasceni, Di-
 omysij Halictaræ Appiani,
 Alexand, Dionis, & Ioan-
 nis Antiocheni, Excerpta
 ex collectaneis Constanti-
 ni Augusti Porphyroge-
 net & (de uirtutibus &
 uitijs) Henricus Valerius
 stunc primò græcè edidit,
 latine uertit &. Liber ex cras-
 sus, & plusquàm in 4to foli-
 nouus, in membrana alba.

16 LEVISE, DE 44993 H³
 Imperadori Romani da Giulio
 Casare, tin'a Massimiliano.
 Liber in folijs 4. crassus, nec
 nouus, nec nimis antiquus, in
 rubro carmesin compactus.

17 DELLA OFFICINA
 Historica di Glio Felice
 Astolfi, libri IIII. Liber
 plusquàm in oct 4to folijs.
 duobz digit crassus, nec nouus
 nec antiquus sed mediocris in
 membrana alba.

29
~~18~~ C. SALLUSTI 533 C³
 pi, opera quæ extant, omnia.
 Liber in fol: 4to: nouus in me-
 brana alba.

19 C. SVETONII 3. V. S.
 Tranquillus, & in eum Com-
 mentarius exhibente Joan-
 ne Schieldio, editus quarta.
 Liber nouus in fol: 4to sat
 crassus, in membrana alba.

~~290~~ 294 **SVEYONVS TRACV**
 quilli XII. *Cæsares*. Liber
 medicis in fol. 4to rubro col.
 re coloratq; in membrana scripta
 sat antiqua.

~~297~~ 298 **CVELLEIVS PATER**
 culus, cum selectis variis
 notis. Liber novus in folis
 4to membrana alba.

272 **Historia Romanae Epi**
 tomæ: Lucij Julij Flori ad
 Vell. Patricij, Sex Aus. Victo
 nis. Sexti Rufi. Festi. Messale
 Crumini. Eutropij. Pauli Diuonij.
 Liber in fol. 4. novus, sat crasse
 in membrana alba. &c.

~~292~~ 293 **Historia Augusta**
 Scriptores v. *Ælius*
Spartianus, *Vulc. Gallicanus*.
Julius Capitolinus, *Trebelt*
Pollio Ælius Lampridius &c.
 Liber in fol. 4to novus, in
 membrana alba.

~~24~~ ³⁰¹ **Valerius Maximus** cu
 selectis, variis observationib;
 & noua recensione A. *Sto*
 sy. Liber novus & crispus
 in fol. 4to: membrana alba.

25 **Appiani Alexan**
 drini, *Quilibus Romanorū*
bellis *historiarum* *libris*.
 Liber antiquus, n̄ admodū cras
 in fol. 4. fortiter tabulis &
 alba pelle compactus. ad fi
 bulis.

~~261~~ ²⁶¹ **M. Minutij Felicis**
Octavii, cum integris om
 nium *Notis* ac *Commentariis*
 nouaq; recensione *Jacobi*
Ouzeti, cuius & accedunt
 animaduersiones. Accedit
 præterea liber *Julij* *Fre*
mici *Marcini* *V. C.* de *ex*
vore *profanarū* *Religionū*.
 Liber novus in fol. 4. non
 crispus, in membrana alba

27. *Historia D. Elzo*
Seiano Di Pietro
Mattei. Historiografo
del Re' Christianissimo.
Libri Italic: simpliciter in
crassam carta compactus nec
utrumcujus in 8 fol.
28. *C. IULII CAESARIS*
Commentariorum de bello
Gallico, Civili, Pompeiano
Alexandrino, Afric, Hispani-
cienti. libri in fol. 8. antiqui
fortiter compactus in tabul. &
Pelle alba, in fibulis.
29. *C. Iulij Caesaris quae*
extant ex recensione Fos-
Scaligeri. Libri novus
in membrana alba fol. 12.
30. *Iustini ex Trogo*
Pompeii historia fidelissima.
In eodem volumine. De Cur-
ty Rufi, historiarum M.
Alexand. Macedonis libri 8.
Libri antiquus in fol. 8. mem-
brana forti alba.
31. *L. Curtij de rebus gestis*
Alexandri Magni Macedonis
Regis historik. Libri antiqui
Subingr in fol. 12.
- 29^b
~~32~~ *L. Curtij Rufi historia*
Alexan. Mag: cum notis selec-
tiss. uariorum Raderi, Frein-
shemij, Soceny Blancardi.
2. libri novus in membrana
alba fol. 8.
33. *Diodori siculi his-*
torici clarissimi, bibliothecae
scu reum antiquarum, summa
bulosarum sed uberrimae historiae.
Libri antiquus membrana lib. 2
ingr in lacru in fol. 8.
34. *La seconda parte*
del biondo ridotte in compendio
per Lucio Fauno commenta-
rij Di Raphael. Libri medic-
is in rubro Carmetin, in fol. 8.
35. *Iustini Historici cla-*
rissimi, in Trogi Pompei 27.
libri antiquus de lacru in mem-
brana unid i folis 8.
36. *I Fatti dei Greci Di*
Xenophonte Tradotto per
messer Lodovico Domenichi.
Libri complex in fol. 8.

37 Libro Intitulato Aquila
uolante, di Latino in uol-
gari lingua, dal Magnifico
Messer Leonardo Arettino.
Liberi antiquus in membrana alba.
fol: 8.

38. XENOPHONIE della
uita di Circe' de' Perzi
Tradotto per Messer Lodou-
ico Dominichi. Liberi antiquus
in membrana alba fol: 8.

39 Ioannis Bodini
Methodus, ad faciliem histo-
riarum cognitionem. Liberi
mediocri in membrana alba fol: 12

HISTORICI OMNIS GENE- RIS ET NATI- ONIS MIXTIM

8.
RES BRASILLÆ
Imperat' M^o Comite' I.
MAVRSTIO Nafsonid'
&c. Comite'. Liberi in latin.
dine & longit. maximus sed
non ualde exasus. in membrana
alba:

28
PAVL' FOV'SS NO-
uocomentis, Episcopi Nuc-
cerini, uitæ Illustrissimæ ui-
rorem, Formis duobus ampho-
sa & proprijs imaginibus illus-
trata. Liberi maximus, cartis
ad tabulis albis.

29
4) **PAVLVS FOVVS NO-**
uocomensis, opera quot quot
extant omnia. Liber maximus
ad tabulis albis.

57
7) **COMENDI Historici**
Del Conte Alfonso Loschi
Vicentino Academico indonato,
Olimpico e Risiorito, il
Diacepo. Liber in integra
letra sed in crassus, membrana alba.

6 **Compendi Historici**
Del sig. Conte Alfonso
Loschi 2. Liber mediocris
in membrana alba fol: 4to.

21
7) **FAMIANVS STRA-**
de Romani, e Societ. Jesu. Do'
De Bello Belgio: decas II.
Liber magnus et simpliciter
in compactus, talte in carta
nec circumscriptus.

8) **FAMIANVS STRADE**
Romani e Societ. Jesu. Do'
De Bello Belgio Decas I.
Liber simpliciter in carta com-
pactus in fol: 4to. 8.

9 **MEMORIE DEL CAR-**
dinale Bentiuoglio. Liber
simpliciter in carta compactus
in folio 4to

10 **HISTORIA DI ISAAC**
DR A del Cardinal Bentiuo-
glio. Liber in lettera simpli-
citer in carta compactus nec circum-
scriptus prima.

115
11) **HISTORIA di Fiandri-**
a del Cardinal Bentiuoglio
parte prima. Liber simpliciter
compactus in fol: 4to.

12 **HISTORIA DELLE**
VERRE Civil: Di Francia
Del Samla. Liber in fol: 4to
in rubric Carmesin compactus.

13 **HISTORIA DELLE**
VERRE Inuestine e delle
riustioni di Francia libri
Sette, Del Signor Pietro Mar-
ti. Liber mediocris in fol: 4to
in membrana alba.

14. *Historiarum Gallie*
ab excessu Henrici IV libri
Octo decim. Liber magnus
Sed simplicitate compactus in carta
15. *Enormita Inaudite* nua
na metum usque in huc con-
tra el Doloro del P. Apostoli-
ca Sede Romana. In duo
libri intitolati. Liber in fol.
4. tenuis, simplicitate compactus.
16. *Frozzardus & Comina-
us*, duo nobilissimi Gallicae
rerum Scriptores; Liber novus
in membrana alba folio 12.
17. *A. sua Santita per*
D. Giovanni Chiurazero
& Carrillo Ambasciatore
Di Sua Maesta Cattolica
Contro la preensione Del
Vescovo Di Lamego. Liber
in fol. 4. Simplex & valde
tenuis.
18. *Lusitania Liberata* ab
minu (Arrellanorum Dominio
restituta Legitimo Principi
Sereniss. Joanni IV. Lusitaniae.
L. Duci. Liber medius in in
4. egra folia, bene in pelt. com-
pactus, rubro colore coloratus.
19. *Lusitania vindicata*
Libellus parvus in fol. 12. in
rubra carta compactus.
20. *Historia Delle Guer-
re civili*, de gli ultimi Tempi
descritta dal Conte Maiolino
Disaccioni. Liber in fol.
4. sat crispus, Sed simpli-
citate in carta compactus nec unum.
21. *DEL MERCURIO*
Ove, Historia De' correnti
Tempi Di D. VITTORIO Si-
xi. Consigliere Eleemosinario
Tomo Secondo. Liber crispus
in fol. 4. bene compactus in
membrana alba.
22. *IL MERCURIO* Ove
in Historia De' Tempi Occiden-
ti di D. Vittorio Sici.

23 DEL MERCURIO DI
D: VITTORIO SIRI TOMO
Secundo Libro Terzo. libro
in fol. 4. amplexibus compactus.

24 IN MERCURIO DI
D: VITTORIO SIRI TOM: III.
Libri medioris bene compactus
in membr' alba, in fol. 4.

25 Rivoluzioni Di Catalo-
gna diuise in quattro libri.
Libri in folio 4. manus tenius
in membrana alba

26 LAS OBRAS y. Relacio-
nes De Ant. Perez Sel.
ordenio de Estado, que
fue del Rey de España
Don Phelippe II deste nom-
bre. Libri sex nouus. in mem-
brana alba, in fol. 8.

27 Historia del Regno de Jori
nella spagna disotto ò uero Del-
xaguisto della spagna. Occupa-
ta Da Mori, quarta parte del
P. Bartolomeo De Rogas is.
liber alla ligatura rustica in fol. 8.

28 HISTORIA. del Regno De Jori
terza parte. alla ligatura rusti-
ca in folio 8.

29 Historia Del Guicciar-
dini, libro grande in folio 4
in rubro carmin.

30 Idem ligato ala rustica fo 4.

31 L' Gloria Delle
Guerre civili D: Inghli-
terra Ira le due' Cata' di
Lancastro, e York, scritta
in tre uolumi. ligato alla
rustica, folio 4.

32 Imago Regis Caroli in
illis suis arumis & solitudi-
ne. Libellus nigèr in fol. 12.

33 Nicolai Sanderi, de Ori-
gine ac progressu Schismatis
Anglicani libri tres, liber an-
tiguus in alba membrana, fol. 8.

34 Joh. Ludouici Gouesfridi,
historica Comica, de' quatuor
Monarchy's, à principio mundi ad
hæc usq; tempus cu' emblematis.
Libri magnus in integra filera fo-
tice compactus. albus. Germania.

35. Istoria del Concilio di
Trento parte Secunda, scritta
dal Padre Sforza Pallanici-
no, Soci. Jesu. Libri nouus &
magnus, in integra filera, albus.

36 Idem parte prima in eadem
quantitate & qualitate.

37 Historice Concily Tridenti-
ni libri octo. libri medioris
in membrana alba fol. 4.

- 37
~~38~~ Jo: Petri Lotichij rerum Germanicarum libri LV. libri novus & magnus in integra filia albus: undè colore coloratus.
- 38 Joann: Petri Lotichij rerum Germanicarum pars secunda, prima in minori quantitate quam prima alia in ligatura per omnia dicitur tam secundum quantitate quam qualitatem.
- 40 Genealogia Imperatorum, Regum, Principum, Comitum, Baronum & Dynastiarum Germaniae totius Orbis christianae. C. I. H. REYSNERI. libri magnus per omnia talis sicut de precedentibus.
- 41 Annales rerum Belli domique ab Austriae Hasburgicae Gentis Principibus, a Rudolpho primo usque ad Carolum V gestarum, ex optimis Authoribus congruenter per Gerardum De Roo: libri similiter in integra filia non crassus.
- 42 Joann Sleidam de statu Religionis & reipublicae Carolo Quinto, Cadavere Commentariorum libri XXVI. libri fortiter compactus cum fibulis, albus & in fol: 8.
- 43 Josephi Riccii Brixiam Civium Regularis Congregationis Somasche De Bellis Germanicis libri decem. Liberi fortiter in rubro (Carmesin) in folio 4.
- 44 Historia belli Hussitanae libri Germanicus tenuis in folio 4 membrana olim alba, id membrana
- 45 Alberti Fridlandi Perduellionis Chaos, sive migrati animi Abrissus. Liberi in folio 4. recte per modum Calendarii, sine membrana.
- 46 Historia della vita d' Alberto Valstain Duca di Friuland, libri tantus sicut percedens, in folio 4 carta curvata picta.
- 47 De Saggi d' Historia del sig. Pietro Tomo parte minima. libri duobus digitis crassus fortiter in rubro Carmesin, folio 4.
- 48 Dell' Historia del Conte Galeatze Gualdo Priorato parte Terza. Liberi per omnia uti precedentibus & in rubro Carmesin.

HISTORICI PANNONIAE ET ORIENTALI VM.

1 Marci Query Boxhornii

historia Vniuersalis Sacra & profana, à Christo nato ad Annum usq; cōsolida, in qua Illustrium Gentium ac Principum Originēs, res gestae, variæ mutationēs in Ecclesiâ & reipublica traduntur. Liber nouus, crassus in membrana alba fol. 400.

2 Del Compendio Dell'istoria Del Regno Di Napoli prima parte. Liber tantus uti præcedens in rubro Carmesin.

3 Le Rivoluzioni Di Napoli descritte dal signor Alessandro Giraffi. libro alla ligatura rustica in folio 8.

4 Di Cambrai Fatta à tempi nostri in Italia. dal M. Andrea Mocerio. Liber mediocris, in membrana alba fol. 8.

5 Delle Historie De Suedi tempi di nasale Costi parte prima. Da M. Rouan Carlo Saxacem. Liber mediocris in membrana alba, folio 400.

6 Historia Della Sacra Real Maestra Di Christina Alessandrina Regina Di Suedia &c. Del Conte Galeazzo Guado priato. Liber nouus, tenuis in membrana alba. fol. 4.

7 Christiani Adolphi Shullemi Historie nostri temporis ab Anno M. DC. LII. id est continuationis Adolphi Braheoli, pars prima, in qua Suedia Germaniae in S. R. Imp. Circuli Electores, aliq; Principes, cum singulorum religio nib; describuntur. Liber nouus, in membrana alba folio 8.

8 Idem, de rebus bello & pace per Europam & Imperium Rom. gestis, recte tantus & talis uti præcedens.

9 Christophori Adami Ruytelii historia Vniuersalis. Liber nouus, albus, in fol. 8. uti præcedens.

10 Historia Vniuersalis ab Orbe Antico usq; ad Annum 1. 6. 5. 7. Liber nouus, in membrana alba, in folio 8. tenuis.

11 R. P. F. Gabrielis Bucelini Historie Vniuersalis Auctario Sive Decreti Historici pars secunda. libellus nouus, parvus, albus, in folio 12.

12 Idem, eiusdem Auctoris, plura omnia tantus.

13 Fragmenti Historici Della Giudea di Candia. Liber mediocris in rubro Carmesin, fol. 8.

14 Hugo Grotius de manili; Seno & P. Mezula de Manib; libellus parvus, nouus, albus in folio 12.

15 Editio noua Axiomatum Oclensmicosæ, à Georgio Richiero complectata. Liber mediocris in folio 4. membrana alba. 3 digiti crassus.

- 16 Appendix ad regulas Historicas continens nouum Axiomatum centurias tres, salus prioribus editionibus. Colligebat Geor-
gio Richtero. Liber scriptus in membrana alba. fol. 4. ^{De} ^{hunc librum} ^{numm.} ^{infra}
- 17 Andrea Maximilian Fredo Castellani Lepolionensis, gestorum populi Poloni, sub Henrico Valera Polonorum postea reuo Gallicis Regi editio secunda. liber nouus, paruus albus in fol. 12. ^{De} ^{hunc librum} ^{numm.} ^{infra}
- 18 Ioannis Baptistae Vozii rerum Venetarum libri IV. libellus paruus in rubro Amasini. fol. 12.
- 19 Della Venetia Citra nobilissima descritta da M. Francesco Sansouino. liber antiquus & semelacti in membrana antiqua & lactea alba. fol. 4.
- 20 Dissertatio de successio- nibus ac mutationibus Imperio- rum ac familiarum, necnon de iudicia inuicem Imperatoris Romani, statuumque reuolucio- nis. alba quaeq, ^{De} ^{hunc librum} ^{numm.} ^{infra} ^{basia} ^{confusa} ^{ac} ^{conspici.} Ge-
orgii Ludouici Lindem-
Spix. Liber medicus in membra-
na alba, tenuis in fol. 4.
- 21 Vita Di Francisw Maxi-
a di monfeltero della Ronera
1111 Duca de' Verino descritta
da Gius Battista Leoni.
liber medicus, in membrana alba
fol. 4. tenuis.
- 22 Rerum Moscouitarum
Commentarij. libri medicus in
membrana alba. filena integra
tenuis. ^{De} ^{hunc librum} ^{numm.} ^{infra} ^{And. Max. Fredo.}
- 23 ^{De} ^{hunc librum} ^{numm.} ^{infra} ^{And. Max. Fredo.}
- 24 Chronica Testozum in Eu-
ropa singularium à Paulo
Diasecio Eppe Radmishenti.
liber nouus in integra fil. in membra-
na alba.

- 25 Liber magnus, antiquus &
laet, continens tribus Tomis, in
Primo Tomo tractat de origine
legibus, Primis libris disciplina
civica 2. In secundo. Summ de
ultra opuscula de rebus Turcis.
In Tertio Tomo, describitur
virtus Scandinogeg, mores
res, gesse &c. Auctores sunt
plurimi. Philippo Comicesus,
Sabelicus, Iacobus Fontanus
& multi alij.
- 26 Rerum Historia del Ma-
gnanimo & Valeroso Signor
Georgio Adristo detto Scandri-
begi per Pietro Rocha
liber antiquus in membrana alba
folio 8.
- 27 Rerum Hungaricarum
Scriptores varij Historici Geogra-
phici, ex ueribus pleriqz de id
fugientibus ditibus reuocati
Auctores ceteros pagina à prefatio-
ne prima. Liber in integra filena
membrana alba: medicus
- 28 Antony Bonfinij rerum
Hungaricarum decades quatuor.
liber magnus, in membrana alba.
- 29 Francisci Forgach de
Gymes, de State Reipub. Hunga-
rice. Liber manuscriptus in inte-
gra filena, membrana alba ut uisus.
- 30 NICOLAI ISTUAN
FI Pamoni historiarum de
rebus Ungariis libri 34. Liber
magnus in membrana alba.
- 31 Annalès Ecclesiastici
Regni Hungariae Austrore Mel-
chiore Inchofer Soc. Iesu
Comy. Liber nouus in membra-
na alba integra, & confus. in ad e.

- 32 *Archilaurus Strigoniensis* e
lauris duodevigintiaginta fl.
lmo & Rndm^o eius Ecclesie me-
tropolitanae Szigys unsecta: libell^o
in 8 folio parvus sine membrana
- 33 *Historia della Transilvania*
Racolta Dal Cavalier Ciro Spori-
toni. Libri in rubro armasia in
foli. 4. tenuis.
- 34 *Historia rerum gestarum inter*
Ferdinandu & Joannu Ungarie
Reges, libellus novus, parvus in
membrana alba foli. 12.
- 35 *Disquisitio historico-Politica*
de Regno Hungarie Autore Mar-
tino Schödel. Libel mediocris in
membrana scripta in foliis 4. tenuis.
- 36 *Imago Illustris omnis Nicolai à*
Leoni Armati & *Præfati Sigethi*
ad aliquos Episcopos, & historiam
Sigethi. Libel tenuis, & anti-
quus in membrana simpliciter scripta
foliis 4.
- 37 *Il Turco vincibile in Ungaria*
con mediocris aucti di Germania
discordo. Libellus Antiquus, par-
vus in foliis 8. & membrana alba.
- 38 *L' Ottomano di Lakaro*
Sorando. Alla Santità Di nostri
Sig: Clemente VIII. libellus medi-
ocris, tenuis, in membrana alba foli. 8.
- 39 *Il Turco vincibile in Ungra-*
ria con mediocris aucti di Germania
discordo. libellus tantus uti quæ
in foli. 8. membrana alba.
- 40 *Rövid Magyar romica sok*
rendbeli fö *Historias Könyvek*
ből, nagy Szorgalmatosságal
tegyet, irattat Pethö Ger-
gebytil. Libel simpliciter in
in crassa carta compactus in foli. 4.
- 41 *Idem*. manu scriptus, publicè in
alba membrana noviter compactus.
- 42 *Rerum memorabilium in Dama-*
ria sub Turcarum Imperato-
ribus, à Capta Constantinopoli
usq; ad hanc ætatem nostram
belli militiæ gestarum duntaxat
Autore recentioris Nicolai Re-
usulvi. Libel mediocris, in membra-
na hebraice scripta. foliis 4.
- 43 *Martini Feileri opus de Reg-*
no Hungarie & Civitatibus in
eo munituribus, & prædicatis.
Libel Romanicus novus in mem-
brana alba foli. 8. & ceteris coloribus.
- 44 *La Guerra D' Arela Fla-*
gello di Dio. Da M. Alemanio
Fino. libellus antiquus in mem-
brana alba foli. 8.
- 45
- 46 *Il Regno De gli Slavi Hng-*
ari Corramente Detti Schi-
uoni *Historia* di don Maur
Oxim Raues Abbate Melitense.
libel in integri & clara in ualde
crassus, antiquus in membrana scripta.
- 47 *Memoria Regum & Ducum*
Regnum Dalmatia, Croatia
& Slavonia nichata ab ori-
gine sua usq; ad Spm^o formi
i 162 Autore *Georgio*
Ratkay. Libel novus decora-
tus in membrana alba tenuis
in clara in Ungra.

- 48 *Historiarum Compendium, quod incipiens à Nicephori Imperatoris à Petrius obitu, ad Imperium Joannis Comneni pertinet. A Joanne Petro galate Sulistke. Liber medicus non crassus, in membrana alba folia integra.*
- 49 *Annales Sultanorum Orhanidarum à Turis. Sua lingua scripti. Joannes Leondarius latine redditis illustravit. Liber novus, in integra folia, tenuis & in membrana alba.*
- 50 *Chronica Dell' Origine e progressi della Casa Ottomana Composta da Sadrino Turco Excellentissimo historico in lingua Turca. parte prima. Liber novus, in membrana alba folia 40.*
- 51 *Vitæ & Icones Sultanorum Turcorum Principum, Persarum, aliorumq; Illustrorum horum heroumque ab Osmane usq; ad Mahometo II ad vivum ex antiquis metallis effusa. Liber medicus, sed crassus in rubro carmine folia.*
- 52 *Viaggi Di Pietro Della Valle il pellegrino descritti da lui medesimo in lettere Familiari all' orator suo Amico Mario Schipano La Persia parte prima. Liber novus, in membrana alba fol. 4.*
- 53 *Idem, eundem, pars secunda.*
- 54 *Viaggi Pietro della Valle il Pellegrino con minuto ragguaglio et divisi in tre parti, cioè La Turchia La Persia et l'India. Liber novus in membrana alba folia 4. sed crassus.*
- 55 *Suegliarino che mostra alla Christianita opere gionta l'hoza opportuna di muoversi contro la potestà Ottomana. Liber novus in membrana alba folia.*
- 56 *Historia della Guerra fra Turchi & Portiani, descotta in quattro libri da gliu Tomaso Mikadoti, libro alla ligatura rustica in folio 8.*
- 57 *Turcarum epistolaru, rerum & dinortoru Aushard libri. v. ex recensione Nicolai Reusnæi Lectori Sc. Liberi, tenuis in membrana alba folia 40. sed crassus.*
- 58 *De Turcarum Origine ac immensissima eorum in Christianos tyrando, Dege uij, per quas Christianam Principes Turcas profligant & vincunt. Auctori Joanne Ludovico. Libelli in folio 12, novus in membrana alba.*
- 59 *De Turcarum moribus Optome, Bartholomeo Georgiculis peregrino Auctore. Libellus parvus & antiquus in folio 12. novus in membrana alba.*
- 60 *Rerum in Gallia & Belgio, potissimum Ungaria, quibus Turca, Sylvania, Turcia, Polonia, Danubia, Italia, Hispania, ab 1592 Europe Regni & Provinciarum ab anni 1594. In folio usq; ad annum 1596. gazarum. Auctori Tomasi III, opera de Rudow D. M. Jansonij. Dombasii fuit. Liber antiquus & levis in folio 8. membrana scripta.*
- 61 *Idem. Tomus Secundus, continet quam quidam, etiam in folio 8. nisi quod levis, in membrana alba.*
- 62 *Applauso Arabicis, alla Sacra Maestà del Reugardissimo Imperator Leopoldo, per opera & studio di Lorenzo de Chureliche. Libellus novus decoratus, in membrana alba folio 8.*

- 63 De Bello Tartarico historia
Auctore R. P. Martino Martini
Svidentino, Societ. Jesu. libellus
parvus, in foliis. pelle nigra.
- 64 Martini Martini Sviden-
tini à Societ. Jesu Sinicae his-
toriae Decas prima: res à gen-
tibus origine ad christum natum
in extrema Asia, hinc magnus Sina-
rum Imperio gentes complexa
liber novus, non crispus, in foliis
membrana alba.
- 65 Historica relatione del gran
Regno della Cina, divisa in due
parti, nella prima si tratta. Del
P. Alvaro Semedo Portoghese
Societatis Jesu, ligato alla legatura
russica, in fol. 4.
- 66 De Scriptoribus non Ecclesias-
ticis, Graecis Latinis, Galicis, pri-
morum gradum in quinq. Theatris
publicis Philosophis, Poetis, his-
toris, Oratoris, Criticis. Jacobi
Paddy Academici Duogliati.
Liber in integra filera, legatura russica.
- 67 Eundem Jacobi Paddy, de
Scriptoribus Eccl. Tomus secundus
in illa quantitate, quia prior & ligatur
russica.

POLITICI

- 1 THE SAVRVS POLI-
ticorum Aphorismorum repetita
lectionis, divisus in tres partes
et. Auctore Jo: A. Chokier
de Suxlex. Liber in integra
filera, membrana alba non crispus.
- 2 Sauri Romani Imperii
Dox, varijs olim constitijs agi-
rata, nunc demum medullitus
discussa. ad binas Hypotheses
reducta &. Liber in filera
rennis, in membrana alba.
Auctore' Caramele.
- 3 Il Perfetto Ambasciatore
transportato dall Idioma Spag-
nolo, & Francese' nell' Italiano
per MUTIO LICCATO. Liber
in fol. 4 alla legatura russica.
- 4 Strauaganze nouamente
seguite' del christianissimo Regno
di Francia Oueso Excepti del
politicismo. Colle' anteriori posse
Del Cardinale Pietro Paolo
Fovelli Da Urbino. in fol. 4
ligato alla legatura russica.
- 5 I D Dio operante Auctore
Tomaso Roccabella. Liber
crispus in fol. 4, alla legatura
russica.
- 6 Discorsi Politici Di Paolo
Paruta, nobile Vindiano, (Aut-
libre' è Procurator di San Marco
Liber in fol. 4. membrana alba
non ad crispus.
- 7 Tutte le opere di Nicolo Marti-
auelli cittadino & Secretario Flo-
rentino diuis. in 7 parti. Liber
crispus, in membrana alba fol. 4
medioris.

8. *Commentariorum de Regno
ut gwis Principatu, rege &
tranquille adminiftrando, libri octo
aduersus Scio: Malthiauellu Flo.
rentinu. Libr. in fol. 12 membrana
alba, medius, unidi colore coloratz.*
9. *Euidencia Causa Bohemica,
quia Ferdinandi II. Regis legi:
tima abdicatio, de Ferdina Pala
tini iuxta Electio breuiar de:
mon. Brata*
10. *Discorsi del Signor Scipi-
one Ammirato sopra Cornelio
Tacito. libr. in membrana
alba folio 4. medius.*
11. *Discorsi sopra Cornelio
Tacito*
12. *Tacito del Marchese Malvezzi
e Virgilio. Libr. in rubro Ar.
metin. fol. 4. 1/2 digito crasus.*
13. *Astrolabio di stato da rac-
cogliere le uere dimensioni de'
sentimenti. Di Cornelio Ta-
cito ne gl'annali o sia istru-
zione di Raffaele Dalla Tor-
re ad oratio suo figliu. lib.
bani compactus in membrana alba
folio 4. unidi colore coloratus.*
14. *Al Ministro di stato con il
uero uso della politica moderna
del signor de Silhon parte
seconda, trasportato dal Fran-
cese per Mutio Siccatta: libr.
in membrana alba fol. 4. n. crasus.*
15. *Ministro di stato, che la
cognizione della morale è una
preparazione necessaria per la
politica di stato. Libr. in rubro
Armetin. folio 4. n. crasus.*
16. *Frattemimenti civili del molto
Rido Pore' e Maestro F. Vincibio
Venanti D'Anona, minor anno
mali. Di S. Francis. Libr. in
membrana alba fol. 4. tenuis.*
17. *Giuditio Politico sopra
la uita di Luigi XI Re di
Francia, del Signore Pietro Mar-
tei. Libr. in membrana alba
folio 4. tenuis, unidi colore coloratus.*
18. *Proposizioni ouero Consi-
derationi in materia di cose
di stato sotto titolo di Au-
erimenti civili & Concetti
Politici. Di M. Francesco Guic-
ciardini. M. Gio. Fran. Sottini
M. Fran. Sansouini. Libr.
similiter in membrana alba fol. 4.*
19. *Il nouissimo Passa Tempo
politico Historico & Economico,
di Eugenio Raimondi Presci-
ano ordinato sotto à i suoi
proprii capi, quali uisengoro
Libr. in fol. 4 alla ligatura rustica.*
20. *Amimorum in Europa & uicina
Atra motus, de' Sueuii Delli motu
in Polonia. Autore Alla De' Gab-
riels. Libr. penè nouus, in membrana
alba folio 4. duobz digiti crasus.*
21. *Iusti Lipsi Politicorum sine
civili doctrinae libri sex, qui in Prin-
cipali maxime spectant. Libr. medi-
uus in foli membrana alba, de fol. 8.*
22. *Il Consigliere di stato, trans-
portato dal francese per Mutio
Siccatta. Libr. adme nouus unu
digito crasus, membrana alba fol. 4.*
23. *Eclaircissement de quel ques
difficultez Touchant L'Admini-
stracion Du Cardinal Mazarin.
Libr. tenuis, in membrana alba fol. 4.*
24. *Intrichi del nostro tempo
ouero Eccezioni Politiche unu
le Regole Evangeliche, Autore
Vox Populi. Libr. tenuissimus
ligato alla ligatura rustica.*

25. *Manuale Politicum christi-
anum, de ratione status, seu Po-
litiarum Auctore Wilhelmo
Ferdinando ab Efferen. libri
medietas, duobz digitis crassus in mem-
brana alba fol. 4.*
26. *Mimicriam Cardinalis Richel-
ij & Mazarini, ad observatio-
nibus politicis. libri crassus in mem-
brana alba semilactea, foliis 8.*
27. *Ministerium Cardinalis Maza-
rini ad observationibus politicis
ab Anno 1645. usq; 1652. libri
duobz digitis crassus in membrana alba
novus.*
28. *Artes reconducere regendi res
publicas & dominandi, Auctore
Dionisio Cascentio. 9. or-
libellus novus, parvus in fol. 12. mem-
brana alba.*
29. *Pietra Del Paragone Poli-
tico Scatta dal monte Darnaso
Di Francesco Boccabini. libri
parvus in fol. 4. alba ligaturus m-
p-
p-*
30. *Avviso, Di Darnaso nel quale
si racconta La povertà è mis-
eria, done è giunta La Republica
di Venetia, & il Duca Di Savonia
per Valerio Fulvio Sansovino
libellus, in fol. 4. ro. ligaturus alba ligaturus
sufficia.*
31. *De Ragguagli Di Darnaso
Del Signor Graziano Boccabini
Romani centuria prima: libri
duo novus, sex crassus, alba, in fol. 4.*
32. *Itacarium Politicum, in quo
quid agendum sit, à Principe &
quid cavendum accurre presentibus
Auctore Ambrosio Marliano
liber, tantus & talis, uti. quidone.*
33. *Art. Clampanius, De Arcanis
rerum publicarum iterato. libellus parvus à
Joanne Pruvius. liber in rubro cor-
ru, sex crassus in fol. 8.*
34. *Historia Oculis prudentia
Observationibus historiarum politicarum
quoniam clarissimi Matthia Bernegger
libellus in fol. 8, membrana semilactea*
35. *Il Ciro Politico Di Filippo
Maria Bonini Genovese. libellus
in rubro corru in fol. quatuor. 12.*
36. *Aphorismi Politici & militares
L. Dandei expliciti mille & amplius
exemplis. libellus novus sex crassus
in membrana alba foliis 12.*
37. *Georgy Acary Erenkely L.
Baronis Hohenecy, Scianus, seu
de principibus Regum ac Principum
omniū rerum negotiorum. libellus
novus in membrana alba fol. 12.*
38. *Fasciculus Sententiarum ex sen-
tis divinatorum quorundam magnitudinis
otio afflictivum collectus. à Comite
Adamo Foxgack. de Gyms.
libellus parvus, novus, albus, in fol. 12.*
39. *Entretien du Sage Mimis-
tre D'Etat sur l'Egalité de sa
conduite en fauveur & en disgrâce
libellus parvus in nigra corru fol. 12.*
40. *Observationes politicae super
implis Gallie moribus libellus
parvus, & tenuis in membrana alba fol. 12.*

MILITARES.

1. Franciscus De Marchijs Bononiensis. Libri magnus, mens delineationes continens. in integro folio.
2. La Fortificatione Guardata Difesa & espugnatione delle Fortelle. Experimentata in diverse Guade del Cavaliero Franc. Jesuini Da Ceima. Libri magnus in integro folio, in rubro Cornasin.
3. Architectura militaris, Authore Andrea Cellario. Libri magnus in integro folio, in ligatura ruffica.
4. Architectura Militaris, Authore Daniele Speckle. Libri magnus Romanicus, cuius medietas est manuscripta, in integro folio, membr. alba.
5. Matthiel Dögen. Architectura militaris moderna. Libri magnus in folio, membrana alba.
6. Dell' Arte militare libricino Di Hieronimo Curaneo novarese libro primo. Libri semivivus in membrana alba fol. 4. è crassus ultra.
7. Florilogium Fortificationum Imperitium, Authore Christophoro Myhus. Libri novus Romanicus in membrana alba. longus in uno latas.
8. Christophori Cottnagels Mathi Prof. Publ. Manuale Architecturae militaris in Belegung Der Awtoris. Libr. Romanicus oblongus, quasi in fol. 8. ligatura ruffica.
9. Gerard melder van de Fortificatie en Bataillons Etc. libri novus in folio 8. membrana alba.
10. Kriegs Kunst zu Fuss, Authore Joanne Jaws von Ballhausen est libr. Romanicus qui dicitur acies per dirigere, in integro folio ligatura ruffica. Romanicus.
11. Kriegs Kunst zu Pferd, Davin, non gelehrer werden, die Fundamente der Kavalley in vier Theilen: Als in Landierli, Rühr, Sporen Arabiner, und Tragonli. Authore Joanne Jaws von Ballhausen Libr. Romanicus tunc & rubi no. rior.
12. Arte Militare Terrestre & Maritima Secondo la ragione & uso de' più valorosi Capitani Antichi & moderni. Già descritta & divisa in quattro libri, dall' Illmo Signor Marco Sarmozoniano Conte di Belgrado. Libr. in integro folio tenuis, in carta rubra.
13. Il Seminario De' Governi di Stato & di Guerra di Provlamo Franchetta da vorigo. libri in integro folio, magnus in membrana alba.
14. Iusti Lipsi Saturnaliu Romanorum libri duo, qui de' gladiatoribus editis ultima & castigatissima ad aeneas figuris. Libr. in integro folio membrana alba.
15. Fuocina di Marte nella quale con mirabile industria & artificiosissima tempra. Autori Contentati nel presente Volume. Carichi militari, di Fra Lelio Braccaccio Cavalier Gerostimitano Regole Militari. Il maestro di Campo Generale. Specchio di disciplina Militare del Conte Paolo Pallucci. Ferragio Basso. Di Gio Battista Colombini. Libr. in rubro Cornasin in crassus in folio 4.
16. Il Mastro di Campo Generale di Giorgio Basta Conte D' Hugi. Libr. germanus in membrana alba fol. in 8.

- 17 Cl. Salmasy de re Militari
Romanorum liber. opus posthu-
mum. Liber novus in carta aspera
ni 4to.
- 18 Discorso sopra la Necessita
& utilita Dell Architettura
militare di Pietro Sardi Conse-
crato mo al Principe di Savoia.
Libellus tenuis in membrana alba. 4
- 19 Avvertimenti in Fazioni di Guer-
ra, di Bartolomeo Pellic-
ciari da Madonna. Liber te-
nuis in membrana alba scripto.
- 20 Commentarij del Signor Biagio
Montuk.
- 21 Henrici Ravouij Communis
vici Militaris.
- 22 Sensi Civili del Co. Maidino
Bisaccioni.
23. Cassicum Novi Hambalis
- 24 Gallea Martis. Christophori
Lachnerij. f
25. Vallo pertinente a Capitanio
Baptista Tomeseno.
- 24 Gallea Martis uti supra.
- 26 Vegetij opera
- 27 Theatrum Machinarum novum
Georgij Andreæ Pöckler.
- 28 Quaedam Machine militares in
nu scriptae.
- 29 Fortificatio Juxtingoh, opera
Pivieristica.
- 30 Archelei, opus pivieristicae in
eadem Architectura militaris Authore
I. Etard De Dax-le-Duc, in ead.
Artifices Defen & diules in
Abrumensis de Guerd. Libri in
folio, membrana alba. sed magis.
- 31 Corona & Palma militare Distri-
ctiglicia & Fortificationum, ducta
Strenuo Alessandro Capo Bianco
Vicentino. libri in folio alla bignone
nylica.
- 32 Artis magna Artilleria pars
prima Auctore Casimiro Siemius
Wies.
33. Praxica Manuale Dell'Ar-
tiglieria. Dove si tratta dell'ac-
celleranda & origine dell'Arte
militare & delle Machine usate da
gli antichi. Libri in rubro (Carta
ni fol. 4.

GEOGRAPHI ET COSMOGRAHI

- 4 Guil. & Ioannes Blaeu. Theatrum Orbis Terrarum, sine Atlas Novus pars Quarta.
- 5 Guil. & Ioannis Blaeu Theatrum Orbis terrarum sine atlas novus pars tertia.
- 6 Idem de m. ead. quantitate per omnia pars 2.
- 7 Theatrum Orbis terrarum sine Atlas novus, in quo tabulae & descriptiones omnium Regionum editae à Guiliel. & Joanne Blaeu. Liber maximus uti & reliqui quatuor.
- 8 Novum ac magnum verbum Belgicae Regiae ad presentis temporis Latine expressum, à Joanne Blaeu. Liber maximus.
- 9 Novum ac magnum Theatrum verbum Belgicae liberae ac foederatae, etc. expressum à Joanne Blaeu.
- 10 Theatrum Orbis terrarum, Authore Abrahamo Ortelio. Liber magnus.
- 11 Archontologia Cosmica Joannis Laurentii Dorostedi. Liber magnus.
- 12 Cosmographia universalis libri VI Authore Sebastiani Munsteri o.
- 13 Regnum Congo cosmographice descriptum. Authore Augustino Pisono. Liber Germanicus magnus.
- 14 Geographia cioè descrizione universale della terra partita in due volumi di C. Tolomeo.
- 15 Descriptionis Ptolemaeae augmentum sine Occidentis notitia bene Commentariis illustrata, studio & opera Cornelii Wyreliet summi.
- 16 Orbis lusus, pars prima tenetus Geographicius Authore Matthiae Dischoffer Soc: Jen.
- 17 Le Relationi Universalis, di Giovanni Botero Benese, divise in sette parti. in rubra Cartina.
- 18 Le Relationi Universalis di Giovanni Botero Benese, divise in sette parti. in alba membrana licca. in 4to.
- 19 Isaaci Vossij Observaciones ad Pomponium Melam de situ Orbis. Liber novus in 4to.
- 20 Leonis Allatii de mensura temporum antiquorum, & praecipue Graecorum, calculatio.
- 21 Guilielmi Blaeu, institutio Astronomica, de usu globorum & Sphaerarum Celestium ac Terrestrium. duabus partibus adornata. Liber novus in 8.
- 22 Philippi Ruari introductio in universam Geographiam tanquam nexere quod non libri VI. tabulis aeneis illustrati. Liber novus in fo. 12.
- 23 La prima parte del Rexu Doue, à Tratta 1^a Ordine, delle Provincie, delle Città nuove in quel Paese edificata. etc. Composta da Pietro Ceza, Liber crasso in 8.

- 22 India' Occidentalis historia
in qua prima pars Regnum In-
dum de rebus, situs, incolarum mores
et usages et Continentia breuiter ex-
plicatur, ex varijs Auctoribus
collecta opera & studio Cyp-
rianus Ensl. lib. r antiquus in 8.
- 23 Mores, Leges & ritus omni-
um gentium, per Joannem Boemum.
liber parvus in 12.
- 24 Idem de ead. Joannes Boemus.
- 25 De Imperio magni Mogolis,
sive Indiae ultra Commentarius
à varijs Auctoribus unguibus.
libellus parvus in 12.
- 26 Dictionarium Historicum
Geographicum Poeticum, Auctore
Abolo Stephano.
- 27 Theatrum vitae humanae omni-
um vitiorum, quae in homine
cadere possunt, bonorum atq; ma-
lorum exempla historica Ethice
Philosophicaeque praeceptis accommo-
data & in 218 libros digestum
comprehendens; opus à Platone
Syrossthenes inceptum & à
Theodoro Quingero fini-
tum. Liber magnus novus.
- 28 Magnum Theatrum vitae
humanae hoc est rerum divi-
narum humanarumq; Syntag-
ma Catholice Philosophicum
historicum & dogmaticum ad ma-
nim Zolyanthae universalis li-
brum Auctore Laurentio
Beyerlinck. Liber novus magnus.
Tomus Septimus.
- 29 Idem eundem Auctoris Tomus
sexus, tantus et talis uti pro-
- 30 Idem Tomus Quintus.
- 31 Idem Tomus Quartus.

- 32 Idem Tomus Tertius.
- 33 Idem Tomus Secundus.
- 34 Idem Tomus primus.
- 35 Idem Tomus Octavus.

POETÆ LATINI

- 1 Maphæi S. R. E. Cardini
Barberini nunc Urbani P. P.
VIII Poëmata. libri in rubra
purpurea decoratus in 4to.
- 2 Jacobi ALSTPIS Tomasi
sive Petraracha, rediuitus
luna Omne.
- 3 Emanuelis Thesauri Elogia
& Carmina. Libri novus in 4to.
- 4 Victoria Sarkandigetana
Georgio Comiti Frimio, & alij's
quibusdam Regni Erzeri, sus
uoribus dicantata à Friede-
rico Latomo F. libellus tenuis in 4to.
- 5 Centuria Chymica, hoc est
Tractatus Aureus de lapide
Philosophorum carmine inscriptus
ab Authore Anonymo.
- 6 Homeri Odyssæa Metaphras-
e Raphaelis Volaterani quam
diligentissimi excusa in 8.
- 7 Homeri Odyssæa eiusdem Ba-
rathomyomachia, hymni aliqz
eius opuscula, seu catalecta. in 8.
- 8 Homeri Ilias, seu potius omnia
illius que extant opera. in 8.
- 9 Homeri Odyssæa eiusdem Ba-
rathomyomachia, Hymni aliqz
eius opuscula seu Catalecta in 8.
- 10 Hesiodi Ascendi que extant,
accepti viri clarissimi Lamberti
Darlai, in eisdem Theologiam Co-
muntarius, opera de Andrio Oz-
nely Schreuelij. Libr nouus
in membrana alba in 8.
- 11 Pub: Ouidij Nasonis me-
tamorphoseon libri quindecim de-
nati Argumentis, compendiaris &
demonstratiuis marginalibus D:
Georgii Longobij Illustrati.
- 12 Pub: Ouidij Nasonis meta-
morphoseon libri XV. in lingu-
las quasqz Fabulas argumenta
- 13 Eiusdem, metamorphoseon libri
15. in 12.
- 14 Pub: Ouidij Nasonis operum
Tomus 2, metamorphoseon libri
& in 12tin: cum notis selectissimis
variorum accurante Oz: Schre-
uelij. Liber nouus seu castigus in 8.
- 15 Publy Ouidij Nasonis ama-
toria. in 8.
- 16 Publy Ouidij Nasonis operum
Tom. I. Epist: Heroidum de arte
amandi &c. Liber nouus in 8.
- 17 Pub: Ouidij Nasonis operum
Tom: 3. Pastor Lib. Tristium
de Ponto &c. Libr nouus.
- 18 M. Annaeus Lucanus de Bello
Civili cum Hug: Proij Farnabij
notis nitogis & variorum selectis
accurante Oz: Schreuelij. Libr
nouus.
- 19 M. Annaei Lucani de Bello
Civili libri decem eiusdem vita
in fine operis.
- 20 Opera P. Virgilij Maronis.
- 21 P. Virgilij Maronis Opera
cum notis Thoma Farnabij
libellus parvus in 12.
- 22 Idem, in parua quantitate.
- 23 Idem, in eadem quantitate.
- 24 Papirij Sursculij Statij
opera que extant, Syllabus
libri 5. Thebaidos lib 12
Achilleides libri 5.
- 25 Casparis Barlei Antuer-
piani, Poëmata editis 5. altera
plus parte autior pars I. Hor-
torum.

26. M. Val Martialis Epigrammata, cum notis Th: Farnaby.
27. Idem in eadem quantitate.
28. Epigrammatum Joannis Oveti Ambo-Britanni Oxoniensis, libri parvus in 12.
29. Autores Rei Veneticæ antiqui, cum Commentarijs Sani Virij ad Christianam Augustin.
30. L. Annæ Senecæ Tragediæ libri novus in 4. vel potius 8.
31. Eiusdem Senecæ Tragediæ, in notis Th: Farnaby in 12.
32. Eiusdem Tragediæ in 12.
33. Francisci Montmorencii de Societate Jem Antica in 8. raris.
34. Cl. Claudiam que extant hic Heinricus Sant. F. recensuit ac notas addidit, accedunt quædam hæcenus non edita lib. novus in 12.
35. Quincus Horatius Flaccus Emendatus, sorsum ex euse Theod. Pulmiam Caneburgij in eum annotationes. Aldi Manutij Scholia & de metris horatians. M. Antonij Mureti Scholia. libellus parvus nigri in 12.
36. Horatij Flacci Venusini Poeta Latinus, opera cum quibusdam annotationibus, magisibusque pulcherrimis, apud G. ad D. Larum concatas & sententias libellus antiquus in folio in rubro nigro.
37. Dionysij Catonis disticha de moribus, cum Grammatica annotatione, & utriusque in præparatione ac declaratione latina. libellus novus in membrano albo in 8.
38. D. Jun. Jucinalis, et Auli Persij Flacij Satyræ in annotationibus Th: Farnaby. libellus in 12.
39. Solij Italici Poeta clarissimi de Bello Punico secundo libri septemdecim. libellus in membrano nigro in 12.
40. Delitidæ Poetarum Scotorum huius ævi Illustratum. lib. novus in 12.
41. Emblemata amatoria Georgij Amerlari. libellus parvus in 12. nigri.
42. Emblematum clarissimi viri D. Andree Alcati libri duo, addidit sunt aliquot in altero libro sigillatim libellus parvus in 12.
43. Georgij Buchanani Scoti poemata quæ cætant dicitur postrema. libellus parvus in 12. pulchri ligati.
44. Probianus & Grobiana Auctore Friderio Dedekindo libri tres quarta editio. libellus parvus in 12.
45. Catulli Tibulli Propertii nova editio Josephus Scaliger Sup: Casaris F. recensuit. in 12.
46. P. Terentij Africi Comediæ in 12.
47. Sententiæ veterum Poetarum per leos communes digesta Georgij maioris Alcatæ, multo quam antea hæc antiores ac complectiores. Auctore Antonij Manuillo.
48. Maxii Hieronymi Vica Comendensis, Alba Episcopi opera.
49. Salicetum Sempromiense, Anno cl. lxxvi. Oratio Autae Christophori Lachneri 9. 9. D.
50. Georgiæ Montanæ Nobilis Gallæ Emblematum Christianorum Concursus, cum eorundem latina præparatione.
51. Corona duodecim Cesarum ex Augustissima domo Austriacæ, quæ Ferdinandus 3. Cesar 13. Ferdinando 4. Regi 14. Septembris Sani Romani Imperij unanimum consensum in præfuit. Universitat Austriacæ.

52. *Symbola Divina & humana Pontificum, Imperatorum, Regum, accepi brevis & facilius Pagege Jac Typoty Tomus primus.*
53. *Le' imprese Illustri del Ser: Jeronimo Ruscelli Aggiuntioni nuovamte: ih Quarto libro da Vincondo Ruscelli da uidebi.*
54. *Nucleus Emblematum, selectis simorumque quae Itali vulgo impressas uocant, primata industria, studio singulari undique conquisitis, non paucis uenustis nucleis imbutus, additis Carminibus illustratus, à Gabriele Rolenzio Magdeburgense.*
55. *Achillis Bocchij Bonon, Symbolicarum quatuordecim libz*
56. *Magyar Mész, anagy Mohach mészén történt ucsfodolémnek emlékeztet.*
57. *Adriai Tengernek Syrenaiá Proff Exim Miklos.*
58. *Georgia Montana nobilis Gallic' Emblematum christianorum Centuria, cum secundè latina interpretatione.*
59. *Parmati Balafsa Dalint Fátalan éneki. manu scriptus libellus.*
60. *Igen szép historia Sigmond Passarnak ideiben Lesh dolgy prima pars.*
61. *Vaherie Szigheta Grada, po Darmi kuzendurictu Radamian*
62. *Macaronicorum Pœma. Bala Zamionella, Moschæa Epigrammata.*
63. *Merlim Codai Doctæ Mantuanæ Macaroniarum. Zamionella, Moschæa libellus epistolæ de epigrammatis ad uicinas personas breuioribus.*

64. *Ad méhai seköntetés esőőagos Vics Venak Parmati Balasi Dalintnak, es Memores Romai Gaussonak, Istenei éneki. Fom libellus m' 12.*
55. *Antiquus liber in Virtutis exordis, manu scriptus Permannus. NB. debusz-2 Jhu m' 55.*

POETÆ ITALI

- 1 La Babilona distrutta Poema Heroico Autore Pietro Paolo Toschi libellus parvus in 12.
- 2 Il Oro D'Elicono Del M. R. P. D. Crisostomo Talenti, marchese di Valtombrosa. in 8.
- 3 La caccia Del Ill. Sig. Erasmo Di Saluatore riuorretta & di molte grand' ampliate, con le amotatio. in Di M. Olimpio Marconi. in 8.
- 4 G. Petrarca nuouamente ridotto alla uia leuina con un nouo discorso sopra la qualia del tuo amore.
- 5 La Comica Fauola pastorale Di Girolamo Maganati. libellus in 12.
- 6 I tre Gardini D' Madrigali del Constante Academico Conspirante Maurizio Moro Venetiano. in 12.
- 7 Rime Del Sig. Gaspar. Muztola (che gli occhi di' Azzo. le lacrime & i Pallori. & M. I. Dau. Le Veneri D'Amori. in 12.
- 8 La Lira Rime del Cavalier Marino Parte Prima. in 12.
- 9 Epitalami del Cavalier Marino. libellus in 12.
- 10 La Galleria del Cavalier Marino distinta in pitture & sculture in questa guasta in riuorrectione riuorretta. in 12.
- 11 Della Lira del Cavalier Marino parte terza. diuisa in Amori,odi, Lagrime, Desiderij & Caprici.
- 12 La Sampogna del Cavalier Marino diuisa in Dittij. in 12.
- 13 Strage de' gli innocenti del Cav. Marino. in 4.

- 14 Le' Metamorfosi Di Ouidio ridotte da Nicotini Andrea dell'Anghiera. in ottava rima; impresso ne' Sessa. in octo Carmati. in 4.
- 15 L' Adone' Poema Cavalier Marinus con gli argomenti Del Poete Fortuniano Sammitale & le allegorie Di Don Lorenzo Sestoni. in 4.
- 16 Rime & Satire Di M. Lodouico Ariosto. libellus parvus in 12.
- 17 Orlando Furioso Di M. Lodouico Ariosto, tutto riuorretto & di noue Figure adornato. in 4.
- 18 Orlando Furioso Di M. Lodouico Ariosto con gli Argomenti in ottava rima Di M. Lodouico Dolce. libellus parvus in 12.

SCHOLASTICI

1. **F** Ambrosij Calepini Dictionarium libri magnus. in folio.
2. **F** Ambrosij Calepini Bergomensis Ord. Eremitarum S. Augustini Dictionarium septem linguarum hebraicæ, graecæ, Latinae, Gallicae, Germanicae, Hispanicae & Gallicae.
3. Dictionarium Vngarico latinum, & graecum. Authore Alberto Molnax. Szenciensi.
4. Aurum sane opus, in quo ea omnia breuiter explicantur, quae scientiarum omnium quælibet, Rerum mundus, Lullus, sicut in scientia eum rebus, quam rebus generatim tradit. Authore D. Alberto Velerys, Patricio Veneto & in litterarum amatore.
5. Epitaphion Joanni Dolechodis. Jo. Almo prescriptus ab Joanne Caselli. in 4.
6. Carlo Emanuel. libellus Gallicus in 4.
7. Dictionario Generale uulgare & latino, per M. Filippum Venuti da Corona. in 4.
8. Complemento Al Sereniss. Principe Antonii de'uchi Di. Arc. coms Giorgio Altimis, in 4 ligato alla ligatura rubrica.
9. Polydori Vergily Vrbianis, de miltatoribus sex libri tres libri per magnus in 4.
10. Joannis Danisy Sextoris Duxburgensis, officina nunc demum post multas editiones diluente emendata & in 4.

11. Lettere del Sig. Card. Lanfranco Margotti scritte per lo piu ne tempi di Papa Palon V. a nome del Sig. Cardinal Borghese. Di. Pietro de' Magistris de' Caldei obliato alla ligatura rubrica, in 4.
12. Lettere del Musio Justinopoliitano diuise in quatro libri de quali il quarto uel' auuauante publicato. in numero albe in 4.
13. Collectio in unum corpus omnium librorum Hebraeorum, Graecorum latinorum, uel' Germanicae, Gallicae & Hispanicae scripturarum per D. Nicolaum Basseum.
14. M. J. Ciceronis librorum Philologicorum uolumen primum. in 4.
15. Christiani Bernam Bornensis manducatio ad latinam linguam, uel' non de originibus latinae linguae quibus passim alia multa Philologica praesentia, per meliore usum et ueritate cognitione inserta sunt. scriptura in 4.
16. Dialecticae Considerationes libri 6. Authore Francisco Sichelmano in 4.
17. M. J. Ciceronis ad. Fronto Dialogi de Oratore scholis Philippi Melancthonis illustrati. in 8.
18. Dictionarium Germanico Francico & Gallico Permanicum Authore Leino Hulio in 4.
19. Anthologia sive Florilegium Josephi Langij Caraminonensi editio postrema, quibus omnibus longe correctior de V. s. m. auctoris libro uoluit in 8. per uera scriptura.
20. Dictionarium septem linguarum Latinae, Gallicae, Dalmaticae, Duxburgicae, Polonicae, Germanicae, Vngaricae: libri oblongus, tenuis & laet. in 4.

21. Prosoia Henrici Smey. in 8.
22. M. S. Orationis Orationis uel
nec secundum primu. in 8.
23. R. P. S. Bonaventura' Barro.
nij, ordinis minoru strictioris obse-
nantid' Hybloni (Comprehensio, in
Romani S. Indori Collegio Profes-
oris Panegyrici Sacro-jurisperiti
nec non Orationes sine instrumentis
Rhetorica miscellanea, quibus ac-
cepit Epheineis obidivinis ducta.
hinc liber nomen in 8.
24. XIV. Panegyrici veteres ad
antiqua, qua edidit non qua semp-
tuanam in simis locis emendati, anti-
Ante quid em ape JOAN. M. A.
tanci. S. Daluim. Hermann
Rajani. Joann. Linneci. Gubri
Lippi. nunc ueni opera Jam
Praxeri. lib. octavo, nomen in 12.
25. Thesaurus Adagiorum Gal-
licis latinorum redditorum, in uno uel
nisi lingue Buldiorum. per Lhi.
Lippum Pannenium, Archiducem
Dallid. etc. in 12.
26. Rhetorum Collegij Torcensis
Orationes, in D. Nicolas Hermales
Publicis Aduerentiis Professore.
27. Del Segretario del Signor
Zanaglio Petrus libri quatuor
liber nomen, albus in 12.
28. Lettere Familiari è di Compli-
mento della Signora Arcangela Ja-
rabori. ligato alla ligatura uerbiare.
29. In Januam lingue latine
L. Gronuuius. in quo de uarijs re-
bus, de in Gramis di Elementis pul-
cho tractat in 12.
30. M. S. O. Rhetoricorum ad C.
Heli omnium libri quatuor. in 12.

DOMESTICA OECONOMIA

1. Oeconomia Ruralis & Domes-
tica Authore M. Joanno Alexo-
liber magnus Pannenius in folio
2. Hesperides, sive malorum au-
reorum cultura & usus, libri
Quatuor. Joanni Baptista' Sel-
rarij Benedicis, è Soc. Jesu. in folio
3. L' Architettura di Andrea
Palladio, diuisa in quattro libri,
nel quali dopo un breue oratio de
cinque ordini, et di quelli autori
ment' et sono piu nel copiarj nel
Fabricare. Si tratta delle Col-
Pinnate, delle uie, de' ponti, delle
piatte, de' xisti, et de' tempi. liga-
to alla ligatura rubrica, in folio
4. Joh. Baptist' de' Ferrei Se-
nensis S. J. Flor. seu de fa-
rum Cultura lib. IV. diuiso noua
uenerunt De' h. Rotterdamf.
fis Eleitor. (Chod. medicos. in 4.
5. L' Agricoltura è Arte di uilla
di Carlo Stefano Consul' huius
Francese, inuenerunt tradit
Dal Cavaliere Hercole' Otto Fern-
rede. Negato alla ligatura rubrica.
in 4.
6. Oeconomia Christiana del P. Gio-
sephano Monchio della Compa-
gnia di Gesu. alla ligatura rubrica.
7. Le' Delizie & i Frutti dell'
Agricoltura è della uilla libri
tre etc. Di mons. Gio. Battis-
ta Barpo Bellunense, con una
copista Santa di tutti li uardi.
al clarissimo Sig. il Sig. Giulio
Maffeti. lib. di uindobran
libri in 4.

8. M. Bartolomeo Scappi del arte
del Cucinare, con il maestro di casa
deprimamente, diviso in libri cinque
ligatus alla ligatura ruffica.
9. Delle Caccie Di Eugenio Raimo:
ndi Bresciano libri quattro in un
bro Armato in 4.
10. L' Economia del Cittadino in vol-
ta del Sig. Vincenzo Tanara
Libri VII. in 4.
11. Constantini Casaris Sellarum
preceptionum, de Agricultura libro
Iano Penaris medicus Phisicus videri
prae. Libr nouus in 8.
12. Agricultura, de frumibus, can-
libus, & vineis Ed. Auctore Da-
miale Rhagoriz. liber octo manui
in membrans glauc, in 8.
13. Le' Cuisiniers Francois, Ense-
ignant la maniere de bien appres-
ser, & approuer tous les sortes de
viandes grasses & maigres, legu-
mes, pâtisseries & adores mées
qui se seruent sur les tables des
grands que des particuliers. in 12.
14. Als kös: esköknek förförel-
uall fönu i egres. libe manuscrip-
tus in 8.
15. Lucio Punnio, moderato cultu-
mella de l' Agricultura. libe
lute in 8.
16. Il Canale del Stago Maneg-
gio del Signor Giovan ba-
tista Paliberti. in folio.
17. Trattato dell' Imbrigliare
atteggiare & Ferrare Canali
Di Cesare Fracchi nobile Ferrarese
diviso in tre libri, ligatto
alla ligatura ruffica: in 4.
18. Trattato dell' Imbrigliare
teggiare & Ferrare Canali Di
Cesare Fracchi nobile Ferrarese
diviso in tre libri; in 4.
19. La Caccia di Giacomo di So-
glioso Sordien & Signore di
esso luogo parte di Gustina in
Droiti ligatus alla ligatura ruffica
in 4.
20. Opera del Malgugcio di Lo-
renzo Tuzio. antiquus libe in 8.

16. *Ignis lambens Historia medica, Profusio Physica, et variis pulcherrimentis naturae speculatio* nuncius lib. in 8.
17. *Severus Pinus, de virginitatis virtis, gravitate & Periculo* dicitur: Donatus de Conformatione factus addunt alii. lib. in 12.
18. *Caspari Bartholinii Deventris Theatrum Anatomicum, novis figuris, aetatis illustratum et in lucem amplexum, opera & sumptibus Joh. Jacobi de Bry p. m. relictus* Joh. de Schöner, Joannis Thes. Doni de Joannis Joachi de Bry nuncius dicitur. lib. in 8. et magis.
19. *Hieronymi Ludovici Mediolanensis de rerum varietate* Lib. 17. lib. in 8. et magis.
20. *De Secretis libri 17* ex variis Auctoribus collecti, methodice dispositi & aucti per Joann. Andrea Pavonem Wlckerum. in 8.
21. *Joannis Baptista Porta Neapolitani, Magiae naturalis* libri viginti in quibus praestant naturam, virtutem & Deum demonstrant. in 8.
22. *Alberti magni de secretis mulierum* libellus scholis auctor. & in mendis reimpertus.
23. *De accensa sterilitate & progeneris libris* lib. in 8. Joannis Baptista Zyaxidi. lib. nuncius in 12.
24. *De Atramontis Quiscurij & Pontis, opus sane novum, auctus a nemine promulgatum* Auctore Petrus Mulla Pineda. Rio Camba. & lib. nuncius in 4.
25. *Henrici Regi Ultramarini Philologiae naturalis* in qua tota recens universalis, per clava & gaudia principum explorantur. lib. nuncius in 4.
26. *Gemmae & lapidum historia* olim edita Auzelmus Boetius, de Boer Brugensis Rudolphi II. Imperatoris ondulans, nunc nunc recensuit & reimpertus Florianus Joab. Lugd. Bat. M. D. ligatus in ligas. reimpertus, in 8.
27. *Novae de Machinis Philologiae* in qua Paralipomenis antiquae Mechanicae, explicantur machinae universae, unius Joannis Evangelii innotuit Auctore Christus Guethus Sac. Jelm. lib. in 4.
28. *Virtuti, Joannis Trinegum, Joannis Fendrii Radini, & Joannis Romini* Joann. Palatinum ad Rhenum, Joann. Boetius, Joann. in Veldens & Sponheim & C. Auctore. et Joann. Jacobi Boissardus hic libri tractant de divinatione & eius Virtutibus, omnibus phibet magis & qd. tenent in Johis.
29. *Fides Barberina* ad Joann. nald, & Joann. Helrommo Joannis Phupius detingit, nuncius in Johis.
30. *Masticalium turcorum aliquot clares*. lib. in 8. nuncius in Johis.
31. *La Piazza Universale di tutte le Professioni del mondo* Di Tommaso Garbony da Sagracanale. lib. in 8. nuncius in Johis.

II.

A ZRÍNYI-KÖNYVTÁR EREDETI RENDJE (RÉSZLEGES REKONSTRUKCIÓ)

THE PRIMORDIAL ARRANGEMENT OF THE ZRÍNYI-LIBRARY
(PARTIAL RECONSTRUCTION)

gerincjelzet		méret		tételszám	
a kötet gerincén	<i>Catalogus</i> szerint	valósá- gosan	<i>Catalogus</i> szerint	<i>Catalogus</i> szerint	Bibl. Zrin. szerint
*	1	2° magno	maximus	VI. 4	229*
*	2	2° magno	maximus	VI. 3	228*
*	3	2° magno	maximus	VI. 2	227*
*	4	2° magno	maximus	VI. 1	226*
5	5	2° magno	maximus	VI. 5	230
6	–	2° magno	–	VI. 6	231
7	–	2° magno	–	–	498
*	8	2°	maximus	II. 1	40*
9	–	2° magno	fol. magno	V. 1	192
–	11	2°	magnus	VI. 7	232
12	–	2°	magnus	VI. 34	258
13	–	2°	magnus	VI. 33	257
14	–	2°	magnus	VI. 32	256
15	–	2°	magnus	VI. 31	255
16	–	2°	magnus	VI. 30	254
17	–	2°	magnus	VI. 29	253
17!	–	2°	–	–	505
18	–	2°	magnus	VI. 28	252
19	–	2°	magnus	VI. 35	259
19!	–	2°	–	–	605
21?	21	2°	magnus	II. 7	45
22	22	2°	–	I. 1	1
24?	–	2°	–	VII. 51	310

gerincjelzet		méret		tételszám	
a kötet gerincén	<i>Catalogus</i> szerint	valóságosan	<i>Catalogus</i> szerint	<i>Catalogus</i> szerint	Bibl. Zrin. szerint
27	–	2°	magnus	VI. 27	251
28?	28	2°	maximus	II. 3	41
29	29	2°	maximus	II. 4	42
31	–	2°	fol. magno	II. 36	74
32	–	2°	fol. magno	II. 35	73
33	–	2°	–	XI. 6	398
34	–	2°	–	XI. 5	397
36	–	2°	fol.	II. 40	78
36!	–	4°	–	IV. 11	162
37	37	2°	fol. magno	II. 38	76
38	38	2°	fol. magno	II. 39	77
39	–	4°	4°	III. 2	88
41	–	4° magno	fol.	X. 3	375
42	–	2°	fol.	III. 66	150
43	–	2°	fol.	III. 67	151
45	–	2°	magnus	III. 30	115
*	46	2°	–	I. 2	2*
*	48	2°	fol. magno	I. 5	5*
49	49	2°	magnus	VI. 8	233
51	–	4°	4°	II. 43	81
52	–	4°	4°	II. 48	86
54	–	2°	–	–	508
57	57	2°	fol.	II. 5	43
62	62	2°	fol.	I. 4	4
66	–	2°	–	–	480
67	–	2°	fol. magno	V. 30	222
68	–	4° magno	fol.	III. 49	133
74	–	2°	fol. magno	V. 13	204
74!	–	2°	–	XI. 8	400
77	–	4° magno	–	–	484
78	–	2°	fol. mediocre	III. 27	112
83	–	2°	–	VI. 9	234
84	–	4° magno	fol.	III. 46	130
86	–	2°	fol. magno	XI. 9	401
89	–	2°	fol.	IV. 1	152
94	–	2°	fol. magno	V. 5	196
99	–	4°	–	–	506
101	–	2°	–	–	493

gerincjelzet		méret		tételszám	
a kötet gerincén	<i>Catalogus</i> szerint	valóságosan	<i>Catalogus</i> szerint	<i>Catalogus</i> szerint	Bibl. Zrin. szerint
104	–	2°	–	–	465
105	–	2°	–	–	466
106	–	2°	fol.	IV. 2	153
107	–	4° magno	fol. mediocre	II. 18	56
108	–	4°	–	VII. 56	315
110	–	2°	fol. mediocre	III. 48	132
111	–	4° magno	fol. mediocre	III. 22	108
113	–	4°	–	–	478
114	–	2°	–	VI. 12	236
*	115	4° magno	4°	II. 11	49*
119	–	4° magno	fol.	V. 14	205
120	–	4°	–	X. 6	378
121	–	4°	4°	VIII. 17	341
122	–	4°	4°	VIII. 15	339
123	–	2°	–	VII. 53	312
124	124	4°	fere fol.	I. 14	14
126	–	4°	–	–	447
131	–	4°	4°	II. 31	69
132	–	4°	4°	V. 33	225
133	–	4°	4°	XI. 10	402
134	–	4°	4°	X. 4	376
135	–	4°	4° mediocre	III. 5	91
136	–	4°	4°	III. 52	136
137	–	4°	4°	III. 53	137
138	–	4°	4°	III. 54	138
*	143	4° magno	4° magno	I. 7	7*
147	–	4°	4°	IV. 19	170
14.	–	4°	4°	II. 9	47
150	–	4° magno	4°	II. 22	60
151	–	4° magno	4°	II. 21	59
154	–	4°	–	–	451
154!	–	4°	–	–	452
156	–	4°	4°	IV. 6	157
*	157	4°	4°	I. 10	10*
158	158	4°	4° magno	I. 9	9
161	–	4°	4°	III. 6	92
162	–	4°	–	VI. 26	250
163	–	4°	4°	II. 12	50
*	164	–	–	I. 12	12 Ms*

gerincjelzet		méret		tételszám	
a kötet gerincén	<i>Catalogus</i> szerint	valóság- gosan	<i>Catalogus</i> szerint	<i>Catalogus</i> szerint	Bibl. Zrin. szerint
165	–	4 ^o	–	X. 8	380
167	–	4 ^o	4 ^o	VI. 16	240
170	–	4 ^o	4 ^o mediocre	II. 13	51
171	–	4 ^o	4 ^o	IX. 10	352
172	159!	4 ^o	4 ^o	I. 11	11
178	–	4 ^o	4 ^o	IV. 17	168
*	180	4 ^o	4 ^o magno	I. 15	15*
182	–	4 ^o	–	XI. 7	399
183	–	4 ^o	4 ^o	I. 25	25
184	–	4 ^o	–	IX. 13	355
188	–	4 ^o	4 ^o mediocre	IV. 10	161
191	–	4 ^o	4 ^o	IX. 11	353
193	–	4 ^o	4 ^o	X. 10	382
195	–	4 ^o	–	V. 20	211
201	–	4 ^o	–	–	488
202	–	4 ^o	4 ^o mediocre	III. 21	107
203	–	4 ^o	4 ^o	IV. 3	154
206	–	4 ^o	4 ^o	IV. 22	173
208	–	4 ^o	4 ^o	IV. 13	164
210	–	4 ^o	4 ^o	II. 47	85
211	–	4 ^o	–	IV. 23	174
215	–	4 ^o	4 ^o	IV. 16	167
216	–	4 ^o	4 ^o	VII. 3	262
219	–	4 ^o	4 ^o	III. 16	102
*	222	4 ^o	4 ^o	I. 13	13*
224	–	4 ^o	4 ^o	XI. 25	417
225?	–	4 ^o	4 ^o	II. 20	58
226	–	4 ^o	4 ^o	III. 1	87
228	–	4 ^o	4 ^o	III. 55	139
230	–	8 ^o	8 ^o	III. 8	94
231	–	4 ^o	4 ^o magno	II. 29	67
232	–	4 ^o	–	V. 22	213
235	–	8 ^o	8 ^o mediocre	IV. 21	172
236	–	4 ^o	–	–	469
237	–	4 ^o	4 ^o	V. 6	197
238	–	4 ^o	4 ^o	IX. 7	349
240	–	4 ^o	4 ^o	III. 64	148

gerincjelzet		méret		tételszám	
a kötet gerincén	<i>Catalogus</i> szerint	valóságosan	<i>Catalogus</i> szerint	<i>Catalogus</i> szerint	Bibl. Zrin. szerint
241	–	4°	4°	XI. 27	419
243	–	4°	4°	VIII. 13.	337
249	–	4°	4°	VI. 17	241
252	–	4°	4° mediocre	IV. 25	176
258	–	4°	–	VII. 2	261
259	–	4°	4° mediocre	II. 6	44
260	–	4°	4°	IV. 20	171
*	261	4°	4°	I. 26	26*
262	–	4°	4°	II. 25	63
266	–	8°	8° magno	XI. 18	410
267	–	4°	4°	XI. 24	416
276	–	4°	4°	III. 20	106
278	–	4°	–	–	458
279	–	4°	–	–	459
281	–	8°	8°	III. 56	140
290	–	4°	–	–	477
291	–	8°	4°	IX. 15	357
*	293	8° magno	4°	I. 23	23*
*	294	8° magno	4°	I. 20	20*
*	295	8° magno	4°	I. 18	18*
*	296	8° magno	4°	I. 32	32*
297?	–	8°	8°	IX. 14	356
*	298	8° magno	4°	I. 21	21*
300	300	8°	4°	I. 6	6
301	301	8° magno	4°	I. 24	24
303	–	8°	8°	IX. 19	361
306	–	8°	8°	XI. 21	413
312	–	8°	8°	VII. 7	266
313	–	8°	8°	VII. 9	268
317	–	8°	–	VII. 20	279
320	–	8°	–	–	504
323	–	8°	–	–	482
328	–	8°	8°	XI. 9	411
331	–	8°	8°	IX. 22	364
333	–	8°	8°	VII. 6	265
335	–	8°	8°	VII. 10	269
336	–	8°	–	–	460
338	–	8°	–	V. 24 [bis]	217

gerincjelzet		méret		tételszám	
a kötet gerincén	<i>Catalogus</i> szerint	valósá- gosan	<i>Catalogus</i> szerint	<i>Catalogus</i> szerint	Bibl. Zrin. szerint
340	–	8°	8°	XI. 16	408
343	–	8°	8°	III. 10	96
349	–	8°	8°	I. 38	38
351	–	8°	8°	VI. 22	246
354	–	12°	8°	II. 28	66
356?	–	12°	–	–	441
357	–	8°	–	–	457
364	–	8°	8°	IV. 26	177
366	–	8°	–	–	442
368	–	12°	–	IX. 28	370
370	–	4°	–	–	446
374	–	8°	–	V. 24	215
379	–	8°	8°	VI. 21	245
381	–	8°	8°	III. 62	146
395	–	8°	–	–	483
396	–	12°	12°	IX. 29	371
399	–	8°	–	–	435
408	–	8°	–	–	467
413	–	8°	8°	III. 26	111
414	–	8°	–	–	492
420	–	8°	8°	VII. 33	292
421?	–	12°	12°	IX. 27	369
427	–	12°	8°	VIII. 2	326
432	–	12°	12°	VIII. 7	331
438	–	8°	12° parvo	VI. 23	247
459	–	12°	12°	II. 32	70
460	–	12°	–	–	436
482	–	8°	–	–	501
484	–	12°	12°	VIII. 12	336
486	–	12°	12°	VIII. 10	334
487	–	8°	–	–	463
490	–	12°	–	–	443
491	–	4°	–	–	450
492	–	8°	–	–	490
494	–	8°	8° mediocre	III. 38	123
497	–	12°	12°	IX. 30	372
501	–	8°	8° mediocre	III. 4	90
508	–	8°	–	–	440

gerincjelzet		méret		tételszám	
a kötet gerincén	<i>Catalogus</i> szerint	valósá- gosan	<i>Catalogus</i> szerint	<i>Catalogus</i> szerint	Bibl. Zrin. szerint
540	–	2°	–	–	487
545	–	2°	–	–	489
552	–	2°	–	–	474
553	–	2°	–	–	468
556	–	4°	–	–	454
562	–	2°	–	–	507
563	–	4°	4°	XI. 31	423
564	–	4°	–	–	439
570	–	4°	–	–	437
593	–	8°	–	–	481
596	–	8°	–	–	495
600	–	8°	–	–	476
606?	–	12°	–	–	486
610	–	8°	–	–	461
617	–	8°	–	–	453
968!	–	4°	–	–	449

III.

A LISTI CSALÁD FENNMARADT KÖNYVEI A ZRÍNYI-KÖNYVTÁRBAN

THE EXTANT BOOKS OF THE LISTI-FAMILY IN THE
ZRÍNYI-LIBRARY

Listi-proveniencia possessor	jelzet	méret	Zrínyi gerincjelzet	tételszám <i>Catalogus</i> szerint	Bibl. Zrin. szerint
Ferenc	–	2°	36	IV. 40	78
Ferenc	–	4°	219	III. 16	102
Ferenc	–	4°	36	IV. 11	162
Ferenc	–	2°	–	V. 4	195
Ferenc	–	2°	67	V. 30	222
Mihály	–	4°	171	IX. 10	352
Tamás és IV. János	–	4°	291	IX. 15	357
II. János	–	8°	–	–	476
IV. János	–	8°	–	–	501
III. János	3	2°	–	–	473
–	4	2°	–	–	445
–	8	2°	545	–	489
–	14	2°	–	–	503
Ferenc	17	2°	552	–	474
–	18	2°	553	–	468
–	21	4°	556	–	454
–	22	2°	–	–	479
–	23	2°	–	–	491
–	28	2°	562	–	507
–	30	4°	563	XI. 31	423
–	31	4°	564	–	439
–	35	4°	–	–	471
I. János	37	4°	968?	–	449
–	39	4°	570	–	437
–	40	4°	–	–	472

Listi-proveniencia		méret	Zrínyi gerincjelzet	tételszám	
possessor	jelzet			<i>Catalogus</i> szerint	Bibl. Zrin. szerint
–	41	4°	–	–	497
–	46	4°	–	–	494
–	49	4°	–	I. 16	16
–	51	4°	–	III. 57	141
–	58	2°	–	III. 25	110
IV. János	61	4°	–	V. 26	218
–	65	4°	–	–	464
–	70	8°	–	–	502
–	89	12°	–	–	448
–	91	8°	–	–	500

IV.
A KATALÓGUSOK KONKORDANCIÁJA
CONCORDANCE OF THE CATALOGUES

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 1	–	199	595	498
BZ 2	–	–	273	583
BZ 3	–	–	–	605
BZ 4	–	–	244	711
BZ 5	–	–	271	517
BZ 6/I	VI. 34	18	228	258
BZ 6/II	VI. 33	18	228	257
BZ 6/III	VI. 32	18	228	256
BZ 6/IV	VI. 31	18	228	255
BZ 6/V	VI. 30	18	228	254
BZ 6/VI	VI. 29	18	228	253
BZ 6/VII	VI. 28	18	228	252
BZ 6/VIII	VI. 35	18	228	259
BZ 7	VI. 7	153	364	232
BZ 8	V. 4	208	410	195
BZ 9	IX. 2	37	231	344
BZ 10	IV. 1	223	245	152
BZ 11	–	–	246	480
BZ 12	–	56	232	534
BZ 13	V. 30	146	247	222
BZ 14	V. 13	73	234	204
BZ 15/I	–	–	413	643
BZ 15/II	–	–	248	644
BZ 16	–	120	233	454
BZ 17	–	127	235	484
BZ 18a	–	–	408	579

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 18b	III. 25	121	236	110
BZ 19	-	-	-	508
BZ 20	II. 5	123	422	43
BZ 21	-	-	249	683
BZ 22	-	9	217	439
BZ 23	III. 57	180	210	141
BZ 24	III. 64	140	202	148
BZ 25	III. 35	197	203	120
BZ 26	VIII. 13	135	204	337
BZ 27	V. 6	151	205	197
BZ 28	IV. 20	189	206	171
BZ 29	XI. 18	14	207	410
BZ 30	-	157	208	594
BZ 31	III. 54	233	209	138
BZ 32	-	-	494	587
BZ 33	-	-	495	488
BZ 34	IV. 16	236	215	167
BZ 35	III. 16	-	505	102
BZ 36	IV. 11	165	405	162
BZ 37	-	ZÁ 5	501	520
BZ 38	VII. 1	12	589	260
BZ 39	-	-	496	472
BZ 40	-	-	503	697
BZ 41	II. 6	124	211	44
BZ 42	-	-	507	708
BZ 43/I-II	-	-	520	458
BZ 43/III-IV	-	-	385	459
BZ 44	-	-	522	522
BZ 45	-	-	511	559
BZ 46	IX. 5	190	512	347
BZ 47	-	-	592	731
BZ 48a	I. 16	62	212	16
BZ 48b	-	62	212	589
BZ 49	III. 1	32	213	87
BZ 50	IX. 13	241	219	355
BZ 51/I	II. 22	204	274	60
BZ 51/II	II. 21	204	274	59
BZ 52	IX. 7	40	216	399
BZ 53	V. 20	35	214	211
BZ 54	IX. 25	177	218	417
BZ 55	IV. 13	228	493	164

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 56	IX. 15	15	306	357
BZ 57	-	205	524	619
BZ 58	-	101	224	477
BZ 59	-	174	225	495
BZ 60	-	221	[632]	662
BZ 61	I. 24	231	530	24
BZ 62	-	-	559	524
BZ 63	-	-	557	707
BZ 64	-	-	560	541
BZ 65	VII. 20	239	563	279
BZ 66	I. 28	36	227	28
BZ 67	-	-	569	482
BZ 68	IX. 14	47	553	356
BZ 69	VI. 17	240	220	241
BZ 70	-	163	221	652
BZ 71	IX. 24	38	223	416
BZ 72	-	72	222	499
BZ 73	-	-	[620]	635
BZ 74	I. 6	167	226	6
BZ 75	IV. 31	26	576	182
BZ 76	-	ZÁ 7	606	641
BZ 77	-	-	570	702
BZ 78	-	-	572	718
BZ 79/I	-	-	-	543
BZ 79/II	III. 61	95	579	145
BZ 79/III	III. 60	95	579	144
BZ 79/V	-	95a	579	677
BZ 80a	VII. 9	92	567	268
BZ 80b	VII. 7	-	565	266
BZ 81	-	-	[629]	655
BZ 82	-	-	[628]	659
BZ 83	-	ZÁ 20	607	657
BZ 84	-	-	486	693
BZ 85	-	-	487	689
BZ 86	-	-	488	461
BZ 87	-	-	489	716
BZ 88	-	-	580	675
BZ 89	-	-	490	621
BZ 90	III. 26	184	537	111
BZ 91	-	ZÁ 17	536	492
BZ 92	-	-	535	696

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 93	-	-	467	519
BZ 94/I	-	-	466	585
BZ 94/II	-	-	466	586
BZ 95	-	-	456	636
BZ 96	IX. 27	158	475	369
BZ 97	-	-	586	542
BZ 98	-	-	587	540
BZ 99	-	-	457	706
BZ 100	VI. 21	48	540	245
BZ 101	VII. 33	148	459	292
BZ 102	-	-	317	453
BZ 103	-	-	318	535
BZ 104	IV. 8	129	319	159
BZ 105/II	-	-	320	615
BZ 105/III	-	-	320	616
BZ 106	III. 38	206	321	123
BZ 107	VIII. 2	215	322	326
BZ 108	VIII. 7	150	323	331
BZ 109	-	-	324	580
BZ 110	VIII. 4	-	325	328
BZ 111	-	-	605	721
BZ 112	-	ZÁ 12	326	485
BZ 113	-	-	327	539
BZ 114	-	132	272	487
BZ 115	-	80	242	473
BZ 116	II. 7	212	241	45
BZ 117	V. 2	219	240	193
BZ 118	-	-	250	445
BZ 119/I	-	116	239	563
BZ 119/II	-	116	239	564
BZ 119/III	-	116	239	565
BZ 119/IV	-	116	239	566
BZ 120	-	49	238	532
BZ 121	II. 4	99	237	42
BZ 122	II. 3	98	269	41
BZ 123	-	ZÁ 25	251	620
BZ 124	XI. 11	166	265	403
BZ 125	I. 4	41	264	4
BZ 126	-	ZÁ 9	[623]	645
BZ 127	XI. 8	105	263	400
BZ 128	III. 27	178	261	112

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 129	-	-	253	700
BZ 130	-	ZÁ 18	611	493
BZ 131	V. 5	61	260	196
BZ 132	-	161	259	596
BZ 133a	-	66	258	465
BZ 133b	-	-	-	466
BZ 134	-	ZÁ 21	[624]	647
BZ 135	-	ZÁ 26	[633]	663
BZ 136a	-	ZÁ 27	608	664
BZ 136b	-	-	-	665
BZ 136c	-	-	-	666
BZ 136d	-	-	-	667
BZ 136e	-	-	-	668
BZ 137a	X. 18	-	-	390
BZ 137b	X. 17	70	275	389
BZ 138	II. 31	20	276	69
BZ 139	II. 20	22	277	58
BZ 140	I. 14	94	278	14
BZ 141	VIII. 17	5	279	341
BZ 142	X. 6	144	280	378
BZ 143	VIII. 15	134	281	339
BZ 144	-	-	282	699
BZ 145	-	-	283	518
BZ 146	-	-	284	681
BZ 147	-	-	285	618
BZ 148	-	-	286	719
BZ 149	-	244	287	507
BZ 150	XI. 31	79	288	423
BZ 151	II. 9	17	289	47
BZ 152	IV. 19	173	290	170
BZ 153	X. 4	69	291	376
BZ 154	-	-	292	451
BZ 155	XI. 10	106	293	402
BZ 156	II. 48	170	294	86
BZ 157	-	-	295	710
BZ 158	II. 43	182	296	81
BZ 159	X. 10	216	297	382
BZ 160	III. 21	110	298	107
BZ 161	-	ZÁ 22	533	497
BZ 162	I. 25	3	299	25
BZ 163	III. 5	51	300	91

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 164	IV. 17	142	301	168
BZ 165a	VI. 15	–	491	239
BZ 165b	VI. 16	31	395	240
BZ 166	V. 15	60	534	206
BZ 167	–	58	302	462
BZ 168	IX. 10	175	–	352
BZ 169	–	–	305	695
BZ 170	IV. 15	245	492	166
BZ 171	II. 47	168	497	85
BZ 172	IV. 21	114	506	172
BZ 173	V. 18	194	499	209
BZ 174	V. 19	162	498	210
BZ 175	–	11	500	593
BZ 176/I	–	–	304	684
BZ 176/II	–	–	304	685
BZ 176/III	–	–	304	686
BZ 177	IX. 7	237	383	349
BZ 178	–	–	384	682
BZ 179/I–II	–	–	386	526
BZ 179/III	–	–	521	527
BZ 180	–	–	510	646
BZ 181	III. 20	113	387	106
BZ 182	II. 29	84	509	67
BZ 183	IV. 25	68	515	176
BZ 184	–	191	504	469
BZ 185	VII. 2	226	508	261
BZ 186	–	1	513	515
BZ 187	–	–	514	502
BZ 188	V. 22	21	–	213
BZ 189	–	43	502	455
BZ 190	III. 42	179	375	127
BZ 191	VII. 3	222	376	262
BZ 192	VIII. 14	154	367	338
BZ 193	III. 55	213	377	139
BZ 194	III. 2	53	378	88
BZ 195	III. 19	193	379	105
BZ 196	–	122	380	623
BZ 197	II. 25	7	1/a	63
BZ 198	IX. 4	229	382	346
BZ 199	III. 56	147	381	140
BZ 200	–	–	528	464

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 201	II. 8	211	527	46
BZ 202	IX. 19	109	561	361
BZ 203	-	-	526	450
BZ 204	IV. 26	183	562	177
BZ 205	-	100	564	546
BZ 206	XI. 21	169	568	413
BZ 207	I. 27	143	566	27
BZ 208	VII. 8	91	571	267
BZ 209	IX. 28	217	573	370
BZ 210	-	-	558	602
BZ 211/III	-	-	[627]	725
BZ 211/IV	-	-	[627]	726
BZ 211/V	-	-	[627]	727
BZ 211/VIII	-	-	[627]	728
BZ 212	I. 38	243	480	38
BZ 213	-	-	474	590
BZ 214	I. 36	242	481	36
BZ 215	-	-	482	476
BZ 216	IX. 22	45	483	364
BZ 217	-	-	[631]	658
BZ 218	III. 62	-	484	146
BZ 219	-	-	[621]	550
BZ 220	-	54	1/c	460
BZ 221	V. 26	235	470	218
BZ 222	-	-	460	435
BZ 223	-	-	461	448
BZ 224	-	-	462	501
BZ 225	-	4	539	516
BZ 226	VII. 19	126	538	278
BZ 227	-	-	463	544
BZ 228	-	-	464	660
BZ 229	V. 16	13	469	207
BZ 230	-	ZÁ 23	472	560
BZ 231	-	-	465	463
BZ 232	-	-	444	441
BZ 233	-	-	445	440
BZ 234	-	-	446	694
BZ 235	V. 25	232	447	216
BZ 236	-	-	449	714
BZ 237	-	-	448	592
BZ 238	IX. 29	-	451	371

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 239	-	-	450	486
BZ 240	-	-	452	705
BZ 241	II. 16	75	357	54
BZ 242	-	-	453	717
BZ 243	-	-	[634]	654
BZ 244	-	-	358	604
BZ 245	-	-	458	715
BZ 246	-	-	359	467
BZ 247	-	-	454	483
BZ 248	V. 3	44	270	194
BZ 249/I	XI. 6	103	268	398
BZ 249/II	XI. 5	103	268	397
BZ 250	I. 1	118	361	1
BZ 251	-	-	414	650
BZ 252/I	II. 38	125	415	76
BZ 252/II	II. 39	125	415	77
BZ 253	VI. 27	249	362	251
BZ 254	-	-	255	536
BZ 255	-	-	252	503
BZ 256	-	-	417	709
BZ 257	-	-	418	468
BZ 258	-	-	[625]	648
BZ 259	-	-	419	691
BZ 260	XI. 9	104	420	401
BZ 261	V. 12	195	257	203
BZ 262	-	-	254	724
BZ 263	-	-	600	624
BZ 264	III. 28	30	266	113
BZ 265	-	74	262	470
BZ 266	-	159	597	730
BZ 267	V. 14	115	433	205
BZ 268	VI. 26	210	388	250
BZ 269	II. 12	57	389	50
BZ 270	-	-	390	514
BZ 271	III. 6	83	391	92
BZ 272	-	ZÁ 4	392	525
BZ 273	IV. 18	171	393	169
BZ 274	-	164	394	494
BZ 275	-	65	591	537
BZ 276	X. 8	196	396	380
BZ 277	-	77	397	471

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 278	I. 17	8	398	17
BZ 279	-	-	399	452
BZ 280	-	-	400	449
BZ 281	-	-	401	437
BZ 282	-	-	402	533
BZ 283	IV. 10	2	403	161
BZ 284	XI. 27	248	404	419
BZ 285	IV. 12	130	1/b	163
BZ 286	II. 13	141	406	51
BZ 287	IV. 6	160	407	157
BZ 288	VII. 53	188	443	312
BZ 289	II. 30	85	435	68
BZ 290	I. 9	238	532	9
BZ 291/I	III. 52	233	436	136
BZ 291/II	III. 53	233	436	137
BZ 292	IX. 11	108	437	353
BZ 293	-	67	438	642
BZ 294	-	-	439	678
BZ 295	I. 11	187	440	11
BZ 296/II	-	-	368	703
BZ 296/III	-	-	368	704
BZ 297	V. 33	50	441	225
BZ 298	-	-	369	506
BZ 299	IV. 4	227	370	155
BZ 300	-	-	371	447
BZ 301	IV. 3	246	372	154
BZ 302	-	25	365	523
BZ 303	IV. 22	247	366	173
BZ 304	-	-	373	692
BZ 305	-	176	601	651
BZ 306	IV. 23	202	374	174
BZ 307	-	-	[619]	634
BZ 308	IV. 30	76	517	181
BZ 309	III. 3	81	556	89
BZ 310	-	-	516	597
BZ 311	-	-	518	521
BZ 312	-	-	519	701
BZ 313	-	-	523	680
BZ 314a	-	ZÁ 24	525	656
BZ 314b	IX. 21	-	-	363
BZ 315	-	-	531	687

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 316	-	-	544	444
BZ 317	-	ZÁ 19	529	600
BZ 318	-	-	574	688
BZ 319	I. 20	214	575	20
BZ 320	-	230	473	504
BZ 321	-	-	610	653
BZ 322	-	-	555	481
BZ 323	-	-	582	661
BZ 324a	V. 24 [bis]	-	577	217
BZ 324b	V. 24	107	590	215
BZ 325	-	-	578	562
BZ 326/III	-	-	552	548
BZ 326/IV-V	-	-	552	549
BZ 327	-	-	550	500
BZ 328/I	-	-	549	607
BZ 328/II	-	-	549	608
BZ 328/III	-	-	549	609
BZ 328/IV	-	-	549	610
BZ 328/V	-	-	549	611
BZ 328/VII	-	-	549	612
BZ 328/IX	-	-	549	613
BZ 328/X	-	-	549	614
BZ 329/II	-	-	548	457
BZ 329/IIIa	-	-	548	456
BZ 329/IIIb	-	-	588	528
BZ 330	-	-	[630]	584
BZ 331	-	-	547	446
BZ 332	IX. 16	225	478	358
BZ 333	-	-	[622]	640
BZ 334	-	-	345	603
BZ 335	-	ZÁ 3	604	637
BZ 336	-	-	356?	538
BZ 337	IX. 30	46	308	372
BZ 338	VII. 27	139	309	286
BZ 339	-	-	310	530
BZ 340	VI. 23	28	311	247
BZ 341	-	-	312	601
BZ 342	-	-	313	588
BZ 343	-	-	314	638
BZ 344	VII. 46	220	315	305

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 345	-	ZÁ 16	603	490
BZ 346	II. 19	128	316	57
BZ 347	VII. 31	200	337	290
BZ 348	IV. 35	29	338	186
BZ 349	VIII. 9	137	339	333
BZ 350	-	-	340	720
BZ 351	-	89	341	712
BZ 352	VIII. 10	136	342	334
BZ 353	-	-	343	496
BZ 354	VII. 35	93	344	294
BZ 355	I. 31	55	346	31
BZ 356	VII. 39	203	347	298
BZ 357	VII. 32	201	348	291
BZ 358	I. 39	27	349	39
BZ 359	-	-	350	545
BZ 360/II	-	-	351	581
BZ 360/V	-	-	351	582
BZ 361	-	-	352	598
BZ 362	X. 3	155	229	375
BZ 363/I	III. 66	78	230	150
BZ 363/II	III. 67	78	230	151
BZ 364	-	-	409	713
BZ 365	VI. 8	82	363	233
BZ 366	III. 30	96	596	115
BZ 367	-	-	-	489
BZ 368	-	-	267	698
BZ 369/I	II. 36	156	411	74
BZ 369/II	II. 35	156	411	73
BZ 370	II. 40	181	412	78
BZ 371	-	-	421	676
BZ 372	V. 1	133	442	192
BZ 373	III. 49	112	424	133
BZ 374	VI. 9	149	599	234
BZ 375	VII. 51	52	425	310
BZ 376	-	-	609	491
BZ 377	II. 41	186	423	79
BZ 378	-	-	426	674
BZ 379	-	86	427	475
BZ 380	III. 22	87	428	108
BZ 381	II. 10	16	429	48
BZ 382	III. 48	97	430	132

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 383	VII. 56	117	598	315
BZ 384	II. 18	207	431	56
BZ 385	VI. 12	172	432	236
BZ 386	-	102	243	478
BZ 387	IV. 2	119	434	153
BZ 388	-	6	593	438
BZ 389	-	234	594	505
BZ 390	-	-	416	690
BZ 391	-	ZÁ 10	256	474
BZ 392	III. 46	152	-	130
BZ 393	-	-	584	599
BZ 394a/I	-	-	551	551
BZ 394a/II	-	-	551	552
BZ 394a/III	-	-	551	553
BZ 394a/IV	-	-	-	554
BZ 394b/II	-	-	468	555
BZ 394b/III	-	-	468	558
BZ 394b/IV	-	-	468	556
BZ 394c/II	-	-	-	557
BZ 395/I	-	-	[626]	567
BZ 395/II	-	-	[626]	568
BZ 395/III	-	-	[626]	569
BZ 395/IV	-	-	[626]	570
BZ 395/VI	-	-	[626]	571
BZ 395/VII	-	-	[626]	572
BZ 395/VIII	-	-	[626]	573
BZ 395/IX	-	-	[626]	574
BZ 395/X	-	-	[626]	575
BZ 395/XII	-	-	[626]	576
BZ 395/XIII	-	-	[626]	577
BZ 395/XIV	-	-	[626]	578
BZ 396	XI. 19	39	471	411
BZ 397	VII. 6	90	477	265
BZ 398	III. 8	33	476	94
BZ 399	III. 4	192	479	90
BZ 400	VI. 22	64	546	246
BZ 401	-	-	545	442
BZ 402	XI. 16	42	544	408
BZ 403	II. 28	185	543	66
BZ 404	III. 10	71	542	96
BZ 405	I. 35	-	541	35

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
BZ 406	VII. 10	88	485	269
BZ 407	I. 34	19	455	34
BZ 408	-	-	328	436
BZ 409	-	-	329	531
BZ 410	-	ZÁ 1	602	632
BZ 411	-	-	330	595
BZ 412	VIII. 12	138	331	336
BZ 413	-	-	332	443
BZ 414	-	-	333	591
BZ 415	-	-	334	649
BZ 416	-	-	335	617
BZ 417	II. 32	63	336	70
BZ 418	-	-	353	622
BZ 419	-	-	354	722
BZ 420	III. 44	10	583	129
BZ 421	-	-	355	639
BZ 422	-	ZÁ 2	[618]	633
BZ 423	-	-	581	729
BZ 424a	III. 39	218	585	124
BZ 424b	III. 37	-	-	122
R I-4°-15	-	224	-	479
R-VI-8°-26	-	-	373	679
R 3031	-	-	-	628 Ms
R 3322	VII. 50	209	-	309 Ms
R 3490/I	-	ZÁ 13	616	625 Ms
R 3490/II	-	ZÁ 13	616	626 Ms
R 3490/III	-	ZÁ 13	616	627 Ms
R 3491	-	-	614	671 Ms
R 3492	-	ZÁ 28	612	631 Ms
R 3493	-	-	613	673 Ms
R 3494	-	Ms 7	103	432 Ms
R 3495	-	Ms 6	108	509 Ms
R 3496	X. 14	Ms 4	104	386 Ms
R 3573/I	-	ZÁ 8	615	629 Ms
R 3573/II	-	ZÁ 8	615	630 Ms
R 3573/III	-	-	-	672 Ms
R 3575	-	ZÁ 14	617	510 Ms
R 3576	-	131	117	513 Ms
R 3577	-	-	116	512 Ms
R 3578	-	Ms 5	106	426 Ms
R 3579	-	Ms 1	3	425 Ms

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
R 3580	III. 29	Ms 3	105	114 Ms
R 3581	–	Ms 8	110	428 Ms
R 3582	–	Ms 10	111	424 Ms
R 3583	–	ZÁ 15	118	511 Ms
R 3584	–	Ms 12	112	427 Ms
R 3585	–	Ms 9	113	429 Ms
R 3586	–	Ms 13	114	430 Ms
R 3587	–	Ms 11	115	431 Ms
R 4082	–	Ms 2	1	434 Ms
R 4090	–	Ms 14	2	433 Ms
X-A/S-XVII-4/5	VI. 6	23	–	231
XI-A/S-XVI-4/6	VI. 5	23	–	230
*	I. 2	–	–	2*
*	I. [3]	–	–	3*
*	I. 5	–	–	5*
*	I. 7	–	–	7*
*	I. 8	–	–	8*
*	I. 10	–	–	10*
*	I. 12	–	–	12 Ms*
*	I. 13	–	–	13*
*	I. 15	–	–	15*
*	I. 18	–	–	18*
*	I. 19	–	–	19*
*	I. 21	–	–	21*
*	I. 22	–	–	22*
*	I. 23	–	–	23*
*	I. 26	–	–	26*
*	I. 29	–	–	29*
*	I. 30	–	–	30*
*	I. 32	–	–	32*
*	I. 33	–	–	33*
*	I. 37	–	–	37*
*	II. 1	–	–	40*
*	II. [2]	–	–	vacat
*	II. 11	–	–	49*
*	II. 14	–	–	52*
*	II. 15	–	–	53*
*	II. 17	–	–	55*
*	II. 23	145	274	61*
*	II. 24	–	–	62*
*	II. 26	–	–	64*

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
*	II. 27	-	-	65*
*	II. 33	-	-	71*
*	II. 34	-	-	72*
*	II. 37	-	-	75*
*	II. 42	-	-	80*
*	II. 44	-	-	82*
*	II. 45	-	-	83*
*	II. 46	-	-	84*
*	III. 7	-	-	93*
*	III. 9	-	-	95*
*	III. 11	-	-	97*
*	III. 12	-	-	98*
*	III. 13	-	-	99*
*	III. 14	-	-	100*
*	III. 15	-	-	101*
*	III. 17	-	-	103*
*	III. 18	-	-	104*
*	III. 23	-	-	vacat
*	III. 24	-	-	109*
*	III. 31	-	-	116*
*	III. 32	-	-	117*
*	III. 33	-	-	118*
*	III. 34	-	-	119*
*	III. 36	-	-	121*
*	III. 40	-	-	125*
*	III. 41	-	-	126 Ms*
*	III. 43	-	-	128*
*	III. 45	-	-	vacat
*	III. 47	-	-	131*
*	III. 50	-	-	134*
*	III. 51	-	-	135*
*	III. 58	-	-	142*
*	III. 59	-	-	143*
*	III. 63	-	-	147*
*	III. 65	-	-	149*
*	IV. 5	-	-	156*
*	IV. 7	-	-	158*
*	IV. 9	-	-	160*
*	IV. 14	-	-	165*
*	IV. 24	-	-	175*
*	IV. 27	-	-	178*

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
*	IV. 28	—	—	179*
*	IV. 29	—	—	180*
*	IV. 32	—	—	183*
*	IV. 33	—	—	184*
*	IV. 34	—	—	185*
*	IV. 36	—	—	187*
*	IV. 37	—	—	188*
*	IV. 38	—	—	189*
*	IV. 39	—	—	190*
*	IV. 40	—	—	191*
*	V. 7	—	—	198*
*	V. 8	—	—	199*
*	V. 9	—	—	200*
*	V. 10	—	—	201*
*	V. 11	—	—	202*
*	V. 17	—	—	208*
*	V. 21	—	—	212*
*	V. 23	—	—	214*
*	V. 27	—	—	219*
*	V. 28	—	—	220 Ms*
*	V. 29	—	—	221*
*	V. 31	—	—	223*
*	V. 32	—	—	224*
*	VI. 1	—	—	226*
*	VI. 2	24	—	227*
*	VI. 3	24	—	228*
*	VI. 4	—	—	229*
*	VI. 10	—	—	235*
*	VI. 11	—	—	vacat
*	VI. 13	—	—	237*
*	VI. 14	—	—	238*
*	VI. 18	—	—	242*
*	VI. 19	—	—	243*
*	VI. 20	—	—	244*
*	VI. 24	—	—	248*
*	VI. 25	—	—	249*
*	VII. 4	—	—	263*
*	VII. 5	—	—	264*
*	VII. 11	—	—	270*
*	VII. 12	—	—	271*
*	VII. 13	—	—	272*

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
*	VII. 14	–	–	273*
*	VII. 15	–	–	274*
*	VII. 16	–	–	275*
*	VII. 17	–	–	276*
*	VII. 18	–	–	277*
*	VII. 21	–	–	280*
*	VII. 22	–	–	281*
*	VII. 23	–	–	282*
*	VII. 24	–	–	283*
*	VII. 25	–	–	284*
*	VII. 26	–	–	285*
*	VII. 28	–	–	287*
*	VII. 29	–	–	288*
*	VII. 30	–	–	289*
*	VII. 34	–	–	293*
*	VII. 36	–	–	295*
*	VII. 37	–	–	296*
*	VII. 38	–	–	297*
*	VII. 40	–	–	299*
*	VII. 41	–	–	300*
*	VII. 42	–	–	301*
*	VII. 43	–	–	302*
*	VII. 44	–	–	303*
*	VII. 45	–	–	304*
*	VII. 47	–	–	306*
*	VII. 48	–	–	307*
*	VII. 49	–	–	308*
*	VII. 52	–	–	311*
*	VII. 54	–	–	313*
*	VII. 55	–	–	314*
*	VII. 57	–	–	316*
*	VII. 58	–	–	317*
*	VII. 59	–	–	318 Ms*
*	VII. 60	–	–	319*
*	VII. 61	–	–	320*
*	VII. 62	–	–	321*
*	VII. 63	–	–	322*
*	VII. 64	–	–	323*
*	VII. [65]	–	–	324 Ms*
*	VIII. 1	–	–	325*
*	VIII. 3	–	–	327*

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
*	VIII. 5	-	-	329*
*	VIII. 6	-	-	330*
*	VIII. 8	-	-	332*
*	VIII. 11	-	-	335*
*	VIII. 16	-	-	340*
*	VIII. 18	-	-	342*
*	IX. 1	-	-	343*
*	IX. 3	-	-	345*
*	IX. 6	-	-	348*
*	IX. 8	-	-	350*
*	IX. 9	-	-	351*
*	IX. 12	-	-	354*
*	IX. 17	-	-	359*
*	IX. 18	-	-	360*
*	IX. 20	-	-	362*
*	IX. 23	-	-	365*
*	IX. 24	-	-	366*
*	IX. 25	-	-	367*
*	IX. 26	-	-	368*
*	X. 1	-	-	373*
*	X. 2	-	-	374*
*	X. 5	-	-	377*
*	X. 7	-	-	379*
*	X. 9	-	-	381*
*	X. 11	-	-	383*
*	X. 12	-	-	384*
*	X. 13	-	-	385*
*	X. 15	-	-	387*
*	X. 16	-	-	388*
*	X. 19	-	-	391*
*	X. 20	-	-	392*
*	XI. 1	-	-	393*
*	XI. 2	-	-	394*
*	XI. 3	-	-	395*
*	XI. 4	-	-	396*
*	XI. 12	-	-	404*
*	XI. 13	-	-	405*
*	XI. 14	-	-	406*
*	XI. 15	-	-	407*
*	XI. 17	-	-	409*
*	XI. 20	-	-	412*

NSB jelzet	Catalogus	Kende	Ferenczi	Bibl. Zrin.
*	XI. 22	-	-	414*
*	XI. 23	-	-	415*
*	XI. 26	-	-	418*
*	XI. 28	-	-	420*
*	XI. 29	-	-	421*
*	XI. 30	-	-	422*
*	-	59	-	547*
*	-	111	-	561*
*	-	198	-	606*
*	-	ZÁ 6	-	529*
*	-	ZÁ 11	-	723*
*	-	ZÁ 29	-	669*
*	-	ZÁ 29	-	670*
-	-	-	307	-
-	-	-	360	-

V.

POSSESSOROK MUTATÓJA

INDEX OF POSSESSORS

- A T D – 496
- Althan, Dores d'; [Heinrich Joseph Daun anyja?] – 720
- Aman von Denckling, Sebastian – (1544) 514
- Aman, Walthausser v. Walthausser Aman Andreas Hungarus – 364
- Angelotius Camertis, Angelus – 111
- Angerer, Michael; abbs Pomarii Montis – (1594) 79
- Anonymi – (1611) 6, (1553) 11, (1630) 120, (Prága, 1598) 144, (1556) 247, (1595) 266, (1621) 349, (1600) 458, (1600) 459, (1563) 463, (1643) 521, (1601) 526, (1601) 527, (1580) 530, (1580) 536, (1672) 638, (1669) 659, (1557) 690
- Apponyi Antal – 721
- Apponyi József – 721
- Arconatus, Hieronymus – 543
- Arnheimensis, Stephanus? – 463
- Artner, Erhard – (1635) 445
- Auer János Ernő; nob. Hung. – (1654) 729
- Ayblinger, Georg; licentiatius – (1592) 450
- Balassa István – (1569, 1570) 108
- Bánffy Gáspár; Alsóindva várának örökös ura – (1595) 492
- Barrlichius, Gerardus; Lipsiensis – 372
- Bartholomaeus; abbas Gotvicensis – 692
- Bauhof, Michael – 597
- Bedekovich de Kumor, Christophorus – (1650) 247
- Bedekovich, Joannes Baptista – (1815) 518
- Berikholtzius? Thomas – 372
- Bessinus, Matthias – 718
- Bessinus, Thomas – 718
- Billakovicz, Georgius – 731
- Bonavina?, Martinus – 11
- Boskovich, Jacobus – 483
- Bossányi de Redek; domini – (1576) 473
- Boulanger, Leonard; conseillier – (1594) 536
- Branik György; Ujhelyi – (1643) 473, 496
- Brodaet?, Johannes – (1548) 688
- Bucellenus, Johannes; S. J. Provinc. Austriae – (1650) 419
- Budinus, Paulus – 443
- Caranj, Pe...? episcopus Leorinus? – 724
- Cartus. Maurbacens.; [Carthusiani Maurbacenses?] – 602
- Cavriani, comit, de; [Zrínyi Ádám özvegyének veje] – 723*
- Chrudimensis, Bohuslaus Felix – 266
- Chruscilus, Johannes – (1617, 1619) 286

- Collegium Societatis Jesu Graecii – (1646) 464
- Collegium Tyrnaviense Societatis Jesu – (1650) 419
- Comitatus Nitriensis et Scepusiensis – 463
- Conventus S. Martini in Ungaria Sabariae Ordinis Salvatoris – 176
- Conventus Viennensis Carmelitarum Discalceatorum (1657) 643, (1657) 644, 661
- Crarig, Josef; fisicus? – (1724) 513 Ms
- Czellecz Miklós – 144
- Csaba István v. Szikszay Csaba István Csernátoni István – (1634) 537
- Daun, comes – 656
- Dietrichstein, Erasmus von – (Prága) 463
- Dölckerus, Joannes; Tubingensis Wirtembergiacus – 25
- Draskovich György; [győri püspök] – 169
- Dullensis? Hybernus – (1647) 546
- Ecclesia Gemnicensis – 677, 691, 706, 707, (1640) 716
- Eder, Gabriel – 518
- Eiberg?, Joannes; baccalaureus – (1664) 650
- Erdődy Péter – 112
- Esterházy Tamás; Galanthensis, nobilis juvenis – (Wittenberg, 1591–1595) 309
- Etrei Gáspár – 588
- Eysebius, Paulus; concionator Germanicus domini Francisci de Nádasdii – (1588) 521
- [Fabri], Joannes; episcopus Viennensis – 692
- Farkas György – 633
- Ferdinandus...?; liber baro – 520
- Ferrani e amici? – 451
- Frehih?, Gregorius – 692
- G. S. de Ideiglie...? – 371
- Gabelmann, Nikolaus – (Padova, 1590) 471
- Gallicius, Josephus; professor geometriae [Zrínyi Ádám tanára] – (Bécs, 1676) 645
- Gelarius, Thomas – (1647) 498
- Gilek, Carolus; Noettaviae? – (1818) 724
- Ginammi, Marco; [velencei könyvkiadó] – 197
- Goleus, Stanislaus – (1607) 699
- Gonano, Constantino – (1644, 1649) 592
- Gornin...?, Moyses – (1561) 650
- Gönczi Miklós – 294
- Gregorius – 603
- Grudinovich, Blasius – 386 Ms
- Gschwindius, Franciscus – 478
- Gubelentus?, Georgius de – 372
- H...?, Georgius – 352
- Haller Ferenc – 247
- Hastinski, Nicolaus – (1582) 31
- Hatticius, Nicolaus; parochus Mikolovicensis – 676
- Hauman, Johannes; barbier in Leweutz? bei Herrn Graf Tschäckh Paul in Diensten – (1661) 513 Ms
- Herpius, Matthaeus – 458
- Hobiush?, Joannes – (1644) 541
- Holik, Daniel – (1621) 677
- Holius, Stanislaus C.; parochus in Ratkow – (1607) 699
- Hollósi János; pastor apud Hungaros Galgocziensis – (1613) 309
- Horni, Thomas – (1593) 286
- Hrubetius, Philippus; Hunno-Brodenus – (Nürnberg, 1607) 687
- I G S D – 506
- I H S [jezsuita tulajdonos?] – 267, 315, (1600) 458, (1600) 459
- I.n..ij?, Gabriel – 305
- Ilowsky Mátyás; [= Ilóczy, Forgách Imre titkára] – 601
- Istvánffy Miklós; de Kisasszonyfalva, Regni Hungariae propalatinus – 141
- Ivanóczy Márton – (Pozsony, 1589) 346
- Janko?, Johannes – 542
- Jankovich Péter – 403
- Járai Pál – (1623) 537
- Jóna István; [csáktornyai tisztartó] – 6, (1617) 20, 28, (1633) 115, (1620) 145, 169, 215, (1613) 294, (1615) 298,

- (1615) 305, (1626) 347, 355, (1617) 356, (1611) 364, (1625) 462
 Kalas György? – 403
 Karner, Mathias; Stadensis? – (1562) 481
 Kéry Ferenc; liber baro de Ipolykér – (1642, 1646) 79
 Kilianste, Antonius Jonas – 474
 [Kircher, Athanasius] – 398
 Klobucharich, Franciscus – (1772–1780) 731
 Kolonich; Graf, Erbherr in Großschützen in Ungern – (1656) 513 Ms
 Kralovits?, Georgius Wilhelmus – 478
 Krustelius, Johannes – (Velence, 1611) 488 L R – 580
 [Lackner, Kristóf] – (Sopron, 1626) 215
 Ladoni Ferenc; Christi mysta – 144
 Lippai István – 606*
 [Lippay György]; archiepiscopus Strigoniensis – 398
 Lippich Márton; tabulae judiciorum jur. notarius, [zalai alispán] – (1646) 526, (1646) 527, 530
 Listi Ferenc – (1616) 78, 102, (1615) 162, 195, 222, 352?, 474
 Listi I. János; Transsylvanus, secretarius impertatoris Ferdinandi – 449
 Listi II. János – (1595) 476
 Listi III. János – 473
 Listi IV. János – (1664) 218, (1656) 357, (1655) 501
 Listi Mihály et amici – (1611) 352
 Listi Tamás – (1656) 357
 Lonius, Michael L. – (1619) 217
 Lonius Petrus – (1627) 217
 Loós Ádám – (1646) 426 Ms
 Lublinky, Johannes Valentinus – 363
 Malenovicensis, Daniel Felix – 698
 Mantua, Theodorus de; frater – 159, 455
 Martin, Caesar – 731
 Maswatamaryga? – 513 Ms
 Mikulich Sándor; magister – 444
 Mitticzki, Michael – (1618) 716
 Moser, Jacob; doctor et Oetingensis consiliarius et cancellarius – (1592) 450
 Mossóczy Zakariás; episcopus Tinninensis – (1576) 473
 Müllenheim, Ernest von – 729
 Nagy Tamás; iudex Sempronensis – (1590) 471
 Neubauer, Martin; Viennensis Austriacus – (1626–1642) 79
 Objenassek, Wenceslaus Gallus; studiosus – (Bécs, 1661) 650
 Ozorensius?, Joannes – 601
 Paelderstam, Marguardus Philippus – (1563) 265
 Patachich de Zayezda, Stephanus – (1603) 172
 Pathai István; [dunántúli református püspök] – (1595) 492
 Pieche da Liliadorf?, Leonard – 169
 Pintér Gergely; Strigoniensis – (1605–1613) 309
 Politenus, Laurentius A. – 372
 Pürher?, Thomas – (1756) 730
 Rädlinge, Wolf; Argentinae – 159
 Rako...nik?, Joannes – 16
 Rátkay György; [zágrábi kanonok] – 112
 Rava, Giovanni Battista; [a győri székesegyház barokk újjáépítője 1639–1645 között] – 169
 Regis ...? Albo...?, Joannes Baptista – (1525) 265
 Rettegi János – (1577) 247
 Rosinkek, Michael – 386 Ms
 Rosso...?, Andrea? – 326
 Rotkowsky, Paulus; frumentarius Namestent? – (1636) 691
 Ruthkay András; [kamarai, majd kancelláriai tisztviseelő] – 463
 Sa...? Wittebergensis? – 410
 Sarkaderius, Joannes; Silesius Skoczoviensis et parochus Hulessoviensis – 710
 Sárkány Miklós; juvenis – (1661) 419
 Sartorius, Hieremias; Arvensis, Trinchini-

- ensis scholae rector – (Pozsony, 1589) 346
- Sax, Michael – (1780) 729
- Schantl, Vitus; capellanus Debrzichi? – 730
- Seld, Nicolaus – 516
- Selegovechk?, Georgius – 403
- Sfingelius?, Simon; Rampacensis Austriacus – 481
- Sibenbirger, Martinus – 245
- Simanovich, A. – 731
- Simonchich, Matthias; contrascriba tricesimae Varasdiensis et Vonicensis – (1639) 247
- Soebellaius, Godofredus – (1635) 677
- Soebellaius, Johannes; parochus Gemnicensis – (1638) 690, 691, 698, (1640) 705, 708, 710, 712
- Sostarich, Andreas Lucas – 358
- Spinola de Castro, Hieronymus; abbas – 494
- Sremenez, Adam; parochus in Ratkow – (1597) 699
- Stamberg, Christoph – 294
- Stängl, Simon – (1583) 481
- Steidmaier, Christoph; Austriaca mystes, Gmündae aulicus – (1605) 445
- Sturm, Johann; [strassburgi professor?] – 515
- Summer, Martin – (1564–1568) 680
- Sz...? Ka...k?, Georgius – (1619) 363
- Szegedy Ferenc Lénárd; [később egri püspök] – (1637) 124
- Szikszay Csaba István – 251
- Szilágyi István; presbiter ecclesiae S. Michaelis – (1618) 31
- Szinyei Merse György – (1595) 476
- T M S – (1583) 489
- T S W S F S A – (1606) 697
- Tanner, Georg; J. C. [Bornemisza Péter bécsi görög professzora] – 507
- Tapolczay Imre – (1633) 115
- Telegdi György, archidiaconus Zolnensis, canonicus Strigoniensis – (1637) 127
- Textor, Georgius; Gemnicenus – (1597) 699
- Thomaceus, Joannes Baptista v. Tomaseo, Giovanni Battista
- Thos, Joannes; Austriacus – (1569) 688
- Thury Benedek; dux supremus Papensis ac vicecomes comitatus Vesprimiensis – (1658) 620
- Thury Farkas; [Benedek fia] – 620 (Thurzó György); comes, Regni Hungariae palatinus – (1611) 482
- Tobaeides, Johannes; Bytessenus – (1581) 698
- Tomaseo, Giovanni Battista – 216, 326
- Tortessa, Sebastiano – (1644) 592
- Turino, Matt.; P. – (1676) 646
- [Urbanus VIII, papa] – ([1636]) 260
- Veseni...? – (1603) 286
- Vischer, Adam – 352
- Vlašime, Ignac, Hynek z; liber baro – 672 Ms, 674, (1626) 675, 678, 679, 681, 682, (1629) 683, 684, 685, 686, 687, (1629) 688, 691, 693, 694, 695, 696, 697, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 709, 711, 713, (1629) 714, 715, (1631) 717, (1629) 718, 719
- W V – (1652) 357
- W V; Graf – 525
- Wäbl, Johannes; [Zwelfer könyvének fordítója?] – (1656–1661) 513 Ms
- Walhausser Aman – (1544) 514
- Wirben, Hinko z; junior, baro a Wirben et Freundenthal – (1600) 689
- Wisinger, Johannes – 718
- Wlassim, Ignatius Hinko de v. Vlašime, Ignac Hynek z
- Wolzogen? – (1617) 39
- Wylachinus, Andreas – (1588) 521
- Zagrabinus, Johannes; Trencziniensis, parochus Klobucensis – 677, (1622) 691, (1623) 707, 708, 710, (1618) 716
- Zelnik, Johannes – 633
- Zimmermann, Ambrosius – (1563) 692
- Zmolínovich, Joannes – (1648) 291

- Zrínyi; comes (Heinrich Daun bejegyzése) 192, 193, 196, 206, 209, 210, 211, 225,
 – 430 Ms, 432 Ms, 455, 473, 475, 477,
 593, 651
- Zrínyi Ádám – (1681) 629, 641, (1676) 645,
 649, 652, 656, 657
- Zrínyi Ádám (Heinrich Daun bejegyzése)
 – 464, 485, 490, 492, 520, 525, 529*,
 626 Ms, 627 Ms, 630 Ms, 631 Ms, 633,
 637, 641, 721
- Zrínyi Ádám könyvbejegyzései – 45, 177,
 204, 390, 493, 625 Ms, 626 Ms, 633?
 652?
- Zrínyi György – (1618) 31, (Sopron, 1626)
 215
- Zrínyi Miklós – 222, (1636) 260, 292, 403,
 (1655) 438, (1656) 473, 505
- Zrínyi Miklós (1646. évi exlibris) – 1, 6, 16,
 20, 46, 50, 51, 60, 61*, 63, 67, 85, 106,
 113, 115, 152, 164, 166, 169, 176, 182,
- 192, 193, 196, 206, 209, 210, 211, 225,
 227*, 232, 239, 245, 344, 355, 356,
 403, 462, 469, 504, 537, 600, 652
- Zrínyi Miklós (1648/1649. évi exlibris) –
 252, 641
- Zrínyi Miklós (1652. évi exlibris) – 4, 87,
 110, 162, 250, 397, 398, 400, 417, 464,
 596, 647, 651, 662
- Zrínyi Miklós könyvbejegyzései – 1?, 11,
 42, 60, 63, 68, 113, 115, 120, 127, 144,
 145, 152?, 159?, 161?, 163, 164, 166,
 169, 173, 177, 181, 182, 186, 211?,
 213, 222, 232, 247?, 253, 278?, 292,
 294, 336?, 339, 355, 382, 403?, 433 Ms,
 441?, 455, 460, 475?, 476?, 485, 498,
 499?, 500?, 543?
- Zrínyi Péter – 268
- Zuccati, Matthaeus; J. C. – 36, 90, 181, 446

VI.

ZRÍNYI PÉTER ELKOBZOTT KÖNYVEI

THE CONFISCATED BOOKS OF PETER ZRÍNYI

Conscriptus Librorum

[1.] *Joannis Fernellij Ambiani universa medicina in 8* - - - - - 2 fl 30 x
= FERNEL, Jean: *Universa medicina, tribus et viginti libris absoluta ...* Genevae, P. de la Rovière, 1604.

[2.] *Antiquae urbis splendor et descriptio Jacobi Lauri in 8* - - - - - 1 fl 30 x
= LAURI, Giacomo: *Antiquae urbis splendor, hoc est praecipua ejusdem templa, amphitheatra, theatra ... imaginum descriptio ...* Romae, 1612(-1618). 1628-ig több kiadása is napvilágot látott Rómában.

[3.] *Caroli quinti constitutiones per Matheam Stephanum in 8* - - - - - -1fl
= STEPHANI, Matthias: *Caroli quinti ... constitutiones publicorum judicorum, cum jure communi collectae ...* Brunsvigae, 1661.

[4.] *Lexicon Medico Gallenicum Friderici Milleri in folio* - - - - - 1 fl
= MÜLLER, Friedrich: *Lexicon Galeno-pharmaceuticum ...* Francofurdi, 1661.

[5.] *Farmacopea dogmaticorum restituta Josephi Quarcetani* - - - - - -45 x
= DU CHESNE (Quercetanus), Joseph: *Pharmacopoea dogmaticorum restituta pretiosis selectisque hermeticorum floribus abunde illustrata ...* 4° kiadása: Venetis, J. de Franciscis, 1614. 8° kiadások: ibid. 1608; Parisiis, 1607; Lipsiae, 1613; Genevae, 1628.

[6.] *Tragediae Senecae Abscedolani impraessum aptum [sic] in 12* - - - - - 1 fl
= SENECA, Lucius Annaeus: *Tragoediae. Számtalan XVI-XVII. századi kiadása ismeretes. A szöveg helyesen talán: „Amstelodami impressum, aptum” [?].*

[7.] *Historia hortensium Antonio Mezaldo authore in 12* - - - - - -30 x
= MIZALDUS, Antonius: *Historia hortensium quatuor opusculis contexta ...* Coloniae, J. Gymnicus, 1577.

[8.] *Curiositates medicinae Italicae Leonardi Fieruati [sic] in 12* - - - - - -30 x
= FIORAVANTI, Leonardo: *Capricci medicinali ... divisi in tre libri ...* Csak 8° kiadásai ismeretesek: Venetiis, L. Avanzo, 1561; ibid., 1566; ibid., M. Sessa, 1582.

[9.] *Secretarius Alamoda Gallicus in 16* - - - - - 30 x
Az eredeti francia cím talán: Secrétaire à la mode...

[10.] *Publi [sic] Virgilij cum annotationibus opera omnia in 12* - - - - - 1 fl
= VERGILIUS Maro, Publius: Opera omnia. Számos 12° kiadása ismeretes a XVI–XVII. századból.

[11.] *Josephus a Fartinpach [sic] de arte tormentaria german: in folio* - - - - 1 fl
= FURTTENBACH, Joseph: Büchsenmeisterey-Schul, darinnen die new angehende Büchsenmeister und Fewrwercker, nicht weniger die Zeugwarten in den Fundamenten und rechten Grund der Büchsenmeisterey ... Augsburg, bey Schultes, 1643.

[12.] *Valerii Maximi cum notis selectis in folio* - - - - - 1 fl
= VALERIUS Maximus: Dictorum factorumque memorabilium libri novem. A XVI. század elejétől számos jegyzetelt kiadása ismeretes.

[13.] *Adriani Amisichi armamentarium chimicum in 12* - - - - - 45 x
A szerző neve valószínűleg a felismerhetetlenségig eltorzult.

[14.] *Simbola heroica Claudii Paradini in 16* - - - - - 30 x
= PARADIN, Claude: Symbola heroica ... Antverpiae, Ch. Plantin, 1583; vagy: Lugduni Batavorum, Raphaelengium, 1600.

[15.] *Jacobi Primerosij de mulierum orbis [sic] in 8* - - - - - 1 fl
= PRIMEROSE, Jacques: De mulierum morbis et symptomatis libri quinque ... Roterodami, A. Leers, 1655.

[16.] *Magia naturae et artis in 8 Caspar Schotti* - - - - - 1 fl 30 x
= SCHOTT, Gaspar: Magia universalis naturae et artis, sive recondita naturalium et artificialium rerum scientia ... Herbipoli, H. Pigrin, sumptibus Schönwetteri, 1657.

[17.] *Senecae Cordubensis Tragediae cum emblematis Alciati et Turcarum moribus in 12* - - - - - 30 x
= SENECA, Lucius Annaeus: Tragoediae...; ALCIATI, Andrea: Emblemata ...; GEORGIJEVIĆ, Bartolomej: De Turcarum moribus epitome... Mindhárom műnek számos 12° kiadása ismeretes a XVI–XVII. századból.

[18.] *Phisica Leonardi Fioruanti in 12* - - - - - 30 x
= FIORAVANTI, Leonardo: Della fisica ... divisi in libri quattro ... Venetia, M. Sessa, 1582.

[19.] *Inventarium Postarum totius mundi in 16* - - - - - 16 x
Nem sikerült azonosítani.

[20.] *Opus antiquum intitulum quare [sic] in 12* - - - - - 9 x
Azonosíthatatlan tétel.

[21.] *Scholae veritatis aperta Italica in 16* - - - - - 30 x
Nem sikerült azonosítani.

[22.] *Caius Crispus Salustius [sic] in 16* - - - - - 30 x
= SALLUSTIUS Crispus, Caius: Opera ... Számos kiadása ismeretes a XVI–XVII. századból.

[23.] *Thesera [sic] Salutis Germanica in 12* - - - - - 24 x
Helyesen „Tessera salutis” – németből latinra fordított cím. Nem sikerült azonosítani.

[24.] *Tabor montanus lacer Germanicus de naturae auium in folio* - - - - - 15 x

= TABERNAEMONTANUS, Jacobus Theodorus: Neuw vollkommentlich Kreuterbuch ... Frankfurt am Mayn, 1613. A rongált példány meghatározása a tartalom alapján történetett.

[25.] *Opera Virgilij cum expositione Italica in folio* - - - - - 1 fl 30 x
= VERGILIUS Maro, Publius: L' Opere di Virgilio commentate in lingua volgare toscana da Giovanni Fabriani da Fighio, Carlo Malatesta da Rimini et Filippo Venuti da Cortona ... Venetia, M. Sessa, 1588; vagy: ibid., 1623; ibid., li Guerigli, 1654.

[26.] *Processus Lubomirzki latinus in fol* - - - - - 30 x
= LUBOMIRSKI, Jerzy Sebastian: Processus iudiciarius in causa ... Varsaviae, vidua P. Elert, 1664.

[27.] *Magia naturalis Wolffgangi Bodebragi in 12* - - - - - 45 x
Nem sikerült azonosítani.

[28.] *De astutia vulpeculae specula vitae aulicae in 16* - - - - - 15 x
= SCHOPPERUS, Hartmannus [pseud.]: Speculum vitae aulicae. De admirabili fallacia et astutia vulpeculae Reinikes libri quattuor ... Francofurti ad Moenum, N. Bassaeus, impensis S. Feyrabendi, 1579; vagy ibid., 1584; ibid., 1595.

[29.] *Jacobi Primerosij de vulgi erroribus in medicina in 16* - - - - - 45 x
= PRIMEROSE, Jacques: De vulgi erroribus in medicina libri IV... Roterodami, A. Leers, 1658; vagy: ibid., 1668.

[30.] *Notabilia civitatis Venetae Nicolai Doliani in 16* - - - - - 15 x
= DOGLIONI, Giovanni Niccolò [pseud.], valójában: SANSOVINO, Francesco: Le cose notabili, et maravigliose della città di Venetia, già riformate, et accomodate da Niccolò Dolgioni [sic] et hora grandemente ampliate de Zuame Zittio [= ZIOTTI, Giovanni]. Venetia, G. G. Herzt, 1662; vagy: ibid., G. B. Cestari, 1666; ibid., gl'heredi de Cestari, 1671.

[31.] *Rhetorica Veneta Italica in 16* - - - - - 15 x
Nem sikerült azonosítani.

[32.] *Socius itineris Croaticus ligatus exemplaria 7 in 16 unum 30 x, faciunt 3 fl 30 x*
= FRANKOPAN, Katarina: Putni tovarus v nogimi lipimi novimi i pobosnimi molitvani ... V. Benetkih, Babiani, 1661.

[33.] *Regimen pestis Leonardi Fionantini [sic] in 16* - - - - - 15 x
= FIORAVANTI, Leonardo: Il reggimento della peste ... Venetia, A. Revenoldo, 1565. Még számos velencei kiadása ismeretes.

[34.] *Praxis infirmarij italica in 16* - - - - - 15 x
Nem sikerült azonosítani.

[35.] *Rhetorica Veneta Andreae Langer in 12* - - - - - 15 x
Nem sikerült azonosítani.

[36.] *Simeonis Maioli dierum canicularium in fol:* - - - - - 2 fl
= MAIOLO, Simone: Dierum canicularium ... physicis novis ac penitus admirandis, nec non lectu jucundis et super fidem recreabilibus ac cognitu omnio dignis necessariisque absoluti ... Francofurti, impensis I. G. Schönwetteri, 1642.

[37.] *Tacitus Dauanciati [sic] in 12* - - - - - 1 fl

= TACITUS, Cornelius: Opere con la traduzione in volgar fiorentino ... dal Bernardo Davanzati ... con le postille ... Firenze, P. Nest, 1637.

[38.] *Caspari Sotti* [sic] *de naturae et artis magijs in 8* - - - - - 1 fl 30 x
A [16.] tétel másodpéldánya. A Magia universalis 2. kötete csak 1677-ben jelent meg először.

[39.] *Relationes Boccalini Parnassi in 12* - - - - - 45 x
= BOCCALINI, Traiano: De' ragguagli di Parnasso... Venetia, gli Guerigli, 1624; vagy: *ibid.*, 1629, 1637, 1644.

[40.] *Jerusalem liberata italica Tassij in 16* - - - - - 20 x
= TASSO, Torquato: La Gerusalemme liberata. Számos 16° kiadása ismeretes 1671 előtről.

[41.] *Aritmetica practica Christoffori* [sic] *Clauij in 12* - - - - - 30 x
= CLAVIUS, Christoph: Aritmetica prattica ... tradotta in italiano dal Lorenzo Castellano ... Venetia, N. Pezzana, 1662.

[42.] *Valerii Maximi dicta et facta notabilia Italica in 12* - - - - - 20 x
= VALERIUS Maximus: De' detti et fatti notabili de' romani... tradotto da Giorgio Dati ... In Venetia, L. Spineda, 1605. Számos korábbi 12° kiadása is ismeretes.

[43.] *Practica ciuiliis Veneta in 16* - - - - - 15 x
= Pratica sommaria civile, et criminale di tutti le leggi, decreti, consegli, et ordini del statuto veneto ... In Venetia, l'heredi di D. Zenaro, 1619.

[44.] *Schola nova militaris Germanica Georgij Antoni Pachlecz* [sic] *in 12* - - 45 x
= BÖCKLER, Georg Andreas: Schola militaris moderna, oder Neu vermehrte Kriegsschule ... Franckfurt am Mayn, T. M. Götz, 1668.

[45.] *Satiri merclai* [sic] *in 16* - - - - - 20 x
= BARCLAY, John: Satyricon ... Lugduni Batavorum, 1634; vagy: Amstelodami, 1658; *ibid.*, 1664.

[46.] *Cais Vetoni* [sic] *Vitae duodecim Caesarum in 16* - - - - - 15 x
= SUETONIUS Tranquillus, Caius: Vitae duodecim Caesarum. Számos 16° kiadása ismeretes a XVI–XVII. századból.

[47.] *Historiarum Galliae Bartholomaei Gramonti in folio* - - - - - 1 fl 30 x
= GRAMOND, Gabriel-Barthélémy de: Historiarum Galliae ab excessu Henrici IV ... libri decem et octo. Tolosae, A. Colomerius, 1643.

[48.] *Observationes Galij* [sic] - - - - - 2 fl
= al FARGHANI: Elementa astronomica arabice et latine. Cum notis ad res exoticas sive orientales, quae in iis occurrunt. Opera Jacobi Golii ... Amstelodami, J. J. a Waesberge et vidua E. Weyerstraet, 1669. Az azonosítás bizonytalan.

[49.] *Senecae Tragediae cum notis* - - - - - 1 fl
= SENECA, Lucius Annaeus: Tragoediae. Számos XVI–XVII. századi kiadása ismeretes.

[50.] *Tertius et quartus tomus magiae in 8* - - - - - 1 fl 30 x
Nem sikerült azonosítani. Esetleg a [16.] és [38.] tétel újabb példánya.

[51.] *Ghygecz* [sic] *Gallus in 12* - - - - - 45 x
= ZACHARIE de Lisieux, père: Gyges Gallus, somnia sapientis et genius saeculi ... Petro Firmiano [pseud.] authore ... Parisiis, 1665.

[52.] *Anathoma* [sic] *noua equorum Caroli Ruini in folio* - - - - - 1 fl 30 x
= RUINI, Carlo: Anatomia del cavallo, infermità, et suoi rimedii ... Venetia, G. Bindoni, 1599.

[53.] *Farmacopea Augustana Joannis Zwelffer in 12* - - - - - 45 x
= ZWELFFER, Johann: Pharmacoepia Augustana et eius mantissa cum animadversationibus ... Roterdami, sumptibus A. Leers, 1653.

[54.] *Bartholomaei Charirsecz* [sic] *Germanicus herbarum in 12* - - - - - 30 x
= CARRICHTER, Bartolomaeus: Kreuter und Artzneybuchs ... Nürnberg, J. Dümmler, 1652.

[55.] *Martini Telrij* [sic] *de expeditione* [sic] *magicarum in 8* - - - - - 2 fl
= DEL RIO, Martin-Antoine: Disquisitionum magicarum libri sex ... Moguntiae, sumptibus P. Henningii, 1624, vagy: Venetiis, apud Guerilios, 1640, vagy: ibid., apud Juntas, 1652.

[56.] *Selectiora linguae Gallicae in 16* - - - - - 30 x
Azonosíthatatlan tétel.

[57.] *Nicolai de Villa Euerleia Caelestina in 16* - - - - - 15 x
Nem sikerült azonosítani.

[58.] *Equorum Thesaurus Germanicus in fol:* - - - - - 1 fl
Nem sikerült azonosítani.

[59.] *Rauisij Testoris opus in 8* - - - - - 45 x
= TIXIER de Ravisy, Jean: Opus locupletatum, et innumeris mendis repurgatum ... Genevae, J. Stoer, 1622.

[60.] *Magiae naturalis Runelij* [sic] *in 12* - - - - - 30 x
= RUMEL, Johann Pharamund: Magni libri naturae et artis, tractatus sextus ... Noribergae, W. Endter, 1632.

[61.] *Grammatica Gallica in 12* - - - - - 15 x
Nem sikerült azonosítani.

[62.] *Gabrielis Felopij* [sic] *medicina in 16* - - - - - 15 x
= FALLOPIO, Gabriele: Tractatus de compositione medicamentorum ... Csak 4° kiadását találtuk: In Venetia, G. Pershacinus, 1570.

[63.] *Aesopi Fabulae Graecae et Latine in 12* - - - - - 12 x
Aesopus fabuláinak számos kétnyelvű 12° kiadása ismeretes a XVI–XVII. századból.

[64.] *Compendium secretorum Leonardi Fiorrandi* [sic] *in 8* - - - - - 15 x
= FIORAVANTI, Leonardo: Del compendio dei secreti rationali ... Venetia, A. Rave-noldo, 1566; vagy: Compendium, oder Auszug der Secreten... Darmstadt, J. Leinhosen, 1624.

[65.] *Mors temporalis gallicae Jacobi Beem in 12* - - - - - 15 x
= BÖHME, Jacob: Miroir temporel de l'éternité ... Az azonosítás kétséges. A műnek 1671 előtti kiadását nem találtuk.

[66.] *Oswaldi Gelbouori* [sic] *medicina in 8* - - - - - 45 x
= GAEBELCHOVER, Oswald valamely orvostudományi műve.

[67.] *Theatrum chemicum Ludovici Locatelli in 12* - - - - - 30 x
= LOCATELLI, Lodovico: Theatro d'arcani ... nel quale si tratta dell'arte chimica, et

suoi arcani, con gli afforismi d'Ippocrate commentati da Paracelso ... In Venetia, P. Baglioni, 1667.

[68.] *Georgi Ormii [sic] discretionones [sic] historicae et politicae in 16* - - - - -45 x
= HORN, Georg: *Dissertationes historicae et politicae* ... Lugduni Batavorum, F. Hack, 1668.

[69.] *Institutiones Collegij Louani conscriptae Gallicae in 16* - - - - -15 x
Nem sikerült azonosítani. Kézirat?

[70.] *Vitae imperatorum per Summarium [sic] Antonii Galffij in 16* - - - - -15 x
Nem sikerült azonosítani. A cím helyesen talán: „*Vitae imperatorum Persarum.*”

[71.] *De imperio ottomanico euerendo Jacobi Erbeli [sic] in 12* - - - - -45 x
Nem sikerült azonosítani.

[72.] *Phylosophi naturalis Franc: Charo in 16* - - - - -15 x
= CARO, Francesco: *Philosophia Amphiscia ex Democriti, atque Arist[otelis] mente illustrata* ... Venetiis, F. Valvasense, 1669. Az azonosítás bizonytalan.

[73.] *Artis jaculatoriae Joannis Puechlen cum figuris in 8* - - - - -30 x
Nem sikerült azonosítani.

[74.] *Thesaurus recreationum Gallicus in 16* - - - - -15 x
Nem sikerült azonosítani.

[75.] *Hieronymi Ruselij de arte militari in fol:* - - - - -1 fl
= RUSCELLI, Girolamo: *Arte e precetti del guerreggiare al uso moderno, tanto per mare quanto per terra* ... Venetia, 1641. Számos korábbi kiadása is ismeretes.

[76.] *Abitus antiqui et moderni mundi Caes: Vecellij in 8* - - - - -1 fl 30 x
= VECCELLIO, Cesare: *De gli habiti antichi, et moderni di diverse parti del mondo*, libri due ... Venetia, D. Zenaro, 1590.

[77.] *Liber de Hystoria [sic] Jesuitica Professoris in 8* - - - - -2 fl
Nem sikerült azonosítani.

[78.] *Publij Virgijij Nazonis [sic] opera in 12* - - - - -12 x
Az összeíró contaminálta Vergilius és Ovidius nevét.

[79.] *Belli Hungarici Transilvanici in 8* - - - - -15 x
Nem sikerült azonosítani.

[80.] *Quintus Curtius de rebus Alexandri in 16* - - - - -15 x
= CURTIUS Rufus, Quintus: *De rebus gestis Alexandri Magni*. Számos 16° kiadása ismeretes a XVI–XVII. századból.

[81.] *Civitates orbis terrarum in figura in fol:* - - - - -1 fl
= BRAUN, Georg; HOGENBERG, Franz: *Civitates orbis terrarum* ... Coloniae Agrippinae, G. Kempen, sumptibus auctorum, 1581–1618. A sorozat valamelyik kötete.

[82.] *Horatii Torsolini Historiae mundi in 16* - - - - -1 fl
= TORSELLINO, Orazio: *Ristretto dell'histoire del mondo* ... volgarizzate dal Sig. Aurelii ... Roma, 1634; vagy: *ibid.*, 1637.

[83.] *Onomasticon laurentianum [sic] in 12* - - - - -15 x
= *Onomasticon latino germanicum, in usum scholae Argentoratensis* ... cum praefatione Joan. Sturmii ... Argentorati, s.a. Számításba jöhet más, hasonló című kiadvány is.

[84.] *Candidatus Rhetoricae Pamei in 16* - - - - -15 x

= POMEY, François-Antoine: *Candidatus rhetoricae, Aphthonii progymnasmata in meliorem formam, usumque redacta*. Venetiis, 1669.

[85.] *Rustilii Beem in casa* [sic] *Alamanacum perpetuum in 12* - - - - - 45 x
= BENINCASA, Rutilio: *Alamanaco perpetuo... illustrato da Ottavio Beltrano*. Opera molto necessaria ... ad astrologi, fisionomici, medici, fisici, chirurgi ... Venetia, Conti et Noti, 1665; vagy: In Napoli, il Beltrano, 1639; *ibid.*, Cavallo, 1642; In Ancona, il Beltrano, 1653.

[86.] *Leonardi fioruanti in 12* - - - - - 45 x
FIORAVANTI, Leonardo valamely műve.

[87.] *Ciceronis orationes nouiter impressae in 12* - - - - - 30 x
= CICERO, Marcus Tullius: *Orationes selectae XVIII. Ex recognitione Caroli Halmii* ... Berolini, Weidmann, 1668.

[88.] *Viridarium Italicum in 12* - - - - - 15 x
Nem sikerült azonosítani.

[89.] *Historia Aromatum Nicolai Novandes* [sic] *in 12* - - - - - 15 x
= MONARDES, Nicolás: *Aromatum, et simplicium aliquot medicamentorum apud Indos nausentium historia... annotatiunculis illustrata a Carolo Clusio...* Antverpiae, Plantin, vidua et heredum, 1593.

[90.] *Compendium chyrgiae Italicum in 12* - - - - - 20 x
Sebészeti művek olasz nyelvű kolligátuma.

[91.] *Thomae Bartholini processus anathomicus* - - - - - 30 x
= BARTHOLIN, Thomas anatómiájának számos kiadása ismeretes a XVI–XVII. századból. A fenti címformát sehol sem találtuk.

[92.] *Biblia Germanicus in fol*: - - - - - 1 fl
Közelebbről azonosíthatatlan német nyelvű Biblia.

[93.] *Hortulus Phylosophicus in 16* - - - - - 20 x
Nem sikerült azonosítani.

[94.] *Marini fistulae in 16* - - - - - 15 x
= MARINO, Giovanni Battista: *La sampogna ... divisa in idilli favolosi et pastorali* ... Számos 16° kiadása ismeretes 1671 előtről.

[95.] *Deliciae phylosophicae et mathematicae Georgi Philippi Erstorffer* [sic] 8 - 1 fl
= HARSDÖRFER, Georg Philipp: *Delitiae mathematicae et phisicae; der mathematischen Erquick-stunden* ... Nürnberg, J. Dümmler, 1651–1653. A mű 2. vagy 3. kötete.

Summa facit - - - - - 69 fl 8 x
(OL Nádasy család levéltára. E 185 fasc. 61, N° 32, ff. 178r–180v.)

VII.

RÖVIDÍTVE IDÉZETT MŰVEK (ZRÍNYI-IRODALOM)

SHORT FORMS OF QUOTED WORKS (ZRÍNYI-BIBLIOGRAPHY)

- ARANY (1859–1860) 1962 ARANY János, *Zrínyi és Tasso (1859–1860)*, in A. J., *Összes Művei*, t. X, ed. KERESZTÚRY Mária, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1962, pp. 330–439.
- BÁCSKAI 1971 BÁCSKAI Antal, *A Zrínyiek erdélyi kapcsolataihoz – Levelek 1654–1679-ből* –, in „Acta Historiae Litterarum Hungaricarum”, X–XI(1971), pp. 87–89.
- BAJZA 1937 BAJZA József, *Zrínyi és Krnarutić*, ItK XLVII(1937), pp. 131–141.
- BALOGH 1885 BALOGH Ármin, *Bacon élete és művei*, in BACON, *A Novum organum első része*, Budapest, Franklin Társulat, 1885, pp. 112–145 (Filozófiai Írók Tára, VII).
- BÁN 1956 BÁN Imre, RIMAY János, *Összes Művei* (recenzió), It XLIV(1956), pp. 235–240.
- BANFI 1934 Florio BANFI, *L'origine della famiglia Zriny*, in “Archivio storico per la Dalmazia”, XVI(1934), kny.
- BANFI 1937 Florio BANFI, *Alessandro Cortese, glorificatore di Mattia Corvino, re d'Ungheria*, in “Archivio Storico per la Dalmazia”, XXIII(1937), pp. 135–160.
- BÁNKI-KAZINCZY 1985 BÁNKI Judit, KAZINCZY Andrea, *Kutatások a Zrínyi-könyvtárban fennmaradt Czobor Mihály-féle „Chariclia”-fordításról*, ZD II(1985), pp. 1–38.
- BENE 1988 BENE Sándor, *A „Forstall-kódex”*, in ZD V(1988), pp. 1–16.
- BÉNYINÉ 1988 BÉNYINÉ FARKAS Mária, *Galeazzo Gualdo Priorato két Zrínyi-életrajza*, ZD V(1988), pp. 25–64.
- BERG 1946 BERG Pál, *Angol hatások tizenhetedik századi irodalmunkban*, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1946.
- BORZSÁK 1958 BORZSÁK István, *A magyar Horatius*, in FALUS Róbert, *Horatius*, Budapest, Bibliotheca, 1958, pp. 281–318.

- BORZSÁK 1959 BORZSÁK István, „*Adriai tengernek Syrenaiia*”, It XLVII(1959), pp. 480–488.
- BORZSÁK 1961 BORZSÁK István előszava, in Quintus HORATIUS FLACCUS *Összes versei*, Budapest, Corvina, 1961, pp. 7–53.
- BORZSÁK 1964 BORZSÁK István, *Zrínyi forrásaihoz*, ItK LXVIII(1964), pp. 209–215.
- CSAPODI-KLANICZAY 1958 ZRÍNYI Miklós *Összes Művei* t. II, edd. CSAPODI Csaba, KLANICZAY Tibor, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1958.
- CSERÉP 1889 CSERÉP József, *Zrínyiaszunk Tasso és Vergil megvilágításában*, in „Figyelő”, XXVI(1889), pp. 241–257, 332–351.
- CSONKÁS 1968 CSONKÁS Mihály, *A költő Zrínyinek egy ifjúkori barátja*, ItK LXXII(1968), pp. 429–432.
- DERÉNYI 1940 DERÉNYI Mária, *A Zrínyiasz Alderánja*, EPhK LXIV(1940), pp. 235–242.
- DI FRANCESCO 1979 AMEDEO DI FRANCESCO, *Köszikla és forgószél: jelképek a Szigeti veszedelemben*, MTA I. OK XXXI(1979), pp. 293–308.
- DRASENOVICH 1934 DRASENOVICH Mária, *Zrínyi Miklós könyvjegyzetei*, Pécs, 1934.
- ECKHARDT 1972 ECKHARDT Sándor, *Balassi Bálint utóélete*, in E. S., *Balassitanulmányok*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972, pp. 387–423.
- ÉCSY 1935 ÉCSY Ö. István, *Sziget vára és Zrínyi a magyarországi latin költészetben*, Kaposvár, 1935.
- ERDEI 1986 ERDEI Klára, *Heinrich Rantzau és Zsámboky János*, ItK XC(1986), pp. 580–588.
- FARKAS 1895 FARKAS József, *A Biblia hatása a „Zrínyiasz”-ra*, in „Magyar Zsidó Szemle”, XII(1895), pp. 418–426.
- FERENCZI 1919 (FERENCZI Zoltán), *1618–1918. Zrínyi-kiállítás. Gróf Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér születésének háromszázados évfordulója alkalmából rendezti a Magyar Tudományos Akadémia*, Budapest, 1919.
- FERENCZI AkÉrt 1917 FERENCZI Zoltán, *Zrínyi és Busbecquius*, AkÉrt XXVIII(1917), pp. 34–54.
- FERENCZI EPhK 1917 FERENCZI Zoltán, *Zrínyi „Az török Áfium ellen való orvosság” című művének forrásai*, EPhK XLI(1917), pp. 329–336.
- FERENCZI AkÉrt 1918 FERENCZI Zoltán, *Még egyszer Zrínyi és Busbecquius*, AkÉrt XXIX(1918), pp. 100–105.
- FERENCZI EPhK 1918 FERENCZI Zoltán, *Adalékok Zrínyi „Az török áfium ellen való orvosság” c. művének forrásaihoz*, EPhK XLII(1918), p. 261.
- FERENCZI 1921 FERENCZI Zoltán, *Zrínyi jelszava*, BpSz CLXXXVII(1921), 1–48.
- FRAKNÓI 1917 FRAKNÓI Vilmos, *Zrínyi, a költő tanulóévei*, BpSz CLXXII(1917), pp. 161–183.

- GREKSA 1889/1890 GREKSA Kázmér, *A Zrínyiasz és viszonya Tasso-, Vergilius-, Homeros-, és Istvánffyhoz*, in „A székesfehérvári kat. főgimn. ért.” 1889/1890, pp. 1–158.
- HAJNAL 1905 HAJNAL Márton, *Karnarutic és a Zrínyiasz*, EPhK XXIX(1905), pp. 111–124, 200–212, 279–296.
- HAUSNER 1987–1988 HAUSNER Gábor, *Zrínyi Ádám és a Zrínyi-könyvtár*, ItK XCI–XCII(1987–1988), pp. 185–192.
- HEGEDÜS 1906 *Analecta recentiora ad historiam renascentium in Hungaria literarum spectantia*, ed. Stephanus HEGEDÜS, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1906.
- HELLER 1925 HELLER Bernát, *A Biblia a költő Zrínyi Miklós műveiben*, in „Magyar Zsidó Szemle”, XLII(1925), pp. 65–106.
- HOLL 1980 HOLL Béla, *Ferenczffy Lőrinc. Egy magyar könyvkiadó a XVII. században*, Budapest, Magyar Helikon, 1980.
- HORVÁTH 1973 Mária HORVÁTH, *Über die Quelle des I. Zrínyi-Extrakts*, in „Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis de Rolando Eötvös nominatae, Sectio linguistica”, Budapest, 1973, pp. 37–46.
- HORVÁTH 1988 HORVÁTH Mária, *Újabb adalékok Zrínyi német forrásaihoz*, MNy LXXXIV(1988), pp. 33–57.
- IMRE 1878 IMRE Sándor, *Az olasz költészet hatása a magyarra*, BpSz XVI (1878), pp. 1–37, 261–307.
- JENEI 1959 JENEI Ferenc, *Jegyzetek a Szigeti veszedelem szövegéről*, ItK LXIII(1959), pp. 84–89.
- [KANYARÓ?] 1891 S. I. [KANYARÓ Ferenc?], *Ismeretlen adatok Zrínyi Miklós, a költő életéről és irodalmi működéséről*, in „Vasárnapi Újság”, XXXVIII(1891), pp. 174–186.
- KARDOS 1932 KARDOS Tibor, *Zrínyi, a költő a XVII. század világában*, ItK XLII(1932), pp. 153–163, 261–273.
- KARDOS 1934/1935 KARDOS Tibor, *Régi könyvjegyzetekről. Zrínyi lapszéli jegyzetei, avagy „moderator Hungariae”*, in „Könyvtári Szemle”, I(1934/1935), pp. 141–143.
- KARDOS 1942 KARDOS Tibor, *Adatok a magyar irodalmi barokk keletkezéséhez*, in „Magyarságtudomány”, I(1942), pp. 63–93.
- KARENOVICH 1905 KARENOVICH József, *Zrínyi Miklós a szigetvári hős költészetünkben*, Budapest, 1905.
- KAZINCZY 1984 KAZINCZY Andrea, *Adalékok Zrínyi Balassi- és Rimay-ismertéhez*, ItK LXXXVIII(1984), pp. 635–636.
- KENDE 1893 S[amuel] KENDE, *Bibliotheca Zrínyiana. Die Bibliothek des Dichters Nicolaus Zrínyi*, Wien, 1893.
- KIRÁLY 1981 *A csáktornyai Zrínyi-udvar XVII. századi kéziratok szakácskönyve*, ed. KIRÁLY Erzsébet, in *Szakácsmesterségnek könyvecskéje*, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1981, pp. 143–262.

- KIRÁLY 1989 KIRÁLY Erzsébet, *Tasso és Zrínyi*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.
- KIRÁLY-KOVÁCS 1983 KIRÁLY Erzsébet, KOVÁCS Sándor Iván, „*Adriai tengernek főnnforgó habjai*”, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1983.
- KIRÁLY 1916 KIRÁLY György, SÁNTAY Mária: *Zrínyi és Marino* (recenzió), ItK XXVI(1916), pp. 251–252.
- KLANICZAY 1947 KLANICZAY Tibor, *A fátum és szerencse Zrínyi műveiben*, Budapest, Pázmány Péter Tud. Egy. Bölcsészeti Kara, 1947.
- KLANICZAY 1958 ZRÍNYI Miklós *Összes művei*, t. I, ed. KLANICZAY Tibor, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1958.
- KLANICZAY 1964 KLANICZAY Tibor, *Zrínyi Miklós*, 2. ed. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1964 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 14).
- KLANICZAY 1970 KLANICZAY Tibor, *Zrínyi olvasmányaihoz: Vittorio Siri*, ItK LXXIV(1970), pp. 684–689.
- KLANICZAY 1973 KLANICZAY Tibor, *Zrínyi és Machiavelli*, in K. T., *A múlt nagy korszakai*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1973, pp. 364–386.
- KLANICZAY 1985 KLANICZAY Tibor, *Zrínyi helye a XVII. század politikai eszméinek világában*, in K. T., *Pallas magyar ivadéka*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1985, pp. 153–211, 307–324.
- KOVÁCS 1979 KOVÁCS Sándor Iván, *Zrínyi-tanulmányok*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979
- KOVÁCS Új Tükör 1979 KOVÁCS Sándor Iván, *Zrínyi Miklós könyvtárában*, in „Új Tükör”, 1979, n° 19, pp. 12–13.
- KOVÁCS 1980 KOVÁCS Sándor Iván utószava in ZRÍNYI Miklós, *Adriai tengernek Syrenaia*, Bécs 1651 [faksimile-kiadás], Budapest, Akadémiai Kiadó – Magyar Helikon, 1980.
- KOVÁCS 1981 KOVÁCS Sándor Iván, „*A gyomros matéria*”, in *Szakácmesterségnek könyvecskéje*, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1981, pp. 5–141.
- KOVÁCS 1982 KOVÁCS Sándor Iván, „*Mint Hektor Trójának . . .*” – *Zrínyi epigrammái*, Budapest, Európa-Helikon, 1982.
- KOVÁCS Vigilia 1982 KOVÁCS Sándor Iván, *Magyarok Rómában. Janus Pannonius-tól Zrínyi Miklósig*, in „Vigilia”, XLVIII(1982), pp. 191–198.
- KOVÁCS 1985 KOVÁCS Sándor Iván, *A lírikus Zrínyi*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1985.
- KOVÁCS 1986 KOVÁCS Sándor Iván, *A Zrínyi-epigrammák szövegközléséhez és az „Una est . . .” új fordításához*, ItK XC(1986), pp. 536–537.
- KOVÁCS 1987–1988 KOVÁCS Sándor Iván, „*Mert szerencse vigasztal*”, ItK XCI–XCII(1987–1988). pp. 179–184.
- KOVÁCS 1988 KOVÁCS Sándor Iván, *Szakácmesterségnek és utazásnak könyvecskéi*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1988.

- KÖRÖSI 1902 KÖRÖSI Sándor, *Zrínyi és Machiavelli*, ItK XII(1902), pp. 20-34, 142-161, 272-299, 392-445.
- KÖRÖSI 1918 KÖRÖSI Sándor, *Az Áfium vitás pontjai*, AkÉrt XXIX(1918), pp. 37-46.
- KÖRÖSI 1923 KÖRÖSI Sándor, *Machiavelli és Zrínyi*, HK XXIII-XXIV(1923), pp. 43-55.
- LASZOWSKI 1937 Emil LASZOWSKI, *Adam grof Zrinski 1662-1691*, in „Vjesnik kr. držav arkiva N. S.,” Zagreb, VII(1937), pp. 79-101. Magyarra fordították: LÁSZLÓ Hermina, LEBÁR Mária, SZUSITY Xénia, ZD III(1986), pp. 61-99.
- LEHR 1891 LEHR Albert, *Adalék Zrínyi „Szigeti veszedelmé”-nek forrásaihoz*, EPhK XV(1891), pp. 972-975.
- LOÓSZ 1892 LOÓSZ István, *Arianna sirása*, EPhK XVI(1892), pp. 717-724.
- MAJLÁTH AkÉrt 1891 MAJLÁTH Béla, *Zrínyi, a költő könyvtára*, AkÉrt II(1891), pp. 400-416.
- MAJLÁTH HK 1891 MAJLÁTH Béla, *Zrínyi Miklós a költő ereklyéi Vötteauban*, HK IV(1891), pp. 265-271.
- MÁLLY 1928/1929 MÁLLY Ferenc, *Zrínyi Szigeti veszedelme és Tasso Gerusalemme conquistatája*, in „A szegedi Klauzál Gábor reálgimn. ért.” 1928/1929, pp. 12-43.
- MÁLLY 1935 MÁLLY Ferenc, *A Szigeti veszedelem forrásaihoz*, EPhK LIX(1935), pp. 294-296.
- MARGALITS 1897 MARGALITS Ede, *Pethő Gergely és Rátkay György*, in „Katholikus Szemle”, XI(1897), pp. 300-305.
- MARGALITS 1903 MARGALITS Ede, *Karnarutić és a Zrínyiász*, Száz. XXXVII(1903), pp. 87-103.
- MARKÓ 1939 Gróf ZRÍNYI Miklós *Prózai munkái*, ed. MARKÓ Árpád, Budapest, Magyar Szemle Társaság, 1939.
- MARÓT 1956 MARÓT Károly, *„Adriai tengernek Syrenaia Groff Zrini Miklos”*, ItK LX(1956), pp. 475-477.
- MARÓT 1958 MARÓT Károly, *Ovidius, a mindenki költője*, MTA I. OK XII(1958), pp. 51-64.
- MELCZER 1979 MELCZER Tibor, *Barokk képalkotás a „Szigeti veszedelem” második énekében*, in *A régi magyar vers*, ed. KOMLOVSKAI Tibor, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1979, pp. 291-319.
- MONOK 1987-1988 MONOK István, *Zrínyi Miklós, a könyvgyűjtő (A csáktornyai könyvtár)*, ItK XCI-XCII(1987-1988), pp. 175-179.
- NÉGYESY 1914 Gróf ZRÍNYI Miklós *Művei. Első kötet: költői művek*, ed. NÉGYESY László, Budapest, Franklin-Társulat, 1914 (A Kisfaludy-Társaság Nemzeti Könyvtára, XIV. 1.).
- NÉGYESY-KOVÁCS 1985 ZRÍNYI Miklós *Prózai művei*, edd. NÉGYESY László, KOVÁCS Sándor Iván et alii, Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1985 (Zrínyi-könyvtár, I).

- NÉMETH 1986 NÉMETH Béla, *Zrínyi Miklós latin epigrammájának szövegéhez és magyar fordításához*, ItK XC(1986), pp. 535-536.
- NOVALIĆ 1967 ĐURO NOVALIĆ, *Mađarska i hrvatska „Zrinijada”*, Zagreb, Filozofski fakultet, 1967.
- ORLOVSZKY 1984 ORLOVSZKY Géza, *A Zrínyi-könyvtár öt katalógusa*, ZD I(1984), pp. 8-71.
- ORLOVSZKY 1987 ORLOVSZKY Géza, *Zrínyi Miklós török tárgyú olvasmányai*, in „Keletkutatás”, 1987, pp. 114-121.
- PETHŐ 1910 PETHŐ Sándor, *Zrínyi és Machiavelli*, BpSz CXLIII(1910), pp. 98-127,
- PISZAREVICS 1901 PISZAREVICS Sándor, *A magyar és horvát Zrínyiász*, Zágráb, 1901.
- RAJKA 1917 RAJKA László, *Heliodorus Aithiopikájának feldolgozásai a magyar irodalomban*, Kolozsvár, 1917 (Értekezések a kolozsvári tud. egy. magyar irodalomtörténeti szemináriumából, 5).
- SÁNTAY 1915 SÁNTAY Mária, *Zrínyi és Marino*, Budapest 1956.
- SÍK 1940 SÍK Sándor, *Zrínyi Miklós*, Budapest, Franklin-Társulat, 1940.
- SIMON 1988 SIMON Gyula, „*Mérges Morgona*” – Ariosto „*Cinque canti*”-ja és *Zrínyi*, ZD V(1988), pp. 17-24.
- SZABÓ 1987 SZABÓ András tanulmánya, in *De Sigetho Hungariae propugnaculo (Zrínyi-album)*, Wittenberg, 1987; faksimile-kiadás, ed. KÖSZEGHY Péter, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1987 (Bibliotheca Hungarica Antiqua, XV).
- SZÁSZ 1912 SZÁSZ Béla, *Pethő Gergely Krónikájának kiadója*, MKsz S. n. XX(1912), pp. 219-233.
- SZÉCHY 1896-1902 SZÉCHY Károly, *Gróf Zrínyi Miklós, a költő. 1620-1644*, Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 1896-1902, tt. I-V (Magyar Történelmi Életrajzok).
- SZÉCHY-BADICS 1906 GRÓF ZRÍNYI MIKLÓS *Költői művei*, ed. SZÉCHY Károly, BADICS Ferenc, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1906.
- SZEGEDY 1915 SZEGEDY Rezső, *Zrínyi Miklós és a Szigeti veszedelem a horvát költészetben*, ItK XXV(1915), pp. 291-299, 406-430.
- SZÖRÉNYI 1979 SZÖRÉNYI László, *A Szigeti veszedelem és az európai epikus hagyomány*, MTA I. OK XXXI(1979), pp. 281-292.
- SZÖRÉNYI 1980 SZÖRÉNYI László, *A magyarországi latin hősi epika a XVII-XVIII. században* (Kandidátusi értekezés tézisei), Budapest, 1980.
- SZÖRÉNYI 1987/1988 SZÖRÉNYI László, *Panegyricus és eposz. Zrínyi és Cortesius*, ItK XCI-XCII(1987-1988), pp. 141-149.
- SZÜCS 1896/1897 SZÜCS István, *Zrínyi és Faludi idylljeinek viszonya Vegiliuséihoz*, in „A máramarosszigeti r. kat. algimn. ért.”, 1896/1897, pp. 3-28.

- TAKÁTS 1922 TAKÁTS Sándor, *Gróf Zrínyi Ádám*, in T. S., *Régi magyar kapitányok és generálisok*, Budapest, Genius, [1922], pp. 344-374.
- THURY 1894 THURY József, *A Zrínyiász*, ItK IV(1894), pp. 129-149, 257-298, 385-411.
- TOLDY 1880 TOLDY László, *Szluha László emlékezete és a Zrínyi-könyvtár*, Budapest, 1880.
- TOLDI 1881-1882 TOLDY László, *XVII. századbeli szakácskönyv*, in „Történelmi Tár”, 1881, pp. 367-371, 569-581; 1882, pp. 188-200, 380-387.
- TOLNAI 1908 TOLNAI Vilmos, *Adalék a Zrínyiász forrásaihoz*, EPhK XXXII(1908), pp. 646-648.
- VÁLI 1898 Ludovicus T. VÁLI, *De locis poeticis qui congruunt in operibus P. Ovidii Nasonis et Nicolai Zrínyi*, Cassoviae, 1898.
- VÁRADY 1933 Emerico VÁRADY, *La letteratura italiana e la sua influenza in Ungheria*, Roma, Istituto per l'Europa orientale, 1933, I-II.
- VÁRKONYI 1984 R. VÁRKONYI Ágnes, *Zrínyi és Ortelius*, in „Historia”, 1984, n° 4, p. 35.
- ZOLNAI 1938 ZOLNAI Béla, *Zrínyi világa*, in „Magyar Szemle” XXXII(1938), pp. 191-200.
- ZSÁK 1901 ZSÁK J. Adolf, *Czobor Mihály, a Chariclia első magyar fordítója*, ItK XI(1901), pp. 53-62.

VIII.

RÖVIDÍTÉSEK

ABBREVIATIONS

AC	Ante Christum; Krisztus előtt
<i>af.</i>	aforizma
<i>Áfium</i>	<i>Az török áfium ellen való orvosság</i>
AkÉrt	Akadémiai Értesítő (periodical)
App.Hung.	Apponyi Sándor/Alexander, <i>Hungarica. Magyar vonatkozású külföldi nyomtatványok / Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften</i> , tt. I–II, Budapest, 1900–1902; tt. III–IV, München, 1925–1927
BEK	Budapest, Egyetemi Könyvtár (University Library)
Bibl.Nat.	Paris, Bibliothèque Nationale
Bibl.Naz.	Roma, Biblioteca Nazionale
Bibl. Zrin.	<i>A Bibliotheca Zriniana története és állománya. History and Stock of the Bibliotheca Zriniana</i> , Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1990.
BL	London, British Library
BLC	<i>The British Library General Catalogue of Printed Books</i> , tt. 1–360, London–München–New York–Paris, Saur, 1979–1987.
BpSz	Budapesti Szemle (periodical)
BZ	Bibliotheca Zriniana; a zágrábi NSB különgyűjteménye (special collection of NSB, Zagreb)
<i>ca.</i>	circa (approximatively)
<i>Catalogus</i>	<i>Catalogus omnium librorum bibliothecae</i> [sic] <i>Chaktorniensis excellentissimi atque illustrissimi Domini Comitis Nicolai a Zrinio Bani. Anno Domini 1662. die 10 Octobris</i> (manuscript)
Cat.Bibl.Nat.	<i>Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale</i> , tt. 1–231, Paris, Imprimerie Nationale, 1897–1981.
<i>cent.</i>	centuria
<i>cf.</i>	confer; vesd össze
col., coll.	columna, columnae; hasáb (column, columns)
<i>disc.</i>	discursus

Dr.	DRASENOVICH Mária, Zrínyi Miklós könyvjegyzetei, Pécs, 1934.
ed., edd.	edidit, ediderunt; kiadta (edited by)
ed.	editio; kiadás (edition)
ed. cit.	editio citata; idézett kiadás
EPHK	Egyetemes Philológiai Közlöny (periodical)
f., ff.	folium, folia; levél (leaf, leaves)
fasc.	fasciculus
fol.	in folio; 2°
GW	<i>Gesamtkatalog der Wiegendrucke</i> I–, Berlin, 1925–
HAIN	LUDOVICUS HAIN, <i>Repertorium bibliographicum, in quo libri omnes ab arte typographica inventa usque ad annum MD. typis expressi... recensentur</i> , tt. I–IV, Stuttgartiae – Lutetiae Parisiorum, 1826–1838.
HK	Hadtörténeti Közlemények (periodical)
ibid.	ibidem; ugyanott
id.	idem; ugyanó
It	Irodalomtörténet (periodical)
ItK	Irodalomtörténeti Közlemények (periodical)
Mátyás-elmélkedések	<i>Mátyás király életéről való elmélkedések</i>
MKsz	Magyar Könyvszemle (periodical)
MNy	Magyar Nyelv (periodical)
Ms	kézirat (manuscript)
MTA	Magyar Tudományos Akadémia (Hungarian Academy of Sciences)
MTA I. OK	MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei (periodical)
n°	numero; szám
NSB	Zagreb, Nacionalna i Sveučilišna Biblioteka; Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (National and University Library)
NUC	<i>The National Union Catalogue. Pre-1956 Imprints</i> , tt. 1–754, London, Mansell, 1968–1981.
obl.,	oblongus; haránt (oblong)
OL	Budapest, Magyar Országos Levéltár (National Archives)
op. cit.	opus citatum; idézett mű
OSzK	Budapest, Országos Széchényi Könyvtár (National Széchényi Library)
OSzKÉvK.	Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve (periodical)
ÖNB	Wien, Österreichische Nationalbibliothek
p., pp.	pagina, paginae; lap (page, pages)
pl.	például (e. g.)
pld.	példány (copy)
pseud.	pseudonyma; álnév
R	rukopis; kézirat, a zágrábi NSB kéziratának jelzete (signature of the manuscripts in NSB, Zagreb)
repr.	reprint

RMK	<i>Régi Magyar Könyvtár</i> , ed. SZABÓ Károly, tt. I–III/1–2, Budapest, 1879–1898.
RMNy	<i>Régi Magyarországi Nyomtatványok / Res litteraria Hungariae vetus operum impressorum</i> , ed. BORSA Gedeon et alii, tt. I–II, Budapest, 1971–1983.
s. a.	sine anno; év nélkül
saec.	saeculum; század (century)
s. l.	sine loco; hely nélkül
S. n.	Series nova; Új folyam
Száz.	Századok (periodical)
t., tt.	tomus, tomi; kötet (volume, volumes)
tab., tabb.	tabula, tabulae; tábla (table, tables)
typ.	typographia; nyomda (press)
v.	vide; lásd (see)
Vat.	Roma, Biblioteca Apostolica Vaticana
Wolfb.	Wolfenbüttel, Herzog August Bibliothek
ZÁ	Zrínyi Ádám
ZD	Zrínyi-dolgozatok, ed. Kovács Sándor Iván et alii (periodical)

IX.

NÉVMUTATÓ

INDEX

A leírt könyvek szerzőinek, valamint az azokban közreműködőknek (sajtó alá rendezők, fordítók, kommentátorok, függelékszövegek szerzői stb.) a neve mellett feltüntetjük születésük és halálkozásuk évét, amennyiben ez megállapítható volt. Az impresszumban, illetve kolofonban szereplő kiadó- és nyomdásznevek előtt * áll. A XIX–XX. századi személyek – jobbára szakirodalmi szerzők – nevét dőlt betűs szedés jelzi. A költő Zrínyi Miklós nevének előfordulásait a névmutató nem tartalmazza.

- Accorsi, Maria Luisa* 485
Achomas v. Ahmed
Acidalius, Valentinus (1567–1595) 308
* *Ackersdijk, Theodorus ab* 221
Ács Pál 12, 15, 20
* *Adam z Velešlavína, Daniel* (1546–1599) 439
Aelianus v. Ailianos Taktikos
Aeneas Sylvius Piccolomini v. II. Pius pápa
Aesopus Phrygius (Esopo, saec. VI. AC) 54, 322, 344, 577
Agathios (?–582) 376
Ágoston, Szent (Augustinus Aurelius, 354–430) 217, 347, 364, 382
Ágoston Péter (1616–1689) 57, 421
Agricola 113, 114
* *Agricola, Joannes* 148, 371
Ahmed (Achomas) 168, 208
Ailianos Taktikos (saec. I–II.) 241
Airebaudouze, Pierre d' (Petrus ab Areas Baudoza, 1557–1627) 461
Alamos de Barrientos, Baltasar (?–1640) 114, 197, 239
* *Alantsee, Leonardus* 442
Alapi Borbála (Barbara Puhamia) 168
* *Alba, Rugier d'* 286
Albert, Nagy Szent (Albertus Magnus, 1193–1280) 332, 380
Albertus Argentinensis (saec. XIV.) 445
Albertus Fridlandus v. Wallenstein, Albrecht
Albinus Nivemontius, Petrus (1543–1598) 174, 372, 373, 381
Alciato, Andrea (Alciati, 1492–1550) 273, 279, 574
Alden, John 111
* *Aldo nyomda v. Manuzio*
Aldrovandi, Ulisse (1522–ca. 1605) 321, 322

- Alençon, François d' (Franciscus Alencorius) 197
 * Alestry, Ja. 332
 Alexander (Alessandro) v. Sándor pápák
 Alexander Magnus v. Sándor, Nagy
 Alexander Severus 376
 IV. Alexios bizánci császár 167
 I. Alfonz nápolyi király 142
 II. Alfonz (Alfonso) nápolyi király 142
 Ali bég 168
 Aliaris, Petrus 109
 Allacci, Leone (Leo Allatius, 1586–1669) 255
 Allè, Girolamo (ca. 1600–1655) 344
 Álmos herceg 494
 * Alopecius, Hero v. Fuchs, Hero
 Althan, Dorez d' 74, 460, 568
 Álvarez, Manuel (Emmanuel Alvarus, 1526–1582) 56, 421, 439
 Alviano, Alviano d' 207
 Aman, Sebastian 381, 568
 Aman, Walthausser v. Walthausser Aman
 Amelot de La Houssaye, Abraham Nicolas (1634–1706) 421
 Amilcare v. Hamilkar
 Ammirato, Scipione (1531–1601) 198
 Ampelius, Lucius (Lucio Ampelio, saec. II–III.) 345
 * Anard, Petrus 408
 Ancus Martius római király 276
 Anibale v. Hannibal
 I. András magyar király 204
 II. András (Andreas) magyar király 164, 201
 André, Valère (Valerius Andreas Desse-lius, 1588–1655) 394
 Andreini, Francesco (1548–1624) 344, 345
 * Angelieri, Giorgio 350
 Angelotius Camertis, Angelus 162, 568
 Angerer, Michael 148, 568
 Anghiera, Pietro Martire d' (Petrus Martyr ab Angleria, 1455–1526) 109, 111, 112
 Anguillara, Giovanni Andrea dell' (ca. 1517–1565) 294
 Anna d' Austria, XIII. Lajos francia király felesége 137
 * Anreres, Laurentius 338
 * Antonio de Paoli, Giovanni 442
 Antonio, Don portugál herceg 204
 Antonius Augustinus tarragonai érsek 453
 * Antonius, Guilelmus 362
 Apafi Mihály erdélyi fejedelem 63
 Apión 108
 Appianos (ca. 95–162) 117, 121
 Apponyi Antal (Antonius Apponius) 721
 Apponyi József (Josephus Apponius) 721
 Apponyi Sándor (Alexander) 100, 105, 163, 176, 179, 181, 182, 185, 190, 283, 358, 372, 373, 587
 Arany János 264, 270, 296, 415, 491, 494, 495, 580
 Arconatus, Hieronymus 392, 568
 Areas Baudoza, Petrus ab v. Airebaudouze, Pierre d'
 Aretius, Benedictus (1505–1574) 439
 Ariosti, Horatio (1555–1593) 415
 Ariosto, Lodovico (1474–1533) 295, 296, 381, 585
 Aristoteles (Aristotile, 384–322) 201, 207, 365, 417, 418, 423, 433, 447, 456, 458, 578
 Arnauld d' Andilly, Robert (1588–1674) 427
 Arnemiensis, Stephanus? 355, 568
 Arnoldus, Christophorus (1627–1685) 155
 Arrigo v. Henrik angol királyok
 * Arrivabene, Andrea 256
 Arthus, Gotthard (1570–1630?) 440
 Artner, Erhard (Erhardus) 347, 568
 Assarino, Luca (1607–1672) 139, 483, 487, 488
 Astolfi, Giovanni Felice (saec. XVI–XVII.) 118, 345
 Atahualpa (Atabalippa) inka uralkodó 256
 Attila hun király 179, 201, 293
 Attimis, Giacomo Giorgo (saec. XVII.) 301
 Auberto 114
 Aubery, Antoine (1616–1695) 72, 128, 219
 * Aubri, Daniel (Daniel Aubrius) 232
 * Aubri, Daniel (Daniel Aubrius) özvegye
 * Aubri, Jean (Joannes Aubrius) 163, 181, 331, 365, 409
 * Aubri, Jean (Joannes Aubrius) örököse 163, 178, 409
 Auersperg, Fürst von 62, 369

- Auersperg, gróf 169
 Auersperg, Wolfgang Engelbert von (1641–?) 253
 Auer János Ernő (Johannes Ernestus Auerus) 463, 568
 Augustinus Aurelius v. Ágoston, Szent
 Augustus (Augusto) római császár 114, 204, 205
 Aurelio (Aurelli), Lodovico (?–1637) 578
 Ausonius, Decimus Magnus (ca. 310–ca. 395) 346
 Avancinus, Nicolaus (1611–1686) 421
 * Avanzo, Lodovico 573
 Aventinus, Johannes (1477–1534) 161
 Avity de Montmartin, Pierre d' (pseud. D. T. V. Y., 1573–1635) 250, 440
 Ayblinger, Georg (Ayblingerus) 394, 568

 * Baba, Andrea 366
 * Baba nyomda 114, 132, 152, 315, 382
 * Babiani nyomda 575
 Bacon, Francis (1561–1626) 98, 103, 108, 346, 580
Bácskai Antal 63, 580
 Badeni Lajos 67, 89
Badics Ferenc 343, 474, 585
 Baerle, Kaspar van (1584–1648) 128, 134, 272
 Baglioni, Astorre 183
 * Baglioni, Paolo 132, 133, 218, 302, 577
 Baiardus, Joannes Baptista (saec. XVI.) 387
 Baioarius, Ariovistus 130
 Baioarius, Vilermus 130
 I. Bajazet török császár 161
 II. Bajazet török császár 203
 Bajazet (Paiazet) török herceg 200
Bajza József 287, 580
 Bakits Tamás 169
 Bakócz Tamás 167
 Balainius Andrius, Joannes 433
 Balassa István (Stephanus) 30, 84, 160, 568
 Balassi Bálint (Balassa, Valentinus Ballasius, 1554–1597) 78, 171, 172, 286, 288, 480, 484, 491, 493, 581, 582
 Balassi János 170

Balázs Mihály 28, 30
 Balbi, Giovanni Battista 214
 Balbus, Johannes 336
 Balčić, Stjepan (Baletius) 168
 * Baldini, Vittorio 175, 176
 Balduinus, Fridericus (1575–1627) 308
 * Baleonius, Paulus 263
 Baletitius, Stephanus v. Balčić, Stjepan
 Balia di Valenze 339
 Ballarino, Giovanni Battista (1603–1666) 340
 Ballino, Giulio (saec. XVI.) 382, 498, 499
 Baló Mátyás 66
 Balog György (1659–1726) 460
Balogh Ármin 346, 580
 * Balsamo, Francesco de' 141
Bán Imre 288, 467, 475, 479, 580
 Banchieri, Adriano (pseud. Camillo Scaligeri dalla Fratta, ?–1634) 346
 Banér, Johan 151
 Bánffy Bálint 169
 Bánffy Gáspár 30, 369, 568
 Bánffy László (Ladislaus Banffius) 167, 168
Banfi, Florio 165, 426, 580
Bánki Judit 337, 580
Bánkuti Imre 67
 Baranyai Decsi János 30, 494
 Barbaro, Daniele (1513–1570) 458
 Barbaro, Francesco 196
 Barbarossa, Federico v. I. Frigyes német-római császár
 Barberini, Antonio 384
 Barberini, Maffeo v. VIII. Orbán pápa
 * Barbier, Guillaume (Guillelmus) 116
 * Barbier, Jean (Johannes) 375
 Barbieri, Giovanni Maria (1519–1574) 179
 Barclay, John (Joannes Barclaius, 1582–1621) 347, 576
 Barclay, William (Guillelmus Barclaius, ca. 1545–1608) 32, 347
 * Barezzi, Barezzo 152
 * Barezzi nyomda 133, 212, 335
 Baricola, Janus 287
 * Bariletti, Antonio 236, 246, 346
 * Bariletti, Antonio és testvérei 228
 Barkoci 316, 478
 Barlaeus, Lambertus (1592–1655) 265

- Barleti, Marin (Marinus Barletius, 1430–1512) 161, 162
Barna Mihály 466
 Baronus, Bonaventura (Barronius, ?–1678) 308
 Barpo, Giovanni Battista (?–post 1633) 315
 Barrlichius, Gerardus 312, 568
 Barthius, Jeremias (saec. XVI–XVII.) 373
 Bartholin, Thomas (1626–1680) 579
 Bartholomeus göttweigi apát 446, 568
 Bartolaia dalla Mirandola, Lodovico (ante 1600–1640) 387
 Bartoli, Danielo (1608–1685) 382
 Basadonna, Pietro (Petrus) 262
 * Basse, Nikolaus (Nicolaus Bassaeus) 147, 148, 303, 575
 Basta, Giorgio (1550–1607) 208, 235, 236, 280
 Bastianchich, Matthias (1591–1659) 194
 Báthory István (Bathorius) erdélyi fejedelem, lengyel király 145, 171
 Báthory István (Stephanus Bathorius) erdélyi vajda (saec. XV.) 172, 206
 Báthory Zsigmond (Sigismundus) erdélyi fejedelem 145, 163, 204, 206, 209
 Batthyány Ádám 50, 87, 125
 Batthyány Boldizsár (Balthasarus Bathiani) 22, 25, 263
 Batthyány Farkas (Lupus Battianus) 168
 Batthyány Ferenc 286
 Batthyány Kristóf 63, 66
 Bauchin, Kaspar (Casparus Bauhinus, 1560–1624) 330
 Bauhof, Michael 407, 568
 Bauschner, Marcellinus (1638–1695) 59–61, 422
 Beatrix, Mátyás magyar király felesége 201
 Beatus Rhenanus (1485–1547) 107
 * Beau, Claude le (Claudius) 309
 Bebek György 168, 169
 * Bebel, Johann (Joannes Bebelius) 110, 112
 Bechamb, Gräfin von 62, 369
 Beck, Hienonymus 181
 Beck, Marcus 181
 * Becher, Matthaeus 330
Becker, Felix 455
 Beckher, Georg (Georgius Beckherus, ?–ca. 1650) 56, 422
 Beckmann, Christian (Christianus Beckmannus, 1580–1648) 27, 304
 Beda Venerabilis (673–735) 441, 447
 Bedekovich Bernát 499
 Bedekovich Ferenc 499, 500
 Bedekovich János (saec. XIII.) 500
 Bedekovich, Joannes Baptista (saec. XVII.) 382, 499, 568
 Bedekovich József 499
 Bedekovich Kálmán 500
 Bedekovich Kázmér 499
 Bedekovich Kristóf (Christophorus Bedekovich de Kumor) 257, 499, 500, 568
 Bedekovich Menyhért 499
 Bedekovich Miklós 499
 Bedekovich Tamás 500
 Bednei uram 316, 478
 Béguin, Jean (Johannes Beguinus, ?–ca. 1612) 373
 * Behem, Kaspar (Casparus) 365
 * Beitmann, Johann (Johannes Beitmannus) 463
 I. Béla magyar király 204
 II. Béla, Vak, magyar király 201
 III. Béla magyar király 360
 IV. Béla magyar király 500
 Belli, Francesco (1577–1644) 383
Belloni, Antonio 222
 * Beltrano, Ottavio 579
 Bembo, Pietro 384
 * Benacci örököse 413
Bene Sándor 12, 15, 20, 41, 419, 580
 Benedetti, Alessandro (ca. 1450–1512) 327
Benézit, E. 456
 Benincasa, Rutilio (1555–ca. 1626) 579
 Bentivoglio, Guido (1579–1644) 132, 133
Bényiné Farkas Mária 426, 580
Berg Pál 346, 580
 Bergamo, Bartolomeo da 207
 * Berger, Johann (Johannes Bergerus) 373, 374
 * Berger, Klemens (Clemens Bergerus) 374
 Bergonzi, Lelio 302
 Berikholtzius?, Thomas 312, 568

- Berlász Jenő* 28, 65, 66
 * Bernabo dal Verme, Angelo 145, 406
 Bernegger, Matthias (Berneccerus, 1582–1640) 174, 225, 393
 * Bertano nyomda 151, 210, 214, 370, 383
 * Bertano, Pietro Maria (Petrus Maria Bertanus) 367
Bertelli, Sergio 196
 Bertius, Petrus (1565–1629) 255
 * Bertramus, Antonius 246, 373
 Besold, Christoph (Christophorus Besoldus, 1577–1638) 155, 159, 223, 224
 Bessinus, Matthias 458, 568
 Bessinus, Thomas 458, 568
 Bethlen Gábor erdélyi fejedelem 27, 177, 440, 476
 Bethlen Miklós 57, 63, 478, 481
 Béthune, Philippe de (1561–1649) 51, 136, 218
 * Betlingem, Gio. Giorgio (koholt név) 135
 Betussi, Giuseppe (saec. XVI.) 348
 * Bevilacqua, Nicolò 369
 Beyerlinck, Laurens (Laurentius, 1578–1627) 43, 259–261
 Bianchetti Gambalunga, Cesare 429
 * Bidelli, Giovanni Battista 236
 Bildenstein, Georg 168
 Billakovicz, Georgius 464, 568
 * Bindoni, Gaspare 576
 Bingius, Andreas 155, 156
 Biondi, Giovanni Francesco (1572–1644) 143, 338
 Biondo, Flavio (1388–1453) 125
 Biörenklou, Matthias (1607–1671) 215, 216
 * Birckmann nyomda 126, 453
 * Birckmann, Johann (J. Birckmannus) 328
Bíró Péter 478
 Biron, Armand de Gontaut, baron de 134
 Bisaccioni, Maiolino (1582–1663) 137, 238, 239, 395, 396, 398, 412
Bitskey István 12, 15, 16, 20
 * Blaeu nyomda 271, 343
 * Blaeu, Cornelius 248
 * Blaeu, Joan (Johannes Blaeu, 1596–1673) 128, 135, 247–249, 272, 278, 332
 * Blaeu, Villem (Guilielmus Blaeu, 1571–1638) 247, 248, 255, 404
 Blancus, Guilielmus (1551?–1601) 376
 Blankaart, Nikolaas (Nicolaus Blancardus, 1625–1703) 125
 Bobé, Simon (Simon Bobaeus, saec. XVI.) 389
 Boccaccio, Giovanni (1313–1375) 348, 384
 Boccacalini, Trajano (1556–1613) 43, 221, 222, 576
 Bocchi, Achille (Achilles Bocchius, 1488–1562) 284, 285
 Bocskay István (Boscajus) erdélyi fejedelem 145, 187, 206
 Bodin, Jean (Joannes Bodinus, Giovanni Bodino, 1529?–1596) 51, 128, 348
 Boehm, Johann (Joannes Boemus, saec. XV–XVI.) 256, 257
 Bofosius, Petrus 170
 * Bogardus, Johannes 252
 Boillot, Joseph (1560–?) 246
 Bois, S. P. E. du 437
 Boissard, Jean Jacques (Janus Jacobus Boissardus, 1528–1602) 182, 334
 * Boissat, Horatius 387
 * Bolzetta, Franco 290
 * Bona, Mauritio 397
 Bonaciolus, Ludovicus (saec. XVI.) 330
 Bonavina?, Martinus 116, 568
 * Bonfadino, Giovanni Battista 354
 Bonfini Antonio (Antonius Bonfinius, 1427–1503) 43, 46, 86, 163, 165, 167, 176, 178, 201–205, 207–209, 269, 360, 361, 363, 472, 476–478, 482, 494–497
 Bongars, Jacques (1554–1612) 30, 162, 163, 178
 Bonini, Filippo Maria (1612–?) 49, 127, 224, 225
 Bónis Ferenc 502
 Boodt, Anselmus Boetius de (1550?–1632) 283, 333
 Borbone v. Bourbon ház
 Borbone, Gastone di 138
 Borcholdus, Joannes 300
 * Bordoni, Girolamo 247
 Borghesi biboros 222
 Borgia, Roderigo v. VI. Sándor pápa

- * Borrolus, Jacobus 262
Borsa Gedeon 12, 16, 20, 421, 589
Borsetto, Luciana 303
Borzsák István 108, 113, 114, 262, 266, 277–279, 285, 580, 581
 * Bosello, Pietro 287, 392
 Boskovich, Jacobus 366, 568
 Bosnyák András (Andreas) 54
 Bosnyák Márton (Martinus Bosniacus) 170
 Bosnyák Tamás (Thomas Bosniacus) 167
 Bossányi de Redek 359, 568
 Botero, Giovanni (1540–1617) 253, 254
 Boucher, Jean (Boucherius) 347
 Boulanger, Leonard 389, 568
 Bourbon (Borbone) ház 213
 Boxhorn, Marcus Zuerius (1612–1653) 114, 151, 157, 422
Bozza, Tommaso 195
 Böckler, Georg Andreas (?–ca. 1685) 244, 576
 Böhme, Jacob (1575–1624) 577
Böhme, Max 111, 112
 Brachel, Adolf (Adolphus Brachelius, ?–1652) 154, 155
 * Brachfeld, Paul (Paulus Brachfeldius) 184
 Bragadino, Marc'Antonio 183, 392
 Brancaccio, Francesco Maria 315
 Brancaccio, Lelio (1560–1637) 235, 236
 Brandenburgi Katalin 27
 Branik György (Georgius Branik de Újhely) 28, 359, 370, 568
 Brantzius, Johannes (saec. XVI–XVII.) 246
 Brandi, Giovanni Antonio (1555–1608) 442
 Bratutti, Vincenzo (?–1680) 181
 Braun, Georg (?–1616?) 54, 578
 Breuché de La Croix, Edmond (pseud. Er-gaste, ?–1661?) 227
 Briganti, Annibale (saec. XVI.) 323
 Brigitta, Szent 344
 * Brigna, Giovanni Battista 344
 * Brignonci, Giovanni Pietro 345, 423, 430
 Brisson, Barnabé (1531–1591) 107
Brizzi, Gian Paolo 485
 Brodaet, Joannes 444, 568
 Brodar Márton 316, 317, 478
 * Brogiollo, Marc'Antonio 313
 Bronkhorst, Everard van (Everardus Bronchorst, 1554–1627) 225
 * Broun, Samuel 143
 Brun, Antoine (1600–1654) 336
 Bruni, Leonardo (Aretino, 1369–1444) 116, 127, 153, 377
Brunner, Otto 50
 Bruschius, Gasparus (1518–1557) 445
 Brusoni, Girolamo (1610–?) 349
 Brusoni, Lucio Domizio (Lucius Domitius Brusonius, saec. XVI.) 349
 Brutus, Lucius Junius 199, 206
 Brutus, Marcus Junius 206, 347
 * Bry, Dietrich de (Theodorus) 182, 245, 330
 * Bry, Dietrich de özvegye 245, 330
 * Bry, Johann Dietrich de (Joannes Theodor, 1561–1623?) 232, 245, 246, 251, 330, 334
 * Bry, Johann Israel de (Joannes Israel, ?–1611) 245, 251, 330
 * Brylinger, Nikolaus (Nicolaus Brylingerus) 349, 357
 * Brylinger örököse 302
 Buccellenus, Joannes 334, 568
 Bucelinus, Gabriel (1599–1681) 156
 Buchanan, George (Georgius Buchananus, 1506–1582) 279, 347, 423
 Buchler, Johann (Joannes Buchlerus, saec. XVI–XVII.) 57, 427
 Bucholzer, Abraham (Abrahamus Bucholzerus, 1529–1584) 384
 Bucholzer, Gottfried (Gottfridus Bucholzerus, saec. XVI–XVII.) 384
 Buda hun vezér 201
 Budina, Samuel 163, 175, 178
 Budinus, Paulus 347, 568
Budiša, Dražen 11, 14, 19
 * Buon, Gabriel 389
 Buonaccorso Pitti, Vincenzo (1562–1631) 237
 Buquoi, Charles Bonaventura 177
 Busbecq, Oghier Ghislain de (Busbequius) 22, 30, 119, 125, 127, 197, 244, 581
 Busche, Hermann von dem (Hermannus Buschius, 1468–1554) 278
 Bussière, Jean de (1607–1678) 155

- Cá da Mosto, Alvise (Aloysius Cadamustus, 1432?-1480?) 109, 110
- Caesar, Caius Julius (Giulio Cesare, 100-44) 118, 122, 123, 206, 239, 388
- * Caesarius, Franciscus 161
- Caesius, Federicus v. Cesi, Federico
- Calani Centurione, Prospero (Prosperus Calanius, 1480-?) 349
- * Calenius, Gervinus 446, 457
- * Calenzani, Pier Giovanni 425
- Calepino, Ambrogio (Ambrosius Calepinus, 1435-1511) 296-298, 442, 443
- Callimachus Experiens (Filippo Buonaccorsi, 1437-1496) 163
- III. Callixtus pápa 142
- Calnai, Gregorius v. Kálnai Gergely
- Caluuccy, Horatius Guilielmus 53
- Camenianus, Petrus 171
- Camerarius, Joachim (1500-1574) 361, 374, 44
- Camerarius, Georgius (saec. XVI-XVII.) 278
- Camerarius, Philippus (1537-1624) 443
- Camerata, Lorenzo 394
- Camilli, Camillo (ante 1580-1615) 415
- Campana, Cesare (?-1606) 350
- Campeggi, Sigismondo, pseud. v. Mariales, Xantes
- Camus, Jean Pierre (1594-1652) 384
- Candido, Giovanni (?-post 1521) 153
- Cancpari, Pietro Maria (saec. XVI-XVII.) 332
- Canini d'Anghiari, Girolamo (?-1626) 114, 133, 212
- Canisius, Petrus (1521-1597) 60, 431, 432
- Canonici, Roberto 212
- Capecelatro, Ettore 141
- Capobianco, Alessandro (saec. XVII.) 246
- Caporali, Cesare (1531-1601) 350
- Capponi, Lodovico 303
- Caraccena, marchese di (saec. XVII.) 337-339
- Caracciolo, Camillo 233
- Caralicocius v. Karalikó
- Caramuel Lobkowitz, Juan (Joannes, 1606-1682) 193, 194, 350
- Caranj, P. 462, 568
- Carbone, Lodovico (Ludovicus Carbo, ?-1597) 431, 456
- Cardano, Girolamo (Hieronymus Cardanus, 1501-1576) 331
- Carion, Johannes (1499-1537) 385
- Caro, Francesco (saec. XVII.) 578
- Carolus, Carlo, Carl v. Károly (uralkodók)
- Carrichter, Bartolomaeus (saec. XVI.) 577
- * Carta, Orfeo dalla 457
- * Casa, Christoforo della 137, 138
- Casalio, Giovanni Battista (?-1648) 112, 325
- Casaubonus, Isaacus (1559-1614) 121
- Caselius, Johannes (1533-1613) 300, 357, 358
- Casmann, Otto (Casmannus, 1562?-1607) 444
- Casoni, Giovanni 145
- Cassanus, Jacobus (saec. XVII.) 436
- Cassiodorus, Flavius Magnus Aurelius (ca. 484-583) 120, 445
- Cassiodorus, Augustinus 251
- Castellion, Sébastien (Sebastianus Castalio, 1515-1563) 347
- * Castillo, Nicolas del 407
- Castellani, Giacomo (pseud. Valerio Fulvio) 222
- Castellano, Lorenzo (?-1590) 576
- Castello, Bernardo 293, 415
- Castriotus, Georgius (Georgio Castrioto, Scanderbego, Szkanderbég) 161, 162
- Castro, Ezechiel de (saec. XVII.) 330
- Cataneo, Giovanni Maria (Johannes Maria Catanaeus, ?-1529) 308
- Cataneo, Girolamo (saec. XVI.) 25, 229
- Catharina v. Katalin, VIII. Henrik angol király felesége
- Catilina, Lucius 119, 386
- Cato, Dionysius (saec. III.) 277
- Cato, Ercole (saec. XVI.) 314, 348
- Cato, Marcus Portius (Maior) 423
- Catullus, Caius Valerius (ca. 87-ca. 54) 280
- Caussin, Nicolas (Nicolò Causino, 1583-1651) 351, 352, 385, 493
- * Cavalli, Francesco 397
- * Cavalli, Giorgio de' (Georgio) 162
- * Cavallo nyomda 579
- Cavriani, gróf 73, 74, 77, 91, 461, 568
- Cazzianer v. Katzianer, Hans
- Cellarius, Andreas (saec. XVII.) 228

- * Cellius, Johannes Alexander 224
 Cenami, Lorenzo 293
 * Cendrat, Jayme 433
Cennerné Wilhelmb Gizella 33, 39, 41, 489
 Centurione, Alessandro 291
 Cernoti, Leonardo (saec. XVI–XVII.) 252
 Cervellino, Enea 235
Červenka, Jaromír 311
 * Cervicornus, Eucharius 263
 Cervio, Vincenzo (saec. XVI.) 315
 * Cesaretti, Felice 406, 434
 Cesi, Federico (Federicus Caesius, 1585–1630) 323
 * Cestari, Giovanni Battista 575
 * Cestari, Giovanni Battista örökösei 575
 * Chancel, Joannes Petrus 192
 Chappuzeau, Samuel (1625–1701) 460
 Chemnitz, Martin (Martinus Chemnicus, 1522–1586) 352, 353
 Chierici, Alfonso (saec. XVII.) 176
 Chifflerianus (pseud?) 215
 Chincherni, Alessandro (saec. XVI.) 235
 Chokier de Surlet, Jean de (1571–1656) 192
 * Cholinus, Maternus 124, 365, 374, 447
 * Chouët, Pierre 424
 Choul, Guglielmo v. Du Choul, Guillaume
 Chrudimensis, Bohuslaus Felix 264, 568
 Christi, Franciscus 186
 Christianus IV. v. IV. Keresztély dán király
 Christina Alessandra v. Krisztina svéd királynő
 Christina Augusta 273
 Chruscilius, Johannes 272, 568
 Chumacero y Carrillo, Juan (Giovanni Chiumazero e Carrillo, 1580–1660) 135
 Churelichz, Lorenzo de v. Kurelić, Lovro
 Ciampoli, Giovanni (1583–1643) 310
 Cicero, Marcus Tullius (Cicerone, 106–43) 54, 60, 72, 121, 304, 305, 308, 312, 386, 423, 424, 430, 432, 438, 439, 444, 445, 456, 579
 Cicero, Pseudo- 312, 432
Cicogna, Emanuele Antonio 157
 Cicognini, Giacinto Andrea (1606–1660) 387
 Cieza de Leon, Pedro de (Pietro Cieza di Leone, 1518–1560) 255, 256
 Cillei Ulrik (Ulricus comes Ciliae) 203, 207
 * Ciotti, Giovanni Battista 160, 292, 293
 Clamorgan, Jean de (Giovanni di Clamorgano, saec. XVI.) 314
 Clapmar, Arnold (Arnoldus Clapmarus, 1574–1604) 223, 224
 Clarus, Julius (1525–1575) 387
 Claudia Felicitas, I. Lipót magyar király, német–római császár felesége 60, 421, 422
 Claudianus, Claudius (ca. 370–ca. 404) 136, 218, 275
 Clavius, Christoph (1538–1612) 576
 Clemens (Clemente) VIII. v. VIII. Kelemen pápa
 Clusius, Carolus (Clusio, Charles de L'Écluse, 1526–1609) 234, 323, 579
 Cluver, Philippus v. Klüver, Philipp
 Coccastello, Carlo Antonio (saec. XVI–XVII.) 351
Cockle, Maurice J. D. 228
Cockx–Indestege, Elly 253
 Coler, Johann (Joannes Colerus, ?–1639) 312, 313
 Colines, Simon de (Simon Colinaeus) 125
 Collado, Luis (Luigi Colliado, saec. XVI.) 247
 Collalto, Rambold 177
 Collenuccio, Pandolfo (1444–1504) 152
 * Collignon, Francisco 455
 * Collitius, Johannes 184
 Colombina, Giovanni Battista (saec. XVI.) 235
 * Colomerius, Arnoldus 576
Colta, Elena Rodina 28
 Colombo, Christoforo (1446–1526) 109, 256
 Colonna, Fabio (Fabius Columna, 1567–1650) 322
 Columella, Lucius Junius Moderatus (Lutio Giunio Moderato, saec. I.) 319
 * Combi, Giovanni Battista (Joannes Baptistista Combis) 275, 387
 * Combi, Sebastiano 233
 * Combi nyomda 315, 391, 398

- Comenius, Johannes Amos (Komenski, 1592–1670) 99, 104, 311
- * Comi, Antonio 521
- * Comin da Trino 457
- Comnenos, Isaac v. Izsák bizánci császár
- Commynes, Philippe de (Philippus Cominaeus, 1445–1509) 135, 390, 413
- * Concordia, Girolamo 179
- Conrad, a bécsi skót bencések apátja 441
- * Condy, Jean Ayme 150
- Conforto, Antonio 370
- Conring, Hermann (pseud. Cyriacus Thrasymachus) 215
- Constatinus, Nagy, római császár 116
- Constantinus Caesar v. IV. Konstantin
- Contarini, Francesco (Contarenus) 158, 212
- * Contarini, Gasparo 291
- Contarini, Pietro (Petrus Contarenus) 158
- Conti, Natale (ca. 1520–ca. 1580) 153
- * Conzatti, Zaccaria 350, 367
- Copernicus, Nicolaus (Kopernik) 255
- * Corbelletti, Francesco 131, 442
- * Corbelletti örököse 212
- Coreggi, Giovanni Maria 410
- Corio, Bernardino (1459–1519?) 388
- Cornarius, Janus (1500–1558) 317
- Cornaro velencei tábornok 157
- Cornoysus, Caspar v. Kornis Gáspár
- * Cortellini, Michele 310
- Cortese, Alessandro (Alexander Cortesius) 165, 580, 585
- Corvin János 204
- Corvinus, Christophorus 364
- * Corvinus, Georgius 162, 266
- Corvinus, Joannes Arnoldus (?–1650) 223, 224
- Corvinus Matthias v. Mátyás magyar király
- * Corvo, Giuseppe (Corvi) 157, 403, 404, 413
- * Corvo, Giovanni Battista (Corvi) 157, 403, 404, 413
- * Cosmerovius, Joannes Christophorus 434
- * Cosmerovius, Matthaëus (Cosmerovio Matteo, Kosmerovi Máté) 26, 60, 177, 180, 194, 239, 283, 285, 351, 393, 396, 403, 422, 428, 463, 483
- * Costanti, Niccolò (pseud. Aquarius Loda) 287
- * Costantini, Baldassar 392
- Costo, Tomaso (ca. 1560–ca. 1630) 152, 353, 481–484
- * Courbe, Augustin 411, 412
- Crarig, Josef 380, 569
- Crassus, Marcus Licinius 200
- * Crato, Johannes 372
- Crescentius, Desiderius (?–ca. 1660) 220
- Črňko, Ferenac 175, 178
- Cromer, Martinus v. Kromer, Marcin
- Cromwell, Oliver 217
- Cujas, Jacques (Jacobus Cuiacius, 1522–1590) 107
- Cunha, Manoel da (1594–1658) 136
- * Curio, Valentin (Valentinus Curio, saec. I.) 346
- * Curti, Steffano 433
- Curtius Rufus, Quintus (Quinto Curzio, saec. I.) 23, 54, 108, 113, 124, 125, 172, 423, 578
- Cuspinianus, Joannes (1473–1529) 185, 445
- * Cussio, Diego 407
- * Custos, Dominicus 309
- Cvekan, Paškal* 49, 56
- Cyrus perzsa király 127, 128, 220
- Czaplinski, Władisław* 50, 51
- Czelleczy Miklós (Nicolaus) 186, 569
- Czernatoni, Stephanus v. Csernátoni István
- Cziapó Peter v. Csapó Péter
- Czirhoffer v. Kirchhoffer, Matthias
- Czobor Mihály (1575–1616) 337, 580, 586
- Csaba István v. Szikszay Csaba István
- Csáky István 50, 87
- Csapó Péter (Cziapo Peter) 390
- Csapodi Csaba* 25, 27, 36, 61, 101, 106, 469, 494, 581
- Cserei Mihály 67
- Cserép József* 270, 415, 581

- Csernátoni István (Stephanus Czernatoni) 390, 569
Csonkás Mihály 376, 481
Csontos János 78, 92
Csürös Klára 12, 16, 20
- Dalla Casa, Bartolomeo 222
Daneau, Lambert (Lambertus Danaeus, ca. 1530–1595) 225, 226
Dankó József 466
Dante, Alighieri (1265–1321) 225, 226
Dares Phrygius (saec. VI.) 386
Dati, Giorgio (1363–1436) 576
Daun család 73, 74, 77, 82, 91, 93, 97, 99, 102, 103
Daun gróf 430, 569
Daun, Franz 74
Daun, Heinrich 70, 74, 77–79, 82, 91, 92, 98, 103, 124, 126, 131, 146, 149, 177, 198, 199, 243, 263, 264, 273, 279, 286, 290, 294, 296, 298, 320, 337, 340, 341, 343, 351, 355, 359, 360, 362, 366, 368–370, 382–384, 386, 394, 405, 406, 408, 413, 417, 418, 420–423, 428, 429, 456, 460
Daun, Heinrich Josef 73, 74, 91
Daun, Johann Jacob 73
Daun, Leopold Josef Maria 73
Daun, Maximilian 74
Daun, Otakar 74, 79
Daun, Vladimír 74, 79
Davanzati, Bernardo (1529–1606) 575, 576
Dávid (Davide) zsidó király 366
Davila, Enrico Caterino (1576–1631) 133
Debelec polgár 317, 478
Decius, Conradus (saec. XVI–XVII.) 148
Dedekind, Friedrich (Fridericus Dedekindus, ?–1598) 279
* Delfini nyomda 310
Deligecy v. Vinci Gergely
Del Rio, Martin-Antoine (Martinus Del Rio, 1551–1608) 24, 355, 577
Della Porta, Gianbattista (Joannes Baptista Porta, 1530–1615) 331, 387
Demetrios (Demetrio) makedón király 206
Demka, Martinus 173
Democritos 578
Demosthenés (384–433) 60, 431, 432
Derechkey, Ivan (saec. XVII.) 378
Derenchényi Imre (Emericus) 172
Derényi Mária v. Drasenovich Mária
Des Hameaux 210
Desportes, Philippe (1546–1606) 388, 389
Despotović, Ivan 340
Desselius, Valerius Andreas v. André, Valère
Deveray Mendocça, Ivan 415
* Deversin, Biagio (Blasius Diversinus) 182, 183, 191, 406, 434
Dézsi Lajos 288
* Dicas, Thomas 332
Diermanse, P. J. J. 114
Dietrichstein, Erasmus a 355, 569
Di Francesco, Amedeo 293, 294, 415, 581
Diodóros Sikeliótés (Diodorus Siculus, ca. 60–ca. 21) 117, 125
Dión Kassios (ca. 155–235) 112, 117, 376
Dionysios Halicarnasseus (saec. I. AC) 117
Długosz, Józef 50, 51
Dobó István 170
Doglioni, Giovanni Niccolò, pseud. v. Sansovino, Francesco
Dolce, Lodovico (1508–1568) 118, 296
Dolet, Étienne (Stephanus Doletus, 1508–1546)
Domannus, Joannes (1564–1618) 357
Domenichi, Lodovico (1515–1564) 126, 127
Donati, Regina 310
Donatus Grammaticus, Tiberius Claudius (saec. IV.–V.) 266, 442
* Donne, Sebastiano dalle 356
Donno, Ferdinando (1591–1650) 173
Donzellini, Girolamo (?–1588) 355
Doria, conte di Canossa 152
* Dozza, Evangelista örökösei 316, 425
Dózsa György 205
Dögen, Matthias (1605?–1672) 229
Dölcklerus, Joannes 121, 569
Dömötör Tekla 30, 494
* Drach, Peter 363
Drágffy család 169
Drágffy Bertold (Bertoldus Dragffius) 167
Drasenovich (Derényi) Mária 9, 10, 13, 14, 17, 18, 81, 93, 130, 139, 140, 142, 145, 146, 148, 160, 163–165, 167–172, 174, 179, 186–189, 192, 198, 202–209, 211,

- 213, 218, 220, 222–225, 237, 238, 246,
250, 260, 275, 276, 295, 304, 317, 327,
331, 351, 354, 359–361, 366, 372, 373,
375, 390, 401, 440, 472, 473, 475–479,
481, 490, 504, 581, 588
- Draskovich család 28
- Draskovich Eusebia 28
- Draskovich György (Georgius Draskoviti-
tius) 30, 213, 569
- Draskovich János 30, 52
- * Dreherr, Rodolphus 461
- Drexel, Jeremias (Hieremias Drexelius,
1581–1638) 356
- Droghus, Antonius (1548–1613) 387
- D. T. V. Y., pseud. v. Avity de Montmar-
tin, Pierre d'
- Du Chesne, Joseph (Quercetanus, ca.
1544–1609) 573
- Du Choul, Guillaume (Guglielmo Choul,
saec. XVI.) 240
- Du Cygne, Martin (Martinus, 1619–1669)
57, 70, 423
- Dudith András (Dudithius) 170
- Du Fouilloux, Jacques (Giacomo di
Foglioso, 1521–1580) 321
- Dullensis? 394, 569
- Du Moulin, Charles (Carolus Molinaeus,
1500–1566) 389
- Duns Scotus, Joannes (1265–1308) 433
- Durante, colonel 246
- Du-Ryer, Pierre (1606?–1658) 399, 400
- Du Val, Jean Baptiste (Joannes Paptista Du
Vallio, ?–1632) 115
- * Dümmler, J. 577, 579
- Dvořak, Max* 77
- Dzsem (Gemin, Soliab, Szollyab) török
herceg 143, 201, 203
- Earles, J. 144
- Ebekbam?, Johann Christoph ab 282
- Eckhardt Sándor* 286, 581
- Écsi Ö. István* 175, 581
- Eder, Gabriel 382, 569
- Eder, Georgius (1523–1586) 76, 445, 446
- * Eder, Wolfgang 144
- IV. Eduárd (Odoardo) angol király 143
- V. Eduárd (Odoardo) angol király 143
- VI. Eduárd (Odoardo) angol király 143
- Efferen, Wilhelm Ferdinand von (saec.
XVI–XVII.) 219
- Egmond, Karel van 107
- Eiberg?, Joannes 428, 569
- * Elavius, Johannes Christophorus 409
- Elisabeth v. I. Erzsébet angol királynő
- Eleonora Maria Jozefa főhercegnő 62, 131
- * Elert, P. özvegye 575
- * Elzevir nyomda 157, 227, 255, 257, 269,
271, 273–275, 279, 318, 358
- * Elzevirius, Daniel 265, 333
- * Elzevirius, Johannes (Jean Elsevier) 125,
236, 460
- * Elzevirius, Ludovicus 158, 224, 229, 265,
322, 333, 409
- Emmanuel portugál király 453
- * Emmel, Egenolph 245
- * Endterus, Joannes Fridericus 368
- * Endterus, Michael 155, 368
- * Endterus, Wolfgangus 298, 299, 577
- Enenckel, Georg Acatius (1573–?) 266
- Ensl, Gaspar (1570–?) 256
- Enyedi György (ca. 1555–1597) 389
- Epicuros 116
- * Episcopius, Eusebius 368
- * Episcopius, Nicolaus junior 428, 451
- * Episcopius, Nicolaus örökösei 368
- * Episcopius, Nicolaus senior 108, 317
- Erasmus, Desiderius (1464–1536) 99, 104,
108, 158, 270
- Erbelus?, Jacobus 578
- Erdei Klára* 12, 16, 20, 238, 581
- Erdélyi Pál* 465, 469, 474
- Erdődy család 156, 167, 169
- Erdődy Imre (Emericus) 369
- Erdődy Miklós 53, 62, 66
- Erdődy Péter (Petrus, saec. XVI.) 168
- Erdődy Péter (Petrus, saec. XVII.) 30, 84,
163, 569
- Ergaste, pseud. v. Breuché de la Croix,
Edmond
- Errard de Bar-le duc, Jean (1554–1610) 245
- Errico v. II. Henrik angol király
- I. Erzsébet (Elisabeth) angol királynő 144
- Erzsébet, Nagy Lajos magyar király felesé-
ge 202, 205
- Erzsébet (Helisabeth) spanyol királynő 109

- Esopo v. Aesopus
 Este-ház 179
 Esterházy család 61
 Esterházy Pál 66, 89
 Esterházy Tamás (Thomas Esterhas) 282, 285, 569
 * Estienne, Charles (Carolus Stephanus, 1504–1564) 258, 314
 * Estienne, Robert (Robertus Stephanus) 376
Estreicher, Karol 161, 239
 Etrei, Gáspár (Caspar Etreius) 404, 569
 Eugenio, Niccolò (?–ca. 1570) 295
 Eutropius (saec. IV.) 120
 Exuperantius, Julius (saec. IV–V.) 120
 * Eyerlingus, Joannes 439
 Eysebius, Paulus 383, 569
- Faber, Joannes (ca. 1570–ca. 1640) 322
 Faber Sanioranus, Petrus (ca. 1540–ca. 1600) 309
 * Fabri, Joannes 263
 Fabri, Johann bécsi püspök (1478–1541) 441, 446, 447, 569
 Fabri de Hilden, Guillaume 424
 Fabriani, Giovanni 575
 Fabricius, Georgius 445
 * Fabricius, Gualtherus 124, 266
 * Facciotto, Guglielmo 447, 448
 Fagnani, Giacomo 236
 al Farghani (saec. IX.) 576
 Fallopio, Gabriele (1523–1562) 577
 Faludi Ferenc 494, 585
Falus Róbert 580
 Faramondo, legendai frank király 212
 Farnaby, Thomas (Farnabius, 1575?–1647) 267, 269–271, 274, 278
 Farkas György (Georgius) 421, 569
Farkas József 348, 581
 Farnese, Alessandro (Alexander Farnesius) pármái herceg 131, 132
 Farnesius, Henricus (?–1613) 296, 297
 * Farri, Domenico 159, 179
 * Farri, Pietro 237
 * Fassina nyomda 224
Fatio, Olivier 226
 Fauno, Lucio (saec. XVI.) 125
- Febvre, Lucien* 5
 * Federus, Joannes 432
 Fehen, Johannes (saec. XVII.) 429
 * Fei, Andrea 176
 Ferdinánd báró 383, 569
 Ferdinánd főherceg 148, 207, 371, 372, 405
 I. Ferdinánd magyar király, német–római császár 166, 173–175, 181, 207, 446
 II. Ferdinánd magyar király, német–római császár 146, 147, 169, 170, 197, 335, 349
 III. Ferdinánd magyar király, német–római császár 146, 147, 181, 283, 319, 324, 325, 345
 IV. Ferdinánd magyar király 283, 319
 I. Ferdinánd nápolyi király 142
 II. Ferdinánd (Ferdinando) nápolyi király 142
 Ferdinánd (Fernandus) spanyol király 109
 II. Ferdinánd (Ferdinando) toscanai nagyherceg 199
 Ferdinand Maria bajor választófejedelem 367
 I. Ferenc (Francesco) francia király 133, 212
 II. Ferenc (Francesco) francia király 133, 212
 * Ferencffy Lőrinc 275, 582
Ferenczi Zoltán 9, 10, 13, 14, 17, 18, 81, 93, 100, 105, 113, 117, 125, 130, 162, 172, 175, 177, 226, 243, 258, 268, 274, 278, 279, 307, 322, 328, 336, 343, 344, 348, 354, 468, 581
 Fernáñez, Gerónimo (saec. XVI.) 356
 Fernandus v. Ferdinánd spanyol király
 Fernel, Jean (1497–1558) 573
 Ferrani? 350, 569
 Ferrante, Lucretia 330
 Ferrari, Francesco (XVI–XVII) 294
 Ferrari, Giovanni Battista (Joannes Baptistata Ferrarius, 1587–1655) 294, 313, 314
Ferrari, J. 476
 Festus, Sextus Pompeius (saec. IV.) 442
 Festus, Sextus Rufus (saec. IV.) 120, 445
 * Feyrabend, Johann (Joannes) 385
 * Feyrabend, Sigmund (Sigismund) 107, 162, 398, 575
 Fiano, duca di 176

- Fiano, duchessa di 176
 Fiaschi, Cesare (saec. XVI.) 319, 320
 Filippo II. v. II. Fülöp spanyol király
 * Fincelius, Jobus Wilhelmus 231, 373, 374
 Fino, Alemanio (?–ca. 1586) 179
 Fioravanti, Leonardo (?–1588) 573–575, 577, 579
 Firmianus, Petrus, pseud. v. Zachariae de Lisieux, père
 Firmicus Maternus, Julius (saec. IV.) 122
Firpo, Luigi 221
 * Fischer, Peter (Petrus) 107
 * Fitzer, Wilhelm 232
 * Flavius, Joannes Christophorus 409
 * Fleischer, Christophorus 429
 * Fleischer, David 429
 Florus, Lucius Annaeus (saec. II.) 120, 401, 462, 463
Fógel József 201–203, 205, 209
 Foglioso, Giacomo di v. Du Fouilloux, Jacques
 Folengo, Teofilo (pseud. Merlinus Co-caius, 1496–1534) 287, 288
 Fonseca, Agostino 395
 Fonseca, Petrus (1528–1599) 447
 * Fontana, Bartolomeo 404
 Fontanarius, Dominicus 148
 Fontanus, Jacobus (saec. XVI.) 161
 Forgách Ádám (Adamus, 1601–1681) 62, 226, 472
 Forgách Balázs 202, 381
 Forgách család 381
 Forgách Ferenc (Franciscus, ca. 1530–1577) 166, 178
 Forgách Imre (Emericus) 174, 372, 381, 569
 Forgách Mihály 381
 Forgách Simon (1527–1598) 166
 Forni, Teofilo (saec. XVII.) 351, 352
 Forstall, Mark (Marcus, ?–1682) 41, 52, 63, 86, 180, 418, 419, 426
 * Forsterus, Georgius 158, 223
 * Fourmy, Christofle 399–401
 Foxe, John (Joannes Foxus, 1516–1587) 357
 Frachetta, Girolamo (1560–1620) 233
Fraknói Vilmos 376, 581
 * Frambotto, Paolo 262, 388
 * Franceschi, Francesco de (Franciscus de Francisci) 284, 321, 573
 Francesco v. Ferenc francia királyok
 Francini, Girolamo (saec. XVI.) 447, 448
 Francisco de Santa Maria (1567–1649) 425
 Francken, Christian (Christianus, 1549–?) 357
 Francolin, Hans von (Joannes a Francolin, saec. XVI.) 335
 Francus, Jacobus (1550–1620) 115
 Frangepán család 52
 Frangepán Ferenc 52
 Frangepán Katalin (Katarina Frankopan, ?–1673) 52–54, 88, 575
 Fráter István 63
 Fredericus (Fridericus, Frideric) v. Frigyes (uralkodók)
 Fredro, Andrzej Maksymilian (Andreas Maximilianus, ca. 1620–1679) 158, 161
 Fréhiv?, Gregorius 446, 569
 Freitagius, Arnoldus (ca. 1560–1614) 364
 * Frellaeus, Joannes 364
 Frensheim, Johann (Joannes Freinsheimus, 1608–1660) 125, 400, 462
 Freytag, Adam (Adam Fritach, saec. XVII.) 99, 103, 358
 Fr. Girolamo di Santa Teresa 425
Fried István 12, 16, 20
 II. Frigyes dán király 300
 I. Frigyes, Barbarossa (Federico) német-római császár 388
 III. Frigyes (Frideric) német-római császár 206, 360
 Frigyes (Fredericus Palatinus) pfalzi választófejedelem, cseh király 197
 Frigyes Vilmos (Fridericus Wilhelmus) szász herceg 449
 Fritach, Adam v. Freytag, Adam
 * Frobenius, Ambrosius 259
 * Frobenius, Aurelius 259
 * Frobenius Hieronymus 108, 317
 Froissart, Jean (Joannes Frossardus, 1338–1410?) 135, 390, 413
 Fronsperger, Leonhardt (?–1575) 341
 Frontinus, Sextus Julius (Sesto Julio Frontino, ca. 30–104) 240, 241
 * Frosch, Conrad 219

- * Froschauer, Christoph junior (Christophorus Froschoverus) 282
 * Froschauer, Christoph senior (Christophorus Froschoverus) 359
 * Froschauer (Froschoverus) nyomda 270
 Frölich Dávid 487
 Frugoni, Francesco Fulvio (ca. 1620–ca. 1686) 391
 * Fuchs, Hero (Hero Alopecius) 263
 Fugger, Johann Jakob (Joannes Jacobus Fuggerus) 445
 Fulvio, Valerio, pseud. v. Castellani, Giacomo?
 Furtenbach, Joseph junior (1632–1655) 244, 245
 Furtenbach, Joseph senior (1591–1667) 244, 245, 574
 * Fusco, Luc'Antonio de 140
 II. Fülöp (Filippo, Phelippe, Philippus) spanyol király 140, 212, 323, 387
 III. Fülöp (Philippo, Philippus) spanyol király 233, 405
 IV. Fülöp (Philippo) spanyol király 139
 Fürstenberg gróf 369
- Gabelmann, Nicolaus (Gabelmannus, ?–ca. 1600) 358, 569
 Gabius, Joannes Baptista (?–1590) 180
 Gabriis, Lucas de 214, 215
 Gaddius, Jacobus (?–1668) 191, 192
 Gaebelchover, Oswald (1539–1616) 577
Galambos Ferenc 469
 Galba római császár 206
 Galenos 349, 573
 Galeotto Marzio v. Marzio, Galeotto
 Galiberto, Giovanni Battista (saec. XVII.) 319
 * Galignani, Francesco 252
 * Galignani, Paolo 252
Gall, Franz 57
 * Galler, Hieronymus 232, 246, 334
 Gallicius, Josephus (saec. XVII.) 57, 58, 425, 426, 569
 Gallo, Fabio (saec. XVII.) 235
 Gallucci, Giovanni Paolo (1538–ca. 1621) 235
- Gambalunga, Cesare Bianchetti v. Bianchetti Gambalunga, Cesare
 Gara Miklós 202
 Garnier, Philippe (?–ca. 1655) 309
 Garzoni, Tommaso (1549–1589) 335
 Gáspár? 169
 Gasparo di S. Michele (1593–?) 425
 Gassendi, Pierre (1592–1655) 116, 330
 Gauden, John (1605–1662) 143
 Gaudius, Joannes (dictus Spiegel, saec. XVI.) 181
 * Gazeau, Guillaume (Gulielmus Gazeus) 256, 257, 386
 Gelarius, Thomas 372, 569
 * Gelbhaar, Gregorius 281
 Gelen, Siegmund (Sigismundus Gelenius, 1497–1554) 107, 108
 Gemin v. Dzsem török herceg
 Genis András 390
 Gentili, Alberico (1552–1608) 358
 Gentillet, Innocent (ca. 1539–ca. 1595) 197
 Genutio, Andreas (saec. XVII.) 391
 George Frideric, Marquis de Baden et Dourlach 424
 Georgiević, Bartolomej (ca. 1510–ca. 1566) 185, 574
 Georgius, Aloysius 330
 Georgius de Hungaria 257
 Gerbelius, Nicolaus (?–1560) 445
 Gerdeius, Johannes 170
 Geréb Mátyás (Matthias) 172
Gergely Sámuel 63
 * Gerlach, Katharina (Catharina Gerlachia) 365
 Gesner, Konrad (Conradus Gesnerus, 1516–1565) 27, 35, 49, 359
 Geufraeus, Antonius 303
 Giacharius, Hieronymus (saec. XVI.) 387
 Giangolino da Fano, Carlo (1598–1652) 183
 Giblet, Henrico 402
 Giffen, Hubert van (Obertus Giphanius, ca. 1533–1604) 264, 265
 Gilek, Carolus 462, 569
 * Ginammi, Marco (Marcho Ginami) 25, 26, 199, 210, 211, 230, 351, 569
 Ginnesio Savadro Vacalerio, pseud. v. Saggredo, Giovanni
 * Giolito de Ferrari, Gabriele 126, 127

- Gionius, Johannes v. Jóna János
 * Giotti, Giovanni Battista 114
 Giovio, Paolo (Paulus Jovius, 1483–1552) 43, 47, 109, 112, 129, 130, 187
 Giphanius, Obertus v. Giffen, Hubert van
 Giraffi, Alessandro (saec. XVII.) 152
 Giskra 360
 Giulia, contessa Gambara e Brandolina 412
 * Giuliani, Baldissera 290
 * Giuliani, Giovanni Antonio 314, 346
 * Giunta Filippo di örököse 153
 * Giunti, Filippo 348
 * Giunti nyomda 114, 132, 235, 329, 382, 577
 Giustiniani bíboros 289
 Glareanus, Henricus v. Loritus, Henricus
Glasz Mónika 466
 Glavinič, Franjo (Francesco Glavinich, 1585–1652) 426
Glorieux, Geneviève 253
 Glückradt, Christophorus, pseud. v. Hartmann, Johann
 Gnavio, Caio (saec. XVI–XVII.) 387
 Godelevaeus, Wilhelmus (saec. XVI.) 107
 Godolenus, Guilielmus 303
 Goleus, Stanislaus 450, 569
 Gollius, Jacobus (1596–1667) 576
 Gonano, Constantino 406, 569
 Gonzaga, Alfonso 225, 395
 Gonzaga, Aluigi 381
 Gonzaga, Ferdinando 300
 Gonzaga, Guglielmo 284
 Gonzaga, Vespasiano 449
 Gornin...?, Moyses 428, 569
 Gottfried, Johann Ludwig (Johannes Ludovicus Gotofredus, saec. XVII.) 144, 250
 Goveanus, Manfredus (?–1613) 387
Göllner, Carl 185
 Gönczi Miklós (Nicolaus) 276, 569
 * Görlinus, Joannes 156
 * Götz, T. M. 576
 Gramond, Gabriel Barthélemy de (Gabriel Bartholomaeus Gramondus, ca. 1590–1654) 134, 576
 Grandmont, Antoine duc de (1604–1678) 216
 * Gregorio de Gregori 384
 Gregorius 410, 569
Greksa Kázmér 172, 264, 270, 415, 582
 Gretser, Jakob (Jacobus Gretserus, 1560–1625) 60, 431, 432
 * Greuenbruch, Gerardus 186
 Grieskircher, Ferdinandus 173
 * Grignanus, Ludovicus 173, 326
 Grisone, Federico (saec. XVI.) 448
 Gronovius, J. F. (1611–1671) 274
 * Grossus, Henricus 449
 Grotius, Hugo (1583–1645) 114, 157, 269
 Grudinovich, Blasius 318, 569
 Gruter, Janus (Gruterus, 1560–1627) 114, 121, 308
 * Gründer, Augustinus 439
 * Grüninger v. Reinhard, Johann
 Grynaeus, Simon 110
 * Gryphius, Antoine (Antonius) 124, 278, 386
 * Gryphius nyomda 363
 * Gryphius, Sébastien (Sebastianus) 267, 269, 280, 281, 312, 349
 Gschwindius, Franciscus 362, 569
 Gualberto, Szent 290
 Gualdo Priorato, Galeazzo (1606–1678) 70, 72, 150, 151, 153, 426, 580
 * Gualtherus, Bernardus 456
 * Guarisco, Giovanni 240
 Guazzo, Stefano (1530–1593) 391, 448
 Gubec Máté 203
 Gubelentus?, Georgius de 312, 569
 * Guerigli, Giovanni (Joannes Guerilius) 297, 298
 * Guerigli nyomda 222, 310, 402, 575–577
 Guevara, Antonio de (?–1545?) 449
 Guicciardini, Francesco (1483–1540) 30, 43, 141, 197, 213, 214, 359, 492, 493, 500
 Guidius a Balneo, Joannes Franciscus 262
 Guillimann, François (?–1612) 158
 * Guillimin, Pierre 399–401
 Guiottius, Joannes 387
 Guise herceg 134
Gulyás Pál 469
 * Gurub Ferencz 421
 Guzics András 478
 Guzics (Guszich, Csuszics) Miklós 27, 52, 316, 478

- Gusztáv Adolf (Gustavus) svéd király 146, 147
 * Gymnich, I. Johann (Joannes Gymnicus) 452
 * Gymnich, III. Johann (J. Gymnicus) 573
- Gyéressy Béla* 499
 III. Gyula (Julius) pápa 456
- Habsburg ház 30, 148
 * Hackius, Franciscus 119–121, 269, 322, 330, 578
 * Hacque, Joannes Baptista 430–342
Hadrovics László 503
 * Haenlinus, Gregorius 159
Hain, Ludovicus 277, 301, 363, 588
 Haithonus v. Hethum
 Hajdu István 316, 478
Hajnal Márton 287, 582
 Haller Ferenc (Franciscus) 257, 569
 Halmius, Carolus 579
 Hamilkar (Amilcare) 209
 Hannibal (Annibale) 225, 239
 Hanzl inas 316, 478
 Hardegg, Ferdinand (Hardeckius) 187
 Harprectus, Joannes (1560–1639) 387
Harsányi István 33
 Harsdörfer, Georg Philipp (1607–1658) 579
 * Harsy nyomda 280
 Hartmann, Johann (pseud. Christophorus Glückradt, 1568–1631) 373
 Hartung, Joannes (1505–1579) 276
 Hartvik győri püspök 163
 Hastingsi, Nicolaus 124, 569
 Hasszán (Predojevics, Prodovitius) füleki kapitány 168
 Hatticius, Nicolaus 440, 569
 Hauman, Johannes 380, 569
Hausner Gábor 10, 14, 18, 66, 420, 422, 426, 432, 435, 479, 582
 Hawer, Georgius 375
 Hédervári Ferenc 167
Hegedüs István 175, 582
 Hegendorphinus, Christophorus (1500–1540) 458
- Hegenitius, Gotfridus (saec. XVII.) 273
 * Hegerus, Franciscus 330
 Heinsius, Daniel 275
 Heinsius, Nicolaus (1620–1681) 268, 275
 Heliodoros (Heliodorus) 585
 Helisabeth v. Erzsébet spanyol királynő
Heller Bernát 348, 582
 Heltai Gáspár (1490/1510–1574) 43, 86, 165, 201, 204, 206, 209, 360, 361, 363, 481, 494, 496
 * Heltai Gáspárné 360
 * Henningius, Petrus 355, 577
 Henninus, H. Ch. 33
 * Henricpetri, Sebastianus 303
 * Henricus, Nicolaus 356
 Henrietta Adelaide bajor hercegnő 367
 II. Henrik (Errico) angol király 195
 IV. Henrik (Arrigo) angol király 143
 V. Henrik (Arrigo) angol király 143
 VI. Henrik (Arrigo) angol király
 VII. Henrik (Arrigo) angol király 143
 VIII. Henrik (Henricus) angol király 144
 II. Henrik (Henrico) francia király 133, 212, 294
 III. Henrik (Henrico) francia király 133, 134, 158, 212
 IV. Henrik (Henrico) francia király 51, 133, 134, 212, 413, 576
 Henrik (Henricus) portugál herceg 300, 453
 Heraclides, Jacobus moldvai vajda 207, 372
 Herberstein, Sigismund (1486–1566) 30, 160
 Herennius, Caius 312, 432
 Hernández, Francisco (1514–1578) 322, 323
Herner János 22, 469
 * Heron, Richard 136
 Herpius, Matthaeus 353, 569
 Herrico, Scipione (1592–1670) 289
 Herrnpuech, Paulus 283
 * Herwagen, Johann senior (Johannes Hervagius) 109, 445, 451
 * Herwagen (Hervagius) nyomda 375
 * Herzt, Joannes Georgius 374
 * Herzt, Joannes Jacobus 329, 575
 Hésiodos (saec. VIII. AC) 265

- Hethum (Haithonus Armenus, ca. 1235–ca. 1314) 109
 * Heyll, Nicolaus 306, 313
 * Hieratus, Antonius 166, 454
Hiersemann, Anton 451
 Higuera, Hieronymus de la (1538–1611) 366
 Himsel, Gebhard (Himsley?, 1603–1676) 230
 Hobiush?, Joannes 391, 569
 * Hoffhalter, Raphael 286
 * Hoffmann, Nicolaus 241, 307
 * Hoffmann, Wolfgang 144, 146, 232
 Hogenberg, Franz (?–1590?) 54, 578
 Hoher, Johann Paul 62
 Holik, Daniel 440, 569
 Holius, Stanislaus 450, 569
Holl Béla 12, 16, 20, 275, 582
 Hollósi János (Joannes) 282, 569
 Holthausen 369
Hóman Bálint 81
 Homéros (saec. VIII. AC) 60, 263–265, 364, 431, 432, 495, 582
 Hondorff, Andreas (?–1572) 449
 Honigerus, Nicolaus 303
 Hooghe, Ramoyen de 67
Horák, František 463
 Horatius Flaccus, Quintus (65 AC–8) 262, 270, 276, 277, 496, 580, 581
 Horn, Georg (1620–1670) 578
 Horni, Thomas 272, 569
 Horologgi, Gioseppe (?–1576) 294
 * Horst, Peter (Petrus) 123
 Hortensio, Martin (1605–1639) 255
 Hortis, Attilio 407
 Horto, Grazia dall' v. Orta, Gracia de
Horváth János 480
Horváth Mária 341, 582
 Horváti János bán 202
 * Hovius, Henricus 456
 Hrubetius, Philippus 444, 569
Hubay Ilona 263
 Huber, Samuel 186
 Hugo, Jacob (Jacobus, saec. XVII.) 117
 * Huguetan, Joannes Antonius 139, 259–261, 308
 Huldericus dán herceg, II. Frigyes fia 300
 Hulst, Lievin (Levinus Hulsius, ?–1606) 306
 * Hummius, Antonius 298, 299, 408
 Hunnius, Aegidius 282
 Hunyadi János 164, 360, 361, 495, 496
 Huss, Jan (Johannes) 150
 Huttich, Johann (1480?–1544) 109
 Iancovitiuș, Georgius v. Jankovich György
 Iberti, Benedetto 366
 Ibrahim basa 413
 * Imberti, Domenico 449
 * Imberti, Ghirardo 122, 354, 387
 * Imberti, Iseppo 354
Illyés Gyula 480
 Ilowsky Mátyás (Matthias) 408, 569
 Imre, Árpádházi Szent 163
 Imre (Emericus) magyar király 164, 201
Imre Sándor 290, 415, 468–470, 582
Imreh Sándor 469
 Inchofer, Melchior (ca. 1585–1648) 172, 173
 Indus, Josephus 109, 111
 VIII. Ince (Innocenzo) pápa 142
 X. Ince (Innocentio) pápa 338, 339
 Infantado herceg, római spanyol követ 338, 339
Innocenti, Pietro 196
 Institoris v. Krämer, Heinrich
 * Isingrin, Michael (Isingrinus) 109
 Isocratés 386
 Isselt, Michael von (pseud. Jansonius, ?–1597) 48, 130, 186–189, 361, 392
 István, Szent, magyar király 163
 Istvánffy Miklós (Nicolaus, 1538–1615) 28–30, 43, 49, 84, 86, 108, 113, 125, 130, 166, 172, 185, 200, 202–209, 471, 472, 474, 476, 504, 569, 582
 Ivanóczy Márton (Martinus) 299, 569
Iványi Béla 22, 201–203, 205, 209
 Izsák (Komnenos) bizánci császár 180
 Jacobi von Wallhausen, Johann (saec. XVII.) 231, 232
 Jacobinus János (1574/75–1603) 163
 Jacobus despota v. Heraclides, Jacobus

- * Jaccklinus, Joannes 425
 Janko?, Juhanes 392, 569
 Jankovich György (Georgius Iancovitus) 171
 Jankovich Péter (Petrus) 327, 569
Jankovics József 12, 16, 20
 Jankovských z Vlašime v. Vlašim
 János, Aranyszájú Szent (Joannes Chrysostomus, ?–407) 452
 I. János (Joannes) magyar király (Szapolyai) 166, 173, 174, 203
 I. János (Joannes) pápa 193
 IV. János (Joannes) portugál király 136
 János Frigyes Kázmér (Joannes Fridericus Casimir) 334
 János Kázmér (Joannes Casimir) 334
 János Zsigmond (Johannes Secundus) erdélyi fejedelem (Szapolyai) 166, 171
 Jansoniuss, pseud. v. Isselt, Michael von
 * Janssonius, Guilielmus 359
 * Janssonius, Joannes 123, 247, 274, 277, 284, 314, 423
 * Janssonius, Jodocus özvegye és örökösei 228
 * Janssonius nyomda 267, 271
 Janus Pannonius 46, 164, 165, 477, 478, 583
 Jarai Mihály (Michael) 390
 Jarai Pál (Paulus) 390, 569
 Jemicus, Joannes, pseud. v. Pázmány Péter
Jenei Ferenc 343, 582
 Joannes v. János (uralkodók)
 Joannes heiligenkreuzi apát 441
 Joannes Antiochenus (saec. V–VI.) 117
 Joannes Chrysostomus v. János, Aranyszájú Szent
 Joannes de Nenizanis 450
 Joannes Vaivoda v. I. János magyar király
 * Jobin, Bernhart 414
 Johnston, Arthur (1587–1641) 278
 * Jolito de Ferrari, Gabriel 381
 Jóna István (Stephanus) 23, 24, 49, 84, 98, 103, 113, 120, 123, 166, 189, 213, 240, 276, 278, 280, 300, 303, 304, 308, 355, 569
 Jóna János (Johannes Gionius) 169
Jóó Tibor 81, 476
 Jorc-ház v. York-ház
 Jordanes (saec. VI.) 120, 376
 Jornandes v. Jordanes
 Josephus Flavius (ca. 37–ca. 98) 65, 108, 392, 427
 Jósika István (Stephanus Josica) 206
 Jovius, Paulus v. Giovio, Paolo
 I. József magyar király, német–római császár 66
Juhász László 201–203, 205, 209
 Julinus, Carolus 393
 Julinus, Franciscus (1606–1684) 393
 Julius III. v. III. Gyula pápa
 Julius Capitolinus (saec. IV.) 121
 Julius würzburgi püspök 124
 Junius, Hadrianus (1511–1575) 272
 * Junta v. Giunti nyomda
 Juretus, Franciscus (1553–1626) 309
 Jurjevič, Gabriel 57
 I. Justinianus bizánci császár 429, 461
 Justinus bizánci császár 193
 Justinus, Marcus Junianus (saec. III.) 123, 124, 126, 393
 Juvenalis, Decimus Junius (ca. 50–130) 277, 278
 Kalaus György? 327, 570
 * Kalckhoven, Jost (Jodocus Kalcovius) 255, 309, 310
 Káldi György 347
 Kálmán magyar király 494
 Kálnai Gergely (Gregorius Calnai) 390
 Kalnoki Ferenc (Franciscus) 390
 * Kamermaister, Sebastian (Sebastianus) 410
 * Kampffer, Matthaeus 313
Kanyaró Ferenc 165, 172, 209, 343, 468–474, 476, 481, 494, 503, 582
 Kapossi Pál 311
 Karalikó (Caralicocius) török vitéz 169
Kardos Tibor 9, 13, 17, 30, 31, 128, 165, 166, 172, 175, 209, 221–223, 262, 294, 440, 475–477, 479, 494, 582
Karenovich József 175, 582
 Karnarutić, Brne (ca. 1515/1520–1573) 286, 287, 580, 582, 584
 Karner, Mathias 369, 570
 I. Károly (Carolus) angol király 143

- Károly (Carolus) főherceg 187
 Károly (Carolus) főherceg 171
 VIII. Károly (Carolus, Carlo) francia király 135, 142, 143, 203, 390
 IX. Károly (Carlo) francia király 133
 II. Károly, Kis (Carolus parvus), magyar király 164, 201
 II. Károly (Carlo) mantuai herceg 218
 V. Károly (Carolus, Carlo) német-római császár 132, 148, 149, 152, 341, 358, 413, 449, 472, 573
 Károly Emánuel (Carlo Emanuele) savoiai herceg 222, 300
 Károly Gusztáv (Carolus Gustavus, Carl Gustaf) svéd király 215, 216
 Katalin (Catharina) VIII. Henrik angol király felesége 144
Katona, Stephanus 62
 Katzianer, Hans (Cazzianer) 43, 130, 260
 * Kaufmann, Paul (Paulus Kaufmannus) 361
 Kaunitz gróf 73, 74, 91
Kazinczy Andrea 288, 337, 580, 582
Kazinczy Ferenc 415
 Keglevich Péter (Petrus Queglevitiuss) 170
Kelecsényi Gábor 465, 488
 VIII. Kelemen pápa 153, 176, 321, 397
 Kemény János (1607–1662) 362
Kemény József 26
 * Kempen, Gottfried von (Godefridus) 186, 189, 392, 575, 578
Kende, Samuel 9, 10, 13, 14, 17, 18, 37, 79, 81, 82, 92, 93, 97, 100, 102, 105, 131, 145, 163, 166, 178, 210, 213, 222, 240, 243, 248, 254, 263, 264, 279, 286, 290, 296, 300, 303, 320, 331, 334, 336, 337, 363, 370, 372, 386, 394, 398, 410, 424, 461, 465–467, 469, 470–474, 488, 497, 500, 503, 504, 582
 Kenderesi István 170
 Kerecsényi László (Ladislaus Querecinius) 169, 170
 Kerekes András (Andreas) 375
 IV. Keresztély (Christianus) dán király 238
Keresztúry Mária 580
 Kéry Ferenc (Franciscus) 30, 148, 570
 Kéry János 30, 499
Keserü Bálint 10, 12, 14, 16, 18, 20
Keserü Gizella 51
 K. Gy. v. Király György
 Khunrath, Heinrich (1560–1605) 362
 Kilianste, Antonius Jonas 372, 570
 * Kinchius, Joannes 193, 427, 458
 * Kinchius, Johannes Antonius 154, 427
 Kinschot, Henri de (Henricus Kinschotus, 1541–1608) 394
Király Erzsébet 22, 25, 71, 137, 234, 262, 270, 279, 281, 289, 290, 292, 293, 295, 319, 337, 344, 376, 383, 397, 414, 415, 448, 472, 479, 481, 485, 582, 583
Király György (K. Gy.) 81, 264, 476, 583
 Kircher, Athanasius (1602–1690) 30, 31, 324–326, 461, 570
 Kirchoffer, Matthias (1631–1661) 253
 * Kirchnerus, Christianus 422
Kisbán Emil 67
Klaniczay Péter 12, 16, 20
Klaniczay Tibor 23, 25, 36, 40, 61, 101, 106, 108, 114, 115, 128, 132–140, 143, 144, 163, 165, 166, 172, 175, 184, 189, 193–198, 209–211, 213, 214, 218, 219, 222–226, 233, 236, 238, 239, 264, 285–288, 322, 343, 346, 351, 361, 366, 372, 415, 440, 472, 475, 479, 481, 493, 494, 500, 504, 583
 Klesch Dániel (Kleschius) 27, 28, 242, 243, 581
 Klobucharich, Franciscus 464, 570
Kluch János 62
 Klüwer, Philipp (Philippus Cluverus) 255
 * Koberger, Anton senior (Antonius) 336, 410
Kocziszky Éva 10, 12, 14, 16, 18, 20
Koeman, C. 248, 249
 Koldina, Pavel Kristian (1530–1589) 30, 89, 450
 Kollarich 316, 478
 Kolonitch gróf 2380, 570
Kolozsvári Grandpierre Emil 475
Koltay-Kastner Jenő 9, 13, 17, 81, 475, 476, 479
Komáromy András 26, 243
 Komenski, Jan Amos v. Comenius, Johannes Amos
Komlouszki Tibor 584
 IV. Konstantin bizánci császár (?–685) 317

- VII. Konstantin bizánci császár (Porphyrogenetos, 905–959) 117
 Kopernik, Mikolaj v. Copernicus, Nicolaus
 * Kopffius, Petrus 443
 Kornis Gáspár (Caspar Cornoysus) 187
Kosmanowa, Bogumila 50, 51
 Kosmerovi Máté v. Cosmerovius, Matthaeus
Kovács Sándor Iván 10, 14, 18, 22, 25, 43, 65, 71, 79, 101, 106, 113–115, 119, 128, 134, 137, 143, 165, 172, 209, 214, 217, 226, 234, 250, 256, 262, 264, 266, 268–270, 274, 277, 279, 285, 286, 288–295, 307, 316–319, 322, 326, 337, 343, 344, 346, 351, 354, 363, 372, 376, 382, 383, 397, 414, 415, 448, 464, 465, 468, 472, 474–476, 478, 479, 481–483, 487, 489, 491, 493, 496, 498, 500, 502, 583, 584, 589
Köpeczi Béla 57
 Köprülü Musztafa 7
Körösi Sándor 196, 226, 584
Köszeghy Péter 12, 16, 20, 174, 373, 381, 585
 Kralovits?, Georgius Wilhelmus 362, 570
 Krämer, Heinrich (Institoris, saec. XV.) 363
 Krisztina svéd királynő 153
 Križanić, Juraj 41, 82, 93
 Kromer, Marcin (Martinus Cromerus, 1512–1589) 363
 Krusith János 170
 Krustelius, Johannes 367, 570
 Kuestenberg, Franz von 62, 369
Kulcsár Péter 12, 16, 20, 361
 Kupinich, Christophorus 173
Kurelac, Miroslaw 41
 Kurelić, Lovro (Lorenzo de Churelichz, 189, 190
 * Kühn, Balthasar 178
 * Kyrneri, Giovanni Giacomo 319

Labarre, Albert 297, 298, 443
 La Calprenède, Gaultier de Coste (ca. 1610–1663) 72, 394–396
 Lackner Kristóf (Christophorus, 1571–1631) 23, 239, 240, 281, 282, 570
 Lactantius Placidus 267
 Ladislaus v. László magyar királyok
 Ladoni Ferenc (Franciscus) 186, 570
 Laelius, Caius 423, 430
 Laet, Jan de (Joannes, 1593–1694) 257, 322
 La Forest D'Alcmar, Pierre (1522–1597) 424
 Lagnerius, Petrus (saec. XVI.) 386
 IX. Lajos (Lodovico) francia király 194, 195
 XI. Lajos (Ludovicus, Luigi) francia király 135, 212, 390
 XIII. Lajos (Ludovicus, Luigi) francia király 51, 150, 212, 219
 XIV. Lajos (Ludovicus, Luigi) francia király 131, 137, 219
 I. Lajos, Nagy, magyar király 361
 II. Lajos (Ludovicus) magyar király 145, 208, 445
 Lalmano, Reginaldo 384
 Lamberg Mária Katalin 66, 68, 73, 74, 77, 89–91
 * Lambergus, Abrahamus 357
 Lampridius, Aelius (saec. IV.) 121
 Lancaster (Lancastro) ház 143
 Landi, Giulio (ca. 1509–ca. 1580) 344
 Landino, Cristoforo (1424–1504) 388
Landis, Dennis C. 111
 * La Neü nyomda 391, 398
 Lang, Joseph (Josephus Langius) 306, 307
 Lantos 316, 478
 I. László, Szent, magyar király 101, 106, 265, 270, 275, 278, 344
 III. László (Ladislaus) magyar király 164
 V. László (Ladislaus) magyar király 207
László Hermina 584
Laszovski, Emil 52, 56, 57, 62, 65, 67, 68, 73, 79, 81, 420, 435, 489, 584
 Latomus, Fridericus 263
 * Latomus, Sigismundus 440
 Lauri, Giacomo (saec. XVII.) 54, 573
 Lauro, Pietro 319
 Lauterbach, Johann (1521–1593) 370
 La Varenne, François Pierre de 190
 L'Écluse, Charles de v. Clusius, Carolus
 * Leers, A. 574, 575, 577
 * Leffen, Petrus 267, 268
Lebár Mária 584

- Lehr Albert* 266, 584
 * *Leiden, Petrus* 152
 * *Leinhosen, J.* 577
Lemercier, Antoine 455
V. Leó, Bölcs, bizánci császár (ca. 866–911) 238, 239
X. Leó pápa 308
 * *Leonard, Frederic* 409, 421
Leonardus Aretinus v. Bruni, Leonardo
Leone Ebreo (ca. 1470–1535) 414
Leoni, Giovanni Battista (saec. XVI.) 159, 160
Leonicus, Thomaeus, Nicolaus (1457–1533) 363
Leoninus, Elbertus (1519–1598) 397
Leopoldus I. v. I. Lipót magyar király
 * *Lepidius, Jacobus* 174
 * *Le Preux, Joannes* 439, 440
 * *Le Preux, Poncet* (Poncet) 389
Lercaro, Battista 402
Leunclavius, Johannes v. Löwenklau, Johann
Lévai Gábor (Gabriel) 167, 168
Levárdy Ferenc 30
Le Vayer de Boutigny, Roland (1627–1685) 398
Levente herceg 204
Libanius Antiochenus (315–ca. 392) 431
Liburnio, Niccolò (1474–1557) 256
Lindenspür, Georgius Ludovicus (saec. XVII.) 159
Lindt, Willem van der (Wilhelmus Damasus Lindanus, 1525–1588) 365
Lionne, Hugues de 216
I. Lipót magyar király, német-római császár 60–63, 66, 189, 190, 421, 422, 434
Lippai István (Stephanus) 410, 570
Lippay György 30, 31, 84, 165, 172, 325, 481, 570
Lippich Márton (Martinus) 33, 385, 386, 570
Lipsius, Justus (1547–1606) 30, 99, 101, 107, 114, 117, 217, 234, 274, 275, 308, 357, 364, 398, 399, 409, 430
Listi család 26, 27, 30, 33, 35, 82, 84, 98, 103
Listi Ferenc (Franciscus Listius) 27, 41, 148, 158, 199, 229, 246, 302, 359, 570
Listi I. János (Joannes Listius) 27, 349, 570
Listi II. János (Joannes Listius) 27, 362, 570
Listi III. János (Joannes Listius) 27, 28, 49, 243, 359, 570
Listi IV. János (Johannes Listius) 27, 41, 241–243, 304, 374, 570
Listi László (Listius, 1628–1662) 26, 243, 285
Listi Mihály (Michael Listius) 27, 302, 570
Listi Tamás (Thomas Listius) 27, 304, 570
Livineius, Joannes (1547–1599) 308
Livius, Titus (60 AC–16) 67, 72, 107, 108, 113, 125, 172, 210, 217, 346, 399–401, 451, 461–463
 * *Lloberas, Gabriel* 433
Lobkovic Poppel Éva 286
Lobkowitz család 77
 * *Locarni, Pietromartire* 247
Locatelli, Lodovico (?–1657) 577
Loccenius, Joannes (1598–1677) 125
Loderecker, Peter (seac. XVI–XVII.) 307
 * *Lodola, Aquarius, pseud. v. Costanti, Niccolò*
Lodovico v. IX. Lajos francia király
Lomai de Hesobri, Juan 340
Lonicerus, Philippus (1539–1599) 161, 401, 449
Longolius, Gybertus (1507–1543) 266
Lonius, Michael L. 241, 570
Lonius, Petrus 241, 570
Loós Ádám 337, 570
Loos, Cornelis (Cornelius Loos Callidius, saec. XVI.) 365
Loósz István 268, 584
Lopez, Diego (saec. XVII.) 415
Lopez, Duarte (Eduart, saec. XVI.) 251
Loredano, Giovanni Francesco (1607–1661) 150, 310, 402, 403
Lorenzo toscanai nagyherceg 237
Loritus, Henricus (Glareanus, 1488–1563) 107, 266
Loschi, Alfonso (saec. XVII.) 130, 131
Losenstein, Franz Anton (Franciscus Antonius) 393
Lotichius, Joannes Petrus (1598–1669) 146, 147
Lottini, Giovanni Francesco (1512–1572) 30, 197, 213, 214, 278, 500

- Loyens leuveni professor 420
 Löbl család 56, 62
 Löbl Mária Zsófia (Maria Sophia) 52, 53, 56, 57, 68, 71, 87, 89, 418, 473
 Löhneyss, Georg Engelhard von (?–1625) 403
 Löwenklau, Johann (Johannes Leunclavius, 1533–1593) 181, 313, 376
 Lublinsky, Johannes Valentinus 307, 570
 Lubomirski, Jerzy Sebastian (1616–1667) 575
 Lucanus, Marcus Annaeus (39–65) 165, 269, 472
 Lucarini, Rinaldo (?–1671) 406
 * Lucius, Jacobus senior 300, 357
 Luco Sereni, Francesco Maria de (1632–1705) 387, 403
 Lucretia 199
 Lucrezia (Borgia) ferrarai hercegnő 330
 Ludovicus, (Lodovico, Luigi) v. Lajos francia és magyar királyok
 * Ludovicus, Joannes Conradus (Ludwic) 430–432
 Luitprandus Cremonensis (ca. 920–972) 366
Lukács, Ladislaus 253
 Lull, Ramón (Raymundus Lullus, ca. 1235–1315) 299
 Lutatius 209
 * Lutzenkirchen, Gulielmus 256
 Lycosthenes, Conrad (1518–1561) 258, 302, 349

 Machiavelli, Niccolò (1469–1527) 108, 196, 197, 476, 583–585
 Madrignano, Archangelo (?–1520?) 109, 110
 * Maess, Wilhelmus 158
 Maffei Volaterrano, Raffaele (1451–1522) 125, 263
 Maffetti, Giulio 315
 Magalhães, Fernão de (Magalanes, Magellan) 111, 256
 Magagnati, Girolamo (saec. XVI–XVII.) 291

 Magini, Giovanni Antonio (1555–1617) 252
 Magistris, Pietro de (saec. XVII.) 302
 Mahomet II. v. II. Mehmet török császár
 Maiolo, Simone (ca. 1520–?) 451, 452, 575
 Maior, Georg (Georgius, 1502–1574) 281
 Maius, Thomas v. May, Thomas
 * Maire, Joannes 122, 185, 227, 333
Majláth Béla 68, 78, 79, 92, 166, 337, 341, 467–470, 473, 474, 584
 * Makai Nyíró János 390
 Malatesta, Carlo (saec. XVI.) 575
 Maldachini, Olimpia 337
 Malenovicensis, Daniel Felix 450, 570
Mály Ferenc 296, 415, 584
 Malvezzi, Virgilio (1595–1653) 43–45, 86, 165, 172, 197, 199–203, 209–211, 361, 366, 471, 474, 476, 481, 482, 504
 Mamaea, Julia 376
Mambelli, Giuliano 271
 Mancinelli, Antonio (Antonius Mancinellus, 1452–?) 281
 * Manelfi örököse 145, 333
 * Manger, Michael
 * Mangus, Christophorus 371
 * Manlius nyomda 369
 Mannagetta, Johann Wilhelm (1588–1666) 283
 Mansfeld, Franz Maximilian (Franciscus Maximilianus) 393
 Mansfeld, Heinrich Franz (Henricus Franciscus) 393
 Mansfeld, Karl (Carolus Mansfeltius) 187
 Mantua, Theorodus de 199, 351, 570
 Manuzio, Aldo junior (1547–1597) 57, 70, 276, 427
 * Manuzio, Aldo senior 308
 * Manuzio, Paolo (1512–1574) 296, 297, 312, 462
 Maraviglia, Giuseppe Maria (Josephus, ?–1684) 367
 Marcello, Antonio 133
 Marcello, Giacomo 133
 Marcellus 442
 Marchetti, Pietro de (1589–1673) 424
 * Marchetti, Pietro Maria 230

- Marchi, Francesco de (1504–1576) 227, 228
- Marcucci, Olimpio (saec. XVI.) 290
- * Marcus, Jacobus 224, 225
- Marcus Aurelius római császár 449
- Marcus, Varro 442
- Margalits Ede* 57, 66, 177, 186, 287, 584
- Marggraf, Georg (Georgius Marcgravus, 1610–1644) 322
- Margit, I. Lipót magyar király, német-római császár felesége 428
- Margotti, Lanfranco (1559–1611) 302
- Maria, III. Ferdinánd magyar király, német-római császár felesége 193
- Mária magyar királynő 202, 205
- Mária Terézia magyar királynő 73
- Mariales, Xantes (pseud, Sigismondo Campeggi, Pietro Paolo Torelli, 1580?–1660) 135, 194
- Marini, Giovanni Ambrogio (saec. XVII.) 403, 404
- Marino, Giovanni Battista (Marini, 1569–1625) 43, 54, 88, 268, 291–294, 402, 579, 585
- Markó Árpád* 33, 358, 584
- Marliano, Ambrogio (1589–1659) 223
- * Marne, Claude de (Claudius Marnius) 163, 178, 181, 331, 365, 409
- Marót Károly* 266, 284, 285
- Martialis, Marcus Valerius (40–104) 272
- Martin, Caesar 464, 570
- Martin, Henri-Jean* 50, 51
- * Martin, Jo. 332
- Martinengo, Hieronimo 230
- Martinengo Villagana, Francesco 293
- Martini, Martino (Martinus Martinus, 1614–1661) 190, 191
- Martyr, Petrus v. Anghiera, Pietro Martire d'
- Marzio, Galeotto 163
- Mascardi, Agostino (1590–1640) 404
- * Mascardi, Vitale 183, 191, 313, 323–326, 335
- * Masotti, Zanobio 191, 323, 325
- Maswatamrýga? 380, 570
- Matalius Metellus, Joannes (saec. XVI.) 453
- Máté, Lippich Márton jobbpágya 385
- Mathieu, Pierre (Pietro Mattei, 1563–1621) 122, 133, 134, 212, 213
- Matthias göttweigi apát 441
- I. Mátyás magyar király (Matthias Corvinus) 101, 105, 108, 113, 115, 125, 130, 132, 134, 135, 163, 167, 172, 201, 204, 206, 209, 211, 213, 217, 218, 221, 225, 264, 266, 269, 274–276, 278, 287, 360, 361, 366, 429, 471, 476, 493, 495, 496, 580
- II. Mátyás magyar király, német-római császár 118, 146, 236
- Mátyás, Lippich Márton szolgája 385
- Maurissich, Bernardus 393
- Mauritius v. I. Móric nassauai herceg
- Maurocenus, Aloysius 149
- Maximilianus v. Miksa (uralkodók)
- Maximilianus Transylvanus 111
- Maximus, Szent, torinói püspök (saec. V.) 452
- May, Thomas (Thomas Maius, 1594–1650) 269
- Mayer, Anton* 60, 61, 239, 335, 386, 422
- * Mayer, Ignatius 431
- Mayr, Georgius (1564–1623) 431, 432
- Mazarin bíboros 218–220, 337
- Mazzolini da Prierio, Silvestro (Sylvester Prieras, ?–1523) 367
- Medici, Francesco 387
- Medici, Giovanni 345
- * Meglietti, Roberto 291
- Mehmet siklósi basa 494, 495
- Mehmet (Szokolovics) v. Szokolovics Mehmet
- II. Mehmet (Mahomet) török császár 182, 201
- III. Mehmet török császár 176
- * Meisnerus, Wolfgangus 449
- Melanchthon, Philipp (Philippus, 1497–1560) 270, 305, 385, 453, 458
- * Melantrichian nyomda 445
- Melchiori, Francesco (1528–1590) 415
- Melczer Tibor* 388, 584
- Melder, Gerard 231
- Melith György 170
- Melzo, Lodovico (1558–1617) 235
- Menochio, Giovanni Stefano (1575–1655) 314, 315

- Mercier, Antoine de v. Lemercier, Antoine
 * Merian, Matthaeus (1621–1687) 144, 146, 147, 232, 250
 Merse de Zynye, Georgius v. Szinyei Merse György
 Merlinus Cocaius, pseud v. Folengo, Teofilo
 Merula, Paulus (1558–1607) 157, 404
 Messala Corvinus, Marcus Valerius (64 AC–ca.13) 120
 Mexia, Pedro (1496?–1552?) 118, 404, 405
 * Michael, Christian 230, 422
 Michael vaivoda v. Mihály havasalföldi vajda
Michel, Paul-Henri 300, 301
Michel, Suzanne P. 300, 301
 Michov, Mathias a (1456–1523) 109
 Micyllus, Jacobus (1503–1558) 266
 Mihály (Michael) havasalföldi vajda 280
 I. Miksa német-római császár 167, 361, 445
 II. Miksa német-római császár, magyar király 27, 118, 166, 169, 175, 207, 372, 416, 446
 Miksa főherceg 454
 Miksa kölni választófejedelem 192
Mikszáth Kálmán 467
 Mikulich Sándor (Alexander) 30, 32, 50, 84, 87, 347, 570
 * Milichtallerus örökösei 463
 Minadoi, Giovanni Tomaso (1545–1618) 184
 Minutius Felix, Marcus (ca. 160–250) 122
 * Misserino, Niccolò 296
 Mitelli, Giuseppe Maria 485, 486
 Mitticzki, Michael 457, 570
 Mizauld, Antoine (Antonius Mizaldus, ca. 1520–1578) 573
 Mocenigo, Andrea (saec. XVI.) 152, 153
 Modestus 241
 Modius, Franciscus (1556–1597) 107, 124, 126, 241
Modrić, Rajka 56
 Molenfelt, Martinus 433
 Molinaeus, Carolus v. Du Moulin, Charles
 Molino, Domenico 294
 Monardes, Nicolás (Nicolò, ca 1512–1588) 323, 579
 Monduid, Felix (saec. XVII.) 239
 * Moneta, Franciscus 117
 * Moneta nyomda 413
 * Monmartius, Joannes 394
Monok István 10, 14, 18, 22, 28, 30, 63, 65, 469, 479, 584
 Montalbanus, Joannes Baptista (1596–1646) 185
 Montalto, Francisco 455
 Montecuccoli, Raimundo 108, 113, 114, 119, 123, 134, 140, 250, 264, 266, 269, 276, 324, 494
 Montenay, Georgette de (Georgia Montanea, 1540–1581) 282, 283, 285
 Montenegro, Girolamo Carafa di 177
 * Monti, Giacomo 139
 Monluc, Blaise de (1501–1577) 237
 Montmorency, François (Franciscus, 1578–1640) 43, 275
 * Morberius, Gautier (Gualterus) 456
Moreau, Brigitte 12, 16, 20
Moreau, Célestin 227
 * Moretti, Niccolò 291
 * Moretus, Balthasar 261, 366, 398, 399
 * Moretus, Joannes 217, 234, 442
 I. Móric (Mauritius) nassauai herceg 128, 322
 Mornay, Philippe de (1549–1623) 364
 Moro, Alessandro 25
 Moro, Maurizio (saec. XVI–XVII.) 291
 Morosini velencei hajókapitány 157
 * Morsing, Peter 216
 Moser, Jacob (Jacobus Moserus) 349, 570
 Mossóczy Zakariás 28, 359, 570
 * Moyardus, Franciscus 274
 * Moylin, Jean de 450
 Mozart, Wolfgang Amadeus 460
 * Mullerus, Georgius özvegye 374
 III. Murad török császár 206
 Muraena, Caius Licinius 430
 Muret, Antoine (Antonius Muretus, 1526–1585) 276
 Murtola, Gasparo (?–1624) 291
 * Muschio, Andrea 448
 Musztafa silistriai pasa 168

- Muzio, Girolamo (1496–1576) 302, 303
 Müllenheim, Ernest von 463, 570
 Müller, Friderich (?–1678) 573
 Münster, Sebastian (Sebastianus Munsterus, 1489–1552) 110, 251
 * Mylius, Arnoldus 543
 * Mylius, Christoff 230
 Mylonius, Nicolaus, pseud. v. Possevino Antonio
 * Mynsinger, Joachim (Joachimus Mynsingerus, 1514–1588) 367, 428
- Nadányi János (1641–1707) 368
 Nádasdy család 53, 156 579
 Nádasdy Ferenc (Franciscus) dunántúli főkapitány 358, 383
 Nádasdy Ferenc országbíró (1625–1671) 50, 87, 368, 488
 O. Nagy Gábor 487, 496
 Nagy Iván 22, 499, 500
 Nagy Tamás (Thomas) 358, 570
 Nani, Giovanni Battista Felice Gasparo (1616–1682) 241
 Navagero (Naugerius), Andrea (1483–1529) 304
 Nebrija, Elio Antonio de (Aelius Antonius Nebrissensis, 1444–1522) 405
 Negeschis, Petrus speud. v. Schultz, Peter *Négyesy László* 9, 13, 17, 100, 106, 113–115, 119, 128, 134, 165, 166, 172, 178, 181, 182, 209, 214, 217, 226, 264, 266, 268, 270, 274, 277, 278, 287, 295, 322, 343, 346, 363, 415, 471, 474, 484, 489, 494–496, 500, 502, 584
Németh Béla 372, 585
Németh S. Katalin 12, 16, 20, 465
 Nepos, Cornelius (saec. I. AC) 67, 460
 Nero római császár 127
 * Nest, P. 576
 Neubauer, Martin (Martinus) 148, 570
 Nicander, Ambrosius (saec. XVI.) 278
 Nicanor, Andreas 215
 Nicolaus Damascenus (saec. I. AC) 117
 * Nicolini, Domenico 180, 196, 388
 Niger, Franciscus 355
 I. Nikephoros (Nicephorus a Genicis) bizánci császár 180
- Nottnagel, Christoph (Christophorus, 1607–1666) 231
Novalić, Đuro 287, 258
- Nyáry Pál (Niarius) 207
 Nyéki Vörös Mátyás 466
- Objenassek, Wenceslaus Gallus 428, 570
Odescalchi, Arthur 467
 Odoardo v. Eduárd angol királyok
 * Oglio, Gasparo dell' 227
 Ognate gróf, római spanyol követ 339
 Olivarez herceg 225
 * Olmo, Marc'Antonio 240
 Onosandros (saec. I.) 192, 361
 Opolinski, Lukasz 51
 * Oporinus, Joannes 259, 357, 363, 445
 VIII. Orbán pápa (Urbanus, Maffeo Barberini, 1568–1644) 25, 261, 262, 339, 404, 406, 442, 496, 497, 571
 Orbán Gyurkó 316, 478
 Orbini, Mauro (ca. 1550–1614) 179, 472
 Orehovacki, Đuro 52
Orlovsky Géza 10, 14, 18, 36, 68, 74, 77, 130, 162, 176, 181, 182, 184, 185, 257, 336, 465, 473, 479, 502, 585
 Oroboni, Giorgio 391
 * Orpheo dalla Carte v. Carta, Orfeo dalla Orsino, Muro grófja 152
 Orta, Garcia de (Garcia dall' Horto, saec. XVI.) 323
 Ortelius, Abraham (1527–1598) 249, 490, 586
 Ortense, Evangelista 405
 Osman török császár 182
 Osorio, Jeronymo (Hieronymus Osorius, 1506–1580) 453
 Otho (Ottone) római császár 206
 * Ottmarianus nyomda 307
 Otto, Daniel (saec. XVII.) 463
 I. Otto, Nagy (Otho Magnus), német-római császár 409
 * Ouyn, Adrian 440
 Ouzelius, Jacobus (1631–1686) 122
 Ovidius Naso, Publius (OQvidio, 43 AC –

- 17) 264, 266–268, 289, 294, 578, 584, 586
 Owen, John (Joannes Owenus, 1560?–1622) 273
 Ozorensius, Joannes 408, 570
- Paelderstam, Marguardus Philippus 264, 570
 * Paganini, Alessandro de' (Alexander Paganinus) 287, 442
 Paiazet v. Bajazet török herceg
Pais Dezső 33
Pajorin Klára 12, 16, 20
 III. Pál (Paolo) pápa 397
 V. Pál (Paolo) pápa 397
Palau y Dulcet, Antonio 140
 Pálffy család 156
 Pálffy–Daun család 73
 Palladio, Andrea (1508–1580) 313, 447, 448
 Pallavicini Alfonz 78
 Pallavicino, Sforza (1607–1667) 145, 146, 406
 * Paludanus, T. 224
 Pandini, Cesare 315
 Panealbus, Emmanuel Philibertus (saec. XVII.) 434
 Panfilo, Camillo 212
 * Papa, Valentinus 444
 Paprocki, Bartosz (1543–1614) 463
 Paradin, Claude (Claudius Paradinus, ?–1573) 574
 Paris salzburgi érsek 173
 Parona, Cesare (saec. XVII.) 321
 Paruta, Paolo (1540–1598) 195, 196
 Pascha, Johann Georg 230
 Pasmannus 193
 * Pasquatus, Livius 262
 * Passaeus, Crispianus 284
 Patachich, Stephanus 217, 570
Pataky Dénes 488
 Pathai István (Stephanus Pathainus, 1555–1632) 30, 368, 369, 570
Pauler Gyula 52, 63
 Paulus (Paolo) v. Pál pápák
 Paulus Diaconus (ca. 720–799) 120
 Pázmány Péter (pseud. Joannes Jemicus, 1570–1637) 62, 369, 407, 453
 Pelletier, Gérard (1587–1648) 57, 70, 428
 Pellicciari, Bartolomeo (saec. XVI–XVII.) 237
 Pelshoferus, Johannes Georgius (1599–1637) 373
 * Pensis, Christophorus de 301
 Peraça, Martin 404
 Pérez, Antonio 140
 * Perfertus, Johannes 439
 * Perna, Petrus 129, 347, 377
 Perneszi István 170
 Perret, Jacques 245
 Perseus (Perseo) makedón király 206
 * Pershacinus, G. 577
 Persico, Panfilo (?–1625) 310
 Persius Flaccus, Aulus (34–62) 266, 278
 Pettendi Ferenc (Franciscus Pettendus) 171
 Péter (Orseolo) magyar király 204
 Pethő Gergely (1570–1629) 68, 70, 177, 246, 428, 584
Pethő Sándor 196, 585
 * Petit Val, Raphael du 388, 389
 Pető János 169
 Petrarca, Francesco (1304–1374) 262, 290, 361, 368, 407
 * Petreius, Joannes 441
 * Petri, Henricus 109, 129, 251, 331, 374
 Petroni, Lodovico 153
 Petronius Arbitr (?–65) 269
 Petrus de Natalibus (saec. XIV–XV.) 454
 Petrus Hispanus 433
 Peucer, Caspar (Casparus Peucerus, 1525–1602) 385
 * Pezzana, Niccolò 387, 576
 Pflaumern, Johann Heinrich von (Joannes Henricus, XVI–XVII.) 408
 Pflug, Christoph (Christophorus Pflugius, ?–1547) 198
 * Phaeus, Andreas 325
 Philippus (Philippo, Phelippe) v. Fülöp spanyol királyok
 Piasecki, Paweł (1579–1649) 161
 Piccini, Giacomo (ca. 1617–post 1669) 25, 137, 138, 395, 402, 403, 410
 Piccinino, Francesco 235
 Piccolomini, Celano grófja 152

- Pieche da Liliadorf?, Leonard 213, 570
 Pieters, Charles 227
 Pigna, Giovanbattista (1529–1575) 295
 * Pigrin, H. 574
 Pineau, Séverin (Severinus Pinaeus, ?–1619) 330
 Pincio, Paolo 118
 Pindaros 276
 * Pinelli, Antonio 301
 * Pinelli, Pietro 131, 143, 195, 291
 Pintér Gergely (Gregorius) 282, 570
Pintér Márta 12, 16, 20
 Pio, Giovanni Michele (?–1644) 222
Pirnát Antal 12, 16, 20, 373
 Pyrrhos (Pirro) epiroszi király 203
 Piso, Gnaeus (Gneo Pisone) 206
 Piso, Willem (Guilielmus) 322
Piszarevics Sándor 343, 585
 II. Pius pápa (Aeneas Sylvius Piccolomini) 81
 IV. Pius pápa 456
 V. Pius pápa 367
 * Plantin, Christophorus 249, 272, 273, 276, 279, 281, 397, 574
 * Plantin nyomda 217, 234, 241, 261, 272, 273, 264, 266, 442
 * Plantin özvegye és örököse 217, 579
 Platter, Felix (1536–1614) 330, 424
 Platón (428–348 AC) 256, 257
 Plinius Secundus, Caius (Maior, 23–79) 326–328
 Plutarkhos (ca. 46–120) 108, 112, 113, 125, 172, 364
Podmaniczky Géza 467
 Poggio Bracciolini (1380–1459) 125
Pohler, Johann 150, 230
 Politenus, Laurentius A. 312, 570
 Politi, Adriano (1542–1625) 114
 Pollio, Trebellius (saec. III.) 121
 Polo, Marco (1243–1324) 109
 Polvaro, Giacomo 346
 Polybios (Polibio, ca. 200–120) 117, 202, 209, 234, 241
 Pomeresch, Johann (Johannes Pomereschus, 1624–1689) 72, 429
 Pomey, François Antoine (1618–1673) 578
 Pomo, Pietro (1595–1646) 150, 151
 Pompeius Magnus, Gnaeus 200, 376
 Pomponius Mela (saec. I.) 109, 110, 254
 Pontano, Giovan Gioviano (1426–1503) 153
 Pontano, Lodovico (Ludovicus Romanus, 1409–1439) 109
 Pontanus, Jacobus (1542–1626) 408
 Pontanus a Braitenberg, Georgius Bartholdus (saec. XVI–XVII.) 454
 Ponzzone, Sforza 459
 Popillius, Caius 438
 Porcacchi da Castigliona, Tomaso (ca. 1530 – ca. 1585) 296, 423
 Porte, Dominik 66
 Possevino, Antonio (pseud. Nicolaus Mylonius, ca. 1534–1611) 408
 Pozsár Menyhért (Melchior) 189
 * Praetorius, Joannes 156
 Prašinski, Petar 53
 Pratis, Jason a (?–1558) 332
Praz, Mario 279
 Predojevich v. Hasszán
 * Presegni, Comino 227
 * Preux, Poncet le v. Le Preux, Poncet
 Primerose, Jacques (Jacobus Primerosius, ?–1658) 574, 575
 * Princip, P. 244
 Princtius, Casparus 261
 Priuli, Antonio velencei doge 301
 Probus, Aemilius (recte Nepos, Cornelius) 460
 Prokop, Holý (Procopius Rasmus) 150
 Prodovitius v. Hasszán
 Prokopios Kaisareus (490–575) 376
 Propertius, Sextus Aurelius (ca. 47 – ca. 15 AC) 280
 Ptolemaios, Klaudios (ca. 100–178) 249, 252, 255
 Puechlen, Joannes 578
 Puhamia, Barbara v. Alapi Borbála
 Puherus, Joannes 220
 * Puis, Mathurin du 117
 Pulmannus, Theodorus (saec. XVI–XVII.) 276, 309
Pulszky Ferenc 79, 92
 Puteanus, Erycus (1550–1594) 409
 Pürher?, Thomas 463, 570

- * Quadratus, J. 332
 Quegleviti, Petrus v. Keglevich Péter
 * Quentel, Johann (Johannes Quentelius) 457
 * Quentel, Johann örökösei 446
 Quercetanus, Josephus v. Du Chesne, Joseph
 Querecenius, Ladislaus v. Kerecsényi László
 Quevedo, Francisco (?–1647) 221
 Quintilianus, Marcus Fabius (Quintiliano, 35/40–96) 456
 Quintius, Publius 386, 430
 Quintus frater 386
 Quiroga, pater 193
- Raan, Johannes de 67
Rački, Franjo 53
 Radau, Michael (Michael Radaius, 1617–1687) 422
 Raderus, Matthaeus (1561–1634) 125
Radvánszky Béla 288
 Radziwiłł herceg 51
 Rädlinge, Wolff 197, 570
 Raenerius, Joannes 120
Rahir, Eduard 227, 318
 Raimondi, Eugenio (1593–?) 214, 316, 370
Rajka László 147, 337, 585
 I. Rákóczi György erdélyi fejedelem 33, 50
 II. Rákóczi György erdélyi fejedelem 139
 Rakoviczky György 375
 Ramirez de Prado, Laurentius (?–1658) 366
 Rangoni, Claudio 316
 Ransano, Pietro (1428–1492) 163
 Rantzau, Heinrich von (Henricus Ranzovius, 1526–1598) 238, 357, 370, 581
 * Raphelengius, Franciscus 241, 275, 364, 574
 * Rath, Caspar von 386, 416, 431
Ratkovič, Milan 286
 Rátkay György (Georgius, Juraj, saec. XVII.) 30, 84, 163, 180, 570, 584
 Rava, Giovanni Battista 30, 213, 570
 * Ravaud, Marc-Antoine (Marcus Antonius) 139, 259–261, 308
 * Ravenoldo, A. 577
- * Ravensberch, Johannes 375
 Rayanus, Hermannus (saec. XVI–XVII.) 308
 * Recaldini, Giovanni 429
 Reccho, Nardo Antonio (saec. XVI–XVII.) 322, 323
 Reder, Melchior 207, 208
 Regis...? Albo...?, Johannes Baptista 264
 Regius, Henricus (Henri Le Roy, 1596–1679) 333
 Regnard, Valérien (saec. XVII.) 455
 * Reinhard, Johann (Grüninger) 277
 * Reisius, Johannes Henricus 224
 * Remeus, Georgius 387
 * Renius, Georgius 356
 * Reppus, Johannes 174
 Rettégi János (Johannes) 257, 570
 Reusner, Elias (1555–1612) 147, 148
 Reusner, Nikolaus (1545–1602) 166, 177, 178, 184, 370
 Révay Péter (Petrus de Reva, 1568–1622) 371
 * Revenoldo, Andrea 405, 575
 Révérend, Dominique 57
 Rhagor, Daniel (saec. XVII.) 317
 * Rhamba, Johannes 157, 158, 384
 Rhellicanus, Joannes (1473–1542) 364
 Rhenanus, Beatus v. Beatus Rhenanus
 Ricci, Giuseppe (?–1669) 149, 151
 Ricci, Michele (Michael Ritus, 1445–1515) 204
 II. Richárd angol király 143
 III. Richárd angol király 143
 Richelieu bíboros 72, 128, 138, 219, 220
 Richter, Gregor (Gregorius Richter, 1560–1624) 157, 158
 * Richter, Wolfgang 245
 * Richwin, Werner (Richwinus) 328
 * Rickesin, Susanna 374
 * Rictius, Matthaeus (Matteo Riccio) 182, 190, 226, 375
 * Rihel, Josias (Rihelius) 304
 * Rihel, Theodosius (Rihelius) 149, 264, 265
 Rimay János (1573–1631) 286, 288, 580, 582
 Rinaldi, Orazio (saec. XVI.) 356
 * Rips, Jean 462, 463

- Rishton, Edward (Edovardus Rishtonus, 1550–1585) 144
- Ritius, Michael v. Ricci, Michele
Ritoók Zsigmond 12, 16, 20
Ritoók Zsigmondné 12, 16, 20
- Rittershausen, Konrad (Conradus Rittershusius, 1560–1613) 308
- Robortello, Francesco (Franciscus Robortellus, 1516–1567) 107, 363
- Roccabella, Gian Filippo (Tomaso) 195
- * Roce, Denis (Dionysius) 375
- * Rocca, Francesco (Rocha) 162
- * Rocca, Pietro (Rocha) 162
- Rogato de Rogatis, Bartolomeo (1596–1656) 140, 141
- Roggendorff, Wilhelm von 207
- Roha, Henri duc de (1579–1638) 238, 239
- Rollenhagen, Gabriel (Rollenhagius, 1583–1619?) 284
- Romanus, Ludovicus v. Pontano, Lodovico
- Romulus (Romulo) római király 199
Rónai Horváth Jenő 358
- Ronsseus, Balduinus (saec. XVI.) 328
- Roo, Gerardus de (?–ca. 1590) 148
- * Rosa, Jonas 241, 307, 430
- Rosemberg Éva 77
- Rosenhane, Schering Johansson (?–1663) 227
- Roseo, Mambrin (saec. XVI.) 152
- Rosignoli, Bernardini (1547–1613) 387
- Rosinkek, Michael 318, 570
- * Rosnyai János 362
- Rosso...?, Andrea 290, 570
- Roth, Albert* 248, 343, 467, 473
- Rotkowsky, Paulus 446, 570
- Rottendorff, Bernhard (Bernhardus Rottendorffius, saec. XVII.) 314
- Rouillé, Guillaume (Guglielmo Rovillio, Guilielmus Rovillius, 1518?–1589) 116, 120, 305, 383, 407
- Rovere, Francesco Maria della, Urbino hercege 159, 160
- Rovere, Vittoria della 139
- * Roviére, P. de la 573
- * Rovillio, Guglielmo v. Rouillé, Guillaume
- Rózsa György* 67, 488
- * Rubeus, Franciscus 330
- Ruchich János 113, 165, 172, 266, 269, 270, 274, 276
- Ruckerus, Nicolaus 398
- I. Rudolf német–római császár 148
- II. Rudolf német–római császár, magyar király 118, 200, 228, 233
- Rueber János 170
- * Ruette, Macaeus 115
- Rufus, Joannes 109
- Ruini, Carlo (?–1530) 576
- Rumel, Johann Pharamund (saec. XVII.) 577
- Rupert, Christoph Adam (Christophorus Adamus Rupertus, 1612–1647) 155
- Ruscelli, Girolamo (Jeronimo, ?–1556) 284, 295, 578
- Ruscelli, Vincenzo 284
- Ruse, Henrick (?–1769) 231
- Rusio, Lorenzo 321
- Ruthkay András (Andreas) 345, 355, 570
- Saavedra Fajardo, Diego de (Didaco Saavedra Faxardo, ?–1648) 409
- Sabellico, Marc'Antonio Coccio (1436–1506) 107, 125, 161
- * Sacon, Jacques (Jacobus Saccon) 454
- Sa'd al-Din ibn Hasasjan, Khojak Efen-di (Saidino) 181
- * Sadeler, Egidius 283
- Sadler, Tobias 35, 69, 70, 90, 489
- Sagredo, Giovanni (pseud. Ginnesio Gavadro Vacalerio, 1616–ca. 1696)) 429
- Sagredo, Niccolò (?–1676) 337
- Salæus, Clemens 170
- Salgó Ágnes* 12, 16, 20
- * Salicato, Altobello (Altobellus Salicati-us) 213, 355
- Sallustius Crispus, Caius (86–35) 54, 119, 574
- Salm, Ecchius 200
- Salmasius, Claudius v. Saumaise, Claude de
- * Salmincius, Andreas 132
- * Salvadori, Angelo 387
- Sambucus, Joannes v. Zsámboky János

- Sanders, Nicholas (Nicolaus Sanderus, 1530?–1581) 144, 365
- III. Sándor (Alessandro) pápa 402
- VI. Sándor (Alessandro, Roderigo Borgia) pápa 142
- VII. Sándor (Alexander, Alessandro) pápa 117, 145, 326
- Sándor, Nagy (Alexander Magnus), makedón király 23, 124, 125, 161, 376, 578
- Sansovino, Francesco (pseud. Giovanni Niccolò Doglioni, 1521–1583) 141, 159, 213, 214, 388, 500, 575
- Santa Croce, Antonio (pseud. Sertonico Anticano, saec. XVII.) 157
- Sántay Mária* 81, 292, 293, 582, 585
- Santorio, Paolo (saec. XVII.) 118
- Sanvitale, Fortuniano (1564–1626) 294
- Saraceni, Giovanni Carlo (saec. XVI.) 153
- Saravia, Juan (Giovan Sarava, saec. XVI.) 405
- Sardi, Pietro (saec. XVII.) 235, 236
- Sarkaderius, Joannes 455, 570
- Sárkány Miklós (Nicolaus) 334, 570
- Sárközy Péter* 12, 16, 20
- Sárközy Péterné* 12, 16, 20
- Sarpi, Paolo (pseud. Pietro Soave, 1552–1623) 145, 146
- * Sartorius, Adam 271
- * Sartorius, David 365, 408
- Sartorius, Hieremias 299, 570
- * Sarzina, Giacomo 151, 173, 294
- * Sarzina (Sarcinea) nyomda 279, 315, 366
- Saumaise, Claude de (Claudius Salmasius, 1558–1653) 121, 236
- Sauer, Fridericus 54
- * Saur, Johannes (Saurius) 113, 251, 443
- Savaro del Pizzo, Giovanni Francesco (ca. 1610–1682) 410
- * Savio, Francesco 141
- Savorgnano, Germanico 233
- Savorgnano, Gieronimo 233
- Savorgnano, Giulio 233
- Savorgnano, Hettore 233
- Savorgnano, Marc'Antonio 233
- Savorgnano, Mario (?–1574) 127, 232, 233
- Savorgnano, Mario junior 233
- Sax, Michael 463, 570
- Saxonius, Johannes (?–1561) 107
- Scacco, Filippo (saec. XVII.) 319, 320
- * Scaglia, Giacomo 294
- Scaliger, Josephus Justus (1540–1609) 123, 280, 309
- Scaliger, Julius Caesar (1484–1558) 280
- Scaliggeri, Camillo dalla Fratta, pseud. v. Banchieri, Adriano
- Scanderbegus v. Castriotus, Georgius
- Scappi, Bartolomeo (saec. XVI.) 315
- Schantl, Vitus 463, 571
- * Scharffenberger, Crispinus 439
- Schedel, Hartmann (1440–1514) 410
- Scherfenberg, Jana Alžbet 74
- * Schaeus, Hermannus 326
- Schidlof, Leo 465
- Schild, Johann (Joannes Schildius, 1595–1667) 119
- Schillings, A. 65
- Schipano, Mario 182, 183
- * Schipper özvegye 427
- * Schiratti, Niccolò 426
- Schirocius Pannonius, Stephanus 374
- * Schleichius, Clemens 304, 390
- Schmid, Georg* 150
- * Schmid, Stephan 317
- Schmitz, Henricus 244
- * Schneckenhaus, Melchior Venceslaus 173, 421
- Schonaeus, Cornelius (1540–1611) 410
- Schonovius, Antonius (saec. XVI.) 309
- Schopperus, Hartmannus pseud. 575
- Schott, Andreas (1552–1629) 309
- Schott, Gaspar (1608–1666) 54, 574, 576
- Schödel, Martin (? – post 1629) 174
- Schönherr Gyula* 466, 467
- * Schönwetter, Johannes Baptista 428
- * Schönwetter Johann Theobald 198, 452
- * Schönwetter nyomda 574
- * Schöffler, Ivo 458
- * Schöffler, Johann (Joannes) 121
- Schrenck von Notzing, Jacob (Jacobus Schrenkius a Nozingen, ?–1612) 43, 371, 472, 488
- Schrevel, Cornelis (Cornelius Schrevelius, ca. 1580–1667) 121, 125, 265–269
- * Schreyer, Sebaldus 410
- * Schultes, Johann 244, 245, 574
- Schultz, Peter (pseud. Petrus Negeschius)

- * Schuman nyomda 357
Schwarzwald, Jürgen 185
Schweiger, F. L. A. 451
 Schwendi, Lazar (Lazarus Svendius, 1522–1584) 166, 341, 361, 472
 Sciaban báró 235
 * Scorigio, Lazzaro 316
 Scoto, Francesco (1548–1622) 430
 Scoto, Lorenzo (saec. XVII.) 294
 Scotus, Michael (ca. 1214–1291) 332
 Scudéry, Madeleine de (1607–1701) 72, 411–413
 Scylitzes, Joannes (saec. XI.) 180
 Sdrinius v. Zrínyi Miklós, a szigeti hős
 Sebizius, Michael 330
 * Segen, Melchior 356
 Seianus, Aelius (Elio Seiano) 122
 * Seitz, Peter (Petrus Seitzius) örökösei 453
 Seld, Nicolaus 382, 571
 Selegovechk?, Georgius 327, 571
 * Selfisch, Samuel 376
 Selymus v. II. Szelim török császár
 Semedo, Alvarez (1585–1658) 191
 Seneca, Lucius Annaeus (5–65) 217, 274, 379, 430, 432, 573, 574, 576
 Senkvicz Máttyás (Matthias Senkvichy) 375, 376, 481
 Septalius, Ludovicus 409
 Septimius Severus római császár 197
 Serdonai, Francesco (saec. XVI.) 348
Serfőző Sándor 466
 * Serlinus, Wilhelmus 217
 Serlio, Sebastiano (1475–1554) 456
 * Sermartelli, Bartolomeo 303
 * Sermartelli nyomda 237
 Serrati, Antonius 329
 Sertonaco, Anticano, pseud. v. Santa Croce, Antonio
 Servius Tullius római király 442
 * Sessa, Giovanni Battista 388
 * Sessa, Giovanni Bernardo 388
 * Sessa, Melchior (Marchio) senior 127, 327, 573–575
 * Sessa, Melchior senior örökösei 433
 * Sessa nyomda 119
 * Seuberlichius, Laurentius 376
 Severino, Marco Aurelio (Marc Aurèle Séverin, 1580–1656) 424
 Sexodius, Matthaeus v. Szecsődi Máté
 Sfingelius?, Simon 364, 571
 Sforza, Ascanio (Ascanius Iphorcia) 112
 Sforza, Giangaleazzo 142
 Sforza, Lodovico 142
 Sgualdi, Vincenzo (?–1650) 413
 Sibaris szerzetes 246
 Sibenbirger, Martinus 256, 571
 Siemienowicz, Kazimierz (Casimir, saec. XVII.) 247
Siennicki, Stanislas Joseph 157, 255
 Sigismundus v. Zsigmond lengyel király
 Sigonio, Carlo (1524?–1584) 107, 462
Sík Sándor 172, 262, 585
 Silhon, Jean de (?–1667) 43, 142, 197, 210, 211, 218, 220
 Silius Italicus (25–101) 278
 Simanovich, A. 464, 571
Simon Gyula 296, 585
 Simonchich, Matthias 257, 571
Simonyi Zsigmond 494
 * Singrenius, Joannes 160, 446
 Siri, Vittorio (1608–1685) 42, 137–139, 583
 Sirmond, Jacques (Jacobus Sirmondus, 1559–1651) 309
Sitte Alfréd 50
 V. Sixtus (Sisto) pápa 184, 442, 447
 Sleidanus, Johannes (1506–1556) 135, 149, 390, 413, 440
 Smet, Heinrich (Henricus Smetius, 1537–1614) 57, 307, 430
 Soarez, Cypriano (Cyprianus Soarius, ca. 1520–1593) 60, 72, 75, 430–432, 456
 Soave, Pietro, pseud. v. Sarpi, Paolo
 * Socenus, Andreas 308
 Soebellaius, Godofredus 74, 442, 571
 Soebellaius, Johannes 91, 98, 103, 445, 446, 450, 454–456, 571
 Soissons gróf 138
 Soliab v. Dzsem török herceg
 Solinori, Fra Santi 447, 448
 Solinus, Caius Julius (saec. III.) 109, 110
Soltész Zoltánné 12, 16, 20
 Solis, Joan Alonso de 407
 * Somasco, Vincenzo 344, 345
 * Sommaville, Antoine de 395

- Sommer, Johannes (1540–1574) 372
Sommervogel, Carlos 61, 156, 190, 191, 253, 313, 408, 422, 428, 431
 Soranzo, Lazaro (?–post 1602) 176
 Sostarich, Andreas Lucas 305, 571
Souhart, R. 316
 Sousa de Machedo, Antonio de (Antonius, 1606–1682) 136, 218, 275
 Spach, Israel (Spachius, ca. 1560–1610) 373
 Spalla, Giovanni Giuseppe 33
 Spankau, Paris 52, 53
 Spartianus, Aelius (saec. IV.) 120, 121
 Specklin, Daniel (Speckle) 229, 414
 Sperling, Johann (Johannes Sperlingius, 1603–1658) 373, 374
 Speroni, Sperone (1500–1588) 414
 Sphorcia, Ascanius v. Sforza, Ascanio
 Spiegel, dictus v. Gaudius, Joannes
Spike, John T. 485
 * Spineda, Lucio 391, 405, 576
 Spinola de Castro, Hieronymus 369, 571
 Špojarić, Franjo 53
 Spontone, Ciro (ca. 1552–1610) 173
 Sprenger, Jacob (saec. XV.) 363
 Spurrinna 208
 Sremencz, Adam 450, 571
 * Staedelius, Josias 306
Stalla, Gerhard 271
 Stamberg, Christoph 276, 571
 Stampa, Giacomo Maria Girolamo 349
 Stängl, Simon 354, 571
 Stantsits Márk 207
 Stari János 316, 478
 Statius, Publius Papinius (ca. II. AC) 271
 Stecchini, Paulo 366
Stegmann, André 50
 Steidlmaier, Christoph (Christophorus Steidlmaierus) 347, 571
 Stella, Erasmus (?–1521) 109, 111, 112
 Stephani, Mathias 573
 * Stephanus, Carolus v. Estienne, Charles
 * Stephanus, Robertus v. Estienne, Robert
 Stewechius, Godescalcus (1551–1586) 241
 * Stoer, Jacobus (Giacomo, Jacob) 141, 258, 280, 413, 461, 577
Stone, Lawrence 50
 * Storti, Francesco 136, 391, 394–396, 410, 412, 413
 * Storti, Gasparo 349
 Strada, Famiano (1572–1649) 68, 72, 131, 132
 Strada, Octavius de 283
 Stradling, John (Joannes Stradlingus, 1563–1637) 365
 Straparola, Giovanni Francesco (?–1557) 457
 * Straubius, Lucas 191
 * Straus 307
 * Streel, Leonardus 193
 Stubenberg, Johann Wilhelm von (Joannes Wilhelmus, 1619–1663) 374
 Sturm, Johann (Joannes Sturmius, 1507–1589) 403, 381, 571, 578
 Subarich György 488
 Suetonius Tranquillus, Caius (ca. 69–121) 119, 120, 576
 Suidas 442
 Summer, Maria 441
 Summer, Martin 441, 442, 571
 Summer, Susanna, Martinus Summer felesége 441
 Surius, Laurentius (1522–1578) 457
 * Suterus, Johannes Casparus 311
 Svendius, Lazarus v. Schwendi Lazar
 * Sylvius, Simon 305

Szabó Andás 174, 175, 585
Szabó Géza 288
Szabó Károly 468, 469, 589
Szaivert, Marta 57
 Szapolyai család 171
 Szapolyai István 167, 361
 Szapolyai János v. I. János magyar király
Szarvas Gábor 494
Szász Béla 177, 585
Széchy Károly 9, 13, 17, 23, 33, 82, 137, 140, 172, 180, 196, 198, 209, 225, 235, 236, 239, 262, 264, 270, 285, 292, 293, 341, 343, 358, 415, 426, 429, 465, 469, 470, 474, 484, 489, 496, 504, 585
 Szecsődi (Sexudius, Zechodi) Máté 170
Szegedy Rezső 287, 585

- Szegedy Ferenc Lénárd (Franciscus Leonardus) 176, 571
 Székely Lukács 168
 Szelepcsényi György (Georgius) 345
 II. Szelim (Selymus) török császár 43, 200, 204, 205
 * Szenci Kertész Ábrahám (Abrahamus Kertesz Szencinus) 288, 410
 Szenci Molnár Albert (1574–1643) 298, 299, 494
 Szentgyörgyi János erdélyi vajda 209
 Szentgyörgyi Mihály (Michael Zentgeorgii) 390
 Szikszay Csaba István (Csaba István) 259, 569, 571
Szilády Áron 63
 Szilágyi Erzsébet 360
 Szilágyi István (Stephanus) 23, 124, 571
 Szilágyi Mihály (Michael) 203
Szilágyi Sándor 63
 Szinyei Merse György (Georgius Merse de Zynye) 362, 571
Szinnyei József 476–470, 499
Szirmai András 65
 Szkanderbég v. Castriotus, Georgius
Szluha László 74, 78, 92, 586
 Szokolovics Mehmet nagyvezír 200, 205
 Szokolovics Musztafa boszniai pasa 169
 Szollyab v. Dzsem herceg
 Szondy György 168
Szónyi György Endre 12, 16, 20
Szörényi László 12, 16, 20, 165, 192, 223, 264, 266, 276, 281, 293, 415, 479, 585
 I. Szolimán (Sulimanus) török császár 43, 202–205, 207, 303, 372
Szusity Xénia 584
Szücs István 270, 585
- Tabernaemontanus, Jacobus Theodorus (?–1590) 574
 Tacitus, Cornelius (Cornelio Tacito, ca. 55–112) 43–45, 54, 86, 108, 113–115, 132, 198, 199, 204, 206, 207, 210, 239, 471, 476, 575, 576
 Tahi Ferenc (Franciscus) 170
Takáts Sándor 49, 57, 62, 63, 65, 66, 68, 493, 586
- Taisnier, Johannes (ca. 1508–1562) 328
 Talenti, Cristoforo (saec. XVI–XVII.) 289
 Tamás, Aquinói Szent (Thomas Aquinatus) 305
 Tanara, Vincenzo (saec. XVII.) 43, 86, 316, 472, 477, 478, 505
 * Tani, Franciscus Albertus 112
 Tanner, Georg (Georgius Tannerus) 376, 571
 Tapolczay Imre (Emericus) 166, 571
 Tarabotti, Arcangela (?–1652) 310
 Tarachia, Angelo (saec. XVI–XVII.) 433
 Tarducci, Achille (saec. XVI–XVII.) 175, 176
Tarnai Andor 10, 12, 14, 16, 18, 20, 173
 Tarodi 317, 478
 Tarquinus Superbus római király 199, 205, 206, 366
 Tasso, Torquato (1544–1595) 22, 88, 270, 293, 415, 495, 497, 576, 580, 581, 582, 584
 Tataretus, Petrus (saec. XV.) 433
Tatějka, Bohumil 77
 Taurellus, Nicolaus (1547–1606) 364, 365
 Telegdi György (Georgius Telegdinus) 178, 571
 Telegdi István (Stephanus Telegdinus) 202
 Teleki Mihály 63
 * Teler, Ambros (koholt név) 221
 * Teler, Giorgio (koholt név) 221
 Tensini, Francesco (1581–ca. 1630) 228
 Terboch Miklós 317
 Terentius Afer, Publius (ca. 185–159) 280, 386, 410
 Terentius, Joannes (1576–1630) 322, 323
 Teréz, Avilai Szent (Teresa de Jesus, 1515–1582) 425, 433
Ter-Meulen, Jacob 114
 Tesauro, Emanuele (Emmanuel Thesaurus, 1591–1677) 57, 262, 263, 434
 Textor, Gerogius 450, 571
 Textor, Joannes Ravisius v. Tixier de Ravisy, Jean
 Tezio, Girolamo (Hieronymus Tetius) 334
 * Thackius, Henricus 107
 Thadden, Franz Lorenz von 73
 Theophilus bizánci császár 116

- Thieme, Ulrich* 455
Thieury, Jules 136
 Thomaceus, Joannes Baptista v. Tomaseo,
 Giovanni Battista
 Thos, Joannes 444, 571
 Thököly Imre 63
 Thrasimachus, Cyriacus, pseud. v. Con-
 ring, Herman
 Thukydides (465–395 AC) 374
 Thulden, Christian Adolph (Christianus
 Adolphus Thuldenus, ?–post 1652)
 154, 155
 Thuri György 169
 * Thurnmayer, Michele 426
 Thúróczy János (ca. 1435–ca. 1490) 163,
 363, 471
 Thury Benedek (Benedictus) 414, 571
 Thury Farkas 414, 571
Thury József 172, 178, 181, 182, 287, 586
 Thurzó György (Georgius) 30, 84, 365, 571
 Thysius, Antonius (1603–1665) 119–121,
 274
 Tiberius (Tiberio) római császár 115, 142,
 205, 206, 208, 222
 Tibullus, Albius (50–19 AC) 280
 Timaeus von Guldenklee, Balthazar
 (1601–1667) 424
 * Tinchio nyomda 195
 Tinódi Lantos Sebestyén 493
 Tite Live v. Livius, Titus
 Titelmann, Franz (1502–1537) 304, 305
 Tixier de Ravisy, Jean (Joannes Ravisius
 Textor, ?–1524) 302, 577
 Tobaeides, Johannes 450, 571
Toda y Güell, Eduart 194, 219
Toldy (Schedel) Ferenc 74, 78, 92, 319
Toldy István 57
Toldy László 78, 586
 Toletanus bíboros 188
 Toll, Adrianus (saec. XVII.) 333
 Tollius, Jacobus 33, 41, 49, 84, 87
Tolnai Gábor 222
Tolnai Vilmos 115, 586
 Tolomeo v. Ptolemaios, Klaudios
 Tomaseo, Gian-Battista (Joannes Baptista
 Thomaceus) 240, 290, 571
 * Tomasini, Christoforo (Christophorus)
 347, 384
 Tomasini, Giacomo Filippo (1595–1655)
 262
 * Tomasini nyomda 394
 Tomori György 167
 Tonti, Francesco 351
 Toot Balas v. Tót Balázs
 Toot Peter v. Tót Péter
 Topos, Franciscus 173
 Torcigliani, Michel'Angelo (saec. XVII.)
 384
 Torelli, Pietro Paolo, speud. v. Mariales,
 Xantes
 * Tornaesius, Joannes v. Tournes, Jean de
 senior
 * Tornes, Juan Antonio de 140
 * Tornes, Samuel de 140
 Toroczkai Máté (1533–1615) 390
 Toronaeus, Jo. P. 282
 Torre, Raffaele dalla (?–1667) 210
 Torsellino, Orazio (1545–1599) 578
 Tortessa, Sebastiano 406, 571
 * Tortis, Alovise de 240
 Tót Balázs (Toot Balas) 390
 Tót Péter (Toot Peter) 390
Tóth András 469
 * Tournes, Jean de senior (Joannes Tor-
 naesius) 185, 256, 257, 386
 * Tozzi, Pietro Paolo 279, 289, 320
 Török Bálint (Valentinus Turcus) 167
 Traber, Zacharias (1611–1679) 70, 434
 Traianus római császár 225
 * Tramezzino, Michele (Michael) 125,
 153, 319, 321
 * Treutellius, Joannes 147
 Tricasso, Patrizio (Tricassus, saec. XVI.)
 328
 Trieu, Philippe du (Philippus) 458
 * Trino, Comin da v. Comin da Trino
 Trogus Pompeius (saec. I. AC – I.) 123,
 126, 393
 Truchsessus 193
 Tschäckh, Paul 380
 Tullus Hostilius római király 276
 Turchi, Francesco 294
 Turcus, Valentinus v. Török Bálint
 Turina? 62, 369
 Turino, Matt. 427, 571
 * Turrini (Turrinus) nyomda 149, 402

- Turrini, Zamaria 26
 Typot, Jacques (Jacobus Tipotius, 1540 – ca. 1600) 283
- Uffano, Diego (XVI–XVII.) 177, 245
 Ujhelyi Branik György v. Branik György
 Ujlaki Lőrinc (Laurentius) 167
 II. Ulászló (Vladislaus) magyar király 167, 172, 361
 IV. Ulászló (Vladislaus) lengyel király 151
 Ulemán pasa 168
 Ulloa, Alfonso de (?– ca. 1580) 405
 Upor László (Ladislaus Uporius) 167, 172
 Urbánkova, Emma 311
 Urbanus VIII. v. VIII. Orbán pápa
- * Vaglierino, Giovanni Battista 131
 Valdes, Francesco di (saec. XVI.) 235
 Valentinese, duchessa di 391
 * Valentino, Matthio 198
 Valenze, Balii di v. Balii di Valenze
 Valerius de Valeriis (saec. XVI–XVII.) 299
 Valerius Maximus (Valerio Maximo, saec. I.) 54, 121, 375, 415, 574, 576
 Valesius, Henricus (saec. XVI.) v. III. Henrik francia király
 Valesius, Henricus (saec. XVII.) v. Valois, Henri de
 * Valgrisi, Felice 295
Váli, Ludovicus T. 266, 268, 586
 Valla, Lorenzo (Laurentius Valla, Vallensis, 1406–1457) 107, 263, 374, 442
 Valle, Battista della (?–1535) 240
 Valle, Pietro della (1586–1652) 182, 183
 Valois, Henri de (1603–1676) 117
 Valstain, Alberto v. Wallenstein, Albrecht
 * Valvasenense, Francesco (Franciscus) 367, 402, 578
 Valvasone, Erasmo di (1523–1593) 290
 * Valavassori, Giovanni Andrea 301
 * Van Gehlen, Joannes 435
 Van Helmont, Franciscus Mercurius (1618–1699) 329
 Van Helmont, Jan Baptista (Joannes Baptista, 1577–1644) 328, 329
- Van Horn, Jan (1621–1670) 424
Várady, Emerico 293, 586
Varjas Béla 361
Varjú Elemér 466
R. Várkonyi Ágnes 22, 28, 65, 66, 250, 586
 Vassali, Carlo 413
 * Vautroller, Thomas (Vautrollerius) 358, 423
 * Vecchi, Alessandro de 118, 253, 254, 459
 Vecellio, Cesare (ca. 150–1600) 54, 578
 Vegetius Renuatus, Flavius (383–450) 27, 28, 35, 241–244
 Velcurio, Joannes (?– post 1533) 107
 Velleius Paterculus, Caius (ca. 19 AC – ca. 30) 120
 Vellutello, Alessandro (saec. XVI.) 369, 388
 Venanzio d’Ancona, Vincenzo 212
 Vendramentus, Petrus (saec. XVI.) 367
 * Ventura, Comino 289
 Venuti, Filippo (saec. XVI–XVII.) 301, 575
 Vera y Zuñiga Figueroa, Juan Antonio de (1587–1658) 194, 218
 * Verdussen, Hieronymus 436
 * Verdussen, Joannes Baptista 436
 Verebélyi Mihály 170
 Vergilius Maro, Publius 54, 269–271, 276, 458, 574, 575, 578, 581, 582, 585
 Vernulz, Nicolas de (Nicolaus Vernulaeus, 1583–1649) 309
 Vero, Giovanni Battista (Joannes Baptista Verus, ca. 1600–16884) 158
 Verres, Caius 432
Vértesy Miklós 469
 Vespucci, Alberico (saec. XV–XVI.) 109, 110
 Vespucci, Amerigo (1451–1512) 109
 Vettori (Victorius), Pietro (1499–1585) 304
 Vianoli, Pietro 394
 Vicentini, Marco Antonio 352
 Vico, Enea (Aeneas, saec. XVI.) 115, 116
 Victor, Sextus Aurelius (saec. IV.) 120
 Victorius, Petrus v. Vettori, Pietro
 Vida, Marco Girolamo (Marcus Hieronymus Vida, ca. 1485–1566) 281
 Vidmani 313
 * Vietor, Hieronymus 441

- Vinci Gergely (Gregorius Vincius, De-
ligeicius vocatus) 169
- Vinetus, Elia (1509–1587) 309
- Virágh László* 12, 16, 20
- Virgilio, Polidoro (Vergilius Polydorus,
1480?–1555) 301
- Vischer, Adam 302, 571
- Vitellio velencei nuntius 406
- Vitezović, Pavao Ritter 65, 66, 89
- Vitnyédy István 27, 41, 189, 243, 478,
494, 502
- Vitruvius Pollio, Marcus (Vitruvio, saec.
I. AC) 456, 458
- Vivès, Juan Luis (Joannes Lodovicus
Vives, 1492–1540) 382
- Vízkelety András* 12, 16, 20
- * Vlacq, Adrianus 117, 254, 318
- Vladislaus (Vladislaus) v. Ulászló (ural-
kodók)
- Vlašim (Jankovských z Vlašime, Wlas-
sim, Wlaschim) család 67, 73, 76,
77, 91, 98, 99
- Vlašime, Bedřich z 73, 74, 91
- Vlašime, Ignac Hynek z (Ignatius Hy-
nek de Vlassimus, Wlassim) 72, 74,
75, 91, 98, 103, 437–439, 441–444,
446–449, 451, 452, 454–459, 571
- Vlašime, Jan z 74, 77
- Vlašime, Maria Leopoldina z 73, 74, 91
- Vlašime, I. Maximilian Arnošt z 74
- Vlašime, II. Maximilian Arnošt z 73,
74, 77, 91
- Vliet, Jan van (Janus Vlitius, saec.
XVII.) 273
- Voet, Daniel (1629–1660) 333
- Voet, Leon* 273, 279, 281, 398
- * Vogel, H. de 120
- Volaterrano, Rafaele v. Maffei Volater-
rano, Raffaele
- Voldán, Vladimír* 73
- * Volomarus, Johannes 458
- Vopiscus, Flavius (saec. III–IV.) 121
- Vossius, Isaacus (1618–1689) 254
- Vörösmarty Mihály* 494
- Vuier, Giovanni 348
- Vujicsics Sztoján* 12, 16, 20
- Vukoslavić, Ludovik* 52
- Vulcatius Gallicanus (saec. III–IV.) 120,
121
- Wäbl, Johannes 380, 571
- * Waesberge, Jan van 231, 267, 333, 368,
576
- * Wagner, Joannes 191
- * Waldkirchius, Conradus 331
- Wallenstein, Albrecht (Albertus Fridlan-
dus, Valstain, Wolestanno,
1583–1634) 150
- Waltheusser, Aman 381, 568, 571
- Wanckelius, Johannes (1549–1616) 449
- * Wechel, Andreas örökösei 163, 181,
331, 365
- * Wechel, Christianus 305
- * Wechel, Joannes 107
- * Wechel nyomda 390, 409
- Wecker, Johann Jakob (Joannes Jacobus
Weckerus, 1528–1586) 331
- * Weidmann 579
- * Weissius, Johannes Fridericus 219, 220
- * Welack, Matthaeus 174
- * Weleslavina, Samuel Adam z 450
- Werböczy István (1458–1541) 416, 480
- Wernher, Georg (1490?–1556) 163
- Wesenbeck, Matthaeus (1531–1586) 376
- Wesselényi Ferenc 52
- * Wetstein, Henry 427
- * Weyerstraet, E. 576
- Widemann, Elias 3, 38, 41, 86
- * Widenfelt, Joannes 424
- * Widmanstadius, Franciscus 253
- * Widmanstadius, Franciscus örökösei
422
- * Wieringen, Nicolaus a 279
- * Wiffeldick, Giusto 194
- * Wildius, Eberhardus 239
- Willems, Alphonse* 125, 146, 255, 279
- * Willer, Georg 303
- * Willer nyomda 347
- V. Windisch Éva* 481
- Wirben, Hinko z 445, 574
- Wisinger, Johannes 458, 571

- Wlassim v. Vlašime
 Wohiniz, Georgius 435
 Wolostano v. Wallenstein, Albrecht
 Wolzogen? 128, 571
 Wollzogen, Jan Ludwik 51
 Woracziczky–Bissingen, Antonia 79
 Wylachinus, Andreas 383, 571
 Wytfliet, Cornelis (XVI–XVII.) 252
- Xenophón (Xenophonte, ca. 430 – ca. 315 AC) 126–128, 220, 225, 233
 Xiphilinos, Joannés (saec. XI.) 376
 Xylander, Wilhelm (Guilielmus, 1532–1576) 113
- York (Jorc) ház 143
- Zaborszky 316, 478
 Zacharias, M. 238
 Zacharias, Theobald (1584–1627) 150
 Zacharie de Lisieux, père (pseud. Petrus Firmianuus, 1582–1661) 576
 Zagrabinus, Johannes 74, 91, 98, 103, 440, 446, 453–455, 457, 571
 * Zainer, Johannes
 Zalai Jánosné 170
 Zalai Kelemen (Clemens Salaius) 170
 * Zaltieri, Bolognino 382
 Zampini, Matteo (saec. XVI–XVII.) 212, 213
 Zápolya család v. Szapolyai család
 Zanc, Marin 387
 Zantani, Antonio (?–1567) 115
 Zeiller, Martin (1589–1661) 178
 Zelnik, Joannes 421, 571
Zemek, Metodej 73
 * Zenari, Andrea 323
 * Zenari, Giovanni 323
 * Zenaro, Damian 153, 578
 * Zenaro, Damian örökösei 576
 * Zenero, Carolo (Carolus Zenerus) 132, 139, 344, 352
 Zeno, Antonio 366
 Zeno, Francesco Maria 366
- Zentgeorgji, Michael v. Szentgyörgyi Mihály
 Zermegh János (ca. 1510–1584) 174
 Zernin von Chudenitz, Umberto Giovanni 194
 * Zetzner, Lazarus (Zetznerus) 113, 128, 197, 226, 229, 391, 393
 Zhernich, Thomas (Paulus) 393
Zíbrt, Čeněk 150
 Ziccata, Mutio (saec. XVII.) 194, 210, 211, 218
 Zichy István (Stephanus) 375, 376, 481
 Zichy Pál 478, 481
 * Zijl, Gisbertus a 221
 Ziletti, Giovanni Battista (Joannes Baptista Zilettus, saec. XVI.) 397
 * Zilettus, Jordanus 355
Zimányi Vera 50
 Zimmermann, Ambrosius 446, 447, 571
 Ziotti, Giovanni (Zuame Zittio) 575
 Zirizaeus, Regnerus Vitellius 359
 Žižka, Jan (Johannes) 150
 Zittio, Zuame v. Ziotti, Giovanni
 Zmolínovich, Joannes 275, 571
Zolnai Béla 9, 13, 17, 250, 299, 332, 348, 370, 452, 479, 480, 581
 * Zoppini, Agostino 294
 * Zoppini, Fabio 294
 Zosimos (saec. IV.) 376
 Zothmund 163
 * *Zoványi Jenő* 467
- Zrínyi család 56, 67, 81, 99, 102, 103, 168–171, 418, 429, 471, 580
 Zrínyi Ádám (Adamus) 9, 13, 17, 35, 52, 56–74, 77, 79, 82, 87, 89, 90, 92, 97–99, 102–104, 131, 177, 220, 233, 320, 355, 366, 368, 369, 384, 386, 408, 417–422, 424, 426, 427, 429–436, 438, 460, 466, 473, 489, 497, 569, 572, 582, 584, 589
 Zrínyi Dóra 22
 Zrínyi I. György (Georgius) 22, 169, 189, 263, 286, 419
 Zrínyi II. György (Georgius) 23, 124, 177, 239, 419, 572
 Zrínyi János 54, 57, 62, 63, 89
 Zrínyi Mária Katalin 52, 80, 425

- Zrínyi Miklós (Nicolaus), a szigeti hős apja 418
- Zrínyi Miklós (Nicolaus Sdrinius) a szigeti hős 77, 130, 145, 167–171, 174, 175, 178, 207, 260, 418, 496
- Zrínyi Péter (Petrus) 25, 34, 52–57, 63, 65, 66, 84, 87, 88, 137, 177, 190, 265, 415, 419, 572, 573
- Zuccati, Matthaeus 98, 103, 127, 153, 222, 348, 572
- Zucchi, Niccolò (Nicolaus Zucchius, 1586–1670) 333
- * Zwelfer, Johann (Zwölffer) 329, 379, 380, 577
- Zwinger, Theodor (1533–1588) 258
- Zype, Franciscus van der (1580–1650) 72, 435, 436
- Zsák J. Adolf* 337, 586
- Zsámboky János (Johannes Sambucus, 1531–1584) 165, 178, 581
- Zsigmond (Sigismundus) lengyel király 363
- Zsigmond magyar király, német-római császár 145, 164, 286, 361, 481, 495, 496
- Zsilinszky Mihály* 467, 475

